CLAŞIC1I LiyfeRATURII UNIVERSALE

CHODERLOS

LACLOS

LEGĂTURILE PRIMEJDIOASE

sau
Scrisori culese într-o societate; şi publicate pentru instruirea altor societăţi

Traducere de AL. PHILIPPIDE Prefaţă de AURELI AN TĂNASE

Bucureşti -— 1966

EDITURA PENTRU LITERATURA UN VERSAlJ

p®

P R E F A Ţ A

Existenţa aventuroasă a Iui Laclos, personalitatea lui puternică, învăluită într-o umbră de mister, au stîrnit interesul multor mînuitori ai condeiului, cercetători de profesie sau improvizaţi. In **căutarea unor mărturii care să arunce lumină asupra aspectelor nlai pu^in cunoscute sau controversate ale vieţii scriitorului, istoricii literari au scormonit îndelung şi cu migală documentele vremii, au cules fapte şi opinii, le-au legat şi interpretat cu ingeniozitatea unor adevăraţi - detectivi, dar, din păcate, nu întotdeauna fără părtinire. Oricum, rezultatele acestor căutări ne permit astăzi să desprindem cu mai multa uşurinţă trăsăturile personalităţii umane** şi **artistice a lui Choderlos şi să pătrundem** mai **adine semnificaţia** *Legăturilor primejdioase,* **roman a cărui** savoare **au simţit-o cu siguranţă în particular chiar şi cei ce l-au sfîşiat în mod public.**

Intr-adevăr, *Legăturile primejdioase*, **una dintre capodoperele literaturii universale, continuă şi în zilele noastre să graviteze pe orbita succesului, după ce de-a lungul a două secole au fost citite cu pasiune şi viu comentate. In perspectiva timpului scurs, cuvintele pe care — după afirmaţiile lui Alexandre de TilJy, uneori inexacte — Laclos le-ar fi rostit- referindu-se la romanul său, capătă valoarea unei profeţii, iar aceasta justifică unda de orgoliu ce le străbate : „...am hotărît să scriu o operă care**

I CI. Auguslin-Thîeny. op. cit. p. Si.

să iasa din făgaşul obişnuit, să facă vilvă, iar faima ci să dăinuiască şi atunci cind eu nu voi mai fi pe lume[u].[I]

Despre Choderlos de Laclos şi opera sa de căpetenie s-au emis pînă în zilele noastre părerile cele mai felurite, adesea contradictorii. Se impune aşadar ca bilanţul lor să fie întocmit In mod critic, cu referiri constante la climatul social, politic, moral şi literar propriu Franţei din anii ce preced şi urmează de «aproape Revoluţia de la 1789, swigura metodă în stare să garanteze prezentarea cît mai obiectivă a personalităţii nedreptăţitului scriitor şi aprecierea exactă ia valorii istorice a *Legăturilor primejdioase*, **operă care, datorită remarcabilei sale măiestrii, îşi va păstra mereu, neştirbită, puterea de a stîrni ecouri în sufletul cititorului.**

*

Choderlos de Laclos s-a născut ia 18 octombrie 1741, în oraşul Amiens, capitala Picardiei, iar moartea l-a surprins in .1803, la Tarento, in Italia, punînd capăt vieţii şi carierei lui militare, pline de peripeţii dramatice. £1 a cunoscut sfîrşitul domniei lui Ludovic al XV-lea, perioadă vestită prin libertinajul ei, a trăit evenimentele care au dus la răsturnarea iui Ludovic al XVI-lea, a fost atras

---

I **Cilal de Aognstin-Thicny la pag. 16 a lucrării sale mooogiiifice** *Le** **Udboiu** *imgeteuses de Laclos,* **Paris, 1930, colecţia** *Le» grands eoC-nemenl** **ffffdroirea,** *€dit. Sociitâ Franţaiie d'Edittons Llttâraires et Technîques*. **(Traducerea noastră.)**

cîtva timp de partidul orleâniştilor, dar s-a simţit mai puternic legat de iacobini, acceptînd Revoluţia din 1789 şi servind-o cu fidelitate, în fine, a fost martor, în primii ani ai secolului trecut, la ascensiunea rapidă a lui Napoleon Bonaparte.

Informaţiile despre Laclos încep de-abia o dată cu înscrierea lui, la 18 ani, ca *aspirant* **la Şcoala de artilerie din La F&re, al cărei elev devine la 23 ianuarie 1760. Se poate totuşi presupune că, după obiceiul vremii, ca fiu al unui funcţionar cu rang nu prea Înalt, trebuie să fi urmat mai întîi cursurile uneia dintre acele academii în care erau predate disciplinele umanistice şi îndeletnicirile artelor nobile : scrima, dansul şi echităţia.[1]**

Inteligent, pasionat de ştiinţele matematice, ambiţios, tinărul Laclos Îşi obţine, la capătul unui an de studii strălucite, mult- doritul brevet de sublocotenent *Ţ'&&t* **de acum înainte avea să urce penibil de încet treptele ierarhiei militare; căci, pe de-o parte, prilejul de a se distinge în bătălii, aşa cum visa, îi va lipsi, iar pe de alta, încercările de a ieşi din-mediocritate se vor izbi de zidul ostilităţii şi nepăsării feudalilor de viţă veche, acaparatorii tuturor posturilor de comandă. Cînd, în 1779, la şaisprezece ani de la absolvirea Şcolii militare, Laclos, abia căpitan, se înscrie c; voluntar în armata pe care Franţa intenţiona s-o trimită îr ajutorul răsculaţilor din America, descendenţii familiilor ilustre — Noailles, Lauzun, Segur — îi sînt preferaţi încă o dată. Fără îndoială că Laclos, dacă ar fi avut destui bani, ar fi echipat pt cheltuiala sa o întreagă armată, după exemplul**

bogatului burghez La Fayette. Lipsit însă şi de avere şi de protecţia unui nume răsunător, căci particula nobiliară dobândită de tatăl său „pentru servicii* aduse regatului Franţei nu-i slujea la nimic, ofiţerul Laclos se vede nevoit să-şi cîştige gradele după vechime, urmîncj din provincie în provincie corpul regal de artilerie din care făcea parte : din Alsacia în Franche-Comte, din Dauphine în Saintonge.

E drept că pentru el şederea în provincie nu este întotdeauna lipsită de farmec. Dintre toate oraşele de garnizoană*, Grenoble îi este însă cel mai drag, iar amintirile culese în „portul Alpilor[44] îl vor înduioşa tot restul vieţii; avem în această privinţă mărturia scrisă a grenoblezului Stendhal, care-1 întîlneşte pe bătrînul general Laclos în Italia, la Milano, treizeci de ani mai târziu.

între 1771 şi 1777, tînărul, elegantul şi spiritualul ofiţer de artilerie Laclos, care pătrunsese în societatea aleasă a veselului oraş de garnizoană, ia parte la petreceri, este primit în saloanele acesteia, caută, nu fără succes, aventurile galante. Minat de curiozitate, priveşte cu atenţie în jurul său, ascultă cancanurile» ghiceşte intrigile ascunse, observă şi înregistrează cu grijă totuU strîngînd, metodic şi răbdător, un impresionant bagaj de fapte vii, din oare îşi va plămădi apoi, în ceasurile de răgaz, *Legăturile primejdioase.* **Surprinzătoare operă, pe care nici ambianţa literară a epocii, nici scrierile anterioare ale lui Laclos nu păreau s-o anunţe! Intr-adevăr,**

printr-o convenţie nescrisă, dar unanim respectată, realitatea ajunsese pe atunci, sub pana imitatorilor lui Jean-Jacques Rousseau, să poarte în mod firesc o idilică şi suavă mască, să fie încununată întotdeauna cu trandafirii cărora li s-a smuls pină la ultimul spin şi înecată sub nesfîrşite valuri de „sen- sibilitate*[4]. Mîndri păstori şi duioase păstoriţe invadaseră cîmpiile înmiresmate ale literaturii, izgonind prin simpla lor prezenţă urîţenia şi relele. Nu e de mirare că, negînd pe neaşteptate această imagine „perfectă" a lumii, construită de scriitori uitaţi aproape cu totul în zilele noastre, ca doamna Riccoboni, Boculard d'Arnaud, Barthelemy Imbert şi alţii, romanul de analiză al lui Laclos, strălucitor de luciditate şi vigoare, era un adevărat trăsnet din senin.

Pînă la acea dată, Choderlos de Laclos îşi făcuse ucenicia de 6criitor publicînd destul de regulat în *Almanahul muzelor,* **mai ales după 1767, poezii galante, în care se manifestă uneori acelaşi spirit libertin, ireverenţios, din povestirile sale în versuri. Dar în afară de madrigale, rondeluri sau epistole rimate — ca celebra Epistola** *către Margot,* **împotriva contesei Du Barry, favorita regelui Ludovic al XV-lea — Laclos îşi încearcă talentul şi în teatru, adaptînd pentru scenă, în 1777, romanul doamnei Riccoboni, Emestine; suferă însă un eşec usturător. Decepţionat, rănit în amorul lui propriu, căpitanul de artilerie Laclos se reîntoarce în insula Aix, unde conduce mai departe lucrările de fortificaţii menite să apere Franţa de un atac al englezilor. Cum însă**

aceştia nu vor să debarce, Laclos, pierzîndu-şi orice speranţă în gloria militară, hotărăşte s-o cucerească definitiv pe cea de scriitor şi să şteargă astfel urmele nefericitei experienţe cu *Ernestine.* **în momentele libere se retrage în camera sa şi lucrează cu înverşunare, nevoind să vadă pe nimeni. Anii trec repede. în 1781, Laclos obţine un concediu de şase luni şi pleacă imediat la Paris, ducînd cu sine manuscrisul operei ce avea să-l consacre dintr-o dată ca mare scriitor. La 23 martie 1782, printre noutăţile anunţate în** *Mercure de* **France, figurau şi** *Legăturile primejdioase*, **în patru volume, semnate numai cu iniţialele autorului : „C... de L...". Va fi un nemaipomenit succes literar, dublat de un scandal tot atît de mare: opinia publică, indignată de îndrăzneala romancierului, intră în efervescenţă, iar superiorii acestuia vor să-l pedepsească aspru. în cele din urmă, cu toată intervenţia binevoitoare a unor apărători sus-puşi, Laclos va fi totuşi „exilat" în Bretania, din ordinul mareşalului de Segur, ministrul de război. Oricum, furtuna trecuse. Reputaţia lui Choderlos de Laclos avea să rămînă însă multa vreme aceea de autor al unui roman vinovat.**

Datele privitoare la viaţa şi activitatea lui Laclos in anii următori sînt puţin numeroase ori nesigure. Se pare că după 1786, cînd are loc, în împrejurări romantice, căsătoria sa cu Mărie So- lange Duperrc, el nu s-a mai ocupat dc literatura propriu-zisă decît într-o măsură neînsemnată. Celelalte scrieri ale lui

Laclos, de un deosebit interes pentru reconstituirea personalităţii lui adevărate, capătă de acum înainte un tot mai pronunţat caracter filozofic, militant, fiind legate direct"de problemele socialc ale epocii. Astfel, tratatul *Despre educaţia femeilor*, **scris în 1783, dar**

fi

publicat abia cu o sută douăzeci de ani mai tîrziu, si care anunţă, după expresia lui Roger VaiUand, „lucrările consacrate acestei probleme de către marii dascăli ai socialismului ştiinţific*[I] \ ni-1 arată pe Laclos ca pe „cel mai îndrăzneţ apărător al egalităţii in drepturi a femeii cu bărbatul"[2]. El ia ca punct de plecare o imaginară stare „primitivă*[4] a femeii, caracterizată printr-o libertate deplină, şi urmăreşte istoric, pînă în zilele noastre, evoluţia dependenţei ei faţă de bărbat în societatea organizată, arătând toate consecinţele sclaviei la care este redusă tovarăşa de viaţă a acestuia. Soluţia sugerată de Laclos este radicala ; aflaţi, exclamă el, ca nu veţi scăpa de robie dccît printr-o mare revoluţie"[3]. Acest fel de a gindi, apropiat de al lui Jean-Jacques Housseau, arată limpede că Lac los se îndrepta tot mai mult spre activitatea politică. Înainte de a se afirma însă ca om de acţiune în acest domeniu, ceea ce avea să se Snlimplc o dată cu evenimentele de la 1789, el îşi dezvăluie clin nou ideile protestatare, progresiste, într-o scrisoare către Academia Tranceză — pe care criticul Roger VaiUand o numeşte .,cea de-a doua bombă a căpitanului Laclos"[1]; este vorba de un mcmoiiu referitor ia *Elogiul* mareşalului de *Vauban*, subiect propus de respectiva academie în vederea concursului de elocinţă din 1787. Ireverenţiosul căpitan îşi permitea nu numai să critice cu vehemenţă pe unul din idolii armatei; unanim venerat, ci să lovească totodată şi în spiritul ei de castă. Acest violent atac împotriva tagmei militare a displăcut, fireşte, superiorilor săi : Laclos este mustrat cu severitate, i se pune în vedere să nu mai publice nimic fără aprobarea autorităţilor şi este obligat să-şi întrerupă călătoria de nuntă, părăsind Parisul pentru a se întoarce In garnizoana sa, la Metz. înţelege că această ultimă măsură echivala cu un exil, şi e definitiv

---

I **Cf. Roger Voilland :** *Laclos par lui-*n£me>* **p. 27.**

* Ibldem, p. 27.

* Ibidcm, p. 32.

* **Ibidcm, op. fi#., p. 160.**

convins acum că, în cariera armelor, nu-1 mai poate aştepta un viitor strălucit. De aceea, în 1788, va accepta să devină secretarul ducelui de Orleans, pe care-I însoţeşte in Anglia, într-o misiune diplomatică. Activitatea lui politică ajunge însă la apogeu abia după întoarcerea de la Londra, cînd se alătură iacobinilor. Conducînd biroul de corespondenţă al clubului, el

Joacă un rol de frunte In reunirea tuturor „societăţilor" din provincie intr-un bloc organic, ce va acţiona cu hotărîre în momentele de răscruce ale Revoluţiei.

,,Laclos — notează Roger VaiUand — şi-a închinat Revoluţiei toate puterile şi i-a fost de folos în măsura cea mai însemnată.[1]*[1] Intr-adevăr, **Laclos pregăteşte, în calitate de comisar al** ministrului **de război pe lingă statul-major general din Châlons-sur-Marne, celebra victorie de la Valmy asupra Prusiei; avansat general, e trimis apoi să organizeze armata franceză din Pirinei ; îl** regăsim **mai tîrziu pe fostul elev al Şcolii de artilerie din La F£re con- duclnd chiar în acel oraş o serie de experienţe balistice care aveau să pună la dispoziţia armatelor republicane** *obuzul,* **„cea mai mare descoperire a artileriei modeme“ *; căci scriitorul şi omul politic Laclos a fost, în acest domeniu al tehnicii, un inventator de seamă. Compromis la un moment dat din cauza prieteniei pe care l-o arătase Philippe d’Orleans, Laclos este destituit şi închis, dar continuă să rămină credincios Rcpublicii : chiar în 1793, anul arestării sale, el cere şi obţine să fie pus în libertate pe cauţiune spre a întreprinde noi experienţe, deosebit de importante pentru apărarea naţională. în decembrie 1794 iese definitiv din închisoare, dar cu sănătatea greu zdruncinată. Totuşi, Laclos solicită un post in vechea lui meserie — nu numai fiindcă o îndrăgea cu adevărat sau era lipsit de mijloace de trai, ci, în primul rînd, spre a-şi sluji** patria. **Aşteptînd rezultatul demersurilor, el va ocupa deocamdată, cu** sprijinul **lui Bairas, postul de secretar general al administraţiei** ipotecilor.

Anul al VlII-lea al Republicii îi aduce reintegrarea

în armată. Ca general de brigadă, se va afla pe malurile Rinului, sub comanda lui Moreau. De acolo va trece în Italia, şl va primi, în sfîrşît, botezul focului in bătălia dc la Mincio[1]. Greutăţile războiului îi secătuiesc însă ultimele puteri. Ajuns, după o călătorie istovitoare, la Tarento, unde urma să preia comanda artileriei, Laclos se îmbolnăveşte grav şi, la 5 septembrie 1803, moare,

[a] Roger Vailhind, *op. cit.*, p. I(M.

[1] **£mllc Dard,** *Le* **general Choderlos** *de Lachm* **; cilat de n. VaiUand In lucra- rea amintită anterior, p. 1(M.**

* Cf. Edouard Maynial, introducere Iu Lcs Llawou»- *ilangereu^es,* -Socicli' des Bellcs Lelircs, Paris, 1943. pp. XXII—XXIII.

încrcdinţînd primului consul. Napoleon Bonaparte, printr-o scrisoare impresionantă, dar plină de demnitate, soarta soţiei şi c'opiilor săi, care rămineau fără nici un sprijin.

Marelui scriitor îi fusese hărăzit să-şi incheic viaţa ta ostaş.

*

între structura romanului lui Laclos şi demonstraţia *ex cathedra* **a unei teoreme de geometrie există un paralelian izbitor : II constatăm şi în forma enunţului — quod est** *demonstrandum* **— şi în logica fără cusur a explicaţiilor ce merg din aproape în aproape, şi, în fine, in folosirea unor artificii ingenioase acolo unde nu există o cale directă către finalul quod erat** *demonstrandum.*

Matematicianul Laclos se întrece pe sine : reuşind să demonstreze ceva ce pare a fi cvadratura cercului, el cîştigă, învin- gind toate dificultăţile jocului, prinsoarea pe care, aşteptindu-se la un eşec, este gata s-o ţină cu el oricare dintre cititorii Legăturilor *primejdioase.* **Laclos explorează în profunzime sufletul omenesc, disecîndu-1 nepăsător şi analizîndu-1 cu rezultate ce au adesea gustul subtil al otrăvurilor rare ; pe cititorul curios, cuprins de teamă şi de stînjeneală, îl călăuzeşte din umbră pi in locuri cu- noscute şi totuşi tainice, reuşind să-i ţină mereu treaz interesul, pină la capătul accstei surprinzătoare**

călătorii. Căci Laclos exploa-₄ tează, pînă la epuizarea lor şi cu o pricepere inegalabilă, valorile artistice latente ale datelor exterioare ce formează osatura operei. Măiestria sa de scriitor este atît de bogată în nuanţe, de pasionantă, ineît sîntem, în mod obiectiv, nevoiţi să cercetăm mai de aproape numeroasele ei faţete.

Incercînd să reconstituim metoda de creaţie a lui Laclos, sîn- tem izbiţi şi dezorientaţi la început de faptul că elementele folosite de scriitor nu au prin ele însele nici o valoare deosebită, nici o calitate ieşită din comun, în funcţie de care s-ar fi putut prezice fără greş un rezultat atît de strălucit Dimpotrivă, toate aceste date obiective — intriga senzaţionala, forma de roman epistolar şi senzualismul sentimental al conţinutului — ar conduce mai degrabă la una din acele opere lipsite de originalitate, cum întîlnim atît de des în cimitirul literelor. Dar, în ciuda atrăgătoarelor pante ce-1 invitau pe scriitor să le urmeze, acesta îşi croieşte un drum propriu, şi face astfel ca Legăturile primejdioase să nu fie nici o operă de un melodrama ti sm ieftin, nici una vulgar-senzuală ori pornografică.

Pentru a expune intriga romanului şi a-i prezenta personajele, laclos avea de ales intre două variante artistice opuse: putea proceda f!c gradat, adică să solicite atenţia cititorului prin noutatea evenimentelor exterioare şi, eventual, a deznodământului, adăugind rind pe rind noi trăsături de caracter eroilor săi, pînă la completarea portretului fiecăruia dintre ei, fie să dezvăluie, de la bun început, firea personajelor, relaţiile dintre ele şi orientarea gcrerală a acţiunii. Laclos adoptă cea de-a doua soluţie, mergînd chiar pînă la a lăsa, cel puţin în linii mari, să se ghicească sfîrşitul sumbru al cărţii. S-ar părea că, aşa stînd - lucrurile, scriitorul a renunţat la utilitatea faptului senzaţional în scopul captivării cititorului. Dar Laclos este departe de a dispreţui dramatismul ca sursă de interes ; el imaginează o intrigă complicată, demnă de o melodramă, însă avînd un echilibru, o simetrie şi o măsură care estompează orice impresie de artificios; numai comprimarea subiectului în cîteva fraze poate

crea această impresie.

Dezbrăcat dc haina lui artistică, scheletul Legaturilor primejdioase arată astfel:

Cocik* Volanges — cincisprczcce ani, pâr blond si ochi albaştri — fiică de nobili crcscută în mănăstire după moda vremii, este logodita în pripă de mama sa cu Gercourt, un ofiţer bogat şi de neam mare. Urmează să aibă loc o căsătorie din interes, aşa cum se obişnuia adesea în lumea „stării intîia". Dar, pe neaşteptate, situaţia se complică: în timp ce logodnicul ei se afla departe, chemat de îndatoririle lui ostăşeşti, Cecile se îndrăgosteşte de cavalerul Danceny, ca şi ea, naiv şi lipsit de experienţă. Iubirea lor nu poate avea însă o evoluţie firească ; vlăstar al unei familii fără avere, tînărul va părăsi Franţa, spre a intra în ordinul cavalerilor de Malta.

Nevoiţi să-şi ascundă sentimentele, deoarece erau siguri că afllndu-le, părinţii ar fi făcut totul spre a-i despărţi, Cecile şi Danceny devin cu atît mai uşor victimele duşmanilor lor de moarte, marchiza de MerteuiI şi vicontele de Valmont, cu cit» socotindu-i prieteni, le cer cu încredere sfatul şi ajutorul. Doamna de Mer- Icuil, a cărei vaniiatc de femeie fusese cindva rănită de contele de Gercourt, vrea ca Cecile, viitoarea lui soţie, să fie sedusă de Val- mont. Marchiza este sigură că, răspîndind mai tîrziu zvonul des* pre cele întîmplate şi arătînd drept dovezi scrisoarea trimisă de Cecile vicontelui, Gercourt va ajunge de rîsuJ lumii, iar aceasta ar însemna moartea lui socială. Doamna de Volanges, pe care de asemenea o detestă, ar fi şi ea zdrobită de lovitura dată fiicei sale. Dar Valmont, deşi de acord cu planul asociaţiei lui, pentru că şi el are motive de răzbunare împotriva lui Gercourt, nu aleargă îndată la chemarea ei: între timp începuse în joacă şi voia să continue asediul unei femei de o moralitate unanim recunoscuta, doamna de Tourvel, care se afla în vizită la bătrîna lui mătuşa, contesa de Rosemonde, undeva în împrejurimile Parisului. Marchiza şi vicontele, neînţelegînd nici unul să se supună voinţei celuilalt, au 1an schimb de scrisori înciudate, pline de

ironii.

în cele diii urmă, la insistenţele doamnei de Tourvel, înspăi- mîntată de curtea vicontelui, acesta pleacă la Paris. Cecile, a cărei dragoste pentru Danceny este trădată doamnei de Volanges de către marchiză, e trimisă la ţară, chiar la castelul contesei de Rosemonde. Valmont o urmează în curind şi, înşelîndu-i încrederea, o seduce. Doamna de Tourvel, sfîşiată de dragostea ei pentru viconte şi de scrupulele de care nu se poate elibera, va sfîrşl de asemenea prin a deveni amanta aceluiaşi Valmont. între timp, Danceny este şi el sedus de marchiză. S-ar părea că doamnei de MerteuiI şi vicontelui nu le mai rămîne decît să-şi exploateze succesul pentru a-şi savura în linişte răzbunarea. Dar deodată evenimentele îşi schimbă ritmul, se precipită. Valmont şi marchiza ajung 1a ceartă şi luptă deschisă. Danceny, aflind de la doamna de MerteuiI de trădarea comisă de viconte, îl - provoacă la duel şi-l omoară. în ultimele lui clipe, Valmont ii încredinţează însă lui Danceny un teanc de scrisori, care o vor nimici pe fosta lui asociată : ea îşi va pierde şi reputaţia şi averea. Fatalitatea intervenind la rîndul ei, marchizta de MerteuiI se îmbolnăveşte de vărsat şi este desfigurată în chip groaznic. Nefericita doamna de Tourvel moare In scurtă vreme, chinuită de remuşcări violente. Cecile devine călugăriţă, Danceny pleacă în Malta.

Relatarea acestor întâmplări, captivante prin ele însele, ar fi putut, fireşte, să aţîţe curiozitatea cititorilor, chiar dacă Laclos nu ar fi exploatat şi <alte surse de interes. Să sflrşim însă mai întii ceea ce avem de spus despre intriga romanului.

Se înţelege de la sine că aprecierea măiestriei cu care scriitorul distribuie şi leagă între ele faptele nu trebuie făcuta pe baza rezumatului sumar, condensat al intrigii, ci suplinind opera în ansamblul ei unei adevărate radiografii, singura în stare să reveleze locul exact şi importanţa diferitelor articulaţii ale subiectului. Distanţa

în timp dintre evenimente, apreciată de noi subiectiv după numărul de pagini ce le separă —

unitate de măsură care păstrează, bineînţeles reduse Ia o anumită scară, proporţiile reale — lasă sa se vadă admirabila pricepere a scriitorului de a alege pentru fiecare fapt nou momentul cel mai potrivit, calculat astfel încît cititorul, aflîndu-1, să răspundă cu o reacţie sufletească precisă. Creînd contextul-diagnostic în care o anumită întîmpLare determină în mod sigur un efecl psihic previzibil, Laclos comandă direct sentimentelor noastre cînd şi în ce măsură să se manifeste, şi dozează după voie tensiunea romanului. Repartizarea inegală în economia operei a principalelor părţi componente ale intrigii nu este nici pe departe un efect al hazardului. Deşi de la primele pagini aflăm că există paralel mai multe proiecte de viitor concepute de eroii centrali, nu ştim încă nici dacâ, nici care dintre ele se va realiza, nici *cînd* anume şi nici *prin ce mijloace.* Răspunsurile la aceste întrebări constituie rezerva dc elemente narative pe care Laclos, pentru a hrăni fără întrerupere interesul cititorului, le plasează între partea expozitivă şi sumbra cascadă de nenorociri din finalul cărţii : sînt numeroase Întâmplări mărunte ce se succed ca tot atîtea unici explozii, făcînd să progreseze acţiunea : marchiza şi vicontele manevrează din umbră, dificultăţi neprevăzute se ivesc în calea eroilor sau dispar, picante aventuri marginale vin să adauge un surplus de consistenţă romanului. Cit de bogată este inventivitatea lui Laclos o dovedesc, de pildă, între altele, ingenioasele amănunte ale cuceririi doamnei de Tourvel de către viconte, care le comentează astfel, camparîndu-se ironic, dar nu fără xriîndrie, cu marii strategi ai istoriei : „...şi vei vedea că nu srn-am depărtat de loc de adevăratele principii ale acestui război, care, după cum am constatat adesea, seamănă a t î t de mult cu celălalt. Judecă-mă deci oa pe Turcnne sau pe Frederic. Am silit pe inamic să se lupte cînd ei nu voia decît să tărăgăneze ; prin manevre savante am izbutit să-mi aleg terenul şi

dispozitivele, am ştiut să inspir inamicului un sentiment de siguranţă, oa să-l pot ajunge mai uşor în ascunzătoarea sa, am ştiut să-i insuflu teroare, Înainte de a da lupta, n-am lăsat nimic la voia întâmplării, decît eventualitatea unui mare avantaj în caz de succes, cu certitudinea unei retrageri onorabile In caz de înfrîngere ; în sfîrşit, n-am angajat acţiunea decît disputând de o retragere asigurată, prin care să pot apăra şi păstra

lot ce cucerisem mai înainte Cred că e tot ce aveam dc făcut...- (Scrisoarea CXXV.)

Fazele acestui joc inteligent şi feroce, care se desfăşoară pe sute de pagini, menţin aprinsă cu o egală putere curiozitatea cititorului. Dar tensiunea internă a *Legăturilor primejdioase* **este asigurată de Laclos şi prin alte mijloace — menite să stîrnească în noi o** *emoţie continuă*, **indiferent de natura ei schimbătoare de la un moment la altul: milă, oroare, revoltă, satisfacţie etc. Iar intensitatea acestor mişcări sufleteşti, în loc să crească, tinzînd spre o anumită culme, rămîne la acelaşi nivel foarte ridicat pînă la explozia finală. Neobişnuită, dar calculată perfect de artileristul Laclos, traiectoria pe care progresează acţiunea urmează îndelung**
o linie aproape orizontală, terminată cu o cădere bruscă. Afirmind că .^această carte, *Legăturile primejdioase*, **arde, însă aşa cum ar putea să ardă gheaţa" Baudelaire a exprimat poetic impresia stranie de atingere cu o flacără rece pe care o lasă atît lipsa de oscilaţie a tensiunii cit şi felul impersonal, detaşat, propriu lui Laclos, de a prezenta evenimentele şi de a explica mecanismul intim al sentimentelor omeneşti.[I]**

Efectele de o mare originalitate pe care le obţine scriitorul exploatînd avantajele tiparelor artistice în care a turnat substanţa Legăturilor *primejdioase* **ne fac să credem că adoptarea oricărei alte formule literare ar fi avut un rezultat mult mai palid. Este. poate, numai o impresie subiectivă, produsă de perfecţiunea greu de egalat a operei; oricum, intuiţia lui Laclos s-a dovedit fără greş : forma de roman epistolar e o îmbrăcăminte care aderă la toate sinuozităţile cqpţiimtului, îi acoperă asperităţile, lăsîn- du-le totuşi să se ghicească, slujeşte, într-un cuvînt, cele mai fine intenţii ale artistului. Iată, din aproape în aproape, în ce fel trebuie înţelese afirmaţiile d-? mai sus.**

Legăturile **primejdioase sini, prin excelenţă, opera în care secrctul, prezent în felurite ipostaze, are un rol atît de important îneît determină, pumînd la încercare virtuozitatea scriitorului, însăşi structura internă a**

I **Citai de Ad. van Rever hi studiul său introductiv la** *Le* Liaisonit dangerev-*

cărţi. Dar, nefiind numai o capodoperă a genului cu „suspense[I], romanul lui Laclos se ridică mult deasupra acelei literaturi în care mimarea- secretelor pasionante este privită ca un scop în sine Căci nu rare sînt scrierile a căror acţiune este pusă în mişcare şi orientată de intenţiile şi faptele ascunse ale personajelor, fără însă ca acumularea, uneori de-a dreptul uluitoare, a acestor clemente să fi asigurat celor ce le-au născocit nemurirea numelui.

Regia lără cusur a unor secrete captivante dar în acelaşi timp plauzibile, care nu este nici pe departe singurul mare merit al Legaturilor primejdioase, se caracterizează mai ales prin dinamismul ei. Imaginînd un sistem ingenios de canale nevăzute prin care circulă secretul, Laclos realizează o originală distribuire a acestuia între deţinătorii lui posibili — personajele romanului şi cititorul însuşi. Cunoscător iniţial al tuturor dedesubturilor operei, scriitorul, deşi nu stabileşte o comunicare direclâ între el şi cititor, nu-1 lasă totuşi pe acosta din urmă să aştepte dezlegarea enigmelor la rînd cu răbdătoarele personaje fictive.

Laclos ţine încontinuu seamă de faptul că ceea ce constituie la un moment dat un secret pentru unul sau mai mulţi dintre protagoniştii romanului trebuie să-şi piardă progresiv această calitate atît pentru ei cît şi pentţu cititor. El apreciază aşadar, pe măsura înaintării acţiunii, ce şi cît anume se cuvine să dezvăluie din rezerva globală de secrete ale operei şi semnalează mereu existenţa altora noi, făcind ca fiecare dintre scrisori să devină un amestec magic de calmante şi excitante ale curiozităţii cititorului. El manevrează simultan două planuri în care se mişcă secretele : unul, inferior, este situat la nivelul personajelor, ale căror destine sînt legate prin fire invizibile de atotputernicia scriitorului ; celălalt, rezervat privilegiatului cititor şi dominîndu-1 pe primul, centralizează în orice clipă suma secretelor deţinute de eroii fictivi, chiar dacă aceştia comunică numai doi cîte doi, fără ştirea celorlalţi, sau dacă nu

---

I•es, Paris. £d. Georges Cres el Ct*. 1920. (Traducerca noastră.)

în toate cazurile sînt sinceri între ci.

Laclos supraveghează atent dezvoltarea acţiunii, mînuind fără efort materialele de construcţie pe care le-a ales ; cl face să varieze in roman proporţiile şi ordinea explicării secrclelor, inversează sau întrerupe după voie direcţia în care circulă acestea, le dispune Intr-un sistem inteligent conceput, astfel încîl coincidenţa celor două planuri distincte menţionate mai sus să aibă loc exact atunci cînd cititorul a ajuns la ultima filă a cărţii.

Concepute ca tot atitea compartimente separate, dar putînd comunica între ele prin jocul unor ecluze puse în mişcare de scriitor după nevoile intrigii, scrisorile din care sînt construite

*

Legăturile primejdioase **constituie, prin însăşi caracteristicile lor formale, intrinsece, exploatate din plin de Laclos, o sursă de remarcabile efecte artistice.**

Lăsîndu-i pc eroii săi să-şi exprime singuri gîndurile şi sentimentele, scriitorul îşi interzice implicit orice intervenţie personală directă în legătură cu evenimentele relatate şi asigură prin aceasta *Legăturilor primejdioase* **un anumit gen de obiectivitate** a **prezentării. Or, impersonalitatea — relativă de altfel — a creaţiei sale nu este decît un procedeu artistic şi, ca atare, ea nu poate justifica acuzaţia de uscăciune sufletească adusă lui Laclos de unii critici excesiv de severi. Fentru a asigura decodarca în întregime a mesajului artistic transmis, scriitorul dispune într-o ordine intenţionată scrisorile diferiteloT personaje, subliniind, de pildă, prin contrast, cinismul depravatului Valmont şi naivitatea, apoi suferinţele morale ale victimei îui, doamna de Tourvel etc. Este însă absurd să i se atribuie artistului acea lipsă de sentimente omeneşti pe care el, tocmai spre a condamna descompunerea morală a reprezentanţilor feudalităţii franceze în jurul Revoluţiei de la 1789, o subliniază cu atîta vigoare la cuplul MerteuiI-Valmont.**

Dialogul stabilit intre personaje, purtind toate caracteristicile limbajului scris, în cadrul căruia comunicarea are loc într-o singură direcţie, este de

un tp cu toLul aparte : obiecţiile, întrebările, părerile interlocutorului nu pot fi redate pe loc, de îndată ce se nasc Sn mintea lui, ci urmează să fie concentrate într-o scrisoare de răspuns. Eroii romanului stau de vorbă intr-un fel greoi. Dar tocmai aşteptarea replicii, uneori prelungită voit de autor, ţine treaz interesul cititorului, cu atît mai mult cu cît corespondenţa dintre două personaje este adesea întretăiată de a altora, care, la rîndul ei, cei'e neapărat inversarea rolurilor între *emiţător* **şi** *receptor.*

Forma epistolaiă a romar.nlui face ca fragmentarea în segmente foarte numeroase a acţiunii, întreruperea ei chiar in momentul apariţiei unor elemente noi, ce solicită interesul cititorului, să-i pară acestuia la fel de firească, atunci cînd se produce, ca şi re- branşarea atenţiei sale pe o altă linie de tensiune a intrigii, părăsită însă de îndată spre a reveni la cea dintîi, într-un neîntrerupt du-te-vino pe drumuri alăturate, menit să-i ofere inconLinuu o viziune globală asupra planurilor în care eroii evoluează simultan.

Legaturile primejdioase dau iluzia unui adevărat film : o succesiune rapidă de imagini statice, concentrate, de scurte secvenţe juxtapuso, urmărind în planuri paralele destinele eroilor încheagă In mintea ci ti torului-spectator, lăsat să descopere singur relaţiile logicc dintre ele, un tablou general dinamic, bogat în semnificaţii.

Variaţia tonului de la o scrisoare la alta$_y$ în funcţie de personajul care are cuvîntul, îi este dictată obiectiv lui Laclos de alegerea iniţială, pentru romanul său, a formei epistolare : res- pectînd cerinţele realismului, el creează, mînuind o claviatură complicată, de la limbajul naivităţii suave pînă la acela al cinismului crud, şi reuşeşte să facă din fiecare scrisoare o capodoperă independentă în genul ei. Dar cu tot echilibrul conţinutului, şi ori cît de perfectă ar fi forma în care acesta este redat, o asemenea bijuterie artistică dobîndeşte noi valori în lumina contextului ; iată de ce *Legăturile primejdioase,* **constituind un ansamblu organic, depăşesc, ca operă de artă, suma aritmetică a valorilor acestor mici**

capodopere privite .izolat.

*

Legăturile primejdioase **au stîrnit la apariţia lor. în 1782, un scandal ale cărui ecouri s-au repercutat îndelung, stingîndu-se treptat abia în pragul secolului nostru. Denunţat de critici în unanimitate drept scriere imorală, perversă, adevărată biblie a depravării, romanul lui Laclos, al cărui realism nemilos rupînd pojghiţa de politeţe rafinată şi eleganţă sensibilă sub care se ascundea putreziciunea moravurilor nobilimii franceze in preajma Revoluţiei de la 1789, implica o condamnare aspră a vechiului regim, avea să fie judecat oficial de un tribunal regal sub Restauraţie — în 1824 — şi pus la index, un an mai târziu, alături de operele lui Montesquieu, Voltaire şi Jean-Jacques Rousseau. Sentinţa aceasta reprezenta de fapt o primă recunoaştere a caracterului progresist al operei lui Laclos, un omagiu adus lucidităţii sale. Confirmările ulterioare ale calităţii, adesea contestată, de document autentic a romanului sînt numeroase şi, cel puţin în unele cazuri, întemeiate pe cercetarea unor valoroase surse de informare asupra epocii. Poetul Charles Baudelaire îl aşază în rîndul cărţilor care „explică şi ilustrează Revoluţia" ; Taine îl consideră drept „o mărturie capitală despre moralitatea vechiului regim", iar Paul Bourget II numeşte „testamentul spiritual al unei societăţi**. Din literatura realistă a epocii, din paginile memoriilor particulare ce s-au păstrat pînă azi, în fine, din totalitatea documentelor demne de crezare cruţate de vreme, istoricii au desprins aceeaşi imagine a lumii**

feudale pe care o prezintă Laclos în *Legăturile primejdioase*. Este. în esenţă, o societate coruptă, cu simţurile uzate, lipsita de sentimente sincere, dezumanizată prin însăşi inutilitatea ei, şi care îşi împarte vremea Intre baluri, spectacole de teatru, petreceri câmpeneşti, conversaţii dc salon şi mai ales aventuri galante. Cinismul cel mai feroce înfloreşte în acest climat» dînd naştere unor monştri ca marchiza de MerteuiI şi vicontele de Valmont. De altfel, nici celelalte personaje ale romanului nu au un profil moral atrăgător : falsa inocenţă şi perversitatea înnăscută a domnişoarei Cecile de Volanges ca şi candoarea echivocă a lui Danceny, ori sensibilitatea alambicată a bigotei doamne de Tourvel, de pildă, sînt departe de a trezi simpatia cititorului.

Cangrena morală de care este măcinat acest strat parazitar al societăţii franceze a secolului al XVIU-lea este atît de profundă şi întinsă încît nu poate exista îndoială asupra incompatibilităţii ei cu existenţa dragostei adevărate. Acest sentiment este fie neluat în seamă, fie ridiculizat şi ucis. Doamna de Volanges tratează căsătoria fiicei sale fără să-i ceară părerea, iar cînd află de iubirea
oi pentru Danceny, încearcă să-i pună capăt; nevoită să mintă pentru a păstra legătura cu alesul inimii sale, Câcile va ajunge repede la depravare; dragostea doamnei de Tourvel pentru viconte este batjocorită, călcată în picioare de acesta ; sentimentele lui Danceny sînt mai întîi clătinate de interpunerea marchizei ds MerteuiI între el şi Cocile, a"poi nimicite în vîrtejul evenimentelor cu care se încheie romanul.

Sistemul de educaţie a tinerelor vlăstare nobile — conform căruia feftele erau trimise la mănăstire pînă la vîrsta căsătoriei, de fapt mai mult pentru a fi ferite de tentaţiile secolului decît să înveţe ceva util, pe cînd băieţii erau deprinşi doar să mînuiasca sabia, să călărească şi să improvizeze la nevoie un madrigal — suferă implicit o condamnare aspră sub pana lui Laclos. Scriitorul denunţă in acelaşi timp şi destrămarea familiei feudale, în cadrul căreia domnesc lipsa de intimitate şi neîncrederea, rezultat firesc al căsătoriilor din interes, hotărîte fără drept de apel de autoritatea abuzivă a părinţilor.

Infidelitatea apare în acest caz drept o consecinţă logică a căsniciei nedorite.

In societatea aleasă din Franţa secolului al XVlII-lea era frecvent tipul depravatului cinic — bărbat sau femeie — total lipsit de scrupule, imoral şi în acelaşi timp amoral, veşnic în căutare de aventuri amoroase, de „legături" părăsite repede de teamă să nu fie el cel abandonat, gata să întreprindă orice experienţă satanică de corupere a unui inocent pentru a se putea mîndri apoi cu isprava sa. Este aşa-numitul „roite" (buti de tras *pe roată)* **pe care îi incarncază, în romanul lui Laclos, vicontele de Valmont şi doamna de Merteuil. Dar, oricît de abominabile ar fi aceste personaje de roman, se pare, dacă acordăm încredere lui Stendhal, că Laclos n-a făcut decît să zugrăvească artistic exemplare vii. Marchiza de Merteuil, ne asigură Stendhal în jurnalul său, era în realitate o oarecare doamnă de la Tour du Pin Montmort, din Grenoble, pe care a cunoscut-o pe cînd era copil; după cum ar fi cunoscut şi pe adevărata Cecile de Volanges : domnişoara de Bla- cons. Nici pentru celelalte personaje din Legaturile primejdioa.se nu lipsesc „cheile" ; dar, cum pe de-o parte ele sînt discutabile, iar pe de alta, ceea ce prezintă interes astăzi, la aproape două sute de ani distanţă, este numai adevărul general despre epocă, menţionarea lor ar fi superfluă. Cu atit mai mult cu cît romanul lui Laclos, ca operă de artă, nu poate fi considerat drept un obişnuit proces-verbal care ar consemna identitatea unor persoane şi exactitatea unor fapte petrecute cîndva.**

«

Roman senzaţional, dar ridieîndu-se cu mult deasupra genului ; roman senzual, dar de o senzualitate discretă, subterană; roman lubric, poale, prin unele scene crude, dar păstrind pretutindeni decenţa limbajului şi plutind uşor peste detaliile

şocante ; roman antisonsibil, reacţie la literatura lacrimogenă a vremii, dar plin de plînsete, strigăte, leşinuri şi scene duioase ; roman de dragoste din care adevărata dragoste este alungată ; document autentic şi capodoperă artistică, legat prin conţinutul lui de o epocă istorică determinată, dar transgresînd pînă la noi graniţele acesteia prin eternul uman de care este plin pînă la saturaţie ; trăsături paralele, închegate într-un tot organic, realizate simultan cu o rară profuziune de mijloace artistice : *Legăturile primejdioase* **de Pierre-Ambroise-Frangois Choderlos de Laclos.**

Aur **e i i a n** *Tă na se*

Textul de faţă al *Legăturilor primejdioase (Les Liaisons dangereuses)* **osie cel stabilit de ediţia Pleiade, 1951, în volumul :** *Choderlos de Laclos* **— Oeitures compiefes'.**

Adnotările critice, după cum afirmă însuşi Laclos în *Prejaţa redactorului*, **îi aparţin în cea mai mare măsură, cî*„eva dintre ele fiind adăugite ffaţă de manuscris) la prima ediţie a cărţii. Cum notele autorului în care e arătată sursa anumitor citate sînt în general sumare, Editura a dat în paranteză indicaţii precise asupra textelor din care au fost extrase.**

Notele alcătuite integral de Editură poartă In paranteză menţiunea E.L.U.

Avn văzut moravurile din vremea mea şi am publicat aceste scrisori.

J.-J. Rousseau, prefaţă la *Noua Eloiză*

ÎNŞTIINŢAREA EDITORULUI

Credem de datoria noastră să prevenim publicul cititor că, în ciuda titlului acestei opere şi a celor spuse de redactor în prefaţă, nu garantăm autenticitatea accstei culegeri şi că avem chiar motive puternice să credem că nu-i vorba decît de un roman.

Avem chiar impresia că autorul, care totuşi pare să fi căutât verosimilitatea, a distrus-o el însuşi, cu multă stîngăcie, prin epoca în care îşi situează evenimentele pe care le publică. Intr-adevăr, multe din personajele pe care le aducc în sccnă au moravuri atît de proaste, îneît e cu neputinţă de presupus că au trăit în secolul nostru, în secolul acesta hrănit cu filozofie, în care binefacerile civilizaţiei răspîndite peste tot au făcut, precum se ştie, alît de cinstiţi pe toţi bărbaţii şi atît de modeste şi cumpătate pe ţoale femeile.

Părerea noastră este deci că dacă aventurile povestite în această operă au un fond de adevăr, ele nu s-au putut petrece decît pe alto meleaguri şi în 'alte vremuri; şi ţinem foarte de rău pe autor care — pe cît se pare sedus de speranţa de a interesa mai mult, apropiindu-se mai tare de secolul şi de ţara sa — a îndrăznit să înfăţişeze în costumul nostru şi cu obiceiurile noastre moravuri care ne sînt atît de străine.

Pentru a apăra, cît putem, de-o surpriză în privinţa asta pe lectorul prea credul, ne vom sprijini părerea pe un raţionament pe care i-1 propunem cu

încredere, dcoarcce ne parc comingâtor şi fără replică : deşi aceleaşi cauze n-ar trebui să înlîrzie de a produce aceleaşi efecte, nu s-a pomenit totuşi ca o domnişoară cu o rentă de şaizeci de mii de livre să se călugărească, jiici ca o preşedintă tînără şi frumoasă să moară de inimă rea.

Această operă, sau mai degrabă culegere de scrisori pe care publicul o va socoti poate chiar prea voluminoasă, nu conţine totuşi decît o mică parte din totalitatea corespondenţei din care ele au fost extrase. Primind de la persoanele cărora le-au fost adresate, şi care aveau intenţia să Ie publice, sarcina de a le rîndui, n-am cerut drept răsplată pentru osteneala mea decît îngăduinţa de a înlătura tot ce mi-ar părea fără folos; n-am păstrat deci decît scrisorile care mi s-au părut necesare fie înţelegerii evenimentelor, fie desfăşurării caracterelor. Dacă mai adaug la această muncă măruntă pe aceea de a aşeza în ordine scrisorile selecţionate, ordine in vederea căreia am urmat aproape întotdeauna pe aceea a datelor şi, în sfîrşit, cîteva note scurte şi rare, fără alt scop, în majoritatea cazurilor» decit de a indica sursa unor citaţii, sau de a motiva anumite suprimări pe care mi le-am îngăduit, iată toată contribuţia mea la această operă. Misiunea mea nu mergea mai departe

Propusesem schimbări mai importante, aproape toate în legătură cu puritatea verbală sau cu aceea a stilului, de la care se vor găsi multe abateri. Aş fi vrut chiar să fiu autorizat să prescurtez unele scrisori prea lungi, din care muUe tratează separat şi aproape fără nici o tranziţie subiecte cu totul străine unele de altele. Aceste

[1] **Trebuie dc asemenea să previn ci am suprimat sau schimbai toate Domele persoanelor despre care e vorba in scrisori şi, daci printre acelea substituite de mine se vor gfisl unele care s3 aparţini uoor oameni reali, aceasta nu constituie decit *o* greşeală a mea din care nu trebuie si se traci vreo consecinţă.**

modificări, care n-au fost acccptate, fără îndoială n-ar fi fost de ajuns să facă opera mai valoroasă, dar ar fi înlăturat măcar o parte din cusururi.

Mi s-a obiectat că s-a urmărit numai publicarea scrisorilor însele şi nu aceea a unei opere făcută

după ele ; că ar fi pe cît de neverosimil pe atît de fals ca toate cele opt sau zece persoane care au contribuit lu alcătuirea acestei corespondenţe să fie deopotrivă de meştere in arta scrisului. Iar dacă am arătat că, departe de aşa ceva, nu era, dimpotrivă, nici una care să nu se fi făcut vinovată de greşeli grave ce vor fi cu drept cuvînt criticate, mi s-a răspuns că orice cititor cuminte se poate, de bună seamă,, aştepta să găsească greşeli într-o culegere de scrisori provenind de la particulari, de vreme ce printre culegerile publicate pînă acum ale diferiţilor autori demni de consideraţie, şi chiar ale cîtorva academicieni, nu c nici una cu totul mai presus de o asemenea imputare. Argumentele acestea nu m-au convins, şi le-am socotit aşa cum le socot şi acum, mai lesne de dat decît de primit; dar nu eram eu stăpînul şi m-am supus. Mi-am păstrat numai dreptul de a protesta şi de a declara că nu eram de acord; ceea ce fac în clipa aceasta.

Cît despre meritele cărţii acesteia, poate nu-i treaba mea să insist, părerea mea netrobuind şi ncpulînd să influenţeze pe aceea a nimănui. Totuşi, cei care mai înainte de a începe o lectură, sînt bucuroşi să ştie, mai mult sau mai puţin, la ce pot să se aştepte, aceia, zic eu, pot să continue: ceilalţi ar face mai bine să treacă îndată la opera însăşi; ei ştiu destul în privinţa ei.

Trebuie să spun mai întîi că dacă am fost de părere, după cum mărturisesc, să public scrisorile acestea, sînt încă departe de a nădăjdui că ele ar putea să aibă vreun succes : şi să nu se vadă în sinceritatea mea o prefăcuta modestie de autor; căci declar tot atît de deschis că dacă această culegere nu mi-ar fi părut vrednică să fie oferită publicului, nu m-aş fi ocupat de ea. Să încercăm să împăcăm această aparentă contradicţie.

Meritul unei opere se desprinde din utilitatea sau agrementul ei, şi chiar din amîndouă la un loc atunci cînd se tntîmplă să le întrunească pe amîndouă; succesul însă, care nu se bazează în-totdeauna pe merit, se datoreşte adeseori mai degrabă alegerii subiectului decit înfăptuirii acestuia, mai degrabă ansamblului subiectelor prezentate decit chipului în care sînt ele tratate.

Culegerea aceasta însă, contînîr.d — cum arată şi titlul — scrisorile

i
1

unei întregi societăţi, înfăţişează o mare diversitate de interese care slăbeşte pe acela al cititorului. Ba mai mult, cum aproape toate sentimentele exprimate aici sînt prefăcute sau ascunse, ele nu pot stîmi decît un interes de curiozitate, interes de obicei cu mult mai prejos decît aceia al sentimentului şi care, mai cu seamă, predispune mai puţin la indulgenţă şi lasă cu atît mai vîrtos să se zărească greşelile cuprinse în amănunte cu cit acestea se opun neîncetat singurei dorinţe pe care ai vrea *s-r>* satisfaci.

Aceste cusururi sînt poate răscumpărate, oarecum, de o însuşire care decurge de asemenea din natura operei : anume diversitatea stilurilor ; e un merit pe care un autor îl obţine cu greu, dar care aici se impune de la sine şi îl apără, cel puţin, împotriva plictiselii datorite uniformităţii. Mulţi cititori vor mai putea aprecia un număr destul de mare de observaţiuni rjoi, sau puţin cunoscute, răspîndile pe ici pe colo în cuprinsul scrisorilor. Acesta este, cred eu, singurul agrement pe care-1 poate nădăjdui cititorul. Şi asta numai dacă e dispus să le judece cu cea mai mare bunăvoinţă.

Utilitatea operei, lucru care va fi contestat, poate, şi mai mult, îmi pare totuşi mai uşor de stabilit. Am cel puţin impresia că slujeşti de bună seamă moravurile cind dai în vileag mijloacele de care se folosesc cei cu moravuri proaste ca să corupă pe cei cu moravuri bune, şi cred că scrisorile de faţă aduc o preţioasă contribuţie în accst sens. Se va mai găsi de asemenea în ele dovada şi exemplul a două mari adevăruri pe care le-am putea crede necunoscute, judednd după faptul că sînt atît de puţin practicate : unul, că orice femeie care consimte să primească în societatea ei un bărbat cu moravuri destrăbălate sfîrşeşte prin a ajunge victima lui ; celălalt, cu orice mamă dă dovadă dc nesocotinţă cînd îngăduie unei alic feiţîei să se bucure dc încrederea fiicei sale. Ti-nerii, băieţi ca şi Iele, ar mai putea învăţa din ele că

prietenia ce par să le-acorde cu atîta uşurinţă persoanele de proasle moravuri nu-i decît o capcană primejdioasă, fatală deopotrivă fericirii şi virtuţii lor. Totuşi, abuzul, care dc obicei se învecinează atît de aproape cu binele, c aici mai de temut decit oriunde ; nu numai că n-aş recomanda această lectură tineretului, dar găsesc chiar potrivit să îndepărtăm de cl cărţile de felul acesteia. Vîrsta Ia care o asemenea lectură poate înceta-de a fi primejdioasă şi deveni utilă îmi pare că a fost foarte bine definită, in ce priveşte fetele, de către o mamă care nu e numai deşteaptă ci şi chibzuită. „Cred,

a spus ea după ce a citit manuscrisul acestei corespondente, că aş face un adevărat serviciu fiicei mele dacă i-a$ da cartea aceasta in ziua căsătoriei sale." Dacă toate mamele ar gîndi la fel, m-aş felicita mereu că ani publicat-o.

Dar chiar pornind de la o asemenea presupunere favorabilă, cred totuşi că această culegere e sortită să placă la foarte puţini. Bărbaţii şi femeile depravate vor avea tot Interesul să defăimeze o operă care le poate dăuna ; şi cum aceştia nu slnt lipsiţi de iscusinţă, o vor avea poate pe aceea de a atrage de partea lor pe ri- goriştii alarmaţi de tabloul proastelor moravuri pe care nu m-am sfiit să le înfăţişez.

Aşa-zişii liber-cugetători nu se vor sinchisi de o femeie cucernică pe care tocmai din pricina aceasta o vor considera ca pe-o fiinţă slabă de înger, iar credincioasele se vor supăra văzînd virtutea infrîntă şi vor deplinge faptul că religia se arată atit de neputincioasă.

Pe de altă parte, persoanele cu gusturi mai delicate vor fi dezgustate de stilul prea simplu şi prea ticsit cu greşeli al multora din scrisorile acestea, pe cînd cititorii de rînd, amăgiţi de ideea că tot ce e tipărit e rodul unei munci, vor fi ispitiţi să vadă în alte cîteva meşteşugul chinuit al unui autor care se iveşte in spatele personajului pe care-1 face să vorbească.

In sfirşit, se va spune, poate, în chip destul de general, că orice lucru se cade să fie la locul său; că dacă de obicei stilul prea in- grijit al autorilor

micşorează Intr-adevăr graţia scrisorilor oamenilor de lume, neglijenţele acestor scrisori devin adevărate greşeii şi le fac insuportabile atunci cînd apar tipărite.

Mărturisesc sincer că toate aceste imputări pot fi întemeiate: cred de asemenea că aş putea să le dau un răspuns, chiar fără a depăşi proporţiile unei prefeţe. Dar e la mintea oricui că, pentru a fi necesar să răspund la toate, ar trebui ca lucrarea să nu poată răspunde la nimic ; şi că dacă aş fi socotit şi eu că lucrurile stau aşa, aş fi suprimat în acelaşi timp şi prefaţa şi cartea.

P A R T E A Î N T Î I

SCRISOAREA I

Cerile Volanges către Sophie Camay La călugăriţele ursuline din...

Vezi, buna mea prietenă, că mă ţin de cuvînt şi că pălăriuţele şi zorzoanele nu-mi răpesc tot timpul; o şă-mi rămînă întotdeauna pentru tine. Totuşi am văzut- mai multe podoabe azi, într-o singură zi, decît în cei patru ani pe care i-am petrecut împreună, şi cred că trufaşa Tan- ville [1] îşi va face multă inimă rea la prima mea vizită, cînd bineînţeles voi cere s-o văd, decît a crezut că ne face ea de cîte ori a venit să na vadă *in fiocchi* [2]. Mama mi-a cerut părerea despre toate ; mă socoteşte mult mai puţin şcolăriţa ca pînă acum. Am camerista mea, am o odaie şi un birouaş de care dispun, şi îţi scriu la o masă de scris drăguţă, a cărei cheie mi-a fost încredinţată şi în care pot să închid tot ce vreau. Mama mi-a spus c-o s-o văd în fiecare dimineaţă la sculare ; că pentru prînz e de ajuns să fiu pieptănată, deoarece vom fi totdeauna singure şi că-mi va spune atunci, în fiecare zi, ora la car? va trebui s-o regăsesc după-amiază. Tot restul timpului e la dispoziţia mea, şi am harpa, desenul şi cărţi ca şi la mănăstire : doar maica Perpetue lipseşte ca să mă certe şi e la voia mea să nu fac toată ziua nimic ; dai- cum n-o am pe

1 Portarcasa mănăstirii.

Sophie a mea cu care să vorbesc şi să rîd, sînt mai bucuroasă cînd am ceva de făcut.

Nu-i încă ora cinci, pe mama n-o întilnesc decit la şapte : timp destul dacă aş ave'a ce să-ţi spun ! Dar nu ini s-a spus încă nici mie nimic; şi dacă n-ar fi pregătirile la care asist şi droaia de lucrătoare care toate vin pentru mine, aş crede că.nimeni nu se gîndeşte să mă mărite şi cu totul nu e decît o nouă trăncăneală a IosefineiTotuşi, mama mi-a repetat de-atîtea ori că o domnişoară trebuie să rămînâ la mănăstire pînă în ziua cînd se mărită, încit de vreme ce m-a scos de acolo, tot Iosefina are probabil dreptate.

Se opreşte chiar acum un rădvan la poartă şi mama îmi trimite vorbă să mâ duc imediat la ea. Dacă cumva o fi domnul cu pricina ? Nu sînt îmbrăcată, mina inii tremură şi îmi bate inima. Am întrebat pe cameristă dacă ştie cine e la mama: „Cum nu, zise ea, e domnul C...“ si rîdea ! O ! cred că e el. Mă întorc negreşit să-ţi povestesc ce s-a întîmplat. Tot e ceva că ştiu măcar cum îl cheamă. Nu trebuie să te laşi aşteptată. La revedere, doar pentru o clipă.

Cum o să rizi de biata Cecile ! O ! mi-a fost tare ruşine ! Dar şi tu ai păţit la fel. Cum am intrat la mama, am văzut un domn in negru stind lîngă ea în picioare. L-am salutat cum m-am priceput mai bine şi am rămas încremenită în loc. Iţi închipui cu ce ochi îl priveam ! „Doamnă, spuse el mamei în timp ce-mi făcea o plecăciune, iată o îneîntătoare domnişoară, şi îmi dau seama mai bine ca oricînd cît preţuieşte bunătatea dumneavoastră.“ La auzul unor vorbe atît de clare m-a apucat un tremurici îneît nu mai puteam sâ mă ţin pe picioare ; am găsit un fotoliu în care m-am aşezat, tare roşie la faţă şi cu totul buimăcită. Abia mâ aşezasem şi iată-1 pe domnul în genunchi dinaintea mea. Biata Cecile şi-a pierdut atunci capul; eram, cum a spus mama, foarte speriată. M-am ridicat scoţînd un ţipăt ascuţit... ştii, ca în ziua cînd a tunat. Pe mama o pufni rîsul şi-mi spuse : Ei! ce-i cu tine ? Stai jos şi lasă-1 pe domnul să-ţi ia măsura piciorului. Într-adevăr, draga mea, domnul era pantofar. Nici nu pot să-ţi spun ce ruşine mi-a fost: din fericire

nu era de fată decît mama. Cînd voi fi măritată, cred că n-o să mai recurg la serviciile acestui pantofar.

Iată-ne foarte învăţate! La revedere. E aproape şase şi camerista îmi spune că trebuie să mă îmbrac. La revedere, dragă Sopliie ; to iubesc ca şi cum aş fi încă la mănăstire.

P.S. Nu ştiu prin cine să-ţi trimit scrisoarea: voi aştepta deci să vinâ Iosefina.

Paris, *3 august* 17''

SCRISOAREA a Il-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont, la castelul...

Intoarce-te, iubite viconte, întoarce-te : ce faci, ce poţi să faci la o mătuşă bătrînă a cărei avere e toată pe numele dumitale ? Vino numaklecît, am nevoie de dumneata. Am o idee grozavă a cărei înfăptuire vreau să ţi-o încredinţez. Numai cuvintele astea şi ar trebui să-ţi ajungă ; şi, prea măgulit de alegerea mea, s-ar cuveni să vii în grabă şi să asculţi poruncile mele în genunchi ; dar dumneata abuzezi de slăbiciunea mea chiar acum, cînd nu te mai bucuri de ea ; şi în alternativa unei veşnice uri sau a unei neasemuite îngăduinţe, ai noroc că bunătatea mea e mai tare. Doresc deci să-ţi împărtăşesc proiectele mele : dar jură-mi, credincios cavaler cum te ştiu, că n-o să începi nici o aventură înainte de-a o fi dus pe aceasta la bun sfîrşit. E vrednică de un erou, vei sluji dragostea şi răzbunarea : va fi, în sfîrşit, o *roueric* [1] **mai mult de pus în memoriile dumitale ; da, în memoriile dumitale. căci vreau să fie tipărite odată şi mă însărcinez să ţi**

[1] Cuvintele acestea *roue* ţi *rouerie* (,*crai- şl „craillc**). pe care din fericire

socidatca buna înccpc să lc pirosească, erau foarte la moda iu vTcroca cînd au fost scrise scrisorile aceslea.

**4
2**

le scriu. Dar să lăsăm astea şi să ne întoarcem la ceea ce mă frămîntă.

Doamna ele Volanges îşi mărită fata : e deocamdată un secret pe care mi i-a încredinţat totuşi ieri. Şi pe cine crezi că a ales drept ginere ? Pe contele de Gercourt. Cine ar fi zis c-o să devin vara lui Gercourt ? Sînt furioasă... Ei, tot nu ghiceşti ? uf ! greu mai eşti de cap! I-ai iertat prin urmare aventura cu soţia intendentului ? Şi eu oare n-am poate si mai multe motive să mă plîng de el, monstru ce eşti[I] ? Dar mă liniştesc, speranţa că mă voi răz-buna îmi înseninează sufletul.

Te-a plictisit şi pe dumneata de sute de ori, ca si pe mine, importanţa ce o dă Gercourt femeii pe care o va lua de soţie şi prosteasca lui îngimfare care-1 face să creadă că va evita soarta inevitabilă. Cunoşti ridicolele lui preferinţe pentru educaţia la mănăstire şi prejudecăţile lui, şi mai ridicole, în favoarea cuminţeniei blondelor. Aş pune într-adevăr rămăşag că niciodată nu s-ar fi hotărit la căsătoria aceasta, cu toate cele şaizeci de mii de livre pe an ale micuţei Volanges, dacă ea ar fi fost oacheşă şi n-ar fi fost crescută la maici. Să-i dovedim aşadar că nu-i decît un caraghios ; mai curînd sau mai tîrziu tot aşa va trebui să sfirşească ; nu asta mă stingherşte : dar hazul ar fi să fie chiar de la început. Cum am petrece a doua zi ascultîndu-i lăudăroşeniile ! fiindcă se va lăuda ; şi fetiţa asta odată pusă pe roate, e de mirare dacă nu ajunge Gercourt, la rîndul său, de pomină în Paris.

De altminteri, eroina acestui nou roman merită ostenelile dumitale : e cu adevărat frumoasă, nu are decît cincisprezece ani, un

---

I Pentru a înţelege aluzia accasta, trebuie ştiut ca domnul dc Gercourt părăsise pc marchiza dc Mcrlcuil pentru solia intendentului de...» care îi sacrificase pc vicontclc dc V'almont, şi ci» dc atunci marchiza şi vicontclc legaseră o slrînsă prietenie. Cum aventura aceasta s-a petrecut cu mult înaintea întîmplărilor despre care e vorba în accstc scrisori, am crezut dc cuviinţă să suprim toată corespondenţa referitoare la ca.

boboc de trandafir ; e drept că este nemaipomenit de stîngace şi nu ştie să se poarte în lume. Dar voi bărbaţii nu prea vă temeţi de asta ; pe deasupra, o privire galeşă care promite multe, într-adevăr; mai adaugă la asta şi faptul că ţi-o recomand eu; nu-ţi mai rămîne decît să-mi- mulţumeşti şi să mă asculţi.

Vei primi scrisoarea aceasta mîine dimineaţă. Vreau să fii mîine seară la şapte la mine. Nu voi primi pe nimeni pînă la opt, nici chiar pe cavalerul stăpîn al inimii mele : nu are destulă minte pentru o treabă atît de însemnată. După cum vezi, dragostea nu mă orbeşte. La opt îţi redau libertatea şi te vei întoarce la zece să cinezi cu drăgălaşa, căci mama şi fata iau masa la mine. La revedere, e douăsprezece trecute, în curînd nu mă voi mai ocupa de dumneata

Paris, 4 august 17.[n]

SCRISOAREA a IlI-a *Cecilc Volanges către Sophie Camay*

Nu ştiu încă nimic, buna mea prietenă. Mama a avut' ieri multă lume la cină. Cu tot interesul pe care-1 aveam să observ, mai ales pe bărbaţi, m-am plictisit grozav. Cu toţii, bărbaţi şi femei, se uitau lung la mine şi pe urmă îşi şopteau ceva la ureche, vedeam bine că vorbeau despre mine : asta mă făcea să roşesc, dar n-aveam încotro. Aş fi dat mult să nu roşesc; fiindcă am băgat de seamă că celelalte femei nu roşesc cînd sînt privite; sau poate că roşul cu care-şi spoiesc faţa nu-1 lasă să se vadă pe acela pricinuit de faptul că se află în încurcătură ; căci, oricum, e greu să nu roşeşti cînd se uită un bărbat ţintă la line. [1]

Ceea ce mă îngrijora mai mult era că nu puteam şti ce gîndeau despre mine. Cred totuşi că am auzit de vreo două-trei ori cuvî ntul *frumoasă ;* **dar am auzit foarte desluşit pe acela**

de *stingace ;* **şi trebuie să fie adevărat deoarece femeia care-1 spunea e rudă si prietenă cu mama j s-ar zice chiar că a prins de la început simpatie de mine. E singura persoană care mi-a vorbit, în tot cursul serii. Mîine sîntem la masă la ea.** ,

Am mai auzit după-masă pe un bărbat care vorbea desigur de mine şi spunea altuia: „Trebuie lăsată să se mai coacă, vom vedea la iamă". Poate e acela care trebuie să mă ia de nevastă; dar atunci înseamnă că asta o să se întîmple abia peste patru luni. Mult aş da să ştiu cum stau lucrurile.

Iat-o pe Iosefina, îmi spune că se grăbeşte. Vreau totuşi să-ţi povestesc încă una din stingăciile mele. O ! cred că doamna aceea are dreptate !

După-masă, s-au aşezat la joc. Stăteam lingă mama ; nu ştiu cum s-a întîmplat, dar am adormit aproape numai- decît. M-a deşteptat un mare hohot de rîs. Nu ştiu dacă rîdeau de mine, dar mă tem că da. Mama mi-a dat voie să mă retrag şi asta mi-a făcut mare plăcere. închipuieş- te-ţi, era unsprezece trecute. La revedere, dragă Sophie, iubeşte-o mereu pe Cecile a ta Crede-mă, recepţiile şi petrecerile nu sînt atît de pline de haz cum ni le închipuiam noi.

Paris, *4 august 17"*

SCRISOAREA a IV-a

Vicontele dc Valmont către marchiza de Merteuil, la Paris

Poruncile dumitale sînt pline de farmec; iar chipul în care le dai e şi mai încîntător ; ai fi în stare să ne faci să îndrăgim despotismul Nu e prima oară că regret, după cum ştii, că nu mai sînt sclavul dumitale ; şi oricît de *monstru* **ai spune că sînt, îmi amintesc mereu cu plăcere de vremea cînd mă cinsteai cu porecle mai dulci. Adesea chiar doresc să le merit din nou şi pînă la urmă, împreună cu dumneata, să dau lumii o pildă de statornicie. Dar ne cheamă interese mai mari; soarta noastră e să cucerim ; trebuie s-o urmăm; poate la capătul carierei**

noastre ne vom regăsi iar; căci, fie spus fără supărare, prea frumoasa mea marchiză, pe calea asta mă urmezi de aproape, dacă nu mi-o iei chiar înainte ; si de cînd ne-am despărţit întru binele omenirii şi am început să propovăduim credinţa fiecare pe contul său, am impresia că în misiunea aceasta de dragoffăî ai făcut mai mulţi adepţi decît mine. îţi cunosc zelul, rîvna înflăcărată, şi dacă zeul amorului ne-ar judeca după fapte, dumneata ai ajunge într-o bună zi patroana vreunui mare oraş, cîtă vreme prietenul dumitale cel mult ar putea fi un sfînt de cătun. Te miră limbajul acesta, nu-i aşa ? Dar de-o săptămînă încoace, nu aud, nu vorbesc altul; şi doar pentru a mă perfecţiona în privinţa lui mă văd silit să-ţi nesocotesc poruncile.

Nu te supăra şi ascultă-mă. Păstrătoare a tuturor secretelor inimii mele, îţi voi încredinţa cel mai îndrăzneţ proiect pe care l-am făurit vreodată. Ce-mi propui dumneata ? să seduc o fată care n-a văzut şi nu ştie nimic: care îmi va cădea în braţe, ca să zic aşa, fără nici o apărare ; pe care primul omagiu o va zăpăci şi pe care curiozitatea o va împinge mai repede decît dragostea. Douăzeci alţii pot izbuti ca'şi mine. Nu e tot astfel în ce priveşte aventura care mă preocupă ; succesul aici îmi asigură în egală măsură glorie şi plăcere. Dragostea care-mi pregăteşte cununa ezită şi ea între mirt şi laur, sau poate le va reuni oa să-mi cinstească triumful. Dumneata însăţi, frumoasa mea prietenă, cuprinsă de-un sfînt respect, vei spune entuziasmată : „Iată bărbatul după pofta inimii mele“.

Cunoşti pe soţia preşedintelui de Tourvel, ştii cit e de evlavioasă, cît de mult ţine la soţul ei, ce principii severe o călăuzesc. Iată reduta pe care o atac ; inamicul vrednic de mine ; iată ţelul pe care vreau să-l ating :

Şi dacă a-l ob(ine nu m-am învrednicit,
Rămîn măcar cu cinstea *de* a-l *fi plănuit.*

Poţi cita versuri proaste cînd ele aparţin unui mare poet*.

t La Footainc. *(Epistolă dedicată domnului*uf *Dauphin,* La Fontaine, *Fabule.)*

Află deci că preşedintele e în Burgundia, din pricina unui mare proces (nădăjduiesc să-l fac să piardă unul şi mai important). Inconsolabila lui jumătate îşi va petrece aici tot timpul acestei triste văduvii. O liturghie în fiecare zi, cîteva vizite săracilor din canton, rugăciuni dimineaţa şi seara, plimbări solitare, conversaţii pioase cu bă- trîna mea mătuşă, cîteodată o partidă nenorocită de vist, iată singurele distracţii la care ar putea să rivnească. îi pregătesc eu altele mult mai pozitive. îngerul meu bun m-a adus aici, pentru fericirea ei şi-a mea. Şi eu, ca prostul, regretam cele douăzeci şi patru de ore pe care le sacrificam unei politeţi fireşti. Ar fi pentru mine o adevărată pedeapsă dacă m-ar sili cineva să mă întorc la Paris ! Din fericire, pentru o partidă de vist trebuie patru jucători ; şi cum pe aici nu e decît preotul satului, veşnica mea mătuşă a stăruit să-i sacrific cîteva zile. Ghiceşti, cred, că am consimţit. Nici nu-ţi închipui cit mă răsfaţă de atunci, dar mai ales cît e de mişcată, văzîndu-mă nelipsit de la rugăciunile şi de la liturghia ei. Nici măcar nu bănuieşte care-i divinitatea pe care-o ador.

Iată-mă deci, de patru zile, pradă unei pasiuni puternice. Ştii doar cu cîtă ardoare doresc, cită grabă pun ca să înlătur obstacolele : ceea ce nu ştii, însă, e cît de mult sporeşte singurătatea, pojarul dorinţei. Nu mai am decît o singură idee ; mă gîndesc la ea ziua şi-o visez noaptea. Trebuie neapărat s-o am pe femeia aceasta ca să scap de ridicolul de-a fi îndrăgostit de ea : căci unde nu duce o dorinţă zădărnicită ? O ! desfătare nepreţuită ! Te implor pentru fericirea mea, dar mai ales pentru liniştea mea. Ce fericiţi sîntem că femeile se apără atît de rău ! Altminteri noi n-

am fi pe lîngă ele decît nişte robi sfioşi. Nutresc în clipa de faţă un sentiment de recunoştinţă pentru femeile uşoare care mă aduce în chip firesc la picioarele dumitale. Mă prosternez în faţa lor ca să-mi obţin iertarea, şi închei astfel această prea lungă scrisoare. Rămîi cu bine prea scumpa mea : nu-mi purta pică.

Castelul... 5 august 17"

SCRISOAREA a V-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

Ştii, viconte, că scrisoarea dumitale e de o neasemuită obrăznicie şi că aş avea tot dreptul să mă supăr pe dumneata ? Dar ea îmi dovedeşte limpede că ţi-ai pierdut capul şi numai asta te salvează de indignarea mea. Prietenă generoasă şi compătimitoare, uit ofensa şi nu mă ocup decît de primejdia în care te afli : şi oricit ar fi de plicticos să dai sfaturi, cedez în faţa nevoii pe care o ai dumneata de a le primi în clipa de faţă.

S-o cucereşti pe preşedinta Tourvel! ce idee năstruşnică ! Recunosc încăpăţînarea dumitale care nu ştie să dorească decît ceea ce crede că nu poate să obţină. Şi apoi, ce are femeia asta : trăsături regulate, dacă vrei, dar nici o expresie : destul de bine făcută, dar fără graţie : întotdeauna caraghios îmbrăcată, cu un maldăr de fulare pe piept, şi cu corsetul pînă la bărbie ! Ţi-o spun prieteneşte, două femei ca asta ajung să te facă să-ţi pierzi în întregime reputaţia. Aminteşte-ţi de ziua cînd făcea chetă la Saint-Roch şi cînd mi-ai mulţumit atît de mult că ţi-am procurat acest spectacol. Parcă o văd şi acum, ţinînd de mînă pe lungana aceea cu părul lung, gata să cadă la fiecare pas, cu pălăria ei ca un coş cît toate zilele mereu deasupra capului cuiva şi roşind la fiecare reverenţă. Cine ar fi zis atunci că vei dori pe femeia aceea ? Haide, viconte, roşeşte şi dumneata şi vino-ţi în fire. îţi făgăduiesc că nu voi spune nimănui nimic.

Unde mai pui toate neplăcerile care te aşteaptă! Cu ce rival trebuie să lupţi ! Un soţ!

Nu te simţi umilit doar la auzul cuvîntului acestuia ? Ce ruşine dacă nu izbuteşti I Şi ce glorie şubredă în caz de izbîndă ! Şi chiar mai mult decît atîta : nu spera să ai vreo plăcere. Poţi avea aşa ceva cu o femeie evlavioasă ? Mă refer la cele de bună-cre- dinţă : reţinute chiar în toiul plăcerii, nu-ţi oferă bucuria decît pe jumătate. Acea totală părăsire de sine, delirul voluptăţii în care plăcerea se purifică prin excesul ei,

bunurile acestea ale dragostei nu sînt cunoscute de ele. S-o ştii de la mine : în cel mai fericit caz, preşedinta dumitale va crede că a făcut totul pentru dumneata cînd te va trata ca pe ^oţul ei; pentru că în cea mai afectuoasă intimitate conjugală stau faţă în faţă tot două persoane. în cazul dumitale c şi mai rău, mironosiţa dumitale e cucernică, are cucernicia femeilor simple care le condamnă să aibă veşnic o minte de copil. Poate vei izbuti să treci peste obstacolul acesta, dar să nu-ţi închipui că-1 vei putea distruge : învingător al dragostei faţă de Dumnezeu, nu-i vei învinge teama de diavol : şi cînd ţinîndu-ţi iubita în braţe, vei simţi că-i bate inima, va bate de teamă si nu de dragoste. Dacă ai fi cunoscut-o poate mai de mult, ai fi putut face cova din ea, dar acum, la douăzeci şi doi de ani şi măritată de aproape doi ani ! Crede'-mă, viconte, cînd o femeie s-a *imbicsit* atît de tare de prejudecăţi, las-o ic voia soartei; n-o să mai fie niciodată decît o biată femeie cinstită.

Şi totuşi pentru una ca asta refuzi să mă asculţi, te îngropi de viu în mormîntul mătuşii dumitale şi renunţi la aventura cea mai plăcută şi cea mai nimerită să-ţi facă cinste. Ce fatalitate vrea oare ca Gercourt să te întreacă mereu, în toate privinţele ? Uite, îţi vorbesc fără pică ; dar îmi vine să cred acum că nu-ţi meriţi reputaţia: mă simt mai ales ispitită să-ţi retrag încrederea mea. N-o să mă deprind niciodată cu ideea de a împărtăşi secretele mele amantului doamnei de Tourvel.

Află dar că mica Volanges a sucit de pe acum capul unui bărbat. Tinărul Danceny e nebun după ea. Au cîntat împreună şi în adevăr ca cîntă mai bine decît obişnuiesc fetele de pension. Trebuie să repete împreună multe duete, şi cred că ea s-ar da cu dragă inimă pe brazdă : dar acest Danceny e un copil care-şi va pierde vremea făcînd pe îndrăgostitul şi nu va duce nimic pînă la capăt. Cît despre copiliţă, e şi ea destul de sperioasă; şi oricum ar decurge

lucrurile, va fi în tot cazul mai puţin plăcut decît dacă ar fi vorba de dumneata : de aceea sînt supărată şi o să-l cert desigur pe cavaler cînd va veni. îl sfătuiesc să fie blînd ; căci în momentul de faţă nu m-ar costa nimic să despart de el. Sînt sigură că dacă aş avea buna inspiraţie de a-l părăsi acum, ar fi deznădăjduit ; şi nimic nu mă amuză mai mult decît o deznădejde din dragoste. Mi-ar spune că sînt perfidă, şi cuvîntul acesta mi-a făcut totdeauna plăcere : după cuvîntul „crudă" e cel care sună mai dulce la urechea unei femei, şi nu e aşa de penibil să-l meriţi. Hotărît, încep să mă ocup de această ruptură. Şi asta numai din pricina dumitale ! O vei avea pe conştiinţă. Rămîi cu bine. Spune preşedintei dumitale să mă pomenească în rugăciunile ei.

Paris, *7 august 17"*

SCRISOAREA a Vl-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Nu e femeie să nu abuzeze de puterea ce a avut-o odată ! Şi chiar dumneata, pe care atît de des te numeam îngăduitoarea mea prietenă, văd deodată că nu mai eşti, şi nu te sfioşii să mă ataci în ceea ce am mai de preţ ! în ce culori îndrăzneşti s-o descrii pe doamna de Tourvel!... Orice bărbat ar fi plătit cu viaţa o atît de obraznică îndrăzneală ! Oricare altă femeie şi-ar fi atras din partea mea o răutate. Te implor, nu mă mai pune la o atît de grea încercare, nu garantez că voi mai putea s-o îndur. In numele prieteniei, aşteaptă s-o posed mai întîi pe femeia aceasta, dacă vrei s-o bîrfeşti. Nu ştii oare că numai voluptatea are dreptul să dezlege dragostei vălul de pe ochi ?

Dar ce spun ? Doamna de Tourvel are nevoie de iluzie ?. nu ; ca să fie adorabilă îi ajunge să fie ea însăşi. Ii reproşezi că se îmbracă prost; cred şi eu; orice podoabă îi strică; tot ce-o

ascunde o urîţeşte. Cînd se destinde într-o ţinută neglijentă, atunci e cu adevărat răpitoare. Graţie

căldurilor copleşitoare pe care le îndurăm, o rochie de casă de pînză îmi îngăduie să-i văd talia rotundă şi mlădioasă. O muselină doar îi acoperă sinii ; şi privirile mele aruncate pe furiş dar totuşi pătrunzătoare, le-au şi prins formele pline de farmec. „Chipul ei, spui dumneata, nu are nici o expresie.[44] Dar ce-ar putea exprima in clipele cînd nimic nu-i vorbeşte inimii ? Nu, fără îndoială, ea nu are, ca femeile noastre cochete, privirea aceea mincinoasă care uneori seduce şi totdeauna înşală. Nu ştie să acopere golul unei fraze cu un surîs studiat ; şi cu toate că are cei mai ifrumoşi dinţi din lume, nu rîde decît de ceea ce o amuză. Dar să vezi ce veselie naivă şi sinceră răsfrînge faţa ei cînd ia parte la vreun joc nebunatic ! Cită bucurie curată, cîtă bunătate compătimitoare exprimă privirea ei cînd se găseşte lingă un nenorocit pe care-1 ajută ! Şi să vezi mai ales cum apare pe chipu-i ceresc, la cel mai neînsemnat cuvînt de laudă sau de măgulire, stinghereala aceea mişcătoare a unei modestii neprefăcute !... E credincioasă şi cucernică, şi din asta deduci că e rece şi neînsufleţită ? Eu cred cu totul dimpotrivă. Ce sensibilitate uimitoare trebuie să ai ca s-o poţi răspîndi pînă şi asupra unui soţ, ca să iubeşti mereu un soţ veşnic absent ? Ce dovadă mai puternică ai mai putea dori ? Am ştiut totuşi să-mi procur încă una.

Am aranjat astfel plimbarea ca să ajungem la un şanţ pe care trebuia să-l sărim ; cu toate că foarte sprintenă, e foarte timidă ; e lesne de înţeles că o mironosiţă se teme să sară şanţul! [1] A trebuit să mi se încredinţeze... Am ţinut în braţe pe femeia aceasta modestă. Pregătirile noastre precum şi trecerea peste şanţ a bătrînei mătuşi au făcut-o să rîdă cu lacrimi pe cucernica nebunatică : dar cum am pus mina pe ea, printr-o stîngăcie dibace, braţele noastre se încolăciră. Apăsam sînul ei pe-al meu ; şi în

I Recunoaştem aici prostul gust al jocurilot tic cuvinto, cârc începea sa prindă fi care de atunci a făcut alita progres.

acest scurt răstimp, am simţit că-i bate inima mai repede. O roşeaţă plăcută îi coloră faţa, şi stinghereala ei plină de modestie îmi spunea destul *că inima ei bătea de* **dra->** *goste şi nu de teamă.* **Mătuşa mea se înşelă ea şi dumneata şi spuse : „I-a fost teamă copilei[44]: dar fermecătoarea candoare a** *copilei* **nu i-a îngăduit să mintă, şi răspunse naiv i „O ! nu, dar...[44] Cuvîntul acesta m-a lămurit. Din clipa aceea, dulcea speranţă a înlocuit cumplita îngrijorare. Voi avea pe femeia aceasta: voi răpi-o soţului care o. profanează ; voi îndrăzni s-o răpesc chiar Dumnezeului pe care-1 adoră. Ce desfătare să fii, rînd pe rînd, obiectul şi învingătorul remuşcărilor ei ! Departe de mine gîndul de a înăbuşi prejudecăţile care o împresoară! Mulţumită Iot, fericirea şi gloria mea vor fi şi mai mari. Să creadă în virtute, dar să mi-o jertfească : greşelile ei s-o înspăimînte, dar să nu se poată înfrîna, şi chinuită de groază, să n-o poată nici uita, nici înfrînge decît în braţele mele. Atunci, să-mi spună : „Te ador“ ; numai ea, dintre toate femeile, va fi vrednică să pronunţe cuvîntul acesta. Atunci voi fi într-adevăr zeul pe care-1 va fi preferat.**

Să fim de bună-credinţă ; în rînduielile noastre, pe dt de reci pe atît de îngăduitoare, ceea ce numim fericire abia dacă e o plăcere. Vrei să ştii ? credeam că inima mea a veştejită şi, constatînd că nu mai am decît simţuri, mă plîngeam c-am îmbătrînit prea devreme. Doamna de Tourvel mi-a redat iluziile tinereţii. Lingă ea n-am nevoie de o satisfacţie a simţurilor ca să fiu fericit. Singurul lucru care mă înspăimîntă e timpul prea lung pe care mi-1 va răpi aventura aceasta ; căci nu îndrăznesc să las nimic la voia întîmplării. Zadarnic mi-aş aminti îndrăznelile mele fericite, nu mă pot hotărî să le pun în practică. Ca să fiu cu adevărat fericit, trebuie ca ea să mi se dea ; şi asta nu e o treabă măruntă.

Sînt sigur că îmi admiri prudenţa. Cuvîntul dragostei nu l-am pronunţat încă, dar am şi

ajuns la acela de încredere şi de interes. Ca s-o înşel cît mai puţin cu putinţă, dar mai cu seamă pentru a preveni efectul unor devetiri ce-ar putea să-i ajungă la urechi, i-am povestit eu însumi, făcîndu-mi o vină din ele, cîteva din isprăvile mele cela mai cunoscute. Ce-ai mai rîde dacă ai vedea-o cu cîtă candoare mă dăscăleşte. „Vrea să mă convertească[44] spună ea. Nu-şi dă încă seama cît ar putea s-o coste tentativa
aceasta. Nici prin cap nu-i trece că *plodind,* ca să vorbesc ca ea, pentru nenorocitele pe care *le-am dus pe* calea pierzării, îşi pledează cu anticipaţie propria ei cauză. Ideea aceasta mi-a venit ieri, în mijlocul uneia din predicile ei, şi mi-a pricinuit plăcerea de-a o întrerupe ca s-o încredinţez că vorbeşte ca un adevărat profet. Eămîi cu bine, prea frumoasa mea prietenă. După cum vezi, nu sînt pierdut fără nici o scăpare.

P.S. A ! uitasem să te întreb : bietul cavaler s-o fi omorît de disperare ? Eşti cu adevărat de o mie de ori mai rea decît mine şi m-aş simţi umilit dacă aş avea amor propriu.

Castelul... 9 august 17 ’ ’

SC'HlSOAItEA a V]I-a Cecile *Volanges către Sophie*

Camay [1]

Dacă nu ţi-am spus nimic în privinţa căsătoriei mele, e pentru că nici eu nu ştiu mai mult ca la început. Mă obişnuiesc să nu mă mai gîndesc la asta şi mă impac des'.ul de bine cu felul de viaţă pe care-1 duc. Studiez mult canto şi harpa : şi parcă mi-s mai dragi de cînd nu mai

am profesor, sau mai curînd de cînd am unul mai bun. Domnul cavaler Danceny, de care ţi-am vorbit şi cu care am cîntat la doamna de Merleuil. are bunătatea de a veni să cin te ceasuri întregi cu mine, în fiecare zi. E cît se poate de drăguţ. Cintă ca un înger şi compune arii foarte frumoase pontru care facc şi cuvintele. Ce păcat că e Cavaler de Malta ! Cred că dacă s-ar însura, soţia lui ar fi foarte

[1] **Pcutni** a **nu abu/a** do **răbdarea cititorului, suprimam niullc scrisori din corespondenţa aceasta zilnica ; nu Oâm decît pe acelea carc ne par acccsarc pentru tntolcgcrcn evenimentelor uccstci societăţi. Din acelaşi motiv am suprimat do ase- meni (oale scrisorile Sophici Caniay multe din acclca ale actorilor acestor aventuri**

4i

fericita... E de o blindeţe fermecătoare.' Niciodată nu pare să-ţi facă un compliment, şi totuşi tot ce spune te măgulește. îmi face într-una observaţii, fie cu privire la muzică, fie la altceva : dar pune atît interes şi atîta voie bună în criticile lui, indt e cu neputinţă să nu-i fii recunoscător. E de ajuns să se uite la tine ca să ai impresia că-ţi spune ceva plăcut. Pc lingă asta, e şi plin de atenţii. De exemplu ieri era invitat la un mare concert; a preferat să rămînă toată seara la mama. Mie mi-a făcut foarte mare plăcere fiindcă atunci cînd nu e el, nimeni nu vorbeşte cu mine şi mă plictisesc : dnd e la noi, cîntăm împreună sau vorbim. Are totdeauna cîte ceva să-mi spună. El şi cu doamna de Merteuil sînt singurele două persoane pe care le găsesc amabile. Dar te las, scumpa mea prietenă ; am făgăduit că voi şli pînă azi după-amiază o arietă al cărei acompaniament e foarte greu şi nu vreau să-mi calc cuvîntul. Mă apuc să studiez pînă la sosirea lui.

Paris, 9 august 17”

SCRISOAREA a Vni-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Volanges

Sint cît se **poate de mişcată, doamnă, de încrederea pe care mi-o mărturisiţi şi iau parte cu cel mai mare interes la căsătoria domnişoarei de Volanges. Ii doresc din tot sufletul toată fericirea de care nu mă îndoiesc că e vrednică şi în privinţa căreia mă bizui pe prudenţa dumneavoastră. Nu cunosc pe domnul conte de Gercourt, dar în- trudt are cinstea de a fi alesul dumneavoastră, nu pot să am decît o foarte bună părere despre el. Mă mărginesc, doamnă, să doresc ca această căsătorie să fie. tot atît de fericită dt este şi-a mea, tot opera dumneavoastră, pentru care** pe **zi ce trece sporeşte recunoştinţa ce vă port. Feri- drea fiicei dumneavoastră să fie răsplata celei pe care**

mi-aţi prilejuit-o ; şi cea mai bună dintre prietene să fie în acelaşi timp şi cea mai fericită dintre mame !

Sînt foarte mîlmită că nu vă pot oferi prin viu grai omagiul acestei sincere urări, şi nu pot face atît de repede cît aş dori cunoştinţă cu domnişoara de Volanges. După ce am cunoscut din partea dumneavoastră o adevărată bunătate de mamă, am dreptul să nădăjduiesc de la ea o afectuoasă prietenie de soră. Vă rog, doamnă, să binevoiţi să i-o cereţi din partea mea, în aşteptarea ocaziei de a-i putea dovedi că o merit.

Am intenţia să rămîn la ţară tot timpul cît va lipsi domnul de Tourvel. Am dispus de acest răgaz ca să mă bucur şi să profit de tovărăşia respectabilei doamne de Rosemonde. Femeia aceasta e totdeauna încântătoare : vîrsta înaintată nu i-a răpit nimic ; îşi păstrează intacte memoria şi veselia. Doar trupul ei are optzeci şi patru de ani; mintea ei nu are decît douăzeci.

Sihăstria noastră e înveselită de nepotul ei, vicontele de Valmont, care a binevoit să ne sacrifice cîteva zile. Nu-1 cunoşteam decît din reputaţie, iar aceasta nu prea mă făcea dornică de a-l cunoaşte mai îndeaproape ; cred totuşi că e mai bun decît reputaţia pe care o are. Aici, unde vîrtejul vieţii elegante nu-1 corupe, judecă sănătos şi se acuză cu o rară candoare de greşelile lui. îmi vorbeşte cu multă încredere iar eu îl dojenesc cu multă severitate. Dumneavoastră, care-1 cunoaşteţi, trebuie să conveniţi că ar fi o frumoasă conversiune, vrednică de încercat: dar nu mă îndoiesc, cu toate făgăduielile lui, că o săptămînă de

Paris 11 va face să uite toate predicile mele. Timpul pe care-1 va petrece aici, cel puţin, va fi smuls purtărilor sale obişnuite; şi cred, după felul de viaţă pe care-1 duce, că ceea ce are mai bun de făcut e să nu facă nimic. Ştie că vă scriu dumneavoastră, şi m-a însărcinat să vă prezint omagiile lui respectuoase. Vă rog să-l primiţi şi pe-al meu cu bunătatea pe care v-o cunosc şi să nu vă îndoiţi niciodată de sincerele mele sentimente cu care am cinstea de a fi etc.

t *Castelul... 9 august 17 ''*

SCRISOAREA a IX-a

Doamna de Volanges către preşedinta de Tourvel

Nu m-am îndoit niciodată, tînăra şi frumoasa mea prietenă, nici de prietenia pe care mi-o porţi, nici de interesul sincer pe care-1 arăţi faţă de tot ceea ce mă priveşte. Nu pentru a lămuri chestiunea aceasta, care îmi pare mai presus de orice discuţie, răspund *răspunsului* **dumitale : dar cred de datoria mea de a vorbi cu dumneata în privinţa vicontelui de Valmont.**

Mărturisesc că nu mă aşteptam să întîlnesc vreodată numele acesta în scrisorile dumitale. Intr-adevăr, ce-aţi putea avea de împărţit dumneata şi el ? Nu-1 cunoşti pe omul acesta ; ce idee poţi avea despre sufletul unui libertin ? **îmi vorbeşti de** *candoarea lui rară.* O ! **da** *;* **candoarea lui Valmont trebuie să fie într-adevăr foarte rară. Mai prefăcut şi mai primejdios decît e seducător şi amabil, niciodată, din cea mai fragedă tinereţe, n-a făcut un pas, n-a spus un cuvînt fără să nutrească un gînd necinstit sau criminal. Draga mea, mă cunoşti ; ştii că dintre toate virtuţile pe care mă silesc să le dobîndesc, indulgenţa e aceea care mi-e mai dragă. Dacă Valmont ar fi împins de patimi nestăvilite ; dacă s-ar lăsa sedus, ca atîţia alţii, de rătăcirile vîrstei, veştejindu-i purtările l-aş plînge totodată şi aş aştepta, în tăcere, ceasul cînd întoarcerea lui pe calea cea bună i-ar reda stima oamenilor cinstiţi. Dar cu Valmont lucrurile nu stau aşa : purtarea lui e rezultatul principiilor sale. El ştie să calculeze cîte orori e îngăduit unui bărbat să săvîrşească fără să se compromită şi, pentru a putea fi crud şi rău fără nici o primejdie, şi-a ales drept victime femeile. Nu mă mai ostenesc să înşir cîte a sedus; dar pe cîte nu le-a dat pierzării!**

In viaţa cinstită şi retrasă pe care o duci,

aventurile acestea scandaloase nu ajung pînă la dumneata. Aş putea să-ţi povestesc cîteva care te-ar face să te cutremuri; dar privirile dumitale, curate ca şi sufletul dumitale, ar fi pîngărite de asemenea privelişti: sigură că Valmont nu va fi niciodată o primejdie pentru dumneata, ca să te aperi,
nu ai nevoie de asemenea arme. Tot ce pot să-ţi spun este eu din toate femeile de care s-a ocupat, cu succes sau nu, nu e nici una care să nu fi avut motive să se plingă de el. Singura marchiza de Merteuil face cxcepţie de la regula generală : numai ea a ştiut să-i reziste şi să-i încătuşeze răutatea. Mărturisesc că în ochii mei, acest eveniment din viaţa ei e cel carc-i face mai multă cinste : a fost de altminteri de ajuns ca s-o justifice pe deplin în ochii tuturor în privinţa unor purtări cam uşuratece ce i se puteau reproşa la începutul văduviei sale[I].

Oricum ar fi, draga mea, vîrsta, experienţa şi, mai cu seamă, prietenia ce-ţi port mă îndreptăţesc să-ţi spun că pe aici lumea începe să remarce absenţa lui Valmont; şi că dacă s-ar afla că a stat cîtva timp făcînd pe-al treilea între mătuşa lui şi dumneata, reputata dumitale ar fi la cheremul l u i ; aceasta-i cea mai mare nenorocire care poate cădea pe capul unei femei. Te sfătuiesc aşadar s-o rogi pe mătuşa lui să nu-1 mai reţină ; şi dacă el se încă- păţînează să rămînă, cred că nu trebuie să eziţi şi să pleci dumneata. Dar ce l-ar putea face să rămînă ? Dacă i-ai putea oarecum urmări activitatea, .sînt sigură că ai descoperi că şi-a găsit acolo un adăpost comod în vederea unor fapte urî te pe care le unelteşte prin împrejurimi. Dar, cum nu

---

I Eroarea doamnei de Volanges no aTată că V'almont, ca şi ceilalţi ticăloşi, dădea pc complicii.

putem să oprim râul, să ne mulţumim măcar să ne ferim de el.

Rămii cu bine, draga mea, căsătoria fiicei mele suferă o mică amînare. Contele de Gercourt, pe care-1 aşteptam dintr-o zi într-alta, mă înştiinţează că regimentul său pleacă în Corsica, şi cum continuă starea de război, îi va fi cu neputinţă să se întoarcă pînă la iarnă. Asta mă necăjeşte, dar mă face în acelaşi timp să nădăjduiesc că vom avea plăcerea să te vedem la nuntă, căci mi-ar părea rău să nu te avem printre noi. Rămîi cu bine, din toată inima şi fără măgulire, cu totul a dumitale.

P.S. Salută din partea mea pe doamna Rosemonde, pe care o iubesc mult, precum şi merită.

...11 august 17"

SCRISOAREA a X-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

Te-ai supărat pe mine, viconte, sau ai murit ? sau poate ceea ce ar fi cam totuna, nu mai trăieşti decît pentru preşedinta dumitale ? Femeia aceasta care ţi-a redat *iluziile tinereţii* **o să-ţi redea repede şi ridicolele ci prejudecăţi. lată-te de pe acum timid şi supus ; nu-ţi mai lipseşte decît să fii îndrăgostit. Renunţi la** *fericitele dumitale îndrăzneli.* **Nu-ţi mai întemeiezi acţiunile pe principii, laşi totul la voia soartei, sau mai degrabă a capriciului. Ai uitat oare că dragostea e ca şi medicina,** *doar arta de a veni* **în** *ajutorul naturii ?* **Te bat cu propriile dumitale arme, după cum vezi : dar nu mă făIesc cu asta ; ce fală e să baţi pe un om care e la pămînt !** *Trebuie ca ea să mi se dea,* **spui dumneata ; fără îndoială, trebuie ; şi o să facă şi ea ca toate celelalte, cu singura deosebire că o să se dea fără bucurie. Dar ca**

să sfîrsească prin a se da, adevăratul mijloc e să începi prin a o lua. Ridicola dumitale distincţie e o adevărată aiureală, a dragostei ! A dragostei, spun ; căci eşti îndrăgostit. A-ţi vorbi altfel, ar însemna să ie înşel ; ar însemna să-ţi ascund boala care te roade.

la spune-mi, amant gingaş, femeile astea pe care le-ai avut, crezi oare că le-ai violat ? Dar oricîtă poftă ai avea să te dai, oricit de grăbită ai fi, îţi trebuie totuşi un pretext ; si nici un pretext nu e pentru noi mai comod ca acela care ne dă aerul că cedăm în faţa forţei. întrucît mă priveşte, mărturisesc, nimic nu mă măguleşte mai mult ca un atac viguros şi bine condus, în care totul se petrece cu rînduială, deşi cu repeziciune ; care nu ne pune niciodată în situaţia penibilă de a repara noi înşine o stîngăcie de care, dimpotrivă, ar fi trebuit să profjtăm, care dă o aparenţă de siluire pînă şi lucrurilor pe care le dăm de bunăvoie şi ne satisface cu iscusinţă cele două pasiuni favorite, gloria apărării şi plăcerea înfrîngerii. Talentul acesta, mai rar decît s-ar crede, recunosc că mi-a plăcut totdeauna, chiar şi cînd nu m-a sedus, şi m-a făcut de cî- teva ori să mă dau bătută, doar aşa, ca răsplată. Tot aşa, în techile noastre turnire, frumuseţea încununa curajul şi iscusinţa.'

Dar dumneata, care nu mai eşti dumneata, te porţi ca şi cum ţi-ar fi teamă să izbuteşti. De cînd, mă rog, obişnuieşti să călătoreşti în etape mici şi pe drumuri lăturalnice ? Prietene, cînd vrei să ajungi, ia cai de poştă şi drumul mare! Dar să lăsăm subiectul acesta care mă întristează cu atît mai mult cu cît mă lipseşte de plăcerea de a te vedea. Cel puţin scrie-mi mai des şi ţine-mă la curent cu progresele dumitale. Ştii oare că sînt mai bine de două săptămîni de cînd te ocupi de aventura asta ridicolă şi neglijezi pe toată lumea ?

Fiindcă veni vorba de neglijenţă,

dumneata semeni cu oamenii aceia care trimit regulat după veşti la prietenii lor bolnavi, dar care nu se interesează niciodată de răspuns. îţi închei ultima scrisoare întrebîndu-mă dacă a murit cavalerul. Nu-ţi răspund, şi nici să nu-ţi mai baţi capul. Ai uitat oare că iubitul meu e prietenul dumitale de totdeauna ? Dar fii fără grijă, n-a murit; sau dacă ar fi murit, ar fi fost doar de prea mare bucurie. Bietul cavaler, cît e de afectuos ! Anume parcă făcut pentru dragoste ! Cit e de simţitor ! îmi vine ameţeală. Fără glumă, fericirea desăvîrşită pe care i-o dă dragostea mea mă leagă de dînsul cu adevărat.

Chiar în ziua în care-ţi scriam că încep să mă ocup de despărţirea noastră, cît de fericit l-am făcut! Cînd s-a anunţat, voiam totuşi cu tot dinadinsul să-l aduc la disperare. Fie capriciu, fie cu drept cuvînt, niciodată nu mi s-a părut atît de bine. L-am primit totuşi destul de rece. Năd ăjduia să petreacă două ceasuri cu mine înainte ca uşa mea să fie deschisă tuturor. I-am spus că trebuia să ies ; m-a întrebat unde mă duc : am refuzat să-i spun. A stăruit. „Unde n-o să fii dumneata“, am adăugat răutăcioasă. Din fericire pentru el, a rămas încremenit de răspunsul acesta ; fiindcă dacă ar fi spus un singur cuvînt, ar fi urmat neapărat o scenă care ar fi dus la ruptura pe care o proiectasem. Mirată de tăcerea lui, mă uitam la el fără alt gînd, ţi-o jur, decît ca să văd ce mutră face. Am regăsit pe chipul acela drăgălaş tristeţea adîncă şi totodată duioasă căreia, recunoşti şi dumneata, e greu să-i reziştI. Aceeaşi cauză produse acelaşi efect; am fost a doua oară

SO

înfrîntă. Din clipa aceea nu mi-am mai bătut capul decît ca să mă feresc să nu-mi găsească vreo vină. „Am treabă, i-am spus pe un ton mai blînd, si treaba aceasta chiar te priveşte ; dar nu mă mai întreba. Mă întorc diseară la masă, vino, şi vei afla.“ Atunci şi-a recăpătat glasul, dar nu i-am îngăduit să se folosească de el. „Sînt foarte grăbită, i-am spus. Lasă-mă ; pe diseară.“ Mi-a sărutat mîna şi a plecat.

Cum a plecat, ca să-l despăgubesc, poate ca să mă despăgubesc şi pe mine, iau hotărîrea să-i arăt căsuţa mea, de care nu ştia nimic. O chem pe credincioasa mea Vic- toire. Am migrenă ; toţi servitorii mei cred că m-am culcat ; şi, rămasă în sfîrşit singură cu *cea adevărată,* **în timp ce ea se travesteşte in lacheu, mă îmbrac într-un costurn de cameristă. Victoire aduce apoi o birjă la poarta grădinii, şi iată-ne plecate. Ajungînd în templul dragostei, aleg rochia de casă cea mai grozavă. E încîntătoare, o născocire a mea : nu arată nimic dar lasă totul să se ghicească. îţi făgăduiesc că ţi-o voi da de model pentru preşedinta dumitale, cînd vei fi făcut-o vrednică s-o poarte.**

După pregătirile acestea, în timp ce Victoire se ocupă de alte amănunte, citesc un capitol din *Le Sopha* **', o scrisoare a Eloizei şi două povestiri de La Fontaine, pentru a-mi reîmprospăta în minte diferitele tonuri de care voiam să mă folosesc. în timpul acesta, cavalerul meu soseşts la mine acasă, cu graba lui obişnuită. Portarul meu refuză să-l lase să intre şi-i spune că sînt bolnavă : primul incident. îi înmînează în acelaşi timp un bilet de ia mine, dar nu scris de mîna mea, potrivit prudentului meu obicei. U deschide şi găseşte scris, de mîna credincioasei Victoire: „La ora nouă fix, pe bulevard, în faţa cafenelelor[44]. Se duce, şi acolo un lacheu tinerel, pe care nu-1 cunoştea, sau cel puţin pe care credea că nu-1 cunoaşte, căci era tot Victoire, îl înştiinţează că trebuie să dea drumul trăsurii şi să-l urmeze. Toată plimbarea aceasta romanţioasă ii înfierbîntă capul şi un cap**

înfierbîntat nu strică. Soseşte în sfîrşit, şi surpriza şi dragostea îl ameţesc ca o vrajă.

* *Sofaua,* povestire de Crebillon-flul (1707—1777), tablou al moravurilor libtf-tine ale aristocraţiei timpalul- (o. E.L.U)

Ca să-i dau limp să-şi vină in fire, ne plimbăm puţin prin boschet, apoi îl duc spre casă. Vede mai întîi o masă pusă, cu două tacîmuri; apoi un pat înfăţat. Trecem în budoar care era gătit cu toate podoabele. Acolo, parte din calcul, parte din sentiment, îl prind în braţe şi cad la picioarele lui. „O, dragul meu, îi spun, ca să-ţi ofer surpriza acestei clipe, mă învinuiesc că te-am mîhnit, când m-am prefăcut că-s supărată şi cind am putut o singură clipă să ascund privirilor tale inima mea. Iartă-mi greşelile ; dragostea va fi preţul ispăşirii loi\" Iţi închipui ce efect a avut discursul acesta sentimental. Fericitul cavaler m-a ridicat, şi iertarea mea a fost pecetluită po acelaşi divan turccsc pe care dumneata şi cu mine am pecetluit cu atîta voioşie şi în acelaşi chip veşnica noastră ruptură.

Cum aveam şase ceasuri de petrecut împreună şi ho- tărîsem ca tot timpul acesta să fie pentru el la fel de plăcut, i-am înfrînat avînturile, şi amabila cochetărie înlocui îmbrăţişările. Nu cred să mă fi ostenit vreodată atîta ca să plac. Jiici să fi fost vreodată atît de mulţumită de mine. După cină, rind pe rind copilăroasă şi cuminte, nebunatecă şi sensibilă, uneori chiar libertină, mi-1 închipuiam ca pe-un sultan în mijlocul seraiului său, ale cărui diferite favorite eram eu, rind pe rind. Intr-adevăr, dovezile sale de dragoste, mereu reînnoite, deşi erau totdeauna primite de aceeaşi femeie, de fiecare dată erau de altă amantă.

In sfîrşit, în zori, a trebuit să ne despărţim ; şi orice ar fi zis şi făcut el ca să-mi dovedească contrariul, avea nevoie de asta deşi nu avea de loc poftă. In clipa cînd am ieşit, în semn de ultim rămas bun, am luat cheia acestui ferici t

lăcaş şi, punînd-o în mîinile lui, am rostit : „N-am avut-o decît pentru tine; se cuvine s-o stăpîneşti : sacri- ficatorul trebuie să dispună de templu“. Prin această iscusinţă am preîntîmpinat anumite gînduri pe care i le-ar fi putut trezi faptul, totdeauna suspect, de a poseda o căsuţă. îl cunosc destul ca să fiu sigură că n-o să se slujească de ea decît pentru mine ; şi dacă aş avea într-o zi fantezia să mă duc fără el acoio, am o cheie de rezervă. Ţinea cu orice preţ să fixăm o nouă întîlnire, dar îl iubesc încă prea mult ca să vreau să-l uzez atît de repede. Nu trebuie să-ţi îngădui excese decît cu aceia pe care vrei să-i părăseşti curînd ; el nu ştie lucrul acesta; spre norocul lui, însă, îl ştiu eu pentru amindoi.

îmi dau seama că e trei după miezul nopţii, şi că ţi-am scris un volum, cînd n-aveam de gînd să-ţi scriu decît un cuvînt. Dar aşa e farmecul prieteniei încrezătoare, ea e de vină că tot dumneata eşti omul la care ţin mai mult ; dar, ce e drept, cavalerul e acela care-mi place mai mult.

•..12 august 17 ''

SCRISOAREA a Xl-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Volanges

Scrisoarea dumneavoastră severă, doamnă, m-ar fi în- spăimîntat dacă n-aş fi găsit aici, din fericire, prilej mai mare de siguranţă decît îmi daţi dumneavoastră de teamă. Acest înfricoşător domn de Valmont, care trebuie să fie' teroarea tuturor femeilor, s-ar zice că şi-a depus armele ucigaşe înainte de a pătrunde în castelul acesta. Nu numai că n-a venit cu vreun plan, dar nici măcar cu vreo pretenţie ; iar însuşirea de om amabil pe care şi duşmanii lui i-o acordă aici aproape dispare, ca să n-o lase decît pe aceea de băiat bun. Poate aerul de la ţară a înfăptuit minunea aceasta. Tot ce pot să vă spun e că,

petrecîndu-şi aproape toată vremea cu mine, avînd chiar aerul că se complace în tovărăşia mea, nu i-a scăpat nici cea mai mică aluzie la dragoste, nici una din frazele acelea pe care toţi bărbaţii şi le îngăduie, fără să aibă, ca el, ceea ce trebuie ca să le îndreptăţească. Niciodată nu tc obligă la rezerva în care o femeie ce se respectă e silită să se ţină astăzi, pentru a înfrîna pe bărbaţii care o înconjoară. Ştie să nu abuzeze de veselia pe care o inspiră. E înclinat poate să măgulească, dar o face cu atîta delicateţe, încît ar fi în stare să obişnuiască cu lauda chiar modestia însăşi. în sfîrşit, dacă aş avea un frate, aş dori să fie aşa cum se arată a fi aici domnul de Valmont. Poate multe femei ar dori din partea lui o purtare mai curtenitoare; şi mărturisesc că-i port o recunoştinţă nemărginită că a ştiut să mă preţuiască destul ca să nu mă confunde cu ele.

Portretul acesta se deosebeşte mult, fără îndoială, de acela pe care mi-1 faceţi dumneavoastră şi,.cu toate acestea, amindouă portretele pot fi asemănătoare ţinînd seamă de epopee. El însuşi recunoaşte că are păcate multe, şi i se vor mai fi pus şi altele în spate. Dar am cunoscut puţini oameni care să vorbească cu atîta respect, aş spune chiar cu entuziasm, despre femeile cinstite. Aflu din scrisoarea dumneavoastră că cel puţin în privinţa aceasta nu minte. Purtarea lui faţă de doamna de Merteuil o dovedeşte. Ne vorbeşte mult de ea, şi totdeauna cu atîtea elogii si cu un aer de sincer ataşament încît am crezut, pînă la primirea scrisorii dumneavoastră, că ceea ce numea el prietenia lor era în realitate adevărată dragoste. Mă învinuiesc că am cutezat să judec aşa, şi mă simt cu atît mai vinovată cu cît el însuşi a avut adesea grijă să justifice acest lucru. Mărturisesc că luam drept abilitate ceea ce era din partea lui sinceritate curată. Nu ştiu, dar mi se pare că un om care e capabil de o prietenie atît de statornică pentru o femeie atît de vrednică de consideraţie nu e un libertin pierdut cu desăvîrşire. La drept vorbind, nu ştiu

dacă purtarea cuminte pe care o are aici se datoreşte sau nu unor planuri pe care le-ar avea prin împrejurimi, cum presupuneţi dumneavoastră. Sînt într-adevăr cîteva femei drăguţe pe aceste meleaguri, dar el iese rar, afară de dimineaţa cînd spune că merge la vînătoare. E drept că nu prea aduce vînat; dar el singur recunoaşte că nu-i foarte îndemînatec. De altminteri, ce face pe unde se duce nu mă interesează de loc ; şi dacă aş dori să ştiu, e numai pentru a avea un motiv mai mult de a mă apropia de părerea dumneavoastră sau de a vă aduce pe dumneavoastră la a mea.

Cît priveşte faptul de a încerca să grăbesc plecarea domnului de Valmont, aşa cum mă îndemnaţi dumneavoastră, socot că-i foarte greu să îndrăznesc să cer mătuşii lui să se despartă de nepotul ei, cu atît mai greu cu dt ea ţine mult la dînsul. Vă promit totuşi, dar numai din respectul ce vă port iar nu din vreo necesitate, să cer lucrul

acesta cu primul prilej, fie ei, fie lui însuşi. Cît despre mine, domnul de Tourvel cunoaşte intenţia mea de a ră- mîne aici pînă la întoarcerea lui, şi s-ar mira, cu drept cuvînt, de uşurinţa de care-aş da dovadă schimbînd-o.

Iată, doamnă, lămuriri prea amănunţite; dar m-am simţit datoare faţă de adevăr să aduc mărturia aceasta In favoarea domnului de Valmont, mărturie de care cred că, în ochii dumneavoastră, are mare nevoie. Asta nu mă împiedică să fiu mişcată de prietenia care a dictat sfaturile dumneavoastră. Tot ei îi datorez cuvintele măgulitoare pe care mi le adresaţi cu prilejul căsătoriei fiicei dumneavoastră. Vă mulţumesc călduros : dar oricîtă bucurie mi-ar pricinui faptul de a petrece clipele acfelea ală- turi de dumneavoastră, cu dragă inimă le-aş sacrifica dorinţei de-a o şti fericită pe domnişoara de Volanges cu un moment mai devreme, dacă totuşi ar putea fi vreodată mai fericită decît este alături de o mamă atît de vrednică de toată dragostea şi respectul ei. împărtăşesc cu ea aceste două sentimente care mă leagă de dumneavoastră, şi vă rog să le primiţi încredinţarea cu bunăvoinţă.

Am cinstea de a fi etc.

...13 august 17"

SCRISOAREA a Xll-a

Cecile Volanges
către marchiza de
MerteuiI

Mama nu se simte bine, doamnă ; nu va putea să iasă, şi trebuie să-i ţin tovărăşie : de aceea nu voi avea cinstea să vă însoţesc la Operă. Vă rog să mă credeţi că regret mai puţin spectacolul decît faptul de a nu fi cu dumnea- voastră. Fiţi convinsă, vă rog, de aceasta. Vă iubesc atît de mult! îndrăznesc să vă rog să

spuneţi domnului cavaler Danceny că nu am culegerea de care mi-a vorbit şi că dacă ar putea să mi-o aducă mîine mi-ar face mare plăcere. Dacă vjne astăzi, i sc va spune că nu sîntem acasă, aceasta din pricină că mama nu vrea să primească pe nimeni. Nădăjduiesc că se va simţi mai bine mîine.

Am cinstea de a fi etc.

...13 august 17”

SCniSOAItEA a XlII-a

Marchiza de *Mertenil către Cecile Volanges*

îmi pare foarte rău, draga mea, atît pentru că voi fi lipsită de plăcerea de a te vedea, cît şi pentru cauza căreia aceasta se datorează. Nădăjduiesc că vom găsi altă ocazie. Iţi voi îndeplini însărcinarea cu privire la cavalerul Danceny, care va fi desigur foarte mihnit aflînd că mama dumitale e bolnavă. Dacă ea vrea să mă primească mîine, aş veni să-i ţin de urit. Vom ataca amîndouă, la pichet, pe cavalerul de Belleroche [I] ; cîştigîndu-i banii, am putea avea pe deasupra şi plăcerea de-a te auzi cîntînd împreună cu amabilul dumitale profesor, căruia i-aş propune eu lucrul acesta. Dacă mama şi dumneata sînteţi de acord, de mine si de cei doi cavaleri răspund eu. Rămîi cu bine, draga mea ; salutările mele scumpei doamne de Volanges. Vă îmbrăţişez cu drag.

...13 attgrusf *17”*

SCRISOAREA a XlV-a *Cecile Volanges către Sophie Camay*

Nu ţi-am scris ieri, scumpa mea Sophie : dar, crede-mă, nu plăcerile m-au împiedicat. Mama era bolnavă şi nu m-am dezlipit de lîngă ea toată ziua. Seara, cînd m-am dus la culcare n-aveam chef de nimic; m-am culcat repede ca să mă încredinţez că ziua se isprăvise: niciodată o zi nu mi s-a părut atît de lungă. Nu pentru că n-

I E Dccloţi despre cate c vorba io scrisorile doamnei dc Mcricuil.

aş iubi-o pe mama ; nici eu nu ştiu ce era cu mine. Trebuia să merg la Operă cu doamna de MerteuiI; cavalerul Danceny trebuia să vină şi el. Ştii bine doar că el şi doamna de MerteuiI sînt fiinţele la care ţin mai mult. Cind a sosit ceasul la care ar fi trebuit să fiu şi eu acolo, am simţit cum, fără să vreau, mi se strînge inima. Mi-era silă de tot ce făceam, şi am plîns, am plîns, fără să mă pot opri. Spre norocul meu, mama se culcase şi nu putea să mă vadă. Sînt sigură că şi cavalerul Danceny a fost supărat: dar pe el l-a distras de la aceasta spectacolul şi lumea : e cu totul altceva.

Din fericire, azi mama se simte mai bine, şi doamna de MerteuiI va veni împreună cu o altă persoană şi cu cavalerul Danceny: dar vine totdeauna foarte tîrziu doamna de MerteuiI; şi cînd stai atît de mult singură, te plictiseşti. E de abia unsprezece. E drept că trebuie să cînt la harpă; apoi toaleta o să-mi ia cîtva timp, căci astăzi vreau să fiu bine pieptănată. Cred că maica Perpetue are dreptate şi că devii cocheta de îndată ce începi să ieşi în lume. N-am dorit niciodată să fiu frumoasă aşa cum doresc de cîteva zile, şi mi se pare că nu sînt atît de frumoasă cum credeam; şi pe lîngă asta, pierzi mult alături de o femeie care-şi dă cu roşu. De pildă, văd că toţi bărbaţii găsesc că doamna de MerteuiI e mai frumoasă decît mine : asta nu prea mă supără pentru că ea ţine mult la mine ; şi apoi mă încredinţează că domnul Danceny e de părere cu sînt mai frumoasă decît ea. E foarte drăguţ din partea ei di mi-a spus asta ! S-ar zice chiar că lucrul acesta o îneîntă. Eu una nu pot admite aşa ceva. Dar ca mă iubeşte atît de mult! Iar el!... o! îmi face mare plăcere 1 Nu ştiu, dar parcă-i destul să mă uit la el ca să mă fac mai frumoasă. M-aş uita într-una dacă nu mi-ar fi teamă să-i întîlnesc ochii : căci ori de cîte ori îi întîlnesc mă pierd cu firea şi parcă mă doare în suflet: dar nu face nimic.

Te las, scumpă prietenă : încep să-mi fac toaleta. Te iubesc tot ca de obicei.

Paris, *14 august 17 ' '*

&

SCRISOAREA a XV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

E drăguţ din partea dumitale că nu mă laşi în voia vitregei soarte. Viaţa pe care o duc aici e intr-adevăr obositoare prin excesul ei de odihnă şi prin searbăda ei uniformitate. Citind scrisoarea dumitale şi amănuntele încîntătoarei zile petrecute de dumneata, am fost de multe ori ispitit să pretextez o treabă oarecare, să zbor la picioarele dumitale şi să-ţi cer să faci pentru mine o infidelitate cavalerului dumitale, care, la urma urmei nu-şi merită fericirea. Ştii că m-ai făcut gelos pe el ? Ce tot vorbeşti de veşnica ruptură ? Reneg jurămîntul acesta făcut intr-un moment de delir : n-am fi fost vrednici să-l facem dacă ar trebui să-l păstram. A ! să mă răzbun odată în braţele dumitale de ciuda involuntară pe care mi-a pricinuit-o fericirea cavalerului ! Sînt indignat, mărturisesc, cînd mă gîndesc că omul acesta, fără să judece, fără săşi dea cea mai mică osteneală, urmîndu-şi pur şi simplu înclinarea inimii, găseşte o fericire la care eu nu pot ajunge. O ! dar o voi tulbura... Făgăduieşte-mi că o voi tulbura. Dumneata însăţi nu te simţi umilită ? Te osteneşti să-l înşeli, iar el e mai fericit decît dumneata. 11 crezi în lanţurile dumitale ! Şi de fapt dumneata eşti în lanţurile lui. El doarme liniştit, în timp ce dumneata te îngrijeşti de plăcerile lui. Ce altceva ai- putea face o sclavă ?

Uite, scumpa mea prietenă, atîta timp cît te împărţi la mai mulţi, nu sînt de loc gelos : nu văd în amanţii du- mitale decît pe urmaşii lui Alexandru, neputincioşi să păstreze între ei imperiul acela în care eu domneam singur. Dar să a părţii cu totul unuia dintre ei ! Să mai fie alt bărbat atît de fericit cum am fost eu ! Asta n-am s-o tolerez niciodată ; nici să nu-ţi treacă prin cap că aş putea tolera aşa ceva. Ori mă iei înapoi, ori cel puţin iei pe altul : şi nu trăda, printr-un capriciu exclusiv, prietenia inviolabilă pe care ne-am jurat-o.

Fără îndoială, am şi aşa prea multe motive să mă plîng de dragoste. După cum vezi, mă supun felului dumitale

de a privi lucrurile şi-mi mărturisesc greşelile. Dacă a fi îndrăgostit înseamnă să nu poţi trăi fără a poseda obiectul dorinţelor tale, să-ţi sacrifici pentru asta tot timpul, toate plăcerile şi toată viaţa, atunci sînt într-adevăr îndrăgostit. Şi n-am făcut nici măcar un pas înainte. Chiar n-aş avea nimic de adăugat la cele ce ţi-am spus în legătură cu subiectul acesta, dacă n-ar fi intervenit o intîm- plare care-mi dă mult de gîndit pentru că nu ştiu dacă trebuie să mă bucure sau să mă întristeze.

Cunoşti pe servitorul meu, o comoară de intrigi şi veritabil valet de comedie : e la mintea oricui că instrucţiunile pe care le primise de la mine erau să se îndrăgostească de cameristă şi să îmbete slugile. Pezevenchiul e mai fericit decît mine: el a şi izbutit. A descoperit adineaori că doamna de Tourvel a însărcinat pe unul din oamenii ei să se informeze în privinţa purtărilor mele, şi chiar să mă urmărească, pe cît va putea fără ca să dea de bănuit, in plimbările mele de dimineaţă. Ce vrea femeia aceasta ? Aşadar cea mai modestă dintre toate îndrăzneşte totuşi sâ rişte lucruri pe care noi abia am îndrăzni să ni le îngăduim. Jur să... Dar mai înainte de a ne gîndi la răzbunare împotriva acestui vicleşug femeiesc, să ne ocupăm de mijloacele de a-l întoarce în avantajul nostru. Pînă acum, plimbările acestea suspectate nu aveau nici un ţel : trebuie să le dau unul. Faptul e vrednic de toată atenţia, şi te părăsesc ca să mă pot gîndi pe îndelete. Cu bine, frumoasa mea prietenă.

Tot din *Caste* Iul... 15 august 17”

SCRISOAREA a XVI-a *Cecile Volanges către Sophie Camay*

A ! dragă Sophie, iată multe noutăţi ! Poate n-ar trebui să ţi le spun : dar n-am încotro,

trebuie să le împărtăşesc cuiva. Acest cavaler Danceny... Sînt atît de tulburată ca nici nu pot să scriu : nu ştiu cum să încep. De cînd ţi-am povestit seara [1] minunată pe care-am petrecut-o la mama împreună cu el şi cu doamna de Merteuil, nu ţi-am mai vorbit de el, si asta pentru că nu mai voiam să vorbesc cu nimeni ; dai- mă gîndeam într-una la el. De atunci, aşa s-a făcut de trist, aşa de trist, aşa de trist că mi-era mai mar? mila de el; şi cînd îl întrebam ce are, spunea că nu are nimic : dar eu vedeam bine că are ceva. In sfîrşit ieri, era şi mai trist decît fusese vreodată. Asta nu l-a împiedicat să aibă amabilitatea de a cînta cu mine ca de obicei ; dar de cîte ori se uita la mine mi se strîngea inima. După ce am isprăvit de eîntat, s-a dus să închidă harpa în cutia ei ; şi aducîndu-mi cheia, m-a rugat să mai eînt la harpă diseară, îndată ce voi fi singură. Nu aveam nici o bănuială ; şi nici nu voiam să cînt : dai- m-a-'rugat atît de mult încît i-am făgăduit. Avea el motivele lui. Intr-adevăr, după ce m-am retras în camera mea şi după ce a plecat camerista, m-am dus să iau harpa. Am găsit între corzi o scrisoare, îndoită numai şi nesigilată, şi care era de la el. A ! dacă ai şti tot ce-mi scrie ! De cînd i-am citit scrisoarea, simt atîta bucurie încît nu mă mai pot gîndi la altceva. Am recitit-o de patru ori în şir şi pe urmă am închis-o în scrin ; o ştiam pe dinafară ; după ce m-am culcat, am repetat-o de atîtea ori încît mi-a pierit somnul. Cum închideam ochii, îl vedeam înaintea mea spunîndu-mi tot ce era în scrisoare. Am adormit foarte tîrziu ; cum m-am trezit (era încă foarte devreme), am reluat scrisoarea ca s-o recitesc pe îndelete. Am luat-o cu mine in pat, şi pe urmă am sărutat-o ca şi cum... Poate că nu e bine să săruţi o scrisoare

aşa, dar nu mă puteam stăpîni.

Acum, buna mea prietenă, dacă sînt foarte fericită, sînt totodată şi destul de încurcata ; căci, desigur, nu trebuie să răspund la scrisoarea aceasta. Ştiu că nu se face, şi totuşi el aşa îmi cere ; şi dacă nu-i răspund, sînt sigură

[Y] Scrisoarca îd care c povestită scara aceoa n-a putui fi g&sită. Dapă toate indiciile, c vorba dc seara propusă in biletul doamnei de Merteuil, şi la care se lacc uluzic şi în scrisoarca preccdcntă a Cecilei Volanges.

că iar o să fie trist. E într-o situaţie atît de jalnică, sărmanul ! Tu ce mă sfătuieşti ? dar nici tu nu ştii mai mult decît mine. Mă gîndesc s-o întreb pe doamna de MerteuiI care ţine mult la mine. Aş vrea să-l consolez ; dar n-aş vrea să fac ceva rău. Ni se spune mereu că trebuie să avem inimă bună ! Şi pe urmă ni se interzice să urmăm îndemnul inimii bune cînd e vorba de un bărbat! Unde-i dreptatea ? Un bărbat nu-i oare aproapele nostru la fel ca şi o femeie, sau chiar poate mai mult ? Căci, la urma urmei, nu avem tată cum avem şi mamă, frate cum avem şi soră? Dar cu soţul e întotdeauna altceva. Şi totuşi dacă aş face ceva ce nu se cade, poate că nici domnul Danceny n-ar mai avea o idee bună despre mine ! O ! asta nici în ruptul capului, prefer să-l văd trist, şi apoi, în tot cazul, mai am timp. Pentru că el a scris ieri, eu nu sînt obligată să-i scriu astăzi : şi cum tot o văd pe doamna de MerteuiI în astă seară, dacă o să am curajul, o să-i povestesc totul. Dacă n-o să fac decît ceea ce-mi va spune ea, n-o 6ă pot să-mi reproşez nimic. Şi apoi, ea poate îmi va spune că pot sâ-i răspund puţin, ca să nu mai fie atît de trist! O ! sînt cît se poate de mîhnită.

Cu bine, buna mea prietenă. Spune-mi totdeauna tot ce gîndeşti.

-.19 august *17*[a]

SCRISOAREA & XVII-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

înainte de a mă deda, domnişoară, cum să spun oare, plăcerii sau nevoii de a vă scrie, încep prin a vă ruga să mă ascultaţi. Simt că pentru a îndrăzni să vă declar sentimentele mele, am nevoie de indulgenţă; n-aş avea nevoie, dacă n-aş dori decît să le justific. Fiindcă, de fapt, nu fac altceva decît să vă arăt opera dumneavoastră. Şi ce

v- aş putea spune mai mult decît v-au spus înaintea mea. privirile, zăpăceala, toată purtarea şi chiar şi tăcerea mea ? Cum v-aţi putea supăra din pricina unui sentiment pe care l-aţi făcut să se nască ? Purces de la dumneavoastră, fără îndoială, e vrednic să vă fie oferit ; dacă e fierbinte ca sufletul meu, e curat precum e al dumneavoastră. E oare o crimă că am ştiut să preţuiesc chipul dumneavoastr ă în- cîntător, darurile dumneavoastră ademenitoare, graţia dumneavoastră plină de farmec, şi acea mişcătoare nevinovăţie care sporeşte înmiit valoarea unor însuşiri atit de preţioase ? Fără îndoială că nu ; dar fără a fi vinovat, poţi totuşi să fii nenorocit; e soarta care mă aşteaptă dacă dumneavoastră refuzaţi să-mi primiţi omagiul. E cel dinţii pe care l-a oferit inima mea. Fără dumneavoastră aş fi încă şi acum, nu fericit, dar cel puţin liniştit. Dar v-am văzut; liniştea mea a pierit şi fericirea e îndoielnică. Cu toate acestea, vă miraţi de tristeţea mea ; mă întrebaţi care-i pricina ei ; uneori mi s-a părut chiar că vă mîhneşte. Ah ! spuneţi doar un cuvînt şi fericirea mea va fi opera dumneavoastră. Dar înainte de a-l rosti, gindiţi-vă că tot un cuvînt e de ajuns ca să pună vîrf nenorocirii mele. Fiţi aşadar arbitrul destinului meu. Prin dumneavoastră voi fi pe vecie fericit sau nenorocit. In ce mîini mai scumpe aş putea oare depune un mai mare interes ?

Voi sfîrşi precum am început, prin a vă implora indulgenţa. V-am rugat să mă ascultaţi : voi îndrăzni şi mai mult, vă voi ruga să-mi răspundeţi. A refuza să-mi răspundeţi m- ar îndemna să cred că v-aţi simţit jignită şi inima mea e o chezăşie că respectul ce vă port e tot atît de mare cît şi dragostea.

P. S. Vă puteţi sluji, pentru a-mi răspunde, de acelaşi mijloc de care mă servesc eu pentru

a face să vă parvină scrisoarea aceasta; îmi pare pe cît de sigur pe atit de comod.

SCRISOAREA a XVIII-a

Cecile Volanges către Sophie Camay

Cum, Sophie ! dezaprobi dinainte ceea ce am de gînd să fac ! îmi făceam şi aşa destule griji ; iată că tu îmi mai dai şi altele. „E clar, spui tu, că nu trebuie să răspunzi." Ţie Ji-e uşor să vorbeşti; de altminteri, nici nu ştii despre ce e vorba : nu eşti aici ca să vezi. Sînt sigură că dacă ai fi în locul meu. ai face ca şi mine. Fireşte, de obicei nu trebuie să răspunzi: ai putut vedea din scrisoarea mea de ieri că nici eu nu voiam să răspund : dar cred că nimeni n-a fost vreodată în situaţia în care mă aflu.

Şi unde mai pui că sînt nevoită să iau singură o ho- tărîre ! Doamna de Merteuil. pe care socoteam s-o văd aseară, n-a venit. Totul îmi stă împotrivă : ea e de vină că-1 cunosc. Aproape de fiecare dată cînd l-am văzut sau cînd i-am vorbit era de faţă şi ea. Asta nu înseamnă că sînt supărată pe ea : dar mă lasă singură tocmai acum cind mă găsesc in încurcătură. 0 ! sînt cu adevărat vrednică de milă !

Inchipuie-ţi că a venit ieri ca de obicei. Eram atît de tulburată încît nici nu îndrăzneam să mă uit la el. Nu putea să-mi vorbească, din pricină că era mama de faţă. Bănuiam eu că o să se supere cînd o să vadă că nu i-am scris. Nu ştiam ce mutră să fac. După o clipă m-a întrebat dacă doresc să-mi aducă harpa. Inima imi bătea atit de tare, încît n-am putut face altceva decît să-i răspund da. Cînd s-a întors, a fost şi mai rău. Nu m-am uitat la el decît o secundă. Nici el nu se uita la mine : dar arăta ca şi cum ar fi fost bolnav. Eram foarte îndurerată. A început să-mi acordeze harpa şi apoi, aducîndu-mi-o, mi-a spus : „A! domnişoară!...“ Nu mi-a spus decît aceste două cuvinte, dar pe un ton care parcă mi-a frint inima. Preludam la harpă, fără să ştiu ce fac.

Mama a întrebat dacă nu vrem să cîntăm. El s-a scuzat, spunînd că nu se simte bine; iar eu, care nu aveam nici o scuză, a trebuit să cînt. Aş fi vrut să nu fi avut voce niciodată. Am ales dinadins o arie pe care n-o cunoşteam; căci eram foarte sigură că n-aş fi putut cînta nici una, şi mama şi-ar fi dat seama că se petrece ceva. Din fericire a venit cineva în vizită ; îndată ce am auzit intrînd pe poartă trăsura, am încetat şi l-am rugat să ia harpa. Mi-era teamă că n-o să se mai întoarcă ; dar s-a întors.

în timp ce mama vorbea cu doamna care venise, am vrut să mă mai uit o clipă la el. I-am întîlnit privirea şi mi-a fost cu neputinţă să-mi mai iau ochii de la dînsul. După o clipă au început să-i curgă lacrimi din ochi, şi, ca 6ă nu-1 văd, a trebuit să se întoarcă. Era mai mult decît puteam răbda; simţeam că eram gata să pling şi eu. Am ieşit, -i am scris îndată cu creionul, pc un petec de hîr- tie : „Nu mai fiţi aşa trist, vă rog; făgăduiesc că vă voi răspunde"'. N-o să spui nici tu, fireşte, că-i vreun rău într-asta : şi-apoi nici nu puteam face altminteri. Am aşezat hîrtia între coardele harpei, cum era şi scrisoarea lui, şi m-am întors în salon. Mă mai liniştisem puţin. Eram nerăbdătoare să plece doamna. Din fericire era în vizită : curînd după aceea a plecat. îndată ce a ieşit, am spus că aş vrea să mai cînt la harpă ţi l-am rugat să mi-o aducă. Vedeam pe mutra lui că nu bănuia nimic. Dar cînd s-a întors, o ! cît arăta de mulţumit! Punind harpa dinaintea mea, s-a aşezat astfel ca mama să nu poată vedea si mi-a luat mîna pe care a strîns-o... dar în aşa fel!... doar o clipă : dar nu pot să-ţi spun ce plăcere mi-a făcut. Totuşi mi-am retras mina ; nu am astfel să-mi reproşez nimic.

înţelegi şi tu, buna mea prietenă, că acum sînt nevoită' să-i scriu, de vreme ce i-am promis ; şi apoi n-o să încep să-l chinuiesc iar; fiindcă sufăr şi eu mai mult decît el. Dacă ar fi vorba de o faptă rea, desigur că n-aş face-o. Dar ce rău poate fi dacă-i scriu, mai ales cînd cu asta împiedic pe cineva de a fi nenorocit ? Ceea ce mâ încurcă este că nu prea ştiu să

alcătuiesc o scrisoare : dar el o să vadă că nu-i vina mea, şi apoi sînt sigură că-i de-ajuns să vină de la mine ca să-i facă plăcere.

Rămîi cu bine, draga mea. Dacă socoteşti că am greşit, spune-mi : dar eu nu cred. Cu cît se apropie momentul în care va trebui să încep scrisoarea, cu atîta îmi bate inima cum nici nu pot să-ţi spun. Totuşi trebuie, de vreme ce i-am promis. Cu bine.

SCHISOAIIEA a XIX a *Cecile Volanges către cavalerul Danceny*

Eraţi atît de trist, domnule, ieri, şi aceasta îmi pricinuia şi mie atita durere, îneît am avut slăbiciunea să vă promit că voi răspunde la scrisoarea pe care mi-aţi scris-o. Asta nu mă împiedică să-mi dau seama azi că nu se cuvine s-o fac : totuşi, de vreme ce am promis, nu vreau să-mi calc cuvîntul, şi vă rog să vedeţi într-asta o dovadă a prieteniei ce vă port. Acum cînd sînteţi lămurit, sper că n-o să-mi mai cereţi să vă scriu. Sper de asemenea că nu veţi spune nimănui că v-am scris ; toată lumea m-ar ţine, fireşte, de rău şi asta ar putea să-mi pricinuiască mari neplăceri. Sper mai ales că nici dumneavoastră nu vâ veţi face o părere proastă despre mine > e lucrul care m-ar întrista cel mai mult. Pot să vă încredinţez că faţă de nimeni altul n-aş fi avut această complezenţă. Aş dori ca şi dumneavoastră s-o aveţi pe aceea de a nu mai fi atît de trist ca pînă acum ; asta îmi strică toată bucuria de a vă vedea. După cum vedeţi, vă vorbesc foarte sincer. Şi eu doresc ca prietenia noastră să dureze mereu ; dar nu-mi mai scrieţi, vă rog.

Am cinstea de a fi

CECILE

VOLANGES *...20*

august 17 ' '

SCRISOAREA a XX-a

Marchiza de *MerteuiI către vicontele de Vahnont*

A ! banditule, mă linguşeşti de teamă să nu-mi bat joe de dumneata! Haide, treacă de la mine: îmi scrii atîtea blestemăţii îneît trebuie să-ţi iert cuminţenia în care te-a încătuşat preşedinta

dumitale. Cavalerul meu nu cred c-ar da dovadă de atîta indulgenţă ; ar fi în stare

sâ nu aprobe reînnoirea contractului dinlre noi şi să nu găsească pe gustul său ideea dumitale năstruşnică. Eu, toluşi, am făcut haz de ea şi mi-era necaz că eram nevoită să fac haz singură. Dacă ai fi fost de faţă, nu ştiu pină unde m-ar fi dus veselia : dar am avut răgaz să mă giiulesc mai bine, şi m-am înarmat cu severitate. Asta nu înseamnă că refuz pentru totdeauna; amin numai, şi am motivele mele. Poate că aş pune oarecare vanitate în jocul acesta în care, odată intrat, nu mai ştii unde să te opreşti. Aş fi în stare să te încătuşez din nou, să te fac să-ţi uiţi preşedinta; şi dacă nevrednica de mine te voi face să te dezguşti de virtute, mai mare scandalul ! Pentru a evita această primejdie, iată condiţiile mele :

îndată ce vei fi avut-o pe frumoasa dumitale cucernică, şi vei fi în măsură să-mi aduci o dovadă, vino şi voi fi a dumitale. Dar cred că ştii că în afacerile importante nu se primesc decît dovezi scrise. în felul acesta, pe de-o parte, voi deveni o recompensă în loc de a fi o consolare, si ideea aceasta îmi place mai mult; pe de alta, succesul dumitale va căpăta mai mult lustru, devenind el însuşi prilejul unei infidelităţi. Vino, deci, vino cîţ mai curînd cu dovada triumfului dumitale : asemeni vitejilor noştri cavaleri care depuneau la picioarele doamnelor lor roadele strălucite ale victoriei lor. Sînt într-adevăr curioasă să ştiu ce poate scrie o mironosiţă după o astfel de clipă, şi ce văl aşterne peste cuvintele ei, după ce peste persoana ei n-a mai lăsat nici unul. Rămîne să vezi dacă preţul pe care l-am fixat e prea mare : dar te previn că nu-1 scad. Pînă atunci, iubite viconte, vei avea bunăvoinţa să înţelegi că trebuie sâ rămin credincioasă cavalerului meu şi să caut să-l fac fericit, cu tot micul necaz pe care ţi-1 pricinuieşte acest lucru.

Şi totuşi, dacă aş fi mai stricată, cred că el ar avea în clipa de faţă un rival primejdios, pe micuţa Volanges. Mă înnebunesc după copila aceasta : e o adevărată pasiune. Sau mă înşel, sau ea va ajunge una din femeile noastre cele mai la modă. Văd cum i se dezvoltă inimioara, de la o zi la alta, şi e un spectacol încîntător. îl

iubeşte de pe acum pe Danceny cu patimă, fără să-şi dea seama. La rindul său, cu toate că foarte îndrăgostit, el ■re încă timidi tatea vîrstei, ţi nu îndrăzneşte sâ i m/i numească nimic. Amîndoi au o adevărată adoraţie faţă de mine. Fata, mai cu scamă, moare de poftă să-mi spună secretul ei ; mai ales de vreo două zile simt o-o apasă, şi i-aş fi făcut un mare serviciu dacă aş fi ajutat-o puţin i dar nu uit că e o copilă şi nu vreau să mă compromit, Danceny mi-5i vorbii în chip mai lămurit, dar în privinţa lui hotărîrea mea e luată şi nu vreau să-l ascult. Cît despre fată, sînt foarte ispitită s-o fac eleva mea; e un serviciu pe care aş vrea să-l aduc lui Gercourt. Ani timp destul, fiindcă el rămine în Corsica pînă în octombrie. Presimt c-o să întrebuinţez bine timpul pe care mi-1 lasă, şi că pînă atunci ii vom da o femeie gata formată în locul nevinovatei sale fete de pension. Ce insolentă siguranţă de sine la omul acesta, care îndrăzneşte sâ doarmă liniştit în vreme ce o femeie care are motive sâ se plîngă de el nu s-a răzbunat încă ! Uite, dacă fetiţa ai[1] fi aici în clipa asta, nu ştiu ce n-aş fi In stare să-i spun.

Rămîi cu bine viconte, bună seara şi noroc bun : dar pentru Dumnezeu, înaintează. Gîndeşte-te că dacă nu vei avea pe femeia aceasta, tuturor celorlalte le va fi ruşine că te-au avut.

-20 august *17"*

SCRISOAREA a XXI-a

Vicontele de Vahnont către marchiza de Merteuil

In sfîrşit, scumpa mea, am făcut un pas înainte, dar un pas mare, care, dacă nu m-a dus pînă la ţinta, mi-a arătat cel puţin că sînt pe calea cea bună, şi mi-a spulberat teama că m-aş fi rătăcit Mi-am declarat în sfîrşit dragostea ; şi cu toate că m-am lovit de cea mai încăpăţînată tăcere, am obţinut poate

răspunsul cel mai puţin echivoc şi cel mai măgulitor ; dar să nu anticipăm asupra evenimentelor şi să reluăm de unde am rămas.

'' Iţi aminteşti că plimbările melc erau spionate. Foart* bine 1 Am vrut. ca acest proccdcu scandalos si fie un prilej de edificare publică, şi iată ce am făcut. Am însărcinat pe confidentul meu să-mi găsească prin împrejurimi vreun nenorocit care să aibă nevoie de ajutor. Comisionul acesta nu era greu de îndeplinit. Ieri după-amiază, m-a informat că în dimineaţa de azi urrfia să se pună sechestru pe mobilele unei familii întregi care nu putea plăti birul. M-am încredinţat că în casa aceea nu se afla nici o fată sau femeie a cărei vîrstă sau figură ar fi putut face suspectă acţiunea mea : şi după ce-am fost pe deplin lămurit, am declarat seara la masă că voi merge la vînătoare a doua zi. Trebuie să recun,osc că preşedinta mea s-a purtat frumos : avea fără îndoială remuşcări din cauza ordinelor pe care le dăduse ; şi neavind tăria să-şi înfrîngă curiozitatea, avu cel puţin pe aceea de a-mi zădărnici dorinţa. Va fi o căldură înăbuşitoare spunea ea : riscam să mă îmbolnăvesc : nu voi vîna nimic şi mă voi obosi de pomană ; şi în timpul acestui dialog, ochii ei, care spuneau poate mai mult decît ar fi vrut ea, îmi arătau destul că dorea să iau drept bune aceste proaste argumente. Nici prin cap nu-mi trecea să mă dau bătut în faţa lor. cum de altminteri iţi închipui, şi am rezistat chiar unui mic discurs violent împotriva vinătorii şi a vînătorilor, ca şi unui nouraş de nemulţumire care a umbrit toată seara chipul acesta ceresc. Mi-a fost teamă o clipă că şi-a revocat ordinele şi că delicateţea ei ar putea să mă încurce. Nu socoteam pînă unde merge curiozitatea femeii : mă înşelam. Servitorul meu mă linişti chiar în seara aceea şi m-am culcat mulţumit.

în zorii zilei, mă scol si plec. De abia fac cincizeci de paşi şi zăresc pe spionul meu care mă urmăreşte. încarc puşca şi apuc peste cîmp înspre satul unde voiam să ajung, fără altă bucurie, în drum, decît de a-l face să alerge pe

canaghiosul care mă urmărea şi care, neîndrăznind să părăsească şoseaua, parcurgea uneori în goana mare o distanţă întreită. Tot fărindu.-l să alerge, m-am încălzit şi eu, şi m-am aşezat lingă un copac. Nu crezi că a avut obrăznicia să se strecoare în spatele unui tufiş, la nu mai mult de douăzeci de paşi de mine şi să se aşeze şi el ? La un moment dat, am fost ispitit să-l ating cu o

încărcătură, care ou toate că era numai de alice mici, i-ar fi dat o binemeritată lecţie despre primejdiile curiozităţii ; din fericire pentru el, mi-am reamintit că era folositor şi chiar necesar proiectelor mele; considerentul acesta l-a salvat.

între timp sosesc în sat; aud gălăgie ; mă duc la faţa locului; întreb ; mi se povesteşte tărăşenia. Pun. să mi-1 aducă pe perceptor ; şi, cedînd generoasei mele compătimiri, plătesc cu un gest nobil cincizeci şi şase de livre pentru care cinci fiinţe erau lăsate pe drumuri şi aduse la deznădejde. După această faptă, atît de simplă, e greu să-ţi faci o idee ce potop de bincuvîntări au revărsat asupra mea cei de faţă ! Cîte lacrimi de recunoştinţă au cure din ochii veteranului familiei şi-i înfrumuseţau chipul de patriarh pe care, cu o clipă înainte, pecetea cruntă a deznădejdii îl făcea cu adevărat oribil ! Examinam spectacolul acesta cînd un alt ţăran, mai tînăr, ţinînd de mină o femeie şi doi copii, *se* apropie de mine în grabă, spunindu-le : „Să cădem cu toţii la picioarele acestei întruchipări a lui Dumnezeu'[1], şi m-am văzut deodată înconjurat de întreaga familie, prosternată dinaintea mea. îmi mărturisesc slăbiciunea ; ochii mei se umeziră şi un sentiment involuntar, dar desfătător îmi umplu sufletul. Eram mirat de plăcerea pe care-o simţi cînd faci fapte bune, şi aş fi ispitit să cred că oamenii pe care-i numim virtuoşi n-au chiar atita merit cît le place unora să ne spună. Oricum ar fi, am socotit că era drept să plătesc acestor nenorociţi plăcerea pe care ei mi-o prilejuiau. Luasem cu mine zece ludovici ; le-am dat şi banii aceştia. Au reînceput mulţumirile, dai- nu mai erau atît de patetice : necesarul produsese efectul cel mare şi veritabil; restul nu era decît expresia simplă a recunoştinţei şi a uimirii faţă de daruri ce prisosesc.

In momentul acela, copleşit de binecuvîntările gălăgioase ale acestei familii, semănăm leit cu un erou de dramă, în scena deznodămintului. Nu uita că in mulţimea aceea

se afla mai cu seamă spionul meu credincios. Scopul meu era atins : mi-am făcut loc prin mul' ţime şi m-am întors la castel. Chibzuind bine, mă felicit de invenţia mea. Femeia aceasta merită, fără îndoială, osteneala pe care mi-o dau şi care va fi odată chezaşul pretenţiilor mele fată de ea ; plătind-o oarecum cu anticipaţie, voi avea dreptul să dispun de ea după plac, fără să-mi fac vreun reproş.

Uitam să-ţi spun că pentru a folosi toate împrejurările, am cerut oamenilor acelora să se roage lui Dumnezeu pentru succesul proiectelor mele. Vei vedea dacă rugăciunile lor n-au şi fost, în parte, satisfăcute... Dar iată, chiar acum am fost anunţat că masa e servită, şi scrisoarea n-ar mai pleca la timp dacă aş lăsa s-o închei di- seară la culcare. Aşadar *restul cu următorul curier.* **îmi pare rău, căci restul e cel mai bun. Rămîi cu bine draga mea. îmi răpeşti o clipă din plăcerea de-a o vedea.**

..20 august 17"

SCRISOAREA a XXII-a

Preşedinta dc Tourvel către doamna dc Volanges

Veţi fi. fără îndoială, mulţumită, doamnă, să cunoaşteţi o faptă a domnului de Valmont, care nu seamănă, mi se paie, de loc cu toate acelea prin care a fost înfăţişat ochilor dumneavoastră. E atît de îngrozitor să judeci aspru pe cineva, atît de dureros să nu găseşti decît vicii la aceia care-ar avea toate calităţile necesare pentru a ne face să iubim virtutea ! în sfîrşit, vă place atît de mult să faceţi uz de indulgenţă, încît consider că vă aduc un serviciu dîndu-vă motive dc a reveni asupra unei judecăţi prea severe. Domnul de Valmont îmi pare îndreptăţit să spere această favoare, as spune chiar acest act de dreptate ; şi iată pe ce-nii întemeiez părerea.

Domnul de Valmont a făcut azi dimineaţă una din acele plimbăr i care puteau să dea de

bănuit că urzea ceva prin împrejurimi, după cum v-aţi gîndit şi dumneavoastră ; mă învinuiesc că şi eu am acceptat poate cu prea multă grabă ideea aceasta. Din fericire pentni el, dar mai ales **din fericire pentru noi, deoarcce aceasta ne fereşte** de **o nedreptate pe care am fi putut s-o facem, unul din servitorii mei avea treaba în acelaşi loc unde mergea şi el[1]; şi astfel curiozitatea mea criticabilă dar fericită a fost satisfăcută. El ne-a raportat că domnul de Valmont, găsind în satul... o familie de nenorociţi ale căror mobile urmau să fie vîndute din pricină că nu-şi putuseră plăti dările, nu numai că s-a grăbit să le achite datoria, dar le-a dăruit chiar o sumă destul de mare. Servitorul meu a fost martorul acestei fapte virtuoase; ba mi-a mai spus că ţăranii, vorbind între ei si cu el, ziceau că un bărbat, pe care i l-au descris şi în care servitorul meu crede să recunoască pe acela al domnului de Valmont, se informase ieri în privinţa sătenilor care se găseau în situaţia de a avea nevoie de ajutor. Dacă e aţa, nu-i vorba numai de o compătimire trecătoare, determinată de o ocazie : este binefacerea precugctată şi susţinută; cea mai frumoasă virtute a sufletelor celor mai frumoase : dar oricum ar fi, întîmplare sau lucru plănuit, e în tot cazul o faptă vrednică de laudă care-i face cinsta, şi care m-a înduioşat pînă la lacrimi cînd mi-a fost povestită. Voi mai adăuga, şi tot dintr-un cuget de dreptate, că atunci cînd i-am vorbit de fapta aceasta, despre care el n-a suflat nici un cuvint. a început prin a o tăgădui, iar cînd a recunoscut-o avea aerul să-i dea aşa de puţină importanţă, înciît modestia lui îi sporea îndoit meritul.**

Spune\i-mi acum. respectabilă prietenă, dacă domnul de Valmont este în adevăr un libertin cu desăvirşire pierdut ? dacă nu-i decît atît şi se comportă totuşi în felul acesta, ce le mai rămîne oamenilor de bine ? Cum adică ! Oamenii răi pot să guste, la fel cu cei buni, plăcerea sfîntă a binefacerii ? Ar putea îngădui Dumnezeu ca o familie virtuoasă să primească

din mîna unui ticălos ajutorul pentru care aduce mulţumiri divinei sale Provi- denţe ? Şi s-ar bucura el oare aseultînd cum din guri neprihănite se revarsă binecuvîntări asupra unui blestemat ? Nu. Prefer să cred că unele rătăciri, oricit ar fi ele de lungi, nu sînt veşnice ; şi nu-mi pot închipui cum poate fi duşmanul virtuţii un om care face fapte bune. Domnul de Valmont nu-i poate decît o pildă mai mult în privinţa primejdiei pe care o prezintă legăturile. Mă opresc la această idee care-mi place. Dacă, pe do o parte ea poate sluji ca să-l justifice în ochii dumneavoastră, pe de alta îmi face din ce în ce mai preţioasă prietenia afec- tuoasă care mă leagă pe viaţă de dumneavoastră.

Am cinstea de a fi etc.

P.S. Doamna de Rosemonde şi cu mine ne ducem şi noi chiar acum să vizităm familia aceea respectabilă şi nenorocită, şi să adăugăm ajutorarea noastră tîrzie ce- leia a domnului de Valmont. Il luăm cu noi. Vom da cel puţin acestor oameni de treabă plăccrea de a-şi revedea binefăcătorul ; cred că e tot ce ne-a mai lăsat să facem.

...20 august 17”

SCRISOAREA a XXIII-a

Vicontele de Valmont către marchiza dc Mertcuil

Rămăsesem în momentul întoarcerii mele la castel i reiau firul istorisirii.

Am pierdut doar cîteva minute ca să mă schimb şl m-am dus în salon, unde porumbiţa mea broda, în timp ce preotul parohiei citea bătrînei mele măturі Gazeta. M-am aşezat lîngă gherghef. Cite-o privire, mai galeşă ca de obicei, aproape dezmierdătoare, mă tăcu îndată să înţeleg că servitorul ei îi şi dăduse raportul. Intr-adevSr, drăgălaşa mea curioasă n-a mai putut păstra pentru ea secretul pe care mi-1 şterpelise ; şi fără grijă că întrerupe un bătrîn

păstor de suflete care părea că ţine o predică din amvon, a spus : „Şi eu am ceva dc istorisit.“ Şi a început numaidecît să povestească înlîmplarea, cu o fidelitate care face cinste inteligenţei cronicarului ei. Iţi închipui cu cîtă modestie m-am apărat: dar cine poale opri pe o femeie care, fără să ştie, face elogiul omului pe care îl iubeşte? M-am resemnat s-o las să vorl>ească. S-ar fi zis că făcea panegiricul unui sfînt. în timpul acesta, observam, nu fără speranţă, lot ce făgăduia dragostei privirea ei însufleţită, gestul mai puţin reţinut, dar mai cu seamă acea alterare destul de pronunţată a vocii, care trăda emoţia ce o stăpînea. De abia sfîrşi ea şi doamna de Rosemonde îmi spuse : ..Vino, nepoate, vino să te îmbrăţişezi Am văzut îndată că frumoasa predicatoare nu va putea scăpa nici ea de îmbrăţişare. Totuşi a vrut să fugă ; dar curînd a fost în braţele mele, şi nu numai că n-a mai avut puterea să reziste, dar abia de-i mai rămăsese să se ţină pe picioare. Cu cît observ mai mult femeia aceasta, cu atît îmi pare mai vrednică să fie dorită. S-a grăbit să se întoarcă la gherghefuI ei, avea aerul, faţă de toţi ceilalţi, că-şi reia broderia : dar eu vedeam că mîna, care-i tremura toată, nu-i îngăduia să continue lucrul.

După dejun, doamnele au vrut să meargă să vadă nenorociţii pe care-i ajutasem eu cu atîta compătimire creştinească : le-am întovărăşit. Tc scutesc de plictiseala de a-ţi mai descrie a doua scenă de recunoştinţă şi de laude. Inima mea, zorită de-o dulce amintire, grăbea momentul întoarcerii la castel. In timpul dramului, frumoasa mea preşedintă, mai visătoare ca de obicei, n-a scos nici un cuvînt. La fel tăceam şi eu, preocupat de găsirea mijloacelor de a profita de efectul pe care l-a produs evenimentul zilei. Doamna de Rosemonde era singura care vorbea, şi nu obţinea de la noi decît răspunsuri scurte şi rare. Cred că s-a plictisit cu noi : asta era şi intenţia mea şi am izbutit. Cînd s-a dat jos din trăsură s-a dus de-a dreptul în apartamentul ei, şi ne-a lăsat singuri, pe porumbiţă şi pe mine, într-un salon prost luminat ; întuneric blînd,

care face mai îndrăzneaţă dragostea sfioasă.

Nu mi-a fost greu să îndrumez conversaţia intr-acolo unde voiam s-o aduc. Ardoarea amabilei predicatoare m-a slujit mai bine decît dibăcia mea. „Cînd cineva e atît de capabil de fapte bune, îmi spuse oprindu-şi asupra mea privirea ei dulce, cum poate oare să-şi petreacă viaţa făcînd rău ?“ „Nu merit, i-am răspuns, nici lauda aceasta, nici această dojană ; şi nu pricep cum mintea dumneavoastră atit de ageră nu mi-a ghicit încă taina.

Chiar dacă încrederea mea v-ar strica părerea pe care-o aveţi despre mine, sînteţi prea vrednică de ea ca să v-o refuz. Veţi găsi cheia purtării mele în caracterul meu, din nefericire prea uşuratec. înconjurat de. oameni destrăbălaţi, le-am imitat viciile; poate chiar am avut ambiţia să-i întrec. La fel şi aici, sedus de exemplul virtuţilor, fără să sper să vă ajung, am încercat, cel puţin, să vă urmez. Şi poate că fapta pentru care mă lăudaţi astăzi şi-ar pierde preţul în ochii dumneavoastră, dacă aţi cunoaşte adevăratul ei motiv (vezi, dragă prietenă, dt de aproape eram de adevăr!). Nu mie, am urmat eu, nenorociţii aceştia îmi datorează ajutorarea. Unde dumneavoastră sînteţi dispusă să vedeţi o faptă lăudabilă, eu n-am căutat decît un mijloc de a plăcea. Nu eram, de vreme ce trebuie s-o spun, decît unealta neînsemnată a Divinităţii pe care o ader (aici a vrut să mă întrerupă, dar nu i-am dat răgaz). Chiar în clipa aceasta, adăugai, numi destăinui taina decît din slăbiciune. îmi făgăduisem să v-o ascund ; eram fericit să aduc atît virtuţilor cît şi farmecului dumneavoastră un prinos neprihănit pe care nu trebuia să-l cunoaşteţi vreodată : dar. cum nu sînt în stare să înşel, cînd am dinaintea ochilor exemplul nevinovăţiei, nu-mi voi putea reproşa, faţă de dumneavoastră, o prefăcătorie vinovată. Să nu credeţi că vă aduc insulta de-a nutri vreo speranţă criminală. Voi fi nenorocit, ştiu ; dar suferinţele îmi vor fi scumpe : ele îmi vor dovedi dragostea mea : la picioarele dumneavoastră, la pieptul dumneavoastră, voi

depune durerile mele. Acolo voi căpăta puterea să sufăr din nou : voi găsi bunătatea compătimitoare, .şi mă voi socoti mîngîiat pentru că dumneavoastră mă veţi fi plîns. O, fiinţă adorată ! ascultaţi-mă, plîngeţi-mă, salvaţi-mă.“ în timpul acesta, îngenuncheasem dinaintea ei, şi-i stringeam mîinile între ale mele : dar ea, desprinzîndu-şi-le deodată şi aeoperin- du-şi cu ele ochii, exclamă cuprinsă de deznădejde : „A ! nenorocita de mine!“ ; apoi izbucni în lacrimi. Din fericire, intrasem atît de tare în rolul meu încît plîngeam şi eu ; şi, luîndu-i înapoi mîinile, i le scăldam în lacrimi. Această precauţie era foarte necesară ; era atît de preocupată de durerea ei, încît n-ar fi băgat-o de seamă pe a mea dacă

n-aş fi găsit mijlocul acesta de a-i atrage atenţia. Mai aveam astfel şi prilejul să privesc în voie chipul ei fermecător, înfrumuseţat de podoaba pe care i-o dădeau lacrimile. îmi ardea capul, şi eram atît de puţin stăpîn pe mine, îneît am fost ispitit să profit de moment.

Atît de mare ne poate fi aşadar slăbiciunea ? atît de mare puterea împrejurărilor, dacă eu însumi, uitînd de proiectele mele, am riscat să pierd, printr-o victorie pripită, tot farmecul îndelungatelor apărări şi amănuntele unei dureroase înfringeri: dacă, sedus de-o tinerească înflăcărare, am fost în stare sâ-1 expun pe învingătorul doamnei de Tourvel să nu culeagă alt rod al ostenelilor sale, decît searbădul avantaj de-a mai fi avut o femeie ! A ! să capituleze, dar să lupte ; fără să aibă tăria de-a învinge, s-o aibă pe aceea de-a rezista; să guste pe îndelete sentimentul slăbiciunii sale, şi să fie silită să-şi mărturisească înfrîngerea. E treabă de braconier obscur să împuşti ia pîndă cerbul pe care l-ai surprins ; adevăratul vînător trebuie să-l fugărească pînă ce nu mai află scăpare. Proiectul acesta e sublim, nu-i aşa ? Dar poate aş regreta acum că nu l-am urmat, dacă întimplarea n-ar fi venit în ajutorul prudenţei mele.

Auzirăm un zgomot. Venea cineva în salon. Doamna de Tourvel, speriată, se ridică în grabă, apucă un sfeşnic şi ieşi. N-aveam încotro, am lăsat-o să plece. Era numai un servitor. De îndată ce mă încredinţai, m-am luat după ea. Făcusem abia cîţiva paşi, cînd am auzit-o iuţindu-i pe-ai ci, fie pentru că mă recunoscuse, fie dintr-un sentiment vag de spaimă, apoi năpustindu-se mai degrabă decît intrind în apartamentul ei. şi trîntind uşa după ea. Mă dusei la uşă, dar cheia era pe dinăuntru şi m-am ferit de-a bate la uşă ; ar fi însemnat să-i dau ocazia unei pica uşoare rezistenţe. Am avut ideea fericită şi simplă să încerc să privesc prin gaura cheii, si am văzut intr-adevăr pe femeia aceea adorabilă în genunchi, scăldată în lacrimi, şi rugîndu-se cu

înfocare. Cărui Dumnezeu îndrăznea ea să se adreseze ? e vreunul mai tare ca dragostea ? Zădarnic mai caută acum ajutoare străine ; eu singur îi voi hotărî soarta.

Socotind că făcusem destulă treabă într-o singură ?i, m-am retras şi eu în apartamentul meu şi am început scrisoarea aceasta. Nădăjduiam s-o văd la cină ; dar trimise vorbă că era bolnavă şi că se culcase. Doamna de Koscmondc voi să meargă la ea ; dar vicleana bolnavă pretextă o durere de cap care nu-i îngăduia să vadă pe nimeni. îţi închipui că, după cină, sindrofia a fost scurtă şi că am avut şi eu durerea mea de cap. După ce m-am retras, i-am scris o scrisoare lungă în care mă plîngeam de asprimea ei, şi m-am culcai cu gînd să i-o îmnînez în dimineaţa aceasta. Am dormit prost, cum poţi să constaţi după data acestei scrisori. M-am sculat, şi mi-am recitit epistola. Mi-am dat seama că nu mă supravegheasem destul : că arătam mai multă patimă decît dragoste, şi mai mult necaz decît întristare. Va trebui s-o refac ; dar ar- trebui să fiu mai calm.

Se ivesc zorile, şi nădăjduiesc că răcoarea care le întovărăşeşte îmi va aduce somnul. Mă duc să mă culc ; oricît aş fi de stăpînit de femeia aceasta, îţi promit să nu mă ocup atît de mult de ea, îneît să nu-mi mai rămînă timp ca să mă gîndesc mult la dumneata. Rămîi cu bine, frumoasa mea prietenă.

...21 august 11", ora 4 dimineaţa.

SCRISOAREA a XXIV-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

A! fie-vă milă, doamnă, îndurați-vâ şi potoliţi tulburarea sufletului meu ; îndurați-vă şi spuneţi-mi ce pot să nădăjduiesc sau de ce trebuie să mă tem. Intre o fericire şi o nenorocire deopotrivă de mari, nesiguranţa e

un chin cumplit. De ce n-am tăcut ? de ce n-am putut rezista vrajei nespuse care mă silea să vă dezvălui gindu- rile mele ? Mulţumit să vă ador în tăcere, mă bucuram cel puţin de dragostea mea ; şi sentimentul acesta curat, pe care nu-1 tulbura pe atunci imaginea fericirii dum-neavoastră,. ajungea ca s-o desăvîrşească pe a mea : dar izvorul acesta de fericire a devenit unul de disperare, de cînd am văzut curgînd lacrimile dumneavoastră; de cînd am auzit acele crude cuvinte : *A ! nenorocita de mine!* **care vor răsuna, doamnă, mult timp in inima mea. Datorită cărei fatalităţi, sentimentul cel mai gingaş nu vă poate inspira decît spaimă ? de ce vă e frică ? A ! desigur, nu pentru faptul că aţi putea să-l împărtăşiţi: inima dumneavoastră, pe care n-am cunoscut-o bine, nu e făcută pentru dragoste; numai a mea, pe care într-una o calomniaţi, e capabilă de aşa ceva; a dumneavoastră e de-a dreptul fără milă. Dacă n-ar fi aşa, n-aţi fi refuzat un cuvint de mîngiiere unui nenorocit care vă povestea durerile lui: nu v-aţi fi ascuns privirilor sale cind nu are altă bucurie decît aceea de a vă vedea: nu v-aţi fi făcut un joc crud din îngrijorarea lui, vestindu-1 că sînteţi bolnavă, fără să-i îngăduiţi să vină să se informeze de sănătatea dumneavoastră ; aţi fi simţit că noaptea aceasta, care pentru dumneavoastră nu însemna decît douăsprezece ore de odihnă, avea să fie pentru el un secol de suferinţe.**

Din ce pricină, spuneţi şi dumneavoastră, am meritat această jalnică asprime ? Nu mi-e teamă să vă iau drept judecător : ee-am făcut ? ce altceva am făcut decît să cedez unui sentiment involuntar, inspirat de frumuseţe şi îndreptăţit de virtute ; sentiment mereu infrînat de respect, şi a cărui nevinovată mărturisire a fost efectul încrederii iar nicidecum al speranţei ; veţi trăda oare această încredere pe care dumneavoastră înşivă păreaţi să mi-o îngăduiţi şi în voia căreia m-am lăsat fără nici o împotrivire? Nu,

nu pot să cred aşa ceva; ar însemna să vă găsesc o vină şi inima mea se revoltă numai la ideea că aţi putea avea vreuna : îmi retrag imputările: am putut să le scriu dar nu să le gîndesc. A ! lăsaţi-mă să cred că sînteţi desăvîrşită! e singura bucurie care-mi rămme. Dovediţi-mi că sînteţi desăvîrşită, acordîndu-mi generoasa dumneavoastră solicitudine. Ce nenorocit aţi ajutat vreodată care să fi avut mai multă nevoie decît mine ? Nu mă părăsiţi în delirul în care m-aii aruncat : împrumutaţi-mi raţiunea dumneavoastră de vreme ce mi-aţi răpit-o pe-a mea; acum, după ce m-aţi dojenit, luminaţi-mă ca să vă desâvîrşiţi opera.

Nu vreau să vă înşel, n-o să puteţi să-mi înăbuşiţi dragostea; dar o să mă învăţaţi s-o stăvilesc; călăuzin- du-mi paşii, dictîndu-mi cuvintele, mă veţi salva cel puţin de groaznica nenorocire de-a vă displăcea. Risipiţi-mi mai cu seamă această teamă cumplită, spuneţi-mi că m-aţi iertat, că mă plîngeţi : încredinţaţi-mă de indulgenţa dumneavoastră. Niciodată n-o veţi avea atît de mare pe cît a[1]? dori-o ; dar vă cer să aveţi atîta cît aş avea eu nevoie: mi-o veţi refuza oare ?

Rămâneţi cu bine, doamnă ; primiţi cu bunăvoinţă prinosul sentimentelor mele ; nu dăunează cu nimic aceluia al respectului ce vă port.

.«20 august *17*″

SCRISOAREA a X.\V-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Iată buletinul zilei de ieri.

La ora unsprezece am intrat la doamna de Rosemonde ; şi. sub protecţia ei, am fost introdus la prefăcuta bolnavă, care era tot în pat. Avea ocliii foarte încercănaţi ; sper c-a dormit tot atît de prost ca şi mine. Am profitat de un moment în care doamna de Rosemonde

era mai departe, ca să-i înmînez scrisoarea ; n-a vrut s-o ia ; dar am lăsat-o pe pat şi, plin de zel, m-am dus să apropii fotoliul bătrînei mele mătuşi care voia să fie lîngă *scumpa ei copilă;* **a fost nevoită să ascundă scrisoarea ca să evite scandalul. Bolnava făcu imprudenţa să spună că parcă ar avea puţină febră. Doamna de Rosemonde m-a îndemnat să-i iau pulsul, lăudînd mult cunoştinţele mele în materie de medicină. Frumoasa mea avu îndoita ne**

plăcere de a fi nevoită să-mi încredinţeze braţul, şi de a-şi vedea mica minciună descoperită. într-adevăr, i-am luat mîna, pe care am strins-o într-una din ale mele, în timp ce pe cealaltă o plimbam de-a lungul braţului ei fraged şi durduliu; vicleana nu răspunse avansurilor mele, ceea ce mă făcu să spun, retrăgîndurmă : „Nu e nici cea mai mică umbră de febră". Bănuiam că avea o privire severă şi, ca s-o pedepsesc, n-am căutat să i-o întîlnesc ; după o clipă spuse că ar vrea să se scoale, şi o lăsarăm singură. A venit la dejun, care a fost trist; ne-a anunţat că nu va merge la plimbare, ceea ce era un fel de a-mi spune că nu voi avea ocazia să-i vorbesc. Am simţit că trebuia să oftez şi să-i arunc o privire îndurerată ; de bună seamă se aştepta, căci a fost singura clipă în care am izbutit să-i întîlnesc ochii. Oridt ar fi de cuminte, are şi ea micile ei vicleşuguri ca oricare alta. Am găsit prilejul ca s-o întreb *dacă a binevoit să mă informeze in privinţa soartei la care trebuie să mă aştept,* **şi am fost oarecum mirat auzind-o răspunzîn- du-mi :** *„Da, domnule, v-am scris".* **Eram foarte nerăbdător să văd scrisoarea,- dar fie din vicleşug, fie din stîngăcie, fie din timiditate, nu mi-a înmînat-o decît seara cînd s-a dus la culcare. Ţi-o trimit împreună cu ciorna scrisorii mele ; citeşte-o şi judecă şi dumneata, observă cu cîtă neobrăzare afirmă că nu iubeşte cînd eu sînt convins că e tocmai dimpotrivă ; şi pe urmă se va plînge dacă eu o voi înşela după, cînd ea nu se sfieşte să mă înşele înainte ! Bărbatul cel mai dibaci, draga mea, nu poate decît col mult să se menţină la nivelul femeii celei mai sincere. Va trebui totuşi să mă prefac că intru în toată comedia asta şi să fac pe disperatul pentru că doamna binevoieşte să joace rolul femeii neînduplecate ! Cum să nu te răzbuni de atîta răutate !... A ! răbdare... Dar rămîi cu bine. Mai am multe de scris.**

Nu uita să-mi înapoiezi scrisoarea nemiloasei: s-ar putea întîmpla ca mai tîrziu să vrea ea să dea preţ acestor fleacuri, şi trebuie să pot face faţă.

Nu-ţi spun nimic despre tînăra Volanges; vom vorbi despre asta cînd va veni vremea.

SCRISOAREA a XXVI-a

Preşedinta de Toun^el către vicontele de Valmont

De bună seamă, domnule, n-aţi fi avut această scrisoare, dacă purtarea mea neroadă de aseară nu m-ar sîli să vă dau unele explicaţii. Da, am plîns, mărturisesc : se poate chiar să-mi fi scăpat şi cele două cuvinte pe care mi le citaţi cu atîta grijă ; lacrimi şi cuvinte, aţi obseryat tot; trebuie aşadar să vă explic tot.

Obişnuită să nu inspir decit sentimente cinstite, să nu aud decît cuvinte pe care le-aş putea asculta fără să roşesc, să mă bucur prin urmare de o linişte pe care îndrăznesc să spun că o merit, nu ştiu nici să ascund, nici să înfrinez sentimentele mele. Mirarea şi zăpăceala pe care mi le-au pricinuit purtarea dumneavoastră ; o teamă nelămurită creată de o situaţie în care n-ar fi trebuit să mă găsesc vreodată ; poate ideea revoltătoare de a mă vedea confundată cu femeile pe care le dispreţuiţi şi tratată cu aceeaşi uşurinţă ; toate aceste cauze la un loc mi-au stîr- nit lacrimile şi au putut să mă facă să spnn, cu drept cuvînt cred, că sînt nenorocită. Cuvîntul acesta, pe care îl găsiţi atît de grav. ar fi desigur foarte slab dacă plînsul şi vorbele mele ar fi avut alt motiv ; dacă în loc de a dezaproba sentimente menite să mă jigncască, rn-aş fi putut teme că le-aş împărtăşi.

\Tu, domnule, teama aceasta nu o am , dacă aş avea-o, aş fugi departe de dumneavoastră; m-aş duce într-un pustiu să plîng nenorocirea de a vă fi cunoscut. Poate că era chiar mai bine, cu toate că sînt atît de sigură că nu vă iubesc, că n-o să vă iubesc niciodată, să fi ascultat sfaturile prietenilor mei şi să nu fi

îngăduit să vă apropiaţi de mine.

Am crezut, şi asta e singura mea vină, am crezut că veţi respecta o femeie cinstită care nu dorea decît să vă socotească la fel de cinstit şi să vă trateze ca atare ; care vă lua apărarea în timp ce dumneavoastră o insultaţi prin dorinţele dumneavoastră criminale. Nu mâ cunoaşteţi ; nu, domnule, nu mă cunoaşteţi. Altminteri, n-aţi crede că gre-

şclile dumneavoastră vă creează drepturi ; nu v-aţi fi crezut îndreptăţit să-mi scrieţi o scrisoare pe care n-ar fi trebuit s-o citesc, şi asta din pricină că mi-aţi adresai cuvinte pe care n-ar fi trebuit să Le aud : şi-mi mai cereţi *să vă călăuzesc* **paşii,** *să vă dictez cuvintele*! **Foarte bine, domnule, tăcerea şi uitarea, iată sfatul pe care se cuvine să**

vi- 1 dau, iar dumneavoastră să-l urmaţi : atunci, într-ade- văr, aţi avea dreptul la îngăduinţa mea : depinde numai de dumneavoastră să obţineţi un drept chiar la recunoştinţa mea... Dar nu, nu voi cere nimic unui om care nu m-a respectat; nu voi da acest semn de încredere unui om care a abuzat de liniştea în care mă aflam. Mă siliţi să-mi fie teamă de dumneavoastră, poate chiar să vă urăsc ; nu voiam acest lucru ; nu voiam să văd în dumneavoastră decît pe nepotul prietenei mele celei mai respectabile ; ridicam vocea prieteniei împotriva vocii publice care vă acuza. Aţi dărîmat totul; şi prevăd că nu veţi voi să reparaţi nimic.

Mă mărginesc, domnule, să vă declar că sentimentele dumneavoastră mă jignesc, că mărturisirea lor o consider ca o batjocură şi, nu numai că nu voi ajunge niciodată să le împărtăşesc, dar mă voi vedea silită să nu vă mai văd niciodată, dacă nu vă impuneţi în privinţa lor tăcerea pe care cred că am dreptul s-o aştept şi chiar s-o pretind de la dumneavoastră. Alăturez scrisorii acesteia pe aceea pe care , mi-aţi scris-o şi nădăjduiesc că şi dumneavoastră veţi binevoi să-mi înapoiaţi scrisoarea mea ; aş fi cu adevărat mîhnită să ştiu că a rămas vreo urmă a unei intîmplări

care nici n-ar fi trebuit să existe. Am cinstea să fiu etc.

..21 august 17”

SCRISOAREA a XXVII-a

Cecile Volanges
către marchiza de
MerteuiI

Ce bună sînteţi: doamnă ! cît de bine aţi simţit că îmi vine mai uşor să vă scriu decît să vă vorbesc! E drept că ceea ce aş vrea să vă spun e foarte greu de spus ; dar sînteţi prietena mea, nu-i aşa ? O ! da, buna mea prietenă ! O să încerc să nu-mi fie teamă ; şi apoi, am atîta nevoie de dumneavoastră, de sfaturile dumneavoastră ! Sînt foarte necăjită, mi se pare că toată lumea ghiceşte ceea ee gîndesc ; şi mai ales cînd el e aici, roşesc de îndată ce se uită cineva la mine ; ieri, cînd m-aţi văzut plingînd, voiam să vă vorbesc, şi apoi, ceva m-a împiedicat ; şi cînd m-aţi întrebat ce am, m-au podidit lacrimile fără să vreau. N-aş fi putut rosti un cuvînt. Dacă nu eraţi dumneavoastră, mama ar fi băgat de seamă, şi ce m-aş fi făcut ? Iată cum îmi petrec viaţa, mai cu seamă de patru zile.

Acum patru zile, da, doamnă, o să vă spun. acum patru zile domnul cavaler Danceny mi-a scris : o ! vă asigur, cînd am găsit scrisoarea, nu bănuiam de loc despre ce era vorba : dar, n-aş putea spune fără să mint că n-am simţit o mare plăcere citind-o : credeţi-mă, aş prefera să am toată viaţa necazuri decît să nu mi-o fi scris. Dar ştiam prea bine că nu trebuia să-i spun asta, şi pot să vă asigur că i-am spus chiar că sînt supărată : dar el spune că era peste puterile lui să nu-mi scrie, şi trebuie să-l cred, căci şi eu hotărîsem să nu-i răspund la scrisoare şi totuşi nu m-am putut împiedica de-a o face. O ! nu i-am scris decît o singură dată şi atunci aproape numai ca să-i spun să nu-mi mai scrie : dar cu toate acestea el îmi scrie

mereu, şi cum eu nu-i răspund, îl văd cum se întristează şi asta mă mîh- neşte şi mai mult : astfel încît nu mai ştiu ce să fac, nici ce se întîmplă cu mine, şi că sînt foarte de plins.

Spuneţi-mi, vă rog. doamnă, aş face foarte rău dacă i-aş răspunde din cînd în cînd ? numai pînă ce s-ar putea hotărî singur să nu-mi mai scrie şi să rămînem cum eram înainte ; căci dacă lucrurile continuă aşa, întrucît mă priveşte, nu ştiu ce-am să mă fac. Iată, in timp ce citeam ultima lui scrisoare, am început să plîng de nu mă mai puteam opri; şi sînt sigură că dacă nu-i răspund, o să fim foarte nenorociţi amîndoi-.

Vă voi trimite şi scrisoarea lui, sau o copie, ca să vă puteţi face o idee : veţi vedea că nu-mi cere ceva neîngăduit. Totuşi, dacă dumneavoastră găsiţi că nu se cade, vâ făgăduiesc să mă stăpînesc; dar cred că veţi fi de aceeaşi părere cu mine, că nu fac nici un rău dacă-i scriu.

Ierlaţi-mă, doamnă, dacă vă mai pun o întrebare, tot în legătură cu aceasta : mi s-a spus că e rău să iubeşti pe cineva ; dar pentru ce ? Ceea ce mă îndeamnă să vă întreb e că domnul cavaler Danceny pretinde că nu-i nici ton rău şi că aproape toată lumea iubeşte; dacă e drept, nu văd de ce aş fi eu singura fiinţă căreia nu-i este îngăduit să iubească ; sau poate că nu e îngăduit domnişoarelor ? căci am auzit-o chiar pe mama spunînd că doamna D... iubea pe domnul M... Şi nu vorbea despre asta ca şi cum ar fi ceva atît de rău ; şi totuşi sînt sigură că s-ar supăra pe mine dacă ar bănui cumva prietenia mea pentru domnul Danceny. Mama mâ socoteşte tot copil şi nu-mi spune niciodată nimic. Cînd m-a scos de la mănăstire credeam că vrea să mâ mărite ; dar acum mi se pare că m-am înşelat : să nu credeţi că mă preocupă atît de mult chestiunea aceasta ; dar dumneavoastră, care sînteţi atH de prietenă cu ea, poate ştiţi care e adevărul, şi dacă ştiţi nădăjduiesc că o să-mi spuneţi şi mie.

Iată o sciisoare prea lungă,' doamnă ; dar de vreme ce mi-aţi îngăduit să vă scriu, am profitat ca să vă spun totul şi mâ bizui pe prietenia dumneavoastră.

Am cinstea de a fi etc.

Paris, 23 august 17 ' '

SCRISOAREA a XXVUI-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

Vai, domnişoară, refuzaţi mereu să-mi răspundeţi! Nimic nu vă poate îndupleca ; şi fiecare zi îmi ia cu ea speranţa pe care mi-o adusese ! Ce este această prietenie pe care o lăsaţi să dăinuiască între noi, dacă ea nu poate nici măcar să vă facă să mă compătimiţi; dacă

vă lasă rece şi nepăsătoare în timp ce eu simt chinurile unui foc pe care nu pot să-l sting ; dacă în loc să vă inspire un sentiment de încredere, ea nu e nici măcar în stare să vă trezească mila ? Cum asta! prietenul dumneavoastră suferă şi dumneavoastră nu faceţi nimic ca să-l ajutaţi ? Nu vă cere decît un cuvînt şi dumneavoastră i-1 refuzaţi; şi să se mulţumească vreţi cu un sentiment atît de slab, a cărui încredinţare vă mai şi temeţi să i-o repetaţi!

N-aţi vrea să fiţi ingrată, îmi spuneaţi ieri : Ah ! crc- deţi-mă, domnişoară ; să vrei să răsplăteşti dragostea cu prietenie nu înseamnă să-ţi fie teamă de ingratitudine : ci numai să-ţi fie teamă de a. o arăta. Totuşi nu mai îndrăznesc să vă vorbesc despre un sentiment care, dacă nu vă interesează, nu poate decît să vă displacă ; trebuie cel puţin să-l închid în mine în aşteptarea ceasului cînd voi învăţa să-l infring. îmi dau seama cît de penibilă va fi această încercare : recunosc că voi avea nevoie de toate puterile mele; mă voi folosi de toate mijloacele : unul din ele va fi deosebit de dureros inimii mele, şi anume acela de a-mi repeta adesea că inima dumneavoastră e nesimţitoare. Voi căuta chiar să vă văd mai rar şi mă străduiesc să găsesc un pretext ca să-mi răresc vizitele.

Voi pierde oare obiceiul drag de a vă vedea în fiecare zi ? Ah ! îl voi regreta însă mereu. O nenorocire eternă va fi răsplata dragostei celei mai gingaşe ; şi toate acestea pentru că aşa aţi vrut dumneavoastră ; toate acestea vor fi opera dumneavoastră ! Niciodată, presimt, nu voi regăsi fericirea pe care o pierd astăzi ; numai dumneavoastră eraţi făcută pentru inima mea ; cu cîtă bucurie aş jura să nu trăiesc decît pentru dumneavoastră ! Dar dumneavoastră nu voiţi să-mi primiţi jurămîntul; tăcerea dumneavoastră îmi spune îndeajuns că în inima

Paris, *25 august 17''*

dumneavoastră nu e nici un loc pentru mine ; e totodată dovada cea mai sigură a indiferenţei dumneavoastră şi chipul cel mai crud de a mi-o arăta. Adio, domnişoară.

Nu mai îndrăznesc să mă amăgesc cu un răspuns ; dragostea l-ar fi scris cu grabă, prietenia cu bucurie, mila chiar cu bunăvoinţă : dar mila, prietenia şi dragostea sint deopotrivă de străine de inima dumneavoastră.

SCRISOAREA a XXIX-a

Cecile Volanges către Sophie Camay

Cum îţi spuneam, Sophie, sînt cazuri cînd e îngăduit să scrii: şi te asigur că-mi fac reproşuri amare că am urmat sfatul tău care ne-a făcut atît de mult rău, cavalerului Danceny şi mie. Dovadă că aveam dreptate, e că şi doamna de MerteuiI, o femeie care ştie desigur ce se face şi ce nu se face. a sfîrşit prin a fi de părerea mea. I-am mărturisit totul. La început spunea ca şi tine : dar cînd i-am explicat toate cu de-amănuntul a recunoscut că aici era altă poveste ; vrea numai să-i arăt toate scrisorile mele şi pe acelea ale cavalerului Danceny, ca să fie sigură că nu spun decit ceea ce se cuvine ; astfel, iată-mă acum liniştită. Doamne, ce mult o iubesc pe doamna de MerteuiI! e atît de bună I e o femeie foarte respectabilă. Aşadar, nimeni n-ar mai putea spune ceva.

Cu cită bucurie o să-i scriu domnului Danceny şi cît de mulţumit o să fie ! O să fie chiar mai mult decît crede : căci pînă acum nu-i vorbeam decit de prietenia mea, iar el voia să spun dragostea mea. Eu cred că e totuna ; clar, în sfîrşit, nu îndrăzneam, şi el ţinea mult la asta. Am între- bat-o pe doamna de MerteuiI şi ea mi-a spus că aveam dreptate, şi că nu se cuvine să vorbeşti de dragoste decît cînd nu mai poţi să te înfrînezi : dar eu sînt foarte sigură că n-o să mă mai pot infrina multă vreme ; la urma

urmei, e acelaşi lucru, iar lui asta-i va face atît de multă plăcere.

Doamna de MerteuiI mi-a mai spus c-o să-mi împrumute cărţi în care e vorba de toate astea, din care o să pot învăţa cum trebuie să mă port şi totodată şi să scriu mai bine : căci, după cum vezi, îmi arată toată defectele, ceea ce e o dovadă că mă iubeşte; m-a sfătuit numai să nu spun mamei nimic despre cărţile acelea, pentru că s-ar putea deduce din asta că prea mult mi-a neglijat educaţia, şi ea s-ar supăra. O ! n-o să-i spun nimic.

E totuşi foarte surprinzător că o femeie, care aproape nici nu mi-e rudă, are mai multă grijă de mine decît mama mea ! Am avut mare noroc că am cunoscut-o •

Paris, *23 august 17''*

1
1
0

A rugat-o de asemenea pe mama să mă lase poimiine la Operă, în loja ei; mi-a spus că o să fim singure şi că o să putem sta de vorbă fără grijă de a fi auzite : asta îmi place mai mult decît Opera Vom vorbi şi despre căsătoria mea : căci mi-a spus că e adevărat că mă voi mărita; dar n-am putut vorbi mai mult despre asta. Nu ţi se pare ciudat că mama nu-mi spune niciodată nimic ?

Cu bine, draga mea, vreau să scriu cavalerului Danceny. O ! sînt foarte mulţumită.

) 24 august 17 ••

SCRISOAREA a XXX-a *Cecile Volanges către cavalerul Danceny*

In sfîrşit, domnule, consimt să vă scriu, să vă încredinţez de prietenia mea, de *dragostea* **mea, de vreme ce altminteri aţi fi nenorocit. Spuneţi că nu am inimă bună; vă asigur că vă înşelaţi, şi nădăjduiesc că acum nu vă mai îndoiţi de aceasta. Dacă aţi fost mîhnit pentru că nu vă scriam, credeţi că n-am suferit şi eu din pricina asta ? Dar pentru nimic în lume n-aş vrea să fac un lucru nepermis; şi desigur n-aş fi recunoscut că vă iubesc dacă m-aş fi putut înfrina; dar tristeţea dumneavoastră mă făcea să sufăr prea tare. Sper că acum n-o să mai fiţi trist şi că o să fim amîndoi fericiţi.**

Mă bucur mult că vă văd diseară şi nădăjduiesc că o să veniţi devreme ; tot n-o să fie atît de devreme cît aş dori eu. Mama ia masa acasă şi cred că o să vă propună să rămîneţi eu noi: sper că nu sînteţi invitat în altă parte, ca alaltăieri. Era chiar atît de plăcută masa la care v-aţi dus? fiindcă aţi plecat foarte devreme. Dar să nu mai vorbim de asta : acum cînd ştiţi că vă iubesc sper că veţi rămîne cu mine cît veţi putea de mult; eu nu sînt mulţumită decît atunci cînd sînt cu dumneavoastră, si aş vrea ca

si pentru dumneavoastră să fie la fel.

Sînt foarte supărată că sînteţi tot trist în clipa aceasta, dar nu c vina mea O să spun că vreau să cînt la harpă, îndată ce veţi sosi, ca să puteţi avea scrisoarea mea cit mai degrabă. E tot ce pot face.

La revedere. Vă iubesc mult, din toată inima : cu cît v-o spun mai mult, cu atîta sînt mai mulţumită ; sper că şi dumneavoastră veţi fi]a fel.

... *24* august *17'* *

SCI1ISOAIIEA a XXXI-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

Da, fără îndoială, vom fi fericiţi. Fericirea mea e sigură, de vreme ce sînt iubit de dumneavoastră; a dumneavoastră nu se va sfirşi niciodată, dacă va fi să dureze cît dragostea pe care mi-aţi inspiral-o. E cu putinţă ! Mă iubiţi, nu vă mai e teamă să mă încredinţaţi de *dragostea dumneavoastră ! Cu cit mi-o spuneţi mai mult, cu atît sînteţi mai mulţumită !* **După ce-am citit acest îneîntător** *vă iubesc,* **scris de mina dumneavoastră, l-am auzit mărturisit de gura dumneavoastră frumoasă. Am văzut aţintindu-sc asupra mea ochii aceştia fermecători, pe care-i făcea şi mai frumoşi sentimentul pe care-1 exprimau. Am primit jurămintele dumnea-voastră că veţi trăi mereu pentru mine. Ah! primiţi jurămîntul meu că-mi voi consacra toată viaţa fericirii dumneavoastră ; primiţi-1 şi fiţi sigură că nu-1 voi călca Ce zi fericită am petrecut ieri ! A! de ce nu are în fiecare zi doamna de Merteuil secrete de spus mamei dumneavoastră ? de ce trebuie ca ideea constringerii ce ne aşteaptă să tulbure amintirea desfătătoare care mă stăpîneşte ? de ce nu pot să ţin mereu în mîinile mele mîna**

care mi-a scris *vă iubesc !* **S-o acopăr de sărutări şi să mă răzbun astfel de faptul că mi-aţi refuzat o favoare mai mare !**

Spuneţi-mi, Cocile, cînd mama dumneavoastră s-a reîntors; cînd ne-am văzut siliţi, din pricina prezenţei ei, să nu mai avem unul pentru altul decît priviri indiferente ; cînd nu mă mai puteaţi consola, încredinţîndu-mă de dragostea dumneavoastră, de faptul că refuzaţi să mi-o dovediţi, n-aţi simţit nici o părere de rău ? nu v-aţi spus : o sărutare l-ar fi făcut mai fericit, şi eu i-am răpit această fericire ? Făgăduiţi-mi, drăgălaşa mea prietenă, că la prima ocazie veţi fi mai puţin severă. Cu ajutorul acestei făgăduieli, voi găsi curajul să îndur neplăcerile pe care ni le pregătesc împrejurările ; şi crudele privaţiuni vor fi cel puţin îndulcite de certitudinea că şi dumnea-voastră vă pricinuiesc aceeaşi părere de rău.

La revedere, fermecătoare Cecile : iată clipa în care plec spre casa dumneavoastră. Mi-ar fi cu neputinţă să mă despart de dumneavoastră, dacă n-aş face-o pentru a merge să vă revăd. La revedere, o ! tu, cea mai iubită ! tu, pe care voi iubi-o din ce în ce mai mult!

*...25 august 17 '**

SCRISOAREA a XXXII-a

Doamna de Volanges către preşedinta de Tourvel

Aşadar vrei. doamnă, să cred in virtutea domnului de Valmont ? Mărturisesc că nu mă pot hotărî la aceasta, şi că îmi vine tot atît de greu să-l socotesc om de treabă numai după fapta pe care mi-o povestiţi, pe cît mi-ar veni de greu să socotesc vicios pe un om recunoscut ca om cumsecade, dar în viaţa căruia aş descoperi o greşeală. Omul nu e perfect nici într-un fel, nici într-altul, nici în rău, nici în bine. Ticălosul are virtuţile lui, după cum omul cinstit are

slăbiciunile sale. Adevărul acesta îmi pare cu atît mai important cu cît din el decurge necesitatea de a fi indulgenţi atît faţă de cei răi, cît şi faţă de cei buni ; tot cl fereşte pe aceştia de trufie, iar

es

pe ceilalţi de descurajare. Vei găsi, fără îndoială, că nu dau dovadă, în împrejurarea de faţă, de indulgenţa pe care o propovăduiesc ; dar nu mai văd în ea decît o slăbiciune primejdioasă dacă ne face să tratăm la fel pe vicios şi pe cel cumsecade.

Nu-mi. voi îngădui să cercetez motivele acţiunii domnului de Valmont; îmi place să cred că sînt tot atît de vrednice de laudă ca şi fapta lui : dar e oare mai puţin adevărat că şi-a petrecut viaţa semănînd tulburare, dezonoare şi scandal în familii ? Ascultă, dacă vrei, glasul nenorocitului pe care l-a ajutorat, dar nu trebuie ca el să te facă să nu auzi strigătul nenumăratelor victime pe care le-a jertfit. Dacă n-ar fi. aţa cum spui, decît un exemplu al primejdiei legăturilor, e oare mai puţin adevărat că el însuşi e o legătură primejdioasă ? îl crezi capabil de o întoarcere pe calea cea bună ? să mergem şi mai departe ; să presupunem că minunea s-a împlinit. Opinia publică ar rămîne tot împotriva lui şi asta ajunge ca să-ţi dicteze purtarea. Numai Dumnezeu poate să dezlege în ceasul pocăinţei: el citeşte în inimi: dar oamenii nu pot să judece gîndurile decît după fapte; şi nimeni, după ce a pierdut stima celorlalţi, nu are dreptul să se plîngă de neîncrederea pe care cu drept cuvînt o stîrneşte şi care face pierderea aceasta atît de greu de reparat. Gîndeşte-te mai cu seamă, tînăra mea prietenă, că pentru a pierde această stimă, uneori e de ajuns sâ ai aerul că nu ţii la ea ; şi nu considera nedreaptă severitatea aceasta; căci afară de faptul că nu renunţă nimeni de bunăvoie la acest bun preţios, cită vreme e îndreptăţit să-l pretindă, un om pe care nu-1 mai con- strînge această frină puternică e într-adevăr mult mai înclinat sâ săvîrşeascu fapte rele. Acesta ar fi totuşi aspectul în care te-ar înfăţişa o legătură intimă cu domnul de Valmont, oricît ar fi ea de nevinovată.

Inspăimîntată de căldura cu care îl aperi, mă grăbesc să preîntîmpin obiccţiunile pe care le

prevăd. îmi vei cita pe doamna de MerteuiI, căreia i s-a iertat aceasta legătură ; mă vei întreba de ce îl primesc în casă la mine: îmi vei spune că nu numai că nu-i evitat de oamenii cumsecade, dar e admis, în ceea ce se numeşte buna societate, chiar căutat de ea. Cred că pot să răspund la toate acestea

Mai întîi doamna de Merteuil, femeie într-adevăr vrednică de toată stima, nu are poate alt cusur decît că se încrede prea mult în puterile sale ; e o iscusită călăuză căreia îi place să conducă un car printre stînci şi printre prăpăstii, şi care nu are altă justificare decît succesul : merită să fie lăudată, dar ar fi imprudent s-o urmezi; ea însăşi recunoaşte acest lucru şi se aouză. Pe măsură ce-a trăit şi a văzut mai multe, principiile ei au devenit mai severe ; şi nu mă tem să te încredinţez că ar fi de aceeaşi părere cu mine.

întrucît mă priveşte, nu mă voi dezvinovăţi mai mult decît pe ceilalţi. Fără îndoială primesc pe domnul de Valmont, care e primit peste tot: e o inconsecvenţă mai mult de adăugat la o mie altele care guvernează societatea. Ştii tot aşa de bine ca şi mine că ne petrecem viaţa observindu-le, plîngîndu-ne do ele şi săvîrşindu-le. Domnul de Valmont, purtînd un nume frumos, avind o mare avere şi multe calităţi plăcute, şi-a dat scama la timp că pentru a stăpîni societatea e de ajuns să mînuieşti cu egală abilitate lauda şi ridicolul. Nimeni nu posedă ca ei aceste două talente : cu unul seduce, iar celălalt îl face de temut. Lumea nu-1 stimează, însă îl Hnguşeşte. Aşa îşi duce viaţa în mijlocul unei societăţi care. mai mult prudentă decît curajoasă, preferă să-l menajeze decît să-l combată.

Dar nici doamna de Merteuil, nici vreo altă femeie n-ar îndrăzni, fără îndoială, să rămînă mai multă vreme la ţară, aproape singură cu un asemenea om. li era scris celei mai cuminţi, celei mai modeste dintre ele să dea exemplul

acesta de nesocotinţă ; iartă-mi, te rog, cuvîntul acesta, pe care şi-l îngăduie prietenia. Draga mea, însăşi cinstea dumitale te trădează, prin sentimentul de siguranţă pe care ţi-1 inspiră. Nu uita că te vor judeca, pe de o parte, oameni uşuratici, care nu vor crede într-o virtute al cărei model nu-1 găsesc printre ei ; pe de alta, oameni răi care se vor preface că nu cred în virtute ca să te pedepsească pentru că ai avut-o. Gîndeşte-te că faci, în clipa de faţă, ceea ce R>ar îndrăzni să rişte nici chiar unii bărbaţi. în- tr-adevăr, printre tinerii faţă de care domnul de Valmont şi-a asumat cu precădere rolul de oracol, cei mai cuminţi încep sâ se teamă de-a nu părea legaţi prea intim cu el; şi dumneata, dumneata nu te temi de loc ! A ! întoarce-te, întoarce-te, te implor... Dacă argumentele mele nu ajung ca să te convingă, cedează prieteniei mele ; ea mă face să-mi repet stăruinţele, ea le îndreptăţeşte. O găseşti poate ■severă, iar eu aş dori să fie inutilă ; dar mai bine să-ţi dau motive să te plîngi de solicitudinea decît de neglijenţa ei.

—24 august 17”

SCRISOAREA a XXXIII-a

Marchiza *dc MerteuiI către vicontele de Valmont*

De vreme ce ţi-e teamă să izbuteşti, iubite viconte, de vreme ce te încăpăţinezi să procuri arme împotriva dumitale, şi doreşti mai puţin să învingi decît să te lupţi, nu mai am nimic de spus. Purtarea dumitale e o capodoperă de prudenţă. Ar fi o capodoperă de prostie în ipoteza contrară ; şi ca să-ţi vorbesc deschis, mă tem că-ţi faci iluzii.

Nu-ţi reproşez că n-ai profitat de moment. Pe de o parte nu mi se paie chiar atît de sigur că sosise ; pe de alta, ştiu destul, orice s-ar

spune, că o ocazie pierdută se regăseşte, în timp ce un pas greşit nu-l poţi întoarce niciodată.

Greşeala cea mare este totuşi că ai avut slăbiciunea să-i scrii. Te desfid acum să prevezi unde te poate duce asta. Speri poate cumva să dovedeşti acestei femei că trebuie sâ se culce cu dumneata ? Asta nu poate fi, am impresia, decit un adevăr de sentiment, iar nu unul care ar putea fi demonstrat; ca s-o faci să-1 accepte, trebuie s-o emoţionezi iar nu să-i înşiri argumente : dar la ce ţi-ar putea sluji s-o emoţionezi prin scris, de vreme ce nu vei fi de faţă ca să profiţi de această emoţie ? Chiar dacă frazele dumitale frumoase' i- ar pricinui o beţie de dragoste, poţi crede că această beţie ar fi destul de lungă încît să nu dea răgaz judecăţii lucide să-i împiedice mărturisirea ? Gindeşte-te cît timp trebuie ca să scrii o scrisoare, cît timp pînă o înminezi; şi spune dacă o femeie cu principii, îndeosebi cum e mironosiţa dumitale, poate să vrea atît de mult timp ceea ce încearcă să nu vrea niciodată. Procedeul acesta poate izbuti cu copiii, care cînd scriu *te jubesc* **nu ştiu că spun** *mă predau.* **Dar, după părerea mea, virtutea chibzuită a doamnei de Tourvel pare a cunoaşte foarte bine valoarea cuvintelor. De aceea, cu tot avantajul pe care l-ai dobindit asupra ei în conversaţie, în scrisori te bate. Şi apoi, ştii ce se mai întîmplă ? cînd începi să discuţi, nu-ţi mai vine să cedezi. Tot căutând argumente bune, sfirşeşti prin a le găsi şi a le folosi ; pc urmă ţii la ele, nu atît pentru că sint bune, ci ca să nu te dezminţi.**

Dar ceea cc mă miră din partea dumitale e că n-ai băgat de seamă că nimic nu e mai greu în dragoste decît să scrii ceea ce nu simţi. Adică să scrii în chip verosimil : nu doar că nu te-ai sluji de aceleaşi cuvinte: dar nu le potriveşti la fel, sau mai degrabă le potriveşti, şi asta-i de ajuns. Reciteşte-ţi scrisoarea : e întocmită cu o ordine care te dă de gol la fiecare frază. Vreau

sâ cred că preşedinta dumitale nu e destul de pregătită ca să-fi dea seama de asta : dar ce are a face ? efectul nu e mai puţin ratat. Acesta e cusurul romanelor ; autorul se sileşte din răsputeri să se înfierbînte, iar cititorul rămîne rece. *Eloiza* **e singurul care face excepţie ; şi cu tot talentul autorului, observaţia aceasta m-a făcut totdeauna să cred că fondul romanului era adevărat. Nu tot .aşa stau lucrurile cînd vorbeşti. Obişnuinţa de a-ţi studia vocea ii conferă sensibilitate ; uşurinţa lacrimilor i-o sporeşte: expresia dorinţei se confundă în ochi cu aceea a afecţiunii ; în sfîrşi!., vorbirea lipsită de şir dă mai degrabă acea tulburare şi acea dezordine care sînt semnele veritabilei elocvenţe amoroase ; dar mai cu seamă prezenţa obiectului iubit împiedică judecata şi ne face să dorim să fim învinse.**

Crede-mă, viconte : ţi se cere să nu mai scrii; profită de asta ca să-ţi repari greşeala si aşteaptă ocazia să vorbeşti. Ştii dumneata că femeia aceasta e mai tare decît credeam ? Se apără bine; şi dacă scrisoarea ei n-ar fi atît de lungă şi nu ţi-ar fi dat pretextul unei reveniri în materie cu fraza ei de recunoştinţă, nu s-ar fi trădat de loc.

Ceea ce ar trebui de asemenea sâ te liniştească în privinţa succesului dumitale e că uzează de prea multe forţe deodată ; prevăd că şi le va slei apărînd cuvîntul şi că nu-i vor mai râmîne destule ca să se apere de lucrul pe care cuvîntul îl exprimă.

Iţi înapoiez scrisorile şi. dacă eşti prudent, vor fi ultimele pînă după fericitul moment. Dacă n-ar fi atît de tîrziu, ţi-aş vorbi de tînăra Volanges care progresează destul de repede şi de' care sînt foarte mulţumită. Cred că voi sfîrşi înaintea dumitale, lucru de care ar trebui să te ruşinezi. Adio pentru astăzi.

...24 *august* 27”

SCRISOAREA a XXXIV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Vorbeşti minunat, scumpa mea prietenă ; dar de ce te osteneşti atîta ca să dovedeşti ceea ce nimeni nu ignorează ? Ca să mergi repede în dragoste, e mai bine să vorbeşti decît să scrii; iată, cred eu, la ce se reduce toată scrisoarea dumitale. Bine, dar astea sînt elementele cele mai simple alertei de a seduce ! Voi adăuga numai că dumneata iu admiţi decit o singură abatere de la acest principiu, pe eînefe în **lealitate sînt două. La copiii care uzează de procedeul acesta din timiditate şi cad pradă din ignoranţă, trebuie adăugat femeile inteligente şi cultivate care intră in joc din amor propriu, şi pe care vanitatea le împinge în capcană. De pildă sînt foarte sigur că doamna de B.... care a răspuns fără nici o dificultate primei mele scrisori, nu ţinea mai mult la mine decît ţineam eu la ea, şi nu a văzut decîi ocazia de a trata un subiect in care putea străluci.**

Oricum ar fi, un avocat ţi-ar spune că principiul nu se aplică în această materie. într-adevăr, dumneata presupui că am de ales între a scrie şi a vorbi, ceea ce nu e adevărat. De cînd cu întîmplarea din ziua de 19, fiinţa nemiloasă, care se ţine în defensivă, a pus, ca să evite întîlnirile, o dibăcie care a zădămicit-o pe a mea în aşa măsură încît, dacă asta continuă, mă va sili să mă ocup în mod serios de mijlocul de a recobîndi acest avantaj ; fiindcă bineînţeles nu vreau să mă las bătut de ea în nici o privinţă. Pînă şi scrisorile mele fac obiectul unui mic război : nu numai că nu mai vrea să-mi răspundă, dar refuză să le primească. Pentru fiecare trebuie un nou viclcşug care nu izbuteşte totdeauna.

Iţi aminteşti prin ce mijloc simplu i-am inmînat prima scrisoare ; nici cu a doua n-a fost mai greu. Mi-a cerut să-i înapoiez scrisoarea :

eu i-am dat-o însă pe a mea, fără să bănuiască. Dar fie de ciudă că a fost păcălită, fie din capriciu sau, în sfîrşit, din virtute, fiindcă o să mă sileasca să cred în virtute, a refuzat cu încăpăţînare pe a treia. Nădăjduiesc toi uşi că încurcătura în care era cît p-aci s-o pună urmarea acestui refuz o va învăţa mmte pe viitor.

N-am fost prea mirat că n-a vrut să primească scrisoarea aceasta pe care i-o ofeream fără înconjur : ar fi însemnat că îmi acordă ceva, şi mă aştept la o apărare mai lungă. După această tentativă, care nu era decît o încercare în treacăt, am pus scrisoarea într-un plic ; şi profitînd de momentul toaletei, cînd doamna de Rose- monde şi camerista erau de faţă, i-am trimis-o prin curierul meu, poruncindu-i să-i spună că era hîrtia pe care mi-o ceruse. Ghicisem bine că se.vajteme de scandalul pe care l-ar fi provocat un refudj într-adevăr, a luat scrisoarea ; şi ambasadorul meu care primise ordin să-i observe faţa, şi care are ochi ageri, n-a zărit decît o uşoară roşeaţă şi mai degrabă stingherealâ decît mînie.

Mă măguleam aşadar, sau că va păstra scrisoarea, sau că va trebui să rămînă singură cu mine, dacă ar vrea să mi-o înapoieze, ceea ce mi-ar fi dat prilejul să-i vorbesc. După vreo oră, unul din servitorii ei intră la mine şi-mi înmînează din partea stăpînei lui un pachet de altă formă decît al meu, şi pe învelitoarea căruia recunosc

scrisul atît de dorit. Deschid nerăbdător... Era scrisoarea mea, în plicul nedezlipit, doar împăturită în două. Bănuiesc că teama că eu mă voi sinchisi mai puţin de scandal dedt ea a făcut-o să întrebuinţeze acest vicleşug diavolesc.

Mă cunoşti; n-am nevoie să-ţi descriu furia ce m-a cuprins. A trebuit totuşi să-mi recapăt sîngele rece şi si recurg la alte mijloace. Iată singurul pe care l-am găsit

In fiecare dimineaţă cineva de aici se duce

să ia scrisorile de la poştă, care e la o depărtare de vreo trei sferturi de leghe : se foloseşte în acest scop o cutie cu capac, ca acelea pentru pomeni în biserici, cu două chei, dintre care una o ţine şeful poştei, iar cealaltă doamna de Rosemonde. Fiecare pune scrisorile în cutie, în timpul zilei, cînd crede de cuviinţă; seara sînt duse la poştă, iar dimineaţa se duce cineva sâ le ia pe cele care au sosit Toţi servitorii casei sau ai musafirilor fac cu rîndul serviciul acesta. Nu era rîndul servitorului meu ; dar şi-a luat el însărcinarea de-a merge la poştă, sub cuvînt ci avea treabă pe acolo.

În vremea asta eu mi-am scris scrisoarea. Mi-am schimbat scrisul ca să scriu adresa, şi am imitat destul de bine pe plic ştampila poştei din *Dijon.* Am ales oraşul acesta, pentru că mi se părea mai cu haz, avînd în vedere că ceream aceleaşi drepturi ca şi soţul, de-a scrie din locul unde se găsea el, de asemenea şi pentru că frumuşica mea spusese toată ziua că ar vrea să primească o scrisoare de la Dijon. Am crezut că se cuvine să-i procur această plăcere.

După ce am luat toate aceste precauţii, a fost uşci să se vîre scrisoarea mea printre celelalte. Mai ciştigam prin acest ingenios procedeu avantajul de a fi martor la primirea scrisorii : e obiceiul aici să luăm micul dejun împreună, şi să aşteptăm sosirea scrisorilor înainte de a ne despărţi. In sfîrşit sosiră.

Doamna de Rosemonde deschise cutia. „De la Dijon[a], spuse ea, înmînînd scrisoarea doamnei de Tourvel. „Nu-i scrisul soţului meu“, spuse aceasta, cu îngrijorare în glas, rupînd cu grabă pecetea; cea dintîi privire o lămuri; şi se schimbă atît de tare la faţă, îneît doamnă de Rose-
monde băgă de seamă şi-o întrebă : „Ce s-a intimplat ?“ •M-am apropiat şi eu spunînd : „Scrisoarea aceasta e chiar atît dc teribilă ?“ Sfioasa mironosiţa nu îndrăznea să ridice ochii, nu scotea nici un cuvint şi, ca să-şi ascundă emoţia, se prefăcea că citeşte scrisoarea, ceea

ce desigur nu era in stare să facă. Mă bucuram de încurcătura în care o vedeam ; nu-mi displăcea s-o întărit puţin : „Aerul dumneavoastră mai liniştit, adăugai, mă face sâ nădăjduiesc că scrisoarea aceasta v-a pricinuit mai multă uimire decît durere". Minia a inspirat-o atunci mai bine decit prudenţa. ..Cuprinde, răspunse ea. lucruri care mă jignesc şi sînt uimită că a îndrăznit cineva să mi le scrie“. „Dar cine ?“ întrerupse doamna de Rosemonde. „Nu e semnată[41], răspunse frumoasa mea mînioasă, „dai- scrisoarea ca şi autorul ei îmi inspiră un egal dispreţ. V-aş ruga să nu-mi mai vorbiţi despre ea.“ Rostind acestea, rupse îndrăzneţul răvaş, puse bucăţile în buzunar, se ridică şi ieşi

Toată această mînie n-a împiedicat-o să primească scrisoai'ea mea ; şi sînt convins că demonul curiozităţii a făcut-o să citească scrisoarea în întregime.

Să-ţi povestesc amănuntele zilei ar fi prea lung. Ală- turez ciorna celor două scrisori ale mele ; vei şti cît ştiu şi eu. Dacă vrei să te ţii la curent cu această corespondenţă, trebuie să te deprinzi să-mi descifrezi ciornele, căci pentru nimic în lume nu m-aş osîndi la plictiseala de a le recopia. Rămîi cu bine, frumoasa mea prietenă.

...25 august 17'*

SCRISOAREA a XXXV-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Trebuie să vă ascult, doamnă ; trebuie să vă dovedesc că alături de vina pe care aveţi bunătatea să mi-o atribuiţi. îmi mai rămîne atila obraz îneît să nu-mi îngădui să vă fac un reproş, şi destul curaj ca să-mi impun cele

mai dureroase sarrificii. îmi porunciţi tăcere şi uitare I Ei bine ! Voi sili dragostea mea să tacă ; şi voi uita, dacâ va fi cu putinţă, cruzimea cu care aţi primit-o. Fără îndoială, dorinţa de a vă plăcea nu crea totodată şi dreptul de a vă plăcea ; şi mărturisesc de asemenea că nevoia pe care o aveam de indulgenţa dumneavoastră nu era un motiv suficient ca s-o obţin ; dar dumneavoastră priviţi dragostea mea ca o ofensă : uitaţi că dacă ar putea fi o vină, dumneavoastră aţi fi in acelaşi timp şi pricina şi scuza ei. Uitaţi de asemenea că, obişnuit să vă deschid sufletul, chiar dacâ această încredere putea să-mi dăunezc, nu-mi mai era cu putinţă să vă ascund sentimentele de care sînt pătruns ; şi ceea ce era rezultatul sincerităţii, dumneavoastră îl consideraţi ca fructul îndrăznelii. Drept răsplată a dragostei celei mai gingaşe, mai respectuoase şi mai adevărate, mă alungaţi departe de dumneavoastră, îmi vorbiţi pînă şi de ura dumneavoastră... Cine, în locul meu, nu s-ar plînge că este tratat aşa ? Eu, însă, mă supun ; îndur totul şi nici nu crîcnesc ; mă loviţi, şi eu vă ador. Puterea nemaipomenită pe care o aveţi asupra mea va face stăpînă absolută pe sentimentele mele ; şi daca dragostea ce vă port vă rezistă, dacă nu puteţi s-o distrugeţi, e pentru că e opera dumneavoastră şi nu a mea.

Nu vă cer în schimb dragostea dumneavoastră, pe care niciodată nu mi-am închipuit că am s-o ciştig. Nu aştept nici măcar

acea milă pe care interesul ce mi-aţi arătat uneori putea să mă facă s-o nădăjduiesc. Dar cred, mărturisesc, că pot pretinde sâ nu fiţi nedreaptă cu mine.

îmi spuneţi, doamnă, c-au încercat unii să mă ponegrească în ochii dumneavoastră. Dacă aţi fi dat crezare sfaturilor prietenilor dumneavoastră, nu mi-aţi fi îngăduit nici să mă apropii de dumneavoastră : sînt propriile dumneavoastră cuvinte. Cine sînt oare prietenii aceştia binevoitori ? Fără îndoială, că nişte oameni atît de severi şi cu o virtute atît de rigidă vor consimţi să fie numiţi ; fără îndoială nu vor voi să se ascundă într-un anonimat care i-ar face să se confunde cu nişte josnici calomniatori ; şi nu voi ignora nici numele, nici învinuirile lor. Gîndiţi-vă, doamnă, că am dreptul să cunosc şi nume şi învinuiri, deoarece dumneavoastră mă judecaţi după ele. Nu se osîndeşte un vinovat fără să i se spună ce crimă

a săvîrşit, lără să i se spună cine sînt acuzatorii. Nu cer altă favoare, şi mă angajez dinainte să mă justific, să-i Eilesc să se dezică.

Dacă am dispreţuit, poate, prea mult zadarnicele clevetiri ale unui public de care mă sinchisesc prea puţin, nu e totuna rind e vorba de stima dumneavoastră ; si dat fiind că îmi închin viaţa grijii de a o merita, nu voi îngădui, fără împotrivire, ca ea să-mi fie răpită. Stima dumneavoastră îmi este cu atît mai preţioasă, cu cît îi voi datora fără îndoială acea rugăminte pe care vă temeţi să mi-o faceţi, şi care mi-ar da, spuneţi dumneavoastră, *drepturi ia recunoştinţa dumneavoastră.* **A ! nu numai că nu pretind aşa ceva, aş crede că v-o datorez eu, dacă îmi veţi da ocazia de a vă îndeplini o dorinţă. începeţi deci prin a fi mai puţin nedreaptă cu mine, făcîndu-mă să nu mai ignorez ceea ca vreţi de la mine. Dacă aş putea ghici, v-aş evita osteneala de-a mi-o spune. Plăcerii de a vă vedea, adăugaţi-i fericirea de a vă sluji, şi mă voi declara satisfăcut de indulgenţa dumneavoastră. Ce poate să vă oprească ? nădăjduiesc că nu teama unui refuz; simt că n-aş putea să v-o iert. Nu înseamnă un refuz faptul de a nu vă înapoia scrisoarea dumneavoastră. Doresc mai mult decît dumneavoastră, să nu mai am nevoie de ea : dar obişnuit să cred că aveţi o inimă atît de bună, numai în scrisoarea aceasta pot să vă găsesc aşa cum vreţi să păreţi. Cînd îmi făgăduiesc împlinirea dorinţei de a vă face mai compătimitoare, văd în scrisoarea dumneavoastră că mai degrabă decit să consimţiţi la aşa ceva aţi fugi la sute de poşte de mine; cînd toată fiinţa dumneavoastră sporeşte şi îndreptăţeşte dragostea mea, tot scrisoarea îmi repetă că dragostea mea vă batjocoreşte ; şi dacă, privindu-vă, dragostea aceasta îmi pare binele suprem, am nevoie să vă citesc ca să-mi dau seama că nu-i decît un chin îngrozitor. Recunoaşteţi acum că**

fericirea mea cea mai mare ar fi să vă pot înapoia această scrisoare fatală : stăruind să mi-o cereţi ar însemna că mă autorizaţi să nu mai cred în cuprinsul ei; sper că nu vă îndoiţi de graba mea de-a y-o înmîna.

SCRISOAREA a XXXVI-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

(Cu ştampila do la Dijonţ

Severitatea dumneavoastră sporeşte pe zi es trece, doamnă, şi aş îndrăzni sâ vă spun că vă temeţi parcă mai puţin de a fi nedreaptă decît de a fi indulgentă. După ce m-aţi osîndit fără sâ mă ascultaţi, v-aţi dat seama, într-adevăr, că-i mai uşor să nu-mi citiţi apărarea decît să-i răspundeţi. Refuzaţi cu încăpăţînare scrisorile mele; mi le înapoiaţi cu dispreţ. Mă siliţi, în sfîrşit, să recurg la şiretenie, chiar în clipa cînd singurul meu ţel e să vă dovedesc buna mea credinţă. Necesitatea de a mă apăra, pe care mi-aţi creat-o, ajunge, fără îndoială, ca să-mi scuze mijloacele. De altminteri, deoarece sinceritatea sentimentelor mele mă convinge că, pentru a le justifica în ochii dumneavoastră, e destul să vi le aduc la cunoştinţă, pot să-mi îngădui acest mic ocol. îndrăznesc de asemenea sâ cred că mi-1 veţi ierta ; şi că nu veţi fi prea surprinsă că dragostea ştie mai bine să se arate decît ştie indiferenţa s-o înlăture.

îngăduiţi deci, doamnă, inimii mele să se dezvăluie cu totul în faţa dumneavoastră. Vă aparţine, se cuvine aşadar s-o cunoaşteţi.

Cînd am sosit la doamna de Rosemonde, nu bănuiam nici pe departe soarta care mă aştepta. Nu ştiam că eraţi aici ; şi voi adăuga, cu sinceritatea care mă caracterizează, că dacă aş fi ştiut, liniştea mea n-ar îi fost tulburată : nu doar că n-aş aduce frumuseţii dumneavoastră omagiul pe care-1 merită : dar obişnuit să nu simt decît dorinţe, sâ nu-mi îngădui decît pe acelea pe care le încurajează speranţa, nu cunoşteam chinurile dragostei.

Aţi văzut cum a stăruit doamna de Rosemonde ca să rămîn la ea cîtva timp. Petrecusem o zi împreună cu dumneavoastră ; cu toate acestea n-am cedat, sau cel puţin n-am crezut că cedez decît plăcerii atît de fireşti şi de legitime de a face o amabilitate unei respectabile rude. Felul de viaţă care se duce aici diferă, fără îndoială, mult de acela cu carc eram deprins; m-am conformat lui cu mare uşurinţă ; şi fără să mă ostenesc a pătrunde cauzele schimbării care se petrecea în mine, o atribuiam tot caracterului meu schimbător, de care cred că v-am vorbit.

Din nefericire (şi de ce trebuie să fie o nefericire ?), cînd v-am cunoscut mai bine mi-am dat seama repede că acel chip încîntător, care singur la început avusese darul să mă izbească, era cel mai neînsemnat din meritele dumneavoastră ; sufletul dumneavoastră divin a uimit şi l-a sedus pe al meu. Admiram frumuseţea, am adorat virtutea. Fără să am puetenţia de a vă obţine, mă sileam să vă merit. Implorîndu-vă indulgenţa pentru trecut, riv- neam la aprobarea dumneavoastră pentru viitor.

O căutam în cuvintele dumneavoastră, o pindeam în plivirile dumneavoastră ! în privirile acestea din care pornea o otravă cu atît mai primejdioasă, cu cit se răspîndea fără intenţie şi era primită fără bănuială.

Am cunoscut atunci dragostea. Dar ce departe eram de-a mă plînge ! Hotărît s-o înmormîntez intr-o tăcere eternă, mă lăsam fără teamă şi fără restricţie în voia acestui sentiment încîntător. Pe zi ce trecea, îi simţeam sporindu-i puterea. In curînd, plăcerea de a vă vedea se preschimbă în necesitate. De se-ntîmpla să lipsiţi o clipă, inima mi se strîngea de tristeţe ; la zgomotul care-mi vestea întoarcerea dumneavoastră, zvîcnea de bucurie. Nu mai existam decît prin dumneavoastră şi pentru dumneavoastră. Cu toate acestea, vă fac judecătorul meu şi vă conjur să spuneţi dacă vreodată, în veselia jocurilor- nebunatice, sau în cursul unei

conversaţii serioase, mi-a scăpat un singur cuvînt care ar fi puiuţ să trădeze secretul inimii mele ?

In sfîrşit, a venit ziua în care trebuia să înceapă nenorocul meu şi, printr-o fatalitate inexplicabilă, o faptă bună i-a dat semnalul. Da, doamnă, acolo, printre nenorociţii aceia pe care i-am ajutat, dînd dovadă de acea preţioasă compătimire care înfrumuseţează chiar şi frumuseţea şi adaugă preţ virtuţii, aţi împins pînă la capăt rătăcirea Unei inimi ameţite de prea multă dragoste. Vă reamintiţi, poate, cît eram de preocupat la întoarcere. Căutam, vai ! să înăbuş o înclinare care simţeam că devine irezistibilă.

După ce mi-am stors puterile în lupta aceasta inegală, o întîmplare pe care n-o putusem prevedea mi-a dat prilejul să mă găsesc singur cu dumneavoastră. Atunci, mărturisesc, m-am dat bătut. Inima mea prea plină n-a mai putut reţine nici cuvintele, nici lacrimile. E asta oare o crimă ? şi dacă e o crimă, chinurile îngrozitoare în care mă zbat nu sînt destulă pedeapsă ? Mistuit de o dragoste disperată, vă implor mila şi nu aflu decît ură : fără altă fericire decît aceea de a vâ vedea, ochii mei vă caută fără voie, şi tremur cînd vă întîlnesc privirea. în starea cumplită în care^ m-aţi adus, îmi petrec zilele ascunzi ndu-mi durerea, iar nopţile lăsîndu-mă pradă ei; în vreme ce dumneavoastră, în linişte şi pace, nu cunoaşteţi aceste chinuri decît ca fiindu-le pricina şi ca să vă felicitaţi că le-aţi pricinuit. Cu toate acestea, dumneavoastră sînteţi aceea care vă plLngeţi, iar eu cel care mă scuz.

Iată, doamnă, iată descrierea fidelă a ceea ce numiţi dumneavoastră vina mea, a ceea ce ar fi poate mai drept să numiţi nenorocirea mea. O dragoste curată şi sinceră, un respect care nu s-a dezminţit niciodată, o supunere desăvîrşită, acestea sînt sentimentele pe care mi le-aţi inspirat. Nu m-aş fi sfiit să le aduc prinos însăşi dum- nezeirii. Dumneavoastră, care sînteţi opera ei cea mai frumoasă, luaţi exemplu de la indulgenţa ei! Gîndiţi-vl la chinurile mele cumplite ; gîndiţi-vă mai ales că, pus de dumneavoastră între deznădejde şi fericirea supremă, cel dinţii cuvîint pe care-1 veţi rosti va hotărî soarta mea pe vecie.

...23 august 17”

SCRISOAREA a XXXVII-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Volanges

Mă supun, doamnă, sfaturilor pe care mi

le dă prietenia dumneavoastră. Obişnuită să mă conformez întru totul părerilor dumneavoastră, m-am deprins să cred că ele sînt totdeauna întemeiate pe o dreaptă judecată. Mărturisesc chiar că domnul de Valmont trebuie să fie, în- tr-adevăr, din cale-afară de primejdios, dacă poate să se prefacă a fi ceea ce pare, şi să rămînă în acelaşi timp acela pe care-1 descrieţi. Oricum ar fi, de vreme ce dumneavoastră mi-o cereţi, îl voi îndepărta de mine ; in tot cazul, voi face tot ce-mi va sta în putinţă : căci adesea lucrurile care în fondul lor ar trebui să fie cele mai simple, devin stingheritoare din pricina formei.

îmi vine totuşi foarte greu să cer lucrul acesta mătuşii sale ; ar fi supărător şi pentru ea şi pentru el. De asemenea, nu m-aş putea hotărî de bunăvoie să plec eu ; liindcâ, pe lingă motivele pe care vi le-am expus şi care privesc pe domnul de Tourvel, dacă plecarea mea ar displăcea domnului de Valmont, ceea ce e foarte posibil, cine l-ar putea împiedica să vină după mine la Paris ? şi întoarcerea lui$_T$ a cărei cauză aş fi, sau cel puţin s-ar putea bănui că sînt eu, n-ar părea oare mai ciudată decît întîlnirea noastră la ţară, la o persoană pe care toată lumea o cunoaşte ca fiind ruda lui şi prietena mea ?

Nu-mi rămîne altă soluţie decît să obţin de la el să plece de bunăvoie. îmi dau seama că propunerea aceasta nu-i uşor de făcut: totuşi, cum pare dornic de a-mi dovedi că are într-adevăr mai multă probitate morală decît îi atribuie lumea, sper că voi izbuti. Nu mi-ar părea râu 6ă-l pun chiar la încercare, şi să am astfel ocazia să constat dacă, precum îi place adesea să spună, femeile cu adevărat cinstite n-au avut şi nu vor avea niciodată vreun motiv să se plîngă de purtările lui. Dacă pleacă, aşa cum doresc, nu va face asta decît din respect

pentru mine ; fiindcă sînt convinsă că are de gînd să petreacă aici o mare parte din toamnă. Dacă refuză să-mi satisfacă cerinţa şi se încăpăţînează să rămînă, nu va fi prea tîrziu ca să plec eu, şi vă făgăduiesc să nu mai ezit.

Iată, cred, doamnă, tot ce prietenia dumneavoastră pretindea de la mine : mă grăbesc să-i dau satisfacţie şi să vă dovedesc, în ciuda *căldurii* **cu care mi s-a intîmplat să-l apăr pe domnul de Valmont, că nu sînt mai puţin dispusă, nu numai să ascult, dar chiar şi să urmez sfaturile prietenilor mei.**

Am cinstea de a fi etc.

...25 *august 17'•*

SCRISOAREA a XXXVIII-a

Marchiza de MerteuiI către vicontclc de Valmont

*

Am primit chiar acum pachetul dumitale enorm, iubite viconte. Dacă-i datat exact, ar fi trebuit să sosească di ieri; oricum, dacă aş vrea să-l citesc înainte, n-aş mai avea vreme să-ţi răspund. Prefer deci să-ţi confirm primirea lui, şi să vorbim de altceva. Asta nu înseamnă că n-aş avea nimic de spus întrucît mă priveşte; toamna aproape că nu găseşti la Paris vreun bărbat cu înfăţişare omenească : de aceea, de o lună, sînt de o cuminţenie înfiorătoare ; oricare altul decît cavalerul meu s-ar simţi obosit de atitea dovezi de statornicie. Neavînd altă ocupaţie, mă distrez cu tînăra Volanges ; de ea o să-ţi şi vorbesc.

Află că ai pierdut mai mult decit crezi, refuzînd să te ocupi de această copilă ; e cu adevărat încîntătoare ! E lipsită şi de caracter şi de principii; gîndeşte-te cît de plăcută şi cît de comodă va fi tovărăşia ei. Nu cred că va străluci vreodată prin calitatea sentimentului,

dar totul vesteşte la ea senzaţiile cele mai vii. Fără inteligenţă şi fără fineţe, e înzestrată, dacă se poate spune, cu o prefăcătorie care face parte din firea ei, care uneori mă miră chiar şi pe mine, şi care o va sluji cu atît mai bine cu cit chipul ei oferă imaginea candoarei şi a nevinovăţiei. Tot din fire, e foarte dornică de dezmierdări, şi uneori îmi fac
o distracţie dîntr-asta; căpşorul ei se înfierbîntă cu o neînchipuită uşurinţă; atunci e cu atît mai nostimă cu dt nu ştie nimic, dar absolut nimic, despre ceea ce doreşte

atâta să ştie. O apucă uneori o nerăbdare cit se poate de hazlie; ride, se necăjeşte, plînge,- pe urmă mă roagă s-o instruiesc, cu o bună-credinţâ de-a dreptul seducătoare. Sînt aproape geloasă pe acela căruia îi va fi hărăzită plăcerea aceasta.

Nu ştiu dacă ţi-am scris că de vreo patru, cinci zile am cinstea să fiu confidenta ei. La început, bineînţeles, am avut o atitudine severă ; dar îndată ce mi-am dat seama că-şi închipuie că m-a convins cu proastele ei argumente, m-am prefăcut că le iau drept bune : acum e absolut convinsă că succesul şi-l datoreşte elocvenţei ei : precauţia aceasta era necesară ca să nu mă compromit. I-am îngăduit să scrie şi să spună *te iubesc;* şi tot în ziua aceea, fără ca ea să bănuiască, i-am dat ocazia sâ rămînă singură cu Danceny al ei. Dar e atît de prost că n-a fost în stare nici măcar să obţină o sărutare. Băiatul acesta face totuşi versuri foarte frumoase ! Ce proşti sînt, Doamne, oamenii aceştia de duh ! Asta-i atît de prost, încît mă pune în încurcătură, că doar n-o să mă apuc să-l îndru- niez şi pe el!

Acum ai putea fi dumneata de folos. Il cunoşti destul pe Danceny ca să devii confidentul lui, şi dacă ai obţine aceasta, treaba ar merge strună. Dă-i zor preşedintei dumitale, căci n-aş vrea ca Gercourt să scape cu obraz curat; de altminteri, am vorbit ieri despre el cu copila,
i l-am descris atît de bine, încît nici chiar dacă ar fi soţia lui de zece ani nu l-ar uri mai mult. I-am ţinut totuşi o lungă predică asupra fidelităţii conjugale; în privinţa aceasta severitatea mea nu cunoaşte margini. Astfel, pe do o parte, restabilesc în ochii ei reputaţia virtuţii mele, pe care prea multă condescendenţă risca s-o zdruncine; Pe de alta, îi sporesc ura cu care vreau să-i gratific soţul. Şi, în sfîrşit, sper că lăsînd-o să creadă că nu-i este îngăduit sâ iubească decît în scurtul răstimp ce-i mai rămîne pînă la căsătorie, se va hotărî mai repede să nu-şi

27 *august* 17 4

piardă vremea.

Rămii cu bine, viconte, îmi încep toaleta, şi totodată îţi voi citi volumul.

SCRISOAREA a XXXI X-a

Cecile *Volanges către Sophie Camay*

Sînt tristă şi îngrijorată, dragă Sophie. Am plîns aproape toată noaptea. Asta nu înseamnă că n-aş fi acum fericită, dar presimt că fericirea mea nu va dura.

Am fost ieri la Operă cu doamna de MerteuiI; am vorbit mult despre căsătoria mea şi n-am aflat nimic îmbucurător. Trebuie să mă căsătoresc cu domnul conte de Gercourt, şi asta se va întîmpla în luna octombrie. E bogat, e de viţă nobilă şi e colonei în regimentul... Pînă aici, toate bune. Dar mai întîi e băirîn : închipuie-ţi că are cel puţin treizeci şi şase de ani! Apoi, doamna de MerteuiI spune că e trist şi sever şi că se terne că n-o să fiu fericită cu el. Ba am văzut că era chiar sigură de asta, şi că nu voia să mi-o spună că să nu mă întristeze. Aproape toată seara, nu mi-a vorbit decît despre datoriile femeilor faţă de soţii lor : recunoaşte că domnul de Gercourt nu e cîtuşi de puţin atrăgător, dar spune totuşi că va trebui să-l iubesc. Ba mi-a spus chiar că după ce mă voi căsători va trebui să nu mai iubesc pe cavalerul Danceny! Ca şi cum asta ar fi cu putinţă ! t)! te asigur că-1 voi iubi mereu. Crede-mă, aş prefera să nu mă mai mărit, dacă aşa stau lucrurile. Domnul de Gercourt facă ce-o şti, nu l-am căutat eu. Acum e în Corsica, foarte departe de aici; aş dori să rămînă acolo zece ani. Dacă nu m-aş teme că mă întorc la mănăstire, aş spune mamei că nu-mi trebuie un astfel de bărbat; dar ar fi şi mai prost. Sînt foarte încurcată. Simt că niciodată nu l-am iubit pe domnul Danceny ca

acum ; şi cînd mă gîndesc că nu-mi mai rămîne decit o lună ca să fiu aşa cum sînt acum, îndată mă podidesc lacrimile ; nu am altă mîngîiere decît prietenia doamnei de MerteuiI: are o inimă atît de bună, ia parte ca şi mine la toate necazurile mele ; şi apoi e atil de fermecătoare îneît cînd sînt cu ea nici nu-mi vine să mă mai gîndesc la ele. De altminteri, mi-e de mare folos ; puţinul pe care-1 ştiu de la ea l-am învăţat: şi e atît de bună, încît îi spun tot ce gîndesc, fără să-mi fie de loc ruşine. Cînd găseşte că nu e bine, mă ocărăşte uneori, dar cu blîndeţe, şi apoi o sărut din toată inima pînă cînd nu mai e supărată. Cel puţin pe ea pot s-o iubesc oricît aş vrea, fără să fac vreun rău, şi asta îmi face mare plăcere. Ne-am înţeles, totuşi, să nu arăt faţă de lume că ţin aşa de mult la ea, şi mai cu seamă faţă de mama, ca să nu-i dau de bănuit în privinţa cavalerului Danceny. Crede-mă, dacă aş putea trăi mereu ca acum, aş fi foarte fericită. Numai dacă n-ar fi acel urîcios domn de Gercourt!... Dar nu-ţi mai vorbesc despre el ca să nu mă întristez. Mai degrabă îi voi scrie cavalerului Danceny, lui nu-i vorbesc decît de dragostea mea şi nu de necazurile mele, căci nu vreau să-l supăr.

La revedere, draga mea. Vezi că n-ai dreptul să te plîngi, şi că oricît aş fi de *ocupată,* **după cum spui, îmi rămîne destul timp ca să te iubesc şi să-ţi scriu.**[I]

...27 august 17"

SCRISOAREA a XL-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuil

I Continuam sâ suprimăm scrisorile Cecilci Volanges şi ale cavalerului Danceny care nu sînt loarle interesante fi nu anunţă nici un eveoiment.

Făpturii nemiloase nu-i ajunge că nu răspunde scrisorilor mele şi că refuză să le primească, acum vrea sâ mă lipsească pînă şi de bucuria de a o vedea. Îmi pretinde să plec. Ceea ce te va surprinde şi mai mult e că mă supun acestui tratament sever. Mă vei dezaproba. Totuşi, am crezut că nu trebuie să pierd prilejul de a o face să-mi dea un ordin : convins fiind, pe de o parte, că cine porunceşte

se angajează ; pe de alta, că autoritatea iluzorie pe care avem aerul că îngăduim femeilor s-o capete asupra noastră e una din cursele pe care ele le evită eel mai greu. Pe lingă asta, iscusinţa de care a dat dovadă femeia aceasta ca să nu rămînă singură cu mine mă punea într-o situaţie primejdioasă, din care am crezut că trebuie să ies, oricare ar fi fost preţul: fiind tot timpul cu ea, fără s-o pot ocupa cu dragostea mea, aveam cu drept cuvînt motiv să mă tem că pînă la urmă s-ar fi deprins să mă vadă fără să se tulbure ; şi cînd ai ajuns aici, ştii foarte bine ce greu e să te întorci înapoi.

De altminteri, cred că-ţi închipui că nu m-am supus fără condiţii. Am avut chiar grijă să pun o condiţie cu neputinţă de acordat, şi aceasta, pe de o parte, ca să rămîn liber să mă ţin sau nu de cuvînt, iar pe de altă parte, ca să încep o discuţie, fie prin viu grai, fie prin 6cris, într-un moment cînd porumbiţa e mai mulţumită de mine şi cînd are nevoie să fiu şi eu mulţumit de ea : lăsînd la o parte faptul că ar trebui să fiu prea din cale- afară stîngaci ca să nu găsesc mijlocul de a obţine o despăgubire în schimbul renunţării mele la pretenţia aceea, oricît ar fi ea de absurdă.

După ce ţi-am expus argumentele mele în această lungă introducere, încep istoricul ultimelor două zile. Alăturez, ca piese justificative, scrisoarea zînei şi răspunsul meu. Recunoşti că puţini istorici sînt atît de conştiincioşi.

Iţi aminteşti efectul pricinuit de scrisoarea mea de alaltăieri de la *Dijon;* **restul zilei a fost foarte frumos. Frumoasa mironosiţă n-a apărut decit la vremea prînzului şi a anunţat că are o migrenă cumplită, pretext ca să ascundă unul din cele mai violente accese de supărare pe care l-a avut vreodată o femeie. Era foarte schimbată la faţă; expresia blîndă**

pe care i-o ştii se preschimbase într-una îndărătnică, aceasta îi dădea o nouă frumuseţe, îmi făgăduiesc să folosesc mai tîrziu această descoperire, şi să înlocuiesc uneori amanta duioasă prin amanta răzvrătită.

Prevedeam că după-amiaza va fi tristă, şi ca să nu-i îndur plictiseala, am pretextat că am de scris scrisori şi m-am retras. M-am întors în salon pe la şase : doamna de Rosemonde propuse o plimbare care fu acceptată. Dar în clipa cînd să *te* urce în trăsură, pretinsa bolnavă, prin- tr-o viclenie infernală, pretextă la rîndul ei — poate ca să se răzbune de lipsa mea — o agravare a migrenei, şi mă făcu să îndur, fără milă, calvarul unei plimbări în doi cu bătrîna mea mătuşă. Nu ştiu dacă blestemele mele împotriva acestui demon cu chip de femeie au fost ascultate, dar cînd ne-am întors, se culcase.

A doua zi dimineaţa, la micul dejun, nu mai era aceeaşi femeie. BUndeţea firească îi revenise şi aveam toate motivele să cred că mă iertase. Abia isprăviserăm dejunul, cînd gingaşa făptură se ridică fără grabă şi se îndreptă spre parc; îţi închipui că m-am dus după ca. „Ce vă îndeamnă să vă plimbaţi, am întrebat-o cînd am ajuns lîngă ea ?“ „Am scris mult în dimineaţa aceasta, îmi răspunse, şi mi-e capul obosit." „Am oare fericirea de a trebui să-mi reproşez această oboseală, adăugai ?“ „V-am scris, intr-adevăr, răspunse ea, dar încă ezit să vă dau scrisoarea. Conţine o rugăminte, şi nu m-aţi deprins să nă-dăjduiesc că o veţi satisface." „A ! jur, dacă-mi stă în putinţă.[44] „Nimic mai uşor, mă întrerupse, şi deşi s-ar cuveni să mi-o acordaţi ca un drept, consimt s-o obţin ca o favoare.[44] Spunind acestea, îmi arătă scrisoarea ; luind-o, i-am prins totodată şi mina, pe care ea şi-a retras-o, dar fără mînie, şi pălind mai mult încurcată decît grăbită. „J3 mai cald decît îmi închipuiam, spuse ea» trebuie să mă întorc.[44]

Şi se îndreptă spre castel. Zadarnic m-am străduit s-o conving să-şi continue plimbarea, şi a trebuit să-mi amintesc că puteam fi văzuţi ca sâ mă mărginesc să nu folosesc decît elocvenţa. Se întoarse la castel fără să mai scoată un cuvînt, şi n-a fost greu să-mi dau seama că această plimbare simulată nu avusese alt soop decît ca să-mi înmâneze scrisoarea. S-a urcat îndată la ea, iar eu m-am retras la mine ca să citesc epistola, pe care, împreună cu răspunsul meu, ai face bine s-o citeşti şi dumneata înainte de a merge mai departe.

SCRISOAREA a XLI-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

S-ar, părea, domnule, judecind purtarea dumneavoastră faţă de mine, că nu căutaţi decît să sporiţi în fiecare zi numărul prilejurilor de nemulţumire pe care le aveam împotriva dumneavoastră. Stăruinţa cu care îmi vorbiţi mereu despre un sentiment pe care nici nu vreau, nici nu trebuie să-l ascult; modul în care aţi abuzat de buna mea credinţă, sau de timiditatea mea, pentru a-mi în- mîna scrisorile dumneavoastră; şi mai ales mijlocul, aş spune puţin delicat, de care v-aţi slujit pentru a face să-mi parvină ultima dintre ele, fără ca măcar să vă temeţi de efectul unei surprize care m-ar fi putut compromite, totul mă îndreptăţeşte să vă fac reproşuri pe cît de vii pe atît de meritate. Totuşi, nu vreau să mai pomenesc de aceste învinuiri şi mă mărginesc numai să vă cer un lucru simplu şi drept totodată, pe care dacă-1 obţin de la dumneavoastră, consimt să dau totul uitării.

Chiar dumneavoastră mi-aţi spus că nu trebuie să mă tem de un refuz ; şi cu toate că, prin lipsa de consecvenţă care vă caracterizează, însăşi fraza aceasta a fost urmată de singurul refuz pe care puteaţi sâ

mi-1 faceţi [I], vreau sâ cred totuşi că astăzi vă veţi ţine cuvîntul care mi l-aţi dat formal, nu mai departe decît acum cîteva zile.

Doresc deci să aveţi bunăvoinţa să vă îndepărtaţi de mine ; să părăsiţi castelul acesta, unde prezenţa dumneavoastră mai îndelungată n-ar face decît să mă expună clevetirilor unei lumi înclinate să vadă peste tot numai rău, şi pe care aţi obişnuit-o îndeajuns să-şi aţintească privirea asupra femeilor care vă primesc în intimitatea lor.

Prevenită de cîtva timp prin grija unor prieteni de primejdia în care mă aflam, am neglijat, am combătut chiar slatuL lor, atît timp cît purtarea dumneavoastră faţâ de mine putea să mă facă să cred că binevoiaţi să nu mă confundaţi cu acele nenumărate femei, care au avut toate să se plîngă de dumneavoastră. Astăzi, cînd mă trataţi ca şi pe ele, cînd sînt silită s-o recunosc, datorez lumii, prietenilor mei, mie însămi, să urmez această cale necesară. Aş putea adăuga că n-aţi ciştiga nimic refuzîndu-mă, deoarece sînt hotărîtă să plec eu dacă vreţi neapărat să râmîneţi : dar nu caut sâ vă ascund că m-aş simţi foarte îndatorată faţă de această complezenţă, şi ţin să vă spun câ obligîndu-mă să plec aţi stingheri planurile mele. Dovediţi-mi, deci, domnule, că precum mi-aţi spus de atîtea ori, femeile cinstite nu vor avea niciodată prilejul să se plîngă de dumneavoastră, dovediţi-mi, cel puţin, că atunci cînd sînteţi vinovat faţă de ele, ştiţi să vă reparaţi, vina.

Dacă aş crede de cuviinţă să justific faţă de dumneavoastră cererea mea, mi-ar fi de ajuns să vă spun că tot trecutul dumneavoastră ii confinnă necesitatea şi că totuşi dacă ar fi depins numai de mine. nu m-aş fi văzut niciodată silită s-o rostesc. Dar să nu amintim întîmplări pe care vreau să le uit şi care m-ar sili să vă judec cu asprime într-un moment cînd vă dau prilejul să meritaţi toată

I Vezi scrisoarea a XXXV-a.

recunoştinţa mea. Adio, domnul meu, purtarea dumneavoastră îmi va arăta cu ce sentimente trebuie să rămîn pentru toată viaţa prea supusa dumneavoastră etc.

...23 *augtist 11"*

SCRISOAREA a XL,rt-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Oricît ar fi de grele, doamnă, condiţiile pe care mi le impuneţi, nu refuz să le împlinesc. Simt că mi-ar fi cu neputinţă să mă împotrivesc vreunei dorinţe de-a dumneavoastră. Acestea fiind spuse, îmi place să cred că-mi

veţi îngădui şi mie, la rindul meu, să vă ccr cîteva lucruri, mult mai uşor de acordat decît ceea ce-mi cereţi, pe care totuşi nu vreau să le obţin decît în schimbul de- săvîrşitei mele supuneri în faţa voinţei dumneavoastră.

Unul, pe care nădăjduiesc că mi-1 va acorda sentimentul dumneavoastră de dreptate, este să binevoiţi a-mi spune cine sînt acuzatorii mei; socotesc că mi-au făcut destul rău ca să am dreptul să-i cunosc; celălalt lucru pe care îl aştept de la îngăduinţa dumneavoastră este să binevoiţi a-mi permite să vă reînnoiesc din cînd în cînd omagiul unei iubiri care mai mult ca oricînd va merita mila dumneavoastră.

Ginditi-vă. doamnă, că mă grăbesc să vă dau ascultare, cu toate că nu pot s-o fac decît în paguba fericirii mele. Aş îndrăzni să spun chiar mai mult: sînt convins că nu doriţi plecarea mea decît ca să vă scutiţi de spectacolul, totdeauna penibil, al unui om pe care l-aţi nedreptăţit

Recunoaşteţi, doamnă, că nu vă temeţi atîta de lumea prea obişnuită să vă respecte spre a îndrăzni să arunce asupra dumneavoastră o judecată defavorabilă, cît vă .stinghereşte prezenţa unui om pe care vi-i mai uşor să-l pedepsiţi decît să-l dezaprobaţi. Mă îndepărtaţi de dumneavoastră aşa cum vă întoarceţi privirea de la un nenorocit pe care nu vreţi să-l ajutaţi.

Dar cînd absenţa îmi va face de două ori mai mari chinurile, cui alteia decît dumneavoastră aş putea să mă plîng ? De la cine aş putea aştepta mîngîierea de care voi avea atîta nevoie ? Mi-o veţi refuza oare, cînd ştiţi prea bine că numai dumneavoastră sînteţi cauza sufe-- rinţelor mele ?

Fără îndoială, veţi înţelege de asemenea că, pînă a nu pleca, vreau să justific faţă de dumneavoastră sentimentele pe care mi le-aţi inspirat; şi că nu voi putea găsi curajul să mă îndepărtez decît după ce voi fi primit porunca din gura dumneavoastră.

Aceste două motive mă îndeamnă să vă cer

o întrevedere. Zădamic am vrea s-o înlocuim prin scrisori: poli eă scrii volume întregi fără să izbuteşti să explici ceea ce lămureşti pe deplin intr-un sfert de ceas de conversaţie. Aveţi tot timpul ca să mi-o acordaţi: căci oricit aş fi de grăbit să vă dau ascultare, ştiţi că doamna de Rosemonde cunoaşte intenţia mea de'a petrece o parte din toamnă la ea, şi că va trebui în tot cazul să aştept o scrisoare ca să pot găsi pretextul unor treburi care mă obligă să plec.

Adio, doamnă, niciodată cuvîntul acesta nu m-a costat atîta să-l scriu ,ca în dipa de faţă, dnd mă face să mă gîndesc la despărţirea noastră. Dacă v-aţi putea închipui cît mă face să sufăr, îndrăznesc sâ cred că mi-aţi fi dt de cît recunoscătoare pentru supunerea mea. Primiţi, cel puţin, cu mai multă îngăduinţă asigurarea şi omagiul dragostei celei mai tandre şi mai respectuoase.

..26 august 17"

URMAREA SCRISORII a XL-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Acum să stăm şi sâ judecăm, scumpa mea. Iţi dai seama ca şi mine că cinstita şi cuviincioasa doamnă de Tourvel nu poate să-mi acorde prima, din aceste cereri, trădînd încrederea prietenilor săi, şi să-mi spună numele acuzatorilor mei; făgăduind astfel totul cu această condiţie, nu mă angajez la nimic. Dar îţi dai seama de asemenea că refuzul acesta îmi va crea un drept de-a obţine tot restul, şi că plednd, cîştig aşadar ceva, şi anume, să intru în corespondenţă regulată cu ea, cu învoirea ei: nu pun mare preţ pe întîlnirea pe care i-o cer şi care aproape că n-are alt scop decit de a o deprinde de pe acum sâ nu-mi refuze altele cînd îmi vor fi cu adevărat necesare.

Singurul lucru care-mi mai rămîne de făcut

înainte de a pleca e sâ aflu cine sînt oamenii care se amuză să mă defăimeze în ochii ei. Presupun că pedantul ei de soţ ; aş vrea să fie el : pe lîngă faptul că o oprelişte conjugală e un îmbold al dorinţei, din clipa în care adorata va fi consimţit să-mi scrie, nu voi mai avea de ce să mă tem de soţ, deoarece va fi de pe atunci obligată să-L înşele.

Dar dacă are o prietenă destul de intimă ca să-i slujească de confidentă, şi dacă prietena aceasta e împotriva mea, e nevoie sâ le învrăjbesc, şi cred că voi izbuti : dar înainte de toate trebuie să ştiu despre ce e vorba.

Am crezut ieri că eram gata, gata să aflu ; dar femeia aceasta nu face nimic ca toată lumea. Ne aflam la dînsa în momentul cînd am fost poftiţi la masă. Ea tocnai îşi isprăvea toaleta şi, grăbindu-se şi scuzîndu-se, mi-am dat seama că n-a luat cu ea cheia scrinului ; ştiam pe de altă parte că nu are obiceiul s-o ia p? aceea a apartamentului ei. Mă gîndeam la asta în timpul prînzului, cînd am auzit-o pe canieristă coborînd : m-am hotărît repede; m-am prefăcut că-mi curge sînge din nas şi am plecat de la masă. M-am repezit la scrin; am găsit toate sertarele deschise şi nici o scrisoare. Totuşi vara nu prea ai ocazia să-ţi arzi scrisorile. Ce face cu scrisorile pe care le primeşte ? Şi primeşte atîtea ! N-am neglijat nimic ; totul era deschis, şi ani căutat peste tot ; dar n-am dobîndit nimic altceva decît convingerea că depozitul acesta preţios râ-mîne in buzunarele ei.

Cum să-l scot de acolo ?, De ieri mă străduiesc zădarnic să descopăr vreun mijloc : fiindcă nu pot să-mi înăbuş dorinţa. Regret că nu am talentul pungaşilor. N-ar trebui oare sâ Iacă parte din educaţia unui bărbat care are aventuri ? n-ar fi nostim să furi scrisoarea sau portretul unui rival, sau să scoţi din buzunarul unei mironosiţe ceva ce-ar putea s-o demaşte ? Dar părinţii noştri nu se gîndesc la nimic ; iar eu, degeaba mă gîndesc la toate, îmi dau doar seama că sînt stingad, fără să pot face ceva ca să mă îndrept.

Oricum ar fi, m-am întors la masă foarte nemulţumit. Porumbiţa mă consolă puţin prin interesul pe care-l arătă prefăcutei mele indispoziţii şi m-am grăbit s-o încredinţez că de cîtva timp mă chinuiau nişte accese violente care-mi zdruncinau sănătatea. Convinsă cum că ea e pricina lor, n-ar trebui oare să facă tot ce-i stă în putinţă ca să le potolească ? Dar cu toate că-i cuvioasă, nu e de loc milostivă ; refuză orice pomană amoroasă, şi refuzul acesta ajunge, cred eu, să îndreptăţească furtul. Dar rămîi cu bine, căci tot stînd de vorbă cu dumneata nu mă gîndesc decît la scrisorile acelea blestemate.

..27 august 17 ' '

SCRISOAREA a XLII I-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

' Pentru ce încercaţi, domnul meu, să-mi micşoraţi recunoştinţa ? de ce nu voiţi să-mi daţi ascultare decît pe jumătate şi vă tîrguiţi, ca să zic aşa, pentru un procedeu cinstit ? Nu vă ajunge oare că-i recunosc preţul ? Nu numai că cereţi mult, dar cereţi lucruri imposibile. Dacă într-adevăr prietenii mei mi-au vorbit de dumneavoastră, n-au făcut asta decît în interesul meu : chiar dacă s-au înşelat, intenţia lor nu era mai puţin bună ; şi dumneavoastră îmi propuneţi ca, în semn de recunoştinţă pentru această dovadă de dragoste din partea lor, să vi-i denunţ! Sînt destul de vinovată că v-am vorbit de aceasta şi mă faceţi acum să-mi simt şi mai mult vina. Ceea ce faţă de oricare altul n-ar fi fost decît o naivitate, devine o imprudenţă faţă de dumneavoastră, şi m-ar face să săvîrşesc o faptă urită, dacă v-aş satisface dorinţa. Apelez la conştiinţa, la cinstea dumneavoastră : mă credeţi capabilă de aşa ceva ? eraţi îndreptăţit să mi-o cereţi ? nu, fără îndoială ; şi sînt

sigură că dacă vă gîndiţi bine nu veţi mai insista.

îngăduinţa de a-mi scrie, pe care mi-o cereţi, nu e de loc mai uşor de acordat; şi dacă judecaţi drept, trebuie să conveniţi că nu-i vina mea. Nu vreau să vă jignesc ; dar cu reputaţia pe care v-aţi dobîndit-o, şi pe care — după cum recunoaşteţi chiar dumneavoastră — o meritaţi, cel puţin în parte, ce femeie ar putea mărturisi că e în corespondenţă cu dumneavoastră ? şi ce

femeie cinstită se poate hotărî să facă ceea ce simte că ar fi obligată să ascundă ?

Dacă aş fi sigură că scrisorile dumneavoastră nu-mi vor da niciodată prilej să mă pling, că voi putea să-mi găsesc totdeauna o justificare în propriii mei ochi de a le fi primit, poate că atunci dorinţa de a vă dovedi că ceea ce mă călăuzeşte e raţiunea şi nu ura m-ar face să trec peste considerentele acestea puternice şi să fac cu mult mai mult decît s-ar cuveni, îngăduindu-vă să-mi scrieţi din cînd în cînd. Dacă, într-adevăr, doriţi aceasta atît de mult cum îmi spuneţi, vă veţi supune bucuros singurei condiţii care m-ar putea face să consimt; şi dacâ aţi avea ua pic de recunoştinţă pentru ceea ce fac eu acum pentru dumneavoastră, nu v-aţi mai amina plecarea.

Ingăduiţi-mi să vă atrag atenţia, în legătură cu aceasta, câ aţi primit o scrisoare azi-dimineaţă, şi că n-aţi profitat ca s-o vestiţi pe doamna de Rosemonde de plecare, după cum mi-aţi făgăduit. Nădăjduiesc că .acum nimic nu v-ar mai putea împiedica sâ vă ţineţi cuvîntul. Mâi cu seamă, nădăjduiesc că nu veţi aştepta, pentru aceasta, întrevederea pe care mi-o cereţi şi la care nu pot în nici un caz sâ consimt; şi că în locul poruncii care pretindeţi câ vă e necesară, vă veţi mulţumi cu rugămintea pe care
v- o reînnoiesc. Adio, domnul meu.

..21 august *11 ' '*

SCRISOAREA a XLIV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Impărtăşeşte-mi bucuria, scumpa mea ; sînt iubit; am învins inima aceasta rebelă. Zădarnic se mai preface, iscusinţa mea i-a

surprins secretiil. Graţie sirguinţei mele neobosite, ştiu tot ce mă interesează : de ieri noapte, fericita noapte de ieri, mă regăsesc în elementul meu ; mi-am redobîndit întreaga fiinţă ; am pătruns un îndoit mister de dragoste şi de nelegiuire : mă voi bucura de una, mă voi răzbuna pe cealaltă ; voi zbura din plăceri în plăceri. Numai cînd mă gîndesc, mă cuprinde o exaltare care face întrucîtva să mă părăsească prudenţa ; care mă va împiedica poate de-a pune şir în cele ce vreau să-ţi povestesc. Să încercăm totuşi.

Chiar ieri, după ce ţi-am scris, am primit o scrisoare de la divina mironcreiţă. Ţi-o trimit; vei vedea că-mi îngăduie să-i scriu, în chipul cel mai puţin neîndemînatic care i-a fost cu putinţă : dar preferă să mă vadă plecat şi îmi dau seama că nu-mi pot amina prea mult plecarea fără să-mi dăunez.

Chinuit totuşi de dorinţa de a şti cine i-a scris împotriva mea, stăteam la îndoială în privinţa hotăririi pe care o voi lua. Am încercat să-mi cîştig concursul cameristei şi s-o conving să-mi arate conţinutul buzunarelor stăpînei sale, pe care le putea uşor goli seara, şi umple dimineaţa la loc, fără a stîrni nici cea mai mică bănuială. I-am oferit zece ludovici pentru acest mic serviciu : dar am dat peste o toantă, cinstită sau timidă, pe care n-au putut-o îndupleca nici elocvenţa nici banii mei. în timp ce o dăscăleam, a sunat pentru masă. A trebuit s-o las, prea bucuros că a binevoit să-mi făgăduiască secretul, în privinţa căruia, cum poţi să-ţi închipui, nu-mi făceam multe iluzii.

Niciodată n-am fost mai prost dispus. Mă simţeam compromis, şi toată seara mi-am reproşat încercarea nesocotită.

După ce m-am dus la mine în odaie, am vorbit de asta, nu fără îngrijorare, servitorului meu, care în calitate de amant fericit trebuia să aibă oarecare trecere. Voiam, sau să obţină

de la fată ceea ce îi cerusem eu, sau cel puţin să se încredinţeze de discreţia ei ; dar el, care de obicei e atît de sigur pe sine, păru să se îndoiască de succesul acestei negocieri, şi-mi făcu, în legătură cu aceasta, o observaţie care mă uimi prin adîncimea ei.

„Domnul ştie desigur mai bine decît mine, îmi spuse, că să te culci cu o fată nu înseamnă decît să-i faci ceea ce-i place: de aici pînă la a-i cere să facă ceea ce vrem e adesea o mare distanţă."

Bunu.1-simţ al puşlamalei uneori mă inspăimînlqt.

„Răspund cu atît mai puţin de fata aceasta, adăugă el, cu cît am toate motivele să cred că are un amant şi că nu-Tr.i datorez succesul decît plictiselii vieţii de la ţară. Şi dacă n-ar fi fost rîvna de-a servi pe domnul, nu m-aş fi bucurat de succesul acesta decît o singură dată. (E o adevărată comoară băiatul ăsta !) Cît priveşte secretul, mai adaugă el, la ce-ar sluji s-o facem să ni-1 făgăduiască, de vreme ce n-o costă nimic ca să ne înşele ? a-i aminti de el n-ar face decît să-i întărească părerea că e important, şi să-i dea şi mai mult pofta de a-si linguşi stăpîna, comuni- cîndu-i-l.'

Cu cît erau mai drepte cugetările acestea, cu atît sporea încurcătura în care mă aflam. Din fericire, secătura avea poftă de vorbă, şi cum aveam nevoie de el, l-am lăsat să trăncănească. Povestindu-mi cum a decurs întîm- plarea cu fata, am aflat că deoarece camera pe care o ocupă ea nu-i despărţită de aceea a stăpînei sale decît printr-un perete foarte subţire care poate lăsa să treacă un zgomot suspect, întîlnirile aveau loc în fiecare noapte, în cajnera lui. Mi-am făcut planul pe dată ; i l-am comunicat şi lui şi l-am executat cu succes.

Am aşteptat să se facă două noaptea ; după cum ne înţelesesem, m-am dus atunci în camera în care avea loc întîlnirea, cu o

luminare aprinsă, sub pretextul că sunasem de mai multe ori în zadar. Confidentul meu, care-şi joacă de minune rolurile, improviză o mică scenă de surpriză, de deznădejde şi de scuze, căreia i-am pus capăt trimitîndu-1 să-mi încălzească apa de care mă prefăceam că am nevoie ; în vreme ce conştiincioasa cameristă era cu atît mai ruşinată cu cît puşlamaua, din zel pentru iz- butirea planului meu, o convinsese să rămînă într-un costum pe care anotimpul îl încuviinţa, dar nu-1 scuza.

[1] Piron, *Stetromanie.* [Alexis Piron (1689—1773) ; comedia Metrornanic, actul II, scena a VIIT-a]

Dîndu-mi seama că cu cît va fi fata aceasta mai umilită Cu atît voi dispune mai lesne de ea, nu i-am îngăduit să-şi schimbe nici poziţia nici ţinuta ; şi după ce-am poruncit valetului meu sâ mă aştepte la mine, m-am aşezat lingă ea pe patul care era in mare dezordine şi-am început conversaţia. Trebuia să păstrez ascendentul pe care împrejurarea mi-1 dădea asupra ei : am dat astfel dovadă de un sînge rece care ar fi făcut cinste înfrînării lui Scipio; şi. fără a-mi lua faţă de ea nici cea mai mică libertate, la care totuşi frăgezimea ei şi ocazia păreau a-i da dreptul să se aştepte, am vorbit cu dînsa despre treburile noastre tot atît de liniştit cum aş fi vorbit cu un avocat.

Condiţiile mele au fost că voi păstra cu sfinţenie secretul, dar numai dacă a doua zi, la aceeaşi oră, sau aproape, îmi va pune la dispoziţie tot ce conţin buzunarele stăpînei sale. „De altminteri, adăugai, îţi oferisem zece ludovici ieri; ţi-i făgăduiesc şi acum. Nu vreau să abuzez de situaţia dumitale.“ Totul fu acordat, cum lesne iţi poţi închipui; atunci m-am retras, îngăduind fericitei perechi să recîştige timpul pierdut.

Pe-al meu l-am întrebuinţat dormind; cînd m-am trezit, ca să am un pretext de-a nu răspunde porumbiţei înainte de a fi aruncat o privire în hîrtiile ei, ceea ce nu puteam face

decît în noaptea următoare, m-am hotărît sâ merg la vînătoare, unde am rămas aproape toată ziua.

La înapoiere, am fost intîmpinat cu răceală. Am motive să cred că a fost puţintel ofensată văzind că nu mă grăbesc să profit de timpul ce-mi mai răminea, mai ales după ultima scrisoare, mai blîndă. Ceea ce mă întăreşte în această convingere e că, la reproşurile doamnei de Rosemonde privitoare la lunga mea absenţă, adorata adăugă cu oarecare acreală : „A ! să nu reproşăm domnului de Valmont singura plăcere pe care-o poate găsi aici“. M-am plîns de această nedreptate şi am profitat, ca să le asigur că mă complăceam atît de mult în societatea domniilor lor încît le sacrificam o scrisoare importantă pe care o aveam de făcut. Adăugai că, neputînd închide ochii de mai multe nopţi, am vrut să încerc să-mi recapăt somnul cu ajutorul oboselii, şi privirile mele explicau îndeajuns atît subiectul scrisorii mele cît şi cauzele insomniei. Am avut grijă să par'toată seara cuprins de o blîndă melancolie, care a izbutit cred destul de bine, şi sub care îmi mascam nerăbdarea de-a vedea sosind mai degrabă ceasul cînd trebuia să aflu secretul ce mi se ascundea cu încăpăţânare. In sfîrşit, am mers fiecare la culcare şi, după cîtva timp, credincioasa cameristă îmi aduse preţul convenit al discreţiei mele.

De îndată ce m-am aflat în stăpînirea acestei comori, i-am întocmit inventarul cu prudenţa pe care mi-o cunoşti : căci era lucru important să pun totul în ordine. Am dat întîi de cele două scrisori ale soţului, amestec indigest de amănunte în legătură cu procesul şi de tirade de amor conjugal, pe care am avut răbdarea să le citesc pînă la capăt, şi în care n-am găsit nici cea mai mică aluzie la mine. Le-am pus la loc necăjit : dar necazul mi-a trecut cînd am dat peste bucăţelele faimoasei mele scrisori din Dijon, adunate cu grijă. Din fericire, am avut buna inspiraţie s-o citesc.

Inchipuie-ţi bucuria mea cînd am zărit urmele foarte aparente ale lacrimilor adorabilei mele mironosiţe. Mărturisesc că am cedat unui entuziasm tineresc şi am sărutat scrisoarea cu o emoţie de care nu mă mai. credeam capabil. Am continuat rodnica cercetare ; mi-am găsit toate scrisorile, aşezate în ordinea datelor ; şi ceea ce m-a surprins şi mai plăcut a fost că am găsit-o chiar şi pe prima — aceea pe care credeam că mi-o înapoiase ingrat — transcrisă conştiincios de mina ei, cu un scris stîlcit şi tremurat care dovedea destul cît de tare îi bătea inima în timp ce se îndeletnicea cu această operaţie.

Pînă aici eram copleşit cu totul de dragoste ; curînd aceasta lăsă locul mîniei. Cine crezi că vrea să mă piardă în ochii femeii pe care o ador ? ce iazmă crezi că ar putea fi atît de răutăcioasă îneît să urzească o asemenea ticăloşie ? O cunoşti: e prietena dumitale, e ruda dumitale, doamna de Volanges. Nu-ţi poţi închipui cîte orori i-a scris despre mine scorpia afurisită. Ea, numai ea a tulburat liniştea acestui înger cu chip de femeie ; din pricina sfaturilor ei, a poveţelor ei vătămătoare, mă văd silit să m3 îndepărtez ; de dragul ei sînt astăzi sacrificat. A ! fără îndoială, trebuie să-i sâduc fata : dar asta nu e de ajuns, trebuie s-o fac de ris ; şi deoarece vîrsta acestei femei blestemate o pune la adăpostul atacurilor mele, trebuie s-o lovesc în ceea ce are mai scump.

Aşadar, vrea să mă întorc la Paris ! Mă sileşte să mă întorc ; Fie, mă întorc ; dar o să-şi muşte degetele. îmi pare rău că Danceny e eroul acestei aventuri ; are o doză de cinste care ne va stînjeni : totuşi, e îndrăgostit, şi îl văd des : vom putea obţine, poate, ceva de la el. Dai' furia mă face să-mi pierd capul şi uit că-ţi datorez istorisirea întimplărilor de azi. îmi reiau firul.

Azi-dimineaţă am revăzut pe simţitoarea mea mironosiţă. Niciodată nu mi s-a părut mai frumoasă. Aşa se şi cuvenea ; cel mai frumos moment al unei femei, singurul în care poate produce beţia aceea sufletească de care se vorbeşte într-una dar pe care puţini o cunosc, e acela cînd, fiind siguri de dragostea ei, nu sîntem încă şi de favorurile ei; şi era tocmai cazul în care mă găseam. Poate şi gîndul că foarte curînd voi fi lipsit de plăcerea de-a o vedea contribuia ca s-o înfrumuseţeze. In sfîrşit, cînd a sosit poşta, mi s-a înminat scrisoarea dumitale din ziua de 27 ; în timp ce-o citeam, şovăiam încă dacă mă voi ţine sau nu de cuvînt : dar am întîlnit privirile zînei, şi mi-ar fi fost cu neputinţă să-i mai refuz ceva.

Am anunţat deci plecarea mea. După o clipă, doamna de Rosemonde ne-a lăsat singuri; dar eram încă la patru paşi depărtare de sperioasa fiinţă, cînd, ridicîndu-se îngrozită, îmi spuse : „Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă, domnule; pentru Dumnezeu, lăsaţi-mă". Această rugăminte fierbinte care-i trăda emoţia nu putea decît să mă înflăcăreze şi mai mult. Ajunsesem lingă ea şi-i ţineam mîinile pe care le împreunase într-un chip cît se poate de zguduitor ; eram gata să încep a scoate duioase suspine, cînd un demon vrăjmaş a adus-o înapoi pe doamna de Rosemonde. Sfioasa mironosiţă, care într-adevăr are de ce să se teamă, a profitat de împrejurare şi s-a retras.

I-am oferit totuşi mîna pe care a acceptat-

o ; socotind drept semn bun această îngăduinţă pe care n-o mai avusese de mult, continuîndu-mi suspinele, am încercat să-i string mina. La început a vrut să şi-o retragă ; dar la stăruinţa mea, şi-a lăsat-o de bunăvoie, totuşi fără să răspundă nici gestului, nici cuvintelor mele. Cînd am ajuns la uşa apartamentului ei, am vrut să-i sărut mîna, înainte de plecare. A început prin a se apăra în mod sincer : dar un *gindi- ţi-vă că plec,* **rostit cu voce duioasă, îi făcu apărarea stîn- gace şi şovăitoare. De-abia i-am sărutat mina, că mina ei şi-a şi regăsit puterea să-mi scape ; porumbiţa a intrat în apartament unde o aştepta camerista. Aici se termină povestea mea.**

Cum presupun că vei fi mîine la doamna Mareşal de..., unde desigur că nu voi veni să te caut; cum de asemenea nu mă îndoiesc că la prima noastră întrevedere vom avea multe de discutat, în special in legătură cu micuţa Volanges pe care n-o pierd din vedere, am luat hotărîrea să-ţi trimit scrisoarea aceasta înainte, şi oricît ar fi ea de lungă n-o voi închide decît în momentul cînd va trebui să plece la poştă : căci în situaţia în care mă aflu, totul poate depinde de o ocazie ; te părăsesc ca să merg s-o pîndesc.

P.S. ora opt seara ^

Nimic nou ; nici o clipă de libertate : ba chiar grijă de-a o evita. Totuşi, atîta tristeţe cît îngăduia decenţa, măcar atîta. Un alt eveniment care poate nu-i indiferent este că sînt însărcinat de doamna de Rosemonde s-o invit din partea ei pe doamna de Volanges să vină cîtva timp la ţară, la ea.

Rămîi cu bine, scumpa mea, pe mîine sau poimîine, cel mai tîrziu.

..28 august *17 ' '*

SCRISOAREA a XLV-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Volanges

Domnul de Valmont a plecat azi-dimineaţă, doamnă ; atît de mult mi *s-a* părut că doriţi plecarea aceasta, îneît am crezut că e datoria mea să v-o aduc la cunoştinţă. Doamna de Rosemonde îşi regretă mult nepotul, a cărui societate trebuie să recunoaştem că e într-adevăr plăcuta : şi-a petrecut toată dimineaţa vorbindu-mi de el, cu gingăşia sufletească pe care i-o cunoaşteţi ; nu mai contenea lăudindu-1. Am crezut că-i datorez complezenţa de a o as-
culta fără s-o contrazic, cu atît mai mult cu cît trebuie să mărturisesc că în multe privinţe avea dreptate. Vedeam, pe lingă asta, că trebuie să-mi reproşez faptul că pricina acestei despărţiri sînt eu şi nu sper că aş putea-o despăgubi de plăcerea de care am lipsit-o. Ştiţi că nu sînt prea veselă din fire, şi felul de viaţă pe care-1 vom duce aici nu va avea darul să-mi facă firea mai veselă.

Dacă nu m-aş fi călăuzit după sfaturile dumneavoastră, m-aş putea teme că am luat o hotărîre pripită, fiindcă am simţit cu adevărat o mare durere văzînd suferinţa respectabilei mele prietene : m-a mişcat atît de mult încît cu dragă inimă aş fi plîns alături de ea.

Acum trăim cu speranţa că veţi primi invitaţia pe care domnul de Valmont o să v-o facă din partea doamnei de Rosemonde, de a veni să petreceţi cîtva timp la ea. Nădăjduiesc că nu vă îndoiţi de plăcerea pe care aş avea-o de a vă vedea aici; şi la drept vorbind ne datoraţi această despăgubire. Aş fi îneîntată dacă mi s-ar oferi această ocazie de a face mai repede cunoştinţă cu domnişoara de Volanges, şi de a vă putea convinge din ce în ce mai mult de sentimentele respectuoase etc.

„29 august 17 ' '

SCRISOAREA a XLVI-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

Ce s-a întîmplat cu dumneata, adorabila mea Cecile ? Ce a putut să-ţi prilejuiască o schimbare atît de grabnică şi de crudă ? Ce-au devenit jurămintele dumitale de-a nu te schimba niciodată ? Ieri încă le repetai cu atîta plăcere ! Ce te poate îndemna astăzi să le uiţi ? Zădamic mă fră- mînt, nu pot să descopăr cauza în mine, şi mă doare cumplit că trebuie s-o caut în dumneata. A! fără îndoială, nu eşti nici uşuratică, nici prefăcută ; şi chiar în clipa aceasta de deznădejde, nu-mi voi întina sufletul cu o bănuială ce te-ar putea insulta. Prin ce fatalitate nu mai eşti, totuşi,
aceeaşi ? Nu, crudo, nu mai eşti aceeaşi ! Drăgălaşa Cecile, Cecile pe care-o ador şi care mi-a jurat dragoste, n-ar fi evitat privirile mele, n-ar fi zădărnicit norocul care mă aşeza lîngă ea ; sau dacă vreun motiv oarecare, pe care nu mi-1 pot închipui, ar fi silit-o să mă trateze cu atîta asprime, ar fi găsit cel puţin de cuviinţă să mi-1 spună şi mie.

A ! nu ştii, n-o să ştii niciodată, scumpă Cecile, cît m-ai făcut astăzi să sufăr, cît sufăr încă şi acum. Crezi oare c-aş mai putea trăi dacă nu m-ai iubi ? Cu toate acestea, cînd ţi-am cerut un cuvînt, un singur cuvînt ca să-mi risipeşti temerile, în loc să-mi răspunzi te-ai prefăcut că ţi-e frică să nu te audă cineva ; şi pericolul acesta, care atunci nu exista, l-ai făcut să se nască îndată prin locul pe care ţi l-ai ales. Cînd, nevoit fiind să plec, te-am întrebat la ce oră aş putea să te văd mîine, ai

făcut ca şi cum n-ai putea şti, şi a trebuit ca doamna de Volanges să binevoiască să mi-o spună. Astfel, clipa aceea totdeauna atît de dorită care mă apropie de dumneata nu-mi va stîrni mîine decît îngrijorare ; şi bucuria de a te vedea, pînă acum atît de scumpă inimii mele, va fi înlocuită de teama că prezenţa mea te-ar putea supăra.

Teama aceasta o simt de pe acum că mă opreşte, şi nu îndrăznesc să-ţi vorbesc de dragostea mea. Acest *te iubesc,* **pe care-mi plăcea atît de mult să-l repet cînd puteam la rîndul meu să-l aud, cuvîntul acesta atît de dulce şi care ajungea ca să mă facă fericit, nu-mi mai oferă, dacă te-ai schimbat, decît imaginea unei veşnice disperări. Nu pot totuşi să cred că talismanul acesta al dragostei şi-a pierdut toată puterea, şi încerc să mă slujesc încă de el.[1] Da, Cecile,** *te iubesc.* **Repetă împreună cu mine această expresie a fericirii mele. Gîndeşte-te că m-ai obişnuit s-o aud, şi că a mă lipsi acum de ea înseamnă a mă condamna la un chin care, ca şi dragostea mea, nu se va sfîrşi decît o dată cu zilele mele.**

-„.29 *august 17”*

• Cei care n-au avut vreodată ocazia sS simtS preţul unui cuvînt, al unei expresii consacrate de dragoste, nu vor găsi nici un înţeles acestci fraze.

SCRISOAREA a XL.VII-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Nu voi putea să te văd nici astăzi, scumpă prietenă, şi iată motivele mele, pe care te rog să le primeşti cu îngăduinţă.

Ieri, în loc să mă întorc de-a dreptul acasă, m-am abătut pe la contesa de ... al cărei castel se afla în apropierea drumului, şi pe care am rugat-o să mă ospăteze la prînz. N-am sosit la Paris decît pe la ora şapte, şi m-am dus la Operă, unde speram că ai putea fi.

După terminarea spectacolului m-am dus să-mi revăd prietenele din foaier; am găsit acolo pe vechea mea simpatie Emilie, înconjurată de o droaie de bărbaţi şi de femei, cărora le oferea chiar în seara aceea un supeu la P... Nu apucasem bine să intru, că am şi fost invitat la supeu, prin aclamaţii. Am fost invitat de asemenea şi de un omuleţ bondoc, care-mi bîlbîi invitaţia într-o franţuzească olandeză, şi în care am recunoscut pe adevăratul erou al petrecerii. Am primit.

Am aflat pe dram că locuinţa spre care mergeam era preţul complezenţei Emiliei pentru pocitania burtoasă şi că supeul era un adevărat ospăţ de nuntă. Omuleţul nu mai putea de bucurie, în aşteptarea fericirii de care avea să se bucure; era atît de satisfăcut, încît îmi dădu poftă să-i tulbur fericirea; ceea ce am şi făcut.

Singura greutate pe care am întîmpinat-o a fost s-o decid pe Emilie, căreia bogăţia Burgmaistrului îi dădea oarecare scrupule. A intrat totuşi, după cîteva nazuri, în planul meu de-a umple cu vin butoiaşul acela de bere, şi de a-l scoate astfel din luptă pentru toată noaptea.

Ideea sublimă pe care ne-o făcusem despre un băutor olandez ne îndemnă să întrebuinţăm toate mijloacele cunoscute. Izbutirăm atît de bine, încît la desert nu mai putea să-şi ţină paharul: dar Emilie — îndatoritoare ca întotdeauna — şi cu mine turnam în el care mai de care. în sfîrşit, căzu

sub masă, atît de beat îneît nu se va trezi nici după o săptămînă. Ne-am hotărit atunci să-l trimitem înapoi la Paris, şi cum nu-şi păstrase trăsura, l-am îmbarcat
în trăsura mea, iar eu am rămas să-i ţin locul. Am primit apoi felicitările adunării, care se retrase curînd după aceea, lăsîndu-mă stăpânul cîmpului de luptă. Hazul împrejurării, şi poate şi lunga mea sihăstrie, m-au făcut s-o găsesc pe Emilie atît de ispititoare, încît i-am făgăduit să rămîn cu ea pînă ce va învia olandezul.

Complezenţa mea e răsplata aceleia pe care a avut-o ea de a-mi sluji de pupitru ca să scriu frumoasei mele mironosiţe, căreia am găsit cu haz să-i trimit o scrisoare scrimă în patul şi aproape din braţele unei fete, întreruptă chiar de o infidelitate completă, şi în care îi fac o descriere amănunţită a situaţiei şi a purtării mele. Emilie, care a citit scrisoarea, a rîs ca o nebună, şi sperc-o să rîzi şi dumneata.

Avînd în vedere că scrisoarea mea trebuie să poarte ştampila din Paris, ţi-o trimit; o las deschisă. Vei binevoi s-o citeşti, s-o sigilezi, şi s-o trimiţi la poştă. Nu care cumva să întrebuinţezi sigiliul dumitale, sau vreunul cu emblemă amoroasă ; un simplu cap. Rămîi cu bine, scumpa mea.

P. S. Deschid scrisoarea ; am convins-o pe Emilie să meargă la teatrul Italian... Voi profita de timpul liber ca să vin să te văd. Voi fi la dumneata cel mai tîrziu la ora şase, şi dacă eşti de acord, vom merge împreună pe la şapte la doamna de Volanges. Politeţea mă obligă să nu întîrzii să-i transmit invitaţia pe care am însărcinarea să i-o fac din partea doamnei de Rosemonde ; pe lîngă asta, aş fi încîntat s-o văd pe micuţa Volanges.

Cu bine, preafrumoasă domniţă. Vreau să am atîta plăcere îmbrăţişîndu-te, încît să aibă de ce fi gelos cavalerul.

P... 30 *august 11*"

SCRISOAREA a XLVIII-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Purtind ştampila poştală din Paris

După o noapte de zbucium, în timpul căreia n-am închis ochii, după ce am fost, pe rînd şi fără întrerupere, cînd prada unui pojar mistuitor, cînd a unei complete

sleiri a tuturor puterilor mele sufleteşti, vin să cerşesc do la dumneavoastră, doamnă, liniştea de care am nevoie, de care încă nu nădăjduiesc să mă bucur. Intr-adevăr, situaţia în care mă aflu scriindu-vă acestea mă face sâ cunosc, mai mult ca oricînd, puterea neînfrînată a dragostei ; cu greu izbutesc să mă stăpînesc îndeajuns ca să-mi limpezesc niţel gîndurile, şi prevăd că nu voi termina scrisoarea aceasta fără să fiu nevoit s-o întrerup. Cum oare ? să nu-mi fie îngăduit să sper că veţi împărtăşi vreodată tulburarea pe care-o încerc în această clipă ? îndrăznesc totuşi să cred că dacă aţi cunoaşte-o mai bine, n-aţi mai fi atît de insensibilă. Credeţi-mă, doamnă, liniştea rece, toropeala sufletului, imaginea morţii, nu duc la fericire : numai pasiunile active ne pot da fericirea ; şi cu toate chinurile pe care mă faceţi să le îndur, pot să vă încredinţez fără teamă că, în clipa aceasta, sînt mai fericit decît dumneavoastră. In zadar mă copleşiţi cu asprimea dumneavoastră întristătoare, ea nu mă împiedică să mă cufund cu totul în dragoste, şi să uit, în delirul pe care mi-1 prilejuieşte, deznădejdea în care mă azvîrliţi. In felul acesta vreau să mă răzbun de surghiunul la care mă condamnaţi. Niciodată n-am avut atîta plăcere scriindu-vă ; niciodată, dedîndu-mă acestei ocupaţii, n-am simţit o mai dulce şi totuşi atît de vie emoţie. Totul pare făcut ca să-mi sporească entuziasmul : aerul pe care-1 respir e plin de voluptate, chiar masa pe care vă scriu, şi care pentru prima dată e folosită în acest scop, devine pentru mine altarul sacru al dragostei; cît se va înfrumuseţa ea în ochii mei! Voi fi însemnat pe ea jurămîntul de a vă iubi în veci! Iertaţi, vă rog, aiureala simţurilor mele. Poate n-ar trebui să mă las în voia unui delir pe care dumneavoastră nu-l împărtăşiţi : trebuie să vă părăsesc puţin ca să risipesc o beţie care sporeşte cu fiecare clipă şi pune stăpînire pe mine.

Mă întorc la dumneavoastră, doamnă, şi desigur mă întorc mereu cu aceeaşi grabă. Totuşi, sentimentul fericirii s-a spulberat, a lăsat în locul său pe acela al crudei privaţiuni. La ce bun să vă mai vorbesc de sentimentele mele, dacă zadarnic aş căuta mijloacele de-a vă convinge ? După atîtea repetate sforţări, încrederea şi puterile mă părăsesc laolaltă. Dacă-mi mai amintesc plăcerile dragostei* e ca să simt mai viu regretul de-a fi lipsit de ele. Nu văd altă scăpare decît în indulgenţa dumneavoastră, şi simt prea mult în clipa aceasta cîtă nevoie am de ea ca să mai pot nădăjdui s-o obţin. Cu toate acestea, niciodată dragostea mea n-a fost mai respectuoasă, niciodată n-ar putea fi mai puţin jignitoare; îndrăznesc să spun că e aşa încît nici virtutea cea mai severă n-ar trebui să se teamă de ea : dar eu însumi mă tem să vă vorbesc mai îndelung despre suferinţele mele. Fiind încredinţat că fiinţa care le pricinuieşte nu ia de loc parte la ele, cel puţin se cuvine să nu abuzeze de bunăvoinţa ei, şi ar însemna să abuzez dacă aş continua să vă înfăţişez această dureroasă imagine. Nu-mi voi mai îngădui decît de a vă conjura să-mi răspundeţi şi să nu vă îndoiţi niciodată de veracitatea sentimentelor mele.

Scrisă la P... datată din *Paris, 30* august 17’.'

SCRISOAREA a XLIX-a *Cecile Volanges către cavalerul Danceny*

Fără să fiu nici uşuratecă, nici prefăcută, mi-e de ajuns, domnul meu, să fiu lămurită în privinţa purtării mele, ca să simt nevoia de a o schimba; am făgăduit acest sacrificiu lui

Dumnezeu, aşteptând să fiu în stare să-i ofer şi pe acela al sentimentelor mele faţă de dumneata, pe care caracterul religios al profesiunii dumitale le face şi mai criminale. îmi dau seama că voi suferi din pricina aceasta, şi nu vă ascund că de alaltăieri am plîns de cîte ori m-am gîndit la dumneata. Dar sper că Dumnezeu se va îndura şi-mi va da tăria de a vă putea uita, aşa cum i-o cer dimineaţa şi seara. Aştept de la prietenia şi de la probitatea dumitale să nu încerci să mă tulburi în hotărirea bună care mi-a fost inspirată şi în care mă străduiesc să mă menţin. Prin urmare, îţi cer să ai bunătatea şi să nu-mi mai scrii, deoarece te previn că n-o să-ţi mai răspund şi că m-aş vedea silită s-o înştiinţez pe mama de tot ce se petrece: ceea ce m-ar lipsi cu totul de plăcerea de a te vedea.

Asta nu mă va împiedica sâ păstrez faţă de dumneata toată afecţiunea pe care pot s-o am, fără păcat, şi din tot sufletul îţi doresc toată fericirea posibilă. Ştiu că n-o să mă mai iubeşti ca pînă acum şi câ in curind o să iubeţii poate pe alta mai mult decît pe mine. Dar asta nu va fi decît o nouă penitenţă pentru greşeala pe care am săvîr- şit-o cînd ţi-am dat inima mea, pe care nu trebuia s-o dau decît lui Dumnezeu şi soţului meu cînd voi avea unul. Nădăjduiesc că mizericordia divină va avea milă de slăbiciunea mea, şi nu-mi va da o suferinţă mai mare decît pot îndura.

Adio, domnul meu, pot să te încredinţez că dacă mi-ar fi îngăduit să iubesc pe cineva, n-aş iubi pe nimeni altul decît pe dumneata. Iată tot ce pot să-ţi spun şi poate că e mai mult decît s-ar cuveni.

...31 august 17"

SCRISOAREA a Lr-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

Aşa înţelegeţi, domnul meu, să îndepliniţi condiţiile cu care am consimţit să primesc din cînd în cînd o scrisoare de la dumneavoastră ? Şi pot să nu *am a mă ţilinge,* **cînd dumneavoastră nu-mi vorbiţi dedt de un sentiment de care m-aş teme să mă las stăpînită, chiar dacă aş putea-o face fără să jignesc toate îndatoririle mele ?**

De altminteri, dacă aş avea nevoie de motive noi ca să-mi păstrez această teamă salutară, îmi pare că le-aş

putea găsi în ultima dumneavoastră scrisoare. Intr-adevăr, chiar în clipa în care credeţi că faceţi apologia dragostei, ce altceva faceţi decît să-mi arătaţi furtunile ei pustiitoare ? Cine ar dori o fericire cumpărată cu preţul judecăţii sale, şi ale cărei plăceri trecătoare sînt urmate cel puţin de regrete, dacă nu de remuşcare ?

Dumneavoastră înşivă, căruia obişnuinţa acestui primejdios delir trebuie să-i micşoreze efectul, sînteţi silit totuşi să recunoaşteţi că uneori el pune stăpînire pe dumneavoastră şi sînteţi cel dintîi să vă plîngeţi de tulburarea involuntară pe care v-o pricinuieşte. Ce înspăimîntătoare ravagii n-ar face el oare într-o inimă nevinovată şi sensibilă, asupra căreiâ tirania lui ar spori încă din pricina sacrificiilor mari pe care ar fi nevoită să i le facă ?

Dumneavoastră, domnule, credeţi, sau faceţi ca şi cum aţi crede că dragostea duce la fericire ; iar eu sînt atît de sigură că m-ar face nenorocită, încît aş vrea să nu aud niciodată rostindu-i-se numele. Parcă numai vorbind de ea, ajunge să-ţi tulbure liniştea ; şi înclinarea tot atît cît şi datoria mă îndeamnă să vă rog să binevoiţi a păstra tăcere în privinţa aceasta.

Socotind bine, cred că vă este uşor acum să-mi satis- faceţi cerinţa. La Paris veţi găsi destule ocazii de a uita un sentiment care nu şi-a datorat poate existenţa decît obişnuinţei dumneavoastră de-a avea asemenea preocupări, şi care nu-şi datorează tăria decît lîncezelii vieţii de la ţară. Nu vă aflaţi acum oare acolo, unde m-aţi privit cîndva cu atîta indiferenţă ? Puteţi face vreun pas fără să întîl— niţi un exemplu al uşurinţei dumneavoastră de a vă schimba ? nu sînteţi înconjurat de femei, toate mai vrednice de iubit decît mine, şi care au mai multe drepturi

la omagiile dumneavoastră ? Nu am vanitatea care se reproşează femeilor ; şi am şi mai puţin acea falsă modestie care nu-i decît un rafinament al orgoliului; vă spun deci acum cu toată sinceritatea că nu cred să posed multe mijloace de a plăcea : dar chiar dacă le-aş avea pe toate şi tot n-ar fi de ajuns, îmi închipui, ca să vă pricinuiesc un sen-

timent statornic. Cerîndu-vă să nu vă mai ocupaţi de mine, înseamnă sâ vă rog să faceţi ceea ce'aţi făcut şi pînă acum, ceea ce cu siguranţă veţi face peste citva timp, chiar dacă eu v-aş cere contrariul.

Adevărul acesta, pe care nu-1 pierd din vedere, ar fi el singur un motiv destul de puternic de a nu voi să vă ascult. Mai am o mie altele: dar fără a intra în această lungă discuţie, mă mărginesc să vă rog, aşa cum am mai făcut, să nu-mi mai vorbiţi despre un sentiment de care nu trebuie să aud, şi căruia încă şi mai puţin se cuvine să-i răspund.

*...J setpembri** **17** •»

P A R T E A ’ A D O U A

SCRISOAREA a Ll-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

Tntr-adevăr, viconte, eşti insuportabil. Mă tratezi cu atîta uşurinţă ca şi cum aş fi amanta dumitale. Ştii că pot să mă supăr şi câ sint în clipa de faţă groaznic de enervată ? Ştii doar că trebuie să-l vezi pe Danceny mîine dimineaţă ; ştii cît e de important să-ţi vorbesc înainte de-a te întîlni cu el; şi fără să te sinchiseşti, mă laşi să te aştept toată ziua, ca să alergi nu ştiu pe unde ! Din pri-i cina dumitale am sosit *necuviincios* **de tîrziu la doamna de Volanges, şi toate băbuţele m-au găsit** *minunată.* **A trebuit să le fac ochi dulci toată seara ca să le potolesc ; căci mi trebuie**

să superi pe bătrine ; ele fac reputaţia femeilor tinere.

Acum e unu după miezul nopţii şi, în loc să mă culc, precum mor de poftă, trebuie să-ţi scriu o scrisoare lungă, care-mi va spori şi mai mult pofta de somn prin plictiseala pe care mi-o va pricinui. Ai noroc că n-am timp să te cert mai mult. Să nu crezi cumva că te-am iertat, sînt numai foarte grăbită. Aşadar, ascultă-mă, mă grăbesc.

Cu un pic de îndemînare, vei putea obţine mîine confidenţele lui Danceny. Momentul e prielnic pentru destăinuire : e acela al nenorocirii. Fata s-a spovedit, a spus totul, ca un copil, şi de atunci o chinuieşte atît de mult teama de diavol, îneît vrea să rupă cu orice preţ. Mi-a pove Iii toate micile ei scrupule cu o însufleţire care-mi

dovedeşte îndeajuns cît era de surescitată. Mi-a arătat scrisoarea de ruptură, adevărată predică toantă. A ciripit un ceas în urechile mele fără să spună o singură vorbă cu rost. Cu toate acestea m-a pus într-o mare încurcătură, fiindcă îţi dai seama că nu puteam risca să mă descopăr faţă de o fiinţă atît de schimbătoare.

Tot ce-am putut vedea din trăncăneala ei e că îl iubeşte încă pe Danceny ; am observat chiar unul din acele expediente inerente dragostei, şi de care copila se lasă în chip destul de hazliu înşelată : chinuită de dorinţa de a se ocupa de iubitul ei, şi de teama de a se afurisi ocupîndu-se, a imaginat să-l roage pe Dumnezeu ca s-o facă şă-1 uite; şi cum repetă rugăciunea asta în fiecare clipă, de dimineaţă pînă seară, găseşte mijlocul să se gîndească într-una la eL

Cu cineva mai experimentat decît Danceny, această mică întîmplare ar fi poate mai degrabă favorabilă decît potrivnică : dar tînărul acesta e un adevărat Celadon [1] şi, dacă nu-1 ajutăm, va pierde atît de mult timp ca să învingă cele mai mărunte obstacole, încît nu ne va mai da răgazul să ne înfăptuim planul.

Ai toată dreptatea, e păcat, şi sînt tot atît de supărată ca şi dumneata că-i el eroul acestei aventuri : dar ce vrei ? nu mai e nimic de făcut şi numai din vina dumitale. Am cerut să-mi arate răspunsul lui[2]: e jalnic. Ii înşiră la argumente, să-ţi taie răsuflarea, pentru a-i dovedi că un sentiment involuntar nu poate fi o crimă : ca şi cum n-ar înceta de a fi involuntar, din moment ce încetezi de a-1 combate ! Ideea aceasta e atît de simplă încît i-a venit chiar şi copilei. Se plînge de nenorocirea lui într-un chip destul de înduioşător ; dar durerea lui e aît de blîndă si pare atît de mare şi de sinceră, încît mi-e cu neputinţă să cred că o femeie care are ocazia

să provoace unui bărbat, cu atît de puţină primejdie, o deznădejde atît de cumplită, ar putea rezista ispitei de a-şi împlini această fantezie. Ii

[1] Personaj din romanul *Astree* (1610), de Urfâ ; nura>.'le său a ajuns sinonim im îndrăgostitul timid fi platonic (n. E.L.U.).

• Scrisoarea aceasta n-a (ost găsiţi.

explică în sfîrşit că nu-i călugăr, precum îl credea fetiţa ; şi fără îndoială asta-i tot ce face mai bine : căci dacă nu s-ar deda decît dragostei monacale, de bună seamă că domnii Cavaleri de Malta n-ar merita preferinţa.

Oricum ar fi, în loc să-mi pierd vremea cu raţionamente care m-ar fi compromis şi poate nici n-ar fi convins-o, am aprobat proiectul de ruptură : dar i-am spus că in asemenea cazuri e mai cuviincios să-i spui motivele decît să 13 scrii ; că se obişnuieşte, de asemenea, să înapoiezi scrisorile şi celelalte nimicuri pe care eventual le-ar fi primit; şi dîndu-i astfel impresia că intru în vederile ei, am decis pe fetiţă să dea o întîlnire lui Danceny. Ne-am sfătuit îndată în privinţa mijloacelor de-a fixa această întîlnire, şi mi-am luat însărcinarea s-o conving pe mamă sâ iasă fără fiică-sa ; mîine după-amiază va avea loc momentul acesta hotărîtor. Danceny e informat ; dar, pentru numele lui Dumnezeu, dacă ai ocazia, decide-1 pe acest frumos păstoraş să fie mai puţin languros ; şi învaţă-1, de vreme ce trebuie să-l înveţi toate, că adevăratul chip de a învinge scrupulele este să-i faci pe cei care le au să nu mai aibă nimic de pierdut.

De altminteri, pentru ca scena aceasta ridicolă să nu se mai repete, mi-am îngăduit să trezesc cîteva îndoieli în cugetul fetiţei cu privire la discreţia confesorilor ; şi te încredinţez că plăteşte acum teama pe care mi-a pricinuit-o cu aceea pe care o simte ea la gîndul că s-ar putea duce confesorul ei să spună totul mamei sale. Nădăjduiesc că după ce voi sta de vreo două ori de vorbă cu ea, n-o să-i mai vină poftă să spună prostii primului

venit[1]

Rămîi cu bine, viconte : ia-1 în primire pe Danceny şi călăuzeşte-1. Ar fi ruşinos să nu putem face ceea ce vrem cu aceşti doi copii. Dacă întîmpinăm mai multe greutăţi decît ne-am fi aşteptat, să ne gîndim, ca să ne reîmpros-pătăm zelul, dumneata că-i vorba de fata doamnei de Volanges, iar eu că va fi soţia lui Gercourt. Cu bine.

...2 septembrie *17"*

*Cititorul a fn|eles de mult, din toată purtarea doamnei de MerteuiI, cît de pu(in rcspeclă ea religia. Am fi putui suprima alineatul acesta, dai am crezut câ după ce am aiStat efectele, du trebuie sâ ne ferim să dăm in vileag ţi cauzele.

SCRISOAREA a LlI-a

Vicontele de Valrnont către preşedinta de Tourvel

Îmi interziceţi, doamnă, să vă vorbesc de dragostea mea ; dar unde voi găsi curajul să vă pot asculta ? Cotropit de un sentiment care s-ar cuveni să fie atît de dulce, şi pe care dumneavoastră îl faceţi atît de crud ; sfîşiat de dor în exilul la care m-aţi osîndit ; trăind numai din privaţiuni şi din regrete ; pradă unor chinuri cu atît mai cumplite cu cît ele îmi amintesc mereu indiferenţa dumneavoastră, va trebui oare să pierd singura mîngîiere care-mi rămîne ? şi mai pot avea alta decît aceea de a vă deschide din cînd în cînd inima mea, pe care o umpleţi de nelinişti şi de amărăciune? Vă veţi feri oare privirile, ca să nu vedeţi lacrimile pe care le faceţi să curgă ? Veţi refuza oare pînă şi omagiul sacrificiilor pe care le cereţi ? şi n-ar fi oare mai vrednic de dumneavoastră, de sufletul dumneavoastră blînd şi cinstit, să plîngeţi pe un nenorocit, pe care numai dumneavoastră l-aţi făcut să fie aşa, în loc să-i sporiţi şi mai mult chinurile printr-o interdicţie pe dt de aspră pe atît de nedreaptă ?

Faceţi ca şi cum v-aţi teme de dragoste, şi nu voiţi să vedeţi că numai dumneavoastră

sînteţi pricina relelor pe care i le reproşaţi. A ! desigur, sentimentul acesta e penibil cînd obiectul care-1 inspiră nu-1 împărtăşeşte ; dar unde poţi găsi fericirea, dacă o dragoste reciprocă nu o poate da ? Prietenia duioasă, încrederea binefăcătoare şi singura fără rezerve, durerile alinate, plăcerile sporite, speranţa încîntătoare, amintirile dragi, unde le putem afla dacă nu în iubire ? Dumneavoastră o calomniaţi, dumneavoastră care ar fi de ajuns să n-o mai respingeţi ca să vă bucuraţi de toate bunurile pe care vi le oferă; iar eu uit chinurile pe care le simt şi mă străduiesc să o apăr.

Mă siliţi de asemenea să mă apăr şi pe mine, fiindcă în timp ce îmi petrec viaţa adorîndu-vă, o pe treceţi pe a dumneavoastră învinuindu-mă : mă şi socotiţi uşuratic şi înşelător; şi abuzînd împotriva mea de cîteva rătăciri pe care eu însumi vi le-am mărturisit, vă place să confundaţi ceea ce eram atunci cu ceea ce sînt acum. Nu vă ajunge că m-aţi osîndit să trăiesc departe de dumneavoastră, chinului meu îi adăugaţi o crudă batjocură, vorbindu-mi de plăcerile pe care ştiţi bine că m-aţi dezvăţat să le mai gust. Nu credeţi nici în făgăduielile mele, nici în jurămintele mele. Bine ! îmi rămîne să vă ofer un chezaş, pe care cel puţin nu-1 veţi suspecta : dumneavoastră înşivă. Nu vă cer decît să vă întrebaţi cu bună-credinţă ; dacă nu credeţi în dragostea mea, dacă vă îndoiţi o clipă că sînteţi singura stăpînă a sufletului meu, dacă nu sînteţi încredinţată că aţi fixat inima aceasta intr-adevăr prea nestatornică pînă acum, consimt să port osînda acestei erori ; voi geme din pricina ei, dar nu voi mai protesta împotrivă-i : dar dacă, dimpotrivă, făcîndu-ne amîndurora dreptate, sîn- teţi silită să vă mărturisiţi că nu aveţi, că nu veţi avea niciodată o rivală, nu mă mai obligaţi, vă conjur, să rr.l lupt cu himere, şi lăsaţi-mi cel puţin consolarea de a şti că nu vă mai îndoiţi de un sentiment care intr-adevăr nu se va sfîrşi, nu poate să se sfîrşească decît o

dată cu viaţa mea. Ingăduiţi-mi, doamnă, să vă rog a-mi răspunde precis la acest pasaj din scrisoarea mea.

Dacă totuşi mă dezic de această epocă din viaţa mea, care se pare că-mi dăunează atît în ochii dumneavoastră, asta nu înseamnă că n-aş avea la nevoie argumente ca s-o apâr.

Ce altceva am făcut, la urma urmei, decît că n-am ştiut să rezist vîrtejului în care am fost aruncat ? Intrat în lumea petrecerilor, tînăr şi fără experienţă, trecut, ca să zic aşa, din mînă în mînă de o droaie de femei grăbite să pre-întîmpine prin purtarea lor uşuratecă o judecată pe care-o presimt defavorabilă, eram eu chemat oare să dau exemplul unei rezistenţe pe care nimeni nu mi-o opunea ? Sau trebuia să mă pedepsesc din pricina unei clipe de rătăcire, care adesea fusese provocată printr-o statornicie desigur inutilă şi care ar fi părut pur şi simplu ridicolă ? Ce altceva decît o grabnică ruptură poate răscumpăra o alegere ruşinoasă ?

Dar pot spune că această beţie a simţurilor, poate chiar acel delir al vanităţii, n-a pătruns pînă în inima mea. Făcută pentru dragoste, aventurile puteau s-o dis're-f rîa$_r$ nu ajungeau s-o ocupe ; înconjurat de fiinţe seducătoare dar vrednice de dispreţ, nici una nu-mi atingea sufletul : mi se ofereau plăceri, eu căutam virtuţi, în sfîrşit, eu însumi m-am crezut nestatornic, pentru că eram delicat şi sensibil.

Abia cînd v-am intilnit pe dumneavoastră, am început să văd limpede : am recunoscut curind că farmecul dragostei se datora calităţilor sufleteşti : că numai ele puteau să-i pricinuiască excesul şi să-l justifice. In sfîrşit, am înţeles că nu puteam nici să nu vă iubesc, nici să iubesc pe alta.

Iată, doamnă, ce este inima aceea în care vi-i teamă să vă încredeţi şi în privinţa soartei căreia trebuie să hotă- rîţi : dar oricare ar fi destinul pe care i-1 rezervaţi, nu veţi schimba întru nimic sentimentele care o leagă de dum-

neavoastră ; ele sînt neclintite ca şi virtuţile care le-au dat naştere.

...3 *septembrie 17”*

SCRISOAREA **a** LlII-a

Vicontele de Valmorit către marchiza de Merteuil

L-am văzut pe Danceny, dar n-am obţinut confidenţele lui decît pe jumătate ; s-a încăpăţînat, mai cu seamă, să-mi ascundă numele tinerei Volanges, de care nu mi-a vorbit decît ca despre o fată foarte cuminte, şi chiar oarecum cucernică : cu această rezervă, mi-a povestit destul de fidel aventura lui şi mai cu seamă ultimul eveniment. L-am înfierbîntat pe cît am putut, şi am glumit mult pe seama delicateţelor şi scrupulelor sale ; dar pe cît se pare ţine la ele, şi nu pot răspunde de el : de altminteri, îţi voi putea spune mai multe poimiine. îl duc mîine la Ver- sailles, şi voi încerca să-l trag de limbă pe drum.

întâlnirea care trebuie să fi avut loc astăzi îmi dă şi ea oarecare speranţă : poate că totul s-a petrecut spre satisfacţia noastră ; şi poate nu ne mai rămine azi decît să

obţinem mărturisirea si să culegem dovezile. Treaba aceasta vei putea-o îndeplini dumneata mai uşor decît mine, deoarece copila e mai încrezătoare, sau, ceea ce e totuna, e mai vorbăreaţă decit discretul ei îndrăgostit. Voi face însă la rindu-mi tot ce-mi va sta în putinţă.

Rămîi cu bine, frumoasa mea prietenă ; sînt foarte grăbit; fiu pot să te văd nici diseară, nici mîine ; dacă la ^ rîndul dumitale afli ceva, scrie-mi un cuvînt la Paris, unde mă voi întoarce cu siguranţă la noapte.

-.3 septembrie 17 ' seara

SCRISOAREA a LIV-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

O ! d?. ! ţi-ai găsit să afli ceva cînd e vorba de Danceny **! Dacă Danceny ţi-a mărturisit ceva, s-a lăudat. Nu cunosc pe nimeni mai nepriceput în dragoste decît el, şi îmi rnproşez din ce în ce mai mult amabilităţile pe care le-am avut faţă de dînsul. Ştii că eram cît p-aci să mă compromit din pricina lui ? şi absolut de pomană ! O ! mă voi răzbuna, ţi-o jur.**

Cînd am venit ieri s-o iau pe doamna de Volanges, ea nu mai voia să iasă ; nu se simţea bine ; a trebuit să recurg la toată elocvenţa mea ca ş-o hotărăsc, şi-l vedeam sosind pe Danceny înainte ca noi să fi plecat; ceea ce ar fi fost cu atît mai suspect cu cît doamna de Volanges îi spusese în ajun că nu va fi acasă. Fata ei şi cu mine stăteam ca pe ghimpi. Plecarăm în sfîrşit, şi copila mi-a strîns atît de afectuos mîna spunîndu-mi la revedere, îneît, în ciuda intenţiei de ruptură, pe care de bună-credinţă credea că încă o mai are, făceam cele mai favorabile pro-

nosticuri pentru seara aceea.

Dar nu eram la capătul îngrijorărilor mele.

Ne aflam ahia de o jumătate de ceas la doamna de... cînd doamna de Volanges a început într-adevăr să se simtă prost, dar cît se poate de prost; şi cu drept cuvînt voia să se întoarcă acasă : trebuia cu orice preţ s-o împiedic, deoarece dacă ar fi găsit acolo pe tineri, ceea ce cu siguranţă s-ar fi întîmplat, toate stăruinţele mele pe lîngă mamă de-a o fi convins să iasă puteau să-i devină suspecte. M-am hotărfc s-o sperii în privinţa sănătăţii ei, ceea ce din fefteire nu e greu ; şi am ţinut-o pe loc un ceas şi jumătate, fără s-o las să meargă acasă, prefăcîndu-mă că mi-e teamă să nu-i facă mai rău mişcarea trăsurii. în sfîrşit, nu ne-am înapoiat decît la ora convenită. Judecind după mutra ruşinata pe care am observat-o cînd am sosit, mărturisesc că nădăjduiam cel puţin că osteneala mea n-a fost zădarnică.

Dorinţa pe care^-o aveam de-a afla ce s-a petrecut m-a făcut să rămîn la doamna de Volanges, care s-a culcat îndată ; şi după ce am luat masa lîngă patul ei, împreună cu fiica ei, am părăsit-o, sub pretextul că avea nevoie de odihnă şi am trecut în apartamentul fetei. Aceasta a făcut la rîndul său tot ce aşteptam de la ea: scrupule risipite, jurăminte noi de a iubi mereu etc., etc., cu un cuvînt, s-a dat bucuroasă pe brazdă: dar prostul de Danceny n-a depăşit nici cu o iotă punctul unde era înainte. O! să te tot cerţi cu unul ca el; împăcăciunile nu sînt primejdioase.

Copila pretinde totuşi că el a încercat să obţină mai mult, dar că ea a ştiut să se apere. Aş pune rămăşag că se laudă, sau că vrea să-l scuze; pot să spun că aproape m-am lămurit în privinţa aceasta. într-adevăr, mi-a dat prin gînd sâ-i pun la încercare rezistenţa de care era capabilă : şî eu, care nu-s decît o femeie,

din vorbă în vorbo, atît de tare i-am sucit capul încît... în sfîrşit, poţi să mă crezi, nimeni n-a fost vreodată mai la cheremul unei surprize a simţurilor. E cu adevărat îneîntătoare, micuţa de ea! Ar merita alt amorez ; cel puţin va avea o prietenă bună, căci mă simt foarte legată de ea. I-am făgăduit s-o formez, şi cred că mă voi ţine de cuvînt. Am avut de multe ori nevoie de o femeie cărcia sâ-i fac confidenţe, şi aş prefera-o pe ea oricărei aiteia..dar nu pot face nimic cît timp nu va fi... ceea ce trebuie sâ fie; şi ăsta-i un motiv mai mult ca să fiu supărată pe Danceny.

Rămîi cu bine, viconte, nu yeni miine la mine, decît doar dimineaţa. Am cedat stăruinţelor cavalerului de a petrece seara cu el, în căsuţa mea.

...4 septembrie 17'*

SCRISOAREA a LV-a *Cecile Volanges către Sophie Camay*

Aveai dreptate, draga mea Sophie: prevestirile tale se dovedesc a fi mai bune decît sfaturile tale. Danceny, precum ai prezis, a fost mai tare decît confesorul, decît tine şi decît mine: şi iată-ne întorşi exact acolo unde eram. A ! nu mă căiesc ; iar tu dacă mă ocărăşti, e numai pentru că nu ştii cît e de plăcut să-l iubeşti pe Danceny. Uşor îţi este să spui ce trebuie să faci, nimic nu te împiedică, dar dacă ai şti şi tu cit de tare ne doare supărarea unui om la care ţinem, în ce măsură bucuria lui devine bucuria noastră, şi cît e de greu să spui nu, cînd vrei să spui da, nu te-ai mai mira de nimic : eu însămi am simţit lucrul acesta, l-am simţit foarte tare, dar nu-1 pricep încă. Crezi tu, de exemplu, că pot să-l văd plîngînd pe Danceny fără să plîng şi eu ? Te

asigur că mi-e cu neputinţă ; şi cînd e mulţumit, sînt fericită ca şi el. Degeaba vei protesta tu : ceea ce spui nu poate schimba ceea ce este, şi sînt sigură că e aşa.

Aş vrea să te văd în locul meu... Nu, n-am vrut să spun asta, căci de bună seamă n-aş vrea să cedez locul meu nimănui: dar aş vrea să iubeşti şi tu pe cineva ; şi nu numai ca să mă înţelegi mai bine şi să mă cerţi mai puţin ; dar pentru că ai fi şi tu mai fericită, sau, mai bine zis. pentru că abia atunci ai începe şi tu să fii fericită.

Petrecerile, rîsetele noastre, toate astea nu sînt decît jocuri copilăreşti ; nu mai rămîne nimic din ele după ce au trecut. Pe cînd dragostea, a ! dragostea !... un cuvînt, o privire, să-l ştii numai că e acolo, asta e fericirea! Cînd îl văd pe Danceny, nu mai doresc nimic altceva; cînd nu-1 văd, nu-1 doresc decât pe el. Nu ştiu cum, dar parcă tot ce-mi face plăcere seamănă cu el. Cînd nu-i lingă mine, mă gîndesc la el; iar cind pot sâ mă gîndesc la el în voie, fără să fiu distrată, de exemplu cînd sînt singură, atunci sînt fericită ; închid ochii, şi-mi închipui îndată că-1 văd ; îmi aduc aminte de vorbele lui şi am impresia că-1 ascult; asta mă face să oftez ; pe urmă simt o arşiţă, o viitoare... Nu mai pot sta intr-un loc. E ca un chin, şi chinul acesta îţi face o bucurie fără seamăn.

îmi vine să cred -chiar că după ce cunoşti dragostea, ea se revarsă pînă şi asupra prieteniei. Aceea pe care-o am pentru tine totuşi nu s-a schimbat; e tot ca atunci cînd eram la mănăstire; dar ceea ce spun se referă la doamna de MerteuiL Mi se pare că o iubesc mai mult cum îl iubesc pe Danceny decît cum te iubesc pe tine, şi uneori aş vrea ca ea să fie el. Asta poate din pricină câ nu e o prietenie de copii ca a noastră; sau poate din cauză că-i văd atît de des împreună, ceea ce mă faoe să mă înşel, în sfîrşit, tot ce pot să-ţi spun este că amîndoi mâ fac foarte fericită ; şi la urma

urmei, nu cred că fac cine ştie ce rău. Tot ce-aş dori e sâ rămîn aşa cum sînt; numai gîndul că trebuie să mă mărit mă întristează : fiindcă dacă domnul de Gercourt e aşa cum mi s-a spus, şi nu mă îndoiesc că e aşa, nu ştiu ce *se* **va întîmpla cu mine. Rămîi cu bine. draga mea ; te iubesc mult, ca totdeauna.**

...4 septembrie *17"*

SCB1SOAREA a L,VI-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont ■

La ce v-ar. folosi, domnul meu, răspunsul pe care mi-1 cereţi ? Dacă aş cretfe în sentimentele dumneavoastră, n-aş fi cu atit mai îndreptăţită să mă tem de ele ? şi fără să atac sau să apăr sinceritatea lor, nu mi-e de ajuns, nu trebuie să vă fie de ajuns şi dumneavoastră că şjâţi ca nici nu vreau şi nici nu trebuie să le răspund ?

Să presupunem că m-aţi iubi cu adevărat (şi doar ca să nu mai revin asupra acestei chestiuni, consimt să fac presupunerea aceasta), obstacolele care ne despart ar fi oare mai uşor de înlăturat ? şi aş avea oare altceva de făcut decît să doresc să puteţi învinge cît mai curind această dragoste, şi mai cu seamă să vă ajut la aceasta din toate puterile, răpindu-vă de la început orice speranţă ? Recunoaşteţi chiar dumneavoastră că *sentimentul acesta e penibil cînd fiinţa care-l inspiră nu-l împărtăşeşte.* **Ştiţi însă prea bine că mi-e cu neputinţă să-l împărtăşesc ; şi chiar dacă s-ar întîmpla să mă lovească această nenorocire, aş fi mai vrednică de plins, fără ca dumneavoastră să fiţi mai fericit. Sper că mă stimaţi de ajuns ca să nu aveţi nici o îndoială**

în privinţa aceasta. încetaţi, deci, vă conjur, încetaţi de-a mai tulbura o inimă care are atîta nevoie de linişte ; nu mă siliţi să-mi pară rău că v-am cunoscut.

Iubită şi stimată de un soţ pe care-1 iubesc şi îl respect, datoriile şi plăcerile mele se întîlnesc în acelaşi om. Sînt fericită, trebuie să fiu. Dacă există plăceri maL vii, eu nu le doresc, nu vreau să le cunosc. Este plăcere mai mare decît să te simţi împăcată cu tine însăţi, să nu ai decît zile senine, să adormi fără nelinişte, şi să te trezeşti fără re- muşcări ? Ceea ce numiţi fericire nu e decît o viitoare a simţurilor, o furtună a pasiunilor de care te îngrozeşti chiar numai privind-o de .pe mal. Şi cum să înfrunţi aceste furtuni ? cum să îndrăzneşti să te îmbarci pe o mare acoperită de rămăşiţele a mii şi mii de naufragii ? Şi cu cine *1* Nu, domnul meu, eu rămîn pe mal; îmi sînt dragi lanţurile care mă leagă de el. Chiar dacă aş putea să le rup, nu le-aş rupe; dacă nu le-aş avea, m-aş grăbi să le capăt.

De ce vă înverşunaţi sâ vă ţineţi de mine ? de ce vă îndărătniciţi să mă urmăriţi ? Scrisorile dumneavoastră, care s-ar fi cuvenit să fie rare, se succed cu repeziciune. Ar fi trebuit să fie cuminţi, iar dumneavoastră nu-mi vorbiţi decît de dragostea dumneavoastră nebună. Mă împresuraţi cu gîndul dumneavoastră mai mult decît o făceaţi cu persoana dumneavoastră. îndepărtat sub o formă, apăreţi din nou în alta. Lucrurile ce vi se cer să nu le mai spuneţi le spuneţi din nou, doar în alt chip. Vă place să mă puneţi în încurcătură prin raţionamente amăgitoare, vă sustrageţi raţionamentelor mele. Nu vreau sâ vă mai răspund, n-o să vă mai. răspund... Cum trataţi femeile pe care le-aţi sedus ! Cu ce dispreţ vorbiţi despre ele! Sînt dispusă să cred că unele îl merită : dar sînt oare toate atît de vrednice de dispreţ ? A ! fără îndoială, de

vreme ce şi-au trădat îndatoririle, ca să se dedea unei iubiri vinovate ! Din clipa aceea ele au pierdut totul, pînă şi stima aceluia căruia i-au sacrificat totul. Supliciul acesta e drept, dar te îngrozeşti numai închipuindu-ţi-1. La urma urmei, ce-mi pasă ? pentru ce m-aş ocupa de ele sau de dumneavoastră ? cu ce drept veniţi să-mi tulburaţi liniştea ? Lăsaţi-mâ, vă rog, nu mă mai vedeţi, nu-mi mai scrieţi : vă pretind acest lucru. Această scrisoare e ultima pe care o veţi primi de la mine.

„.S septembrie 17”

SCRISOAnEA a LVlI-a

Vicontcle de Valmont către marchiza de MerteuiI

Am găsit ieri acasă scrisoarea dumitale. Minia dumitale m-a înveselit nespus. N-ai fi mai indignată de purtarea neroadă a lui Danceny, dacă ar fi avut-o faţă de dumneata. Fără îndoială, din răzbunare vrei să-i obişnuieşti iubita să-i facă mici infidelităţi; eşti o piare păcătoasă ! Da, eşti fermecătoare, şi nu mă mir că ţi se rezistă mai puţin decît lui Danceny.

în sfîrşit, îl ştiu pe dinafară pe acest grozav erou de roman! Nu mai are secrete pentru mine. Atîta i-am spus că dragostea cinstită e bunul suprem, că un sentiment valorează mai mult decît zece aventuri, îneît eram şi eu în momentul acela îndrăgostit şi timid ; a găsit la mine,

cu un cuvînt, un fel de a gîndi atît de asemănător cu al lui, încît, în încîntarea pricinuită de nevinovăţia mea, mi-a mărturisit totul şi mi-a jurat o prietenie nestrămutată. Dar n-am făcut nici un pas înainte în privinţa planului nostru.

Mai întîi, am impresia că după el o domnişoară merită mult mai multe menajamente decît o femeie măritată, dat fiind că are mai mult de pierdut. Socotea, mai cu seamă, că nimic nu poate îndreptăţi pe un bărbat să pună pe o fată în alternativa de a-1 lua de soţ sau de a rămîne dezonorată, atunci cînd fata este cu mult mai bogată decît el, ca în cazul său. încrederea mamei, nevinovăţia fetei, totul îl intimidează şi îl opreşte. N-ar fi greu de combătut argumentele lui, oricît ar fi ele de juste. Cu puţină iscusinţă şi ajutat de pasiune, ar putea fi repede spulberate ; cu atît mai mult cu cît ele dau prilej la ridicol, iar de partea mea am autoritatea uzanţei. Dar ceea ce facc să nu poţi avea influenţă asupra lui e că se socoate fericit aşa cum este. într-adevăr, dacă primele iubiri par de obicei să fie mai cinstite, şi cum se spune mai pure ; dacă, cel puţin, ele înaintează mai încet, asta nu e, după curr. se crede, un efect al delicateţii sau al timidităţii; e semr. doar că inima, uimită de un sentiment necunoscut, se opreşte, ca să zic aşa, la fiecare pas, ca să se bucure de vraja care o cuprinde, şi că vraja aceasta e atît de puternică încît ocupă în întregime o inimă neştiutoare şi-o face să uite că mai există şi alte plăceri. Aceasta e atît de adevărat, încît un desfrînat îndrăgostit, dacă un desfrînat poate să se îndrăgostească, devine din clipa aceea mai puţit ahtiat de plăceri ; aşa că, între purtarea lui Danceny faţă de tînăra Volanges şi purtarea mea faţă de cucernici doamnă de Tourvel nu e decît diferenţa de la mai mult la mai puţin.

Ar fi trebuit, pentru a-1 înfierbînta pe tînărul nostru, mai multe obstacole decît i-au stat în cale ; ar fi trebuit mai ales mai mult mister, căci misterul duce la îndrăzneală. îmi vine să cred că servindu-1 atît de bine ai dăunat scopului urmărit de noi; comportarea dumitale era potrivită cu un bărbat experimentat, care n-ar fi avut decit dorinţe ; dar trebuia să prevezi că pentru un tînăr cinstit şi îndrăgostit cel mai mare preţ al favorurilor e faptul că sînt o dovadă a dragostei; şi că prin urmare, cu cit va fi mai sigur că e iubit, cu atît va fi mai puţin întreprinzător. Ce-i de făcut acum ? Habar n-am ; dar nu nădăjduiesc că va cuceri fata înainte de căsătorie şi toată osteneala noastră va rămine zădarnică : îmi pare rău, dar nu văd ce-am mai putea face.

în timp ce eu discut, dumneata te distrezi cu cavalerul dumitale. Asta mi-aduce aminte că mi-ai făgăduit o infidelitate în favoarea mea : am făgăduiala dumitale scrisă şi nu vreau s-o consider literă moartă. Sînt de acord că scadenţa n-a sosit încă : dar ar fi generos din partea dumitale să n-o aştepţi, iar eu la rîndul meu voi ţine seamă de dobîndă. Ce părere ai, scumpa mea ? nu eşti obosită de atîta statornicie? Cavalerul e chiar aşa de grozav ? O ! dă-mi voie şi mie, vreau să te silesc să recunoşti că dacă s-a întîmplat să-i găseşti oarecare merit e numai din pricină că m-ai uitat.

Rămîi cu bine, scumpa mea : te îmbrăţişez precum te doresc ; nu cred că sărutările cavalerului ar putea fi atît de înfocate.

-.5 septembrie *17"*

SCRISOAREA a LVIII-a [7]

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Prin ce am meritat, doamnă, reproşurile pe care mi le faceţi şi minia ce-mi arătaţi ? Dragostea cea mai vie şi totuşi cea mai respectuoasă, supunerea cea mai deplină la toate pretenţiile dumneavoastră, iată în două cuvinte povestea sentimentelor mele şi a purtării mele. Copleşit de chinurile unei iubiri nenorocite, nu aveam altă mîn- gîiere decit aceea de a vă vedea ; mi-aţi poruncit să plec, şi m-am supus fără să crîcnesc. Ca răsplată pentru acest sacrificiu mi-aţi îngăduit să vă scriu, iar astăzi vreţi să-mi luaţi şi această unică plăcere. Voi lăsa-o oare să-mi fie răpită fără să încerc să o apăr ? Fără îndoială că nu : cum n-ar avea ea preţ în ochii mei ? e singura care-mi rămîne, şi o am de la dumneavoastră.

Scrisorile mele sînt prea dese, spuneţi! Gîndiţi-vă că de zece zile de cînd durează exilul meu n-a trecut nici o clipă fără să mă gîndesc la dumneavoastră, şi totuşi n-aţi primit decît două scrisori de la mine. *Nu vă vorbesc în ele decît de dragostea mea !* **Dar pot spune altceva decît ceea ce gîndesc ? Tot ce-am putut face a fost să potolesc viitoarea gîndurilor mele ; puteţi să mă credeţi că nu v-am lăsat să vedeţi decît ceea ce mi-a fost cu neputinţă să vă ascund. Mă ameninţaţi, în sfîrşit, că n-o să-mi mai răspundeţi. Aşadar nu vă ajunge că-1 trataţi cu asprime pe acela care vă pune mai presus de orice şi vă respectă mai mult chiar decît vă iubeşte, asprimii vreţi să-i adăugaţi şi dispreţul ! Şi pentru ce ameninţările şi mînia aceasta ? ce nevoie aveţi de ele ? nu sînteţi oare sigură că veţi fi ascultată, chiar dacă poruncile dumneavoastră sînt nedrepte ? pot eu oare să nesocotesc vreo dorinţă de-a dumneavoastră, şi nu v-am dovedit îndeajuns lucrul acesta ? Veţi abuza oare de puterea pe care-o aveţi asupra mea? După ce veţi fi fost cauza nenorocirii mele, după ce veli fi fost nedreaptă cu mine, vă veţi**

mai putea bucura de acea linişte de care spuneţi că aveţi atîta nevoie ? nu vă veţi spune oare niciodată : M-a lăsat stăpînă pe soarta îui, şi eu am fost prictna nenorocirii lui ? implora sprijinul meu, iar eu l-am privit fără milă ? Ştiţi -pină unde poate merge deznădejdea mea ? Nu.

Ca să-mi număraţi suferinţele, ar trebui să ştiţi cit de mult vă iubesc, dar dumneavoastră nu-mi cunoaşteţi inima.

Cui mă sacrificaţi ? Unor temeri himerice. Şi cine vi le inspiră ? un om care vă adoră ; un om asupra căruia nu veţi înceta niciodată de a avea o putere absolută. De ce vă temeţi, ce teamă puteţi avea de un sentiment pe care veţi fi totdeauna stăpînă să-l călăuziţi după plac ? Dar imaginaţia dumneavoastră îşi creează monştri, şi spaima pe care v-o pricinuiesc o atribuiţi dragostei. Un pic de încredere şi fantasmele acestea vor dispărea.

Un înţelept a spus că pentru a-ţi risipi temerile e aproape totdeauna de ajuns să le adînceşti cauzele.[1] Mai cu seamă în dragoste, adevărul acesta îşi găseşte aplicaţie. Iubiţi, şi temerile vi se vor spulbera. În locul nălucilor care vă inspăimîntă veţi găsi un sentiment desfătător, un amant afectuos şi supus; şi toate zilele dumneavoastră, scăldate în fericire, nu vă vor da alt prilej de regret decît de a fi pierdut cîteva din ele în indiferenţă. Eu însumi, de cînd — întors pe calea cea bună — nu mai trăiesc decit pentru dragoste, regret timpul pe care credeam că l-am petrecut în plăceri ; şi simt că numai dumneavoastră puteţf să mă faceţi fericit. Dar, vă implor, plăcerea pe care o aflu scriindu-vă nu mi-o mai tulburaţi cu teama de a vă displăcea. Vreau să vă dau ascultare, dar sînt la picioarele dum-

I Credem ca e vorba de Rouşscau în *Emil* ;* dar citaţia nu e rxactS, iar aplicaţia pe care o face Valmont e falsu ; şi opui, doamna de Tourvel citise oare *liniile ?* (J.-J. Ruusscuu, *Emile,* cartea a Il-a).

neavoastră, cer fericirea pe care vreţi să mi-o răpiţi, singura pe care mi-aţi mai lăsat-o ; strig către dumneavoastră; auziţi-mi rugăminţile şi vedeţi-mi lacrimile; ah ! doamnă, mâ veţi respinge oare ?

-.7 septembrie *17″*

SCRISOAREA a LI X-a

Vicontele de Valmont
către marchiza de
MerteuiI

Spune-mi, dacă ştii, ce înseamnă trăncănelile astea ale lui Danceny. Ce i s-a întîmplat şi ce naiba a pierdut ? S-o fi supărat porumbiţa din pricina veşnicului său respect ? Să fim drepţi, ar avea şi de ce. Ce-o să-i spun diseară la întîlnirea pe care mi-o cere şi pe care i-am făgăduit-o,

orice s-ar întimpla ? N-o să-mi pierd vremea ascultindu-i tînguielile, dacă ele nu ne duc la nimic. Văicărelile amoroase nu sînt de ascultat decît sub formă de recitativ obligat sau de mari ariete. Spune-mi, prin urmare, despre ce-i vorba şi ce trebuie să fac ; altminteri dezertez, ca să-mi evit plictiseala pe care-o prevăd. Pot sta de vorbă cu dumneata în dimineaţa aceasta ? Dacă eşti ocupată, scrie-mi cel puţin un cuvînt şi dă-mi indicaţii ca să pot să-mi susţin rolul.

Unde ai fost ieri ? Nu mai izbutesc să te văd. In adevăr, nu era cazul să mă reţii la Paris în luna septembrie. Hotărăşte-te totuşi, căci am primit chiar acum o invitaţie foarte călduroasă din partea contesei de B..., să vin s-o văd la ţară ; şi, după cum îmi spune în chip destul de hazliu, „soţul ei posedă cea mai frumoasă plantaţie de coarne din lume, pe care-o păstrează cu multă grijă pentru plăcerile prietenilor săi". Ştii foarte bine că am oarecare drepturi asupra plantaţiei acesteia ; şi mă voi duce s-o revăd dacă nu pot să-ţi fiu de folos. Rămîi cu bine, gfndeşte-te că Danceny va fi la mine pe la patru.

....8 *septembrie 17 ' **

SCRISOAREA a LX-a

Cavalerul Danceny către vicontele de Valmont

(Inclusă în precedenta)

A ! domnule, sînt disperat, am pierdut totul. Nu îndrăznesc să încredinţez hîrtiei secretul durerilor mele: dar simt nevoia să le împărtăşesc unui prieten credincios şi sigur. La ce oră pot sâ vin să vă văd, ca să caut lîngă

dumneavoastră sfaturi şi jnîngîiere ? Eram atît de fericit în ziua cînd v-am deschis sufletul meu ! Acum, ce deosebire ! Totul s-a schimbat. Ceea ce sufăr eu nu e decît o mică parte a chinurilor mele: îngrijorarea în privinţa unei fiinţe scumpe, iată ceea ce nu pot îndura Mai fericit decît mine, dumneavoastră puteţi s-o vedeţi, şi aştept de la prietenia dumneavoastră să nu-mi refuzaţi demersul pe care aş vrea sâ-1 faceţi : dar trebuie să vă vorbesc, să vă informez. Mă veţi plînge, mă veţi ajuta ; toată nădejdea mea e în dumneavoastră. Sînteţi o fire sensibilă, cunoaşteţi dragostea, şi sînteţi singurul căruia mă pot destăinui ; nu-mi refuzaţi sprijinul dumneavoastră.

Rămîneţi cu bine, domnule ; singura uşurare pe care o simt în durerea mea e gîndul că-mi rămîne un prieten ca dumneavoastră. înştiinţaţi-mă, vă rog, la ce oră pot să vă găsesc. Dacâ nu se poate azi-dimineaţâ, aş dori cît mai devreme azi după-amlază.

....8 septembrie *17 ' '*

SCRISOAREA a LXI-a *Cecile Volanges către Sophie Camay*

Dragă Sophie, plînge-o pe Cecile, pe sărmana ta Cecile ; e foarte nenorocită ! Mama ştie tot. Nu-mi explic cum de a putut să aibă vreo bănuială, şi totuşi a descoperit totul. Ieri seară, am avut impresia că mama e puţin supărată, dar n-am dat atenţie ; şi chiar, aşteptînd să-şi termine partida discutam foarte veselă cu doamna de MerteuiI care cinase cu noi, şi am vorbit mult despre Danceny. Totuşi nu cred că a putut să ne audă. Apei doamna de MerteuiI a plecat şi eu m-am retras în apartamentul meu.

Mă dezbrăcăm, cînd intră mama şi spuse cameristei să ne lase singure ; îmi ceru cheia scrinului meu. Tonul cu care-mi ceru cheia mă făcu să tremur aşa de tare, îneît abia mai puteam sta în picioare. Mâ făceam că n-o găsesc, dar pînă la urmă a trebuit să i-o dau. Primul sertar pe care-1 deschise a fost tocmai acela în care erau scrisorile cavalerului Danceny. Eram atît de tulburata.

încît atunci cînd m-a întrebat ce era acolo n-am putut să-i răspund altceva decît că nu era nimic: dar cînd am văzut că începe să citească prima scrisoare, abia am avut timpul să ajung pînă la un fotoliu,, şi m-am simţit atît de rău, încît mi-am pierdut cunoştinţa. Îndată ce mi-am venit în fire, mama chemă camerista şi se retrase spu- nîndu-mi să mă culc. A luat cu ea toate scrisorile lui Danceny. Mă cutremur cînd mă gîndesc că va trebui sâ apar înaintea ei. Toată noaptea n-am făcut decît să plîng.

îţi scriu în zorii zilei, în nădejdea că va veni Iosefina. Dacă pot să-i vorbesc fără martori, o s-o rog să lase doamnei de Merteuil un bileţel pe care-1 scriu tot acum ; dacă nu, îl voi pune în plicul tău şi te voi ruga să-l trimiţi ca din partea **ta. Numai de la ea pot aştepta un pic de mîngîiere. Cel puţin, vom vorbi despre el, căci nu nădăjduiesc să-l mai văd. Sînt foarte nenorocită ! Poate va avea ea bunătatea să transmită o scrisoare lui Danceny. Nu îndrăznesc să-i încredinţez losefinei mesajul acesta, şi încă mai puţin cameristei mele, poate chiar ea a spus mamei mele că aveam scrisori în scrin.**

Nu-ţi scriu mai pe larg pentru că vreau să am timp să scriu şi doamnei de Merteuil, şi de asemeni lui Danceny, ca să am scrisoarea gata dacă o să vrea s-o ia. După asta, mă culc din nou, ca să mă găsească în pat oricine ar intra în odaie. Voi spune că sînt bolnavă, ca să nu fiu

nevoită să mă duc la mama. Aproape că nu-i o minciună ; desigur, sufăr cu mult mai mult decît dacă aş avea fierbinţeală. îmi ard ochii de atîta plîns ; şi mi s-a pus o greutate pe stomac care nu mă lasă să răsuflu. Cînd mă gîndesc că n-o să-l mai văd pe Danceny, aş vrea să nu mai fiu. Rămîi cu bine, dragă Sophie. Nu-ţi mai pot spune nimic ; lacrimile mă îneacă.

...7 septembrie 17"

NOTĂ: S-a suprimat scrisoarea Cecilei Volanges către marchiză, deoarece nu conţinea decît aceleaşi fapte ca şi scrisoarea precedentă, şi cu mai puţine detalii. Aceea către cavalerul Danceny n-a fost găsită: se va vedea motivul în scrisoarea LXIII, a doamnei de Merteuil către viconte.

SCRISOAREA a LXII-a

Doamna de Volanges către cavalerul Danceny

După ce aţi abuzat, domnule, de încrederea unei mame şi de nevinovăţia unei copile, nu veţi fi, fără îndoială surprins că nu mai sînteţi primit într-o casă în care n-aţi râspuas dovezilor de cea mai sinceră prietenie decît prin încălcarea celei mai elementare cuviinţe. Pre$_r$ fer să vă rog să nu mai veniţi, decît să dau ordin la~ poartă să nu vă primească, ceea ce ne-ar compromite deopotrivă pe toţi, dat fiind clevetirile pe care nu vor pregeta să le facă servitorii. Am dreptul să sper că nu mă veţi sili să recurg la mijlocul acesta. Vă previn de asemenea că dacă veţi face de acum înainte cea mai mică tentativă de a menţine pe fiica mea în rătăcirea în care aţi cufundat-o, o sihăstrie severă şi veşnică o va sustrage atacurilor dumneavoastră. Rămîne să arătaţi, domnule, dacă vă temeţi tot atît de puţin de a fi cauza nenorocirii ei, cît v-aţi temut de-a încerca s-o dezonoraţi. în ce mă priveşte, hotărîrea mea e luată şi am informat-o şi pe ea.

Vă înapoiez alăturat scrisorile

dumneavoastră. Veţi avea bunătatea de a-mi trimite în schimb toate scrisorile fiicei mele j^şi de a face tot ce vă stă în putinţă ca să nu rămînă riici o urmă a unui eveniment a cărui amintire n-am putea-o păstra, eu fără indignare, ea fără ruşine şi dumneavoastră fără remuşcări.

Am "cinstea de a fi etc.

*...7 septembrie 17'**

SCRISOAREA a LXIII-a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

îţi voi explica, desigur, biletul lui Danceny. Evenimentul la care se referă e opera mea şi cred că e capodopera mea. Nu mi-am pierdut vremea de cînd am primit ultima dumitale scrisoare şi mi-am spus ca şi arhitectul atenian : „Ceea ce a spus el eu voi înfăptui'

Aşadar are nevoie de obstacole, acest frumos erou ds roman altminteri adoarme de fericire ! O ! lasă pe mine. îi voi da de furcă ; sau mă înşel, sau somnul lui nu va fi atît de liniştit.- Trebuie să-l facem să priceapă preţul timpului, şi-mi place să cred că regretă acum timpul pierdut. Avea nevoie, poate, spui de asemenea dumneata, de mai mult mister. Bine ! Nevoia aceasta îi va fi satisfăcută. Eu am o calitate : ajunge să mi se deschidă ochii in privinţa unei greşeli şi atunci nu mai am linişts pînă ce n-am reparat totul. Află deci ce am făcut.

Intorcindu-mă acasă alaltăieri dimineaţă, am citit scrisoarea dumitale ; am găsit-o luminoasă. Convinsă că ai indicat foarte bine cauza răului, nu m-am mai ocupat decît să găsesc mijlocul de a-l lecui. Am început totuşi prin a mă culca ; căci neobositul cavaler nu m-a lăsat să închid ochii o clipă, şi credeam că mi-e somn : dar nicidecum ; mă gîndeam intr-una la Danceny, dorinţa de a-i scutura apatia sau de a-l pedepsi din pricina ei nu-mi îngăduia să

adorm, şi numai după ce mi-am întocmit bine planul, am putut afla două ore de odihnă.

M-am dus chiar în seara aceea la doamna de Volanges şi, potrivit planului meu, i-am destăinuit că eram sigură câ între fiica ei şi Danceny exista o legătură primejdioasă. Femeia aceasta, atît de clarvăzătoare in privinţa dumitale, era într-atît de orbită, îneît îmi răspunse la început că desigur mă înşelam ; câ fata ei era un copil etc., etc. Nu puteam să-i spun tot ce ştiam ; dar i-am citat unele priviri, unele cuvinte *de care virtutea şi prietenia men se îngrijorau,* **l-am vorbit, în sfîrşit, aproape tot aşa de bine ca o femeie pioasă ; şi ca să dau lovitura decisivă, i-am spus chiar că mi s-a părut că am văzut-o primind o scrisoare. „Asta îmi aminteşte, am adăugat eu, că într-o zi a deschis faţă de mine un sertar al scrinului ei, în care erau multe hîrtii pe care desigur ţine să le păstreze. Ştii că întreţine vreo corespondenţă frecventă cu cineva ?“ Doamna de Volanges s-a schimbat la faţă, şi am văzut cîteva lacrimi umezindu-i ochii. „îţi mulţumesc, prietenă credincioasă, îmi spuse, strîngîndu-mi mina, voi. căuta să mă lămuresc."**

După această conversaţie, prea scurtă ca să pară suspectă, m-am apropiat de fetiţă. Am părăsit-o curînd ca s-o rog pe mamă să nu mă compromită faţă de fiica ei, ceea ce îmi făgăduiu bucuroasă, mai ales cînd am făcut»-o să înţeleagă ce fericire ar fi ca fetiţa aceasta să capete destulă încredere ca să-şi deschidă inima faţă de mine şi să-mi îngăduie astfel să-i dau *sfaturile mele înţelepte.* **Ceea ce mă încredinţează că-şi va ţine făgăduiala e că va voi desigur să-şi arate perspicacitatea faţă de fiica eL Eram astfel autorizata să-mi păstrez tonul de prietenie faţă de fată, fără să par prefăcută în ochii doamnei de Volanges ; lucru pe care voiam să-l evit. Mai cîştigam şi posibilitatea de-a putea sta pe viitor cu fata oricît de mult şi oricît de tainic, fără ca mama să intre la vreo**

bănuială.

Am profitat de acest lucru începînd chiar din seara aceea ; şi după ce am terminat partida, am luat-o pe copilă într-un colţ şi-am început să-i vorbesc de Danceny, subiect fără sfîrşit pentru ea M-am amuzat s-o îrtflăcărez în privinţa plăcerii pe care-o va avea văzîndu-1 mîine ; am făcut-o să spună tot felul de nebunii. Trebuia să-i restitui sub formă de speranţă ceea ce îi răpeam în realitate ; şi apoi toate astea aveau s-o facă să simtă şi mai mult lovitura, căci sînt convinsă că cu cît va suferi mai mult, cu atît va fi mai grăbită să se despăgubească la prima ocazie. E ele altminteri indicat să deprinzi cu mari evenimente pe aceea pe care o destinezi marilor aventuri.

La urma urmei, îşi poate plăti cu cîteva lacrimi plăcerea de a-1 avea pe Danceny ; e nebună după el! Toate bune. îi făgăduiesc că-1 va avea, şi chiar mai curînd decît l-ar fi avut fără această furtună. E un vis urît, urmat de o deşteptare încintătoare ; şi, la drept vorbind, mi se pare că ar trebui să-mi fie recunoscătoare : de fapt, chiar dacă voi fi dat dovadă în împrejurarea aceasta de un pic de răutate, avem şi noi dreptul să ne distrăm:

Proştii sînt aduşi pe lume pentru desfătarea noastră.[I]

în sfîrşit, m-am retras, foarte îneîntată de mine.

Sau Danceny, mi-am zis, îndîrjit din pricina obstacolelor, o va iubi şi mai mult, şi atunci sînt dispusă să-l ajut din 'toate puterile ; sau, dacă nu-i decît un prost, cum sînt uneori ispitită să cred, va fi deznădăjduit şi se va da bătut: în cazul acesta cel puţin mă voi fi răzbunat pe el cit îmi va fi stat în putinţă ; voi fi sporit în favoarea mea, cu această ocazie, consideraţia mamei, prietenia fiicei şi încrederea amîndurora. Cît despre Gercourt, obiectul principal al preocupărilor

I Gresset, *Le Meehant,* comedie. [Jean-Baptiste Louis Cresset (1769—1777V *Riutăciosul,* actul III, scena I.]

mele, aş fi foarte de plîns sau foarte neîndemînatecă, stăpînă cum sînt şi cum voi fi şi mai mult, pe sufletul soţiei lui, dacă n-aş găsi mii de mijloace să-l fac să ajungă ce vreau eu. M-am culcat legănată de aceste gînduri frumoase ; am dormit bine şi m-am sculat foarte tîrziu.

Cînd m-am trezit, am găsit două bilete, unul de la mamă şi altul de la fiică şi n-am putut să nu rid citind în amîndouă aceeaşi frază, literă cu literă : *numai de la dumneata aştept puţină consolare.* **Nu e nostim, intr-adevăr, să consolezi pentru şi contra, şi să fiu singurul agent, a două interese diametral opuse ? Iată-mă asemeni divinităţii, primind rugăminţile contradictorii ale muritorilor orbi şi neschimbînd întru nimic hotărîrile mele nestrămutate.. Am părăsit totuşi rolul acesta august, ca să iau pe cel de înger consolator ; şi, potrivit preceptului, m-am dus să cercetez prietenii aflaţi în suferinţă.**

Am început cu mama ; am găsit-o într-un hal de tristeţe care te şi răzbună întrucîtva de neplăcerile pe care te-a făcut să le înduri de la frumoasa dumitale mironosiţă. Totul a izbutit de minune : singura mea îngrijorare era să nu profite doamna de Volanges de moment ca să-şi cîştige încrederea fiicei; ceea ce ar fi fost foarte uşor, în- trebuinţînd cu ea vorba bună şi prietenoasă, şi dînd sfaturilor înţelepte aerul şi tonul afecţiunii îngăduitoare. Din fericire, ea a recurs la severitate şi s-a purtat atit de prost, îneît n-am putut decît să aplaud. E drept că ar fi putut să ne zădărnicească tot planul prin hotărîrea pe care-o luase de a-şi trimite fata înapoi la mănăstire, dar am parat lovitura şi am sfătuit-o s-o ameninţe numai c-o trimite dacâ Danceny va continua s-o urmărească : asta ii va sili pe tineri să adopte o atitudine circumspectă, pe care-o cred necesară succesului.

Apoi m-am dus la fată. Nu-ţi poţi închipui

cît o înfrumuseţează durerea! Cînd va începe să fie cît de puţin cochetă, îţi garantez că va plînge des : de data asta plîn- gea fără nici o intenţie... Surprinsă de acest nou agrement pe care nu i-1 cunoşteam, şi pe care eram încîntată să-l observ, nu i-am oferit la început decit consolări de acelea stîngace care mai degrabă sporesc supărarea în loc s-o aline : în felul acesta am adus-o aproape la disperare. Nu mai plingea şi la un moment dat m-am temut să nu-i vină râu. Am sfătuit-o să se culce, ceea ce şi făcu ; i-am slujit de cameristă : nu se pieptănase încă, şi curind părul ei despletit îi căzu pe umeri şi pe sinii cu desăvîrşire goi; am săurtat-o ; mi-a căzut în braţe, şi lacrimile au început să-i curgă în voie, din nou. Doamne ! ce frumoasă era ! A ! dacă Magdalena era aşa, trebuie să fi fost cu mult mai primejdioasă pocăită decit păcătoasă.

Cînd frumoasa îndurerată fu în pat, am început s-o consolez de-a binelea. Mai întîi am liniştit-o în privinţj mănăstirii. Am făcut să-i încolţească nădejdea că va putea să-l vadă pe Danceny în ascuns; şi aşezîndu-mă pe patul ei, i-am spus : „O, dacă ar fi aici !“ ; apoi, brodind pe această temă, am făcut-o din vorbă în vorbă să nu-şi mai aducă aminte de loc că era mîhnită. Ne-am fi despărţit foarte mulţumite una faţă de alta, dacă n-ar fi vrut să-mi încredinţeze o scrisoare pentru Danceny, pe care am refuzat-o cu încăpăţînare. Iată motivele mele, pe care nu mă îndoiesc că le vei aproba.

în primul rînd, ar fi însemnat să mă compromit in ochii lui Danceny; şi dacă acesta era singurul argument pe care puteam să-l invoc faţă de copilă, pentru dumneata mai am multe altele. N-aş fi riscat să pierd tot rodul ostenelii mele dacă aş fi dat tinerilor noştri atît de repede un mijloc de a-şi alina suferinţele ? Apoi, nu m-ar supăra să-i silesc să amestece şi cîţiva servitori în aventura asta : fiindcă dacă

pînă la urmă ea va avea un deznodămînt fericit, aşa cum nădăjduiesc, va trebui dată în vileag imediat după căsătorie, şi nu cunosc alt mijloc mai sigur pentru aceasta ; sau dacă, din întîmplare. servitorii nu vor vorbi, vom vorbi noi, şi va fi mai comod să punem indiscreţia pe seama lor.

Va trebui aşadar să dai această idee astăzi lui Danceny, şi cum nu sînt sigură dr ermerista fetei, de care şi ea pare că se îndoieşte, indic,.'.-i-o pe a mea, pe credin

cioasa Victoire. Voi avea grijă să fac aşa fel încît să izbutească demersul. Ideea aceasta îmi place cu atît mai mult, cu cît confidenţa nu ne va folosi decît nouă, şi nicidecum lor, fiindcă nu ţi-am spus încă tot.

în timp ce mă apăram în privinţa scrisorii, mă temeam mereu să nu mă roage s-o pun la cutia poştei locale, ceea ce n-aş fi putut refuza. Din fericire, din pricina tulburării, sau a ignoranţei, sau poate că ţinea mai puţin la scrisoare decît la răspuns, pe care nu l-ar fi putut avea pe calea aceasta, nu mi-a vorbit de aşa ceva : dar ca să evit să nu-i vină ideea mai tîrziu, sau cel puţin ca să nu poată s-o pună în practică, am luat repede o hotărîre şi, întorcîndu-mă la mamă, am convins-o s-o îndepărteze pe fată pentru cîtva timp şi s-o trimită la ţară... Şi unde ? Nu-ţi bate inima de bucurie ?... La mătuşa dumitale, la bătrîna doamnă de Rosemonde. Urmează s-o înştiinţeze astăzi: iată-te astfel autorizat să-ţi regăseşti mironosiţa care nu-ţi va mai putea obiecta scandalul unei convieţuiri în prea strictă intimitate; şi graţie grijii ce-ţi port, doamna de Volanges va repara ea însăşi neajunsurile-pe care ţi le-a pricinuit.

Dar ascultă-mă şi nu te ocupa într-atît de treburile dumitale încît să neglijezi pe acelea care mă interesează pe mine. Vreau să devii corespondentul şi sfătuitorul celor doi tineri. înştiinţează-1 pe Danceny despre călătoria asta şi oferă-i serviciile dumitale. Nu-i arăta altă dificultate decît de a face să-i parvină porumbiţei scrisorile dumitale de acreditare, şi înlătură pe dată obstacolul acesta indicind calea prin mijlocirea cameristei mele. Nu încape nici o îndoială că va accepta ; şi vei avea drept răsplată pentru ostenelile dumitale confidenţele unui suflet virgin, ceea ce e totdeauna interesant. Biata copilă ! Cum va roşi cînd îţi va înmîna prima scrisoare ! La drept vorbind, rolul de confident, împotriva căruia s-au ivit prejudecăţi, îmi pare o destindere plăcută cînd eşti ocupat în altă parte; şi acesta va fi cazul dumitale.

De dumneata va depinde deznodămîntul acestei intrigi. Cîntăreşte bine momentul cînd

va trebui să întruneşti pe actori. Viaţa la ţară îţi oferă mii de mijloace ; şi Danceny va fi de bună seamă gata să se prezinte la primul dumitale semnal. O noapte, o deghizare, o fereastră... mai ştiu şi eu I Dar, în sfîrşit, dacă fetiţa se întoarce de la ţară aşa cum a plecat, dumneata vei da socoteală. Dacâ eşti de părere că are nevoie de încurajare din partea mea, în- ştiinţează-mă. Cred că i-am dat o lecţie destul de bună asupra primejdiei de a păstra scrisorile, ca să pot îndrăzni acum să-i scriu; căci stăruie9c în intenţia de a o face eleva mea.

Cred că am uitat să-ţi spun că bănuielile ei în privinţa divulgării corespondenţei au căzut întîi pe cameristă, iar eu le-am îndreptat înspre confesor. Ceea ce înseamnă să prinzi doi iepuri deodată.

Rămîi cu bine, viconte ; stau cam de mult de vorbă cu dumneata şi am întîrziat cu prînzul; dar amorul propriu şi prietenia îmi dictau scrisoarea, şi atît unul cît şi cealaltă sînt guralivi. De altminteri o vei primi la ora trei, şi-i tot ce trebuie.

Mai plînge-te de mine, dacă îndrăzneşti, şi du-te să revezi, dacă te ispiteşte, plantaţia contelui de B... Spui c-o păstrează pentru bucuria prietenilor săi ! Omul ăsta e deci prieten cu toată lumea ? Dar, rămîi cu bine, mi-e foame.

septembrie 17"

SCRISOAREA a LXIV-a

Cavalerul Danceny
către doamna de
Volanges

(Minută alăturată scrisorii a LXVI-a, a vicontelui către marchiză.)

Fără să caut, doamnă, să-mi justific purtarea, şi fără să mă plîng de purtarea dumneavoastră, nu pot decît să mă întristez de o întîmplare care face nenorocirea a trei fiinţe, toate trei demne de o soartă mai bună. Mai sensibil 1a durerea de

a fi pricinuit-o decît la aceea de a-i fi victimă, de ieri am încercat de mai multe ori să mă învrednicesc a vă răspunde,--fără să pot găsi puterea necesară. Totuşi, am a vă spune atîtea lucruri, îneît va trebui să fac •o nouă sforţare ; şi dacă scrisoarea aceasta vă va părea dezordonată şi fără şir, gîndiţi-vă în ce jalnică situaţie mă aflu şi acordaţi-mi oarecare indulgenţă.

îngăduiţi-mi, mai întîi, să protestez împotriva primei fraze a scrisorii dumneavoastră. N-am abuzat, îndrăznesc să v-o spun, nici de încrederea dumneavoastră, nici ce nevinovăţia domnişoarei de Volanges; le-am respectat pe amîndouă în toate acţiunile mele. Numai acestea atîrnau de mine, şi dacă aţi vrea să mă faceţi răspunzător de un sentiment involuntar, nu mă tem să adaug că acela pe care mi l-a inspirat fiica dumneavoastră, chiar dacă are darul să vă displacă, nu vă poate nicidecum ofensa. în chestiunea aceasta, care mă doare mai mult decît aş putea să vă spun, vă iau p-3 dumneavoastră drept judecător şi scrisorile mele drept martore.

îmi interziceţi pe viitor intrarea în casa dumneavoastră, şi fără îndoială mă voi supune tuturor poruncilor dumneavoastră în această privinţă : dar absenţa mea bruscă şi totală n-ar da oare tot atîta prilej la observaţiile pe care voiţi să le evitaţi, cum ar da ordinul pe care, din motivul acesta, n-aţi vrut să-l transmiteţi la poartă ? Voi stărui cu atît mai mult asupra acestui punct, cu cît el are o mai mare importanţă pentru domnişoara de Volanges decît pentru mine. Vă conjur deci să-i cintăriţi cu atenţie toate aspectele şi să nu îngăduiţi ca severitatea să vă întunece prudenţa. Convins că numai interesul domnişoarei de Volanges vă va dicta hotărîrile, aştept noile ordine ale dumneavoastră.

Totuşi, în cazul cînd mi-aţi îngădui să vă aduc din cînd în cînd omagiile mele, mă oblig, doamnă (şi vă puteţi bizui pe promisiunea mea), să nu profit de aceste ocazii pentru a încerca să vorbesc în taină cu domnişoara de Volanges, sau să-i înmînez vreo scrisoare. Teama de tot ce-ar

putea să-i compromită reputaţia mă îndeamnă la acest sacrificiu, pe care fericirea de-a o vedea din cînd în cînd mi-1 va despăgubi.

Acest pasaj al scrisorii mele e de asemenea singurul răspuns pe care vi-1 pot da la cele ce-mi spuneţi în privinţa soartei ce-i destinaţi domnişoarei de Volanges, soartă pe care vreţi s-o faceţi să depindă de purtarea mea. Ar însemna să vă înşel dacă v-aş promite mai mult. Un infam seducător poate să-şi potrivească planul după împrejurări şi să ţină seama de evenimente : dragostea care mă însufleţeşte, însă, nu-mi îngăduie decit două sentimente : curajul şi statornicia.

Cum ! Să consimt eu ca domnişoara de Volanges să mă uite şi eu însumi s-o uit ? Nu, asta niciodată ! li voi ră- mîne credincios : i-am jurat-o şi-mi reînnoiesc astăzi jură- mîntul. Iertaţi-mă, doamnă, îmi pierd minţile, trebuie să-mi vin In fire.

Mai am un alt subiect de tratat cu dumneavoastră : acela al scrisorilor pe care mi le cereţi. îmi pare cu adevărat foarte rău că sînt silit să adaug un refuz la vina pe care mi-aţi găsit-o şi pînă acum ; dar, vă conjur, ascultaţi-mi motivele şi binevoiţi să vă amintiţi, ca să le apreciaţi, că singura consolare la nenorocirea de a fi pierdut prietenia dumneavoastră e speranţa de a păstra stima dumneavoastră.

Scrisorile domnişoarei de Volanges, care mi-au fost totdeauna atît de preţioase, îmi devin mai mult ca oricînd in momentul de faţă. Sînt singurul bun care-mi mai rămine ; numai ele îmi reamintesc un sentiment care constituie tot farmecul vieţii mele. Cu toate acestea, puteţi să mă credeţi, n-aş ezita o clipă să vi le sacrific, şi regretul de a mă priva de ele ar amuţi în faţa dorinţei de a vă dovedi consideraţia mea respectuoasă ; dar motive puternice mă reţin, şi sînt încredinţat că dumneavoastră înşivă nu le puteţi nesocoti.

Deţineţi, e adevărat, secretul domnişoarei de Volanges ; dar, îngăduiţi-mi să v-o spun, sînt îndreptăţit să cred că asta a fost efectul

surprinderii şi nu al încrederii. Nu mă încumet să critic un demers pe care-1 autorizează poate grija dumneavoastră de mamă. Respect drepturile dumneavoastră, dar ele nu merg pînă acolo încît să mă facă să uit datoriile mele. Cea mai sfintă din toate e să nu trădezi niciodată încrederea care ţi se acordă. Ar însemna s-o trădez dacă aş expune în văzul unei alte persoane secretele unei inimi care n-a vrut să se dezvăluie decit în faţa mea. Dacă fiica dumneavoastră consimte să vi le încredinţez, n-are decît să vi le spună, scrisorile ei vă sînt inutile. Dacă, dimpotrivă, ea vrea să-şi păstreze secretul, fără îndoială că nu vă puteţi aştepta să vi-1 divulg eu.

Cît despre misterul în care doriţi să învăluiţi întîm- plarea aceasta, fiţi fără grijă, doamnă ; pentru tot ce priveşte pe domnişoara de Volanges, desfid chiar inima unei mame. Ca să puteţi fi absolut liniştită, am prevăzut totul. Depozitul acesta preţios care pînă acum purta indicaţia : *hîrtii de ars;* poartă acum : *hirtii aparţinind doamnei de Volanges.* Această dispoziţie a mea trebuie să vă dovedească de asemenea că refuzul meu nu izvorăşte din teama că aţi găsi In aceste scrisori un singur sentiment de care dumneavoastră aţi avea vreun motiv să vă plîngeţi.

Iată, doamnă, o prea lungă scrisoare. Ar fi totuşi prea scurtă dacă v-ar mai lăsa cea mai mică îndoială în privinţa onestităţii sentimentelor mele, a regretului foarte sincer că v-am pricinuit neplăceri, şi a profundului respect cu care am cinstea de a fi etc.

_9 septembrie J7 ''

SCRISOAREA a LXV-a

Cavalerul Danceny către Cecile Volanges

(Trimisă deschisă marchizei de MerteuiI
în scrisoarea a LXVI-a, a vicontelui.)

O ! scumpa mea Cecile ce ne facem acum ?

Ce zeu ne va salva de la nenorocirile care ne ameninţă ? Dragostea să ne dea cel puţin curajul de a le indura! Cum să-ţi descriu uimirea, deznădejdea mea cînd am văzut scrisorile mele, cînd am citit biletul doamnei de Volanges ? Cine ne-a trădat oare ? Pe cine cad bănuielile dumitale ? Ai făcut vreo imprudenţă ? Acum ce faci ? Ce ţi s-a spus ? Aş vrea să ştiu totul, şi eu ignorez totul. Poate că nici dumneata nu ştii mai mult decit mine.

Iţi trimit biletul mamei dumitale şi copia răspunsului meu. Nădăjduiesc că vei aproba cele ce-i spun. Aş vrea să aprobi de asemenea şi demersurile pe care le-am făcut după evenimentul acela fatal; toate au drept scop să pot căpăta veşti de la dumneata, să-ţi dau veşti despre mine ; şi, cine ştie, poate să ne revedem, şi chiar mai puţin stingheriţi decit pînă acum.

Iţi închipui, scumpă Cocile, bucuria de a ne regăsi, de a ne putea jura iar dragoste eternă, şi de a citi in ochii noştri, de a simţi în sufletele noastre că jurămîntul acesta nu va fi mincinos ? Cîte necazuri nu ne-ar face să uităm o clipă atît de fericită ? Eu trag nădejde că o asemenea clipă se va întoarce, şi nădejdea aceasta o datorez tocmai acestor demersuri pe care te conjur să le aprobi. Ce spun ?
o datorez atenţiei consolatoare a celui mai afectuos prieten ; şi singurul lucru pe care ţi-1 cer e să îngădui ca prietenul acesta al meu să fie şi al dumitale.

Poate n-ar fi trebuit să-i fac confidenţe fără învoirea dumitale, dar am drept scuză nenorocirea şi necesitatea. Dragostea m-a călăuzit; ea te roagă să fii indulgentă şi să ierţi o indiscreţie necesară şi fără de care am fi rămas poate pe veci despărţiţi.[1] Cunoşti pe prietenul de care-ţi vorbesc ; e prietenul femeii pe care-o iubeşti mai mult ca pe toate. E vicontele de Valmont.

Intenţia mea, adresindu-mă lui, era mai întîi să-l rog s-o facă pe doamna de Merteuil să

I Domnul Danceny nu spune adevărul. Făcuse confidenţe domnului dc Valmont înaintea acestui eveniment. Vezi scriţoarca a LVII-a.

primească o scrisoare pentru dumneata. După părerea lui, însă, mijlocul acesta n-ar avea şanse de izbîndă ; dar în lipsa stăpînei, răspunde de cameristă care îi este îndatorată. Ea îţi va înmîna scrisoarea aceasta şi tot ei îi vei putea da răspunsul.

Ajutorul acesta nu ne-ar fi de nici un folos dacă, după cum crede domnul de Valmont, trebuie să pleci fără în- tîrziere lâ ţară. Dar în cazul acesta, e dispus el însuşi să ne servească. Persoana la care mergi e ruda lui. Va profita de pretextul acesta ca să se ducă la ea în acelaşi timp cu dumneata ; şi va avea el grijă să facă să ne ajungă scrisorile. E convins chiar că dacă binevoieşti să te laşi condusă, el ne va procura mijloacele să ne vedem acolo, fără nici un risc pentru dumneata de a te compromite.

Acum, dragă Cecile, dacă mă iubeşti, dacă deplîngi nenorocirea mea, dacă, precum sper, împărtăşeşti regretele mele, vei refuza oare încrederea dumitale unui om care va fi îngerul nostru păzitor ? Fără el, aş fi prada disperării de a nu putea nici măcar uşura supărările pe care ţi

le pricinuiesc. Nădăjduiesc că ele vor avea un sfîrşit : făgâ- duieşte-mi, preasimţitoarea mea prietenă, că nu te vei lăsa in voia lor, că nu te vei lăsa doborîtă de ele. Gîndul că suferi e pentru mine un chin nemaipomenit. Mi-aş da viaţa ca să te fac fericită. Ştii asta prea bine. Va putea oare certitudinea că eşti adorată să-ţi aducă o picătură de mîn- gîiere în suflet ? Al meu are nevoie să-i spui că ierţi dragostei durerile pe care te face să le înduri.

Rămîi cu bine, scumpa mea Cecile, dulcea mea prietenă.

...9 *septembrie 17* "•

SCRISOAREA a LXVI-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Vei vedea, scumpă prietenă, citind cele două scrisori alăturate, dacă mi-am îndeplinit misiunea. Cu toate că amîndouă sînt datate de astăzi, ele au fost scrise ieri, la mine şi sub ochii mei : aceea către fetiţă spune tot ce voiam. Nu pot decit să mă prosternez în faţa adincimii vederilor dumitale, judecind după succesul demersurilor dumitale. Danceny s-a aprins rău de tot şi desigur la prima ocazie n-o să-i mai poţi reproşa nimic. Dacă frumoasa lui ingenuă va fi ascultătoare, totul se va isprăvi cu bine la scurtă vreme după sosirea ei la ţară, am nenumărate mijloace gata pregătite. Graţie solicitudinii dumitale, iată-mă de bună seamă *prietenul lui Danceny ;* **nu-i mai lipseşte decît să fie** *prinţ*[1]**.**

E încă foarte tinerel, băiatul ăsta ! Mă crezi că n-am putut cu nici un chip obţine de la el să-i făgăduiască mamei că renunţă la dragostea lui ? ca şi cum te-ar costa

[1] Expresia se referă la un pasaj dintr*un poem al doinnufui (lo Vollnire. (Voi*

taire, *Fecioara din Orican.)*

L

2
0
6

ceva să făgăduieştiVînd eşti hotărit să nu te ţii de cu- vînt! Ar însemna înşel, îmi repeta într-una : nu găseşti scrupulul acesta înălţător, dat fiind mai cu seamă că vrea să-i seducă fata ? Aţa sînt bărbaţii! Toţi, deopotrivă de ticăloşi în planurile lori numesc onestitate slăbiciunile pe care le dovedesc cînd e yorba să le execute.

E sarcina dumitale să facV. în aşa fel ca doamna de Volanges să nu se sperie de răbufaelile din scrisoarea tînă- rului nostru ; fereşte-ne de mănSstire; încearcă de asemenea s-o faci să nu mai ceară scfeţsorile copilei. In primul rînd, el n-o să i le dea, nu vrea, l^r eu sînt de aceeaşi părere cu el; în privinţa aceasta dragostea şi raţiunea sînt de acord. Le-am citit şi eu, le-am înghiţit plictiseala. Pot să ne fie utile. Mă explic. \

De oricîtă prudenţă am da dovadă, se Yioate întîmpla să izbucnească un scandal; asta ar împiedioa, bineînţeles, căsătoria şi ar zădărnici toate planurile noaBtre în legătură cu Gercourt Dar cum, întrucît mă prVeşte, am o răfuială şi cu mama, îmi rezerv dreptul, în cazul acesta, să-i dezonorez fata. Alegînd cu socoteală în corespondenţa aceasta şi nedînd în vileag decît o parte, tînăra Volanges ar putea da impresia că de la ea au pornit toate avansurile şi că s-a aruncat de gîtul băiatului Unele din aceste scrisori ar putea chiar să compromită pe mamă, sau cej. puţin ar arăta-o *vinovată* **de o neglijenţă de neiertat. Ştiulprea bine că onestul Danceny s-ar revolta la început; da(r, cum ar fi personal atacat, cred că pînă la urmă am ^coate-o la capăt cu el. Aş paria pe o mie contra unu că nu vom avea acest ghinion ; dar trebuie să. prevezi totul. /**

Rămîi cu bine, scumpa mea : te rog să vii mîine scară la masă la mareşala de... ; n-am putut s-o refuz.

îmi închipui că n-am nevoie să-ţi recomand secretul faţă de doamna de Volanges asupra

intenţiei mele de a merge la ţară ; ar prefera, în cazul acesta,' să rămînă în oraş; pe cînd aşa, odată instalată la ţară, nu va pleca a doua zi, şi dacă ne acordă numai o săptâmînă, îmi asum întreaga răspundere.

...9 septembrie 17 ' '

SCR1SOAHEA a IAVI l-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

Aveam de gînd să nu vă mai răspund, domnul meu, şi poate că încurcătura în care mă aflu acum e ea însăşi dovadă că într-adevăr nu trebuia. Totuşi n-aş vrea să vă las nici un motiv să vă plîngeţi de mine ; vreau să vă conving că am făcut pentru dumneavoastră tot ce puteam face.

V-am îngăduit să-mi scrieţi, spuneţi ? Recunosc ; dar cînd îmi amintiţi îngăduinţa aceasta, credeţi că uit cu ce condiţii v-am acordat-o ? Dacă aş fi ţinut să respect condiţiile acelea tot aşa de puţin cum le-aţi respectat dumneavoastră, aţi fi primit oare un singur răspuns de la mine? Iată totuşi al treilea ; şi cînd dumneavoastră faceţi tot posibilul ca să mă siliţi să curm această corespondenţă, eu sînt aceea care caut un mijloc s-o întreţin. Există unul, dar e singurul, şi dacă refuzaţi să-l folosiţi, asta îmi va dovedi îndeajuns, orice aţi putea spune, cît de puţin ţineţi dumneavoastră la scrisorile mele.

Scutiţi-mă deci de un limbaj pe care nici nu pot, nici nu vreau să-l ascult; renunţaţi la un sentiment care mă jigneşte şi mă înspăimîntă şi căruia, poate, ar trebui să-i fiţi mai puţin robit, gîndindu-vă că e obstacolul care ne desparte. Sentimentul acesta e aşadar singurul pe ca- re-1 puteţi cunoaşte, şi dragostea va mai avea oare în ochii mei încă o vină, aceea de-a alunga prietenia ? Dumneavoastră înşivă, v-aţi face cumva vinovat de faptul că nu vreţi să vă fie prietenă aceea de la care aţi fi dorit sentimente mai înflăcărate ? Nu vreau să cred aşa ceva : gîndul acesta umilitor m-ar revolta, m-ar îndepărta pentru totdeauna de dumneavoastră.

Olerindu-vă prietenia, domnul meu, vă dau tot ce stă în puterea mea să vă dau, tot ce-mi stă la îndemînă. Ce -aţi putea dori mai mult ? Ca să mă las în voia sentimentului acestuia atît de blind, atît de potrivit inimii mele, nu aştept decît încuviinţarea dumneavoastră, şi cuvîntul pe care

vi- 1 cer, cum că prietenia aceasta ajunge spre a vă face
fericit. Voi uita toate cîte mi s-au spus ; vă voi lăsa dumneavoastră grija de a-mi justifica alegerea.

Vedeţi cît de sinceră sînt; aceasta trebuie să fie dovada încrederii pe care-o am în dumneavoastră ; depinde de dumneavoastră ca s-o faceţi şi mai mare : dar vă previn că primul cuvînt de dragoste o va distruge pentru tot-deauna şi-mi va redeştepta toate temerile ; şi mai cu seamă acest cuvînt va fi pentru mine semnalul unei tăceri eterne faţă de dumneavoastră.

Dacă, după cum spuneţi, *v-aţi întors pe calea cea bună,* **n-aţi prefera să fiţi obiectul prieteniei unei femei cinstite, decît acela al remuşcărilor unei femei vinovate ?**

Vă las cu bine ; vă daţi seama că după ce am vorbit astfel, nu mai pot spune nimic înainte de a fi primit răspunsul dumneavoastră.

...9 *septembrie 17 ' **

SCRISOAREA a LXVIII-a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Cum să răspund, doamnă, ultimei dumneavoastră scrisori ? Cum să îndrăznesc să fiu sincer, tind sinceritatea mea mă poate pierde în ochii dumneavoastră ? N-are a face, trebuie ; voi avea curajul să fiu sincer. îmi spun, îmi repet, că e mai bine să vă merit decît să vă obţin ; şi chiar dacă nu-mi veţi acorda niciodată o fericire pe care-aş dori-o neîncetat, trebuie să vă dovedesc cel puţin că inima mea e vrednică de ea.

Ce păcat că. după cum spuneţi, *m-am întors pe calea cea bună !* **Cu ce aprigă bucurie aş fi citit scrisoarea aceasta la care cu teamă răspund astăzi ! îmi vorbiţi în ea cu** *sinceritate,* **îmi arătaţi** *încredere,* **îmi oferiţi în sfîrşit** *prietenia*

dumneavoastră; cite bunuri, doamnă, şi cîte regrete că nu pot profita de ele ! De ce nu mai sînt acelaşi ?

Dacă într-adevăr aş fi acelaşi : dacâ n-aş avea faţă de dumneavoastră decît o înclinare obişnuită, înclinarea aceea uşoară, fruct al seducţiei şi al plăcerii, căreia totuşi astăzi
i se spune dragoste, m-aş grăbi să trag un folos din tot ce aş putea obţine. Puţin scrupulos în privinţa mijloacelor, cu condiţia ca ele să-mi procure succesul, aş încuraja sinceritatea dumneavoastră din nevoia de a pătrunde în inima dumneavoastră ; aş dori încrederea dumneavoastră, cu scopul de-a o trăda; aş accepta prietenia dumneavoastră cu speranţa de-a o împinge la rătăcire... Cum, doarnnă, tabloul acesta vă înspăimîntă ?... el ar fi totuşi făcut după chipul şi asemănarea mea, dacă v-aş spune că primesc să nu fiu decît prietenul dumneavoastră.

Cum ! Să consimt eu să împart cu cineva un sentiment izvorit din sufletul dumneavoastră ? Dacă vă voi spune vreodată aşa ceva, să nu mă mai credeţi. Din clipa aceea voi încerca să vă amăgesc ; voi putea să vă doresc îacă, dar cu siguranţă n-o să vă mai iubesc.

Nu pentru că sinceritatea amabilă, încrederea, afectuoasă, prietenia prevenitoare sînt lipsite de preţ în ochii mei... Dar dragostea! Dragostea adevărată, cum e aceea pe care o inspiraţi, întrunind toate sentimentele acestea, dîndu-le mai multă energie, nu se poate împăca, aşa cum se împacă ele, cu acea linişte sufletească, cu acea indiferenţă care îngăduie comparaţii, care suferă chiar preferinţe. Nu, doamnă, nu voi fi prietenul dumneavoastră ; vă voi iubi cu dragostea cea mai tandră, şi chiar cea mai aprinsă, deşi cea mai respectuoasă. Dragostea aceasta o veţi putea aduce la disperare, dar n-o veţi putea nimici.

C-u ce drept pretindeţi să dispuneţi de o inimă al cărei omagiu îl respingeţi ? Prin ce

rafinament de cruzime îmi invidiaţi pînă şi fericirea de a vă iubi ? Fericirea aceasta îmi aparţine. Nu depinde de dumneavoastră ; voi şti s-o apăr. Dacă e izvorul suferinţelor mele, e totodată şi alinarea lor.

Nu, încă o dată, nu. Nu vă pot împiedica în stăruinţa pe care o puneţi ca să mă refuzaţi cu cruzime, dar lăsaţi-mi dragostea mea. Vă place să mă chinuiţi. Bine, fie ! încercaţi să-mi istoviţi curajul, voi şti să vă silesc cel puţin să-mi hotărîţi soarta ; şi poate într-o zi îmi veţi da dreptate. Nu vreau să spun că sper să fiţi vreodată compătimitoare dar, fără să fiţi convinsă, veţi recunoaşte totuşi adevărul; vă veţi spune : l-am judecat greşit.

Mai mult chiar, pe dumneavoastră înşivă vă nedreptăţiţi. Să vă cunoască cineva fără să vă iubească, să vă iubească fără să fie statornic e cu neputinţă ; şi, in ciuda modestiei care vă împodobeşte, trebuie să vă fie mai uşor să vă plîngeţi, decît să vă miraţi de sentimentele pe care le pricinuiţi. Cit despre mine, al cărui singur merit e că am ştiut să vă preţuiesc, nu vreau să-mi pierd meritul acesta; şi nu numai că resping oferta dumneavoastră amăgitoare, dar reînnoiesc la picioarele dumneavoastră jurămîntul de a vă iubi mereu.

...10 septembrie *11"'*

SCRISOAREA a LXI X-a

•Cecile Volanges către cavalerul Danceny

(Bilei scris tu creionul şi recopiat de Danceny)

Mă întrebi ce fac : te iubesc şi plîng. Mama mea nu mai vorbeşte cu mine ; mi-a luat hîrtia, tocul şi cerneala ; mă slujesc de un creion care din fericire mi-a mai rămas, şi îţi scriu pe o bucată din scrisoarea dumitale. N-am cum să nu aprob tot ce-ai făcut dumneata; te iubesc prea mult ca să nu recurg la orice mijloc spre a avea veşti de la dumneata sau să-ţi dau veşti despre

mine. Domnul Valmont nu-mi place, şi nu ştiam că sînteţi chiar atît de prieteni ; voi încerca să mă obişnuiesc cu el şi-l voi iubi din cauza dumitale. Nu ştiu cine ne-a trădat; nu poate fi decît sau camerista sau confesorul. Sînt foarte nenorocită : plecăm mîine la ţară ; nu ştiu pe cît timp. Doamne ! Cum voi putea să nu te mai văd ! Nu mai am loc. Rămîi cu bine ; încearcă să-mi desluşeşti scrisul. Cuvintele acestea scrise cu creionul poate se vor şterge, dar niciodată nu se vor şterge sentimentele săpate în inima mea.

,~J0 septembrie 17"

SCRISOAREA a LXX a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Trebuie să-ţi comunic o ştire importantă, scumpă prietenă. Am luat ieri seară masa, după cum ştii, la mareşala de... ; s-a vorbit despre dumneata, iar eu am spus nu tot binele pe care-1 gîndesc, ci tot binele pe care nu-1 gîndesc despre dumneata. Toată lumea părea de acord, şi conversaţia tînjea, aşa cum se întîmplă ori de cîte ori se spune numai de bine de aproapele nostru, cînd iată că deodată s-a ridicat un contradictor ; era Prevan.

„Nu mă îndoiesc, doamne fereşte, spuse el ridicîndu-se, de cuminţenia doamnei de MerteuiI! Dar îndrăznesc să cred c-o datorează mai degrabă frivolităţii decît principiilor sale. E poate mai anevoie să te ţii de ea decît să-i placi; şi dat fiind că atunci cînd umbli după o femeie dai la tot pasul de altele, şi că, la urma urmei, celelalte pot valora cît şi ea, dacă nu şi mai mult, unii se lasă distraşi de o dorinţă nouă, alţii renunţă din ohoseală; şi astfel, ea este poate dintre toate femeile din Paris aceea care a trebuit cel mai puţin să se apere. în ce mă priveşte, adăugă el (încurajat de surîsul cîtorva femei), nu voi crede în virtutea doamnei de MerteuiI decît după ce voi fi omo- rît şase cai alergând după ea.“

Această glumă proastă avu succes, ca toate cele care au la bază bîrfirea ; în timp ce lumea rîdea, Prevan se aşeză iar la locul lui şi conversaţia generală schimbă subiectul. Dar cele două contese de B..., care stăteau lîngă neîncrezătorul nostru, coritiiuiară cu el o conversaţie particulară, pe care din fericire am fost în măsură s-o ascult.

Pariul de a te cuceri a fost primit; făgăduiala de a da totul în vileag a fost rostită ; şi din toate făgăduielile care s-au rostit în legătură cu aventura aceasta, va fi cu siguranţă cea mai cu sfinţenie ţinută. Dar iată-te înştiinţată, şi doar

ştii proverbul.

îmi rămîne să-ţi spun că acest Prăvan, pe care îl cunoşti puţin, e un om tare plăcut şi încă şi mai dibaci. Dacă m-ai auzit uneori spunindu-ţi contrariul, e numai din pricină că nu mi-i drag, că mă străduiesc să-i zădărnicesc succesele, şi că nu ignorez cit cîntăreşte cuvîntul meu în ochii a vreo treizeci de femei din cele mai la modă.

într-adevăr, în felul acesta l-am împiedicat mult timp să apară pe ceea ce am putea numi-scena cea mare ; făcea minuni, fără ca aceasta sâ-i îmbunătăţească reputaţia. Dar vilva stîrnită de întreita lui aventură, fixînd privirile asupra lui, i-a dat încrederea care pînă atunci îi lipsea, şi l-a făcut cu adevărat de temut. Cu un cuvint. e astăzi poate singurul bărbat pe care m-aş teme să-l întîlnesc în drumul meu; şi fără să mai vorbesc de interesul dumitale, mi-ai aduce un veritabil serviciu dacă l-ai face ridicol, cu această ocazie. îl las în mîini bune ; şi trag nădejde că la înapoierea mea va fi un om pierdut.

îţi făgăduiesc, în schimb, să duc la bun sfîrşit aventura pupilei dumitale şi să mă ocup de ea tot atîta cît mă ocup de frumoasa mironosiţă.

Am primit chiar acum de la ca un proiect de capitulare. Toată scrisoarea ei proclamă dorinţa de-a fi înşelată. N-ar fi putut oferi pentru scopul acesta alt mijloc mai comod şi mai răsuflat în acelaşi timp. Vrea să devin *prietenul ei.* **Dai[1] mie, căruia îmi plac metodele noi şi dificile, nu-mi convine s-o las să scape atît de ieftin ; şi e de la sine înţeles că nu mi-am dat atîta osteneală cu ea, ca să sfîrşesc printr-o seducţie obişnuită.**

Intenţia mea e, dimpotrivă, s-o fac să simtă bine valoarea şi mărimea fiecărui sacrificiu pe care mi-1 face ; să n-o duc atît de repede încît remuşcarea să n-o poată urma: să fac să-i piară virtutea într-o lentă agonie ; să-i aţintesc neîncetat privirea asupra acestui jalnic spectacol; şi să nu-i acord fericirea de a mă strînge in braţe decît după ce voi fi silit-o să-şi

dea pe faţă dorinţa. Ar însemna altminteri, că nu merit mare lucru, dacă nu merit nici măcar osteneala de-a fi solicitat. »Şi pot să mă răzbun oare mai puţin pe o femeie trufaşă, căreia parcă îi e ruşine să-şi mărturisească iubirea ?

Aşadar am refuzat preţioasa prietenie şi am stăruit să-mi păstrez titlul d? îndrăgostit. Dîndu-mi bine seama că-i foarte important să obţin titlul acesta — care nu pare la prima vedere decît o vorbă în locul alteia — mi-am întocmit cu multă grijă scrisoarea, şi m-am silit sâ pun în ea dezordinea aceea care trădează prezenţa sentimentului. Cu un cuvînt, am bătut cîmpii cît am putut : fiindcă unde nu-i aiureală nu e pasiune ; şi cred că acesta e motivul pentru care femeile ne sînt at-ît de superioare în scrisorile de dragoste.

Am terminat scrisoarea mea cu o măguleală, tot ca urmare a adincilor mele observaţii. Inima unei femei, după ce a fost pusă la încercare cîtva timp, are nevoie de odihnă ; şi am remarcat că o măguleală este, pentru toate femeile, perna cea mai moale care li se poate oferi.

Rămîi cu bine, frumoasa mea prietenă. Plec mîine. Dacă ai să-mi dai vreo poruncă pentru contesa de... mă voi opri la ea, cel puţin la prînz. îmi pare rău că am plecat fără să te mai văd. Transmite-mi sublimele dumitale instrucţiuni, şi ajută-mă cu sfaturile dumitale înţelepte, în această clipă hotărîtoare.

Mai cu seamă, fereşte-te de Prevan ; doresc să te pot despăgubi într-o zi de sacrificiul acesta. Cu bine.

...11 septembrie 17”

SCRISOAREA a LXXI-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Zăpăcitul meu de servitor a uitat toată

corespondenţa mea la Paris ! Scrisoarea porumbiţei mele, împreună cu scrisorile lui Danceny şi ale tinerei Volanges, toate au rămas acolo, şi am nevoie de toate. Se va înapoia ca să-şi repare prostia; şi în timp ce-şi pune şaua pe cal, o să-ţi istorisesc întîmplarea din noaptea aceateta : căci te rog să crezi că nu-mi pierd timpul.

Aventura, în ea însăşi, nu-i mare lucru; nu-i decît o reproducere a unei aventuri trecute cu vicontesa de M... Dar e interesantă prin unele amănunte. De altminteri, sînt îndntat că pot să-ţi arăt că, dacă am talentul de a

pierde femeile, am, cînd vreau, şi pe acela de-a le salva. Iau totdeauna hotărîrea cea mai dificilă sau cea mai hazlie ; şi nu-mi reproşez o faptă bună, cu condiţia numai ca ea să-mi fie prilej de iscusinţă sau de distracţie.

Am găsit, aşadar, pe vicontesă aici, şi cum îşi adăuga şi ea stăruinţele la persecuţiile a căror ţintă eram, ca să mă facă să petrec noaptea la castel, i-am spus: „Bine, consimt, dar numai cu condiţia ca s-o petrec cu dum- rieata“. „E cu neputinţă, mi-a răspuns, Vressac e aiei.“ Pînă atunci, credeam doar că-i fac o simplă amabilitate : dar cuvinlcle acestea : „cu neputinţă" mă revoltară, ca de obicei. M-am simţit umilit la gîndul de a fi sacrificat lui Vressac, şi am luat hotărîrea să nu tolerez aşa ceva : am insistat deci.

împrejurările, însă, nu-mi erau favorabile. Vressac a avut stîngăcia să trezească bănuielile vicontelui, astfel incit vicontesă nu mai poate să-l primească la ea : şi călătoria aceasta la îngăduitoarea contesă a fost pusă la cale intre ei, ca să poată petrece cîteva nopţi împreună. Vicontele, la început, chiar s-a cam supărat cînd l-a văzut pe Vressac ; dar cum e şi mai vînător decât gelos, a rămas totuşi; şi contesa, tot cum o ştii, după ce a instalat pe soţie pe coridorul cel mare, a pus pe bărbat într-o parte ţi pe amant în cealaltă şi i-a lăsat să se descurce

între ei. Ghinionul amîndurora a făcut ca eu să am camera vizavi.

în ziua aceea, adică ieri, Vressac, care, cum îţi poţi închipui, îl linguşeşte pe viconte, era la vînătoare împreună cu el, în ciuda lipsei lui de interes pentru sportul acesta, şi socotea că se va consola noaptea, în braţele soţiei, de plictiseala pe care-1 face soţul s-o îndure ziua; dar eu eram de părere că are nevoie de odihnă, şi mă ocupam de mijloacele cu care s-o conving pe iubita lui să-i dea răgazul să şi-o procure.

Am izbutit, şi am obţinut de la ea că o să-i caute ceartă tocmai din pricina vînătorii aceleia, la care el, de bunS seamă, nu se dusese decît de hatîrul ei. Nici că se putea Ruşi un pretext mai prost; dar nimeni nu are mai mult decît vicontesă talentul acela, comun tuturor femeilor, de a pune capriciul în locul raţiunii, şi de a nu fi niciodată mai greu de potolit decît atunci cînd greşeşte. Momentul,

de altminteri, nu era de loc prielnic pentru explicaţii; şi cum eu nu pretindeam decît o noapte, am fost de acord ca ei să se împace a doua *zi.*

Vressac, cînd s-a întors, deci, a găsit o mutră îmbufnată. A vrut să cunoască motivul, şi s-a ales cu ocări. încercă să se justifice ; soţul, care era de faţă, sluji de pretext ca să pună capăt conversaţiei; încercă, în sfîrşit, să profite de un moment cînd soţul era absent, ca s-o roage să binevoiască să-l asculte la noapte : vicontesa deveni atunci într-adevăr sublimă. Se indignă împotriva îndrăznelii bărbaţilor care, pentru motivul că au cunoscut cîndva favorurile unei femei, se cred autorizaţi să abuzeze de ele, chiar atunci cînd au motive să se plîngă de ei; şi schimbînd cu dibăcie discuţia, vorbi atît de frumos despre delicateţe şi sentiment, incit Vressac rămase mut şi ruşinat; eu însumi eram ispitit să cred că are dreptate : fiindcă trebuie să ştii că în calitate de prieten al amîndurora, eram martor la această conversaţie.

în sfîrşit, ea declară categoric că nu va adăuga oboselile dragostei la cele ale vînătorii, şi că nu şi-ar putea ierta să tulbure plăceri atît de rare. Soţul intră. Vressac, dezolat că nu-şi mai putea îngădui să răspundă, mi se adresă mie ; şi după ce îmi istorisi foarte pe larg motivele lui, pe'care le cunoşteam tot atît de bine ca şi el, mă rugă să vorbesc cu vicontesa, ceea ce îi făgăduii. Intr-adevăr, am vorbit cu ea; dar ca să-i mulţumesc şi ca să ne înţelegem în privinţa orei şi a modalităţii întîlnirii noastre.

îmi spuse că avînd camera între aceea a soţului şi a amantului, socotise că e mai prudent să se ducă ea la Vressac decît să vină el la dînsa; şi deci, dat fiind că locuiam vizavi de ea, socoate de asemenea că e mai sigur să vină ea la mine: aşadar avea să vină îndată cc camerista o va lăsa singură; n-aveam decît să nu-mi încui uşa şi s-o aştept.

Totul se petrecu după cum plănuisem ; ea veni la mine pe la unu.

...Vşor acoperită Ca mîndra ce din somnul *cel dulce*

e răpită.[1]

Cum nu sînt vanitos, nu mă opresc la amănuntele nopţii : mă cunoşti doar, şi am fost mulţumit de mine.

în zori, a trebuit să ne despărţim. Aici începe interesul întîmplării. în zăpăceala ei, a crezut că lăsase uşa întredeschisă, şi noi o găsirăm închisă, iar cheia rămăsese pe dinăuntru ; nu poţi să-ţi închipui cu cîtă deznădejde mi-a spus numaidecît vicontesă: „A ! sînt pierdută". Mărturisesc că era nostim s-o las în situaţia aceea: dar puteam oare să tolerez ca o femeie să se piardă pentru mine, fără ca eu să fiu cauza ? sau să mă supun împrejurărilor, ca orice om de rînd ? Trebuia găsit, deci, o soluţie. Ce-ai fi făcut în locul meu, scumpa mea ? Iată ce-am făcut, şi am izbutit.

Mi-am dat repede seama că uşa putea fi spartă, cu condiţia însă să-ţi permiţi să faci mult zgomot. Am obţinut deci de la vicontesă, nu fără greutate, că va striga speriată foarte tare, *săriţi, hoţii, asasinii* **etc., etc. La primul strigăt, eu urmam să sparg uşa, iar ea să alerge şi să se bage în pat. N-o să crezi cît timp mi-a mai trebuit ca s-o decid, chiar după ce consimţise. Totuşi, n-avea încotro, şi la prima lovitură uşa a cedat.**

Vicontesă făcu bine că nu-şi pierdu timpul, căci în aceeaşi clipă **vicontele şi Vressae ieşiră pe coridor; de asemenea si camerista veni în fugă spre odaia stăpînei sale.**

Eram singurul care-mi păstrasem sîngele rece, şi am profitat ca să sting o luminare care mai ardea încă şi s-o răstorn : căci îţi dai seama cît era de ridicol să simulezi o spaimă atît de grozavă într-o cameră luminată. Am ocărit apoi pe soţ şi pe amant pentru somnul lor-de plumb, în- credinţîndu-i că strigătele la care am alergat şi sforţările ca să sparg uşa au durat cel puţin cinci minute.

Vicontesă, care-şi regăsise curajul în pat, mă ajută destul de bine, şi jură ps toţi sfinţii că era

---

I Racine, *BriUmniatS.* (Bacme, *BrlUinnicus,* actul II. scena a ll-a.)

un hoţ în apartamentul ei ; declară cu mai multă sinceritate că în viaţa ei nu încercase o asemenea spaimă. Am căutat peste tot şi nu găseam nimic ; am arătat eu atunci luminarea răsturnată şi am emis părerea că, fără îndoială, un şobolan fusese cauza şi a răsturnării luminării şi a spaimei; părerea mea a fost unanim adoptată şi, după cîteva glume răsuflate despre şobolani, vicontele se îndreptă primul spre camera şi patul său, rugîndu-şi soţia să aibă pe viitor şobolani mai liniştiţi.

Vressac, rămas singur cu noi, se apropie de vicontesă şi-i spuse afectuos că asta era o răzbunare a zeului dragostei ; la cax-e ea răspunse uitîndu-se la mine : „Zeul a fost se vede foarte mînios, fiindcă s-a răzbunat crunt; acuma, adăugă ea, sînt frîntă de oboseală şi vreau să dorm".

Eram într-un moment de bunătate, ceea ce m-a făcut, înainte de a ne despărţi, să pledez cauza lui Vressac şi să aranjez o împăcare. Cei doi îndrăgostiţi se îmbrăţişară, si la rîndul meu am fost şi eu sărutat de amîndoi. Săruturile vicontesei nu mă mai impresionau ; dar mărturisesc că acela al lui Vressac mi-a făcut plăcere. Am ieşit împreună: şi după ce am primit mulţumirile lui fierbinţi, fiecare s-a dus să se culce.

Dacă găseşti întîmplarea aceasta hazlie, nu-ţi cer discreţie în privinţa ei. După ce m-a amuzat pe mine, e drept ca şi lumea să-şi aibă partea ei. Deocamdată, vorbesc numai despre întîmplare ; vom spune oare curînd acelaşi lucru poate şi despre eroină ?

Te las cu bine, curierul meu aşteaptă de un ceas ; nu mai am decît timpul să te îmbrăţişez şi să te sfătuiesc mai cu seamă să te fereşti de Prevan.

De la Castelul... 13 septembrie 17"

Cavalerul Danceny către Cecile Volanges
(înmînală abia la 14)

O, draţţă Cecile! Cît invidiez soarta lui Valmont! Mîine o să te vadă. El îţi va înmîna scrisoarea aceasta, iar eu, tînjind departe de dumneata, voi duce o viaţă chinuită, torturat de regrete, scufundat în nenorocire. Prietena mea, gingaşa mea prietenă, plînge-mă pentru sufe*

rinţele mele ; dar, mai cu seamă, plînge-mă pentru sufe-* rinţele dumitale; împotriva lor nu mă simt în stare să lupt.

Nu-ţi închipui ce groaznic e pentru mine gîndul că sînt cauza nenorocirii dumitale ! Fără mine ai fi fericită şi împăcată. Mă ierţi ? spune ! Spune că mă ierţi! Şi spune-mi de asemenea că mă iubeşti şi că mă vei iubi mereu. Simt nevoia să mi-o repeţi. Nu doar că m-aş îndoi de asta ; dar mi se pare că cu cît eşti mai sigur de lucrul acesta, cu atît îţi place mai mult să-l auzi spunîndu-ţi-1. Mă iubeşti, nu-i aşa ? Da, mă.iubeşti din tot sufletul. Nu uit că e ultimul cuvînt pe care te-am auzit rostindu-1. Cît de adine a pătruns în inima mea ! Ce tare s-a întipărit acolo ! Şi cu ce înflăcărare i-a răspuns inima mea !

Dar vai! In clipa aceea de fericire eram departe de a prevedea jalnica soartă care ne aştepta. Să ne silim, scumpă Cocile, să găsim mijloacele de a o îndulci. De-ar fi să dau crezare prietenului meu, ar fi de ajuns, pentru aceasta, să-ţi pui toată speranţa în el, precum şi merită.

Mărturisesc că m-a întristat părerea defavorabilă pe care o ai despre el. Am recunoscut în asta ideile preconcepute ale mamei dumitale : numai ta să le dau ascul- . tare, mă îndepărtasem în vremea din urmă de omul, acesta . cu adevărat amabil, care astăzi face totul pentru mine, în -• sfîrşit, care-şi dă osteneala să ne reunească, pe cînd mama dumitale ne-a despărţit. Te conjur, dragă prietenă, pri- veşte-1 cu alţi ochi. Gîndeşte-te că-i prietenul meu, că vrea să devină prietenul dumitale, că poate să-mi redea fericirea de a te vedea. Dacă aceste argumente nu te conving, draga mea, înseamnă că nu mă iubeşti atît cît te iubesc eu, că nu mă mai iubeşti cum mă iubeai. Aii! s-ar putea oare întîmpla vreodată să mă iubeşti mai puţin...

O,nu ! Inima Cecilei mele e a mea pe totdeauna, şi dacă pot să mă tem că voi îndura amarul unei iubiri nenorocite, statornicia ei mă va scăpa cel puţin de chinurile iubirii înşelate.

Rămîi cu bine, fermecătoarea mea prietenă ; nu uita că sufăr şi că nu depinde decît de dumneata ca să mă faci fericit, cu desăvîrşire fericit. Ascultă dorinţa inimii mele şi primeşte cea mai dulce sărutare a dragostei.

Paris, 11 septembrie 17 ' '

SCRISOAREA a **LXXIII-a**

Vicontele de Valmont către Cecile Volanges

(Alăturată precedentei)

Prietenul care vă ajută ştie că nu aveţi nimic din cele trebuitoare pentru a serie, şi a luat măsurile necesare. Veţi găsi în anticamera apartamentului pe care-1 ocupaţi,, sub dulapul cel mare din stînga, o provizie de hîrtie, pene şi cerneală, pe . care o va reînnoi la nevoie, şi e de părere că puteţi s-o lăsaţi acolo, dacă nu găsiţi alt loc mai sigur.

Vă roagă să nu vă supăraţi dacă are aerul că nu vă dă nici o atenţie în lume' şi că vă consideră doar o copilă. Această purtare îi pare necesară ca să inspire încrederea de care are nevoie pentru a putea lucra mai cu folos la fericirea prietenului dumneavoastră şi a dumneavoastră Va încerca să provoace ocaziile de a vă vorbi, cînd va avea. ceva să vă spună sau să vă înmîneze, şi nădăjduieşte să izbutească, d^să îl veţi sprijini.

Vă sfătuieşte de asemenea să-i înapoiaţi scrisorile pe măsură ce le primiţi, ca să riscaţi mai puţin de a vă compromite.

Sfîrşeşte prin a vă asigura că dacă sînteţi dispusă să-i acordaţi încredere, se va sili din toate puterile sâ uşureze persecuţia pe care cruzimea mamei dumneavoastră o aruncă asupra a două fiinţe, dintre care una este de pe acum prietenul său cel mai bun, iar cealaltă îi pare să merite cel mai afectuos interes.

Castelul... *14 septembrie 17' '*

SCRISOAREA a T.XXIV a

Marchiza de MerteuiI către vicontele de Valmont

De cînd, dragul meu, ai devenit atît de sperios ? Pre- van acesta e aşadar chiar atît de temut ? Dar uite cît sînt **de simplă şi de modestă ! L-am întilnit de multe ori pa**

acest superb învingător : abia dacă m-am uitat la el ! A fost nevoie de scrisoarea dumitale ca să încep sâ-i dau atenţie. Mi-am reparat ieri greşeala. Era la Operă, aproape vizavi de mine, şi m-am ocupat de el. Nu se poate spune că nu-i frumos, ba chiar foarte frumos ; trăsături fine şi delicate ! Trebuie sâ cîştige văzut mai de aproape. Şi dumneata spui că vrea să fiu a lui! Desigur că asta îmi va face cinste şi plăcere. Foarte serios, ideea mă ispiteşte, şi îţi mărturisesc că am făcut primele demersuri. Nu ştiu dacă vor izbuti. Iată faptul.

Era la doi paşi de mine, cînd am ieşit de la Operă, şi am dat, cu voce tare, întîlnire vineri seara marchizei de... la masă la mareşală. Cred că e singura casă unde pot sâ-1 întîlnesc. Sînt sigură că m-a auzit... Şi dacă ingratul nu vine ? Ia spune-mi, crezi c-o sâ vină ? Dacă nu vine o să fiu prost dispusă toată seara. După cum vezi, n-o să-i fie chiar atît de greu *să se ţină de mine;* **şi ceea ce te va mira şi mai mult, e că-i va fi încă şi mai uşor** *ca să-mi placă.* **Vrea, spune el, să omoare şase cai alergînd după mine ! O ! voi salva viaţa bietelor animale. N-o să am niciodată răbdare să aştept atît de mult. Ştii că nu e obiceiul meu să las pe cineva să tânjească, o dată ce-am luat o hotărire ; şi în privinţa lui, hotărîrea mea e luată.**

O ! mărtui'iseşte că e nostim să-mi dai sfaturi înţelepte ! Nu vezi ce succes a avut *ştirea dumitale importantă ?* **Dar ce vrei ? vegetez de atîta vreme! E mai mult de-o lună şi jumătate de dnd nu mi-am mai îngăduit nici o năzbîtie. Ocazia se prezintă : pot oare să mi-o refuz ? partenerul nu justifică oare osteneala ? Aş putea oare găsi altul mai agreabil, în oricare sens ai vrea să iei cuvîntul acesta ?**

Dumneata însuţi eşti nevoit s-o recunoşti : nu numai că îl lauzi, dar eşti chiar gelos pe el. Bun ! Mă fac judecătorul vostru : dar mai întîi trebuie să mă informez, ceea ce vreau să şi fac. Voi fi judecător cinstit, şi veţi fi cîntăriţi amîndoi în aceeaşi balanţă. In ce te priveşte,

am dosarul dumitale şi cauza dumitale e cît se poate de bine instruită. Nu-i oare drept să mă ocup acum de adversarul dumitale ? Haide, execută-te de bunăvoie | şi începe prin a-mi spune, te rog, ce înseamnă această triplă aventură al cărui erou este el. îmi vorbeşti de ea ca şi cum aş cunoaşte-o prea bine, iar eu nu am nici cea mai mică idee. Pe cît se pare, asta s-a petrecut în timpul călătoriei mele la Geneva, şi gelozia dumitale te va fi împiedicat să-mi scrii despre ea. Repară-ţi degrabă greşeala ; gîndeşte-te că *nimic din ce-l priveşte nu mi-e străin.* **Mi se pare că se mai vorbea despre asta la întoarcerea mea : dar eram ocupată cu altele, şi nu prea dau atenţie la chestiuni de felul acesta, dacă nu sînt din ziua aceea sau din ajun.**

Chiar dacă te necăjeşte întrucîtva ceea ce-ţi cer, nu-i oare cea mai mică răsplată pe care mi-o datorezi pentru toată osteneala ce mi-o dau pentru dumneata ? Nu ţi-a îngăduit oare osteneala asta să te apropii din nou de preşedinta dumitale, după ce prostiile dumitale te făcuseră să te îndepărtezi ? Nu ţi-am dat tot eu posibilitatea să te răzbuni pe doamna de Volanges, pentru amarnicul ei zel ? Te-ai plîns adesea de timpul pe care aventurile dumitale te fac să-l pierzi ! Acum le ai la îndemînă. Dragostea, ura, n-ai decît de ales, totul se află sub acelaşi acoperiş ; şi poţi, dedublîndu-ţi existenţa, să dezmierzi cu o mînă şi să loveşti cu cealaltă.

Tot mie îmi datorezi chiar şi aventura cu vicontesa. Mi-a făcut destulă plăcere : dar, precum spui, trebuie să se vorbească de ea : căci dacă bineînţeles împrejurarea te-a îndemnat să preferi pentru moment misterul în locul scandalului, trebuie să admiţi totuşi că femeia aceasta nu merita atîta consideraţie.

De altminteri, am a mă plînge împotriva ei. Cavalerul de Belleroche o găseşte mai frumoasă

Paris, 15 septembrie 17”

decît aş vrea; şi din multe motive, aş fi bucuroasă să am un pretext de a strica prietenia cu ea : din toate însă, nici unul nu-i mai comod decît de a putea spune : femeia aceasta nu mai poate fi frecventată.

Rămîi cu bine, viconte, gîndeşte-te că în situaţia dumitale timpul e preţios ; îl voi întrebuinţa pe al meu ocupîndu-mă de fericirea lui Prevan.

SCRISOAREA a LXXV-a *Cecile Volanges către Sophie Camay*

NOTA: tn această scrisoare, Cecile Volanges povesteşte cu foarte multe amănunte tot ce este în legătură cu ea in intimplările de care cititorul a luat cunoştinţă la sfir- şitul părţii intii, in scrisoarea a LXI-a şi următoarele. Am crezut că trebuie suprimată această repetiţie. Ea vorbeşte, la sfîrşit, de vicontele de Valmont, exprimijidu-se astfel:

...Te asigur că nu găseşti mulţi oameni ca el. Mama spune mult rău despre dinsul. dar cavalerul Danceny spune mult bine, şi cred că el are dreptate. N-am văzut niciodată un om atît de îndemînatec. Cind mi-a dat scrisoarea lui Danceny, era toată lumea de faţă, şi nimeni n-a observat nimic; e drept că mi-a fost tare frică, pentru că nu mă aşteptam de loc; dar acum o să fiu atentă. Am priceput foarte bine în ce chip vrea să-i înmînez scrisoarea mea. E foarte uşor să te înţelegi cu el, căci are nişte ochi care spun totul. Nu ştiu cum face: îmi spunea în biletul de care ţi-am vorbit că faţă de mama va avea aerul că nu se ocupă de loc de mine : într-adevăr, ai spune că nici nu ştie că exist; şi totuşi, ori de cîte ori îi caut privirea, sînt sigură că i-o întîlnesc.

Se află aici o prietenă bună a mamei mele. pe care n-o cunoşteam, şi care se pare că nu-1 iubeşte nici ea pe domnul de Valmont, cu toate că el e foarte atent cu ea. Mă tem să nu se plictisească repede cu viaţa de aici şi să se

reîntoarcă la Paris ; ar fi cît se poate de trist. Trebuie să aibă o inimă foarte bună ca să vină anume pentru a-şi îndatora prietenul şi pe mine! Aş vrea să-i arăt cît îi sînt de recunoscătoare, dar nu ştiu cum să fac ea să-i vorbesc ; şi chiar dacă aş găsi ocazia, mi-ar fi aşa de ruşine, incit poate că nici n-aş şti ce să-i spun.

Numai cu doamna de Merteuil pot vorbi despre dragostea mea fără să mă sfiesc. Poate chiar şi cu tine, căreia îţi scriu totul, m-aş simţi stingherită, dacă ar trebui să-ţi vorbesc. Chiar cînd mă aflam lîngă Danceny, simţeam adesea, fără să vreau, un fel de teamă care mă.

Paris, 15 septembrie 17”

împiedica să-i spun tot ce gîndesc. îmi reproşez destul acum lucrul acesta, şi aş da orice ca să găsesc momentul să-i spun odată cît de mult îl iubesc. Domnul de Valmont i-a făgăduit că dacă mă las în grija lui ne va procura ocazia să ne revedem. O să fac bucuros tot ce vâ voi; dar nu pot să-mi închipui că aşa ceva ar fi cu putinţă.

Te las, buna mea prietenă, nu mai am loc.[I]

*Castelul... 14 septembrie 17 ' **

SCRISOAREA **a** LXXVI-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Sau scrisoarea dumitale e o glumă pe care n-o pricep î sau erai, cînd mi-ai scris-o, într-o stare de aiurealâ foarte primejdioasă. Dacă te-aş cunoaşte mai puţin, scumpa mea, aş fi într-adevăr foarte speriat; şi orice ai spune, nu m-aş sperla chiar de pomană.

Degeaba te citesc şi te recitesc, tot nu dau de rostul scrisorii ; ca să-i atribui înţelesul direct pe care-1 prezintă, nici pomeneală. Ce-ai vrut, prin urmare, să spui ?

Doar că era inutil să-ţi baţi capul cu un duşman atît de puţin de temut ? dar în cazul acesta s-ar putea să te înşeli. Prevan e cît se poate de drăguţ ; e chiar mai mult decît crezi; are mai ales talentul foarte folositor de a te copleşi cu dragostea lui, prin iscusinţa de a vorbi despre ea în societate şi faţă de toţi, slujindu-se de prima conversaţie pe care-o găseşte. Puţine femei scapă atunci din cursa de a-i răspunde, pentru că toate avînd pretenţii că sînt isteţe, nici una nu vrea să piardă ocazia să-şi arate isteţimea. Ştii Insă destul de bine că

I Domnişoara de Volanges schimbîndu-şl confidcota puţin timp după aceea, aşa cum se va vedea din scrisorile următoare, nu vor mai figuza in culegerea aceasta nici una din celo pe care le*« mal scris prietenei sale de la mănăstire ; ele DU mai au nici un interes pentru cititor.

orice femeie care consimte să vorbească de^dragoste sfîrşeşte prin a se îndrăgosti, sau cel puţin prin a se purta ca şi cum ar fi îndrăgostită. Mai clştigă prin metoda aceasta, pe care într-adevăr a perfecţionat-o, un lucru, şi anume, că femeile îşi mărturisesc ele însele înfrîngerea; şi-ţi spun aceasta în cunoştinţă de cauză.

Nu ajunsesem în posesia secretului decît în chip indirect, căci n-am avut niciodată legături prieteneşti cu Prevan: dar, în sfîrşit, eram şase care-1 cunoşteam : şi contesa de P..., crezîndu-se foarte isteaţă, şi avind într-adevăr aerul că discută generalităţi pentru cine nu era la curent, ne istorisi cu toate amănuntele şi cum se dăduse lui Prevan şi tot ce se petrecuse între ei. îşi urma povestirea atît de liniştită, încît n-o tulbură de loc rîsul nebun care ne cuprinse pe toţi şase deodată ; şi o să-mi amintesc totdeauna că unul din noi, prefăcîndu-se, ca să se scuze, că nu crede ceea ca spunea ea, sau mai curînd ceea ce avea aerul că spune, ea îi răspunse foarte serios că, desigur, nici unul din noi nu eram atît de bine informaţi ca ea ; şi nu s-a sfiit chiar să se adreseze lui Prevan şi să-l întrebe dacă s-a înşelat.,

Am putut deci crede că bărbatul acesta e primejdios pentru oricine: dar pentru dumneata, marchiză, nu-i oare de ajuns că-1 găseşti *ţruinos, ba chiar foarte frumos,* **după cum spui chiar dumneata ? sau că va şti** *să te atace în chipul acela pe care uneori iţi place să-l răsplăteşti numai fiindcă atacul e bine condus ?* **sau că, din cine ştie ce motive, vei fi socotit că e plăcut să-i cedezi ? sau... mai ştiu şi eu ? pot oare să ghicesc sutele şi miile de capricii care conduc, mintea unei femei, şi care numai ale te mai fac să aparţii sexului dumitale ? Acum cînd eşti înştiinţată de primejdie, nu mă îndoiesc că vei putea uşor s-o înlături : dar oricum, trebuia să te înştiinţez. Mă întorc deci la vorbele mele : ce-ai vrut să spui ?**

Dacă nu-i decît o zeflemea la adresa lui Prevan, în afară de faptul că e prea lungă, n-

avea rost s-o faci faţă de mine : în lume e bine să-l ridiculizezi, şi îţi reînnoiesc rugămintea în privinţa aceasta.

A ! Cred că am descoperit cheia enigmei ! Scrisoarea dumitale e o profeţie, nu a ceea ce vei face, ci a ceea ce te va crede el gata să faci, în momentul căderii pe care i-o pregăteşti. Sînt în bună parte de acord cu proiectul acesta, care cere totuşi multă prudenţă. Ştii tot aşa de bine ca şi mine că, în ochii lumii, a avea un bărbat sau a fi obiectul atenţiilor lui e unul şi acelaşi lucru, dacă bărbatul acela nu e un prost; şi Prevan nu e, nici pe departe. Dacă poate obţine în favoarea lui o simplă aparenţă, se va lăuda, şi nu vei mai putea face nimic. Proştii vor crede, oamenii răi vor face oa şi cum ar crede : la ce vei recurge ? Uite, mâ tem. Nu pentru că mă îndoiesc de iscusinţa dumitale : dar numai înotătorii cei buni se îneacă.

Nu cred că sînt mai prost ca altul; am găsit sute şi mii de mijloace de a dezonora o femeie : dar cînd am căutat pe acelea care ar putea-o salva, n-am văzut niciodată vreo posibilitate. Chiar dumneata, scumpa mea, a cărei purtare e o capodoperă, de sute de ori am avut impresia că ai mai mult noroc decît dibăcie.

Dar, la urma urmei, caut poate o raţiune unde nu e nici una. Admir faptul că de un ceas discut serios ceea ce nu-i, probabil, decît o glumă a dumitale. O să rîzi de mine ! Bine, fie ; dar grăbeşte-te, şi să trecem la alt subiect. Alt subiect! Mă înşel, e tot acelaşi: tot despre femeile pe care vrem să le avem sau să le pierdem şi, adesea, şi una şi alta.

Am aici, cum foarte bine ai observat, prilejul să mă excrcit în ambale genuri, dar nu cu aceeaşi -uşurinţă. Prevăd că răzbunarea va merge mai repede decît dragostea. Tînăra Volanges s-a predat, răspund de ea ; depinde de prima ocazie, şi îmi iau însărcinarea să fac ca ocazia aceasta să se ivească. Dar nu-i acelaşi lucru cu doamna de Tourvel: femeia aceasta mă

pune pe gînduri. nu pot s-o înţeleg ; am sute de dovezi despre dragostea
oi, dar am o mie despre rezistenţa ei; şi ca să spun drept, mă tem să nu-mi scape.

Primul efect al întoarcerii mele îmi îngăduia să am mai multă speranţă. Cum e lesne de priceput, am vrui să-mi dau seama prin mine însumi ; şi ca să fiu sigur că

voi vedea prima mişcare, n-am anunţat câ sosesc şi am calculat astfel drumul ca sâ ajung în timpul mesei. în- tr-adevăr, am căzut ca din cer, ca o divinitate de operă care apare pentru dcznodămînt.

Cum am avut grijă să fac destul zgomot cînd am intrat, ca să atrag privirile asupra mea, am putut vedea dintr-o dată bucuria bătrinei mele mă tuşi, ciuda doamnei de Volanges, şi plăcerea nesăbuită a fiicei sale. Frumoasa mea, datorită locului pe care îl ocupa, era aşezată cu spatele la uşă. în momentul cînd am intrat, tocmai tăia ceva în farfurie şi nici măcar n-a întors capul : dar eu m-am adresat doamnei de Rosemonde şi, la primul meu cuvînt, sensibila mironosiţă, recunoscîndu-mi vocea, a scos un strigăt, care mi s-a părut mai degrabă efectul dragostei decît acela al surprizei sau al spaimei. înaintasem destul ca să-i pot vedea faţa: zbuciumul sufletesc, ciocnirea ideilor şi a sentimentelor se zugrăveau pe obraz în fel şi fel de chipuri. M-am aşezat la masă lîngă ea ; nu-şi mai dădea seamă nici de ce face, nici de ce spune. A încercat să mănînce mai departe ; n-a mai putut: în sfîrşit, după mai puţin da un sfert de oră, biruită de zăpăceala şi de plăcerea care-o stăpîneau, nu găsi altceva mai deştept decît să ceară voie să se scoale de la masă, şi fugi în parc, sub pretextul că avea nevoie să ia aer. Doamna de Volanges a vrut s-o însoţească ; gingaşa mironosiţă nu i-a îngăduit: bucuroasă, fără îndoială, că a găsit un pretext să fie singură şi să se poată lăsa în voia dulcii emoţii a inimii ei!

Am scurtat prînzul pe cît am putut. De abia se servise desertul, şi afurisita Volanges, mînată parcă de dorinţa de a-mi face rău, se ridică da la locul ei ca să meargă s-o caute pe drăgălaşa bolnavă: dar prevăzusem planul ei şi l-am zădărnicit. M-am prefăcut deci că interpretez gestul acesta particular ca o mişcare generală ; şi, sculîn- du-mă şi eu în acelaşi timp, tînăra Volanges şi preotul din sat urmară îndoitul nostru exemplu ; astfel îneît doamna de

Rosemonde rămase singură la masă cu bătrînul comandor de T... şi amîndoi se hotărîră de asemenea să se ridice. Ne-am dus deci cu toţii după porumbiţă, pe cara o găsirăm în boschetul de lingă castel; şi cum avea nevoie de singurătate şi nu de plimbare, preferă să vină cu noi decît să stăm noi cu ea.

De îndată ce m-am încredinţat că doamna de Volanges nu va avea ocazia să stea de vorbă cu ea între patru ochi, am început să-ţi execut ordinele şi să mă ocup de interesele pupilei dumitalcv. Îndată după cafea, m-am urcat la mine şi am intrat şi prin camerele celorlalţi, ca sâ recunosc terenul; am luat măsuri ca să asigur corespondenţa copilei; şi după această primă binefacere, i-am scris cî- teva cuvinte ca s-o înştiinţez şi să-i solicit încrederea ; am alăturat biletul meu scrisorii lui Danceny. M-am întors în salon. Am găsit pe frumoasa mea întinsă, cu o neglijenţă incintătoare, pe o canapea.

Spectacolul acesta, trezindu-mi dorinţele», îmi însufleţi privirile. Mi-am dat seama că erau drăgăstoase şi stăruitoare, şi m-am aşezat în aşa fel ca să le pot folosi. Primul lor efect a fost să facă să se aplece marii ochi modeşti ai divinei mironosiţe. M-am uitat cîtva timp la chipul acela îngeresc ; apoi, cercetîndu-i toată făptura, m-am amuzat să-i ghicesc liniile şi formele prin străvezimea veşmîntu- lui subţire, dar totuşi supărător. După ce m-am coborît de la cap la picioare, m-am ridicat de la picioare la cap... Scumpa mea, privirea dulce era aţintită asupra mea : dar numaidecît se plecă iarăşi; ca să-i prilejuiesc întoarcerea, am întors eu capul. Se statornici atunci între noi acea convenţie taeită, primul tratat al dragostei timide, care, spre a satisface nevoia reciprocă de a se vedea, îngăduie privirilor să se perinde, aşteptând ca ele să se confunde.

Convins că această nouă plăcere ocupa în întregime atenţia frumoasei mele, mi-am luat

însărcinarea de a veghea la siguranţa noastră comună; dar după ce m-am încredinţat că o conversaţie destul de animată ne scotea de sub observaţia celorlalţi, am încercat să obţin de la ochii ei să-şi vorbească fără înconjur graiul. Pentru .aceasta, am surprins mai întîi cîteva priviri; dar cu atîta rezervă, îneît pudoarea nu avea de ce să se alarmeze ; şi ca s-o pun mai la largul ei pe timida persoană, păream că sînt şi eu tot atît de încurcat ca şi ea. încetul cu încetul, ochii noştri, obişnuiţi să se întîlnească, rămaseră tot mai mult aţintiţi unii asupra altora ; în sfîrşit nu sa mai despărţiră, si am zărit intr-ai ei flacăra aceea galeşă, semnalul fericit al dragostei şi al dorinţei ; dar n-a fost decît o clipă ; în curînd, venindu-şi în fire, îşi schimbă oarecum ruşinată atitudinea şi privirea.

Cum nu voiam să creadă că n-am observat diferitele ei mişcări, m-am ridicat repede şi-am întrebat-o, cu un aer speriat, dacă se simţea rău. îndată, cu toţii o înconjurară. I-am lăsat pe toţi să treacă înaintea mea : şi cum tînăra Volanges, care lucra la o broderie lingă o fereastră, pierdu cît va timp cu ghergheful, am profitat de moment ca să-i dau scrisoarea lui Danceny.

Eram cam departe de ea : i-am aruncat răvaşul pe genunchi. Nu ştia ce să facă. Ai fi murit de rîs de mutra ei mirată şi încurcată.; totuşi eu nu rideam de loc, căci mă temeam să nu ne dea de gol atîta stîngăcie. Dar o privire şi un gest imperios o făcură în sfîrşit să priceapă că trebuia să bage pachetul în buzunar.

Restul zilei n-a mai fost interesant. Cele ce s-au mai întîmplat de atunci vor provoca poate unele evenimente de care vei fi mulţumită, cel puţin în ce o priveşte pe pupila dumitale ; dar e mai bine să-mi întrebuinţez timpul executîndu-mi planurile decît povestindu-le. Iată, de altfel, a opta pagină pe care ţi-o scriu, şi mă simt obosit ; deci, te las cu bine.

N-am nevoie să-ţi spun, cred, că fetiţa a răspuns lui Danceny.[1] Am avut şi eu un răspuns de la frumoasa mea, căreia i-am scris a doua zi după ce am sosit. îţi trimit amîndouă scrisorile. Le vei citi sau nu, cum vei voi : căci toată trăncăneala asta care nu se mai isprăveşte şi începe să mă plictisească şi pe mine trebuie să pară foarte searbădă oricărei persoane dezinteresate.

încă o dată, rămîi cu bine. Te iubesc tot aşa de mult: dar te rog, dacă-mi vorbeşti de Prevan,. fă în aşa fevl ca să te pot pricepe.

Castelul... 17 septembrie 17"

* Scrisoarea accasta n-a fost găsită.

SCIUSOAHEA a LXXVli a

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

De ce vă înverşunaţi, doamnă, cu atîta cruzime, să fugiţi de mine ? cum e cu putinţă ca rivna mea cea mai afectuoasă să nu obţină din partea dumneavoastră decît procedee pe care abia vi le-aţi îngădui împotriva unui om de care aţi avea cel mai mult a vă plînge ? Dragostea mâ readuce la picioarele dumneavoastră, şi cînd o întîmplare fericită mă aşază alături de dumneavoastră, preferaţi să simulaţi o indispoziţie, să vă alarmaţi prietenii, decît să consimţiţi să rămîneţi lîngă mine ! De cîte ori, ieri, n-aţi întors ochii ca să mă lipsiţi de favoarea unei priviri ? şi dacâ o singură clipă am putut citi în ei mai puţină severitate, clipa aceea a fost atît de scurtă, încît s-ar zice că n-aţi vrut atît să mă bucur de ea cît să mă faceţi să simt tot ce am pierdut cînd n-am mai avut-o.

Acesta nu e — îndrăznesc s-o spun — nici tratamentul pe care-1 merită dragostea, nici acela pe care poate să şi-l îngăduie prietenia ; şi totuşi, din aceste două sentimente, ştiţi bine că unul mă însufleţeşte, iar celălalt eram, rai se pare, autorizat să. cred că nu mi-1 veţi refuza.

Prietenia aceasta preţioasă, de care m-aţi crezut fără îndoială vrednic, de vreme ce aţi binevoit să mi-o oferiţi, ce-am făcut oare de-atunci ca s-o pierd ? Mi-am dăunat prin faptul că am avut încredere, şi mă pedepsiţi pentru sinceritatea mea ? Nu vă e cel puţin teamă că abuzaţi şi de una şi de cealaltă ? în adevăr, n-am încredinţat oare taina inimii mele aceleia pe care-o consideram prietena mea ? Nu-i oare adevărat că numai faţă de ea m-am putut crede obligat să refuz anumite condiţii pe care mi-era de ajuns să le accepţ ca să am apoi prilejul să le calc şi poate chiar să abuzez de ele în folosul meu? Vreţi. în sfîrşit, printr-o severitate atît de puţin meritată, să mă siliţi să cred că era destul să vă înşel ca să obţin mai multă indulgenţă ?

Nu mă căiesc de purtarea pe care v-o datoram, pe care mi-o datoram mie însumi ; dai' prin ce fatalitate orice

faptă vrednică dc laudă devine pentru mine samnalul unei nenoroci noi ?

După ce v-am dat prilejul singurului cuvînt de laudă pe care aţi binevoit să-l aduceţi purtării mele, m-am văzut în situaţia de a-mi deplânge pentru prima dată nenorocul că v-am displăcut. După ce v-am dovedit supunerea mea desăvîrşită, lipsindu-mă de fericirea de a vă vedea, numai pentru a nu vă tulbura susceptibilitatea, aţi vrut sâ rupeţi orice corespondenţă cu mine, să-mi luaţi această slabă despăgubire a **unui sacrificiu pe care mi l-aţi pretins şi să-mi răpiţi pînă şi dragostea care numai ea putuse să vă dea dreptul să mi-1 cereţi. în sfîrşit, după ce v-am vorbit cu o sinceritate pe care nici interesul dragostei mele n-a putut-o slăbi, astăzi fugiţi de mine ca de un primejdios seducător, a cărui perfidie aţi fi descoperit-o.**

Nu vă veţi sătura oare niciodată să fiţi nedreaptă cu mine ? Spuneţi-mi cel puţin ce vină nouă v-a putut îndemna la atîta severitate, şi nu refuzaţi să-mi dictaţi ordinele pe care vreţi să le urmez ; cînd îmi iau angajamentul să le execut, pretind oare prea mult dacă cer să le cunosc ?

...15 septembrie 17”

SCRISOAREA a LXXVIII-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

Păreţi surprins, domnul meu, de purtarea mea, şi puţin lipseşte chiar ca să-mi cereţi socoteală, ca şi cum aţi avea dreptul s-o dezaprobaţi. Mărturisesc că m-aş fi crezut mai autorizată decît dumneavoastră să mă mir sau să mă plîng ; dar în urma refuzului cuprins în ultimul dumneavoastră răspuns, m-am hotărît să mă închid într-o indiferenţă care sâ nu mai dea prilej la observaţii sau la reproşuri Cu toate acestea, deoarece îmi cereţi lămuriri, şi
— slavă Domnului — nu simt nimic în sufletul

meu care m-ar putea împiedica să vi le dau, consimt să înai am încă o explicaţie cu dumneavoastră.

Cine ar citi scrisorile dumneavoastră m-ar crede nedreaptă sau ciudată. Cred că merit să nu-şi facă nimeni o asemenea idee despre mine. Fără îndoială, v-aţi dat seama că, punîndu-mă în situaţia de a mă justifica, mă sileaţi să reamintesc tot ce s-a petrecut între noi. Vi s-a părut că nu aveţi decît de cîştigat de pe urma acestei cercetări : şi cum, la rîndul meu, nu cred că aş avea ceva de pierdut de pe urma ei — cel puţin în ochii dumneavoastră — nu mă tem s-o fac. Poate acesta este într-adevăr singurul mijloc de a afla care din noi doi are dreptul să se plîngă de celălalt.

Începînd din ziua sosirii dumneavoastră la acest castel, veţi mărturisi, cred, că cel puţin reputaţia ce-o aveţi mă autoriza să mă port cu oarecare rezervă faţă de dumneavoastră ; şi că aş Ii putut, fără teamă că voi fi acuzată de un exces de severitate, să mă mărginesc numai la expresia celei mai reci politeţi. Chiar şi dumneavoastră m-aţi fi tratat cu îndulgenţă şi aţi fi găsit firesc ca o femeie atît de inexperimentată să nu aibă nici măcar meritul de a aprecia calităţile dumneavoastră. Aceasta-i purtarea pe care mi-o dicta prudenţa ; şi mi-ar fi fost cu atît mai uşor să o urmez, cu cît nu vreau să vă ascund că, în clipa cînd doamna de Rosemonde mi-a anunţat sosirea dumnea-voastră, a trebuit să-mi amintesc prietenia pe care o aveam faţă de dînsa precum şi aceea pe care o are ea faţă de dumneavoastră, ca să nu-i arăt cît de mult mă nemulţumea această ştire.

Admit bucuros" că la început v-aţi arătat sub un aspect mai favorabil decît îmi închipuisem ; dar veţi admite, la rîndul dumneavoastră, că aceasta n-a ţinut mult, şi că foarte curind v-aţi săturat de constrîngerea în schimbul căreia, se pare, ideea favorabilă ce-o căpătasem despre dumneavoastră nu vi s-a părut o răsplată îndestulătoare.

Abuzînd atunci de buna mea credinţă, de

liniştea mea, nu'v-aţi sfjit să-mi destăinuiţi un sentiment despre care nu putea fi nici o îndoială că mă jigneşte; iar eu, în timp ce dumneavoastră nu făceaţi decît să vă sporiţi vina, repetînd-o, eu căutam un motiv s-o uit, oferindu-vă prilejul s-o reparaţi măcar în parte. Cererea mea era atît de dreaptă încît nici dumneavoastră n-a(i crezut c-o puteţi refuza: dar creîndu-vă un drept din indulgenţa mea, aţi profitat ca să-mi cereţi o îngăduinţă pe care, fără îndoială, n-ar fi trebuit s-o acord, dar pe care totuşi aţi obţinut-o. N-aţi respectat însă nici una din condiţiile care fuseseră stabilite; şi scrisorile dumneavoastră au fost în aşa fel concepute, încît fiecare din ele impunea datoria să nu vă mai răspund. Chiar în clipa cînd încăpăţînarea dumneavoastră mă silea să vă îndepărtez de mine, eu, cu o bunăvoinţă poate reprobabilă, am folosit singurul mijloc care putea să-mi permită să vă apropii din nou: dar ce preţ are în ochii dumneavoastră un sentiment cinstit ? Dispreţuiţi prietenia ; şi în beţia dumneavoastră necugetată, nesocotind nenorocirile şi ruşinea, nu căutaţi decît plăceri şi victime.

Pe cît de uşuratic în purtări, pe cît de inconsecvent în reproşuri, vă uitaţi făgăduielile, sau mai degrabă vă faceţi o plăcere din a le călca; şi, după ce aţi consimţit să vă îndepărtaţi, vă întoarceţi aici fără să fiţi chemat, fără să ţineţi seamă de rugăminţile şi de motivele mele, fără să vă daţi măcar osteneala de a mă preveni. Nu v-a fost teamă să mă expuneţi unei surprize al cărei efect, desigur neînsemnat, ar fi putut fi interpretat în defavoarea mea de către persoanele care ne înconjurau. Momentul acela de încurcătură pe care l-aţi prilejuit nu numai că n-aţi căutat să-l faceţi să treacă neobservat, sau să-l risipiţi, dar chiar v-aţi ambiţionat parcă să-l sporiţi. La masă, aţi ales tocmai locul de lîngă mine : o uşoară indispoziţie m-a silit să plec înaintea celorlalţi; şi în loc să-mi respectaţi singurătatea, i-aţi îndemnat pe toţi să vină s-o tulbure. în- torcîndu-mă în salon, dacă fac un

pas, vă găsesc alături de mine, dacă spun un cuvînt, tot dumneavoastră îmi răspundeţi. Vorba cea mai indiferentă vă serveşte de pretext ca să reîncepeţi o conversaţia pe care nu voiam s-o aud, care putea chiar să mă compromită ; fiindcă, în sfîrşit, oricît de iscusit aţi fi, ceea ce înţeleg eu pot şi ceilalţi să înţeleagă.

Constrînsă astfel de dumneavoastră să nu fac o mişcare, să nu scot un cuvînt, continuaţi totuşi să mă urmăriţi ; nu pot ridica ochii fără să-i întîlnesc pe-ai dumneavoastră. Sînt mereu nevoită să-mi întorc privirea; şi

printr-o nesocotinţă cu adevărat inexplicabilă, aţintiţi asupra mea privirile tuturor, într-o clipă cînd aş fi vrut să mă pot ascunde chiar de privirile mele.

Şi vă mai plîngeţi de felul cum mă port eu ! Şi vă mai miraţi de graba cu care fug de dumneavoastră ! A ! Reproşaţi-mi mai degrabă indulgenţa, miraţi-vă că n-am plecat în momentul sosirii dumneavoastră. Ar fi trebuit poate s-o fac, şi mă veţi sili să recurg la mijlocul acesta violent dar necesar, dacă nu veţi înceta odată cu urmăririle dumneavoastră jignitoare. Nu, nu uit, n-o să uit niciodată ceea ce îmi datorez, ceea ce datorez legăturilor pe care le-am contractat, pe care le respect şi le iubesc; şi vă rog să credeţi că dacă vreodată m-aş găsi în faţa acestei alegeri nenorocite, de a le sacrifica sau de a mă sacrifica pe mine, n-aş ezita o secundă. Adio, domnul meu.

...16 *septembrie 17"*

SCRISOAREA a LXXIX-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Aveam de gînd să mă duc la vînăto^re în dimineaţa aceasta : clar e o vreme îngrozitoare, am ca singură lectură un roman nou, care ar plictisi chiar pe-o fată de -pension. Pînă la dejun mai am cel puţin două ceasuri; cu toată scrisoarea mea lungă de ieri, o să stau iar de vorbă cu dumneata. Sînt sigur că n-o să te plictisesc, căci o să-ţi vorbesc de *foarte-frumosul Prevan.* **Cum de n-ai auzit despre vestita lui aventură, aceea care le-a despărţit pe** *nedespărţite ?* **Pariez că o să ţi-o aminteşti după primul cuvânt. Totuşi, iat-o, de vreme ce-o doreşti.**

' îţi aminteşti că înalta societate a Parisului se mira cum de trei femei, toate trei foarte frumoase, avînd toate trei aceleaşi talente, şi putînd să aibă aceleaşi pretenţii, rămăseseră

legate între ele foarte strîns, din clipa cînd şi-au făcut. apariţia în saloane. La început s-a crezut că aceasta provenea dintr-o mare timiditate : în curînd, însă, înconjurate de o droaie de bărbaţi ale căror omagii li se adresau deopotrivă, şi lămurite în privinţa valorii lor de zelul şi atenţiile al căror obiect erau, legătura care le unea se făcu totuşi şi mai puternică : s-ar fi zis că triumful uneia era totdeauna şi acela al celorlalte' doua. Se putea nădăjdui cel puţin că momentul dragostei va aduce oarecare rivalitate. Drăgălaşele noastre îşi disputau cinstea de a fi mărul discordiei ; chiar şi eu aş fi intrat în competiţie dacă marea favoare la care începea să se ridice în vrernea aceea contesa de... mi-ar fi îngăduit să-i fac o infidelitate înainte de a fi obţinut agrementul pe care-1 solicitam.

în vremea aceasta frumoasele noastre, cu prilejul aceluiaşi carnaval, îşi făcuseră alegerea, ca şi cum s-ar fi sfătuit împreună : şi aceasta nu numai că n-a dezlănţuit furtunile la care te puteai aştepta, dar prietenia lor deveni şi mai interesantă, graţie farmecului confidenţelor.

Mulţimea pretendenţilor nenorociţi se alătură atunci aceleia a femeilor geloase, şi scandaloasa statornicie a fost; %y$iusă cenzurii publice. Unii pretindeau că în această societate *a nedespărţiţilor* **(aşa i se spunea pe atunci), legea fundamentală era comunitatea bunurilor, căreia şi dragostea trebuia să i se supună : alţii afirmaţi că cei trei amanţi, dacă erau lipsiţi de rivali, nu erau totodată şi ds rivale : s-a mers chiar pînă a se insinua că ei nu fuseseră admişi decît din* decenţă, şi că nu obţinuseră decît un titlu fără funcţiune.**

Aceste zvonuri, adevărate sau false, nu avură efectul aşteptat. Cele trei perechi, dimpotrivă, îşi dădură seama că totul era pierdut dacă se separau în momentul acela; luară deci hotărîrea să înfrunte furtuna. Lumea, care se plietiseşte de orice, se plictisi repede de o satiră zadarnică. Minată de frivolitatea ei naturală, se ocupă de altele; apoi, întorcîndu-se la aceasta, cu

inconsecvenţa care-o caracterizează, îşi schimbă critica în laudă. Cum aici totul e o chestiune de modă, entuziasmul tiştiga teren; se transformase într-un adevărat delir, cînd iată că Prevan îşi propuse să verifice minunile acestea şi să lămurească în privinţa lor opinia publică şi pe sine însuşi*

Căută deci compania acestor modele de perfecţiune. Admis uşor în societatea lor, interpretă faptul acesta ca un augur favorabil. Ştia prea bine că de oamenii fericiţi nu te poţi apropia chiar aşa de lesne. îşi dădu seamă în curînd, intr-adevăr, că fericirea aceasta atît de lăudată era, ca şi aceea a regilor, mai mult invidiată decît vrednică de a fi dorită. Observă că unii din pretinşii nedespărţiţi începeau să caute plăceri în afară, că erau chiar ahtiaţi de distracţii; şi trase concluzia că legăturile de dragoste sau de prietenie erau slăbite sau rupte şi că numai acelea ale amorului propriu şi ale obişnuinţei mai păstrau oarecare putere.

Cu toate acestea, femeile, pe care nevoia le aduna laolaltă, păstrau între ele aparenţa aceleiaşi intimităţi ; dar bărbaţii, mai liberi în apucături, îşi aminteau că aveau îndatoriri de îndeplinit sau afaceri de rezolvat; se plângeau încă din pricina lor, dar nu le mai neglijau, ceea ce făcea ca rareori, seara, societatea să fie completă. •

Sîrguitorul Prevan se folosi de această împrejurare. Pus fireşte in situaţia de a ţine de urît celei părăsite în ziua aceea, găsea astfel ocazia să ofere, pe rînd şi după împrejurări, acelaşi omagiu celor trei prietene. îşi dădu repede seama că a alege între ele însemna să sc piardă ; că ruşinea ipocrită de a fi prima infidelă ar speria pe cea preferată ; că vanitatea rănită a celorlalte două le-ar face duşmance ale noului amant, împotriva căruia n-ar pregeta să dezlănţuie severitatea marilor principii; că, in sfîrşit, gelozia ar prilejui desigur întoarcerea rivalului care încă putea fi de temut. Totul ar fi devenit obstacol; totul devenea mai uşor în întreitul său plan ; fiecare femeie era indulgentă prin faptul că era interesată ; tot astfel şi fiecare

bărbat, deoarece credea că nu-i el cel interesat.

Prfrvan, care n-avea de sacrificat atunci decît o singură femeie, avu norocul că ea începea să devină celebră. Calitatea ei de străină şi omagiul unui mare principe refuzat cu destulă îndemînare fixaseră asupra ei atenţia curţii şi" a oraşului; cinstea aceasta se răsfrîngea şi asupra amantului ei, care profită de împrejurare ca să-şi sporească trecerea pe Ungă noile sale iubite. Singura dificultate era de a duce simultan aceste trei legături, al căror mers trebuia neapărat potrivit după cea mai întîrziată ; şi. în-tr-adevăr, ştiu de la unul din confidenţii lui că cea mai mare osteneală şi-a dat-o ca să oprească în loc pe una din ele, care era gata să înflorească aproape cu două săptă- mîni înaintea celorlalte.

în sfîrşit, ziua cea mare soseşte. Prevan, care obţinuse mărturisiri de dragoste de la toate trei, era stăpîn pe situaţie. Şi a stabilit programul precum vei vedea. Din cei trei soţi, unul era absent, altul pleca dimineaţa în zori, al treilea era în oraş. Nedespărţitele prietene trebuiau să ia masa de seară la viitoarea văduvă ; dar noul stăpîn nu îngăduise ca vechii servitori să fie invitaţi la ospăţ. Chiar în dimineaţa zilei aceleia el împarte în trei loturi scrisorile iubitei lui ; alătureză unui lot portretul pe care-1 primise de la ea, celui de al doilea lot iniţialele lor împreună în semn de dragoste, pe care ea însăşi le pictase, iar celui de al treilea o buclă a părului ei; fiecare din cele trei prietene luă drept deplin această treime de sacrificiu, şi consimţi, în schimb, să trimită amantului dizgraţiat o răsunătoare scrisoare de ruptură.

Era mult; nu era încă destul. Aceea al cărui soţ era în oraş nu putea dispune decît de orele din timpul zilei; se înţeleseseră că o indispoziţie simulată o va scuti de obligaţia de a merge să cineze la prietena ei şi că toată seara va fi consacrată lui Prevan : noaptea a fost acordată de aceea al căi ei soţ e.ra absent: iar zorile, momentul plecării celui de al treilea soţ, fură, de ultima, hărăzite ceasului dragostei.

Prevan, care nu neglijează nimic, fuge apoi la frumoasa străină, poartă cu sine şi provoacă o stare de încordare de care avea nevoie, şi nu pleacă decît după ce a dezlănţuit o ceartă care-i asigură douăzeci şi patru de ore de libertate. Aceste măsuri fiind luate, se întoarse acasă unde nădăjduia să găsească un moment de odihnă ; dar aici îl aşteptau alte trebuii.

Scrisorile de ruptură au fost o sursă de lumină pentru amanţii dizgraţiaţi : fiecare din ei era convins că fusese sacrificat lui Prevan ; şi ciudei de-a fi fost păcăliţi, adăugîn- du- i-se mînia pe care o stîrneşte aproape totdeauna mica umilinţă de a fi părăsit, toţi trei, fără să-şi fi vorbit, dar ca şi cum s-ar fi înţeles între ei, luară hotărîrea să obţină satisfacţie, cerînd socoteală norocosului lor rival.

Acesta găsi deci la el acasă, trei provocări la duel ; le acceptă cavalereşte: dar nevoind să piardă nici plăcerile, nici răsunetul acestei aventuri, stabili întîlnirea pe a doua zi dimineaţa, şi-i convocă pe toţi trei în acelaşi loc şi la aceeaşi oră. Locul ales fu una din intrările pădurii de la Boulogne.

Cînd sosi seara, îşi îndeplini întreita ispravă cu un nedezminţit succes ; în tot cazul, s-a lăudat de atunci că fiecare din ncile sale iubite primise de trei ori dovada şi ju- rămîntul dragostei sale. în privinţa aceasta, cum poţi să-ţi închipui, lipsesc dovezile publice ; tot ce-i rămîne istoricului imparţial e de-a semnala cititorului incredul că vanitatea şi imaginaţia exaltate pot face minuni; precum şi că dimineaţa care trebuia să urmeze unei nopţi atît de glo- rioase părea menită să-l scutească de-a mai uza de menajamente pentru viitor. Oricum ar fi, faptele următoare sînt mai sigure.

Prevan fu exact la întîlnirea pe care-o indicase ; găsi acolo pe cei trei rivali ai săi, oarecum surprinşi de întîlnire, şi poate, fiecare în parte în oarecare, măsură consolat vă- zîndu-şi tovarăşii de nenorocire. îi întîmpină cu un aer prietenos şi deschis, şi le ţinu următorul discurs, care mi-a fost foarte fidel repetat:

„Domnilor, le spuse el, găsindu-vă adunaţi aici, aţi ghicit, fără îndoială, că toţi trei aveaţi acelaşi motiv de plîngere împotriva mea. Sînt gata să vă dau satisfacţie. Sorţii să decidă care dintre dumneavoastră va încerca primul o răzbunare la care toţi trei aveţi drepturi egale. N-ara adus cu mine nici secund, nici martori. Cum n-am luat pentru ofensă, nu cer nici pentru reparaţie." Apoi, cedînd apucăturilor sale de jucător, adăugă : „Ştiu că rareori îţi cîştigi miza de şapte ori în şir, dar oricare ar fi soarta care mă aşteaptă, ai trăit totdeauna destul cînd ai avut timpul să dobîndeşti dragostea femeilor şi stima bărbaţilor[1]'.

în timp ce adversarii săi miraţi se priveau în tăcere, şi, din delicateţe, socoteau poate că această întreită luptă făcea să nu mai fie egală

partida, Prevan reluă cuvîntul : „Nu vă ascund, urmă el, că noaptea pe care-am petrecut-o m-a obosit cumplit. Ar fi generos din partea dumneavoastră dacă mi-aţi permite să-mi repar forţele. Am dispus să se servească aici un mic dejun ; faceţi-mi cinstea de a-l

249

accepta. Să dejunăm împreună şi, mai cu seamă, să dejunăm veseli. Poţi să te baţi pentru fleacuri de felul acestora, dar ele nu trebuie, cred, să ne strice buna dispoziţie[1]*.

Dejunul a fost acceptat. Se pare că niciodată Prevan n-a fost mai amabil. Avu iscusinţa de-a nu-şi umili rivalii, de a-i încredinţa că fiecare ar fi avut cu uşurinţă aceleaşi succese, şi de-ai face sâ recunoască, mai ales, că nici ei n-ar fi lăsat să le scape ocazia. Acestea odată mărturisite, totu] se aranjă de la sine. Astfel, nici nu se sfîrşise încă dejunul, şi ei repetaseră cu toţii de zeci de ori că asemenea femei nu meritau ca nişte oameni onorabili să se bată pentru ele. Ideea aceasta făcu să se stabilească o atmosferă de cordialitate ; vinul o întări ; aşa incit, nu mult după aceea, nu numai că nu mai era vorba de ură, dar îşi jurară cu toţii între ei o veşnică prietenie.

Prevan, căruia fără îndoială deznodămîntul acesta îi plăcea cel puţin tot atît cît şi celălalt, nu voia totuşi să piardă nimic din celebritatea sa. De aceea, potrivindu-şi cu iscusinţă proiectele după împrejurări, spuse celor trei ofensaţi : „Intr-adevăr, nu împotriva mea, ci împotriva metreselor dumneavoastră necredincioase trebuie să vă răzbunaţi. Vă ofer această ocazie. încep şi eu să simt, ca şi dumneavoastră, un afront pe care curînd voi fi sortit să-l împărtăşesc ; căci dacă nici unul din dumneavoastră n-a izbutit să cîştige inima uneia din ele, pot eu oare să sper că voi cîştiga trei inimi deodată ? Motivele supărării dumneavoastră devin şi ale mele. Vă rog să primiţi să luaţi masa diseară la casa mea de întîlnire, şi nădăjduiesc ca cpasul răzbunării dumneavoastră să nu mai întîr- zie mult.“ Cei trei amanţi voiau explicaţii: dar el, cu tonul de superioritate pe care împrejurarea îi dădea dreptul să-l ia, le răspunse : „Cred, domnilor, că v-am dat dovadă că ştiu destul de bine cum să mă port în asemenea ocazii ; bizuiţi-vă pe mine.“ Toţi au fost mulţumiţi cu acest răspuns şi, după ce şi-au îmbrăţişat noul prieten, s-au despărţit pînă seara, în aşteptarea efectului făgăduielilor

lui.

Prevan, fără să piardă timpul, se întoarce la Paris şi se duce, potrivit obiceiului, să-şi viziteze noile cuceriri. Obţine de la toate trei că vor veni seara să ia cina, *între patj-u ochi,* **în casa lui de întîlnire. Două din ele se lăsară mai greu ; dar ce mai poţi să refuzi a doua zi ? Dădu în-**

tîlnirile la interval de o oră, timp necesar proiectelor sale. După aceste preparative se retrase, înştiinţă pe ceilalţi trei conjuraţi, şi toţi patru se duseră voioşi să-şi aştepte victimele.

Se aude sosind cea dintîi. Prevan o întîmpină singur, o primeşte cu toată atenţia cuvenită, o conduce pînă în sanctuarul a cărui divinitate ea se credea ; apoi, dispărînd sub un pretext oarecare, trimite în locul său pe amantul ulti agiat.

îţi dai seama că zăpăceala unei femei care nu are încă experienţa aventurilor, făcea — în momentul acela
— triumful foarte uşor : fiecare reproş care n-a fost formulat a fost interpretat ca o favoare ; şi sclava fugară, predată din nou vechiului ei stăpîn, fu prea fericită că putea să-şi nădăjduiască iertarea, reluîndu-şi primele lanţuri. Tratatul de pace fu ratificat într-un loc mai retras ; şi scena, rămasă goală, a fost ocupată alternativ de ceilalţi actori, aproape în acelaşi chip, şi mai cu seamă cu acelaşi deznodămînt.

Totuşi, fiecare din cele trei femei se credea încă sin-* gura eroină. Uimirea şi încurcătura lor sporiră în momentul cinei, cînd perechile se întruniră; dar uluirea lor atinse culmea cînd Prevan, care reapăru în mijlocul lor, avu cruzimea să ceară scuze celor trei infidele, ceea ce — dîndu-le secretul în vileag — le arăta limpede în ce hal fuseseră trase pe Sfoară.

Se aşezară la masă, şi în curînd îşi recăpătară cumpătul : bărbaţii cedară, femeile se supuseră. Cu toţii clocoteau de ură, dar vorbele erau totuşi afectuoase : veselia redeşteptă dorinţa, care, la rîndul ei, îi împrumută noi farmece. Această uimitoare orgie dură pînă dimineaţa; cînd se despărţiră, femeile credeau că fuseseră iertate : dar bărbaţii, care-şi păstraseră rancliiuna, chiar a doua zi o rupseră pefntru totdeauna cu ele : şi nu se mulţumiră numai să-şi părăsească uşuratecele metrese ci, împingînd răzbunarea pînă la capăt, istorisiră toată întîmplarea. De atunci, una din ele e la mănăstire, iar celelalte două tîn- jesc exilate la moşiile lor.

Iată povestea lui Prevan ; urmează să vezi dacă vrei să-i sporeşti gloria şi să te înhami la carul său triumfaL Scrisoarea dumitale m-a îngrijorat într-adevăr şi aştept ' cu nerăbdare un răspuns mai cuminte şi mai clar la ultima scrisoare pe care ţi-am scris-o.

Rămîi cu bine, scumpa mea ; fereşte-te de ideile hazlii sau năstruşnice care tc scduc cu prea mare uşurinţă. Gîndeşte-te că pe calea pe care ai apucat deşteptăciunea nu ajunge, şi că o singură imprudenţă poate pricinui un rău fără leac. îngăduie, în sfîrşit, prieteniei prudente să fie uneori călăuza plăcerilor dumitale.

Cu bine. Te iubesc totuşi ca şi cum ai fi rezonabilă.

...ÎS septembrie 17"

SCRISOAREA a I.XXX-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

Cecile, scumpa mea Cecile, cînd oare ne vom revedea ? Cine mă va învăţa să trăiesc departe de dumneata ? Cine-mi va da tăria şi curajul cuvenit ? Niciodată, niciodată nu voi pulea suporta această absenţă fatală. Fiecare zi îmi sporeşte nenorocirea : şi nici o nădejde că va avea un sfîrşit! Valmont, care-mi făgăduise că mă va ajuta, că mă va consola, Valmont mă neglijează, şi poate m-£ uitat. El e lîngă fiinţa pe care-o iubeşte ; nu mai ştie cit suferi cînd eşti departe de ea Cînd mi-a trimis ultima dumitale scrisoare, nu mi-a scris. Totuşi, de la el trebuie să aflu cînd voi putea să te văd, şi prin ce mijloc. Nu mai are să-mi spună nimic ? Nici dumneata nu-mi spui nimic despre asta ; să fie oare p>entru că nu mai vrei ? Ah ! Cecile, Cecile, sînt foarte nenorocit. Te iubesc mai mult ca oricînd : dar dragostea asta, care-i tot farmecul vieţii mele, e şi chinul ei totodată.

Nu, nu mai pot trăi aşa, trebuie să te văd,

trebuie, măcar o clipă. Cînd mă trezesc îmi spun : azi n-am s-o văd. Mă culc spunindu-mi : n-am văzut-o. Zilele atît de lungi nu au nici o clipă de fericire. Totul e privaţiune, totu-i regret, totul e disperare, şi toate relele acestea îmi vin de acolo de unde aşteptam toate bucuriile ! Adaugă acestor chinuri ucigătoare îngrijorarea mea în privinţa celor pe care le-ai putea îndura dumneata, şi îţi vei face o idee de situaţia în care mă aflu. Mă gîndesc tot timpul la dumneata, dar nu mă gîndesc niciodată fără să mă tulbur. Dacă te văd mîlmită, nenorocită, sufăr de toate necazurile dumitale ; dacă te văd liniştită şi consolată, necazurile mele sporesc. Oriunde mă întorc mă lovesc de o nenorocire.

Ah ! cu totul altfel era cînd te aflai unde mă aflam şi eu ! Atunci totul era plăcere. Siguranţa că te voi vedea mereu înfrumuseţa chiar şi momentele în care lipseai; timpul pe care trebuia să-l petrec departe de dumneata, numai prin faptul că trecea, şi mă apropia de dumneata, întrebuinţarea pe care i-o dădeam nu ţi-era niciodată străină. Dacâ îmi îndeplineam unele îndatoriri, ele mă făceau mai vrednic de dumneata ; dacă cultivam vreun talent, nădăjduiam să-ţi plac mai mult. Chiar atunci cînd distracţiile şi petrecerile mă tîrau departe de dumneata, te simţeam tot lîngă mine. La spectacol căutam să ghicesc ce-ar fi putut să-ţi placă ; un concert îmi amintea talentele dumitale şi ocupaţiile noastre atît de dragi. In societate, ca şi la plimbare, căutam să prind cele mai neînsemnate asemănări. Te comparam cu tot ce vedeam ; de fiecare dată erai biruitoare. Fiecare clipă a zilei era prilejul unui nou prinos, al cărui tribut ţi-1 aduceam în fiecare seară la picioare.

Ce-mi mai rămîne acum ? regrete dureroase, veşnice privaţiuni, şi o uşoară nădejde pe care tăcerea lui Valmont o face să scadă, pe care a dumitale o preschimbă în nelinişte. Zece leghe ne despart numai, şi spaţiul acesta, atît de uşor de străbătut, numai pentru mine e un obstacol de neînvins ! Iar cînd — spre a mă ajuta să trec

peste el — implor pe prietenul meu, pe iubita mea, amîndoi rămîn reci şi nepăsători ! Nu numai că nu-mi vin în ajutor, dar nici măcar nu-mi răspund.

Ce-a devenit prietenia sîrguitoare a lui Valmont ? Ce-au devenit, mai ales, sentimentele dumitale atît de tandre, şi care îţi dădeau atîta iscusinţă în a găsi mijlocul să ne vedem în fiecare zi ? Uneori, îmi amintesc, fără ca dorinţa să-mi fie mai mică, mă vedeam silit s-o sacrific anumitor considerente, anumitor datorii; cîte nu-mi spuneai atunci ? Cîte pretexte nu invocai împotriva argumentelor mele ? Şi adu-ţi aminte, scumpă Cecile, totdeauna motivele mele

cedau în faţa dorinţelor dumitale. Nu-mi fac nici un merit dintr-asta ; nu-1 aveam nici măcar pe acela al sacrificiului. Ceea ce doreai să obţii ardeam de nerăbdare să-ţi acord. Dar, în sfîrşit, îţi cer şi eu ceva la rîndul meu ; şi ce anume cer ? să te văd o clipă, să-ţi reînnoiesc şi să primesc jură- mîntul unei v eşnice iubiri. Nu mai e oare aceasta ceea ce vrea fericirea dumitale tot atît cît şi a mea ? Resping acest gînd deznădăjduit care ar pune vîrf nenorocirilor mele. Mă iubeşti, mă vei iubi totdeauna : cred, sînt sigur de asta, nu vreau să mă îndoiesc : dai mă aflu într-o situaţie îngrozitoare, şi mult timp nu o voi mai putea îndura. Rămii cu bine, Cecile.

Paris, *18 septembrie 17 ' '*

SCRISOAREA a LXXXI-a

Marchiza de Merteuil către vicontele de Valmont

Ce milă îmi pricinuiesc temerile dumitale ! Cît de mult îmi dovedesc ele că îţi sînt superioară ! Şi mai vrei să mă înveţi cum să mă port, vrei să mă călăuzeşti! Ah ! bietul meu Valmont, ce mare distanţă mai e încă de la dumneata pînă la mine ! Nu, toată mîndria sexului dumitale n-ar ajunge să umple distanţa care ne desparte. Din pricină că n-ai putea să execuţi planurile mele, le socoţi imposibile ! Fiinţă orgolioasă şi slabă, te încumeţi să calculezi mijloacele mele şi să judeci resursele mele ! Să-ţi spun drept, viconte, sfaturile dumitale m-au supărat, şi nu pot să-ţi ascund acest lucru.

Că pentru a-ţi masca stîngăcia nemaipomenită faţă de preşedinta dumitale, consideri ca un triumf faptul că ai putut zăpăci o clipă pe femeia aceasta timidă şi care te iubeşte, treaba dumitale ! Că ai obţinut o privire, o sigură privire, surîd şi trec cu vederea. Că dîndu-ţi seamă, fără să vrei, cît de puţin înseamnă isprăvile dumitale, nădăj- duieşti să le

ascunzi faţă de mine, măgulindu-mă în privinţa sforţării sublime de a împreuna doi copii, care mor de dorinţa să se întîlnească, şi care — fie spus în treacăt
— îmi datorează numai mie tot focul acestei dorinţe, sînt dispusă să admit şi asta. Că, în sfîrşit, te bizui pe aceste fapte glorioase ca să-mi spui pe un ton doctoral că *e mai bine să-ţi întrebuinţezi timpul executindu-mi planurile decît povestindu-le,* **deşertăciunea aceasta nu-mi face nici un rău şi ţi-o iert. Dar că poţi crede că am nevoie de prudenţa dumitale, că m-aş rătăci dacă nu m-aş conforma părerilor dumitale, că trebuie să le sacrific o plăcere, o fantezie — să-ţi spun drept, viconte, înseamnă să te arăţi prea mîndru de încrederea pe care binevoiesc s-o am în dumneata.**

Şi la urma urmei ce lucruri ai făcut pe care eu să nu le fi depăşit de mii de ori ? Ai sedus, ai dus chiar la pierzare multe femei : dar ce greutăţi ai avut de învins ? ce obstacole de înlăturat ? în ce constă meritul dumitale personal ? Un chip frumos, simplă întîmplare ; maniere elegante pe care uzajul lumii le dă aproape totdeauna ; spirit, ce-i drept, dai- pe care limbajul monden l-ar înlocui la nevoie ; o imprudenţă destul de lăudabilă, dar care nu-i datorată poate decît numai uşurinţei primelor dumitale succese ; dacă nu mă înşel, iată toate mijloacele dumitale : cît despre celebritatea pe care-ai putut-o dobîndi, n-o să-mi pretinzi, cred, să pun mare preţ pe arta de a provoca un scandal sau de a profita de pe urmele lui.

în ce priveşte prudenţa, fineţea, nu vorbesc de mine : dar care femeie n-ar avea mai multă decît dumneata ? Nu vezi ? preşedinta dumitale te duce ca pe-un copil.

Crede-mă, viconte, dobîndeşti rareori calităţile de care te poţi lipsi. Luptînd fără riscuri, nu ai de luat nici un fel de precauţii. Pentru voi, bărbaţii, o înfrîngere nu e decît un succes mai puţin. In partida aceasta atît de inegală, norocul nostru este să nu pierdem, iar nenorocul vostru să nu cîştigaţi. Chiar dacă v-aş

recunoaşte tot atîtea talente cîte avem şi noi, cu cit v-am depăşi încă, prin necesitatea în care ne aflăm de a ne folosi mereu de ele ! Presupunind că pui tot atîta iscusinţă ca să ne învingi cîtă punem noi ca să ne apărăm sau ca să^cedăm, vei recunoaşte cel puţin că ea nu-ţi mai este de nici un folos după succes. Preocupat numai de noua dumitale dorinţă, te laşi în voia ei fără teamă, fără rezerve: pe dumneata nu te interesează cît va dura.

Intr-adevăr, legăturile acestea date şi primite în mod reciproc, ca să vorbesc limbajul dragostei, numai dumneata poţi. după voie, să le strîngi sau să le rupi : şi trebuie să ne considerăm fericite dacă în uşurătatea dumitale, preferind scandalului misterul, te mulţumeşti cu o părăsire umilitoare şi nu-ţi faci din idolul de azi victima de mîine !

Dar cînd o femeie are nenorocul să simtă ea cea dinţii greutatea lanţului, cîte riscuri nu-şi ia dacă se încumetă să se elibereze, dacă îndrăzneşte numai să-l ridice puţin ! Nu încearcă decît tremurînd să îndepărteze de ea pe bărbatul pe care inima ei îl respinge cu greutate. Dacă el se încăpăţînează să reziste, ceea ce ea acorda dragostei trebuie să cedeze acum fricii.

In *braţe* **Incă-I** *strînge cînd inima-i e-nchisă*

Prudenţa ei e nevoită să deznoade cu îndemînare aceleaşi legături pe care dumneata le-ai fi rupt. Aflată la discreţia inamicului ei, e fără nici o scăpare dacă el e lipsit de generozitate; şi cum poţi spera aşa ceva de la el, cînd — chiar dacă se întîmplă să fie lăudat pentru că a dat dovadă că are — niciodată n-a fost dojenit că-i lipseşte ?

Nu vei tăgădui, desigur, adevărurile acestea, a căror evidenţă le-a făcut să fie unanim acceptate. Dacă ai văzut totuşi cum m-am folosit de împrejurări şi de opinii, ca să fac din bărbaţii aceştia atît de temuţi jucăria capriciilor sau a fanteziilor mele, ca să lipsesc pe unii de dorinţa, pe alţii de puterea de a-mi face rău ; dacă am ştiut rînd pe rînd, potrivit gusturilor mele

schimbătoare, să atrag in alaiul meu sau să alung departe de mine

Tiranii *detronaţi ce-s astăzi* robii *meiÎ*;

I **Nu se ştir dacă verbul acesta, ca şi acela dc mai sus :** *Tn brate* **înca-1** *stringe etnd inima-i c-nchisă* **sînt cilaţii provenind din opere puţin cunoscute, sau 'daca făc parte din proza doamnei de Merteuil. Ceea cc ne-a: indemna să credem că-i aşa, e marele număr ol greşelilor dc acest fel carc sc gSscsc în luate .scrisorile accsteî corespondenţe. Acelea alo cavalerului Danccny sînt singurele care nu conţin asemenea greşeli : ponte că din pricină efi sc ocupa uneori cu poezia, urcchca lui mai exersată îl făcea sa evite* mai U£or greşelile dc felul accslora.**

dacă, în viitoarea acestor dese răzvrătiri, reputaţia mea a rămas totuşi nepătată, nu trebuie oare să tragi de aici concluzia că, născută ca să-mi răzbun sexul şi ca să-l stăpînesc pe al dumitale, am ştiut să-mi creez mijloace necunoscute pînă la mine ?

Ah ! păstrează-ţi sfaturile şi îngrijorarea pentru femeile acelea delirante dar care spun că sînt *sentimentale* **şi a căror imaginaţie exaltată te-ar putea face să crezi că natura le-a aşezat simţurile în cap : care prin faptul că n-au gîndit niciodată, confundă mereu iubirea cu amantul şi, în iluzia lor nebună, cred că numai acela cu care au căutat plăcerea e singurul ei depozitar : adevărate superstiţioase, ele au faţă de preot respectul şi credinţa care nu se cuvin decît divinităţii.**

Poartă-le de grijă şi acelor femei care, mai vanitoase decît prudente, nu ştiu la nevoie să consimtă să fie părăsite.

Tremură, mai cu seamă, pentru soarta acelor femei active în trîndăvia lor, pe care le numeşti *sensibile,* **şi care se lasă atît de uşor şi atît de tare stăpînite de dragoste ; caic simt nevoia să se ocupe de dragoste chiar dacă nu se bucură de ea ; lăsîndu-se fără împotrivire în voia fermentării ideilor lor, ele compun, datorită acestora, scrisorile acelea atît de plăcute cînd le scrii, dar atît de primejdioase ; şi nu se tem să încredinţeze aceste dovezi ale slăbiciunii lor bărbatului care le provoacă : imprudente care nu ştiu să vadă un duşman viitor în amantul lor actual.**

Eu, însă, ce am de împărţit cu femeile acelea nesăbuite ? Cînd m-ai văzut vreodată îndepărtîndu-mă de la regulile pe care mi le-am prescris şi nesocotind propriile mele principii ? Spun propriile mele principii, şi o spun înadins : căci ele nu sînt, ca acelea ale altor femei, date la întîm- plare, primite fără cercetare şi urmate din obişnuinţă ; sînt rodul adîncilor mele meditaţii; lc-am creat şi pot spune că eu sînt

opera mea.

Intrată în lumea saloanelor într-o vreme cînd, încă fată, eram sortită prin situaţia mea tăcerii şi inacţiunii, am ştiut să profit de aceasta ca să observ şi să judec. In timp ce toţi mă credeau intimidată sau distrată, ascultam, ce-i drept prea puţin, vorbele ce mi se adresau, dar reţineam cu grijă pe acelea pe care toţi încercau să mi le ascundă.

Curiozitatea aceasta utilă, slujind instrucţiei mele, m-a învăţat să mă şi prefac : silită adesea să ascund obiectul atenţiei mele ochilor celor ce mă înconjurau, am încercat sâ-i dirijez pe-ai mei după plac ; am izbutit atunci sâ dau privirii mele aerul acela distrat pe care l-ai lăudat atît de des. încurajată de accst prim succes, am căutat de asemenea să dispun după voie de diferitele mişcări ale feţei mele. Dacă eram supărată, mă sileam să iau o înfăţişare senină, chiar veselă ; împingeam zelul pînă într-atît incit să-mi provoc intenţionat dureri şi mă căzneam să păstrez în timpul lor expresia plăcerii. M-am străduit cu aceeaşi grijă, dar cu mai multă osteneală, să-mi înăbuş simpto- mele unei bucurii neaşteptate. în felul acesta, am izbutit să capăt asupra fizionomiei melc puterea aceea care te-a făcut uneori să te miri atît de mult.

Eram încă foarte tînără, şi aproape de loc interesantă : dar nu aveam ca bun propriu decît gîndurils mele şi mă indignam la ideea că mi-ar putea fi răpite sau surprinse fără voia mea. înzestrată cu aceste prime arme, încercam sâ mă folosesc de ele : nu mă mai mulţumeam să nu mă las pricepută, mă amuzam să mă arăt sub forme diferite ; slăpînă pe gesturile mele, îmi controlam cuvintele ; potriveam pe unele şi pe celelalte după împrejurări sau poate numai după fanteziile mele : din clipa aceea felul meu. de a gîndi a rămas numai pentru mine, şi n-am mai arătat decît pe acela care îmi aducea vreun folos.

Această străduanie în ce priveşte propria mea

fiinţă m-a făcut să-mi fixez atenţia asupra expresiei feţelor şi a caracterului fizionomiilor ; datorită ei am dobîndit privirea aceea pătrunzătoare, pe care experienţa m-a învăţat totuşi sâ nu mâ bizui orbeşte, dar care, în general, rareori m-a înşelat.

Nu împlinisem cincisprezece ani, şi ajunsesem să posed talentele cărora îşi datorează reputaţia cea mai mare parte din politicienii noştri, şi nu eram încă decît la primele elemente ale ştiinţei pe care voiam s-o dobîndesc.

E uşor să-ţi închipui că mă sileam, ca toate fetele, sâ gliicesc dragostea şi plăcerile ei : dar cum nu fusesem niciodată la mănăstire, cum nu avem nici o prietenă de virsta mea, şi cum eram supravegheată de o mamă vigilentă, nu aveam decît idei vagi pe care nu le puteam preciza ; însăşi natura, de care, desigur, n-am avut de atunci decît a mâ lăuda, nu-mi dădea nici un indiciu. S-ar fi zis că lucra în tăcere ca să-şi perfecţioneze opera. Numai mintea mea era în continuă fierbere; nu doream plăceri, voiam să ştiu; dorinţa de a mă instrui mi-a sugerat mijloacele.

Mi-am dat seama că singurul om cu care puteam vorbi despre lucrurile acestea fără să mă compromit era confesorul meu. Am înţeles pe dată ce aveam de făcut; mi-am înfrînt ruşinea firească şi, lăudîndu-mă cu o vină pe care n-o săvîrşisem, m-am acuzat că făcusem *tot ce fac femeile.* **Aceasta a fost expresia mea, dar vorbind astfel, nu ştiam, in realitate, ce idee exprimam. Speranţa mea n-a fost nici pe de-a-ntregul dezamăgită, nici pe de-a-ntregul împlinită ; teama de a mă trăda nu mă lăsa să dau lămuriri mai multe ; dar părinţelul avu grijă să-mi arate că păcatul era atît do mare, încit am tras concluzia că şi plăcerea trebuia să fie extremă ; şi dorinţei de-a o cunoaşte i-a urmat aceea de-a o gusta**

Nu ştiu unde m-ar fi dus această dorinţă ; lipsită cum eram de experienţă, o singură

ocazie, poate, m-ar fi pierdut : din fericire pentru mine, mama mea mă anunţă că peste cîteva zile urma să mă mărit; dintr-o dată, certitudinea că voi afla îmi stinse curiozitatea, şi am ajuns fecioară în braţele domnului de MerteuiI.

Aşteptam liniştită momentul care trebuia să mă înveţe, şi am avut nevoie de judecată ca să pot părea stingherită sau înfricoşată. Această primă noapte, despre care lumea îşi face de obicei o idee atît de crudă sau atît de plăcută, nu-mi oferea decît ocazia unei experienţe : durere şi plăcere, am observat totul cu exactitate, şi nu vedeam în aceste felurite senzaţii decît fapte de reţinut şi de meditai.

Studiul acesta începu curînd să-mi placă : dar credincioasă principiilor mele, şi simţind, poate din instinct, că soţul meu trebuia să se bucure cel mai puţin de încrederea

mea, am luat hotărîrea, numai din pricină că eram sensibilă, să mă arăt indiferentă faţă de el. Această aparentă răceală a fost mai tîrziu temeiul cel mai puternic al încrederii sale oarbe : i-am adăugat, printr-un supliment de judecată, un aer de zăpăceală pe care-1 îndreptăţea vîrsta mea ; şi niciodată nu m-a ci'ezut mai copilă ca atunci cînd îl amăgeam cu mai multă îndrăzneală.

Totuşi, trebuie să mărturisesc că m-am lăsat la început luată de vîrtejul lumii şi m-am dedat în întregime distracţiilor ei uşuratece. Dar după cîteva luni, cum domnul de Merteuil mă luase cu el în tristul său castel de la ţară, teama de plictiseală îmi reîmprospăta gustul pentru studiu ; şi cum nu eram înconjurată decît de oameni a căror distanţă faţă de mine mă punea la adăpostul oricăror bănuieli, am profitat ca să lărgesc cîmpul experienţelor mele. Mai cu seamă acolo m-am încredinţat că dragostea, care ne e atît cîe lăudată că ar fi cauza plăcerilor noastre, nu e cel mult decît pretextul lor.

Boala domnului de Merteuil întrerupse aceste plăcute ocupaţii: a trebuit să-l urmez la oraş unde mergea să se caute. Muri, după cum ştii, puţin după aceea ; şi cu toate că, la drept vorbind, n-am avut să mă plîng de el, am simţit totuşi cît era de preţioasă libertatea pe care mi-o dădea văduvia, şi mi-am făgăduit solemn să profit de ea.

Mama credea că voi merge la mănăstire sau că mă voi întoarce la ea. N-am făcut nici una, nici alta ; şi tot ce-am acordat decenţei a fost să mă înapoiez la ţară, unde mai aveam cîteva observaţiunî de făcut.

Le-am întărit cu ajutorul lecturii : dar să nu crezi că ea s-a rezumat la genul pe care-1 presupui. Am studiat moravurile noastre în romane ; opiniile în operele filozofilor ; am căutat chiar la moraliştii cei mai severi ce anume pretindeau de la noi, şi m-am încredinţat astfel de ceea ce puteam face, de ceea ce trebuia să gîndesc, şi de ceea ce se cuvenea să par.

Odată fixată în privinţa acestor trei pro- tleme, **numai ultima prezenta oarecare dificultăţi de execuţie ; am nădăjduit să le înfrîng, şi am început să meditez asupra mijloacelor pe care le socoteam cele mai nimerite.**

începeam să mă plictisesc de plăcerile mele rustice, pea puţin variate pentru imaginaţia mea activă : simţeam nevoia unei cochetării care să mă împace cu dragostea : la drept vorbind, nu ca s-o simt, dar ca s-o inspir şi s-o simulez. Zădarnic mi se spusese şi citisem că sentimentul acesta nu se putea simula, vedeam, totuşi, că era de-ajuns pentru aceasta să îmbin spiritul unui autor cu talentul unui actor. M-am exercitat în ambele genuri, şi poate cu oarecare succes : dar în loc să caut deşartele aplauze ale teatrului, m-am hotărît să folosesc pentru fericirea mea ceea ce atîţia alţii sacrificau vanităţii.

Aceste diferite ocupaţii făcură să treacă un an. Doliul meu îngăduindu-mi să reapar, m-am întors în oraş, cu marile mele proiecte ; nu mă aşteptam de loc la primul obstacol pe care aveam să-l întîmpin.

Lunga mea sihăstrie, izolarea aceea severă, aruncaseră asupra mea un lustru de cucernicie care speria pe cei mai plăcuţi din bărbaţii noştri; aceştia se ţineau deoparte şi mă lăsau pradă tuturor plicticoşilor, care cu toţii voiau să se însoare cu mine. Greutatea nu era să-i refuz ; dar multe din refuzurile acestea displăceau familiei mele, şi pierdeam în aceste hărţuieli interne timpul căruia mă gîndisem să-i dau o atît de fermecătoare întrebuinţare. Am fost deci nevoită, ca să atrag pe unii şi să îndepărtez pe ceilalţi, să afişez oarecare frivolitate, să uzez, pentru a-mi strica reputaţia, de grija la care aveam de gînd să recurg ca s-o păstrez. Am izbutit uşor, cum îţi închipui. Dar nefiind tîrîtă de nici o pasiune, n-am făcut decît ceea ce-am crezut necesar, şi am măsurat cu prudenţă dozele nesăbuinţelor mele.

îndată ce am atins ţinta la care voiam să ajung, m-am întors pe calea cea bună, şi am atribuit meritul schimbării mele în bine cîtorva femei dintre acelea care, neputînd avea pretenţia agrementului, se consolează cu aceea a meritului şi a virtuţii. A fost o lovitură care îmi izbuti mai bine decît nădăjduisem. Aceste recunoscătoare dădace s-au făcut apologetele mele ; şi zelul lor orb pentru ceea ce numeau opera lor ajunse atît de departe, îneît la cel mai mic cuvînt pe care şi l-ar fi îngăduit cineva pe socoteala mea, toată clica minorosiţelor sărea să-mi ia apărarea. Acelaşi mijloc mi-a atras şi sufragiul femeilor noastre cu pretenţii la succese ; acestea, încredinţate că nu voiam să le mai fac concurenţă, mă aleseră ca obiect al laudelor lor, ori de cîte ori voiau să dea dovadă că nu bîrfeau chiar pe toată lumea.

între timp, purtarea mea adusese înapoi îndrăgostiţii ; şi ca să ies cu obraz curat între ei şi protectoarele mele nesigure, m-am arătat ca o femeie sensibilă dar dificilă, pe care excesul delicateţei o înârma împotriva dragostei.

Am început atunci să-mi desfăşor pe scena cea mare talentele pe care mi le însuşisem. Prima mea grijă a fost să dobindesc renumele de invincibilă. Ca să-l obţin, bărbaţii care nu-mi plăceau erau totdeauna singurii de la care aveam aerul că primesc omagii. Ii întrebuinţam cu folos ca să-mi procure laurii rezistenţei, în timp ce eu mă ofeream, fără teamă, îndrăgostitului preferat. Acesta, însă, intimidat de sfiala mea prefăcută, nu şi-a îngăduit niciodată să mă urmeze în saloane; şi privirile societăţii au rămas, astfel, mereu fixate asupra îndrăgostitului nenorocit.

Ştii cît mă decid de repede : asta pentru că mi-am dat seama că aproape totdeauna demersurile anterioare sînt cele care dezvăluie secretul femeilor. Orice-ai face, tonul nu mai e acelaşi, înainte sau după succes. Diferenţa aceasta nu scapă observatorului atent; şi am

găsit că e mai puţin primejdios să mă înşel în privinţa alegerii decît s-o las să-mi fie ghicită. Mai cîştig în felul acesta că înlătur verosimilitatea, care e singurul criteriu după care putem fi judecate.

Aceste precauţii, precum şi acelea de a nu scrie niciodată, de a nu lăsa nici o dovadă despre capitulările mele, puteau să pară excesive ; mie însă nu mi-au părut niciodată nici măcar suficiente. Scrutîndu-mi inima, am studiat în ea inima celorlalţi. Am văzut cu acest prilej că nu-i nimeni care să nu păstreze în ea o taină pe care vrea s-o ţină ascunsă : antichitatea pare să fi cunoscut mai bine decît noi adevărul acesta, pentru care povestea lui Samson nu este, poate, decît o ingenioasă ilustrare. Ca o nouă Dalilă, m-am silit mereu, ca şi ea, 6ă aflu secretul acesta important. Ehe ! la cîţi din Samsonii noştri moderni nu le ţin părul sub cuţitul meu ! Şi de aceştia nu mă mai tem ; sînt singurii pe care mi-am îngăduit să-i umilesc uneori.

Mai suplă cu ceilalţi — arta de a-i face infideli, cu scopul de-a nu le părea eu uşuratecă, o prefăcută prietenie, o încredere aparentă, cîteva procedee generoase, ideea măgulitoare pe care fiecare şi-o face că a fost singurul meu amant mi-au îngăduit să obţin discreţia lor. In sfîrşit, cînd mijloacele acestea mi-au lipsit, am ştiut, prevăzînd rupturile, să înăbuş de la început, ridiculizînd-o sau calomniind-o, încrederea pe care bărbaţii aceştia primejdioşi puteau s-o obţină.

Ceea oe-ţi spun acum e ceea ce mă vezi făcînd fără întrerupere ; şi te mai îndoieşti de prudenţa mea ! Adu-ţi aminte de vremea cînd ai început să-mi iaci curte ; nici un omagiu nu m-a măgulit atît de mult; te doream înainte de a te fi văzut. Sedusă de reputaţia dumitale, mi se părea că lipseai gloriei

mele ; ardeam de dorinţa de-a mă lua la luptă dreaptă cu dumneata. E singura din pornirile mele care a pus un moment stăpînire pe mine. Cu toate acestea, dacă ai fi vrut să mă nimiceşti, ce mijloace ai fi găsit ?

Vorbării goale, care nu lasă nici o urmă după ele, pe care însăşi reputaţia dumitale le-ar fi făcut suspecte, şi un şir de fapte greu de crezut, a căror simplă povestire ar fi avut aerul unui roman prost înjghebat. E drept că de atunci te-am făcut părtaşul tuturor secretelor mele : ştii însă ce interese ne unesc, şi ştii de asemenea care din noi doi poate fi socotit ca imprudent. [I]

De vreme ce-am început să-ţi dau socoteală, vreau să fac asta cît se poate de exact. Parcă te aud spunindu-mi că, oricum, sînt cel puţin la discreţia cameristei mele ; în- tr-adevăr, dacă ea nu-mi cunoaşte sentimentele, îmi cu-noaşte faptele. Cînd mi-ai vorbit odinioară despre aceasta, ţi-am răspuns doar atîta că sînt sigură de ea ; şi dovadă că răspunsul meu a fost de ajuns ca să te liniştească, e că % i-ai încredinţat de atunci, despre dumneata, secrete destul de primejdioase. Acum însă, cînd Prevan te nelinişteşte, şi iţi pierzi capul, sînt sigură că nu mă mai crezi pe cuvînt. Trebuie deci să te lămuresc.

Mai întîi, fata aceasta e sora mea de lapte, şi legătura aceasta care pentru noi nu înseamnă nimic e foarte trainică pentru oamenii de teapa ei : mai mult decît atîta, îi cunosc secretul, o am chiar la mină : victimă a unei nebunii din

---

I **Se va vedea mai timn, în scrisoarea a CLII-a, dacfi au secretul domnului de Vabnont, cel puţin de cc natură era accsl secret ; ţi cititorul Stl va da scama că n-am putut să-l lămurim mai mult în** pTivinţa **accasta.**

dragoste, era pierdută dacă n-o salvam eu. Părinţii ei, ţi- nînd grozav la onoarea lor, nu voiau nimic altceva decît să fie întemniţată. Mi s-au adresat mie. Am văzut atunci cît folos puteam trage de. pe urma mîniei lor. Le-am cîntat, deci, în strună, am cerut ordinul şi l-am obţinut. Apoi, trecînd deodată de la asprime la clemenţă, la care îi înduplecasem şi pe părinţi, şi profitînd de trecerea mea pe lîngă bătrînul ministru, i-am făcut pe toţi să consimtă ca ordinul să rămînă în posesia mea, şi numai eu să pot cere executarea sau s-o opresc, după cum voi aprecia purtările viitoare ale acestei fete. Ea ştie deci că soarta ei e în mîinile mele ; şi dacă, lucru de necrezut, toate mijloacele acestea puternice n-ar ajunge s-o facă să-şi ţină gura, nu-i evident oare că, dînd în vileag purtarea ei şi pedeapsa pe care a primit-o, aş face să nu mai aibă nici o crezare spusele ei ?

La aceste precauţii pe care le numesc fundamentale, adaug o mie altele, locale, sau ocazionale, pe care judecata sau obişnuinţa le descoperă la nevoie ; aş lungi mult scrisoarea dacă aş intra în amănunte; dar practica lor e importantă şi trebuie să-ţi dai osteneala să le culegi din întreaga mea purtare, dacă vrei să ajungi să le cunoşti.

Dar să pretinzi că mi-am dat atîta osteneală ca să nu culeg de pe urma ei nici un rod ; că după ce m-am ridicat, prin strădaniile mele penibile, atît de mult deasupra celorlalte femei, aş putea consimţi să înaintez tîrîndu-mă ca ele, între imprudenţă şi timiditate ; că. mai ales, poate un bărbat să-mi inspire atîta teamă încît să nu văd altă scăpare decît în fugă, nu, viconte, asta niciodată! Trebuie să învingi sau să mori. Cît despre Prevan, vreau să-l am, şi-l voi avea ; el vrea s-o spună, şi n-o va spune : iată, în două cUvinte, romanul nostru. Cu bine.

SCRISOAREA a LXXXII-a

Cecile Volanges către cavalerul Danceny

Doamne, cît m-a durut scrisoarea dumitale! Dacă ştiam, n-o mai aşteptam cu atîta nerăbdare ! Speram să găsesc în ea o consolare, şi iată că sînt acum mai mîhnită decît înainte de a fi primit-o. Am plîns mult citind-o : nu e ceea ce-ţi reproşez ; am mai plîns de multe ori din pricina dumitale, fără ca asta să-mi provoace o suferinţă. Dar de data aceasta nu mai e acelaşi lucru.

Ce vrei să spui cu asta, că dragostea ţi-a devenit un chin, că nu mai poţi trăi aşa, că nu mai poţi îndura situaţia în care te afli ? Oare n-o să mă mai iubeşti, pentru că nu mai e atît de plăcut ca altădată ? Eu cred că nu sînt mai fericită decît dumneata, chiar dimpotrivă ; şi totuşi te iubesc şi mai mult. Dacă domnul de Valmont nu ţi-a scris, asta nu-i vina mea ; n-am putut să-l rog pentru că n-am fost singură cu el, şi pentru că ne-am înţeles să nu vorbim niciodată nimic faţă de lume : şi asta tot de hatîrul dumitale, ca să poată face mai repede ceea ce doreşti. Nu spun că n-o doresc şi eu, fii sigur de asta : dar ce pot eu să fac ? Dacă-ţi închipui că e atît de uşor, găseşte dumneata mijlo- « cui, e tot ce doresc şi eu.

Crezi că-mi place grozav ca mama să mă ocărască în fiecare zi, ea care mai înainte nu-mi spunea niciodată nimic, chiar dimpotrivă ? Acum e mai rău decît dacă aş fi la mănăstire. Totuşi, mă consolam gîndindu-mă că toate astea erau pentru dumneata ; uneori socoteam chiar că sînt foarte mulţumită ; dar cînd văd că şi dumneata eşti supărat, fără ca eu să am cea mai mică vină, asta mă face să mă întristez mai mult decît de toate cîte mi s-au întîmplat pînă acum.

Numai ca să primesc scrisorile dumitale e o poveste întreagă, şi dacă domnul de Valmont n-ar fi atît de binevoitor şi atît de iscusit cum este, n-aş şti ce să mă fac ; şi ca să-ţi scriu, e şi

mai greu. Dimineaţa nu îndrăznesc, căci mama e foarte aprbape şi în tot momentul intră în camera mea. Uneori pot să scriu după-amiaza, sub pretextul că vreau să cânt din gură sau la harpă ; dar trebuie să mă întrerup la fiecare rînd, ca sâ se audă că studiez.

Din fericire camerista mea adoarme uneori seara, şi-i spun că nu mai am nevoie de ea, ca să plece şi să-mi lase lumina. * Dar trebuie să mă aşez sub perdea, ca să nu se vadă lumina, şi să fiu atentă la cel mai mic zgomot, astfel îneît să pot ascunde totul în pat dacă ar intra cineva. Aş Vrea * să fii aici ca să vezi ! Ai vedea cît de mult trebuie să iubeşti ca să faci aşa ceva. în sfîrşit, e foai'te adevărat că fac tot ce-mi stă in putinţă, şi că aş vrea să pot face şi mai mult.

Desigur, nu refuz să-ţi spun că te iubesc, şi că te voi iubi mereu; niciodată n-am spus-o mai bucuros ; şi văd acuma că eşti supărat! Mă încredinţaseşi, totuşi, înainte ca eu să ţi-o fi spus, că asta era de ajuns ca să te facă fericit. Nu poţi tăgădui : stă scris în scrisorile dumitale. Cu toate că nu le mai am, îmi aduc aminte de ele ca şi cum le-aş citi în fiecare zi. Şi acum, cînd sîntem despărţiţi, nu mai gîndeşti la fel! Dar despărţirea noastră poate nu va îi veşnică. Doamne, cît sînt de nenorocită ! Şi numai dumneata eşti de vină !...

în legătură cu scrisorile dumitale, sper că ai păstrat pe acelea pe care mi le-a luat mama şi ţi le-a dat înapoi; va veni odată vremea cînd nu voi mai fi la strîmtoare ca acum, şi vei putea să mi le dai îndărăt pe toate. Ce fericită o să fiu, cînd o să pot să le păstrez mereu, fără să dau nimănui socoteală ! Acum le dau domnului de Valmont, pentru că altminteri ar însemna să risc prea mult : cu toate acestea, de cîte ori i le dau, mă simt foarte mîhnită.

Rămîi cu bine, iubite prietene. Te iubesc din toată inima. Te voi iubi toată viaţa Sper că acum nu mai eşti supărat; dacă aş fi sigură, n-aş mai fi supărată nici eu. Scrie-mi cît de repede poţi, fiindcă presimt că pînă atunci o să fiu mereu tristă.

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

îngăduiţi, doamnă, să reluăm convorbirea aceasta, întreruptă într-un chip atît de nenorocit! Ca să vă pot dovedi pînă la capăt cît de mult mă deosebesc de odiosul portret sub trăsăturile căruia v-am fost zugrăvit; ca să mă pot, mai ales, bucura încă de binevoitoarea încredere pe care începeaţi să mi-o arătaţi ! Cit farmec ştiţi să răsfrîngeţi asupra virtuţii ! Ce mult înfrumuseţaţi toate sentimentele cinstite şi cum ştiţi să le faceţi iubite ! Ah ! aceasta este seducţia dumneavoastră ; e cea mai tare ; singura care e, în acelaşi timp, puternică şi respectabilă.

Fără îndoială, e de ajuns să vă vadă cineva ca să dorească să vă placă ; să vă asculte în societate pentru ca dorinţa aceasta să crească. Dar ccl care are fericirea sâ vă cunoască mai bine, care poate uneori să vă citească în suflet, e repede cuprins de un mai nobil entuziasm, şi, pătruns de veneraţie ca şi de dragoste, adoră în dumneavoastră întruchiparea tuturor virtuţilor. Poate că fiind din fire mai înclinat ca alţii să le iubesc şi să le urmez, după ce unele rătăciri m-au tîrît departe de ele, dumneavoastră m-aţi apropiat din nou, m-aţi făcut să le simt iar toată vraja : veţi spune oare că e o crimă din partea mea această dragoste nouă ? veţi ponegri oare opera dumneavoastră ? vă veţi reproşa oare interesul pe care ea vi l-ar putea trezi ? Ce rău poate face un sentiment atît de curat, şi cîtă plăcere n-aţi simţit gustindu-1 ?

Dragostea mea vă înspăimîntă, vi se pare violentă, ne- înfrînată ! Liniştiţi-o printr-o dragoste mai blindă ; nu refuzaţi puterea pe

care v-o ofer, căreia vă jur că nu mă voi sustrage niciodată, şi care — îndrăznesc s-o cred — nu va fi cu totul pierdută pentru virtute. Ce sacrificiu mi-ar putea părea penibil, cînd aş fi sigur că inima dumneavoastră îi recunoaşte valoarea ? Cine-i atît de nenorocit îndt să nu ştie să se bucure de privaţiunile pe care şi le impune; încît să nu prefere un cuvînt, o privire dăruită tuturor bucuriilor pe care le-ar putea fura sau surprinde !

Şi aţi putut crede că aş fi ou un asemenea om! Şi v-a fost teamă de mine ! Ah ! dc ce nu stă în puterea mea fericirea dumneavoastră ! Cum m-aş răzbuna pe dumneavoastră fă- cîndu-vă fericită ! Dar puterea aceasta binefăcătoare n-o poate produce stearpa prietenie ; ea nu se iveşte decît datorită iubirii.

Cuvîntul acesta vă intimidează ! Dar de ce ? Un ataşament mai duios, o unire mai puternică, un singur gînd, aceeaşi fericire şi aceleaşi necazuri, sînt toate.astea străine de sufletul dumneavoastră ? Asta e dragostea, sau cel puţin aşa e aceea pe care o inspiraţi şi pe care o simt eu! Dragostea care, calculînd dezinteresat, ştie să aprecieze faptele după merit şi nu după cît valorează ; comoară nesecată a sufletelor sensibile, totul capătă preţ cînd e făcut de ea sau pentru ea.

Adevărurile acestea, atit de lesne de priceput, atît de plăcute de practicat, oare ce au ca să vă sperie ? Ce spaimă poate, de asemenea, să vă pricinuiască un om sensibil, căruia dragostea nu-i mai îngăduie altă fericire decît fericirea dumneavoastră ? E astăzi unica mea dorinţă : aş sacrifica totul ca s-o îndeplinesc, afară de sentimentul care-o inspiră ; iar sentimentul acesta, consimţiţi numai să-l împărtăşiţi, şi-l veţi putea călăuzi după voie. Dar să nu-i mai îngăduim să ne despartă, atunci cînd ar trebui să ne unească. Dacă prietenia pe care mi-aţi oferit-o nu-i o vorbă goală ; dacă, după cum mi-aţi spus ieri, e sentimentul cel mai dulce .pe care-1

cunoaşte sufletul dumneavoastră, să hotărască ea între noi, nu o voi recuza ; dai-, judecător al dragostei, să consimtă să o asculte ; refuzul de a o asculta ar deveni chiar o nedreptate, şi prietenia nu e nedreaptă.

O a doua întrevedere nu va avea mai multe inconveniente decît prima ; întâmplarea poate şi de data aceasta să ofere prilejul; aţi putea sâ indicaţi chiar dumneavoastră momentul. Sînt dispus să admit că greşesc ; n-aţi vrea mai degrabă să mă convingeţi decît să mă combateţi, vă îndoiţi oare de docilitatea mea ? Dacă acel nedorit mifcafir n-ar fi venit să ne întrerupă, poate m-aţi fi adus în toate privinţele la părerea dumneavoastră ; cine ştie pînă unde poate merge puterea dumneavoastră ?

Mă credeţi ? puterea aceasta de neînvins căreia mă las pradă fără să îndrăznesc s-o măsor, vraja aceasta irezistibilă care vă face stăpînă pe gîndurile ca şi pe faptele mele uneori mă umple de spaimă. Întrevederea aceasta pe care v-o cer s-ar cuveni, vai ! poate ca mie cel dinţii să-mi fie teamă de ea ! Poate, pe urmă, încătuşat de făgăduielile mele, mă voi vedea osîndit să îndur pojarul unei iubiri pe care nimic n-o va putea stinge, fără să îndrăznesc măcar să vă implor ajutorul! Ah ! doamnă, fie-vă milă, nu abuzaţi de puterea pe care o aveţi asupra mea ! Dar ce spun ! dacă faptul acesta v-ar face mai fericită, dacă prin asta m-aş face mai vrednic de dumneavoastră, cîte dureri n-ar alina aceste gînduri mîngîietoare ! Da, îmi dau seama, să mai vorbesc o dată cu dumneavoastră înseamnă să vă dau arme mai puternice împotriva mea ; înseamnă să mă supun şi mai mult voinţei dumneavoastră. Mi-e mai uşor să mă apăr împotriva scrisorilor; cuvintele sînt tot aceleaşi, dar nu mai sînteţi de faţă ca să le măriţi puterea. Totuşi, plăcerea de a vă asculta mă face să înfrunt primejdia : voi simţi cel puţin fericirea că am făcut totul pentru dumneavoastră, chiar împotriva mea ; şi sacrificiile mele vor deveni un omagiu. Prea fericit să vă dovedesc în mii de

chipuri, cum în mii de feluri o simt, că — fără să mă exceptez nici măcar pe mine însumi — sînteţi şi veţi fi totdeauna fiinţa cea mai scumpă pe care o cunoaşte inima mea.

Castelul... 23 septembrie 17”

SCRISOAREA a LXXXIV-a *Vicontele de Valmont către Cecile Volanges*

Aţi văzut cît am fost de stingheriţi ieri. In tot cursul zilei n-am putut să vă inmînez scrisoarea pe care o aveam pentru dumneavoastră ; nu ştiu dacă-mi va fi mai uşor astăzi. Mi-e teamă să vă compromit, dacă pun mai mult zel decît iscusinţă ; şi nu mi-aş ierta o imprudenţă care v-ar putea fi fatală şi ar pricinui disperarea prietenului meu, nenorocindu-vă pentru totdeauna. Cunosc totuşi nerăbdarea dragostei: îmi dau seama cît de penibilă trebuie să fie, în situaţia dumneavoastră, cea mai mică în- tîrziere a singurei consolări de care v-aţi putea bucura in această clipă. Tot străduindu-mă să găsesc mijloace de-a Mătura piedicile, am găsit unul a cărui execuţie ar fi uşoară, dacă v-aţi da oarecare osteneală.

Cheia uşii camerei dumneavoastră dinspre coridor se află — precum aţi băgat de seamă — în permanenţă pe căminul mamei dumneavoastră. Totul ar deveni simplu cu ajutorul acestei chei, cum este lesne de înţeles ; dar în lipsa ei, vă voi procura una asemănătoare, care o va înlocui. Va fi de ajuns, pentru aceasta, să o am pe cealaltă o oră sau două la dispoziţia mea. Veţi găsi, fără îndoială, prilejul de a o lua ; şi ca nimeni să nu observe lipsa ei, aiăturez alta, destul de asemănătoare, ca să nu se vadă diferenţa, afară de cazul cînd ar încerca-o cineva, ceea ce e puţin probabil. Va trebui numai să aveţi grijă să-i puneţi o panglică albastră, înnodată la fel ca la cheia dumneavoastră.

încercaţi să aveţi cheia aceasta mîine sau

poimîine la micul dejun, deoarece mi-o veţi da mai uşor atunci, şi o veţi putea pune la locul ei seara, cînd s-ar putea ca mama dumneavoastră să fie mai atentă. V-aş înapoia-o la prînz, dacă izbutim să ne înţelegem.

Ştiţi că atunci cînd trecem din salon în sufragerie, doamna de Rosemonde rămîne totdeauna la urmă. îi voi oferi braţul. Nu va trebui decît să vă ridicaţi încet de la ghergheful dumneavoastră, sau să lăsaţi să vă cadă ceva, pentru a putea rămîne în urmă : nu vă va fi greu să luaţi atunci cheia, pe care voi avea grijă s-o ţin la spate. Nu neglijaţi, îndată ce-o veţi lua, .să veniţi lîngă bătrîna mea mătuşă şi să-i faceţi o amabilitate. Dacă din întîmplare cheia v-ar scăpa din mînă, nu vă pierdeţi cumpătul; mă voi preface că am scăpat-o eu şi îmi iau toată răs-punderea

Lipsa de încredere a mamei dumneavoastră, şi purtarea ei atît de aspră faţă de. dumneavoastră, îndreptăţesc de altminteri acest mic vicleşug. Mai mult chiar, este singurul mijloc de a continua să primiţi scrisorile lui Dan- beny şi de-a i le transmite pe ale dumneavoastră ; oricare altul e cu adevărat prea primejdios, şi ar putea sa vă piardă pe amîndoi fără scăpare: de aceea, prietenia mea prevăzătoare şi-ar reproşa să le mai folosească.

Odată în stăpînirea cheii, ne vor mai rămîne de luat unele precauţii în privinţa zgomotului uşii şi al broaştei: dar acestea sînt uşor de învins. Veţi găsi, tot sub dulapul unde v-am pus hîrtia, ulei şi o pană. Se întîmplă să fiţi uneori singură în odaie : va trebui să profitaţi ca să un-geţi broasca şi balamalele. Băgaţi de seamă la petele de ulei care ar fi o mărturie împotriva dumneavoastră. E preferabil să aşteptaţi să se înnopteze, căci dacă faceţi operaţia aceasta cu inteligenţa de care sînteţi capabilă, orice urmă ar dispărea pînă a doua zi dimineaţa.

Dacă totuşi bagă cineva de seamă, nu şovăiţi să spuneţi că e servitorul care freacă parchetele. Ar trebui, în cazul acesta, să precizaţi timpul, chiar cuvintele pe care vi le-a spus : ca, de pildă,

că unge ca să nu rugineascâ toate broaştele care nu sînt folosite. Căci, vă daţi seama, n-ar fi verosimil să fi asistat la toată harababura asta fără să întrebaţi care-i este pricina. Detaliile acestea mărunte sînt cele care dau aspectul de verosimil şi verosimilul face minciunile fără risc, nemailăsind loc dorinţei de a le verifica.

După ce veţi citi scrisoarea aceasta, vă rog s-o recitiţi, şi chiar să vă ocupaţi mai mult de ea : in primul rind pentru că trebuie să ştii bine ceea ce vrei să faci bine; apoi, ca să vă încredinţaţi că n-am omis nimic. Puţin obişnuit să folosesc şiretlicuri pentru mine, nu prea mă pricep la aşa ceva ; doar via mea prietenie pentru Danceny şi interesul pe care-1 inspiraţi m-au putut hotărî să mă slujesc de mijloacele acestea, oricît ar fi ele de nevinovate. Urăsc tot ce e înşelătorie ; aşa e caracterul meu. Dar necazurile dumneavoastră m-au impresionat atît de tare, îneît voi face orice ca să le uşurez.

Vă daţi seama că după ce vom fi stabilit această comunicaţie între noi îmi va fi mult mai uşor să vă procur întîlnirea cu Danceny, pe care el o doreşte. Totuşi, nu vorbiţi încă nimic cu el despre asta ; n-aţi face decît să-i sporiţi nerăbdarea, şi momentul cînd i-aţi putea-o potoli n-a sosit încă. Se cuvine, cred, mai degrabă să-l liniştiţi decît să-l iritaţi. Mă bizui în privinţa aceasta pe delicateţea dumneavoastră. Vă las cu bine, frumoasa mea pupilă : căci sînteţi pupila mea. Iubiţi un pic pe tutorele dumneavoastră, şi mai ales daţi-i ascultare; va fi spre binele dumneavoasră. Mă ocup de fericirea dumneavoastră, şi fiţi sigură că in ea voi găsi şi fericirea mea.

...24 septembrie 17 ' '

SCRISOAREA a LXXXV-a

Marchiza de MerteuiI
către vicontele de Valmont

*

In sfîrşit poţi fi liniştit, şi mai cu seamă îmi vei da dreptate. Ascultă şi nu mă mai confunda cu celelalte femei. Am dus la bun sfîrşit aventura mea cu Prevan ; *la bun sfîrşit*; **înţelegi ce înseamnă asta ? Vei judeca acum care din noi doi se va putea lăuda. Istorisirea nu va fi atît de nostimă ca fapta ; dar nici n-ar fi drept, după ce n-ai făcut altceva decît să înşiri argumente, bune sau rele, pe seama acestei afaceri, să te bucuri de ea ca şi mine, care i-am sacrificat timpul şi osteneala mea.**

Totuşi, dacă ai de dat o mare lovitură, dacă ai în vedere vreo ispravă pentru care acest primejdios rival îţi pare de temut, fii fără grijă. Îţi lasă cîmpul liber, cel puţin pentru cîtăva vreme ; poate n-o să-şi mai revină niciodată din lovitura pe care i-am dat-o.

Ce noroc ai că sînt prietena dumitale ! Sînt zîna dumitale cea bună. Tînjeşti departe de. frumoasa care te subjugă ; spun un cuvînt şi iată-te lîngă ea. Vrei să te răzbuni împotriva unei femei care ţi-a făcut un rău ; îţi însemn locul unde trebuie să loveşti, şi o las la discreţia dumitale. în sfîrşit, ca să scoţi din luptă un concurent primejdios, tot la mine recurgi, şi eu îţi îndeplinesc dorinţa. Eşti un ingrat dacă mai faci altceva decît să-mi mulţumeşti toată viaţa. Dar mă întorc la aventura mea, şi o iau de la început.

întîlnirea dată cu o voce atît de tare, la ieşirea de la Operă [I] a fost auzită, aşa cum nădăjduisem. Prevan veni la întîlnire ; şi cînd mareşala îi spuse, recunoscătoare, că se bucura că-1 vede de două ori în sir la recepţiile ei, avu grijă să-i răspundă că de marţi seara pînă acuma se descotorosise de o mulţime de obligaţii, ca să poată fi liber în seara aceasta. *Cine are urechi*, **să** *audă !* **Cum voiam, totuşi, să ştiu — cu mai multă siguranţă — dacă eram sau nu adevăratul obiect al acestui zel măgulitor, am vrut să-l silesc pe noul adorator să aleagă**

I Vezi scrisoarea a LXXIV-a.

întie mine şi pasiunea lui principală. Am declarat că nu voi juca : şi, într-adevăr, găsi şi el mii de pretexte ca să nu joace; aşa încît prima mea victorie a fost asupra lanskcnetului.

Am început o conversaţie cu episcopul de ... : l-am ales din pricina legătuiilor lui cu eroul zilei, câini a voiam să-i uşurez în toate chipurile putinţa de a se apropia de mine. Eram de asemenea mulţumită că am un martor respectabil, care la nevoie ar putea depune în favoarea purtării şi a spuselor mele. Combinaţia izbuti.

După cîteva fraze vagi, convenţionale, Prevan. pu- nînd repede stăpînire pe conversaţie, adoptă pc rînd diferite tonuri. în căutarea celui care ar putea să-mi placă. Am refuzat tonul sentimental, arătîndu-mă neîncrezătoare ; cu seriozitatea mea i-am înfrînat veselia, care-mi păru prea uşuratecă pentru un început : şi-a ales atunci ca subiect delicata prietenie ; şi sub acest steag banal am început atacul nostru reciproc.

Cînd a venit vremea mesei, cum episcopul nu cobora, Prevan mi-a dat braţul şi, firește, locul lui la masă a fost lîngă mine. Să fim drepţi : a susţinut cu multă dibăcie conversaţia noastră particulară, părînd că nu se ocupă decît de conversaţia generală, pe care avea aerul că o conduce. La desert, se vorbi despre o piesă nouă care urma să se dea lunea viitoare la Comedia franceză. Mi-am mărturisit regretul că nu aveam o lojă, mi-a oferit-o pe a lui pe care la început am refuzat-o, precum se obişnuieşte : mi-a răspuns, destul de nostim, că nu-1 înţelesesem că, desigur, nu şi-ar sacrifica loja unei persoane pe care n-o cunoaşte, dar că mă înştiinţa numai că doamna mareşal va dispune de ea. Ea s-a pretat la această glumă, şi eu am priiriit invitaţia.

După ce ne-am reîntors in salon, ceru şi el — cum îţi închipui — un loc în lojă ; şi cum mareşala, care e foârte binevoitoare cu el, i-1 făgădui *dacă va fi cuminte,* **profită de această**

ocazie ca să înceapă o conversaţie din acelea cu două înţelesuri în privinţa cărora mi-ai lăudat talentele lui. Intr-adevăr, aşezîndu-se la picioarele ei, ca un copil supus, sub pretextul că-i cere părerile sau că-i imploră judecata, spuse multe lucruri măgulitoare şi destul de tandre, pe care foarte uşor le puteam lua pentru mine. Mai multe persoane renunţînd să se mai aşeze la joc după-masă, conversaţia a fost mai generală şi mai puţin interesantă : dar ochii noştri vorbeau mult. Spun ochii noştri, trebuia să spun ai lui, căci ai mei nu mărturiseau decît un singur lucru : surpriza. Se gîndea desigur că eram foarte uimită şi cu totul subjugată de impresia pi-odigioa&ă pe care mi-o făcea. Cred că l-am lăsat foarte satisfăcut; nici eu nu eram mai puţin mulţumită.

Lunea următoare m-am dus la Comedie, după cum na înţeleseserăm. Cu toată curiozitatea dumitale literară, nu-ţi pot spune nimic despre spectacol, decît că Prevan are un talent minunat să răsfeţe pe cineva şi că piesa a căzut : iată tot ce-am aflat eu acolo. Vedeam cu tristeţe cum se sfîrşeşte acea seară care -intr-adevăr îmi plăcea mult şi, ca s-o prelungesc, am oferit mareşalei să vină să supeze la mine : ceea ce îmi îngădui să fac aceeaşi propunere şi amabilului linguşitor, care nu ceru decît învoirea să se repeadă, ca să se scuze, pînă la contesele de P... *. Numele acesta îmi reîmprospătă mînia ; mi-am dat seama că voia să-şi înceapă confidenţele : mi-am adus aminte de sfaturile dumitale înţelepte şi mi-am făgăduit... să continui aventura, sigură fiind că îl voi lecui de această primejdioasă indiscreţie.

Străin de societatea mea, care în seara aceea era puţin numeroasă, îmi datora atenţiile care se obişnuiesc în cazul acesta ; mi-a oferit braţul ca să trecem în sufragerie. Am fost destul de maliţioasă, acceptîndu-1, să-l fac pe-al meu să tremure uşor, să ţin ochii în jos şi să răsuflu tare în timpul* mersului. Aveam aerul că-mi presimt în- fringerea şi că mă tem de învingătorul meu. Observă repede lucrul acesta

şi, de aceea, şarlatanul schimbă îndată tonul şi atitudinea. Era curtenitor, deveni sentimental. Vorbele lui erau tot aceleaşi, sau aproape, aşa îl sileau împrejurările : dar privirea lui, mai puţin vioaie, era mai dezmierdătoare ; mlădierea vocii lui mai blîndă ; surîsul lui nu mai era viclean, ci mulţumit. In sfîrşit. în spusele lui, stingîndu-şi pe rînd sclipirile, spiritul făcu loc delicateţei. Te întreb : ce-ai fi făcut dumneata mai mult ?

La rîndul meu, am devenit, visătoare, atît de visătoare, înеît toată lumea a trebuit să observe ; şi cînd mi-au reproşat aceasta, am avut iscusinţa să mă apăr cu stîngăcie şi să arunc lui Prevan o privire fugară, dar sfioasă şi tulburată, menită să-l facă să creadă că toată teama mea era ca nu cumva să ghicească pricina tulburării mele.

După supeu, am profitat de momentul cînd mareşala istorisea una din poveştile pe care le istoriseşte mereu, ca să mă aşez pe otomana mea într-acea uitare de sine pe care ţi-o dă starea de visare. Nu eram de loc supărată să mă vadă astfel Prevan ; îmi acordă, într-adevăr, o atenţie cu totul deosebită. îţi închipui, de bună seamă, că privirile mele timide nu îndrăzneau să caute ochii învingătorului meu: dar îndreptate spre el într-un chip mai umil, mă făcură repede să aflu că obţinusem efectul pe care voiam să-l produc. Mai trebuia să-l conving că-1 împărtăşeam şi eu : de aceea, cînd mareşala spuse că vrea să se retragă, am exclamat cu o voce moale şi duioasă : „Ah ! Doamne ! mă simţeam aşa de bine !“ Totuşi m-am ridicat : dar înainte de a mă despărţi de ea, am întrebat-o ce proiecte are, ca să am un pretext să le rostesc pe ale mele, şi să spun că poimîine voi sta acasă. Acestea fiind zise, toată lumea a plecat.

Am stat atunci şi-am început să judec. Nu mă îndoiam că Prevan va profita de întîlnirea deghizată pe care i-o dădusem ; că va veni devreme ca să mă găsească singură, şi că atacul va fi violent : dar eram de asemenea sigura că,

ţinînd seamă de reputaţia mea, nu mă va trata cu lipsa de consideraţie cu care cînd ai puţină uzanţă — nu tratezi decît femeile uşoare sau pe acelea cu totul lipsite de experienţă ; şi eram sigură de succesul meu dacă va rosti cuvîntul dragoste, dacă mai cu seamă va avea pretenţia să-l obţină de la mine.

Ce comod e să ai de a face cu *oameni cu principii,* **ca voi ! Cîteodată un încurcă-lume de îndrăgostit te zăpăceşte cu timiditatea lui, sau te stinghereşte prin pornirile lui violente ; e o febră care, ca oricare alta, îşi are frisoanele şi arşiţa ei, şi ale cărei simptome sînt uneori felurite. Mersul vostru bine rînduit, însă, se ghiceşte atît de lesne ! Sosirea, ţinuta, tonul, vorbele, le ştiam toate din ajun. Nu-ţi voi reda deci conversaţia noastră, pe care uşor ţi-o închipui. Observă numai că — în apărarea mea simulată — îl ajutam din toate puterile : stinghereală, ca să-i dau timpul să vorbească, argumente proaste, pe care să le combată ; teamă şi neîncredere ca să dea loc protestărilor ; şi acel veşnic refren, din partea lui,** *nu vă cer decit un singur cuvînt*; **şi tăcerea mea, care parcă nu-1 lasă să aştepte decît spre a-1 face să dorească şi mai mult; pe lîngă astea, o mînă luată de sute de ori, care mereu se retrage şi nu se refuză niciodată. Ai putea petrece astfel o zi întreagă ; noi am petrecut o oră de plictiseală ucigătoare : şi ne-am găsi şi acum poate în aceeaşi situaţie, dacă n-am fi auzit intrînd o caleaşcă în curte. Această fericită întîmplare potrivnică făcu — cum era de aşteptat — şi mai vii solicitările lui ; iar eu, văzînd că soseşte momentul care mă punea la adăpost împotriva oricărei surprize, după ce m-am pregătit printr-un lung suspin, am acordat preţiosul cuvînt. Musafirii au fost anunţaţi, şi puţin după aceea, aveam o societate destul de numeroasă.**

Prevan mi-a cerut voie să vină a doua zi dimineaţa, şi eu am consimţit : dar în grija de a mă apăra, am poruncit cameristei mele să rămînă tot timpul acestei vizite în odaia mea de

culcare, de unde — după cum ştii — se vede tot ce se petrece în cabinetul meu de toaletă, unde l-am primit. Liberi în ce priveşte conversaţia, şi avînd amîndoi aceeaşi dorinţă, repede ne-am pus de acord: dai- trebuia să scăpăm de spectatorul acela supărător; acolo voiam să-l aduc.

Zugrăvindu-i atunci, după placul meu, un tablou al vieţii mele intime, l-am convins uşor că nu vom putea găsi niciodată un moment de libertate; că trebuia să considerăm ca un fel de minune aceea de care ne-am bucurat ieri, şi care totuşi prezintă riscuri prea mari ca să mă mai expun lor, de vreme ce în fiecare clipă putea să intre cineva în salon. M-am grăbit să adaug că toate aceste uzanţe se stabiliseră din pricină că pînă atunci nu-mi aduseseră nici o nemulţumire ; şi am insistat chiar asupra imposibilităţii de a le schimba, fără să mă compromit în ochii servitorilor mei. El încercă să se întristeze, să facă pe supăratul, să-mi reproşeze că-1 iubeam prea puţin ; ghiceşti cît de tare mă impresionau toate astea ! Dar viind să dau lovitura hotărî toare, am chemat lacrimile în ajutor. A fost întocmai *Plîngi, Zaira* **>. Puterea pa care credea că o are asupra mea şi speranţa de-a mă putea pierde după bunul său plac au fost pentru el ceea ce era dragostea pentru Orosman**

După această lovitură de teatru, am revenit la aranjamente. în lipsa posibilităţilor de a ne vedea ziua, ne-am ocupat de acelea pe care le oferea noaptea: dar paznicul meu era un obstacol de neînvins, şi nu îngăduiam să încerce cineva să-l câştige. îmi propuse portiţa de la grădină : dar prevăzusem asta, şi am născocit acolo un cîine care, blajin şi tăcut în timpul zilei, devenea noaptea un adevărat demon. Uşurinţa cu care intram în toate aceste amănunte era făcută să-i dea curaj ; mi-a propus astfel expedientul cel mai ridicol, iar eu m-am grăbit să-l primesc.

Mai întîi, servitorul lui era tot atît de sigur ca şi el; în privinţa aceasta nu se înşela de loc,,şi unul şi celălalt erau tot atît de siguri. Voi da o

mare masă la mine ; va fi printre invitaţi; la plecare, va zăbovi puţin. Iscusitul confident va chema trăsura, va deschide portiera ; iar el, Prevan, în loc să se urce în ea, se va preface doar că se

[1] Vollnire» Zafm, actul IV, scena a Ii-a (n. E.L.U.).
***Pcisonaj din acccaşi piesă (n. EX.U.).**

urcă. Vizitiul lui n-ar avea cum să-şi dea seama de aceasta; plecat, astfel, pentru toată lumea, şi totuşi rămas la mine, întrebarea era dacă mai avea cum să ajungă pînă la apartamentul meu. Mărturisesc că la început toată dificultatea era să găsesc împotriva acestui plan argumente destul de proaste ca sâ poată avea aerul că le spulberă ; răspunse prin exemple. După părerea lui, acesta era mijlocul cel mai obişnuit: el însuşi l-a folosit de multe ori ; era chiar acela de care se slujea mai des, ca fiind cel mai puţin primejdios.

Subjugată de tăria acestor referinţe, am recunoscut, cu candoare, că exista o scară ascunsă care ducea pînă aproape de budoarul meu ; că aş putea să las acolo cheia, şi că el ar putea să se închidă înăuntru şi să aştepte fără multe riscuri pînă ce servitoarele mele se vor duce la culcare : apoi, ca sâ dau mai multă aparenţă de adevăr consimţămîntului meu, în clipa următoare nu mai .voiam, nu mă mai hotărâm să consimt decît cu condiţia unei desâvîrşite supuneri, unei cuminţenii... Ah ! ce cuminţenie ! în sfîrşit, mă învoiam să-i dovedesc dragostea mea, nu insă s-o satisfac pe-a lui.

Plecarea, de care am uitat să-ţi vorbesc, trebuia să se facă pe portiţa grădinii : n-avea decît să aştepte zorile : cerberul n-avea să mai scoată un cuvînt. La ora aceea nu-i ţipenie de om, iar servitorii dorm duşi. Dacă te miri de toate aceste proaste raţionamente, înseamnă că uiţi situaţia noastră reciprocă. Ce nevoie aveam de altele mai bune ? Tot ce pretindea el era ca lucrul să se afle, iar eu eram foarte sigură că nu se va afla. Ne-am înţeles ca toată povestea asta să aibă loc peste două zile.

Te rog să observi că treaba asta a fost aranjată fără ca nimeni să-l fi văzut pe Prâvan în societatea mea. îl întîlnesc la recepţia unei prietene ale mele; el îi oferă loja lui la o piesă nouă, şi accept un loc în lojă. Invit pe această

femeie în timpul spectacolului, de faţă fiind şi Pi'evan, să vină să supeze la mine : era foarte greu să nu-1 invit şi pe el. Primeşte, şi-mi face peste două zile o vizită cerută de politeţe. La drept vorbind, mai vine să mă vadă şi a doua zi dimineaţa : dar pe lîngă faptul că vizitele de dimineaţă nu mai contează, nu depinde decît de mine s-o găsesc indiscretă pe aceasta ; şi intr-adevăr îl reaşez în categoria bărbaţilor ou care nu sînt prea legată, printr-o invitaţie scrisă la o ceremonioasă masă de seară. Pot şi eu să spun ca Annette[1]: *Doar asta-i tot!*

Cînd a sosit ziua fatală, ziua în care trebuia să-mi pierd virtutea şi reputaţia,, am dat instrucţiuni credincioasei mele Victoire, iar ea le-a executat, cum vei vedea imediat.

Intre timp se făcuse seară. Se adunase multă lume la mine cînd a fost anunţat Prevan. L-am primit cu o politeţe deosebită, care arăta că ne cunoaştem ..foarte puţin ; l-am dus la masa unde juca mareşala, ea fiind aceea prin care-i făcusem cunoştinţa. în tot cursul serii nu se întîmplă nimic deosebit, afară doar de un bileţel pe care discretul îndrăgostit găsi prilejul să mi-1 înmî- neze, şi pe care l-am ars potrivit obiceiului meu. Mă vestea că mă puteam bizui pe el; şi cuvîntul acesta esenţial era înconjurat de toate cuvintele parazite, dragoste, fericire etc., care nu lipsesc niciodată într-o asemenea împrejurare.

La miezul nopţii, partidele terminîndu-se, am propus o scurtă macedonie[2]. Asta cu îndoitul scop de a favoriza eva2iunea lui Prevan şi, în acelaşi timp, de-a o face remarcată ; ceea ce nu putea să nu se- întîmple, dată fiind reputaţia sa de jucător. Eram de asemenea în- cîntată că, la nevoie, oricine ar fi putut să-şi aducă aminte că nu fusesem de loc grăbită să rămîn singură.

Jocul a ţinut mai mult decît crezusem. Diavolul mă ispitea, şi am cedat dorinţei de a

merge să consolez pe nerăbdătorul prizonier. Mă duceam astfel la pieire, cînd mi-am dat seama că din momentul în care mă voi fi dat lui in întregime, nu voi mai avea asupră-i autoritatea de a-l ţine în costumul decent, necesar planului meu. Am avut tăria să rezist. M-am întors din drum, şi mi-am reluat locul — destul de prost dispusă — la jocul care nu se mai isprăvea. S-a terminat totuşi fi toată lumea a plecat. Am sunat cameristele mele, m-am dezbrăcat repede şi le-am trimis şi pe ele la culcare.

Mă vezi, viconte, în toaleta mea uşoară, înaintînd sfioasă şi prudentă, şi deschizînd cu o mînă tremurătoare uşa învingătorului meu ? M-a zărit, nici fulgerul nu-i mai repede. Ce să-ţi mai spun ? Am fost învinsă, cu de- săvîrşire învinsă, înainte de a fi putut spune un cuvînt ca să-l opresc sau ca să mă apăr. A vrut apoi să ia o ţinută mai comodă şi mai potrivită cu împrejurările, îşi blestema găteala care, spunea el, îl îndepărta de mine : voia să se lupte cu mine cu arme egale : extrema mea timiditate, însă, se opuse, şi dezmierdările mele drăgăstoase nu-i mai lăsară răgazul. Trecu la alte ocupaţii.

Drepturile lui se dublară şi pretenţiile reveniră. Eu însă, atunci, i-am spus : „Ascultă, pînă acum vei avea de istorisit o întîmplare destul de plăcută celor dcuă contese de P..., şi altora o mie, dar sînt curioasă să ştiu cum o să povesteşti sfîrşitul aventurii*[4]. Spunînd acestea, am sunat din toate puterile. De data asta mi-am luat revanşa, şi fapta mea a fost mai repede decît vorba lui. Abia apucase să bîlbîie ceva cînd am auzit-o alergînd pe Victoire şi chemînd *toţi servitorii* **pe care-i ţinuse la ea, după cum îi poruncisem. Luînd atunci un ton de regină şi ridicînd vocea, am urmat: „Ieşiţi afară, domnule, şi să nu mai îndrăzniţi să apăreţi înaintea mea“. în clipa**

aceea toţi servitorii mei au intrat.

Bietul Prevan şi-a pierdut capul, şi bănuind o cursă acolo unde nu era la urma urmei decît o glumă, s-a repezit la spadă. N-a fost o idee fericită, căci valetul meu, curajos şi voinic, l-a apucat • şi l-a trîntit la pă- mînt. M-a cuprins, mărturisesc, o spaimă de moarte. Am strigat să se oprească şi-am poruncit să-i lase retragerea liberă şi să se încredinţeze doar că a părăsit casa. Servitorii mă ascultară: dar erau în mare fierbere şi se indignau că îndrăznise cineva să fie necuviincios cu *virtuoasa lor stăpină.* **L-au însoţit cu toţii pe nefericitul cavaler, cu gălăgie şi scandal, ceea ce şi doream. Nu-**

nai Victoire a rămas, şi ne-am apucat amîndouă să aranjăm niţel patul care era în mare dezordine.

Servitorii mei s^au întors tot gălăgioşi, iar eu, *tot ŝib stăpinirea emoţiei,* **i-am întrebat prin ce fericită în- timplare nu se culcaseră încă ; Victoire mi-a spus atunci că invitase două prietene la masă, că au stat cu toţii mai tîrziu, în sfîrşit, tot ce combinaserăm împreună. Le-am mulţumit tuturora, le-am dat voie să se retragă, poruncind totuşi unuia din ei să meargă numaidecît după medicul meu. Mă credeam îndreptăţită să mă tem de efectul** *spaimei mele de moarte;* **şi era totodată un mijloc sigur de a răspîndi şi a da celebritate acestei intîmplări.**

Medicul veni intr-adevăr, mă compătimi mult, şi-mi prescrise odihnă. Eu i-am poruncit lui Victoire să vorbească de povestea asta prin vecini, a doua zi dis-de-dimineaţă.

Totul a izbutit atît de bine, incit înainte de amiază, de îndată ce am făcut lumină la mine, cucernica mea vecină se şi înfiinţase la căpătîiul meu, ca să afle adevărul şi amănuntele acestei oribile aventuri. Am fost nevoită să deplîng timp de o oră, împreună cu ea, corupţia vremurilor noastre. Ceva mai tîrziu am primit de la mareşală biletul pe care ţi-1 alăturez. în sfîrşit, înainte de cinci după-amiază, spre marea mea uimire, văd deodată că intră M... '. Venea, mi-a spus, să-mi prezinte scuze pentru faptul că un ofiţer din corpul lui îmi făcuse o asemenea necuviinţă. N-a aflat despre aceasta decît la prînz, la mareşală, şi a trimis imediat ordin lui Prevan să meargă la închisoare. Am intervenit ca să-l ierte dar m-a refuzat. M-am gîndit atunci că, în calitate de complice, trebuia să mâ execut la rîndul meu şi' să mă supun unui consemn sever. Am înştiinţat la poartă că nu primesc pe nimeni şi că nu mă

simţeam bine.

Singurătăţii mele îi datorezi această lungă scrisoare. Voi scrie şi doamnei de Volanges unei, pe care ea cu siguranţă că o va citi cu glas tare, şi din care vei afla întîmplarea aceasta aşa cum trebuie povestită.

Am uitat să-ţi spun că Belleroche e indignat şi vrea neapărat să se bată cu Prevan. Bietul băiat! Noroc că voi avea timpul să-i potolesc mintea. Pînă atunci, îmi voi odihni eu mintea, obosită de cîte am scris. Cu bine, yiconte.

...25 septembrie 17 ’ *seara*

SCRISOAREA a LXXXVI-a

Mareşala de... către marchiza de Merteuil
(Bilet inclus în precedenta scrisoare)

Dumnezeule! Ce aflu, scumpa mea doamnă ? e cu putinţă ca acel tînăr Prevan să facă un lucru atît de îngrozitor ? Şi încă unei persoane ca dumneavoastră! La ce poate fi cineva expus ! Să nu mai poţi fi în siguranţă nici la tine acasă ! Intr-adevăr, evenimente ca acesta te consolează că eşti bătrină. Dar un lucru de care nu mă voi consola niciodată e că sînt vinovată in parte că aţi primit lin asemenea ticălos în casa dumneavoastră. Dacă ce mi s-a spus e adevărat, vă făgăduiesc că nu va mai călca niciodată în casa mea ; e hotărîrea pe care toţi oamenii cinstiţi vor lua-o în privinţa lui, dacă îşi înţeleg datoriâ.

Mi s-a spus că v-aţi simţit foarte rău şi sînt îngrijorată in privinţa sănătăţii dumneavoastră. Daţi-mi, vă rog, ştiri despre dumneavoastră : sau spuneţi uneia din cameristele dumneavoastră să-mi scrie, dacă singură nu puteţi. Nu vă cer decît un singur cuvînt ca să mă liniştesc. Aş fi alergat eu însămi pînă la dumneavoastră azi dimineaţă dacă n-ar fi fost băile mele pe care medicul nu-mi permite să le întrerup; iar azi după-amiază trebuie să merg la Versailles, tot pentru treburile nepotului meu.

Vă las cu bine, scumpă doamnă ; vă rog să

Paris, 25 septembrie 17 ’ ’

nu vă îndoiţi niciodată de sincera mea prietenie.

Marchiza de MerteuiI către, doamna de Volanges

Iţi scriu din pat, scumpă prietenă. întâmplarea cea mai neplăcută şi cea mai cu neputinţă de prevăzut m-a îmbolnăvit de spaimă şi de supărare. Desigur, nu pentru că aş avea să-mi reproşez ceva : dar e totdeauna atît de penibil pentru o femeie cinstită şi care păstrează* modestia potrivită sexului ei să atragă asupră-şi atenţia publică, îneît aş fi dat orice ca sâ evit aventura aceasta nenorocită ; şi încă nu ştiu dacă nu mă voi hotărî să plec la ţară şi să aştept pînă ce va fi uitată. Iată despre ce e vorba.

Am întîlnit la mareşala de... un oarecare domn de Prevan pe care-1 cunoşti desigur din auzite, şi pe care nu-1 cunoşteam altminteri nici eu. Dar întîlnindu-1 în casa aceea, eram îndreptăţită să cred că e un om binecrescut. E destul de plăcut la vedere şi mi s-a părut câ nu-i lipsit de inteligenţă. întîmplarea şi plictiseala jocului mă făcură să fiu singura femeie între el şi episcopul de..., în timp ce toţi ceilalţi erau ocupaţi cu lans- kenetul. Am stat de vorbă toţi trei pînă în momentul cînd s-a servit dineul. La masâ, o piesă nouă de care se vorbi îi dădu prilejul să ofere loja sa mareşalei, care o primi; mi s-a rezervat şi mie un loc în acea lojă. Spectacolul a avut loc lunea trecută, la Comedie. Cum mareşala urma să supeze la mine după spectacol, am propus acestui domn s-o însoţească, şi a venit şi el După două zile îmi făcu o vizită, care prilejui conversaţii obişnuite în asemenea împrejurări, fără absolut nimic deosebit. A doua zi, veni să mă vadă dimineaţa, ceea ce mi s-a părut cam indiscret : dar am crezut de cuviinţă că în

loc să-i arăt lucrul acesta prin felul meu de a-l primi, era mai bine să-l înştiinţez printr-un gest de politeţe că nu eram încă atît de intimi legaţi pentru a se părea lui. De aceea i-am trimis chiar în ziua aceea o invitaţie foarte laconică şi foarte ceremonioasă la o masă pe care am dat-o alaltăieri. Nu cred c-am vorbit toată seara mai mult de patru cuvinte cu dînsul, iar el s-a retras îndată ce s-a isprăvit partida. Vei admite că pînă aici nimic nu seamănă mai puţin cu un început de aventură; după partide, am făcut o macedonie care a ţinut pînă pe la două noaptea; în sfîrşit, m-am culcat.

Trecuse cel puţin o jumătate de ceas de cînd plecaseră cameristele mele, cînd am auzit zgomot în apartamentul meu. Am dat perdeaua la o parte, foarte speriată, şi am văzut intrînd un bărbat pe uşa care duce la budoar, Am dat un strigăt şi am recunoscut, la lumina candelei, pe acest domn de Prevan care, cu o nemaipomenită neruşinare, mi-a spus să nu mă alarmez, că-mi va explica misterul purtării sale şi că mă conjura să nu fac nici un zgomot. Vorbind astfel, a aprins o luminare ; eram atît de uluită încît nu puteam scoate un cuvînt. Aerul lui degajat şi liniştit cred că mă paraliza şi mai tare. Dar n-a apucat să spună două cuvinte, şi am înţeles care era pretinsul mister, şi singurul meu răspunsa fost, cum poţi să-ţi închipui, că am tras cu putere de şnurul soneriei.

Printr-un noroc neînchipuit, toţi servitorii mei petrecuseră la una din femeile mele de serviciu şi încă nu se culcaseră. Camerista mea care, venind la mine, m-a auzit vorbind tare, s-a speriat şi a chemat toată lumea aceea. îţi dai seama ce scandal ! Servitorii mei erau furioşi; am văzut cum valetul meu era să-l omoare pe Prevan. Mărturisesc că o clipă am fost încîntată de această desfăşurare de forţă; dar acum, gîndindu-mă

mai bine, aş fi mai bucuroasă dacă n-ar fi venit decît camerista mea ; era de ajuns, şi aş fi evitat poate scandalul acesta care mă întristează.

Pe cînd aşa, zgomotul a trezit vecinii, servitorii au vorbit, şi de ieri noutatea aceasta cutreieră Parisul. Domnul de Prevan e la închisoare, din ordinul comandantului corpului său, care a avut buna-cuviinţă să treacă ieri pe la mine şi să-mi prezinte scuzele sale. Pedeapsa aceasta va spori şi mai mult scandalul: dar n-am putut obţine de la el ca s-o ridice. Autorităţile oraşului şi curtea s-au înscris la poarta mea, pe care-am închis-o tuturor. Puţinele* persoane pe care le-am văzut mi-au spus că toată lumea mă aprobă şi că indignarea

publică e la culme împotriva domnului de Previn : desigur, o merită cu prisosinţă, dar aceasta nu-mi micşorează neplăcerile întîmplării.

în afară de asta, acest om are desigur cîţiva prieteni şi prietenii lui trebuie să fie răi : cine poate şti ce vor inventa ca să-mi facă rău ? Doamne, cît de nenorocită e o femeie tânără ! Nu-i destul că nu dă prilej clevetirilor ; mai trebuie să se apere şi împotriva calomniei.

Scrie-mi, te rog, ce-ai fi făcut, ce-ai face în locul meu, tot ce gîndeşti. De la dumneata am primit totdeauna consolările cele mai afectuoase şi sfaturile cele mai înţelepte ; de la dumneata mă bucur cel mai mult să le şi primesc.

Rămîi cu bine, scumpă şi bună prietenă ; cunoşti sentimentele care mă leagă pe veci de dumneata. îmbrăţişez pe drăgălaşa dumitale fiică.

Paris, *26 septembrie 17”*

R A R T E A ' A T R E I A

SCRISOAREA a LXXXVIII-a *Cecile Volanges către*

vicontele de Valmont

Cu toată plăcerea pe care o am, domnule, de a primi scrisorile domnului cavaler Danceny, şi cu toate că nici eu nu doresc mai puţin decît el să ne putem revedea, fără ca să fim împiedicaţi, n-am îndrăznit totuşi să fac ceea ce îmi propuneţi. In primul rînd e prea

primejdios : cheia aceasta, pe care vreţi s-o pun în locul celeilalte, seamănă într-adevăr destul de mult cu aceea : este însă oarecare deosebire între ele, şi mama mea se uită la toate, îşi dă seama de toate. Osebit de asta, cu toate că de cînd sîntem aici n-am folosit-o încă niciodată, ajunge un pic de ghinion, şi dacă se bagă de seamă aş fi pierdută pe vecie. Apoi, mi se pare că nu-i un lucru îngăduit; să umbli cu chei false e prea din cale-afară ! E drept că dumneavoastră aţi avea bunătatea să vă luaţi sarcina de-a o face ; dar dacă s-ar afla, tot în capul meu s-ar sparge toate, de vreme ce s-ar vedea că aţi făcut-o pentru mine. In sfîrşit, am vrut-să încerc de două ori s-o iau, şi desigur n-ar fi greu de loc dacă ar fi vorba de altceva: dar nu ştiu de ce am început să tremur, şi n-am mai avut curajul. Cred deci că e mai bine să rămînem ca şi pînă acum.

Dacă aveţi mai departe bunătatea de a fi atît de complezent cît aţi fost pînă acum, veţi găsi oricum mijlocul de a-mi înmîna o scrisoare. Chiar cu prilejul ultimei, fără nenorocul care v-a făcut să vă întoarceţi brusc la un moment dat, ne-ar fi fost foarte uşor. îmi dau seama că nu puteţi, ca mine, 'să vă gîndiţi numai la asta ; dar prefer să am mai multă răbdare şi să nu risc atît. Sînt sigură că şi domnul Danceny ar spune la fel ; căci de cîte ori voia ceva care pe mine mă supăra prea tare, totdeauna "consimţea să renunţe.

Vă voi da, o dată cu scrisoarea aceasta, pe a dumneavoastră, pe aceea a domnului Danceny, precum şi cheia dumneavoastră. Nu vă sînt mai puţin recunoscătoare pentru toate amabilităţile pe care le aveţi faţă de mine şi vă rog să le continuaţi. E foarte adevărat că sînt foarte nenorocită, că fără dumneavoastră aş fi şi mai nenorocită ; dar, la urma urmelor, e mama mea ; trebuie să am răbdare. Şi dacă domnul Danceny mă va iubi mereu, iar dumneavoastră nu mă veţi părăsi, vor veni poate vremuri mai fericite.

Am cinstea de a fi, domnule, cu foarte multă recunoştinţă, a dumneavoastră prea umilă şi prea supusă slugă.

...26 *septembrie* **17 ”**

SCRISOAREA **a** LXXXIX-a

Vicontele de Valmont către cavalerul Danceny

Dacă treburile dumitale, dragă prietene, nu merg totdeauna atît de repede cît ai dori, nu trebuie să dai vina numai pe mine. Mă lovesc aici de multe obstacole. Vigilenţa şi severitatea doamnei de Volanges nu sînt singurele ; tînăra dumitale prietenă îmi creează şi ea cîteva Fie indiferenţă, fie timiditate, nu face totdeauna ceea ce o sfătuiesc ; şi cred totuşi că ştiu mai bine decît ea ce trebuie făcut.

Găsisem un mijloc simplu, comod şi sigur de a-i transmite scrisorile dumitale, şi chiar de-a uşura apoi întîlnirile pe care le doreşti: dar n-am putut s-o decid să se servească de el. Aceasta mă întristează cu atît mai mult cu cît nu văd nici un alt mijloc care te-ar putea apropia de ea ; şi chiar în ce priveşte corespondenţa, mă tem mereu

să nu ne compromitem toţi trei. îţi închipui, cred. că nu vreau nici să iau asupra mea acest risc. nici să vă expun lui, pe dumneata sau pe ea.

Aş fi totuşi foarte mîhnit dacă lipsa de încredere a prietenei dumitale m-ar împiedica de a vă fi de folos; ai face poate bine să-i scrii în privinţa aceasta. Gindeştc-te ce vrei să faci, numai dumneata se cuvine să hotărăşti ; căci r.u-i de ajuns să-ţi serveşti prietenii, mai trebuie sâ-i serveşti aşa cum vor ei. Totodată ai putea să afli mai bine ce fel de sentimente are faţă de dumneata ; căci femeia care-şi păstrează o voinţă proprie nu iubeşte atît de mult pe cît spune.

Asta nu înseamnă că aş bănui-o cumva pe iubita dumitale de lipsă de statornicie ; dar e foarte tînără ; îi e.ste foarte tare teamă de mămica ei, care, după cum ştii, nu caută decît să-ţi facă râu ; şi e poate primejdios s-o laşi prea mult timp fără să se gîndească la dumneata. Să nu te îngrijorezi, totuşi, prea tare de cele ce-ţi spun. La drept vorbind, nu am nici un motiv de a fi neîncrezător ; şi dacă îţi atrag atenţia e numai din prietenească solicitudine.

Nu-ţi scriu mai mult căci am şi eu povestea mea. Nu sînt atît de înaintat ca dumneata, dar iubesc tot atît şi asta e o consolare ; şi în cazul cînd nu voi izbuti în treburile mele, dacă voi putea să-ţi fiu de folos, voi găsi că mi-am întrebuinţat bine timpul. Te las cu bine, prietene.

Castelul... 26 *septembrie 17"*

SCRISOAREA a XC-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

Aş dori mult, domnule, ca scrisoarea

aceasta să nu vă pricinuiască nici o supărare; sau dacă totuşi va trebui să vă supere, cel puţin durerea dumneavoastră să fie alinată de aceea pe care o încerc eu scriind-o. Mă cunoaşteţi acum destul ca să fiţi sigur că intenţia mea nu e de a vă **mîhni; dar nici dumneavoastră, fără îndoială, n-aţi vrea să mă aduceţi la o deznădejde fără scăpare. Vă conjur, deci, în numele prieteniei afectuoase pe care v-am făgă-duit-o, în nUmele sentimentelor poate mai vii, dar cu siguranţă nu mai puţin sincere, pe care le aveţi faţă de mine, să nu ne mai vedem ; plecaţi; şi pînă atunci, să evităm mai cu seamă convorbirile acelea particulare şi prea primejdioase în care — prin virtutea unei puteri de neconceput — fără să ajung vreodată să vă spun ceea ce vreau, îmi petrec timpul ascultînd ceea ce n-ar trebui să ascult.**

Chiar ieri, cînd ‘aţi venit după mine în parc, singurul meu gînd era de a vă spune ceea ce vă scriu azi ; ce-am făcut, totuşi ? nimic alta decît să mă ocup de dragostea dumneavoastră... de dragostea dumneavoastră căreia niciodată nu trebuie să-i răspund ! A ! fie-vă milă, îndepăr- taţi-vă.

Nu vă fie teamă că absenţa ar schimba vreodată sentimentele mele faţă de dumneavoastră : cum aş putea să le înfrîng, cînd nu mai am curajul de a mă lupta împo-triva lor ? Vedeţi, vă spun totul; mi-e mai puţin teamă să vă mărturisesc slăbiciunea decît dc a mă lăsa stăpînită de ea ; dar puterea aceasta pe care am pierdut-o asupra sentimentelor mele voi păstra-o asupra faptelor mele, da, voi păstra-o, sînt hotărîtă, chiar cu preţul vieţii mele.

Vai ! Nu-i aşa de mult de cînd mă credeam foarte sigură că n-o să am niciodată de purtat asemenea lupte. Mă felicitam, mă mîndream poate prea tare cu asta. Cerul a

pedepsit cu cruzime această mîndrie : dar plin de îndurare chiar şi în clipa cînd ne loveşte, îmi dă un avertisment înainte de cădere ; şi aş fi de două ori vinovată dacă aş mai comite vreo imprudenţă acum cînd sînt prevenită că nu mai am nici o putere.

Mi-aţi spus de sute de ori că n-aţi dori o fericire plătită de lacrimile mele. A ! să nu mai vorbim de fericire, dar lăsaţi-mă să-mi recîştig oarecare linişte.

îndeplinindu-mi rugămintea, cîte drepturi noi n-aţi dobîndit asupra inimii mele ? iar de acestea, întemeiate pe virtute, nu va mai trebui să mă apăr. Cîtă bucurie n-aş găsi în recunoştinţa ce v-aş purta ! V-aş datora blînda desfătare de a gusta fără remuşcări un sentiment delicios. Acum, dimpotrivă, speriată de sentimentele mele, de gîndurile mele, mi-e la fel de teamă să mă gîndesc la dumneavoastră ca şi la mine ; chiar numai amintirea care se leagă de dumneavoastră mă înspăimîntă ; cîţid nu pot să fug de ea, încerc s-o înfrunt ; nu o îndepărtez, dar o resping.

N-ar fi mai bine pentru amîndoi să punem capăt acestei stări de tulburare şi de nelinişte ? dumneavoastră, suflet atît de sensibil chiar în mijlocul rătăcirilor, şi care aţi rămas prietenul virtuţii, veţi ţine seamă de situaţia nenorocită în care mă aflu, nu-mi veţi nesocoti rugămintea ! Aceste zbuciumări violente vor fi urmate de-un interes mai blînd, dar nu mai puţin afectuos ; şi atunci, trăind doar prin binefacerile dumneavoastră, îmi voi îndrăgi existenţa şi-mi voi spune în bucuria care-mi va învălui inima : liniştea ce mă cuprinde o datorez prietenului meu.

Supunîndu-vă unor uşoare privaţiuni, pe care nu vi le impun, ci vi le cer, credeţi că veţi plăti prea scump sfîrşi- tul chinurilor mele ? A ! dacă pentru a vă face fericit ar fi de ajuns să consimt a fi nenorocită, puteţi fi

sigur că n-aş ezita nici un moment... Dar să mă fac vinovată !... nu, prieten drag, nu, aş prefera să mor de o mie de ori.

Stăpînită de pe acum de sentimentul ruşinii, în ajunul remuşcărilor, mi-e teamă şi de ceilalţi şi de mine însămi; roşesc cînd sînt în societate, şi mă îngrozesc cînd sînt singură; toată viaţa mea e un chin ; nu-mi voi putea găsi liniştea decît graţie consimţămîntului dumneavoastră. Hotărîrile mele cele mai vrednice de laudă nu ajung să mă liniştească ; pe aceasta am luat-o încă de ieri, şi totuşi am plîns toată noaptea.

Vedeţi-o pe prietena dumneavoastră, pe aceea pe care-o iubiţi, cerşindu-vă ruşinată liniştea şi inocenţa. A ! Doamne ! dacă n-aţi fi fost dumneavoastră ar fi ajuns ea vreodată să facă această rugăminte umilitoare ? Nu vă reproşez nimic ; îmi dau eu însămi prea bine seama cît e de greu să rezişti unui sentiment cotropitor. Un geamăt nu e un murmur. Faceţi din generozitate ceea ce eu fac din datorie ; şi tuturor sentimentelor pe care mi le-aţi inspirat, voi adăuga pe. acela al unei veşnice recunoştinţe. Adio, adio, domnule.

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

Uluit de scrisoarea dumneavoastră, încă nu ştiu, doamnă, ce-aş putea să vă răspund. Fără îndoială, dacă ar trebui să aleg între nenorocirea dumneavoastră şi a mea, m-aş sacrifica fără să şovăiesc ; interese atît de mari, însă, ar merita, cred, să fie mai întîi discutate şi lămurite ; şi cum am putea-o face, dacă nu trebuie nici să ne mai vorbim, nici să ne mai vedem ?

E cu putinţă ? Cînd ne unesc sentimentele cele mai delicate, o spaimă deşartă ajunge să ne despartă, poate pentru totdeauna ! Zadarnic blinda prietenie, dragostea înfocată îşi vor cere drepturile lor ; glasul lor nu va fi

auzit; şi pentru ce ? ce primejdie iminentă vă ameninţă ? A ! credeţi-mă, temeri de felul acestora, plăsmuite cu atîta uşurinţă, alcătuiesc, cred eu, un destul de puternic motiv de a vă simţi în afară de orice primejdie.

îngăduiţi-mi să v-o spun, regăsesc aici urma impresiilor defavorabile pe *care* **au căutat unii să vi le dea despre mine. Nu tremură nimeni lîngă omul pe care-1 stimează ; mai cu seamă, nimeni nu îndepărtează de la sine pe acela pe care-1 consideră vrednic de oarecare prietenie ; te temi şi fugi numai de omul primejdios.**

Şi totuşi, cine a fost vreodată mai respectuos şi mai supus decit mine ? Vedeţi, am început să-mi supraveghez limbajul; numi mai îngădui denumirile acelea atît de dulci, atît de scumpe inimii mele pe care ea nu încetează să vi le dea în taină. Nu mai aveţi în faţa dumneavoastră pe îndrăgostitul credincios şi nenorocit care primeşte sfaturile unei prietene afectuoase şi sensibile, ci pe acuzatul în faţa judecătorului său, pe sclavul în faţa stăpînului. Aceste noi titluri impun, fără îndoială, îndatoriri noi: mă oblig sâ le îndeplinesc pe toate. Ascultaţi-mă, iar dacă mă condamnaţi, aocept sentinţa şi plec. Făgăduiesc chiar mai mult: preferaţi oare despotismul care judecă fără să asculte ? vă simţiţi In stare să fiţi nedreaptă ? porunciţi numai şi iarăşi mă supun.

Dar sentinţa aceasta, sau porunca aceasta vreau s-o aud din gura dumneavoastră. Şi de ce ? mă veţi întreba la rîndul dumneavoastră. A ! dacă puneţi această întrebare, cît de puţin cunoaşteţi dragostea şi inima mea ! Nu înseamnă oare nimic să vă mai văd încă o dată ? Şi cînd veţi semăna deznădejdea în sufletul meu, o privire

...27 septembrie
VI"

mingîietoare îl va împiedica poate să se lase doborît de ea. în sfîrşit, dacă trebuie să renunţ la dragoste, la prietenie — singurele lucruri pentru care trăiesc — cel puţin să vă priviţi opera, şi compătimirea dumneavoastră îmi va rămîne : această mică favoare, chiar dacă n-aş merita-o, mă învoiesc s-o plătesc, cred că destul de scump, ca să pot nădăjdui s-o obţin.

Cum adică ! vreţi să mă îndepărtaţi de dumneavoastră ! Consimţiţi deci să ne înstrăinăm unul de altul! Ce zic, chiar doriţi aceasta; şi în timp ce mă încredinţaţi că absenţa nu va modifica întru nimic sentimentele dumneavoastră, nu-mi grăbiţi plecarea decît ca să lc puteţi înăbuşi mai uşor.

De pe acum vreţi să le înlocuiţi prin recunoştinţă. Aşadar sentimentul pe care l-ar obţine de la dumneavoastră un necunoscut pentru cel mai mic serviciu, ba chiar duşmanul dumneavoastră cînd ar înceta de-a vă face rău, iată tot ce-mi oferiţi ! Şi aţi vrea ca inima mea să se declare satisfăcută ! întrebaţi-o pe-a dumneavoastră : dacă iubitul, dacă prietenul dumneavoastră v-ar vorbi într-o zi de recunoştinţa lor, nu le-aţi răspunde indignată : Plecaţi, sînteţi nişte ingraţi ?

Mă opresc şi vă solicit indulgenţa. Iertaţi expresia unei dureri care e opera dumneavoastră ; ea nu va dăuna în nici Un chip desăvîrşitei mele supuneri. Dar la rîndul meu, vă conjur in numele acestor sentimente atît de alese pe care chiar dumneavoastră le reclamaţi, nu refuzaţi de a mă asculta; şi dacă n-ar fi decît din milă pentru zbuciumul cumplit în care m-aţi aruncat, nu-i mai întîrziaţi clipa. Rămîneţi cu bine, doamnă.

...27 septembrie *17", seara*

Cavalerul Danceny către vicontele de Valmont

O, dragă prietene ! Scrisoarea dumitale m-a făcut să îngheţ de spaimă. Cocile... O, Doamne ! e cu putinţă ? Cecile nu mă mai iubeşte. Da, văd adevărul acesta prin vălul cu care prietenia dumitale îl acoperă. Ai vrut să mă pregăteşti ca să primesc lovitura aceasta mortală ; îţi mulţumesc pentru solicitudinea dumitale, dar poţi oare amăgi dragostea ? Ea se repede spre tot ce o interesează ; ea nu-si află soarta, o ghiceşte. Nu mai am nici o îndoială, întrucit o priveşte pe a mea : vorbeşte-mi fără înconjur, poţi să faci asta fără grijă, te rog chiar. Spune-mi tot: ce a trezit bănuielile dumitale, ce anume le-a confirmat. Cele mai mici amănunte sînt preţioase. încearcă, mai cu seamă, să-ţi aminteşti vorbele ei. Un cuvînt în locul altuia poate schimba o întreagă frază ; acelaşi cuvînt are uneori două înţelesuri... Poate te-ai înşelat: vai, tot caut să mă amăgesc. Ce ţi-a spus ? îmi face vreun reproş ? cel puţin îşi recunoaşte greşelile? Ar fi trebuit să prevăd această schimbare, după dificultăţile pe care de cîtva timp le găseşte la cel mai mic lucru. Dragostea nu cunoaşte atîtea obstacole.

Ce hotărîre să iau ? ce mă sfătuieşti ? Ce-ar fi dacă aş încerca s-o văd ? e oare cu desăvîrşire imposibil ? Absenţa e atît de audă, atît de funestă... Şi ea a refuzat un mijloc de a mă vedea ! Nu-mi spui în ce consta acel mijloc ; dacă era într-adevăr prea primejdios, ea ştie că eu nu vreau să rişte prea mult. Dar cunosc de asemenea prudenţa dumi tale, şi. spre nenorocirea mea, nu pot s-o pun la îndoială.

Acum ce-o să mă fac ? ce să-i scriu ? dacă o s-o las să vadă bănuielile mele. asta o va mîhni, poate ; dacă sint nedrepte, putea-voi să-mi iert că i-am pricinuit supărare ? Dacă i le ascund ar însemna s-o înşel, şi eu nu pot să mă prefac faţă de ea.

O ! dacă ar şti cit sufăr, durerea mea ar impresiona-o. O ştiu compătimitoare, are

inimă bună, şi am mii de dovezi despre dragostea ei. Prea multă timiditate, puţină stînjeneală, e atît de tînără ! Şi mama ei se poartă atît de
aspru cu ea ! Ii voi scrie ; mă voi stăpini ; îi voi cere numai să aibă deplină încredere în dumneata. Chiar dacă m-ar refuza, nu va avea, cel puţin, nici un motiv să se supere de rugămintea mea ; şi poate va consimţi.

îţi cer inii de scuze, prietene, atît din partea ei cît şi dintr-a mea. Te asigur că-şi dă seama de osteneala ce-ţi dai şi îţi este recunoscătoare. Nu e lipsă de încredere la ea, ci timiditate. Fii indulgent, acesta e cel mai frumos caracter al prieteniei. Prietenia dunjitale mi-e foarte preţioasă, şi nu ştiu cum să-ţi mulţumesc pentru tot ce faci pentru mine. Te las cu bine, îi scriu şi ei chiar acum.

Simt cum mi se trezesc iar toate temerile : cine mi-ar fi spus că vreodată o să-mi vină atît de greu să-i scriu ! Vai! Ieri era încă plăcerea mea cea mai mare.

Rămîi cu bine, prietene ; ai mai departe grijă de mine şi compătimeşte-mă mult.

Paris, 27 septembrie 17' '

SCRISOAREA a XClIl-a

Cavalerul Danceny către Cecile Volanges
(alăturată precedentei)

Nu-ţi pot ascunde cît de mult m-am întristat cînd am aflat de la Valmont ce puţină încredere continui să ai în el. Nu ignorezi că e prietenul meu, că e singura persoană care poate să ne apropie unul de altul; crezusem că aceste titluri erau suficiente pentru dumneata ; constat cu durere că m-am înşelat. Pot nădăjdui cel puţin că-mi vei spune care au fost motivele ? nu vei găsi oare şi aici unele greutăţi care te

vor împiedica ? Nu pot totuşi ghici, dacă nu mă ajuţi, misterul purtării dumitale. Nu îndrăznesc să bănuiesc dragostea dumitale, fără îndoială, nici dumneata n-ai îndrăzni s-o trădezi pe a mea. A ! Cecile !...

Aşadar e adevărat că ai refuzat un mijloc de a mă vedea ? Un mijloc *simplu, comod şi sigur* [1] **? Asta-i dra**

I Donecny nu şlic în ce consta acel mijloc, fi repetă numai cuvintcle tui Valmont. *...27 septembrie VI"*

gostea dumitale ! O absenţă atît de scurtă a fost în stare să-ţi schimbe sentimentele. Dar de ce să mă îftnăgeşti ? de ce să-mi spui că mă iubeşti mereu, că mă iubeşti tot mai mult ? Mama dumitale, distrugindu-ţi dragostea, ţi-a distrus totodată şi candoarea ? Dacă ţi-a lăsat măcar puţină milă, nu vei afla fără durere chinurile îngrozitoare pe care mi le pricinuiesti. A ! mai degrabă aş muri.

Spune-mi, inima dumitale. aşadar, mi-ai închis-o pentru totdeauna ? m-ai uitat cu desăvîrşire ? Din pricina refuzului dumitale, nu pot sâ ştiu nici dacă vei auzi plînsetele mele, nici dacă le vei răspunde. Prietenia lui Valmont asigurase corespondenţa noastră: dar dumneata n-ai vrut, o găseai penibilă şi ai preferat să fie mai rară. Nu, n-o să mai cred In dragoste, nici în sinceritate. Ah ! în cine poţi să mai crezi, dacă Cecile m-a înşelat ?

Răspunde-mi deci ! E drept că nu mă mai iubeşti ? Nn. asta nu-i cu putinţă; te amăgeşti singură ; îţi calomniezi inima. O teamă trecătoare, o clipă de descurajare, pe caTe dragostea, însă, le-a risipit repede ; nu-i aşa, scumpă Cerile ? A ! fără îndoiala, greşesc cînd te acuz. Ce fericit aş fi să ştiu că greşesc ! Cu cît drag ţi-aş cere iertare, aş căuta să repar nedreptatea de-o clipă printr-o dragoste veşnică !

Cecile, scumpă Cecile, fie-ţi milă de mine ! Consimte să mă vezi, foloseşte pentru aceasta toate mijloacele ! Iată ce face absenţa ! Temeri, bănuieli, poate chiar răceală ! O singură privire, un singur cuvînt şi vom fi fericiţi. Dar ce spun ! mai pot oare vorbi de fericire! Poate că pentru mine ea e pierdută, pierdută pentru totdeauna. Chinuit de teamă, strîns ca într-un cleşte cumplit între bănuielile nedrepte şi adevărul şi mai crud încă, nu mă pot opri asupra nici unui gînd ; nu mai trăiesc decît ca să sufăr şi ca sâ te iubesc. A! Cecile! numai dumneata ai dreptul să mă faci să-mi

iubesc viaţa, şi aştept de la cel dinţii cuvînt pe care-l vei pronunţa întoarcerea fericirii sau certitudinea unei veşnice deznădejdi.

Paris, 27 septembrie 17 ”

SCRISOAREA a XClY-a *Cecile Volanges către cavalerul Danceny*

Nu înţeleg nimic din scrisoarea dumitale, afară de durerea pe care mi-o pricinuieşte. Ce-a putut oare să-ţi scrie domnul de Valmont, şi ce-a putut să te facă să crezi că nu te mai iubesc ? Asta ar fi poate o mare fericire pentru mine, căci aş fi cu siguranţă mai puţin chinuită ; şi e foarte dureros, cînd te iubesc aşa cum te iubesc, să te aud învi- nuindu-mă mereu, şi in loc să mă consolezi, să-mi vină de la dumneata toate necazurile care mă mîhnesc cel mai mult. Crezi că te amăgesc şi că-ţi spun ceea ce nu este ! Frumoasă idee îţi mai faci despre mine ! Dar ce interes aş avea să te mint, chiar dacă aş fi mincinoasă, aşa cum îmi reproşezi ? Desigur, dacă nu te-aş mai iubi, n-aş avea decît s-o spun, şi toată lumea m-ar lăuda; dar din păcate, n-am nici o putere; şi mi-a fost dat să iubesc pe cineva care nu-mi poartă nici cea mai mică recunoştinţă !

Ce-am făcut, aşadar, ca să te supăr atît ? N-am îndrăznit să iau o cheie pentru că mă temeam că mama mea va băga de seamă, şi că asta ar fi putut să-mi aducă multe necazuri, de asemenea şi dumitale, din pricina mea; şi apoi pentru că mi se mai pare că aşa ceva nu se face. Dar nu-mi vorbise decît domnul de Valmont despre asta; n-aveam cum să ştiu dacă dumneata voiai sau nu s-o iau, de vreme ce nu ştiai încă nimic. Acum, cînd ştiu că şi dumneata doreşti asta, mai refuz oare s-o iau ? o s-o iau chiar mîine ; şi să vedem ce-o să mai ai de spus.

Oricît ar fi domnul de Valmont prietenul dumitale, eu cred că te iubesc cel puţin tot

atît cît te iubeşte şi el; şi totuşi el are totdeauna dreptate, şi eu niciodată. Te asigur că sînt foarte supărată din pricina asta Dumitale puţin iţi pasă, pentru că ştii că eu mă potolesc repede: dar acum cînd o să am cheia, o să pot să te văd cînd o să vreau ; şi te asigur că n-o să vreau, dacă o să te porţi tot aşa Mai bine să fiu mihnită din pricina mea decît din a dumitale: iată unde vrei să ajungem.

Dacă ai vrea, ne-am iubi atît de mult! şi cel puţin n-am avea alte necazuri decît acelea pe care ni le-ar pri- cinui alţii! Te încredinţez că dacă ar sta în puterea mea, n-ai avea niciodată a te plînge de mine ; dar dacă nu mă crezi, vom fi mereu foarte nenorociţi, şi nu va fi vina mea. Sper să ne putem vedea în curînd, şi atunci nu vom mai avea prilejul să ne supărăm ca acum.

Dacă aş fi putut prevedea luciul acesta, aş fi luat nu- maidecît cheia: dar, ca să-ţi spun drept, credeam că fac bine. Te rog să nu fii supărat pe mine. Nu mai fi trist şi iubeşte-mă mereu tot atît cît te iubesc şi eu : voi fi atunci foarte mulţumită. Rămîi cu bine, dragul meu.

Castelul... 28 septembrie 17 ''

SCRISOAREA a NCV-a

Cecile Volanges către vicontele de Valmont

Vă rog, domnule, să aveţi bunătatea de a- mi înmîna cheia aceea pe care mi-aţi dat-o ca s-o pun în locul celeilalte ; de vreme ce toată lumea doreşte lucrul acesta, sînt nevoită să consimt şi eu.

Nu ştiu de ce aţi scris domnului Danceny *ci* **nu-1 mai iubesc ; nu cred să vă fi dat vreodată prilejul să gîndiţi aşa ceva ; luciul acesta l-a**

mîhnit foarte mult; de asemenea şi pe mine. Ştiu că sînteţi prietenul lui, dar acesta nu-i un motiv să-l faceţi să sufere, şi nici ca să mă faceţi pe mine să sufăr. Mi-aţi face mare plăcere dacă i—aţi spune contrariul prima dată cînd îi veţi scrie, şi chiar că sînteţi sigur de aceasta ; în dumneavoastră are cea mai mare încredere ; eu dacă spun un lucru şi nu sînt crezută, nu mai ştiu ce să fac.

In ce priveşte cheia, puteţi fi liniştit; ţin bine minte tot ce mi-aţi spus în scrisoare. Totuşi, dacă o mai aveţi, şi dacă totodată vreţi să mi-o daţi, vă făgăduiesc că voi fi foarte atentă. Dacă s-ar putea face aceasta mîine, mergînd spre masă, la prînz, v-aş da cealaltă cheie poimâine la micul dejun, şi aţi putea să mi-o înapoiaţi tot aşa cum mi-aţi înapoiat-o şi pe cealaltă. Aş fi bucuroasă

ca toate astea să nu dureze prea mult, pentru a nu fi în primejdie ca mama să-şi dea seama de ceva.

Pe urmă, după ce veţi avea cheia, vă rog să aveţi bunătatea s-o folosiţi ca să-mi luaţi scrisorile : domnul Danceny va putea avea astfel mai des veşti de la mine. E drept că va fi mult mai comod ca acum ; dar adevărul e că la început mi-a fost prea tare teamă : vă rog să mă .scuzaţi, şi sper că nu veţi înceta de a fi tot atît de binevoitor ca şi pînă acum. Vă voi fi mereu recunoscătoare. Am cinstea de a fi, domnule, a dumneavoastră preaumilă şi preasupusă slugă.

...28 septembrie 17"

SCRISOAREA **a** XCVI-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Aş putea paria că de cînd cu aventura dumitale, aştepţi in fiecare zi complimentele şi laudele mele ; chiar nu mă îndoiesc că ţi-e niţel necaz din pricina lungii mele tăceri ; dar ce vrei ? totdeauna-am crezut că atunci cînd nu ai de oferit decit laude unei femei, *te poţi lăsa in nădejdea ei şi trece la alte ocupaţii.* **Cu toate acestea, îţi mulţumesc înti'ucît mă priveşte şi te felicit, întrucît te priveşte pe dumneata. Mă învoiesc chiar — ca să-ţi fac fericirea deplină — să recunosc că de data asta ai întrecut aşteptările mele. Acestea fiind spuse, să vedem dacă, la rîndul meu, voi fi împlinit, măcar în parte, aşteptările dumitale.**

Cele ce vreau să-ţi spun nu sînt în legătură cu doamna de Tourvel ; înaintarea ei prea tărăgănată îţi displace ; nu-ţi plac decît treburile încheiate. Scenele molcome te plictisesc; pe cînd eu n-am gustat niciodată atîta plăcere, ca acum, în aceste pretinse tărăgănări.

—

Da, îmi place să văd, să privesc pe femeia aceasta Pjrudentă. oe se lasă dusă, fără să-şi dea seama, pe o cale care nu mai îngăduie întoarcere, al cărei coborîş repede şi primejdios o antrenează fără să vrea şi o sileşte să mă urmeze. Aici, speriată de primejdia care o ameninţă, ar vrea sâ se oprească dar nu mai poate. Toată grija şi iscusinţa ei îi pot, cel mult, face paşii mai mici ; dar, oricum, trebuie să-i facă. Uneori, neîndrăznind să privească ţintă primejdia, închide ochii, şi, fără să se mai împotrivească, se lasă în grija mea. Mai adesea, o nouă teamă îi reînvie sforţările : în spaima-i nemărginită, ar mai vrea să încerce să se întoarcă înapoi; îşi istoveşte forţele ca să urce cu mare greutate un spaţiu scurt; dar curînd o putere magică o aduce mai aproape de primejdie, de care zadarnic voise să fugă. Atunci, nemaiavîndumă dedt pe mine călăuză şi sprijin, fără să-mi mai facă vreun reproş în privinţa unei căderi inevitabile, mă imploră să i-o întîrzii. Rugăciunile fierbinţi, umilele implorări, tot ceea ce muritorii cuprinşi de spaimă oferă divinităţii le primesc eu de la ea; şi ai vrea ca, surd la rugăminţile ei, şi distrugîndu-mi eu însumi cultul pe care mi-1 închină, sâ folosesc, spre a o prăbuşi, puterea pe care-o invocă ea ca s-o susţină ! A ! Dă-mi cel puţin răgazul de-a observa aceste lupte sfîşietoare dintre dragoste şi virtute.

Cum asta ! Acelaşi spectacol care te face să alergi în grabă la teatru, şi pe care acolo îl aplauzi frenetic, crezi că-i mai puţin atrăgător în realitate ? Sentimentele acelea ale unui suflet curat şi fraged, *care se teme de fericirea pe care-o doreşte, şi nu încetează de a se apăra, chiar atunci cînd încetează de a rezista,* **le asculţi cu entuziasm : nu-s ele nepreţuite decît pentru acela care le trezeşte ? Iată totuşi desfătările delicioase pe care această femeie divină mi le oferă în fiecare zi; şi dumneata îmi reproşezi că le savurez gingăşia ! Ah ! prea curînd va**

sosi ceasul cînd, înjosită de căderea ei, *nu va mai fi pentru mine decît o femeie obişnuită.*

Dar uit, vorbindu-ţi de ea, că nu de ea voiam să-ţi vorbesc. Nu ştiu ce putere mă leagă de ea, mă aduce mereu la ea, chiar şi atunci cînd o jignesc Să îndepărtez amintirea ei primejdioasă ; să redevin eu însumi ca să tratăm un subiect mai vesel. E vorba de pupila dumitale, care acum a devenit şi a mea, şi nădăjduiesc că aici mă vei recunoaşte.

De cîteva zile, mai bine tratat de gingaşa mea mironosiţă, şi prin urmare mai puţin preocupat de ea, am băgat de seamă că micuţa Volanges e într-adevăr foarte frumoasă ; şi că, dacă e o dovadă de prostie să te îndrăgosteşti de ea ca Danceny, e poate una tot atît de mare din par- te-mi, de a nu căuta alături de ea o distracţie pe care singurătatea mi-o făcea necesară. Mi s-a părut, de asemenea, drept să-mi răsplătesc bătaia de cap pe care mi-o dădeam pentra ea : îmi mai amintesc de altminteri că mi-o oferiseşi cîndva, înainte ca Danceny să-şi ridice pretenţiile ; şi mă simţeam încuviinţat să reclam unele drepturi asupra unui bun pe care el nu-1 poseda decît datorită refuzului şi renunţării mele. Frumosul chip al fetiţei, guriţa ei atît de fragedă, aerul ei copilăresc, chiar stîngăcia ei întăresc aceste înţelepte reflecţii : am hotărît să le-ascult îndemnul, şi succesul mi-a încununat încercarea.

Te şi văd căutînd prin ce mijloc am luat atît de repede locul iubitului ; ce fel de seducţie convine vîrstei acesteia, acestei lipse de experienţă. Scuteşte-ţi osteneala, n-am întrebuinţat nici una. În timp ce dumneata, mî- nuind cu dibăcie armele sexului dumitale, învingeai prin isteţime, eu — redînd bărbatului drepturile sale imprescriptibile — am subjugat prin autoritate. Sigur de-a înşfăca prada, cu condiţia s-o pot ajunge, n-aveam nevoie de şiretlic decît ca să mă poţ apropia de ea, şi acela de care m-am slujit, poate că nici nu

merită acest nume.

Am profitat de prima scrisoare pe care-am primit-o de la Danceny pentru porumbiţa lui şi, după ce am înştiinţat-o prin semnalul convenit între noi, în loc de a-mi folosi toată iscusinţa ca să i-o înmînez, am folosit-o ca să nu găsesc nici un mijloc de-a o face: nerăbdarea aceasta pe care o provocasem mă prefăceam c-o împărtăşesc şi eu, şi după ce am pricinuit răul, am indicat leacul.

Una din uşile camerei în care locuieşte fata dă în coridor ; dar, cum era Şi de aşteptat, mama ei a încuiat-o şi a luat cheia. Toată problema era de a pune mîna pe acea cheie. Nimic mai uşor ; nu ceream dedt să pot dis

pune de cheie două ore şi garantam că voi avea una la fel. Atunci corespondenţă, întrevederi, întîlniri nocturne, totul devenea comod şi sigur : totuşi, să nu-ţi vină să crezi ! Sfioasa copilă se temu şi refuză. Altul în locul meu ar fi fost dezolat ; eu n-am văzut decît prilejul unei plăceri mai nostime. Am scris lui Danceny ca să mă plîng de refuzul acesta, şi l-am convins pe zănaticul nostru să nu se lase pînă nu obţine — la nevoie chiar pretinzîndu-i — ca fricoasa lui iubită să-mi împlinească cerere;» şi să se pună cu totul la discreţia mea.

Eram foarte bucuros, mărturisesc, că schimbasem astfel rolurile, şi că tînărul făcea pentru mine ceea ce nădăjduia că voi face eu pentru el. Ideea aceasta dubla în ochii mei preţul aventurii : de aceea, de îndată ce am obţinut preţioasa cheie, m-am şi grăbit să-i dau întrebuinţare ; asta s-a petrecut noaptea trecută.

După ce m-am încredinţat că cea mai deplină linişte domnea în castel, înarmat cu lanterna mea oarbă, şi în ţinuta pe care o încuviinţa ora şi o cerea împrejurarea, am făcut prima mea vizită pupilei dumitale. Pregătisem totul de mai înainte (şi chiar cu mina ei) ca să pot intra fără zgomot. Era în somnul dinţii, în acela al vîrstei ; astfel îneît am ajuns pînă la patul ei fără ca ea să se deştepte. Am fost ispitit să merg mai departe, şi să încerc să fiu pentru ea ca un vis: dar temîndu-mă de efectul surprizei şi de zgomotul pe caie-1 provoacă, am preferat să trezesc cu băgare de seamă pe frumoasa adormită, şi am izbutit să preîntîmpin strigătul de care-mi era frică.

După ce i-am potolit primele temeri, cum nu venisem acolo ca să stăm de vorbă, am riscat cîteva gesturi mai libere. Fără îndoială, la mănăstire nu i s-a spus lămurit la dte primejdii diferite e expusă nevinovăţia sfioasă, şi toate

cîte le are de apărat ca să nu fie surprinsă : căci. concentrindu-şi toată atenţia şi toate puterile ca să se apere împotriva unei sărutări — care nu era decît un atac prefăcut — tot restul era lăsat fără apărare ; cum naiba nu era să profit! Mi-am schimbat deci direcţia înaintării şi numaidecît am luat poziţie. Am crezut atunci că sîntem amîndoi pierduţi : fetiţa, cu de6ăvîn?ire înspăi- mîntată, a vrut cu tot dinadinsul să strige ; din fericire, vocea-i s-a înecat în lacrimi. S-a năpustit la cordonul soneriei, dar am putut să-i opresc braţul Ta timp.

„Ce vrei să faci, i-am spus atunci, vrei să te pierzi pentru totdeauna ? dacă vine cineva, ce-mi pasă mie ? pe cine o să convingi că n-am venit cu consimţămîntul dumitale ? Cine altul decit dumneata mi-ar fi putut da mijlocul de a intra ? şi cheia aceasta pe care o am de la dumneata, pe care n-aş fi putut-o avea altfel, eşti dispusă să mărturiseşti la ce folosea ?“ Acest scurt discurs nu i-a potolit nici durerea, nici furia, dar a adus supunerea. Nu ştiu dacă aveam tonul elocvenţei ; gestul, e în tot cazul adevărat că nu-1 aveam. Cu o mină făcînd act de forţă, cu cealaltă de dragoste, ce orator ar putea pretinde să fie elegant în asemenea situaţie ? Dacă ţi-o imaginezi bine, vei admite cel puţin că era favorabilă atacului : dar eu nu-s bun de nimic şi, după cum spui, femeia cea mai simplă, o biată şcolăriţă, mă poate duce ca pe-un copil.

Aceasta, in dezolarea de care era cuprinsă, simţea că trebuia să ia o hotărîre, să cadă la învoială. Cum rugăminţile mă lăsară neînduplecat, au început ofertele. Crezi poate că am vîndut foarte scump poziţia importantă pe care o deţineam : nu, am făgăduit- totul în schimbul unei sărutări. E drept că după ce am luat sărutarea, nu mi-am ţinut făgăduiala: dar aveam motive serioase. Eram înţeleşi dacă

sărutarea trebuia luată sau dată ? Tot tîrguindu-ne, am căzut de acord în privinţa unui al doilea sărut; şi pe acesta trebuia să-l primesc. Dirijîndu-i atunci braţele timide în jurul trupului meu, şi stringînd-o mai drăgăstos cu braţul meu liber, dulcea sărutare a fost în adevăr primită, cu desăvîrşire primită : nici dragostea n-ar fi putut face mai bine.

Atîta bună-credinţă merită răsplată, şi numaidecît i-am împlinit cererea. Mîna s-a retras : dar nu ştiu prin ce întâmplare m-am pomenit eu în locul ei. Presupui că am fost foarte grăbit, foarte activ, nu-i aşa ? de loc. M-am complăcut să merg încet, cum îţi spun. O dată sigili' de a ajunge, de ce să zorim călătoria ?

Sincer vorbind, eram bucuros să observ cîtă putere are prilejul, şi îl găseam în cazul de faţă lipsit de orice ajutor străin. Avea totuşi de luptat cu dragostea, cu dragostea susţinută de pudoare sau de ruşine; şi mai cu seamă întărită de supărarea mare pe care i-o pricinuisem. Nu era decît prilejul; dar el era aici, mereu oferit, mereu prezent, iar dragostea era absentă.

Ca să mă încredinţez că observaţiile mele erau juste, am fost destul de şiret *să* **nu întrebuinţez forţa decît în măsura în care putea fi combătută. Numai cînd fermecătoarea mea inamică, abuzînd de îngăduinţa mea, încerca să-mi scape, o stăpîneam cu teama ale cărei fericite efecte le şi constatasem. Şi iată că, fără să se sinchisească, gingaşa îndrăgostită, uitindu-şi jurămintele, a început prin a ceda şi a sfîrşit prin a consimţi : asta nu înseamnă că — primul moment depăşit — reproşurile şi lacrimile n-au apărut iar laolaltă ; nu pot să ştiu dacă erau adevărate sau simulate : dar cum se întîmplă întotdeauna, ele au încetat de îndată ce m-am ocupat să dau prilej altora. în sfîrşit, de la slăbiciune la reproşuri, şi de la**

reproşuri la slăbiciune, ne-am despărţit mulţumiţi unul de altul, şi de acord amîndoi pentru întîlnirea de astă-soară.

N-am plecat decît în zorii zilei şi eram frînt de oboseală şi de somn : am sacrificat totuşi şi somnul şi oboseala dorinţei de a apărea azi-dimineaţă la micul dejun ; am o mare pasiune pentru mutrele de a doua zi. Nu-ţi poţi face o idee de aceea a copilei. O stinghereală în ţinută ! O greutate la mers ! Ochii mereu plecaţi şi atît de umflaţi şi de cercănaţi! Chipul ei atît de rotund se lungise atît de tare ! Era aşa de nostim ! Şi pentru prima oară, mama ei, îngrijorată de schimbarea aceasta grozavă, o privea destul de afectuos! Şi preşedinta, de asemeni, se arăta plină de zel faţă de ea ! O ! cît priveşte atenţiile acestea, ele sînt doar împrumutate : va veni ziua în care îi vor putea fi restituite, şi ziua aceea nu e departe. Rămîi cu bine, scumpa mea.

Cecile Volanges
către m&rchiza de
Merteuil

Ah ! Doamne, cît sînt de mîhnită, doamnă ! cît sînt de nenorocită ! Cine-mi va alina suferinţele ? cine mă va sfătui în încurcătura în care mă aflu ? Domnul acesta de Valmont... şi Danceny ? nu, cînd îmi amintesc de Danceny mă cuprinde disperarea... Cum să vă povestesc ? cum să vă spun ?... Nu ştiu cum să fac. Totuşi, inima mea prea plină... Trebuie să-i spun cuiva, şi dumneavoastră sînteţi singura fiinţă căreia îndrăznesc să mă destăinuiesc. Sînteţi atît de bună cu mine ! Dar vă rog de data aceasta să nu mai fiţi ; nu sînt vrednică ; ce să vă spun ? nu doresc să fiţi bună. Toată lumea aici a fost azi atit de drăguţă cu mine... Cu toţii mi-au făcut şi mai mare durerea. Simţeam că n-o merit! Ocărîţi-mă, dimpotrivă, ocărîţi-mă tare, căci sînt foarte vinovată : dar pe urmă, salvaţi-mă ; dacă nu veţi avea

bunătatea de a mă sfătui, voi muri de supărare..

Aflaţi deci... mîna îmi tremură, precum vedeţi, nu pot să scriu, simt că îmi ard obrajii... Ah ! e roşeaţa ruşinii. Ei bine ! o s-o îndur ; va fi prima pedeapsă a greşelii mele. Vă voi spune totul.

Aşadar, domnului de Valmont, care mi-a înmînat pînă acum scrisorile de la domnul Danceny, i s-a părut deodată că lucrurile merg prea greu, a vrut să aibă o cheie de la camera mea. Pot să vă încredinţez că eu nu voiam de loc : dar el i-a scris lui Danceny şi Danceny a vrut şi el; şi pe mine mă doare atîta cînd îi refuz ceva, mai ales de cînd absenţa mea îl face aşa de nenorocit, încît pînă la urmă am consimţit şi eu. Nu prevedeam nenorocirea care avea să urmeze.

Ieri, domnul de Valmont s-a slujit de atea cheie ca să vină la mine în odaie, pe cînd dormeam ; mă aşteptam atît de puţin la aşa ceva încît m-a speriat foarte tare cînd m-a trezit: dar cum mi-a vorbit numaidecît, l-am recunoscut şi n-am strigat; şi apoi mi-am închipuit întîi că îmi aducea o scrisoare de la Danceny. Nici vorbă de aşa ceva.

îndată după aceea, a vrut să mă sărute ; şi p? cînd mă apăram, cum era şi firesc, nu ştiu cum a făcut, că n-aş fi vrut pentru nimic în lume... dar el voia mai întîi o sărutare. A trebuit să i-o dau, n-aveam încotro, cu atît mai mult cu cît încercasem să strig dar, pe lingă că n-am putut, mi-a spus că dacă vine cineva, va da toată vina pe mine: şi într-adevăr, era foarte uşor din pricina cheii. Dar pe urmă tot nu s-a retras. A vrut încă o sărutare ; dar aceasta, nu ştiu cum a fost, că m-am simţit foarte tulburată, şi pe urmă a fost şi mai rău ca la început. Oh ! ştiu că e foarte rău. In sfîrsit, pe urmă... mă veţi scuti să vă spun restul; dar sînt cît se poate de nenorocită.

Ceea ce-mi reproşez cel mai mult, şi trebuie totuşi sâ vă spun, e că mă temeam că nu m-am

apărat atîta cît aş fi putut. Nu ştiu cum s-a întîmplat : desigur că nu-1 iubesc pe domnul de Valmont, chiar dimpotrivă : dar erau momente cînd eram ca şi cum l-aş iubi... Vă închipuiţi că asta nu mă împiedica să spun mereu nu: dar îmi dădeam seama că nu făceam aşa cum spuneam ; şi asta fără voia mea : şi apoi eram şi cît se poate de tulburată ! Dacă e totdeauna atît de greu sâ te aperi, trebuie să ai o mare deprindere ca s-o poţi face ! E drept că domnul de Valmont are un fel de-a spune unele lucruri cărora nu ştii cum să le răspunzi ; în sfîrşit, cînd a plecat, mă credeţi că parcă îmi părea rău şi că am avut slăbiciunea să consimt să vină iar şi diseară ? de asta sînt mai supărată decit de tot restul.

O ! cu toate acestea, vă promit că nu-1 voi lăsa să vină. Nici nu plecase bine că mi-am şi dat seama că n-am făcut bine că i-am promis. Din pricina asta am plîns tot timpul. Mai cu seamă Danceny mă făcea să sufăr ! De cîte ori mă gîndeam la el, lacrimile se înteţeau de mă înăbuşeau, şi mă gîndeam tot timpul la el... Chiar si acum, vedeţi efectul : hirtia mea e toată udă. Nu, niciodată n-o să mă consolez, din pricina lui, dacă nu de altceva... în sfîrşit, eram la capătul puterilor şi totuşi n-am putut dormi o clipă. Azi dimineaţă cînd m-am sculat şi m-am uitat în oglindă m-am speriat, atît eram de schimbată.

Mama a băgat de seamă de cum m-a văzut, şi m-ş întrebat ce am. Am început îndată să plîng. Credeam c-o să mă ocărască, şi poate asta m-ar fi făcut sâ sufăr mai puţin : dar, dimpotrivă, mi-a vorbit cu blîndeţe ! Nu meritam de loc aşa ceva. Mi-a spus să nu mai fiu aşa de mîh- nită ! (Ea nu cunoştea pricina supărării mele.) Că pot să mă îmbolnăvesc! Uneori aş fi mai bucuroasă să mor. N-am mai putut să mă stăpînesc. M-am aruncat plîngînd în braţele ei şi i-am spus : „Ah ! mamă, fiica dumitale e foarte nenorocită

!“ Mama a plîns şi ea puţin şi asta n-a făcut decît să-mi sporească supărarea. Din fericire nu m-a întrebat de ce eram atît de nenorocită, căci n-aş fi ştiut ce să-i răspund.

Vă implor, doamnă, scrieţi-mi cît de curînd puteţi şi spuneţi-mi ce trebuie să fac : căci eu n-am curajul să mă gîndesc la nimic şi nu fac decît să mă amărăsc. Vă rog să-mi adresaţi scrisoarea prin domnul de Valmont, dar
— dacă îi scrieţi şi lui totodată — să nu-i arătaţi că ştiţi ceva de la mine.

Am cinstea să fiu, doamnă, cu aceeaşi veşnică prietenie, a dumneavoastră preaumilă şi preasupusă slugă...

Nu îndrăznesc să semnez scrisoarea aceasta.

*Castelul... 1 octombrie 17” **

SCRISOAREA a XCVIII-a

Doamna de Volanges către marchiza de Merteuil

Abia acum cîteva zile, îmi cereai dumneata consolare şi sfaturi, scumpa mea prietenă ; acum e rîndul meu : şi îţi cer să faci pentru mine ceea ce îmi cereai atunci dumneata. Sînt cu adevărat foarte mîhnită, şi mă tem ca n-am făcut tot ce trebuia ca să-mi evit necazurile pe care le am.

Fiica mea îmi pricinuieşte îngrijorările acestea. încă de la plecarea noastră o vedeam tristă şi supărată, dar mă aşteptam la asta şi îmi înarmasem inima cu o severitate pe care o credeam necesară. Nădăjduiam că absenţa, distracţiile vor şterge curînd o dragoste pe care o consideram mai degrabă drept o greşeală copilărească, şi nu o adevâ- rată pasiune. Cu toate acestea, nu numai că n-am obţinut nici un progres de cînd sîntem aici, dar observ că biata copilă e din ce în ce mai copleşită de o primejdioasă melancolie ; şi mă tem în mod foarte serios să nu-şi *Castelul... 1 octombrie 17”*

sănătatea. De cîteva zile, îndeosebi, se schimbă văzînd cu ochii. Ieri, mai cu seamă, lucrul era foarte vizibil, şi toată lumea aici a fost cu adevărat îngrijorată.

Ceea ce-mi dovedeşte încă şi mai mult cît de tare e zguduită, este că o simt pe punctul de a-şi înfrînge timiditatea pe care totdeauna a avut-o faţă de mine. Ieri dimineaţă, cînd am întrebat-o doar dacă e bolnavă, s-a aruncat în braţele mele spunîndu-mi că e foarte nenorocită, şi a început să plîngă cu hohote. Nu pot să-ţd descriu cît de mîhnită am fost ; mi-a venit îndată să plîng ; şi-abia am avut timpul să mă întorc ca să nu mă vadă. Din fericire, am avut prudenţa să n-o întreb nimic, şi nici ea n-a îndrăznit să-mi spună mai mult; dar nu e mai puţin limpede că o chinuieşte pasiunea aceea nenorocită.

Ce hotărîre să iau dacă totuşi aceasta va continua ? Să-mi nenorocesc oare fata ? Să-i fac o vină tocmai din calităţile sufleteşti cele mai preţioase, sensibilitatea şi statornicia ? Poate oare o mamă să facă aşa ceva ? Şi chiar dacă mi-aş înăbuşi sentimentul atît de firesc de a dori fericirea copiilor ; chiar dacă aş considera ca o slăbiciune ceea ce, dimpotrivă, socotesc că e cea dintîi şi cea mai sfîntă dintre datoriile noastre ; silind-o să aleagă, nu voi avea să răspund de urmările funeste pe care faptul acesta ar putea să le aibă ? Ce proastă întrebuinţare a autorităţii materne, să-ţi pui fiica între crimă şi nenorocire !

Draga mea, nu voi face la rîndul meu ceea ce am dezaprobat adesea. Fără îndoială că am fost ispitită să aleg eu un soţ fiicei mele : nu făceam altceva decît s-o ajut cu experienţa mea : nu socoteam asta ca un drept, îmi îndeplineam numai datoria. Dimpotrivă, consider că mi-aş trăda-o dacă aş sili-o pe fata mea să-mi urmeze voinţa, în ciuda unei înclinări pe care nu am fost în stare s-o împiedic şi căreia, nici ea, nici eu, nu-i putem cunoaşte tăria şi durata. Nu, nu voi îngădui să se mărite cu un

bărbat şi să iubească pe altul, şi prefer să compromit autoritatea mea, decît virtutea ei.

Castelul... 1 octombrie 17”

Cred aşadar că voi lua hotărîrea cea mai cuminte, ţi-mi voi retrage cuvîntul dat domnului de Gercourt. Ţi-am arătat motivele care m-au călăuzit; socot că sînt de natură să atîrne mai greu în cumpănă decît făgăduielile mele. Mai mult chiar : aşa cum stau lucrurile, a-mi respecta mai departe angajamentul ar însemna mai degrabă să-l calc. Căci, la urma urmei, dacă sînt datoare faţă de fiica mea să nu destăinuiesc secretul ei domnului de Gercourt, sînt datoare şi faţă de acesta măcar atîta, să nu abuzez de neştiinţa în care îl las, şi să fac în locul său ceea ce cred că ar face el singur dacă ar şti. Pot oare să-l trădez cu neruşinare, cînd el se încrede în mine, şi atunci cînd îmi face cinstea de a mă alege drept a doua lui mamă, eu să-l amăgesc în privinţa alegerii mamei copiilor săi ? Aceste reflecţii atît de adevărate şi pe care nu mă pot împiedica să le fac mă alarmează mai mult decît pot să-ţi spun.

în locul nenorocirilor pe care mi le prevestesc, o văd pe fiica mea fericită cu soţul pe care inima ei l-a ales, necunoscîndu-şi altfel datoriile decît prin bucuria ce o simte să le împlinească ; ginerele meu, mulţumit şi el şi felicitindu-se zilnic de alegerea sa, fiecare din ei căutîn- du-şi fericirea numai în fericirea celuilalt, şi fericirea amîndurora întrunindu-se ca s-o mărească pe a mea. Speranţa unui viitor atît de surîzător trebuie oare jertfită unor considerente atît de zadarnice ? Şi care sînt acelea care mă opresc ? numai şi numai interesul. Ce folos ar avea fiica mea că s-a născut bogată, dacă trebuie totuşi să rămînă sclava averii ?

E drept câ domnul de Gercourt e o partidă poate mai bună decît eram îndreptăţită să sper pentru fata mea; mărturisesc chiar că am fost extrem de măgulită de alegerea lui. Dar, în sfîrşit, Danceny e dintr-o familie la fel de bună ; nu e mai prejos decit el în ce priveşte calităţile personale : pe lîngă asta, are avantajul, faţă de

domnul de Gercourt, că iubeşte şi că e iubit ; ce-i drept, nu e bogat ; dar fiica mea nu-i destul de bogată pentru amîndoi ? Ah! de ce să-i răpesc bucuria atît de gingaşă de a îmbogăţi pe cine iubeşte ?

Căsătoriile acestea mai mult calculate decît potrivite, care se numesc de convenienţă, şi în care totul convine, în afară de gusturi şi caractere, nu sînt oare cauza principală a tuturor acestor scandaluri zgomotoase care devin din zi în zi mai numeroase ? Prefer să aştept; voi avea cer puţin răgazul să-mi observ fata, pe care nu o cunosc. Mă simt în star© să-i pricinuiesc o supărare trecătoare, dacă dintr-asta i s-ar trage o fericire mai trainică : dar nu mă lasă inima să risc s-o împing la o disperare fără sfîrşit.

•Iată, dragă prietenă, gîndurile care mă frămîntă şi în privinţa cărora îţi cer sfatul. Aceste preocupări serioase nu se prea potrivesc cu drăgălaşa dumitale veselie şi nici cu vîrsta dumitale ; dar mintea dumitale a depăşit-o cu mult ! De altminteri, prietenia dumitale va veni în sprijinul chibzuinţei; şi nu mă îndoiesc că atît una cît şi cealaltă nu vor respinge solicitudinea maternă care le imploră.

Rămîi cu bine, scumpă prietenă, şi nu te îndoi niciodată de sinceritatea sentimentelor mele.

Castelul... 2 octombrie 17'-

SCRISOAREA a XCIX-a

Vicontele de Valmont către marchiza de MerteuiI

Din nou cîteva mici evenimente, scumpa mea ; dar numai scene, nu şi acţiuni. îneît, înarmează-te cu răbdare; cu multă chiar : căci,

în timp ce preşedinta mea înaintează cu paşi atît de mici, pupila dumitale dă înapoi şi asta e şi mai prost. Şi totuşi, am destulă minte ca să fac haz de aceste neajunsuri. Intr-adevăr, mă deprind foarte bine cu viaţa de aici, şi pot să spun că în mohorîtul castel al bătrî- nei mele mătuşi, nu am simţit o clipă de plictiseală. La drept vorbind, nu găsesc aici şi plăceri, şi privaţiuni, şi nădejdi, şi îndoieli ? Ce-aş putea avea mai mult pe o scenă mai mare ? spectatori ? O ! aşteaptă puţin, vor veni şi ei. Dacă n-o să mă vadă la treabă, o să le arăt treaba odată isprăvită ; nu vor mai avea decît să admire şi să aplaude.

Da, o să aplaude ; căci pot, în sfîrşit, să prezic cu certitudine momentul căderii austerei mele mironosiţe. Am asistat astă-seară la agonia virtuţii. Blîndă slăbiciune va domni în locul ei. îi fixez momentul nu mai tirziu de prima noas- tră întrevedere : dar parcă te aud acuzîndu-mă de orgoliu. Să-ţi vesteşti izbînda, să te lauzi dinainte ! Nu ! linişte- şte-te î Ca să-ţi dovedesc modestia mea, o să încep prin a-ţi istorisi înfrîngerea mea.

într-adevăr, pupila dumitale e o fiinţă foarte ridicolă ! E o copiliţă care trebuie tratată ca atare şi căreia i-ai face o favoare punînd-o numai la colţ! Ţi-ai fi închipuit că, după cele petrecute alaltăieri între noi, după Chipul amical in care ne-am despărţit ieri dimineaţă în zori, cînd am vrut să merg din nou aseară la ea, după cum ne înţelese- serăm, am găsit uşa încuiată pe dinăuntru ? Ce spui de asta ? te loveşti uneori de asemenea copilării în ajun ; dar a doua zi! Chiar are haz !

La început, totuşi, n-am ris de loc : niciodată nu mi-am dat seama mai bine cit de tare mă aflu sub stăpînirea caracterului meu. Desigur, mergeam la întîlnirea aceasta fără bucurie, şi numai de politeţe. Patul meu, de care simţeam mare nevoie, îmi părea, în clipa aceea, preferabil oricărui altul, şi m-am depărtat de el cu regret. Cu toate acestea, de îndată ce-am

întîlnit un obstacol, am simţit arsura dorinţei să-l înlătur ; eram mai ales umilit că o copilă a putut să rîdă de mine. M-am întors foarte supărat: ţi hotărît să nu mă mai ocup de copila aceasta proastă şi nici de treburile ei, i-am scris numaidecît un bilet, pe care aveam de gînd să i-1 înmînez astăzi, în care o apreciam la justa ea valoare. Dar, după cum se spune, noaptea e un bun sfetnic ; am găsit de cuviinţă azi-dimineaţă că, ne- avînd aici prea multe distracţii, trebuia s-o păstrez pe aceasta şi am distrus deci biletul sever. De cînd m-am gîndit mai serios la toate astea, am rămas uluit că a putut să-mi treacă prin minte să pun capăt unei aventuri, înainte de a avea în mînă dovada care mi-ar permite să duc la pierzare pe eroină. Iată unde ne poate duce o pornire nechibzuită ! Ferice de cine s-a deprins ca dumneata, scumpa mea prietenă, să nu se lase niciodată în stăpînirea ei! In sfîrşit, mi-am amînat răzbunarea; am făcut acest sacrificiu planurilor dumitale în privinţa lui Gercourt.

Acum cînd mi-a trecut furia, nu mai văd decît ridicolul din purtarea pupilei dumitale. Aş vrea să ştiu, într-adevăr, ce spera să ciştige printr-asta ! Eu nu mai pricep nimic : dacă a vrut doar să se apere, trebuie să spun că s-a trezit cam tîrziu. Odată şi odată îmi va destăinui secretul acestei enigme ! Ard de nerăbdare să-l aflu. Poate era pur şi simplu obosită ? la drept vorbind, e foarte posibil; căci de bună seamă, încă nu ştie că săgeţile dragostei, ca şi lancea lui Ahile, aduc cu ele leacul rănilor pe care le pricinuiesc. Şi totuşi, nu ! După mutra pe care mi-a făcut-o toată ziua, aş putea paria că aici se amestecă un fel de căinţă... ceva asemănător cu... virtutea... Virtute! iată cine s-a găsit să aibă ! A ! s-o lase femeii cu adevărat născută pentru virtute, singura care ştie s-o înfrumuseţeze şi s-o facă iubită !... Iartă-mă, draga mea, dar chiar în seara asta s-a petrecut între doamna de Tourvel şi mine scena pe care vreau să ţi-o povestesc, şi sînt încă oarecum emoţionat. Trebuie să mă scutur, ca să mă sustrag impresiei pe care mi-a pricinuit-o ; şi chiar pentru a mă ajuta pe mine însumi să scap de ea, m-am apucat să-ţi scriu. Trebuie să fii îngăduitoare faţă de acest prim moment.

S-au şi scurs cîteva zile de cînd sîntem de acord, doamna de Tourvel şi cu mine, în privinţa sentimentelor noastre ; nu ne mai certăm decît în ce priveşte anumite cuvinte. La drept vorbind, tot *prietenia ei* **e aceea care răspunde** *dragostei mele;* **dar limbajul acesta convenţional nu schimbă fondul lucrurilor ; şi chiar dacă am fi rămas la el, aş fi înaintat poate mai puţin repede, dar nu maj| puţin sigur. Nici nu mai era vorba să plec, cum voia ea li început; iar cît priveşte întrevederile pe care le avem zilnic, dacă am eu grijă să-i ofer prilejul, are şi ea sâ nu-1 lase să-i scape.**

Cum micile noastre întîlniri au de obicei loc în timpul plimbării, vremea îngrozitoare de

astăzi nu-mi lăsa nici o nădejde ; eram chiar cit se poate de necăjit; nu prevedeam cit aveam de ciştigat de pe urma acestui neajuns.

Neputînd marge la plimbare, după ce ne-am sculat de la masă, ne-am aşezat la joc ; cum sînt prost jucător, şi nu mai era nevoie de mine, am profitat ca să mă urc în odaia mea, fără alt gînd decît să aştept să se termine partida.

întorcîndu-mă mai apoi în salon, am întîlnit pe încîn- tătoarea femeie, care tocmai intra în apartamentul ei şi care, fie din imprudenţă, fie din slăbiciune, mi-a spus cu vocea ei dulce : „Unde vă duceţi ? nu-i nimeni în salon". Nu mi-a trebuit mai mult. cum poţi să-ţi închipui, ca să încerc sâ intru la ea ; am întîmpinat mai puţină rezistenţă decît m-aş fi aşteptat. E drept că avusesem precauţia să încep conversaţia la uşă, şi s-o încep indiferentă ; dar îndată ce ne-am aşezat, am schimbat-o cu aceea adevărată şi am vorbit *prietenei mele despre dragostea mea.* **Prunul ei răspuns, deşi simplu, mi s-a părut destul de expresiv : „O ! să nu vorbim despre aceasta aici" ; şi tremura. Biata femeie ! moare cu zile.**

Totuşi, n-avea de ce să se teamă. De citva timp, sigur în privinţa succesului meu, care va veni mai curind sau mai tîrziu, şi văzînd-o cheltuindu-şi puterea în lupte inutile, hotărîsem să mi le cruţ pe ale mele şi să aştept, fără să mai fac vreo sforţare, să se predea istovită. îţi dai seama că mie îmi trebuie o victorie completă şi că nu vreau să datorez nimic împrejurării favorabile. Potrivit chiar planului acestuia, şi ca să pot stărui fără să mă angajez prea mult, am revenit la cuvîntul acela de dragoste, refuzat cu atîta incăpăţînare : încredinţat că nu putea fi nici o îndoială în privinţa ardoarei mele, am încercat un ton duios. Refuzul nu mă mai supăra, mă întrista ; simţitoarea mea prietenă nu-mi datora oare puţină consolare ?

Tot consolindu-mă, o mină îi rămase într-a mea; frumosul ei trup se rezema de braţul meu,

şi eram cît se poate de aproape unul de altul. Ai băgat desigur de seamă cum, în situaţia aceasta, pe măsură ce apărarea slăbeşte, cererile şi refuzurile au loc tot mai de aproape ; cum capul se fereşte şi privirile se pleacă, în vreme ce cuvintele, rostite mereu cu glas stins, devin rare ţi întretăiate. Aceste preţioase simptome vestesc, în chip neîndoios, con.simţămîntul sufletului : rareori însă e totodată şi acela al simţurilor ; ba cred că-i totdeauna primejdios să încerci atunci vreun atac prea îndrăzneţ ; starea aceea de abandon fiind îndeobşte însoţită de o mare plăcere, făcînd-o să dispară, stîrneşti desigur o supărare care vine, fără greş, in sprijinul apărării.

Dar în cazul de faţă, piudenţa mi-era cu atît mai necesară, cu cît trebuia să mă tem, mai cu seamă, de spaima care nu putea întîrzia să trezească gingaşei mele visătoare acea uitare de sine în care se găsea. De aceea, mărturisirea pe care-o ceream nici 'măcar nu pretindeam să fie rostită ; o privire era de ajuns : o singură privire şi eram fericit.

Scumpă prietenă, frumoşii ochi s-au ridicat într-adevăr spre mine ; divina gură a rostit chiar : „Bine ! da, vă...“ Dar deodată privirea s-a stins, glasul s-a înecat, şi femeia adorată a căzut în braţele mele. Abia avusesem timpul s-o primesc că, desprinzîndu-se printr-o smuncitură, cu ochii rătăciţi şi mîinile îndreptate spre cer, a strigat: „Doamne... Dumnezeule, scapă-mă !" Şi într-o clipă, mai iute ca fulgerul, era în genunchi, la zece paşi de mine. O auzeam pierzîndu-şi răsuflarea. M-am apropiat ca să-i vin în ajutor, dar ea, luîndu-mi mîinile pe care le scălda în lacrimi, îmbrăţişîndu-mi uneori chiar genunchii, spunea: „Da, dumneavoastră, dumneavoastră mă veţi salva ! Nu puteţi să-mi doriţi moartea, lăsaţi-mă, salvaţi-mă, pentru Dumnezeu, lăsaţi-mă !" Şi vorbele acestea, fără mult şir, abia se desluşeau din sughiţurile de plîns tot mai dese. Mă ţinea totuşi atît de tare încît mi-ar fi fost cu neputinţă să mă depărtez : adunîndu-mi atunci puterile, am ridicat-o în braţe. în clipa aceea plînsetele au încetat ; nu mai vorbea, era ţeapănă cu desăvîrşire, şi zvîreoliri violente au urmat acestei furtuni.

Eram, mărturisesc, adînc emoţionat, şi cred că aş fi consimţit să-i ascult rugămintea, chiar dacă împrejurările nu m-ar fi silit s-o fac. Nu-i mai puţin adevărat că, după ce i-am dat unele îngrijiri, am lăsat-o precum m-a rugat, lucru pentru care mă felicit. Pot spune că aproape am şi primit răsplata purtării mele.

Mă aşteptam să nu mai apară în cursul serii, aşa cum s-a întîmplat în ziua primei mele declaraţii. Dar pe la vreo opt a coborît în salon,

spunînd numai că se simţise foarte prost. Era trasă la faţă, glasul îi era stins şi avea o ţinută modestă si gravă, dar privirea ei era blîndă şi adesea şi-a îndreptat-o spre mine. Refuzul ei de a juca m-a obligat chiar să-i ţin locul, şi ea s-a aşezat lîngă mine. în timpul cinei, a rămas singură în salon. Cînd ne-am întors, am avut impresia că plinsese ; ca să mă lămuresc,

i-am spus că mi se părea câ iar nu se simţise bine ; mi-a răspuns cu multă bunăvoinţă : ..Râul acesta nu trece aşa de repede cum vine !“ în sfîrşit, cînd ne-am dus la culcare i-am luat mîna ; şi la uşa apartamentului ei a strîns-o pe a mea cu putere. E drept că gestul acesta mi s-a părut in-voluntar : dar cu atît mai bine, e o nouă dovadă a puterii mele asupra ai.

Aş pune rămăşag că acum e încîntată că a ajuns aici; toate cheltuielile pregătitoare sînt făcute ; nu-i mai rămâne decît să se bucure. Poate că, în vreme ce îţi scriu, se gîndeşte şi ea la această plăcută eventualitate ; şi chiar dacă, dimpotrivă, s-ar gîndi la un nou plan de apărare, nu ştim noi ce devin toate planurile acestea ? Te întreb, poate lucrul să întîrzie mai mult decît pînă la prima noastră întrevedere ? Mă aştept, de bună seamă, sâ facă oarecare mofturi; dar primul pas odată făcut, mironosiţele acestea austere mai ştiu oare să se oprească ? dragostea lor e o adevărată explozie, rezistenţa o face mai puternică. Sperioasa mea cucernică ar fugi după mine, dacă n-aş mai fugi eu după ea.

în sfîrşit, iubită prietenă, foarte curind voi sosi la dumneata ca să te somez să te ţii de cuvînt. N-ai uitat, fără îndoială, ce mi-ai făgăduit după succes: acea infidelitate faţă de cavalerul dumitale. Eşti gata ? Cît despre mine, o doresc ca şi cum nu ne-am fi cunoscut niciodată. De altminteri, a te cunoaşte e poate un motiv ca să te dorească cineva şi mai mult:

Sînt numai drept, yi *nicidecum galant*[1]

Va fi şi prime infidelitate pe care-o voi face considerabilei mele cuceriri; şi îţi făgăduiesc să profit de primul pretext ca s-o pot părăsi pentru douăzeci şi patru de ore. Asta va fi pedeapsa ei pentru că m-a ţinut atît de mult timp departe de dumneata Ştii că sînt peste

---

I Voltairc, comedia *Nanine.* (Voltaire. *N anina* sim *prejudecato infrhttâ,* adul I, fccenj «i Y'II-a.)

două luni de cînd mă ocupă aventura aceasta ? da, două luni şi trei zile ; e drept că socote^ şi ziua de mîine, deoarece ea nu ya fi cu adevărat consumată decît atunci. Asta îmi amin

teşte că domnişoara de B... a rezistat trei luni încheiate. Sînt incîntat să constat că veritabila cochetărie ştie să se apere mai bine decît severa virtute.

Rămîi cu bine. scumpă prietenă ; trebuie să te părăsesc căci e foarte tîrziu. Scrisoarea aceasta mi-a luat mai mult timp decît socoteam ; dar cum trimit mîine dimineaţă curierul la Paris, am vrut să profit ca să-ţi împărtăşesc, cu o zi mai devreme, bucuria prietenului dumitale.

Castelul... 2 octombrie *17",* seara

SCRISOAREA a C-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuil

Dragă prietenă, sînt tras pe sfoară, trădat, pierdut * doamna de Tourvel a plecat. A plecat şi eu n-am ştiut nimic ! Şi nu eram acolo ca să-i împiedic plecarea, ca să-i reproşez trădarea ei ticăloasă ! A ! să nu crezi că aş fi lăsat-o să plece ; ar fi rămas ; da, ar fi rămas, chiar dacă ar fi trebuit să recurg la violenţă. Dar ce vrei! dormeam liniştit în amăgitoarea mea securitate ; dormeam şi trăsnetul a căzut pe capul meu. Nu, nu mai pricep de loc ce e cu plecarea asta ; trebuie să renunţ a cunoaşte femeile.

Cînd îmi amintesc ziua de ieri ! dar ce spun, chiar seara de ieri! Privirea aceea atît de galeşă, glasul atît de afectuos ! şi mîna pe care mi-a strîns-o ! şi în timpul acesta făcea planuri ca să fugă de mine ! O ! femei, femei! mai plîngeţi-vă cînd cineva vă înşală ! Da, da, orice perfidie la care recurgem tot de la voi e furată.

Cu cită bucurie mă voi răzbuna ! Voi regăsi pe femeia aceasta perfidă ; voi redobîndi puterea asupra ei. Dacă dragostea mi-a fost de ajuns ca s-o stăpînesc, cu atît mai uşor îmi va veni acum, cînd sînt mînat de răzbunare. Voi vedea-o din nou, la picioarele mele, tremurînd, scăldată în lacrimi, cerîndu-mi îndurare cu

vocea ei amăgitoare ; şi eu voi fi fără milă.

Ce-o fi făcînd acum oaie ? La ce s-o fi gîndind ? Se felicită poate că m-a înşelat: şi urmînd gusturile sexului ei, bucuria aceasta îi pare cea mai plăcută. Ceea ce n-a putut virtutea atît de lăudată, vicleşugul l-a înfăptuit fără nici o sforţare. Nesocotit ce eram ! mă temeam de cuminţenia ei ; de reaua ei credinţă trebuia să-mi fie teamă.

Şi pe lîngă toate să mai fiu nevoit să-mi ascund supărarea ! să nu îndrăznesc să arăt decît o delicată durere, cînd sufletul mi-e plin de mînie ! să fiu constrîns să implor iar pe o răzvrătită care s-a sustras puterii mele ! Trebuia oare să fiu umilit în felul acesta ? şi de cine ? de o femeie timidă, şi care nu e deprinsă să lupte. La ce-mi foloseşte că mi-am făcut un loc în inima ei, că am aprins-o cu focul dragostei mele. că i-am împins tulburarea simţurilor pînă la delir, dacă astăzi, fără grijă în vizuina ei, poate să se mîndrească de fuga ei mai mult decîţjjpt eu de izbînzile mele ? Şi voi tolera oare aşa ceva ? draga mea, să nu crezi una ca asta ; nu poţi avea o atît de umilitoare idee despre mine !

Dar ce fatalitate mă leagă de această femeie ? nu sînt
o sută altele care doresc atenţiile mele ? care se vor grăbi să le răspundă ? Chiar dacă nici una din ele nu ar valora cît aceasta, atracţia varietăţii, farmecul noilor cuceriri, gloria numărului lor nu-mi oferă oare plăceri destul de mari ? De ce să alergăm după plăcerea care ne ocoleşte şi să neglijăm pe acelea care ne întîmpină ? A ! De ce ?... N-am cum să ştiu, dar văd bine că e aşa.

Nu mai e fericire, nici linişte pentru mine, dacă nu voi avea pe această femeie, pe care o urăsc şi o iubesc cu aceeaşi patimă. Nu-mi voi accepta soarta decît în clipa cînd voi dispune de-a ei. Atunci, liniştit şi satisfăcut, voi vedea-o la rîndul ei pradă furtunilor care mă bîntuie acum ; voi provoca mii şi mii altele. Nădejdea şi

teama, neîncrederea şi siguranţa, toate relele născocite de ură, toate binefacerile dragostei vreau să-i umple sufletul, să se, perinde la porunca mea. Va veni vremea... Dar cîtă muncă, din nou ! cît de aproape eram ieri ! şi cît de departe sînt azi ! Cum să mă apropii de ea ? nu îndrăznesc să încerc nimic ; îmi dau seama că pentru a lua o hotărîre trebuie să fii mai calm, şi sîngele îmi fierbe în vine.

Ceea ce îmi măreşte chinul este indiferenţa cu care fiecare răspunde aici la întrebările mele in privinţa evenimentului acestuia, a cauzei lui, a tot ce conţine el surprinzător... Nimeni nu ştie nimic, nimeni nu vrea să ştie nimic : nici nu s-ar fi vorbit despre asta dacă aş fi admis să se vorbească despre altceva. Doamna de Rosemonde, la care am alergat azi-dimineaţă cind am aflat vestea, mi-a răspuns cu tonul rece al vîrstei ei că era urmarea firească a proastei stări de sănătate, de ieri. a doamnei de Tourvel; că s-a temut să nu se îmbolnăvească şi că a preferat să fie la ea acasă : totul i se părea foarte normal; ar fi făcut şi ea la fel, îmi spuse, ca şi cum s-ar putea face vreo comparaţie intre ele! între una care nu mai aşteaptă decît moartea, şi cealaltă care este bucuria şi chinul vieţii mele !

Doamna de Volanges, pe care la început am crezut-o complice, nu pare contrariată decît de faptul că nu a fost consultată în privinţa acestui demers. Sînt incîntat, mărturisesc, că n-a avut plăcerea să-mi dăuneze. Asta-mi dovedeşte odată mai mult că nu se bucură de atîta încredere din partea acestei femei, pe cît mă temeam : oricum, e un duşman mai puţin. Ce mulţumită ar fi dacă ar şti că din pricina mea a fugit! cît s-ar fi împăunat dacă toate acestea s-ar fi petrecut după sfaturile ei ! cu cît i-ar fi sporit importanţa ! Doamne ! cum o urăsc ! O ! voi relua legăturile cu fata ei; o s-o joc după placul meu ; cred chiar că o să mai rămân aici cîtva timp ; cel puţin, asta-i hotărîrea la care m-au condus puţinele reflecţii

pe care am fost în stare să le fac pînă acum.

Nu crezi că ingrata mea, după o faptă atît de îndrăzneaţă, trebuie să se teamă de prezenţa mea ? Dacă i-ar trece prin minte că aş putea veni după ea, nu s-ar sfii să-mi închidă uşa ; si nu vreau nici s-o deprind cu procedeul acesta, nici să-i îndur umilinţa. Prefer s-o anunţ, dimpotrivă, că rămîn aici ; voi insista chiar ca să se întoarcă ; şi cînd va fi absolut convinsă de absenţa mea, voi sosi la ea ; şi vom vedea atunci cum va suporta această întrevedere. Dar trebuie s-o amîn, ca să-i măresc efectul, şi nu ştiu dacă voi avea răbdare : de zeci de ori în cursul zilei era să spun să-mi înhame caii. Totuşi, mă voi stăpîrii: mă învoiesc să aştept aici răspunsul dumitale ; te rog numai, iubită prietenă, nu mă lăsa să aştept prea mult.

Ceea ce m-ar contraria cei mai mult ar fi să nu ştiu ce se întîmplă ; dar curierul meu, care e la Paris, şi-a creat unele drepturi pe lingă camerista ei : el îmi va fi de folos, îi trimit instrucţiuni şi bani. Nu te supăra că-i pun scrisoarea la un loc cu a dumitale : te rog să i-o trimiţi prin- tr-un servitor cu ordinul de-a i-o înmîna personal. Iau această precauţie, pentru că pehlivanul obişnuieşte să nu primească niciodată scrisorile mele, cînd ele conţin ceva care-1 deranjează ; şi pentru că, în momentul de faţă, nu-mi pare chiar atit de îndrăgostit de cucerirea lui, pe cit aş dori-o.

Rămîi cu bine, scumpa mea ; dacă ai vreo idee fericită, vreun mijloc de a-mi grăbi înaintarea, vesteşte-mă numai- decît. De multe ori mi-am dat seama cît de preţioasă poate să-mi fie prietenia dumitale ; şi o simt şi acum, căci de cînd îţi scriu, mi-am recăpătat întrucîtva liniştea; cel puţin vorbesc cu cineva care mă-nţelege şi nu cu păpuşile alături de care vegetez de azi-dimineaţă. Într-adevăr, cu cît trece timpul, cu atît sînt mai ispitit să cred că numai dumneata şi cu mine însemnăm ceva pe lumea aceasta.

Castelul... 3 octombrie 17”

SCRISOAREA a Cl-a

Vicontele de Valmont către Azolan, curierul său
(alăturată precedentei)

Trebuie să fii- mare nătărău av'md în vedere că ai plecat de aici azi-dimineaţă, că n-ai putut afla că pleca şi doamna de Tourvel; sau dacă ai ştiut-o, că n-ai venit să mă înştiinţezi. Ce folos că îmi cheltuieşti banii, îmbătîndu-te cu valeţii; că timpul pe care s-ar cuveni să-l întrebuinţezi ca să mă slujeşti ţi-1 petreci făcînd pe craiul cu cameristele, dacă dintr-asta eu nu sînt mai bine informat de cele ce se petrec ! Iată rezultatul neglijentelor dumitale ! Dar te previn că dacâ te vei mai face vinovat de una singură în

afacerea aceasta, va fi ultima pe care o vei face în serviciul meu.

Trebuie să mă Ui la curent cu tot ce se petrece la doamna de Tourvel: cu sănătatea ei ; dacă doarme; dacă e tristă sau veselă ; dacă iese des şi la cine se duce; dacă primeşte lume la ea, şi cine anume vine ; cum îşi petrece timpul şi dacă-şi bruftuieşte servitoarele, în special pe aceea pe care o adusese aici; ce face cînd e singură ; cînd citeşte, dacă citeşte fără să se întrerupă sau îşi întrerupe lectura ca să viseze : la fel şi cînd scrie. Dă-ţi osteneală să te împrieteneşti cu cel ce-i duce scrisorile la poştă, ofe- ră-i adesea să faci în locul lui comisionul acesta ; şi dacă va accepta, nu expedia decît pe acelea care-ţi par indiferente, şi trimite-mi pe celelalte, mai cu seamă pe cele adresate doamnei de Volanges, dacă vor fi.

Fă în aşa fel ca să mai fii cîtva timp fericitul amant al Juliei dumitale. Dacă ^re alt amant, după cum ai crezut, convinge-o să consimtă să se împartă ; şi nu care cumva să faci caz de delicateţe ridicolă ; vei fi în situaţia multor altora care valorează mai mult decît dumneata. Dacă totuşi celălalt devine supărător, dacă bagi de seamă, de pildă, că-i răpeşte Juliei prea mult din timpul zilei, şi că din pricina lui ea nu mai e atît de des lîngă stăpînă ei, îndepărtează-1 printr-un mijloc oarecare sau caută-i ceartă : nu-ţi fie teamă de urmări, te voi susţine. Nu părăsi casa aceea nici în ruptul capului. Numai prin sîrguinţă şi insistenţă vezi toate.-şi vezi bina Dacă întîmplarea ar face ca vreun servitor să fiâ toncediat, prezintă-te imediat să-i iei locul, ca nemaifiind în serviciul meu. Poţi spune în cazul acesta că m-ai părăsit ca să cauţi un serviciu mai liniştit şi mai rînduit. Fă tot posibilul să fii primit. Vei continua să fii şi în serviciul meu tot timpul acela; va fi ca la ducesa de... şi pe urmă vei lua leafă şi de la doamna de Tourvel.

Dacă pui destulă iscusinţă şi zel, instrucţiunile acestea ar trebui să-ţi ajungă, dar ca să înlocuiesc şi pe una şi pe cealaltă, îţi trimit şi bani. Biletul alăturat te autorizează, după cum vezi, să încasezi douăzeci şi cinci de ludovici de la omul meu de afaceri; fiindcă sînt sigur că nu mai ai un ban. Vei folosi din această sumă cît va fi necesar ca s-o convingi pe Julie să intre în corespondenţă regulată cu mine. Restul va servi ca să dai de băut servitorilor. Ai grijă, pe cît posibil, să oferi băutura la locuinţa paznicului casei, ca acesta să se bucure„cînd vii. Dar nu uita că nu plăcerile dumitale intenţionez să ţi le plătesc, ci serviciile.

Obişnuieşte-o pe Julie să observe totul şi să raporteze • totul, chiar şi ceea ce îi pare fără importanţă. E mai bine să scrie zece fraze inutile, decît să omită una interesantă ; şi adesea ceea ce pare indiferent nu este de fapt. Cum trebuie să fiu informat numaidecît. dacă s-ar întîmpla ceva care ţi-ar părea că merită atenţie, de îndată ce vei primi scrisoarea aceasta, vei ti'imite pe Philippe, cu calul de olac, să se stabilească la ... [I] ; va rămîne acolo pînă la noi ordine ; va fi un releu în caz de nevoie. Pentru corespondenţa obişnuită, poşta ajunge.

Bagă de seamă şi nu pierde scrisoarea aceasta. Reciteşte-o în fiecare zi, atit pentru a fi sigur că nu uiţi nimic, cît şi pentru a te încredinţa că n-ai pierdut-o. în sfîrşit, poartă-te aşa cum se cuvine cînd ai cinstea să te bucuri de încrederea mea. Ştii că dacă sînt mulţumit de dumneata, vei fi şi dumneata mulţumit de mine.

Castelul... 3 octombrie 17”

I Sal situat la mijlocul drumului între Paris şi castciul doamnei <le Rose-monde.

SCRISOAREA a CII-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Veţi fi foarte mirată, doamnă, aflînd că plec de la dumneavoastră în aşa mare grabă. Purtarea mea vă va părea foarte ciudată ; dar cît va spori mirarea dumneavoastră, cînd veţi afla motivele plecării! Poate veţi socoti că destăinuindu-vi-le nu respect îndeajuns liniştea necesară virstei dumneavoastră ; că mă abat chiar de la sentimentele de veneraţie pe care sînteţi îndreptăţită să le prelindeţi. Ah ! doamnă, iertaţi-mă : dar inima mi-e copleşită şi are nevoie să-şi aline durerea la sînul unei prietene deopotrivă de binevoitoare şi de chibzuite : pe cine alta decit pe dumneavoastră ar fi putut-o aiege ? Priviţi-mă ca pe copilul dumneavoastră. Aveţi faţă de mine o bunătate de mamă ;
v- o implor. Am poate unele drepturi la ea, ţinind seama de sentimentele mele faţă de dumneavoastră.

Unde e vremea cînd, stăpînită cu totul de aceste sentimente vrednice de laudă, nu cunoşteam de loc pe acelea care — vărsînd în suflet tulburarea ucigătoare pe care o simt -r-răpesc puterea de a lupta împotriva lor, impunînd totodată si datoria de-a lupta ? Ah ! călătoria aceasta fatală m-a pierdut...

în sfîrşit, cc să vă mai spun ? iubesc, da, iubesc nebuneşte. Cuvîntul acesta pe care, vai ! îl scriu acum întîia oară, cuvîntul acesta cerut atît de des fără să fie obţinut, aş plăti cu viaţa **bucuria duioasă de.-a putea o singură dată să-l şoptesc la urechea celui care-1 inspiră ; şi totuşi trebuie mereu să-1 refuz ! Din nou se va îndoi de sentimentele mele ; va crede că are a se plînge de mine. Sînt foarte nenorocită ! De ce nu citeşte în inima mea cu uşurinţa cu care o stăpîneşte ? Da, aş suferi mai puţin, dacă el ar şti cît sufăr ; dar nici dumneavoastră, căreia**

vă spun aceasta, nu vă puteţi face decît o slabă idee.

Pesta cîteva clipe, voi fugi de el şi-i voi pricinui o mare durere. în timp ce se va crede încă lîngă mine, eu voi fi departe de el: la ora cînd obişnuiam să-l văd în fiecare zi, voi fi pe locuri pe unde n-a umblat niciodată, unde nu trebuie să-i îngădui să vină. Toate pregătirile sînt făcute ; totul e aici, sub ochii mei ; oriîncotro mă uit, întîlnesc ceva care-mi aduce aminte de plecarea aceasta crudă. Totul e gata afară de mine !... şi cu cît inima mea se împotri' veşte mai mult, cu atît mai mult îmi dovedeşte necesitatea de-a mă supune.

Fără îndoială, mă voi supune ; e mai bine să mori decît să trăieşti vinovată. Sînt destul de vinovată şi aşa, îmi dau seama; nu mi-am salvat decît cuminţenia, virtutea a dispărut. Să v-o mărturisesc ? datoresc generozităţii lui tot ce-mi mai rămîne. îmbătată de plăcerea de a-l vedea, de a-l auzi, de bucuria de a-l simţi lîngă mine, de fericirea şi mai mare de a-l face fericit, eram fără nici o putere; abia dacă-mi mai rămînea ca să lupt, nu mai aveam destulă oa să rezist; tremuram în faţa primejdiei fără să fiu in stare să fug de ea. Şi el a văzut durerea mea şi i-a fost milă de mine. Cum să nu-mi fie drag ? îi datoresc mai mult decît viaţa.

Á ! dacă rămînind lîngă el n-aş fi avut altă teamă decît pe aceea de a nu-mi pierde viaţa, să nu credeţi că aş fi consimţit vreodată să mă îndepărtez ! Ce înseamnă viaţa fără el ? n-aş fi oare prea fericită s-o pierd ? Osîndită să fac veşnic nenorocirea lui şi a mea ; să nu îndrăznesc nici să mă plîng şi nici să-l consolez ; să mă apăr în fiecare zi împotriva lui, împotriva mea ; să-mi dau toată osteneala ca să-i pricinuiesc suferinţă, cînd aş vrea sâ mi-o consacru ca să-l fac fericit: a trăi în felul acesta nu înseamnă să mori de o mie de ori ? totuşi asta va fi soarta mea. O voi îndura, voi avea curajul s-o îndur. Fac legămînt în faţa

dumneavoastră, pe care vă aleg drept mamă, şi vă rog să-mi primiţi jurămîntul.

Primiţi de asemenea şi pe acela pe care-1 fac da a nu vă ascunde nici una din faptele mele ; primiţi-1, vă conjur ;

vi- 1 cer ca pe-un ajutor de care am neapărată nevoie : silită astfel să vă spun totul, mă voi deprinde să cred că sînt tot lîngă dumneavoastră. Virtutea dumneavoastră o va înlocui pe-a mea Fără îndoială, nu voi consimţi niciodată să roşesc în faţa dumneavoastră; şi ţinută în frîu de această puternică opreliste, în timp ce voi iubi în dumneavoastră pe prietena indulgentă şi pe confidenta slăbiciunii mele, voi cinsti totodată pe îngerul păzitor care mă va scăpa de ruşine.

Sînt destul de ruşinată şi acum, cînd sînt nevoită să vă cer .acest lucru. Fatal efect al unei prezumţioase încrederi ! De ce nu m-am temut mai demult de. înclinarea aceasta pe care-o simţeam cum creşte ? De ce m-am amăgit că aş putea s-o stăpînesc sau s-o înfrîng după voie ? Nesocotită de mine! cît de puţin cunoşteam dragostea ! Ah ! dacă mi-aş fi dat mai multă silinţă s-o înfrîng poate n-ar fi ajuns să mă stăpînească atît de tare ! poate că atunci plecarea mea n-ar mai fi fost necesară ; sau chiar dacă aş fi fost nevoită să iau această dureroasă hotărîre, aş fi putut

să nu rup cu desăvirşire o legătură pe care mi-era de ajuns s-o răresc ! Dar să pierd totul deodată ! şi pentru totdeauna ! O ! scumpă prietenă !... Dar ce fac ! chiar cînd vă scriu mă pierd în dorinţe criminale ? Ah ! plec, plec şi cel puţin sacrificiile mele îmi vor ispăşi greşelile involuntare.

Vă las cu bine, respectabila mea prietenă ; iubiţi-mă ca pe fiica dumneavoastră, adoptaţi-mă ca atare ; şi fiţi sigură că, în ciuda slăbiciunilor mele, aş prefera să mor decît să mă arăt nevrednică de alegerea dumneavoastră.

...3 octombrie 17", ora unu noaptea

SCRISOAREA **a** ClII-a

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel

Am fost, draga mea, mai întristată de plecarea dumitale decît surprinsă de pricina ei; o lungă experienţă şi interesul pe care-1 inspiri mi-au fost de ajuns ca să mă lămurească în privinţa stării dumitale ; şi ca să-ţi spun totul, din scrisoarea dumitale n-am aflat nimic, sau aproape nimic ce nu ştiam dinainte. Dacâ n-aş fi fost informată decît din ea, aş ignora încă cine e acela pe care-1 iubeşti; căci cu toate că-mi vorbeşti tot timpul de *el,* n-ai scris numele lui nici măcar o singură dată. N-aveam nevoie să mi-l spui; ştiu cine este. Dar observ faptul, pentru că mi-am amintit că acesta a fost totdeauna stilul dragostei. Văd că şi-acum e ca şi-n trecut.

Nu mai credeam să fiu vreodată in situaţia de a-mi reîmprospăta amintiri atît de îndepărtate şi atît de străine de vîrsta mea. Totuşi, de ieri, m-am ocupat într-adevăr mult cu ele, din dorinţa de-a găsi ceva care ţi-ar putea fi de folos. Dar ce altceva pot face decît să te admir şi să te compătimesc ? încuviinţez

hotărîrea înţeleaptă pe care ai luat-o : dar ea mă înspăimîntă, pentru că-mi impune concluzia că ai găsit-o necesară ; şi cînd ai ajuns aici, c foarta greu să rămîi mereu departe de acela de care inima te apropie ncincetat.

Cu toate acestea, nu te descuraja. Nimic nu trebuie să fie imposibil sufletului dumitale frumos : şi chiar dacă vei avea într-o zi nenorocul să cazi (păzească-te Domnul de aşa ceva !), crede-mă, draga mea, păstiează-ţi cel puţin consolarea de-a te fi împotrivit din toate puterile. Şi apoi, ceea ce nu poate omeneasca înţelepciune poate graţia divină, cînd vrea. Poate eşti în ajun de-a primi sprijinul ei ; şi virtutea dumitale, încercată în aceste lupte penibile, va ieşi din ele mai pură şi mai strălucită. Forţa pe care n-o ai astăzi, speră c-o vei căpăta mîine. Nu te bizui pe ca ca să te laşi in nădejdea ei, ci ca să ai curajul de a-ţi întrebuinţa toate forţele dumitale.

Lăsînd pe seama providenţei grija de-a te ajuta într-o primejdie în faţa căreia sînt neputincioasă, mă voi mărgini să te susţin şi să te consolez pe cît îmi va sta în putinţă. Nu-ţi voi alina suferinţele, dar ţi le voi împărtăşi. Şi ca părtaşă a suferinţelor dumitale, îţi voi primi bucuros confidenţele. îmi dau seama că inima dumitale are nevoie să se reverse. îţi deschid inima mea ; vîrsta n-a răcit-o pînă într-atît îneît să nu mai poată simţi prietenia. O vei găsi totdeauna gata să te primească. Va fi o slabă alinare a durerilor dumitale, dar cel puţin nu vei mai plînge singură, şi cînd dragostea aceasta nenorocită, punînd tot mai mult stăpînire pe dumneata, te va sili să vorbeşti despre ea, e mai bine să faci asta cu mine decît cu *el.* Iată că vorbesc şi eu ca şi dumneata; şi cred că noi două nu vom izbuti să-l numim ; de altminteri, ne înţelegem.

Nu ştiu dacă fac bine că-ţi spun că mi-a părut foarte îndurerat de plecarea dumitale : ar fi poate mai cuminte să nu-ţi vorbesc despre asta ; dar nu-mi place cuminţenia care întristează

prietenii. Sînt totuşi nevoită să scurtez vorba. Vederea mea slabă şi mîna care-mi tremură nu-mi permit scrisori lungi, cînd trebuie să le scriu singură.

Rămîi cu bine, deci, scumpă prietenă, drăgălaşa mea copilă ; da, cu dragă inimă te înfiez, căci ai tot ca trebuie ca să faci mîndria şi bucuria unei, mame.

Castelul... *3* octombrie *17*-

Marchiza de Merteuil către doamna de Volanges

într-adevăr, scumpă şi bună prietenă, mi-am stăpînit cu greu un sentiment de orgoliu cînd am citit scrisoarea dumitale. Mă onorezi aşadar cu întreaga dumitale încredere ! Mergi pînă a-mi cere chiar sfaturi ! A ! sînt foarte fericită dacă merit să ai despre mine o părere atît de favorabilă şi dacă n-o datorez numai prieteniei dumitale binevoitoare. De altminteri, oricare ar fi motivul, ea nu mi-e mai puţin preţioasă, şi faptul că am căpătat-o nu va fi pentru mine decît un nou imbold ca să-mi dau toată osteneala s-o merit. îţi voi spune deci fără ocol felul cum văd eu lucrurile (fără să am însă pretenţia de a-ţi da un sfat). Cum se deosebeşte de al dumitale, n-am mare încredere îl el: dar după ce-ţi voi fi expus argumentele mele, vei judeca ; şi dacă le condamni, subscriu dinainte hotărîni dumitale. Voi avea cel puţin cuminţenia de a nu mă crede mai deşteaptă decît dumneata.

Dacă totuşi de data aceasta, şi numai de data aceasta, părerea mea ar fi preferabilă, cauza trebuie s-o cauţi în iluziile iubirii materne. Din moment ce sentimentul acesta e vrednic de laudă, nu se putea să-ţi lipsească. Ce uşor se recunoaşte în hotărîrea pe care ai' luat-o ! Astfel, dacă ţi se întîmplă uneori să greşeşti, nu faci acest lucru decît în privinţa alegerii virtuţilor.

Cînd ai de hotărit soarta altora, prudenţa — pe cît mi se pare —* trebuie să te călăuzească ; şi mai cu seamă cînd e vorba s-o fixezi printr-o

legătură indisolubilă şi sfînlă cum este căsătoria. în cazul acesta o mamă înţeleaptă şi afectuoasă trebuie, după cum spui atît de bine, iă-jt *ajute fata cu experienţa ei.* **Te întreb, însă, ce ara de făcut pentru asta** *1* **nimic altceva decît să facă deosebirea, în locul ei, între ceea ce-i place şi ceea ce se cuvine să facă.**

N-ar însemna aşadar să înjoseşti autoritatea maternă, s-o distrugi chiar, subordonînd-o unei înclinări frivole, a cărci putere iluzorie nu sc exercită decît asupra celor cate se tom de ea, şi care dispare de îndată ce o dispreţuieşli 7

Intrucît mă priveşte, mărturisesc că n-am crezut niciodată în pasiunile acestea vijelioase şi irezistibile, care s-ar zice că slujesc drept scuză generală a proastelor noastre apucături. Nu pot pricepe cum o asemenea înclinare, care dispare tot atît de repede precum apare, poate avea mai multă putere decît nişte principii inalterabile cum sînt acelea ale pudorii, ale cinstei şi ale modestiei; şi afirm că o femeie care le încalcă nu-şi poate găsi vreo justificare In pretinsa pasiune tot aşa cum nu-şi poate găsi un hoţ justificarea în pasiunea banului sau un asasin în aceea a răzbunării.

Şi totuşi cine se poate lăuda că n-a avut de luptat niciodată ? Dar am căutat totdeauna să mă conving că, pentru a rezista, era de ajuns să vrei şi, cel puţin pînă acum, experienţa mi-a confirmat părerea. Ce înseamnă virtutea fără datoriile pe care le impune ? cultul ei constă în sacrificiile noastre, răsplata e în inimile noastre. Adevărurile acestea nu pot fi tăgăduite, decît de acei care au interes să nu ţină seama de ele ; şi care, corupţi fiind, speră să mai creeze iluzii, încercînd să-şi justifice proastele purtări prin argumente proaste.

Dar cum s-ar putea crede aşa ceva despre un copil naiv şi timid ; despre copilul dumitale, a cărui educaţie modestă şi pură n-a putut decît să-i întărească bunele dispoziţii naturale ? Şi totuşi acestei temeri — pe care îndrăznesc s-o găsesc umilitoare pentru fiica dumitale — vrei să sacrifici căsătoria strălucită pe care înţelepciunea dumitale i-o pregătise ! Am multă simpatie pentru Danceny ; şi, după cum ştii, de multă vreme nu-1 mai văd decît rar pe domnul de Gercourt; dar prietenia mea pentru unul şi indiferenţa mea pentru celălalt nu mă împiedică de loc să-mi dau seama de enorma diferenţă dintre aceste două partide.

Sînt de acofd că aparţin unor familii la fel de bune ; dar unul nu are nici o avere, pe cînd averea celuilalt e atît de mare, îneît, chiar dacă nu ar fi fost nobil, ea l-ar fi putut duce

oricît de departe. Bineînţeles, banul nu face fericirea ; dar nu poţi să nu spui că o înlesneşte mult. Domnişoara de Volanges este, după cum spui, destul de bogată pentru amîndoi : totuşi, un venit de şaizeci de mii de livre de care se va bucura nu-i chiar atît de mult cînd te numeşti Danceny, cînd ai obligaţia să te instalezi şi să-ţi ţii rar.gul după cum se cuvine. Nu mai sintem pe vremea doamnei de Sevigne. Luxul înghite totul : lumea îl dezaprobă, dar trebuie să-l imiţi ; şi prisosul te face pînă la urmă să te lipseşti de necesar.

Cît despre calităţile personale, pe care cu drept cuvînt le consideri foarte importante, domnului de Gercourt nu
i se poate desigur reproşa nimic ; şi întrucît îl priveşte, toate dovezile sînt făcute. Vreau să cred, şi cred într-a- devăr, că Danceny nu e întru nimic mai prejos ; dar sîn- tem oare chiar atît de sigure ? E drept că pînă acum s-a arătat a fi lipsit de defectele vîrstei lui şi, în ciuda modei actuale, manifestă o înclinare către relaţiile serioase, care ne îndreptăţeşte să-i facem un pronostic favorabil; dar cine ştie dacă această cuminţenie aparentă nu e datorită faptului că nu are avere ? Trebuie să ai bani ca să fii jucător sau desfrînat, dacă ţi-e cîtusi de puţin teamă să nu ajungi pungaş sau ticălos, şi poţP totuşi să fii ispitit de defectele ale căror excese te înspăimîntă. în sfîrşit, nu ar fi primul care a preferat relaţiile serioase, doar pentru că nu a putut face altminteri.

Nu spun (Doamne fereşte !) că eu cred aşa ceva despre el; dar oricum, un risc este ; şi cîte reproşuri nu ţi-ai face dacă această căsătorie nu va fi fericită ! Ce-ai răspunde fiicei dumitale dacă ţi-ar spune : „Mamă, eram tînără şi fără experienţă ; m-am lăsat amăgită de o rătăcire explicabilă la vîrsta mea ; dar cerul, care prevăzuse slăbiciunea mea, îmi dăruise o mamă înţeleaptă, în stare să mă vindece şi să mă apere. De ce atunci, trecînd peste chibzuinţă dumitale, ai consimţit la

nenorocirea mea ? oare eu trebuia să-mi aleg un soţ, cînd nu ştiam ce înseamnă căsătoria ? Chiar dacă aş fi vrut să fac asta, n-ar fi trebuit oare să te opui ? Dar eu n-am avut niciodată această dorinţă nesocotită. Hotărîtă să mă supun, am aşteptat alegerea dumitale cu o resemnare respectuoasă ; niciodată nu mi-am dezminţit supunerea pe care ţi-o datoram, şi totuşi port acum osînda care nu se cuvine decît copiilor răzvrătiţi. Ah ! slăbiciunea dumitale m-a nenorocit../[4] Respectul, poate, i-ar înăbuşi plîngerile ; dar iubirea maternă le va ghici: şi lacrimile fiicei dumitale, deşi înăbuşite, se vor revărsa asupra inimii dumitale. în ce ţi-ai mai putea atunci găsi mîngîiere ? în dragostea aceasta nesăbuită, împotriva căreia ar fi trebuit s-o aperi, şi de care te-ai lăsat amăgi Lă ?

Nu ştiu, scumpă prietenă, dacă nu am cumva împotriva ac&stei pasiuni o prejudecată prea puternică : dar o cred primejdioasă, chiar în căsnicie. Nu din pricină că aş dezaproba ca un sentiment cinstit şi delicat să înfrumuseţeze legăturile conjugale şi să îndulcească întrucîtva datoriile pe care le impune : dar nu el e cel care trebuie să le alcătuiască ; nu se cuvine ca o iluzie de-o clipă să hotărască alegerea de care depinde toată viaţa. într-adevăr, ca să alegi, trebuie să compari ; şi cum poţi să faci aceasta cînd eşti preocupat de un singur obiect; cînd nici măcar pe acela nu-1 poţi cunoaşte, în starea de beţie şi de orbire in care te afli ?

Am întîlnit, după cum îţi închipui, mai multe femei lovite de această boală primejdioasă ; am primit confidenţele cîtorva dir^tre ele. După spusele lor, nici una nu avea un iubit care să nu fie o fiinţă perfectă : dar perfecţiunile acestea himerice nu există decît în imaginaţia lor. Mintea lor exaltată nu visează decît însuşiri frumoase şi virtuţi ; îşi fac o plăcere din a împodobi cu ele pe acela pe care-1 preferă ; este haina unui zeu, purtată adesea de un model nevrednic : dar oricum ar

fi el, de îndată ce l-au îmbrăcat cu ea, amăgite de propria lor operă, ele se prosternează ca să-l adore.

Sau fiica dumitale nu-1 iubeşte pe Danceny, sau are şi ea aceeaşi iluzie : iluzie împărtăşită de amîndoi, dacă dragostea lor e reciprocă. Astfel, motivele dumitale de a-i uni pe vecie se reduc la certitudinea că nu se cunosc, că nu pot să se cunoască. Dar, îmi vei spune, fiica mea şi domnul de Gercourt se cunosc oare mai mult ? Nu, fără îndoială ; dar cel puţin ei nu se amăgesc singuri, ci pur şi simplu se ignorează. Ce se întîmplă în cazul acesta, între doi soţi pe care-i presupun de bună-credinţă ? Fiecare din ei îl studiază pe celălalt, se supraveghează faţă de el, cer- celează şi află curînd ce anume trebuie să cedeze în privinţa gusturilor şi voinţelor sale, în scopul de a asigura ' liniştea căminului. Aceste sacrificii uşoare nu costă prea mult, deoarece sînt reciproce şi au putut fi prevăzute : în curînd ele dau naştere unei bunăvoinţi mutuale; şi obişnuinţa, care întăreşte toate înclinările pe care nu le dis-

truge, stabileşte încetul cu încetul prietenia aceea gingaşă, încrederea afectuoasă care, împreună cu stima, alcătuiesc, pe cît mi se pare, adevărata şi trainica fericire a căsniciilor.

Iluziile dragostei pot fi mai plăcute ; dar cine nu ştie de asemenea că sînt mai puţin durabile ? şi cîte primejdii nu aduce clipa care le risipeşte ! Atunci cusururile cele mai mici ne par supărătoare şi insuportabile, prin contrastul pe care-1 fac cu ideea de perfecţiune care ne ademenise. Fiecare din cei doi soţi crede totuşi că numai celălalt s-a schimbat şi că el valorează tot atît cît fusese preţuit într-o clipă de rătăcire. Vraja pe care n-o mai simte, se miră că n-o mai trezeşte : asta îl umileşte ; vanitatea rănită înăcreşte inimile, măreşte vina, provoacă nemulţumirea, naşte ura; şi cîteva plăceri frivole sînt pînă la urmă plătite cu o lungă nenorocire.

Iată, dragă prietenă, felul meu de a vedea, in chestiunea care ne preocupă; nu-1 apăr, ţi-1 arăt numai; dumneata vei decide. Dar dacă stăruieşti în opiniile dumitale, te rog să-mi comunici argumentele care vor fi combătut pe ale mele ; voi fi încîntată să mă lămuresc cu ajutorul dumitale, dar mai ales să mă liniştesc in privinţa soartei drăgălaşei dumitale copile, a cărei fericire o dorescdin tot sufletul, atît din prietenia pe care-o simt pentru eî*cit şi din aceea care mă uneşte cu dumneata pentru toată viaţa.

Paris, 5 octombrie *17”*

SCRISOAREA a CV-a

Marchiza de Merteuil către Cecile Volanges

Paris, 15 septembrie

Iată-te prin urmare, fetiţo, foarte necăjită, foarte ruşinată ! şi domnul acesta de Valmont e un om foarte rău, nu *17*?” Cum asta ?

îndrăzneşte să te trateze ca pe femeia pe care tir iubi-o cel mai mult! Te învaţă ceea ce mureai de poftă să ştii! Într-adevăr, procedeele acestea sînt de neiertat.

Şi dumneata, în ce te priveşte, vrei să-ţi păstrezi cuminţenia pentru iubitul dumitale (care nu abuzează de ea); nu doreşti decît suferinţele dragostei, nu şi plăcerile ei! Nimic de spus, ai putea figura de minune intr-un roman. Pasiune, nenorocire, şi pe deasupra virtute, ce lucruri frumoase ! în acest cortegiu strălucit, e drept că uneori te plictiseşti, dar transmiţi plictiseala şi altora

Biata copilă, vedeţi-o cît e de nenorocită ! Avea ochii cercănaţi a doua zi! Şi ce-ai spune cînd vor fi aşa ochii iubitului dumitale ? Haide, îngeraşule, n-o să-i ai totdeauna aşa ; nu toţi oamenii sînt ca Valmont. Şi pe deasupra, să nu mai îndrăzneşti să ţi-i ridici! O ! fireşte, aveai perfectă dreptate ; toată lumea ar fi putut să citească în ei aventura dumitale. Crede-mă, totuşi, dacă ar fi aşa, femeile şi chiar domnişoarele noastre şi-ar pleca ochii mai des.

Cu toate laudele pe care, după cum vezi, sînt silită să ţi le aduc, trebuie totuşi să recunoaştem că ţi-ai ratat capodopera ; anume, de-a mărturisi totul mamei dumitale. Incepuseşi atît de frumos ! te şi aruncaseşi în braţele ei, plîngeai cu hohote, plîngea şi ea : ce scenă patetică! şi ce păcat că n-ai dus-o pînă la capăt! Duioasa dumitale mamă, încîntată la culme, şi ca să-ţi întărească virtutea, te-jg fi închis pentru toată viaţa într-o mănăstire ; şi acolo ai[1] putut să-l iubeşti pe Danceny cît ai fi vrut, fără rivali şi fără să păcătuieşti; acolo ai fi putut sâ jeleşti după pofta inimii ; iar Valmont, desigur, nu ţi-ar mai fi tulburat suferinţele cu plăceri supărătoare.

Să fim serioşi, mai poţi fi, la cincisprezece ani împliniţi, atît de copilăroasă ? Ai toată

---

[1]

dreptatea să spui că nu meriţi atenţia ee-ţi dau. Voiam totuşi să fiu prietena dumitale : ai poate nevoie de aşa ceva, cu mama pe care o ai şi cu bărbatul pe care vrea sâ ţi-1 dea! Dar dacă nu vrei să prinzi minte, ce pot face cu dumneata ? Ce se mai poate spera dacă ceea ce de obicei luminează capul fetelor s-ar zice că, dimpotrivă, dumitale ţi l-a întunecat ?

Dacă te-ai putea hotărî şă judeci o singură clipă, ai vedea curînd că trebuie mai degrabă să te feliciţi decît să te plîngi. Dar ţi-e ruşine, şi asta te stingherește ! Liniştеş- te-te ; ruşinea pe care-o pricinuieşte dragostea e ca şi durerea pe care-o provoacă : n-o simţi decît o datâ. Poţi pe urmă s-o mai simulezi, dar n-o mai simţi. Plăcerea totuşi rămîne, şi asta valorează ceva. Mi s-a părut că deslușesc, din vorbăria dumitale, că pentru dumneata valorează chiar mult. Haide, puţină bună-credinţă. Tulburarea aceea care te împiedica *să faci precum, spuneai,* **care te făcea să găseşti** *că-i atît de greu să te aperi,* **că** *parcă-ţi părea rău* **cînd Valmont a plecat, era oare ruşinea care o pricinuia, sau plăcerea ? şi** *felul său de a spune unele lucruri cărora nu ştii cum* **să** *le răspunzi* **n-ar proveni oare din** *felul său de a proceda ?* **A ! fetiţo, minţi, şi o minţi pe prietena dumitale ! Nu-i frumos. Să nu mai vorbim de asta.**

Ceea ce pentru toată lumea ar fi o plăcere, şi n-ar putea fi decît atît, în situaţia dumitale devine o adevărată fericire. Intr-adevăr, **aflîndu-te între o mamă la** a **cărei dragoste ţii, şi un amant de care vrei să fii iubită mereu, cum nu-ţi dai seama că singurul mijloc de a atinge aceste ţeluri opuse este de a te ocupa de-un al treilea ? Preocupată de această nouă aventură, în timp ce, faţă de mama dumitale, vei avea aerul de a-i sacrifica din supunere o înclinare care-i displace, vei dobîndi faţă de amantul dumitale gloria unei apărări îndîrjite. Incredinţîndu-1 mereu de dragostea dumitale,**

nu-i vei da, în privinţa ei, supremele dovezi. Refuzul acesta, atît de puţin penibil în situaţia în care te vei afla, el îl va atribui, fără îndoială, virtuţii dumitale; se va plînge, poate, dar din pricina lui te va iubi şi mai mult; şi pentru acest îndoit merit, tn ochii uneia de a fi sacrificat dragoste, şi în ai celuilalt de a-i fi rezistat, nu vei avea alt necaz decît pe acela de a-i gusta bucuriile. O ! cîte femei şi-au pierdut reputaţia pe care şi-ar fi păstrat-o cu grijă, dacă şi-ar fi putut-o susţine prin asemenea mijloace !

Această soluţie pe care ţi-o propun nu-ţi pare cea mai cuminte şi, totodată, cea mai plăcută ? Ştii ce-ai făcut cu aceea pe care ai adoptat-o ? ai făcut-o pe mama dumitale să creadă că tristeţea dumitale sporită provine dintr-o sporire a dragostei ; e indignată la culme şi, ca să te pedepsească, nu aşteaptă decît să se convingă. Aşa chiar mi-a şi scris ; va face tot posibilul ca să obţină o mărturisire de la dumneata. Va merge pînă acolo, îmi spune, îneît îţi va

propune pe Danceny drept soţ; şi asta ca să te facă să vorbeşti. Şi dacă, lăsîndu-te amăgită de această înşelătoare bunăvoinţă, i-ai răspunde după cum te îndeamnă inima, închisă curînd la mănăstire pentru multă vreme, poate pentru totdeauna, vei avea ocazia să-ţi deplîngi pe îndelete oarba dumitale credulitate.

Vicleşugul pe care vrea să-l întrebuinţeze împotriva dumitale trebuie să-l combaţi printr-un altul. începe deci, arătîndu-te mai puţin tristă, prin a o face să creadă că te gîndeşti mai puţin la Danceny. Se va lăsa convinsă cu atît mai uşor, cu cît acesta e rezultatul obişnuit al absenţei; şi-ţi va fi cu atît mai recunoscătoare, cu cit va vedea în asta un prilej de a se felicita pentru prudenţa ei, care i-a sugerat acest mijloc. Dar dacă, păstrînd unele îndoieli, ar continua să te pună la încercare şi să-ţi vorbească de căsătorie, arată-te — ca o fată de neam bun ce eşti — cu desăvârşire supusă. Ce rişti, la urma urmei ? Pentru ce-ţi foloseşte un bărbat, unul sau altul tot atîta valorează, şi cel mai neîngăduitor e totuşi mai puţin stingherilor decît 'o mamă.

De îndată ce va fi mai mulţumită de dumneata, mama» dumitale te va mărita în sfîrşit; şi atunci, mai liberă în mişcări, vei putea, după plac, să-l părăseşti pe Valmont pentru Danceny, sau chiar să-i păstrezi pe amîndoi. Căci, bagă de **seamă, Danceny al dumitale e drăguţ : dar e unul din bărbaţii aceia pe care îi ai cînd vrei fi cît vrei ; nu e nevoie să-ţi baţi-mult capul cu el. Nu'e acelaşi lucru cu Valmont; e mal .greu de păstrat;** şi **e primejdios să-l părăseşti. Cu el trebuie, multă** iscusinţă **sau, dacă n-o ai, multă docilitate. Dar dacă ai izbuti** să ţi-] **faci prieten, ar fi o mare fericire! Te-ar situa** numaidecît **printre primele noastre fentfci considerate la** modă. **în** Telul **acesta obţii o poziţie solidă in societate, şi** aceasta nu roşind

şi plîngînd, **ca pe vremea cînd călugăriţele (tumrtale te pileau să mă- ninci în genunchi.**

Iţi vei da osteneala, aşadar, dacă eştî deşteaptă, **să** te **împaci cu** Valmont, **care e** probabil foarte Supărat **pe** dum**neata** ; **şi deoarece trebuie** şâ **ştii să-ţi repari** greşelile, **nu te sfii să-i faci unele avansuri: de** altminteri, **vei** află' **curînd că dacă bărbaţii ni le fac pe cele dinţii,** sîritem aproape **totdeauna nevoite să facem noi pe cele următoare. Ai un bun pretext pentru aceasta : căci nu trebuie să păstrezi scrisoarea mea; şi-ţi cer să i-o dai lui Valmont de îndată ce-o vei citi. Nu uita totuşi s-o sigilezi mai întîi. In primul rind, ca să-ţi păstrezi meritul demersului pe care-1 vei face pe lîngă el, şi să nu aibă aerul că ţi-a fost sugerat; apoi, pentru că eşti singura fiinţă pe lume cu care sînt destul de prietenă ca să-i vorbesc în felul acesta.**

Rămîi cu bine, îngeraşule, urmează-mi sfaturile şi-mi vei spune cum ţi-au priit.

P.S. A ! Să nu uit... încă ceva. Dă-ţi mai multă osteneală in privinţa stilului dumitale. Te exprimi tot ca o copilă. îmi dau seama de unde vine asta ; e din cauză că spui tot ce crezi şi nimic din ceea ce nu crezi. Asta merge între noi, care nu avem nimic de ascuns una faţă de cealaltă : dar dacă ai face aşa cu toată lumea ! mai cu seamă cu amantul dumitale ! ai avea totdeauna aerul unei proş- tuţa înţelegi doar că atunci cînd scrii cuiva faci asta pentru el şi nu pentru dumneata : trebuie deci să cauţi să-i spui nu atîta ceea ce gindeşti cît ceea ce i-ar face mai multă plăcere.

Cu bine, dragostea mfea; te îmbrăţişez în loc să te cert; cu nădejdea că vei fi mai rezonabilă.

Poris, *4 octombrie* 17''

SCRISOAREA a CVI-a

3
5
8

Marchiza de MerteuiI
către vicontele de
Valmont **%**

De minune, viconte, acum într-adevăr pot să spun că te iubesc la nebunie! De altminteri, după prima din cele două scrisori ale dumitale, a doua era de aşteptat; de aceea nu m-a mirat de loc; şi în timp ce, mîndru de. succesele dumitale viitoare, îmi cereai o răsplată şi mă întrebai dacă eram gata să ţi-o dau, eu vedeam bine că nu prea aveam nevoie să mâ grăbesc. Da, pe cuvîntul meu : citin- du-ţi frumoasa povestire a acestei scene duioase care te-a *emoţionat adine,* **şi văzîndu-ţi puterea de stăpînire, vrednică de cele mai frumoase vremuri ale cavalerilor noştri, mi-am repetat de zeci de ori : „Iată o treabă neizbutită !“**

Dar adevărul e că lucrurile nu puteau fi altminteri. Ce vrei să facă o biată femeie care se dă şi pe care nimeni n-o ia ? Pe legea mea, în cazul acesta trebuie cel puţin să salvezi onoarea ; şi asta a şi făcut preşedinta dumitale. întru- cît mă priveşte, îmi dau seama că purtarea ei poate într-a- devăr produce oarecare efect, şi-mi propun să mă folosesc de ea la prima ocazie serioasă care se va prezenta : dar fii sigur că dacă acela pentru care-mi voi da osteneala aceasta nu va şti să profite mai bine decît dumneata, hotărît lucru, n-are decît să renunţe pentru totdeauna la mine.

Iată-te aşadar redus cu desăvirşire la nimic ! şi asta între două femei, din care una nu era decît a doua zi, iar cealaltă nu cerea altceva decît să fie tot astfel şi ea ! Ei bine ! vei spune că mă laud şi că e uşor să faci profeţii după ce lucrul s-a întîmplat ; dar pot sa-ţi jur că mă aşteptam la aşa ceva. Asta îmi dovedeşte că dumneata nu ai geniul meseriei dumitale ; nu ştii decît ce ai învăţat şi nu născoceşti nimic. De aceea, de îndată ce împrejurările nu mai corespund formulelor pe

care te-ai deprins să le aplici şi trebuie să ieşi din făgaşul obişnuit, te fîstîceşti ca un şcolar. O copilărie la una ; la cealaltă o revenire a ipocriziei ; pentru că sînt lucruri care nu se întîmplă în fiecare zi, au fost de ajuns c*»să te descumpănească : şi nu ştii nici să le previi, nici să le găseşti leacul. A ! viconte ! viconte ! exemplul dumitale mă învaţă că nu-i bine să judeci bărbaţii după succesele lor : şi curînd va trebui să se spună despre dumneata : A fost destoinic în cutare zi. Şi cînd ai făcut prostie după prostie, recurgi la mine ! Ca şi cum n-aş avea altă treabă decît să ţi le repar. E drept că asta mi-ar da destul de lucru.

Oricum ar fi, din aceste două aventuri, pe una ai început-o împotriva voinţei mele. şi nu mă amestec ; cit priveşte pe cealaltă, cum ai depus oarecare complezenţă ca să mă serveşti, o iau asupra mea. Scrisoarea pe care o alătur şi pe care o vei înmîna micuţei Volanges după ce vei citi-o, e mai mult decît suficientă ca să ţi-o aducă înapoi; dar, te rog, ocupă-te mai îndeaproape de copila aceasta, ca împreună, să facem din ea un prilej de deznădejde pentru mama ei şi pentru Gercourt. Nu trebuie să-ţi fie teamă de-a forţa dozele. Văd limpede că micuţa nu va fi nicidecum speriată! Şi după ce ne vom fi împlinit planul cu privire la ea, o las în voia soartei.

Mă dezinteresez cu desăvîrşire de ea. îmi trecuse prin gînd să fac din ea cel puţin o intrigantă subalternă, să-i dau unele roluri secundare în umbra mea : dar văd că nu are stofă ; nevinovăţia ei neghioabă n-a cedat nici chiar la medicamentul specific pe care l-ai întrebuinţat, care totuşi e destul de eficace : asta-i, după părerea mea, boala cea mai primejdioasă pe care-o poate avea o femeie. Ea denotă, mai cu seamă, o slăbiciune de caracter aproape totdeauna incurabilă, şi care se pune mereu de-a curmezişul; astfel încît, în timp ce noi ne-am sili să formăm fetiţa

aceasta pentru intrigă, n-am izbuti să facem din ea decît o femeie uşura- tecă. Nu cunosc insă nimic mai anost decît uşurătatea aceea din prostie, care face pe-o femeie sâ se dea fără să ştie nici cum, nici de ce, numai pentru că e atacată şi pentru că nu ştie să reziste. Asemenea femei nu sînt nimic altceva decît nişte maşini de produs plăcere.

îmi vei spune că n-avem decît să facem doar o astfel de maşină din ea, şi că asta ajunge pentru planurile noastre. De minune ! dar să nu uităm că maşinilor acestora toată lumea le află repede mecanismul ; şi că pentru a te servi de aceasta fără primejdie, trebuie să te grăbeşti, să te opreşti curînd, şi apoi s-o strici. La drept vorbind, nu ne vor lipsi mijloacele de a ne descotorosi de ea, şi Gercourt o va închide desigur, cînd o să vrem noi. De fapt, cînd nu se va mai putea îndoi de păţania lui, cînd ea va fi publică şi notorie, puţin ne pasă dacă se răzbună, totul e să rămînă neconsolat ! Ceea ce spun despre soţ gîndeşti fără îndoială dumneata despre mamă ; ţelul nostru va fi astfel atins.

Soluţia aceasta pe care o cred cea mai bună, şi la care m-am oprit, m-a îndemnat s-o iau puţin cam repede pe copilă, cum vei putea vedea din scrisoare ; din pricina asta

e foarte important să nu lăsăm nimic în manile ei care ar putea să ne compromită, şi te rog să fii cu băgare de seamă. După ce vom lua precauţia aceasta, mă însărcinez eu cu partea morală ; restul te priveşte. Dacă totuşi ne dăm seama pe urmă că nevinovăţia se corijează, vom avea tot timpul să ne schimbăm planul. Tot trebuia odată să ne gîndim la ce avem de făcut : osteneala noastră nu va fi fost zadarnică.

în ce mă priveşte, ştii că era cît pe ce ca osteneala să-mi fie zadarnică, şi că steaua lui Gercourt s-ar fi zis că e mai tare decît chibzuinţă mea ? Doamna de Volanges a avut un moment de slăbiciune maternă şi a vrut să-şi dea fata lui Danceny ! Asta vestea interesul acela mai afectuos pe care l-ai observat *a doua zi.* **Tot dumneata ai fi fost cauza acestei frumoase capodopere ! Din fericire, duioasa mamă mi-a scris, şi nădăjduiesc că răspunsul meu o va face să-i piară pofta. Vorbesc atît de mult de virtute în scrisoarea mea, şi-o măgulesc atît, îneît va trebui să-mi dea dreptate.**

îmi pare rău că n-am'avut timp să-mi copiez scrisoarea, ca să te lămureşti în privinţa austerităţii mele morale. Ai vedea cît de tare dispreţuiesc eu femeile care sînt atît de desfrînate îneît au un amant! E atît de comod să te arăţi sever în vorbe ! Asta nu dăunează niciodată decît altora, pe noi nu ne stinghereşte de loc... Mai ştiu apoi că doamna noastră a avut şi ea micile ei slăbiciuni în tinerete, şi nu mi-a părut rău s-o umilesc, măcar în faţa conştiinţei ei; asta m-a consolat puţin de laudele pe care i le-am adus împotriva conştiinţei mele. Astfel îneît, în aceeaşi scrisoare, ideea de-a face rău lui Gercourt mi-a dat curajul să-l vorbesc de bine.

Rămîi cu bine, viconte ; aprob cu totul hotărîrea dumitale de a mai rămîne cîtva timp unde eşti. N-am nici un mijloc ca sâ-ţi grăbesc înaintarea aventurii dumitale : dar te invit să-

Paris, 4 octombrie 17

ţi lecuieşti plictiseala cu pupila noastră comună. Cît despre mine, în ciuda politicosului dumitale compliment, vezi bine că trebuie să mai aştepţi ; şi vei recunoaşte, fără îndoială, că nu-i vina mea.

SCRISOAREA a CVI I-a *Azolan către vicontele de Valmont*

Domnule viconte,

Conform ordinelor ce mi-aţi dat, îndată ce am primit scrisoarea dumneavoastră m-am dus la domnul Bertrand, care mi-a înmînat cei douăzeci şi cinci de ludovici, aşa cum aţi dispus. I-am cerut doi mai mult, pentru Philippe, căruia i-am spus să plece imediat, după cum mi-aţi poruncit şi care nu avea nici un ban : dar omul dumneavoastră de afaceri n-a vrut, spunînd că nu are ordin de la dumneavoastră. Am fost deci nevoit să-i dau de la mine, şi domnul viconte va ţine seamă, dacă binevoieşte.

Philippe a plecat aseară. I-am recomandat să nu se depărteze de circiumă, astfel încît să putem fi siguri că-1 găsim în caz de nevoie.

M-am dus apoi îndată la doamna preşedintă, ca s-o văd pe domnişoara Julie : dar ea ieşise, şi n-am vorbit decît cu La Fleur, de la care n-am putut afla nimic, deoarece de cînd s-a întors n-a fost acasă decît la ora meselor. Tot serviciul a fost îndeplinit de ajutorul său, şi domnul viconte ştie că pe acesta nu-1 cunoşteam. Dar azi am făcut un pas înainte.

M-am dus iar azi-dimineaţă la domnişoara Julie, şi aa mi s-a părut bucuroasă că mă revede. Am întrebat-o de pricina întoarcerii stăpinei sale, dar mi-a spus că nu ştie nimic, şi cred că a spus adevărul. I-am reproşat că nu m-a înştiinţat de plecarea ei, şi m-a asigurat că nu ştiuse nici ea nimic pînă în seara cînd a mers s-o ajute pe doamna preşedintă să se culce ; astfel încît biata fată şi-a petrecut toată noaptea făcînd bagajele şi n-a dormit nici măcar două ceasuri. A ieşit de la stăpînă-sa abia după unu noaptea, iar cînd a plecat de la

ea, aceasta a şi început să scrie.

Dimineaţa, doamna de Tourvel, în momentul plecării, a înmînat o scrisoare portarului castelului. Domnişoara Julie nu ştie pentru cine : spune că era poate pentru domnul viconte : dar domnul viconte nu-mi pomeneşte de ea.

In tot timpul călătoriei, doamna preşedintă a stat cu tui capişon mare tras pe ochi şi din cauza asta nu i se vedea faţa : dar domnişoara Julie e sigură că a plîns mereu. N-a scos nici un cuvînt tot timpul drumului şi n-a vrut să se oprească l a . . . c u m făcuse la dus ; ceea ce n-a prea făcut plăcere domnişoarei Julie, care nu mîncase nimic dimineaţa. Dar cum i-am spus, stăpînii sînt stăpîni.

Cum a sosit, doamna preşedintă s-a culcat; dar n-a rămas în pat decît două ceasuri. După ce s-a sculat, a chemat paznicul şi i-a ordonat să nu lase să intre pe nimeni. N-a făcut nici un fel de toaletă. S-a aşezat la masă, dar n-a mîncat decît puţină supă, şi a plecat îndată. I s-a adus cafeaua în odaie, şi domnişoara Julie a intrat în momentul acela. Şi-a găsit stăpîna rînduind nişte hîrtii în scrin, şi a putut vedea că erau scrisori. Aş putea paria că erau scrisorile de la domnul viconte; şi una din cele trei care i-au sosit în cursul după-amiezii, pe una o mai avea şi seara în faţa ei! Sînt sigur că şi aceea era tot de la domnul viconte. De ce-a plecat atunci în felul acesta ? pe mine asta mă miră ! De altminteri, domnul viconte ştie desigur, şi nu-i treaba mea să m-amestec.

Doamna preşedintă s-a dus după-amiază la bibliotecă, şi a luat două cărţi pe care le-a dus cu ea în budoar : dar domnişoara Julie e sigură că nici măcar un sfert de ceas nu s-a uitat în ele în tot cursul zilei şi că n-a făcut altceva decît să citească scrisoarea aceea şi să viseze cu capul sprijinit în palmă. Cum mi-am închipuit că domnul viconte ar fi bucuros să ştie ce cărţi erau, şi cum domnişoara Julie nu ştia, am rugat-o să mă ducă azi la bibliotecă, sub pretext că vreau s-o văd. Erau numai două

locuri goale, corespunzând, unul, volumului al doilea al *Cugetărilor creştineşti,* **celălalt, primului volum al unei cărţi care are ca titlu** *Clarisse* [1]**. Scriu întocmai cum am citit : domnul viconte va şti poate despre ce e vorba.**

Ieri seară doamna preşedintă n-a cinat; a luat numai un ceai.

Azi-dimineaţă a sunat devreme, a poruncit îndată trăsura, şi s-a dus înainte de nouă la mănăstirea călugărilor feuillant-ini unde a ascultat liturghia. A vrut să se spovedească, dar confesorul ei lipseşte şi nu se înapoiază decît peste vreo opt sau zece zile. M-am gîndit că e bine să comunic acest lucru domnului viconte.

Pe urmă s-a întors, a luat micul dejun, şi s-a apucat să scrie timp de aproape o oră. Am găsit prilejul în curînd sâ fac ceea ce domnul viconte dorea cel mai mult : căci eu am dus scrisorile la poştă. Nu era nici una pentru doamna de Volanges : dar trimit domnului viconte una adresată domnului preşedinte : mi s-a părut că aceea trebuia să fie cea mai interesantă. Era una pentru doamna de Rosemonde ; dar mi-am închipuit că domnul viconte va putea s-o vadă cînd va voi, şi am lăsat-o sâ plece. De altminteri, domnul viconte va şti totul, deoarece doamna preşedintă i-a scris şi domniei-sale. în viitor voi putea avea toate scrisorile pe care le veţi dori ; fiindcă aproape totdeauna domnişoara Julie le înmînează senatorilor, şi m-a încredinţat că din prietenie pentru mine, şi apoi şi pentru domnul viconte, va face cu dragă inimă ceea ce îi voi cere.

Nici n-a vrut să primească banii pe care i-am oferit [2] **dar cred că domnul viconte îi va face un mic cadou ; dacă aceasta-i intenţia domnului viconte şi binevoieşte să mă însărcineze pe mine cu îndeplinirea ei, voi şti ce-ar putea să-i facă ei plăcere.**

I*Clarisse Haifaw* (1777), roman al scriitorului englez Samuc-1 Richard^on j. E.L.U).

Sper că domnul viconte nu va socoti că l-am slujit cu neglijenţă, şi ţin mult să mă justific în privinţa reproşurilor pe care mi le face. Dacă n-am ştiut de plecarea doamnei preşedintă, dimpotrivă, zelul meu e de vină, căci el m-a făcut sâ plec la ora trei dimineaţa ; si ca de obicei, ca să nu trezesc tot castelul, m-am culcat la hanul servitorilor, din care pricină n-am putut s-o văd seara pe domnişoara Julie.

Cît priveşte reproşul ce-mi face că sînt adesea fără bani, mai intîi aceasta e din pricină că îmi place să mă port curat, cum domnul viconte a putut să constate ; apoi, trebuie să ştii să faci cinste hainei pe care-o porţi : recunosc că poate ar fi bine să pun bani deoparte pentru mai tîrziu ; dar mă bizui cu totul pe generozitatea domnului viconte care e un stăpîn atît de bun.

Sper că domnul viconte nu-mi va pretinde să intru în serviciul doamnei de Tourvel, chiar râminînd mai departe în acela al domniei-sale. Cu totul altceva era la doamna ducesă ; dar de bună seamă, nu voi purta o livrea, şi încă una a unei case de magistrat, după ce am avut cinstea să fiu curierul domnului viconte. Pentru tot ce priveşte restul, domnul viconte poate dispune de acela care are cinstea să fie, cu tot atît respect cită. afecţiune, al domniei-sale preaumil servitor.

Roux Azolan, curier.

Paris, 5 octombrie *17",* la ora *unsprezece seara*

SCRISOAREA a CVIII-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

O ! mamă îngăduitoare ! cit vă sînt de recunoscătoare, şi cîtă nevoie aveam de scrisoarea dumneavoastră ! Am citit-o şi recitit-o fără întrerupere ; nu mă puteam

dezlipi de ea. îi datorez singurele clipe mai puţin penibile pe care le-am petrecut de la plecarea mea. Cît de bună sînteţi ! înţelepciunea, virtutea ştiu aşadar să compătimească slăbiciunea ! vă e milă de suferinţele mele ! ah ! dacă le-aţi cunoaşte !... sînt îngrozitoare. Credeam că am simţit durerile dragostei, dar chinul de nedescris, şi pe care trebuie să-l fi simţit ca să-ţi poţi face o idee, este să te desparţi de cel pe care-1 iubeşti, să te desparţi pentru totdeauna... Da, durerea care mă copleşeşte azi va reveni şi mîine şi poi- jnîine, toată viaţa! Doamne! cit sînt încă de tînără şi ce mult timp îmi mai rămîne de suferit !...

Să fii tu însăţi unealta nenorocirii tale ; să-ţi sfîşii inima cu propriile tale mîini : şi în timp ce înduri durerile acestea insuportabile, să simţi in fiecare clipă că poţi să le faci să înceteze cu un singur cuvînt, şi că acest cuvînt e o crimă ! ah ! dragă prietenă...

Cînd am luat hotărîrea atît de penibilă de a mă îndepărta de el, nădăjduiam că absenţa îmi va spori curajul şi puterile : cît de tare m-am înşelat ! s-ar zice, parcă, dimpotrivă, că mai tare mi le-a distrus. Duceam o luptă mai grea, ce-i drept : dar chiar rezistînd, nu era totul privaţiune ; cel puţin îl vedeam din cînd în cînd : adesea chiar, fără să îndrăznesc să-mi îndrept privirile asupra lui, simţeam pe ale lui aţintite asupra mea : da. dragă prietenă, le simţeam, mi se părea că-mi încălzesc sufletul : şi fără să treacă prin ochii mei. ajungeau de-a dreptul la inimă. Acum, în penibila mea singurătate, izolată de tot ce mi-e scump, avînd mereu nenorocirea mea în faţă. toate clipele tristei mele existenţe sînt udate de lacrimile mele, şi nimic nu lc alină amarul : nici o mingîiere nu se adaugă sacrificiilor mele : şi acelea pe care le-am săvîrşit pînă acum n-au slujit decît ca să mi le facă mai dureroase pe acelea care îmi mai rămîn de

săvîrşit.

Chiar şi ieri am simţit adine lucrul acesta. Printre scrisorile ce mi-au fost aduse, era una de la el ; am recunoscut-o dintre celelalte, de la o depărtare de doi paşi. M-am ridicat fără să vreau : tremuram, cu greu îmi ascundeam emoţia; şi starea aceasta nu era lipsită de plăcere. Rămasă singură, in clipa următoare, bucuria aceasta înşelătoare s-a spulberat curînd şi nu mi-a dat prilej decît pentru o nouă jertfă, într-adevăr, puteam oare să deschid scrisoarea aceasta, pe care totuşi ardeam de nerăbdare s-o citesc ? în fatalitatea care mă urmăreşte, mîngîierile care par să-mi vină nu fac, dimpotrivă, decît să-mi impună noi privaţiuni; şi acestea devin încă şi mai crude, prin faptul că şi domnul de Valmont le împărtăşeşte.

Iată-1, în sfîrşit, numele care mă preocupă mereu şi pe care atît de greu mi-a venit să-l scriu; felul în care mi-aţi reproşat lucrul acesta m-a îngrijorat cu adevărat. Vă implor să credeţi că nici o falsă ruşine n-a ştirbit încrederea mea în dumneavoastră ; şi de ce m-aş teme să-i spun pe nume ? Ah ! mi-e ruşine de sentimentele mele şi nu de omul care le pricinuieşte. Cine altul decît el e mai vrednic să le inspire ? Totuşi, nu ştiu de ce numele lui nu-mi vine cu uşurinţă sub pană : şi chiar şi de data aceasta, m-am chinuit mult ca să-l scriu. Mă întorc la el.

îmi scrieţi că vi s-a părut *foarte îndurerat de plecarea mea.* **Ce.-a făcut ? ce-a zis ? a spus că se întoarce la Paris ? Vă rog să-l împiedicaţi pe cît vă va sta în putinţă. Dacă m-a înţeles bine, n-ar trebui sâ fie supărat pe mine pentru că am plecat : dar trebuie, de asemenea, să-şi dea seama că e o hotărîre definitivă. Unul din cele mai mari chinuri ale mele e că nu ştiu ce gîndeşte. Scrisoarea lui e tot aici... dar sînteţi desigur de părerea mea, că nu trebuie s-o deschid.**

Numai datorită dumneavoastră, îngăduitoai ea mea prietenă, pot să nu mă simt cu totul despărţită de el. Nu vreau să abuzez de bunătatea dumneavoastră ; îmi dau prea bine seama că scrisorile dumneavoastră nu pot fi lungi; dar nu veţi refuza două vorbe copilei dumneavoastră; una pentru a-i susţine curajul, şi cealaltă pentru a o mîngîia. *Wâ* **las cu bine, respectabila mea prietenă.**

Paris, 5 octombrie *17"*

SCRISOAREA a CI X-a

Câcile Volanges către marchiza de MerteuiI

nuie uneori. Dar sint multe clipe cînd nici mă mai gîndesc la el ! Ce-i drept, domnul de Valmont e foarte drăguţ !

De două zile m-am împăcat cu el : mi-a fost foarte uşor : căci, de abia apucasem să-i spun două cuvinte, că mi-a şi spus că dacă vreau să-i comunic ceva, ar veni seara la mine în odaie, şi n-am mai avut de răspuns decît da. Şi apoi, de îndată ce-a venit, nu era mai supărat decît dacă nu i-aş fi făcut niciodată nimic. Nu m-a certat decît după aceea şi încă atît de blînd şi într-un fel... ca şi dumneavoastră ; ceea ce mi-a dovedit că şi el ţine la mine.

Nu pot să vă spun cîte lucruri nostime mi-a povestit, pe care, nu le-aş fi crezut niciodată ; mai cu seamă despre mama. V-aş ruga să-mi scrieţi dacă toate astea sînt adevărate. Ceea ce e sigur e că nu mă puteam ţine de rîs ; o dată chiar am rîs cu hohote, ceea ce ne-a speriat pe amîn- doi : căci mama ar fi putut să ne audă : şi dacă ar fi venit să vadă ce se întîmplă, ce mă făceam ? Chiar că m-ar fi trimis din nou la mănăstire !

Deoarece trebuie să fim prudenţi şi deoarece, aşa cum mi-a spus chiar domnul de Valmont, el pentru nimic în lume n-ar vrea să rişte să mă compromită, ne-am înţeles ca de acum înainte el să vină doar să întredeschidă uşa si pe urrnă să ne ducem amîndoi în camera lui. Acolo, nu avem de ce să ne mai temem ; am fost chiar ieri, şi acum cînd vă scriu îl aştept să vină. Nădăjduiesc, doamnă, că acum nu mă veţi mai certa.

E totuşi ceva care m-a surprins în scrisoarea dumneavoastră ; e ceea ce îmi spuneţi cu privire la Danceny şi la domnul de Valmont, pentru atunci cînd voi fi măritată. Mi se pare că, odată, la Operă, mi-aţi spus, dimpotrivă, că odată măritată n-o să mai pot iubi decît pe soţul meu şi că va trebui chiar să-l uit pe Danceny ; de altminteri, poate că

am auzit rău, şi chiar mi-ar părea mai bine să fie altfel, căci acum nu fnă mai tem aşa de tare de căsătorie. O doresc chiar, deoarece voi avea mai multă libertate ; şi sper că atunci voi putea face astfel încît să nu mă mai gîndesc decît la Danceny. îmi dau seama că numai cu eLvoi putea fi cu adevărat fericită : fiindcă amintirea lui mă chinuieşte şi acum, $ nu sînt fericită decît atunci cînd pot să nu mă gîndesc la el, ceea ce e foarte greu ; şi cum mă gîndesc, mă cuprinde tristeţea.

Ceea ce mă consolează puţin este încredinţarea ce-mi daţi că Danceny mă va iubi din pricina aceasta mai mult: dar sînteţi sigură de asta ?... O ! da, că doar nu vreţi să mă amăgiţi. Are totuşi haz faptul că pfe Danceny îl iubesc şi că domnul de Valmont... Dar, după cum spuneţi, e poate spre norocul meu ! In sfîrşit, vom vedea.

N-am prea înţeles remarca dumneavoastră cu privire la felul meu de a scrie. Mi se pare că lui Danceny îi plac scrisorile mele, aşa cum sînt. îmi dau totuşi bine seama că nu trebuie să-i spun nimic din tot ce se întîmplă cu domnul de Valmont; aşadar, n-aveţi de ce vă teme.

Mama nu mi-a vorbit încă de căsătorie ; nu-i nimic : cînd o să-mi vorbească, deoarece ştiu că vrea să mă încerce, vă făgăduiesc că voi şti să mint.

Vă las cu bine, buna mea prietenă ; vă mulţumesc din suflet şi vă făgăduiesc că nu voi uita niciodată cît aţi fost de bună cu mine. Trebuie să termin, căci e aproape de ora unu : şi domnul de Valmont n-o să mai întîrzie.

Castelul... *10 octombrie 17”*

SCRISOAREA a CX-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Puteri cereşti, aveam un suflet ca să sufăr; daţi-

mi unul ca să fiu fericit![1] **Cred că delicatul Saint-Preux se exprimă astfel. Mai favorizat de soartă decît el, am parte în acelaşi timp de amîndouă. Da, scumpă prietenă, sînt totodată foarte fericit şi foarte nenorocit; şi deoarece te**

I *J-a Nouvelle Heluise.* (J.-J. Bousseau, .Voim *Eloizã,* parte;'. I, începutul scriwvii a II·®.)

bucuri de toată încrederea mea, iţi datorez atît istorisirea necazurilor cît şi aceea a bucuriilor mele.

Află deci că ingrata mea mironosiţă continuă să mă trateze cu asprime. Am ajuns la a patra scrisoare pe care mi-o trimite înapoi. Greşesc poate cînd spun a patra, căci, bănuind încă de la prima înapoiere că-i vor urma multe altele, şi nevoind să-mi pierd timpul de pomană, am luat hotărîrea să-mi exprim plîngerile într-un mod general şi să nu datez scrisorile : şi chiar de la a doua expediere, e aceeaşi scrisoare care se tot duce şi vine ; îi schimb doar plicul. Dacă drăguţa mea va face pînă la urmă ca toate drăguţele şi se va îndupleca fie numai şi din plictiseală, va păstra în sfîrşit scrisoarea, şi voi avea timpul să mă pun atunci la curent. Vezi aşadar că din cauza acestui nou fel de a coresponda nu pot fi pe deplin informat.

Am descoperit totuşi că uşurateca persoană şi-a schimbat confidenta : cel pufin de un lucru sînt sigur, că de la plecarea ei din castel n-a sosit de la ea nici o scrisoare către doamna de Volanges, în timp ce au sosit două către bătrîna Rosemonde ; şi cum aceasta nu mi-a spus nimic, cum nici nu mai pomeneşte de *scumpa ei prietenă,* **de care înainte vorbea fără încetare, am dedus că ea îi primeşte acum confidenţele. Bănuiesc că, pe de o parte, nevoia de a vorbi despre mine, pe de alta, un pic de ruşine de a reveni faţă de doamna de Volanges asupra unui sentiment atît de multă vreme tăgăduit au produs această mare schimbare. Mi-e teamă totuşi că n-am cîştigat nimic de pe urma ei : căci cu cîL femeile îmbătrînesc, cu atît devin mai acre şi mai severe. Prima m-ar fi vorbit de rău mai mult pe mine : dar aceasta va vorbi de rău despre dragoste : şi sensibila mironosiţă se teme mai**

tare de sentiment decît de persoană.

Singurul mijloc de a mă ţine la curent e, după cum vezi, de a intercepta corespondenţa clandestină. Am dat ordine în privinţa aceasta curierului meu; şi aştept din zi în zi executarea lor. Pînă atunci nu pot face nimic decît la întîmplare: şi de-o săptămînă îmi trec degeaba prin minte toate mijloacele cunoscute, cele din romane şi din

memoriile mele secrete; nu găsesc nici unul care să se potrivească cu împrejurările aventurii sau cu caracterul eroinei. Greutatea n-ar fi să pătrund la ea, fie şi noaptea, nici chiar s-o adorm şi să fac din ea o nouă Clarisse : dar după mai mult de două luni de atenţii şi de osteneală, să recurg la mijloace care îmi sînt străine ! să mă tîrăsc umil pe urmele altora, şi să învinge fără glorie !... Nu, nu va avea *plăcerile viciului şi onorurile virtuţii* **Mie nu-mi ajunge să o am, vreau ca ea să mi se dea. Dar pentru aceasta nu-i destul să pătrund pînă la ea, ci să ajung la ea, cu încuviinţarea ei; s-o găsesc singură şi hotărîtă să mă asculte ; să-i închid mai cu seamă ochii în privinţa primejdiei, căd dacă o va vedea va şti s-o înfrunte sau să moară. Dar cu cît aflu mai bine ce trebuie să fac cu atît găsesc executarea mai grea ; şi chiar de-ar fi să rîzi iar de mine, îţi voi mărturisi că cu cît mă frămînt mai mult, cu atîta nedumerirea mea sporeşte.**

.Cred că m-ar apuca chiar ameţeala dacă n-ar fi fericitele distracţii pe care mi le oferă pupila noastră comună ; ci îi datoresc faptul că mai am şi altceva de făcut decît elegii.

Ai crede oare că fetiţa aceasta era atît de speriată, încît au trecut trei zile întregi înainte ca scrisoarea dumitale să-şi producă efectul ? Iată cum o singură idee falsă poate strica cele mai fericite dispoziţii fireşti.

în sfîrşit, abia sîmbătă a început să-mi dea tîrcoale şi să-mi bîlbiie cîteva cuvinte ; şi acelea atît de încet şi atît de înăbuşite de ruşine, încît mi-era cu neputinţă să le aud. Dar roşeaţa pe care o pricinuiau m-a făcut să le ghicesc sensul. Pînă atunci m-am ţinut mîndru : dar înduplecat de o căinţă atît de hazlie, am făgăduit frumoasei pocăite să merg la ea chiar în seara aceea; şi această favoare a mea a fost primită cu toată recunoştinţa datorată unei atît de mari binefaceri.

Cum nu pierd niciodată din vedere nici

planurile dumitale, nici pe ale mele^ am hotărît să profit de această ocazie

ca să cunosc valoarea exactă a acestei copile, precum şi ca să-i grăbesc educaţia. Dar pentru a îndephni treaba aceasta cu mai multă libertate, aveam nevoie să schimb locul 111**- tîlnirilor noastre ; căci o simplă odăiţă, care desparte camera pupilei dumitale de mama ei, nu putea să-i inspire destulă siguranţă ca să-i îngăduie să se desfăşoare în voie. M-am hotărît deci să fac** *parcă fără voia mea* **puţin zgomot care s-o sperie îndeajuns spre a o sili să-şi caute în viitor un adăpost mai sigur : ea m-a scutit şi de această grijă.**

Copiliţa rîde uşor ; şi ca să-i stîmesc veselia, m-am apucat, în timpul antractelor noastre, să-i povestesc toate aventurile scandaloase care-mi treceau prin minte ; şi ca să le fac mai deocheate şi să-i fixez mai bine atenţia, le puneam toate pe seama mamei sale, pe care mâ complăceam sâ o împodobesc astfel cu vicii şi cu tot felul de cusururi ridicole.

N-am făcut asta fără intenţie ; aceasta încuraja cel mai tare pe timida mea şcolăriţă, şi-i insp3fem în acelaşi timp cel mai adînc dispreţ faţă de mama ei. De multă vreme am observat că dacă mijlocul acesta nu e întotdeauna necesar pentru a seduce o fată, el e indispensabil şi adesea e chiar cel mai eficace cînd vrei s-o depravezi; fiindcă fata care nu respectă pe mama sa nu se va respecta nici pe ea ; adevăr moral pe care-1 socot atît de util îneît am fost îneîntat că am putut aduce un exemplu în sprijinul preceptului.

In timpul acesta, pupila dumitale, care nu se gîndea de loc la morală, se îneca de rîs în fiecare clipă ; şi, în sfîrşit, la un moment dat a izbucnit în hohote. Nu mi-a fost greu s-o fac să creadă că a făcut un *zgomot îngrozitor.* **Am simulat o spaimă mare pe care repede o împărtăşi şi ea. Ca s-o ţină mai bine minte, n-**

am mai îngăduit plăcerii să se repete, şi am lăsat-o singură cu trei ceasuri mai devreme ca de obicei : în consecinţă, la despărţire ne-am înţeles ca, începînd de mîine, să ne întîlnim în camera mea.

Am şi primit-o la mine de două ori ; şi în acest interval scurt şcolăriţa a devenit aproape tot aşa de savantă ca şi profesorul. Intr-adevăr, am învăţat-o totul, pînă şi complezenţele ! n-am omis decit precauţiunile.

Ocupat astfel toată noaptea, profit ca să dorm o bună parte din zi ; şi cum societatea, actuală a castelului nu are acum nimic care să m-atragă, abia dacă apar o oră în salon în timpul zilei. Începînd chiar de azi am început să mănînc la mine în odaie şi nu voi mai ieşi decît pentru scurte plimbări. Ciudăţeniile acestea sînt puse pe seama sănătăţii mele. Am declarat că *am nervii distruşi;* **am anunţat de asemenea că am puţină febră. Ajunge să vorbesc doar cu o voce tărăgănată şi stinsă. Cît despre faptul de-a fi tras la faţă, poţi să ai încredere în pupila dumitale.** *Dragostea va avea grijă*.[I]

îmi petrec timpul liber gîndindu-mă la mijloacele prin care aş putea recăpăta, asupra ingratei mele, avantajele pierdute, şi alcătuind un fel de catehism al desfrîului pentru şcolăriţa mea. Mă amuză să dau fiecărui lucru denumirea tehnică : şi rid de pe acum de interesanta conversaţie ce va avea loc între ea şi Gercourt în noaptea lor de nuntă. Nimic nu-i mai hazliu decît nevinovăţia cu care se slujeşte de puţinul pe care-1 cunoaşte din limbajul acesta ! Nu-şi închipuie că s-ar putea vorbi altfel. Copila aceasta e cu adevărat seducătoare ! Contrastul între candoarea naivă şi limbajul neruşinării produce un mare

---

I Rrunnrd. *Folics amouremes.* (Jran-Francois ftegnard [1655—1709]. IVcbu- niif» *iiinurooic,* aclul II, iccncle a Xll-a si a XllI-a.)

efect; şi nu ştiu de ce nu-mi mai plac decît lucrurile ciudate.

Poate mă las prea mult stăpînit de aceasta, de vreme ce-mi pierd cu ea timpul şi sănătatea : dar nădăjduiesc că boala mea simulată, afară de faptul că mă va scăpa de plictiseala salonului, va putea să-mi fie de oarecare folos pe lîngă austera mea mironosiţă, a cărei virtute feroce se îmbină totuşi cu blîndă sensibilitate. Nu mă îndoiesc că a şi fost informată în privinţa acestui mare eveniment şi sînt foarte dornic să aflu ce părere are ; cu atît mai mult cu tît aş pune rămăşag că îşi atribuie ei toată gloria. Voi potrivi starea sănătăţii mele după impresia pe care o va produce asupra ei.

Iată-te, scumpă prietenă, tot atît de bine la curent cu treburile mele, pe cît sînt şi eu. Doresc să-ţi pot în curînd comunica veşti mai interesante ; şi te rog să crezi că, printre plăcerile pe care mi le făgăduiesc cu acest prilej, aşez la loc de frunte răsplata pe care o aştept de la dumneata.

Castelul... 11 octombrie 17”

SCRISOAREA a CXI-a

Contele de Gercourt către doamna de Volanges

Totul pare liniştit, doamnă, pe aceste locuri, şi aşteptăm din zi în zi permisiunea de a ne înapoia în Franţa. Sper că nu vă îndoiţi că sînt mînat mereu de aceeaşi grabă de a mă întoarce ca să stabilesc legăturile care trebuie să mă unească pe veci cu dumneavoastră şi cu domnişoara de Volanges. Totuşi, domnul duce de... vărul meu, căruia ştiţi că-i sînt foarte îndatorat, mă informează că e rechemat de la Napoli. îmi scrie că are de gînd să treacă prin

Roma şi să viziteze, cu prilejul întoarcerii, partea din Italia pe care n-o cunoaşte încă. îmi propune să-l însoţesc în această călătorie, care va dura vreo şase săptămîni sau două luni. Nu vă ascund că mi-ar plăcea să profit de această ocazie : îmi dau seama că odată însurat, îmi va veni mai greu să-mi permit alte absenţe decît acelea impuse de serviciul meu. De asemenea, poate ar fi mai potrivit să facem nunta la iarnă, deoarece abia atunci toate rudele mele vor fi la Paris, printre care şi domnul marchiz de..., căruia îi datorez speranţa de a vă aparţine. în ciuda acestor consideraţii, proiectele mele în această privinţă vor fi cu desăvîrşire subordonate proiectelor dumneavoastră; iar dacă preferaţi primele dumneavoastră aranjamente, sînt gata să renunţ la ale mele. Vă rog numai să-mi comunicaţi cît mai curînd posibil care sînt intenţiile dumneavoastră.
Voi aştepta răspunsul aici, şi numai el va hotărî ce trebuie sâ fac.

Rămin, doamnă, cu tot respectul şi cu toate sentimentele ce se cuvin unui fiu, al dumneavoastră preaumil etc.

Contele de Gercourt
Bastia, 10 octombrie 11 ' '

SCRISOAREA a CXII-a

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel
(Dictată)

Primesc chiar acum, drăguţa mea, scrisoarea dumitale din ziua de 11[x], şi blindele reproşuri pe care le conţine. Mărturiseşte că aveai de gînd să-mi faci şi mai multe şi că dacă nu ţi-ai fi amintit că eşti *fiica mea,* **m-ai fi certat de-a binelea. Ai fi fost totuşi foarte nedreaptă ! Numai dorinţa şi speranţa de-aţi putea răspunde eu însămi m-au făcut să amîn**

scrisoarea de pe o zi pe alta ; şi după cum vezi sînt şi azi nevoită să împrumut mîna cameristei mele. Reumatismul meu păcătos m-a apucat iar ; de data aceasta s-a cuibărit în braţul meu drept, şi sînt cu adevărat ciungă. Iată ce înseamnă, tînără şi fragedă cum eşti, să ai o prietenă atît de bătrînă ! suferi, fără să vrei, din pricina infirmităţilor ei.

îndată ce durerile îmi vor da puţin răgaz, îmi făgăduiesc sâ stau pe îndelete de vorbă cu dumneata. Pînă atunci, află numai că am primit amîndouă scrisorile dumitale ; că ele ar fi făcut să crească încă pe atîta — dacă ar fi fost cu putinţă — prietenia afectuoasă ce-ţi port; şi că nu voi înceta niciodată să iau o vie parte la tot ce te priveşte.

Nepotul meu nu se simte nici el bine, dar nu trebuie să ne îngrijorăm din pricina aceasta; e o uşoară indispoziţie care, pe cit am putut înţelege, atinge mai mult moralul decit sănătatea. Aproape nu-1 mai vedem.

Sihăstria lui şi plecarea dumitale fac să nu fie prea veselă societatea noastră. Tînăra Volanges, mai cu seamă, regretă lipsa dumitale, şi cască de-i trosnesc fălcile cît e ziua de mare. îndeosebi, de cîteva zile, ne face cinstea să adoarmă adine în fiecare după-amiază.

Rămîi cu bine, draga mea ; sint pentru totdeauna prea buna dumitale prietenă, mama dumitale, chiar sora dumitale, dacă vîrsta mea înaintată mi-ar îngădui acest titlu, în sfîrşit, mă leagă de dumneata cele mai afectuoase sentimente.

Semnat: Adelăîde, pentru doamna de Rosemonde.

Castelul... *14* octombrie 17″[1]

SCRISOAREA a CXIII-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont

I *On ne a'avisc jamais de toitt,* **comrdic. (Micliel-Jcan Sedaine [1719—17971,** *Nu te pofi* **gîndi** *totdeauna Ia toate,* **opera comică într-un aci, sccnă a V-a.)**

Cred că e de datoria mea să te previn, viconte, că lumea începe să se ocupe de dumneata la Paris, că s-a observat lipsa dumitale şi că i s-a şi ghicit cauza. Eram ieri la un mare dineu ; s-a afirmat cu tărie că eşti reţinut la ţară de o dragoste romanţioasă şi nenorocită : îndată s-a văzut bucuria pe faţa tuturor acelora care te invidiază din cauza succeselor dumitale, şi a tuturor femeilor pe care le-ai neglijat. Dacă vrei să mă crezi, nu lăsa ca zvonurile acestea primejdioase să prindă temei, şi vino imediat să le spulberi prin prezenţa dumitale.

Gîndeşte-te că dacă ai lăsa să dispară ideea că nu ţi se poate rezista, ai constata curînd că ţi se rezistă într-adevăr mai uşor; că rivalii dumitale vor începe să-şi piardă respectul şi vor îndrăzni să te înfrunte : căci care din ei nu se crede mai tare decît virtutea ? Gîndeşte-te mai ales că din mulţimea de femei cu care te-ai afişat, toate cele pe care nu le-ai avut vor încerca să restabilească adevărul în pri- vinta aceasta, în timp ce celelalte se vor căzni să-l denatureze. In sfîrşit, trebuie sâ te aştepţi să fii tot atît de preţuit sub valoarea dumitale pe cît ai fost de preţuit peste, pînă acum.

întoarce-te, aşadar, viconte, şi nu-ţi sacrifica reputaţia unui capriciu puerîl. Ai făcut cu tînăra Volanges tot ce am vrut amîndoi; cît despre preşedinta dumitale, mie mi se pare că nu rămînînd la zece poşte de ea vei izbuti să-ţi ajungi ţelul. Crezi oare c-o să vină ea la dumneata ? Poate nici nu se mai gîndeşte la dumneata, sau poate se gîndeşte numai ca să se felicite că te-a umilit. Aici cel puţin ai putea găsi ocazia să reapari în chip strălucit, şi ai mare nevoie de asta ; şi chiar dacă te-ai încăpăţîna în aventura dumitale ridicolă, nu văd întrucît întoarcerea dumitale i-ar putea dăuna... dimpotrivă.

într-adevăr, dacă preşedinta dumitale *te adoră,* **cum mi-ai spus de-atîtea ori şi cum atît de puţin mi-ai dovedit, singura ei consolare, singura plăcere, trebuie să fie acum să vorbească de dumneata, să ştie ce faci, ce spui,**

ce gîn- deşti, să ştie pînă şi cel mai mic lucru care te interesează. Nimicurile acestea capătă cu atît mai mare preţ cu cît duci mai mare lipsă în alte privinţe. Sînt firimiturile de pîine ce cad de la masa bogatului : acesta le dispreţuieşte ; dar săracul le adună lacom şi se hrăneşte cu ele. Sărmana preşedintă primeşte acum toate aceste firimituri ; şi cu cît va căpăta mai multe cu atît se va grăbi mai puţin să dorească altceva.

Ba mai mult, de cînd ai aflat cine e confidenta ei, nu te mai poţi îndoi că fiecare scrisoare a ei conţine cel puţin o mică predică şi tot ce crede mai potrivit să-i *susţină cuminţenia şi să-i întărească virtutea*[1]**. De ce să-i laşi uneia mijloacele de a se apăra, şi celeilalte de a-ţi dăuna ?**

Asta nu înseamnă că aş fi de părerea dumitale în ce priveşte pierderea pe care crezi că ai suferit-o cu această schimbare de confidentă. în primul rînd doamna de Volanges te urăşte, şi ura e totdeauna mai clarvăzătoare şi mai ingenioasă decit prietenia. Toată virtutea bătrînei du-

mitale mătuşi n-o va face nici un moment sâ bîrfeascfi pe iubitul ei nepot; căci şi virtutea îşi are slăbiciunile ei. Apoi temerile dumitale se sprijină pe o observaţie absolut falsă.

Nu-i adevărat că *femeile cu cit îmbătrinesc cu atiţ devin mai acre şi mai severe.* **Intre patruzeci şi cincizeci de ani, disperarea de a-şi vedea chipul vestejindu-se, furia de a se simţi nevoite să renunţe la pretenţiile şi plăcerile la care ţin încă, fac ca aproape toate femeile să devină pudice şi arţăgoase. Le trebuie acest lung interval ca să ducă pînă la capăt acest mare sacrificiu : dar odată consumat, toate femeile se împart în două clase.**

Cele mai numeroase, care alcătuiesc clasa femeilor care n-au fost decît frumoase şi tinere, cad într-o apatie ne- roadă, din care nu ies decît ca să joace cărţi sau să se închine ; acestea sînt totdeauna plicticoase, adesea certăreţe, uneori cicălitoare, rareori însă răutăcioase. Nici nu se poate spune dacă femeile acestea sînt sau nu sînt severe ; fără idei şi fără viaţă proprie, ele repetă fără să înţeleagă si cu indiferenţă tot ce aud, şi rămîn în ele însele cu de- săvirşire nule.

Cealaltă clasă, mult mai rară, dar cu adevărat preţioasă, e aceea a femeilor care, fiindcă au personalitate şi n-au neglijat să-şi cultive judecata, ştiu să-şi creeze o existenţă, atunci cînd n-o mai au pe aceea pe care le-o dădea natura ; şi se hotărăsc să-şi înzestreze spiritul cu podoabele pe care le foloseau înainte pentru faţă. Acestea au de obicei judecata foarte sănătoasă, spiritul viguros, vesel şi graţios în acelaşi timp. Ele înlocuiesc farmecele seducătoare printr-o atrăgătoare bunătate, sau chiar prin- tr-o voioşie al cărei farmec creşte o dată cu vîrsta : şi astfel izbutesc oarecum să se apropie de tineret şi să se facă iubite de el. Dar atunci, departe de-a fi precum spui, acre *şi severe,* **obişnuinţa indulgenţei, îndelungatele lor meditaţii asupra slăbiciunii omeneşti şi, mai ales,**

amintirile din tinereţe, singurul lucru care le mai leagă de viaţă, le-ar face poate prea îngăduitoare.

Pot să-ţi mai spun, în sfîrşit, că am căutat mereu societatea femeilor bătrîne, deoarece am recunoscut repede utilitatea aprobării lor, şi am întîlnit multe de care mă simţeam apropiată prin înclinaţie tot atit cit şi din interes. Mă opresc aici ; căci acum cînd te aprinzi atît de repede şi pentru considerente atît de morale, mi-e teamă să nu te îndrăgosteşti deodată de bătrîna dumitale mătuşă şi să te îngrppi cu ea în mormîntul în care ai şi ajuns să trăieşti de atîta vreme. Mă reîntorc, deci.

In ciuda îneîntării pe care pare să ţi-o pricinuiască mica dumitale şcolăriţă, nu pot să cred că ea reprezintă ceva în planurile dumitale. Ai găsit-o la îndemînă, ai luat-o : perfect! dar nu poate fi vorba de-o înclinare. Nu-i nici măcar la drept vorbind o desfătare deplină : nu ai nimic altceva decît persoana ei ! Nu vorbesc de inima ei, despre care ştiu bine că nu-ti prea pasă; dar nu-i ocupi nici măcar mintea. Nu ştiu dacă ai băgat de seamă, dar eu am avut dovada acestui lucru in ultima scrisoare pe care mi-a scris-o [1]; ţi-o trimit ca să vezi şi dumneata. Observă că atunci cînd vorbeşte de dumneata, eşti totdeauna *domnul de Valmont:* **că toate gîndurile ei, chiar şi cele pe care i le trezeşti, ajung neapărat la Danceny ; iar pe el nu-l numeşte** *domnul,* **ci întotdeauna numai** *Danceny.* **Prin aceasta îl deosebeşte de toţi ceilalţi; şi, chiar cînd ţi se dăruieşte, ea se simte aproape de dînsul. Dacă o astfel de cucerire iţi pare** *seducătoare,* **dacă plăcerile pe care ţi le oferă le găseşti atît de atrăgătoare, eşti desigur modest şi puţin dificil! S-o păstrezi, sînt de acord; chiar intră in planurile mele. Dar mi se pare că nu face să te deranjezi pentru ea nici măcar un sfert de**

ceas; că ar trebui să ai o oarecare autoritate asupra ei şi să nu-i psrmiţi să se apropie de Danceny, decît după ce vei fi făcut-o să-l mai uite puţin.

Pînă să încetez de a mă mai ocupa de dumneata, ca să ajung la mine, vreau să-ţi mai spun că mijlocul acesta de a simula o boală, de care vrei să te foloseşti, e foarte cunoscut şi foarte uzat. într-adevăr, viconte, nu prea eşti inventiv ! Şi eu mă repet uneori, după cum vei vedea ; dar încerc să salvez situaţia cu ajutorul amănuntelor, şi apoi succesul mă îndreptăţeşte. Sînt ispitită să mai încerc vinul, şi să încep o nouă aventură. Recunosc că nu va avea meritul dificultăţii; dar va fi cel puţin o distracţie, fiindcă inor de plictiseală.

Nu ştiu de ce, de la aventura cu Prăvan, pe Belleroche nu mai pot să-l sufăr. Atîta mă tot copleşeşte cu atenţiile, cu dragostea şi cu *veneraţia* **lui, încît m-a făcut să-mi pierd răbdarea. Furia lui, în primul moment, m-a amuzat; a trebuit totuşi să-l liniştesc, căci însemna să mă compromit dacă-l lăsam în voia lui : nu era chip să-l fac să-şi vîre minţile în cap. M-am hotărît deci să-i arăt mai multă dragoste, ca să-l înduplec mai uşor ; dar el a luat-o în serios ; şi de atunci îmi scoate sufletul cu încîntarea veşnică de care-i cuprins. Observ mai cu seamă încrederea jignitoare pe care o are în mine, şi siguranţa cu care mă consideră pentru totdeauna a lui. Sînt cu adevărat umilită. Mă preţuieşte aşadar puţin de tot, dacă-şi închipuie că valorează destul ca să mă poată păstra mereu. Nu-mi spunea dăunăzi că e convins că n-am iubit niciodată pe altul ? O ! crede-mă, a trebuit să mă folosesc de toată prudenţa mea ca să nu-1 scot numaidecît din răbdare, spunîndu-i care e adevărul. Iată, desigur, un domn plin de haz care pretinde să aibă un drept exclusiv ! Recunosc că e bine făcut şi că are un chip destul de frumos ; dar la urma urmei nu-i decît un salahor al dragostei. In sfîrşit, a sosit momentul cînd trebuie să ne despărţim.**

Au şi trecut vreo două săptămîni de cînd tot încerc, şi am întrebuinţat pe rînd răceala, capriciul, proasta dispoziţie, dar perseverentul individ nu se dă bătut cu una, cu două : trebuie folosite mijloace mai violente ; în consecinţă, îl iau cu mine la ţară. Plecăm poimâine. Nu vor fi. acolo cu noi decît cîteva persoane care n-au grija noastră şi nici nu-s prea ascuţite la minte, aşa încît vom avea aproape tot atîta libertate, ca şi cum am fi singuri. Acolo, il voi copleşi atît de tare cu dragostea şi cu dezmierdările, vom trăi atît de mult numai unul pentru celălalt, încît pun rămăşag că va dori mai mult dedt mine sfîrşitul călătoriei acesteia, din care-şi făgăduieşte atîta bucurie; şi dacă nu se va întoarce mai plictisit de mine, decît sînt eu de el, îţi dau voie să spui că nu sînt mai brează decît dumneata.

Pretextul acestei recluziuni aparente e dorinţa de a
tiiî ocupa serios de marele meu proces, care într-adevăr se va judeca in sfirşit, la începutul iernii. Sînt încîntată, căci e foarte neplăcut sâ fii cu toată averea în aer. Nu sînt cîtuşi de puţin îngrijorată în privinţa rezultatului ; în primul rind, am dreptate, toţi avocaţii mi-au spus : şi chiar dacâ n-aş avea, ar însemna să fiu prea neîndemînatecă dacâ n-aş putea sâ cîştig un proces în care adversarii mei sînt nişte minori şi un tutore bătrîn ! Cum totuşi nu trebuie să neglijezi nimic într-o afacere atît de importantă, voi lua într-adevăr cu mine doi avocaţi. Nu-ţi pare hazlie călătoria aceasta ? dacă însă mă va face să cîştig procesul şi să-l pierd pe Belleroche, nu voi regreta timpul pierdut.

Acum, viconte, ghiceşte cine-i succesorul; pun rămăşag pe cît vrei că n-o să ghiceşti. Dumneata nu ghiceşti niciodată nimic ! Ei bine, e Danceny. Te miri, nu-i aşa ? căci n-am ajuns încă să fac educaţia copiilor! Dar acesta merită o excepţie ; are numai farmecul

tinereţii nu şi frivolitatea ei. Ţinuta lui rezervată în societate e anume făcută ca să îndepărteze toate bănuielile, şi-l face să fie cu atît mai plăcut cînd se lasă în voie în intimitate. Pînă acum nu prea a fost vorba de aşa ceva între noi, căci nu sînt încă decît confidenta lui: dar vălul acesta al prieteniei cred că ascunde o vie înclinaţie pentru mine şi simt că şi mie începe să-mi placă din ce în ce mai mult. Ar fi foarte păcat ca atîta spirit şi delicateţe să se piardă şi să se înăbuşe lîngă prostuţa aceea de Volanges! Sper că se înşală cind îşi închipuie că o iubeşte : îl merită atît de puţin ! Nu sînc de loc geloasă pe ea ; dar ar însemna un adevărat asasinat şi vreau să-l salvez pe Danceny. Te rog deci, viconte, ai grijă să nu se mai poată apropia de *Cecile a lui* **(cum mai are încă prostul obicei s-o numească)! Prima înclinaţie are totdeauna mai multă putere decît se crede şi nu mai garantez de nimic dacă ar revedea-o acum ; mai cu seamă în timpul absenţei mele. La întoarcerea mea, iau totul asupra mea şi răspund de toate.**

M-am gîndit, ce-i drept, să-l iau pe tînăr cu mine: dar am sacrificat această plăcere obişnuitei mele prudenţe ; şi apoi, mi-ar fi fost teamă să nu bage de seamă ce-i între

mine şi Belleroche, căci aş fi disperată dacă ar avea cea mai mică bănuială în privinţa aceasta. Vreau ca cel puţin în imaginaţia lui să mă vadă pură şi neprihănită ; aşa cum de fapt ar trebui să fiu, ca să fiu cu adevărat vrednică de el.

Paris, 15 *octombrie 17* ''

SCRISOAREA a CXIY-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Scumpa mea prietenă, cedez îngrijorării mele ; şi fără să ştiu dacă veţi fi în stare să-mi răspundeţi, nu mă pot opri să vă întreb. Starea domnului de Valmont, despre care îmi spuneţi că *nu e primejdioasă,* **nu-mi îngăduie să fiu atît de liniştită cît păreţi să fiţi dumneavoastră. Se întîmplă adesea ca melancolia şi sila de lume să fie simptomele premergătoare unei boli grave ; suferinţele trupului, ca şi cele ale spiritului ne fac să tînjim după singurătate ; şi nu arareori reproşăm proasta dispoziţie unui om căruia ar trebui doar să-i deplîngem suferinţele.**

Mi se pare că ar trebui, oricum, să consulte pe cineva. Dat fiină că sînteţi şi dumneavoastră bolnavă, cum se face că nu aveţi vreun medic pe lîngă dumneavoastră ? Medicul meu, pe care l-am văzut azi-dimineaţă şi pe care nu vă ascund că l-am consultat în mod indirect, e de părere că la persoanele active din fire o astfel de apatie subită nu trebuie niciodată neglijată ; şi, după cum îmi mai spunea, bolile neîngrijite la timp nu mai cedează în faţa tratamentului. De ce să lăsaţi un asemenea risc unei persoane care vă e atît de dragă?

Ceea ce îmi sporeşte îngrijorarea este că, de patru zile, nu mai am veşti de la el. Doamne ! nu mă amăgiţi cumva în privinţa stării lui ? De ce va fi încetat aşa, deodată, să-

mi scrie ? Dacă ar fi numai din pricina încăpăţînării mele de a-i trimite scrisorile înapci, cred că s-ar fi hotărî l la aceasta mai devreme. în sfîrşit, fără să cred în presimţiri, mă simt de cileva zile copleşită de o tristeţe care mă înspăimmtă. Ah ! sînt poate în ajunul celei mai mari ne - norociri!

Nu vă puteţi închipui, şi mi-e ruşine să v-o spun, cît de mîhnită sînt că nu mai primesc scrisorile acestea, pe care totuşi încă refuzam să la citesc. Eram sigură cel puţin că se ocupa de mine! şi mai vedeam ceva care venea de la el. Scrisorile nu le deschideam, dar plîngeam uitindu-mă la ele : lacrimile mele erau mai blinde şi mai puţin dureroase ; şi numai ele alungau întrucîtva obişnuita apăsare pe care o simt de la întoarcerea mea. Vă implor, îngăduitoarea mea prietenă, scrieţi-mi cu mina dumneavoastră, de îndată ce veţi putea ; şi pînă atunci, trimiteţi-mi zilnic veşti despre dumneavoastră şi despre el.

îmi dau seama că abia dacă am spus un cuvînt pentru dumneavoastră : dar îmi cunoaşteţi sentimentele, dragostea mea fără de margini, recunoştinţa mea afectuoasă pentru prietenia dumneavoastră atît de caldă ; şi mă veţi ierta, gîndindu-vă la tulburarea în care mă aflu, la suferinţele mele ucigătoare, la chinul îngrozitor de a trebui să-mi fie teamă de nenorociri a căror cauză sînt, poate, chiar eu. Doamne Dumnezeule! acest gînd deznădăjduit mâ urmăreşte şi-mi sfîşie inima; nenorocirea aceasta îmi mai lipsea, şi simt că mi-a fost dat să le îndur pe toate.

Vă las cu bine, scumpa mea prietenă ; iubiţi-mă, plîn- geţi-mă. Voi primi oare astăzi o scrisoare de ia dumnea**voastră ?**

Paris, *18 octombrie 17 ' '*

SCRISOAREA a CXV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

E de necrezut, draga mea, cu cită uşiirinţă

ajungi să nu te mai înţelegi cu cineva, de îndată ce nu mai eşti lîngă el. Cît timp eram lingă dumneata, simţeam totdeauna la fel şi gtndeam la fel; şi fiindcă de aproape trei luni nu ne mai vedem, nu mai sintem de aceeaşi părere in nici o privinţă. Cine greşeşte dintre noi doi ? De bună seamă, ştiu că n-ai şovăi asupra răspunsului : dar eu. mai înţelept sau mai politicos, nu hotărăsc. Voi răspunde doar scrisorii dumitale şi voi continua să-ţi înfăţişez faptele mele.

în primul rînd, îţi mulţumesc pentru înştiinţarea ce-mi faci cu privire la zvonurile care circulă pe socoteala mea; dar nu mă îngrijorez încă ; sînt încredinţat că voi avea în curînd prilejul să le fac să înceteze. Fii liniştită ; voi reapărea în lume mai celebru ca niciodată şi încă şi mai vrednic de dumneata.

Nădăjduiesc chiar că se va ţine seama şi de aventura mea cu tînăra Volanges, de care pari să faci atît de puţin caz : ca şi cum n-ar însemna nimic să răpeşti într-o singură seară pe o jună fată iubitului ei; să faci apoi cu ea ce vrei şi cît vrei, dispunînd de ea ca de un bun al tău şi fără nici o bătaie de cap ; să obţii de la ea ceea ce nu îndrăzneşti să pretinzi nici chiar celor care fac dintr-asta o meserie ; şi toate astea, fără să-i tulburi cîtuşi de puţin dragostea ei duioasă, fără s-o faci nestatornică, nici măcar infidelă : căci într-adevăr, nu-i ocup de loc mintea ! astfel încît după ce capriciul meu v-a trece, voi arunca-o în braţele iubitului ei, ca să zic aşa, fără ca ea să-şi fi dat seama de ceva. Este oare acesta un lucru atît de obişnuit ? Şi pe urmă, te asigur, odată ieşită din mîinile mele, principiile pe care i le insuflu vor continua să se dezvolte ; şi prezic că timida şcolăriţă îşi va lua curînd un avînt menit să facă cinste profesorului ei.

Dacă totuşi lumea preferă genul eroic, voi arăta-o pe preşedintă, acest model citat al tuturor virtuţilor! respectată chiar de cei mai libertini dintre noi ! atît de desăvîrşită încît nimănui nu-i mai trecea prin gînd s-o atace !

Voi arăta-o, zic, uitîndu-şi datoriile şi virtutea, jertfindu-şi reputaţia şi doi ani de cuminţenie, ca să alerge după fericirea de a-mi plăcea, ca să se îmbete de aceea de a mă iubi ; considerîndu-se destul de răsplătită pentru atîtea sacrificii cu un cuvînt, cu o privire, pe care nici măcar nu le va obţine întotdeauna. Ba mai mult chiar, o voi părăsi; şi după cît o cunosc, sînt sigur că nu vo> avea

un succesor. Va rezista nevoii de consolare, obişnuinţei plăcerii, chiar şi dorinţei de răzbunare. în sfîrşit, nu va fi existat decît pentru mine ; şi carierei sale, fie că va fi lungă, fie că va fi scurtă, numai eu îi voi fi deschis şi închis calea. După ce voi fi obţinut această victorie, voi spune rivalilor mei : „Iată opera mea, şi poftim de căutaţi în veacul nostru încă un exemplu la fel!“

Mă vei întreba de unde îmi vine azi acest exces de încredere ? De-o săptămînă sînt în confidenţa porumbiţei mele; nu-mi spune secretele sale, dar i le surprind. Două scrisori ale ei către doamna de Rosemonde m-au lămurit îndeajuns, şi nu voi mai citi pe celelalte decît din curiozitate. Nu mai am nevoie de nimic altceva, ca să izbutesc, decît să mă ajîropii de ea, şi mijloacele le-am şi găsit. Le voi pune imediat în practică.

Eşti curioasă, nu-i aşa... ? Şi totuşi, ca să te pedepsesc că nu crezi în invenţiile mele, n-o să le afli. Ai merita chiar să-ţi retrag încrederea, cel puţin în ce priveşte aventura aceasta; într-adevăr, fără preţul ispititor atribuit de dumneata acestui succes, nici nu ţi-aş mai vorbi de ea. Vezi deci că sînt supărat. Totuşi, în nădejdea că te vei îndrepta, mă voi mărgini la această pedeapsă uşoară ; şi cuprins de indulgenţă, uit o clipă planurile mele măreţe ca să vorbesc cu dumneata despre ale dumitale.

Iată-te deci la ţară, unde viaţa e plicticoasă ca sentimentul şi tristă ca fidelitatea ! Şi bietul Belleroche ! nu te mulţumeşti să-i dai să bea apa uitării; îi faci chiar o tortură dintr-asta ! Cum se simte ? suportă uşor dezgustul de dragoste ? Aş dori mult să-l faci să se îndrăgostească şi mai tare ; sînt curios să văd atunci ce leac mai puternic ai putea folosi. Te plîng, cu adevărat, că ai fost nevoită să recurgi la acesta. Numai o singură dată în viaţă am făcut dragoste din politeţe. Aveam de bună seamă un motiv serios, de vreme ce era vorba

de contesa de... ; şi de zeci de ori, în braţele ei, am fost ispitit să-i spun : „Doamnă, renunţ la locul pe care-1 solicit, dar îngăduiţi-mi să părăsesc pe acela pe care-1 ocup“. Şi astfel, dintre toate femeile pe care le-am avut, ea e singura pe seama căreia simt o adevărată plăcere să bîrfesc.

în ce priveşte motivul dumitale, il găsesc, ca să spun drept, cu desăvirşire ridicol; şi aveai dreptate să crezi că nu puteam ghici succesorul. Cum ! pentru Danceny îţi dai toată osteneala aceasta ! Ei ! draga mea, lasă-1 să-şi adore pe *virtuoasa lui Cecile,* **şi nu te compromite în aceste jocuri de copii. Lasă-i pe şcolari să-şi facă educaţia cu** *servitoarele,* **sau să joace cu fetele de pension** *mici jocuri nevinovate.* **Cum să te încurci cu un novice care nu va şti nici să te ia, nici să te părăsească, şi cu care vei fi silită să duci tot greul ? Ţi-o spun foarte serios, dezaprob această alegere, şi oricît ar rămîne ea de secretă, te-ar umili cel puţin în ochii mei şi în conştiinţa dumitale.**

îmi spui că te simţi foarte atrasă către el : să fim serioşi ! cu siguranţă că te înşeli, şi cred că am găsit cauza greşelii dumitale. Dezgustul acesta grozav de Belleroche s-a ivit intr-o vreme de lipsuri, şi cum Parisul nu-ţi oferea altă alegere, gîndurile dumitale, totdeauna prea repezi, s-au îndreptat asupra primului obiect pe care l-ai întîlnit. Dar gîndeşte-te că la înapoierea dumitale vei putea alege dintr-o mie ; şi, în sfîrşit, dacă ţi-e teamă de lîncezeala în care ai putea cădea amînînd, mă ofer să te distrez în timpul liber.

Pînă la sosirea dumitale, marile mele afaceri vor fi isprăvite, intr-un fel sau intr-altul; şi, desigur, nici tînăra Volanges, nici chiar preşedinta nu-mi vor răpi vremea aşa îneît să nu pot sta cu dumneata atît cît vei dori. Poate chiar, pînă atunci, o voi fi şi pus pe copilă în mîinile discretului ei amorez. Cum, orice ai spune, nu sînt de părere că n-ar fi o plăcere *atrăgătoare,* **şi cum ţin ca ea să păstreze toată**

viaţa despre mine o părere superioară aceleia ce-şi va face despre ceilalţi bărbaţi, m-am pus la un diapazon pe care nu-1 voi putsa susţine mult timp fără să-mi zdruncin sănătatea ; şi din clipa aceasta nu mai ţin la ea, decît aşa cum porţi de grijă chestiunilor familiale...

Nu mă înţelegi... Aştept să treacă destul timp ca să-mi confirme nădejdea şi să mă încredinţez că am izbutit pe deplin în planurile mele. Da, scumpa mea, am de pe acum un prim indiciu că soţul şcolăriţei mele nu va risca să moară fără urmaşi; şi că şeful familiei Gercourt nu va fi de acum încolo decît un mezin al familiei Valmont. Dar lasă-mă să duc la capăt aşa cum vreau aventura aceasta pe care n-am început-o decît la îndemnul dumitale. Gîn- deşte-te că dacă-1 faci pe Danceny nestatornic, răpeşti tot hazul întîmplării. Mai ţine seamă şi de faptul că, oferin- du-mă să-l reprezint pe lingă dumneata, am, pe cît cred, oarecare drepturi ca să fiu preferat.

Sînt atît de încredinţat de aceasta, încît na m-am sfiit să contrariez intenţiile dumitale, contribuind eu însumi la creşterea gingaşei pasiuni a discretului îndrăgostit, pentru primul şi cel mai vrednic obiect al alegerii sale. Găsind-o, deci, ieri pe pupila dumitale ocupată să-i scrie, şi deranj înd-o mai întîi de la această plăcută ocupaţie pentru a-i prilejui alta încă şi mai plăcută, am rugat-o apoi să-mi arate scrisoarea ; şi deoarece am găsit-o rece şi forţată, am făcut-o să priceapă că nu în felul acesta poate să-l consoleze pe iubitul ei, şi am convins-o să-i scrie alta, dictată de mine, în care — imitînd pe cît mi-a stat în putinţă gîn- găvelile ei — am încercat să încurajez dragostea tînărului, dîndu-i o speranţă mai sigură. Copiliţa era încîntată de faptul că o făceam să se exprime atît de frumos ; şi de acum înainte mă voi însărcina eu cu corespondenţa ei. Ce nu voi fi făcut pentru acest Danceny ? îi voi fi ţinut loc în acelaşi

Paris 15 septembrie 17"

timp de prieten, de confident, de rival şi de iubită ! Chiar şi în clipa aceasta îi fac serviciul să-l scap din mrejele dumitale primejdioase. Da, fără îndoială, primejdioase ; căci a te poseda şi a te pierde înseamnă să plăteşti o clipă de fericire cu o veşnicie de regrete.

Rămîi cu bine, scumpa mea; îţi urez să ai curajul de-a face vint lui Belleroche cît de curînd. Lasă-1 în pace pe Danceny, şi pregăteşte-te să regăseşti şi să-mi dai şi mie plăcerile încîntătoare ale primei noastre legături.

P. S. Te felicit pentru apropiata judecare a procesului dumitale. Aş fi încîntat ca acest fericit eveniment să se intîmple sub domnia mea.

Castelul... 19 octombrie 17”

SCRISOAREA a CXVI-a *Cavalerul Danceny către Cecile Volanges*

Doamna de Merteuii a plecat aai-dimineaţă la ţarâ ; astfel, fermecătoare Cocile, iată-mă lipsit de singura plăcere ce-mi rămînea în lipsa dumitale, aceea de a vorbi de dumneata cu prietena noastră comună. De cîtva timp mi-a îngăduit să mă consider prietenul ei; şi am fost cu atît mai grăbit să profit de aceasta, cu cît mi se părea că astfel mă apropii mai mult de dumneata. Doamne ! ce femeie încîntătoare ! cît farmec măgulitor ştie să dea prieteniei! Ca şi cum sentimentul acesta blînd s-ar înfrumuseţa şi s-ar întări cu tot ceea ce refuză ea dragostei. Dacă ai şti cît te iubeşte, cu cîtă bucurie mă ascultă cînd îi vorbesc de dumneata !... De aceea mă şi simt atît de legat de ea. Ce fericire să pot trăi numai şi numai pentru voi două, să trec într-una de la deliciile dragostei la gingăşiile prieteniei, sâ vă consacru toată existenţa, să fiu întrucâtva punctul de unire al dragostei voastre reciproce ; şi să simt mereu că, ocupîndu-mă de fericirea uneia, aş contribui totodată şi la fericirea celeilalte! Iubeşte-o, iubeşte-o mult, scumpă prietenă, pe această femeie adorabilă. Dă şi mai mult preţ afecţiunii pe care o am pentru ea, împărtăşind-o şi dumneata. De cînd am cunoscut farmecul prieteniei, doresc să-l guşti şi dumneata, la rîndul dumitale. Plăcerile pe care nu lc împart cu dumneata, parcă nu le simt decit pe jumătate. Da, dragă Cecile, aş vrea să-ţi învălui inima cu sentimentele cele mai dulci; ca fiecare zvîcnire a ei să-ţi producă o senzaţie de fericire ; şi chiar şi atunci aş crede că n-aş putea să-ţi dăruiesc vreodată decît o parte din fericirea pe care o primesc de la dumneata.

De ce trebuie ca planurile acestea încîntătoare să nu fie decît o himeră a închipuirii mele, iar realitatea să nu-mi ofere, dimpotrivă, decit privaţiuni dureroase şi

nesfîrşue ? Speranţa pe care mi-o dăduseşi că te voi vedea acolo, la ţară, văd bine că trebuie s-o pierd. N-am altă mîngîiere decît să-mi spun că într-adevăr nu-ţi era cu putinţă. Dar dumneata uiţi să mi-o spui şi să-mi arăţi că-ţi pare tot atît de rău cit şi mie! De două ori pînă acum plângerile mele în privinţa aceasta au rămas fără răspuns. Ah ! Cecile ! Cecile, cred că mă iubeşti din toate puterile sufletului, dar sufletul dumitale nu-i atît de fierbinte ca al meu ! De ce nu sînt eu cel ce trebuie să învingă obstacolele ? De ce nu sînt interesele mele in joc, în locul intereselor dumitale ? Aş şti atunci să-ţi dovedesc în curînd că nimic nu-i imposibil dragostei.

Nu-mi scrii, de asemenea, nici cînd trebuie să ia sfîrşit absenţa aceasta chinuitoare : cel puţin, aici, poate te voi vedea. Privirile dumitale încîntătoare ar înviora sufletul meu abătut; mîngîierea lor ar linişti inima mea care uneori simte nevoia să fie liniştită. Iartă-mă, draga mea; teama aceasta nu-i o bănuială. Cred în dragostea dumitale, în statornicia dumitale. Ah ! aş fi prea nenorocit dacă m-aş îndoi. Dar cîte piedici ! şi mereu altele ! Scumpă prietenă, sînt trist, foarte trist. Plecarea doamnei de Merteuil a răscolit parcă în mine sentimentul tuturor nenorocirilor mele.

Rămîi cu bine, scumpă Cecile, iubita mea. Gîndeşte-te că iubitul dumitale e mîhnit şi că numai dumneata poţi să-i redai fericirea.

Paris, *17 octombrie 17''*

SCRISOAREA a CXVII-a

Cecile Volanges către cavalerul Danceny
(Dictată de Valmont)

Crezi, aşadar, dragul meu, că am nevoie să fiu dojenită ca să fiu tristă atunci cînd te ştiu

atît de mîhnit ? şi te mai îndoieşti că nu sufăr cît şi dumneata de toate durerile dumitale ? împărtăşesc chiar şi pe acelea pe care ţi le pricinuiesc cu bună-ştiinţă ; şi pe deasupra, mai am şi pe aceea de-a constata că mă nedreptăţeşti. Oh ! nu e bine. Văd limpede ce te supără ; de două ori pînă acum mi-ai scris că vrei să vii aici şi eu nu ţi-am dat nici un răspuns ;
dar răspunsul acesta e oare atît de uşor de dat ? Urezi că nu ştiu că ceea ce doreşti e un lucru neîngăduit ? Şi totuşi, dacă îmi vine atît de greu să te refuz de departe, ce s-ar întîmpla cînd ai fi aici ? Şi pentru că am vrut să te consolez o clipă, aş rămîne îndurerată apoi toată viaţa.

Iată, eu nu vreau să-ţi ascund nimic ; acestea sînt argumentele mele, judecă singur. Aş fi făcut poate ceea ce doreşti, dacă, aşa cum ţi-an mai spus, acest domn de Gercourt, care e pricina tuturor supărărilor noastre, nu şi-ar fi amînat sosirea ; şi cum de cîtva timp mama e mult mai prietenoasă cu mine, cum la rîndul meu o dezmierd cît pot de mult, cine ştie ce voi putea obţine de la ea ? Şi dacă am putea * fi fericiţi fără să-mi reproşez nimic mie însămi, n-ar fi oare mai bine ? Dacă ar fi să cred ceea ce mi s-a spus adesea, chiar bărbaţii îşi iubesc mai puţin soţiile, cînd ele i-au iubit prea mult înainte de căsătorie. Această teamă mă reţine mai mult decît orice. Prietene, nu eşti oare sigur de inima mea, şi nu avem oare timp destul ?

Iată, îţi făgăduiesc că dacă nu voi putea evita nenorocirea de a mă căsători cu domnul de Gercourt, pe care atît de tare îl urăsc înainte de a-l cunoaşte, nimic nu mă va mai opri să fiu a dumitale atît cît voi putea şi chiar înainte de orice. Cum nu ţin să fiu iubită decît de dumneata, şi cum vei recunoaşte că dacă voi greşi nu va fi vina mea, puţin îmi va păsa de rest; să-mi făgăduieşti numai că mă vei iubi mereu ca şi pînă acum. Dar pînă atunci,

dragul meu, lasă-mă să fac aşa cum înţeleg eu ; şi nu-mi mai cere un lucru pe care am motive puternice să nu-1 fac şi care totuşi mă costă să ţi-1 refuz.

Aş dori de asemenea ca domnul de Valmont să nu mai fie atît de grăbit, în ce te priveşte ; asta nu face decît să-mi mărească supărarea. O ! într-adevăr, ai în el un foarte bun prieten ! Face totul aşa cum ai face şi dumneata. Dar te las cu bine, scumpul meu ; am început să-ţi scriu foarte tîrziu şi a şi trecut o parte din noapte. Merg să mă culc şi să cîştig timpul pierdut. Te îmbrăţişez, dar nu mă mai dojeni.

Cavalerul Danceny către marchiza de Merteuii

Dacă mă iau după calendar, nu sînt decît două zile, încîntătoarea mea prietenă, de cînd aţi plecat; dar dacă-mi cred însă inima, sînt două secole. Da, chi&r dumneavoastră mi-aţi spus, întotdeauna trebuie să-ţi crezi inima ; e deci momentul să vă reîntoarceţi căci toate afacerile dumneavoastră trebuie să fie de mult isprăvite. Cum vreţi să mă intereseze procesul dumneavoastră, de vreme ce, fie că-1 pierdeţi, fie că-1 cîştigaţi, eu trebuie oricum să îndur, plătind în tristeţe absenţa dumneavoastră. O ! ce chef de ceartă aş avea ! şi ce păcat, cînd ai un atît de bun prilej de necaz, să nu ai dreptul să-l arăţi!

Nu-i oare o adevărată infidelitate, o infamă trădare, să vă lăsaţi prietenul singur, după ce l-aţi obişnuit să nu se mai poată lipsi de prezenţa dumneavoastră ? Degeaba veţi consulta avocaţii, ei nu vor putea găsi o justificare pentru purtarea dumneavoastră urîtă ; şi apoi, oamenii aceştia nu cunosc decît argumente, şi argumentele nu . pridideşc să răspundă sentimentelor.

în ce mă priveşte, mi-aţi spus de-atîtea ori că raţiunea vă îndemna la călătoria aceasta, îneît aţi izbutit să mă certaţi cu ea. Nici nu mai vreau s-o ascult; nici chiar atunci cînd îmi spune să vă uit. Totuşi, de data aceasta ar da

dovadă de cuminţenie ; şi de fapt, nici nu mi-ar fi aşa de greu cum aţi crede. Ar fi de ajuns să mă las de obiceiul de a mă gîndi mereu la dumneavoastră : şi vă asigur că aici nimic nu mi-ar aminti de dumneavoastră.

Cele mai frumoase dintre doamnele noastre, acelea despre care se spune că sînt cele mai drăgălaşe, sînt totuşi atît de departe de dumneavoastră, încît n-ar putea da decît o foarte ştearsă idee despre dumneavoastră. Cred chiar că pentru cine are ochi ageri, cu cît a putut crede la început că vă seamănă, cu atît le găseşte apoi mai diferite; degeaba se ostenesc, degeaba se străduiesc din toate puterile, tot nu vor fi vreodată cum sînteţi dumneavoastră, şi într-asta constă tot farmecul. Din nefericire, cînd zilele sînt atît de lungi şi cînd n-ai nici o ocupaţie, visezi, clădeşti castele în Spania, îţi creezi himere : încetul cu încetul, imaginaţia se înfierbîntă ; vrei să-ţi înfrumuseţezi opera, aduni în ea tot ce poate să-ţi placă şi ajungi, în sfîrşit, la desăvîrşire ; iar cînd ai ajuns acolo, portretul te întoarce iar la model şi rămîi surprins să constaţi că tot timpul n-ai făcut altceva decît să te gîndeşti la doamna de Merteuil.

Chiar şi in momentul acesta, sînt victima unei erori oarecum asemănătoare. Aţi crede poate că pentru a mă gîndi la dumneavoastră m-am apucat să vă scriu ? Nicidecum : am făcut-o tocmai ca să nu mă mai gîndesc. Aveam intenţia să vă spun sute de lucruri care nu erau în legătură cu dumneavoastră, şi care se refereau la ceea ce ştiţi că mă preocupă atît de mult; şi totuşi, tocmai pe acestea le-am neglijat. De cînd oare farmecul prieteniei te distrage de la acela al dragostei ? A ! dacă aş cerceta mai de aproape, aş găsi poate că trebuie să-mi aduc o mică învinuire ! Dar tăcere ! să uităm mai bine această uşoară greşeală, de teamă să nu cad iarăşi în ea ; nici chiar prietena mea să n-o afle.

Dar de ce nu sînteţi aici ca să-mi răspundeţi, ca să mă aduceţi pe calea cea

bună dacă mă rătăcesc, ca să-mi vorbiţi de Cecile a mea, ca să sporiţi, dacă e cu putinţă, fericirea că o iubesc cu ideea atît de îmbietoare că pe prietena dumneavoastră o iubesc ? Da, mărturisesc, dragostea pe care mi-o inspiră mi-a devenit şi mai preţioasă de cînd aţi binevoit să-i primiţi confidenţa. îmi place atît de mult să-mi deschid inima în faţa dumneavoastră, să vă împărtăşesc sentimentele mele, să le depun fără nici o rezervă în inima dumneavoastră ! Parcă-mi sînt din ce în ce mai dragi, pe măsură ce binevoiţi să mi le primiţi; şi apoi, vă privesc şi-mi spun : în ea se află ascunsă toată fericirea mea.

N-am a vă spune nimic nou în ce priveşte situaţia mea. Ultima scrisoare pe care am primit-o de la ea sporeşte şi-mi întăreşte speranţa, dar o amină din nou. Totuşi, motivele ei sînt atît de afectuoase şi de cinstite, încît nu pot nici să mă plîng, nici să i le reproşez. Poate că nu prea înţelegeţi ceea ce vreau să spun ; dar de ce nu sînteţi aici ?

Cu toate că poţi spune unei prietene totul, nu îndrăzneşti să-i scrii totul. Secretele iubirii, mai cu seamă, sînt atît de gingaşe, încît nu le poţi da drumul să călătorească singure. Dacă uneori le îngădui să plece din tine, nu trebuie, cel puţin, să le pierzi din ochi; trebuie, ca să spun astfel, să fii sigur că şi-au găsit un nou adăpost. A ! întorceţi-vă, ineîntătoarea mea prietenă ; vă daţi bine seama că întoarcerea dumneavoastră e necesară. Uitaţi, în sfîrşit, miile de motive care vă reţin acolo unde vă găsiţi, sau învăţaţi-mă să trăiesc acolo unde nu sînteţi.

Am cinstea de a fi etc...

Paris, 18 octombrie 17 ''

SCRISOAREA a CXIX-a

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel

4
0
2

Cu toate că sînt încă tare suierindă, drăguţa mea, încerc să-ţi scriu eu însămi, ca să-ţi pot vorbi de ceea ce te interesează. Nepotul meu continuă să-şi manifeste mizantropia. Se informează zilnic cu regularitate despre sănătatea mea, dar n-a venit niciodată să mă vadă, cu toate că l-am rugat : astfel că îl văd tot atît de puţin ca şi cum ar fi la Paris. I^am întâlnit totuşi azi-dimineaţă, cînd pentru prima dată am coborît de cînd sint bolnavă. Şi am aflat câ de patru zife merge regulat să asculte liturghia. Dea Domnul să ţină!

Cînd am intrat a venit spre mine şi m-a felicitat foarte afectuos în privinţa sănătăţii mele mai bune. Deoarece începea liturghia, am scurtat conversaţia pe care aveam de ■*înd să o continui după aceea ; dar a dispărut mai înainte ea să-l fi putut ajunge. Nu-ţi voi ascunde că l-am găsit oarecum schimbat. Dar, draga mea, nu-mi da prilej să mă căiesc de încrederea ce am în judecata dumitale, arătînd o prea mare îngrijorare ; şi fii mai ales sigură că aş prefera să te mîhnesc decît să te înşel.

Dacă nepotul meu va continua să nu vină la mine, de îndată ce voi fi mai bine, mă voi duce eu să-l văd, la el în cameră ; şi voi încerca să aflu cauza acestei ciudate manii, de care cred că nu eşti cu totul străină. Te voi încunoştinţa despre ceea ce voi fi aflat. Acum te las, nemai- putîndu-mi mişca degetele : şi apoi, dacă Adela'ide ar şti că am scris, m-ar dojeni toată seara. Rămîi cu bine, scumpa mea.

Castelul... 20 **octombrie** *17"*

SCRISOAREA a CXX-a

Vicontele de Valmont către părintele Anselme

(Călugăr benedictin la mănăstirea din strada Saint-Honore)

Castelul... 18 octombrie 17 ' '

Nu am cinstea, domnule, de a fi cunoscut de dumneavoastră : dar ştiu că doamna preşedintă de Tourvel are în dumneavoastră o încredere deplină, şi mai ştiu cît de îndreptăţită este această încredere. Cred aşadar că pot, fără nici o indiscreţie, să mă adresez dumneavoastră, în scopul de a obţine un serviciu foarte important, cu adevărat vrednic de sfînta dumneavoastră păstorire, şi care priveşte atît interesele doamnei de Tourvel cît şi interesele mele.

Deţin hîrtii importante care o privesc, care nu pot fi încredinţate nimănui şi pe care nu trebuie şi nu vreau să le înmînez decît ei. N-am nici un mijloc de a o informa, deoarece, din motive pe care le ştiţi de la ea, dar de care nu cred că mi-e îngăduit să vă vorbesc, a luat hotărîrea să refuze orice corespondenţă cu mine : hotărîre pe care mărturisesc că nu pot s-o blamez azi, deoarece nu putea să prevadă anumite evenimente la care nu mă puteam nici eu cîtuşi de puţin aştepta şi care nu erau posibile decît prin intervenţia puterii supraomeneşti pe care sîn- tem siliţi s-o recunoaştem în ele.

Vă rog deci, domnule, să binevoiţi a o informa în privinţa noilor mele hotărîri şi să-i cereţi pentru mine o în

trevedere particulară, care să-mi dea prilejul de a-mi repara, în parte cel puţin, greşelile prin scuze ; şi, ca un ultim sacrificiu, să fac să dispară din ochii ei singurele urme existente ale unei greşeli sau ale unei vine de care m-am făcut vinovat faţă de ea.

Numai după această ispăşire preliminară voi îndrăzni să depun la picioarele dumneavoastră mărturisirea umilitoare a lungilor mele rătăciri; şi să implor mediaţiunea dumneavoastră pentru o împăcare şi mai importantă dar şi mai grea din nefericire. Pot să sper, domnule, că nu-mi veţi refuza ajutorul dumneavoastră atît de necesar şi atît de preţios ? şi că veţi consimţi să-mi sprijiniţi slăbiciunea şi să-mi călăuziţi paşii pe o cale nouă, pe care doresc din tot sufletul s-o urmez, dar pe care, mărturisesc cu ruşine n-o cunosc încă ?

Aştept răspunsul dumneavoastră cu nerăbdarea căinţei care doreşte îndreptare şi vă rog să mă credeţi cu aceeaşi recunoştinţă şi veneraţie,

al dumneavoastră preaumil etc.

P.S. Vă autorizez, domnule, în cazul că veţi găsi de cuviinţă, să comunicaţi scrisoarea aceasta doamnei de Tourvel, pe care îmi voi face toată viaţa o datorie de a o respecta, şi în fiinţa căreia nu voi înceta de a cinsti pe aceea de care s-a slujit cerul ca să-mi îndrepte sufletul spre virtute, prin exemplul înălţător al virtuţilor ei.

Castelul... 22 octombrie 17"

SCRISOAREA a CXXI-a

Marchiza de Merteuil către cavalerul Danceny

Am primit scrisoarea dumitale, preatînărul meu prieten ; dar înainte de a-ţi mulţumi, trebuie să te cert şi te previn că dacă nu te îndrepţi, nu vei mai primi nici un răspuns de

1& mine. Renunţă, crede-mă, la tonul acesta măgulitor, care nu mai e decît limbaj convenţional, cînd nu este expresia dragostei. E oare acesta stilul prieteniei ? Nu, dragul meu : fiecare sentiment îşi are limbajul care-i convine ; şi să te serveşti de altul înseamnă să ascunzi gindul pe care-1 exprimi. Ştiu că femeiuştile noastre nu înţeleg nimic din ce li se spune, dacă nu e tradus, ca să zic aşa, în jargonul acesta ; mărturisesc, însă, îmi închipuiam că merit să nu mă confunzi cu ele. Sînt cu adevărat supărată, şi poate chiar mai mult decît ar trebui, că m-ai judecat atît de rău.

Nu vei găsi deci în scrisoarea mea decît ceea ce lipseşte scrisorii dumitale : sinceritate şi simplitate. îţi voi spune, de exemplu, că aş fi foarte bucuroasă să te văd şi că sînt necăjită că am lîngă mine numai oameni care mă plictisesc, în loc să am pe cei care-mi plac. Dar, dumneata, aceeaşi frază ai traduce-o astfel : *învăţaţi-mă să trăiesc acolo unde nu sînteţi;* **astfel îneît atunci cînd vei fi, presupun, cu iubita dumitale, n-o să poţi trăi lîngă ea, fără să fiu şi eu între voi. E penibil ! Şi femeile acelea** *care nu sînt niciodată ca mine !* **Socoţi poate că nici Cecile a dumitale nu este ! Iată totuşi unde duce un limbaj care, folosit atît de abuziv astăzi, e mai prejos chiar decît jargonul complimentelor şi devine doar o simplă formulă, în care nu crezi mai mult decît în aceea de „a dumneavoastră prea plecată slugă".**

Dragul meu, cînd îmi scrii, scrie-mi ca să-mi spui felul dumitale de a gîndi şi de a simţi, şi nu ca să-mi trimiţi fraze pe care le-aş găsi, şi fără dumneata, mai mult sau mai puţin bine spuse în primul roman apărut. Nădăjduiesc că nu te vei supăra de ceea ce îţi spun, chiar dacă ai vedea într-asta un pic de supărare; căci nu pot să tăgăduiesc că sînt

Catalogă de 32 coperţi sînt
17 ' '

puţintel supărată : dar ca să evit pînă şi umbra defectului pe care ţi-1 reproşez, nu-ţi voi spune că supărarea mea provine poate puţin şi din pricina depărtării la care mă aflu de dumneata. Mi se pare, la urma urmei, că preţuieşti mai mult decît un proces şi doi avocaţi, şi poate chiar mai mult decît *îndatoritorul* **Bel- leroche.**

în loc să te întristezi de absenţa mea, ar trebui să te feliciţi; fiindcă niciodată nu ţi-am făcut un compliment atît de frumos. Cred că încep să-ţi imit exemplul şi că îţi voi spune şi eu lucruri măgulitoare : totuşi nu, mai bine să-mi păstrez sinceritatea ; aşadar sinceritatea mea şi numai ea îţi spune să fii sigur de prietenia mea afectuoasă şi de interesul pe care mi-1 inspiră. E foarte plăcut să ai un prieten tînăr a cărui inimă e ocupată în altă parte. Acesta nu e obiceiul tuturor femeilor ; dar e al meu. Te laşi parcă mai bucuros în voia unui sentiment de care nu ai întru nimic a te teme : de aceea pentru dumneata am trecut destul de curînd, poate, la rolul de confidentă. Dar dumneata îţi alegi iubitele atît de tinere, incit m-ai făcut să-mi dau pentru prima oară seama că încep să fiu bătrînă ! E bine că-ţi pregăteşti astfel o statornicie de lungă durată, şi îţi doresc din toată inima să fie reciprocă.

Ai toată dreptatea să te laşi convins *de motivele afectuoase* **şi cinstite care, precum îmi spui, îţi** *amină fericirea.* **O lungă apărare e singurul merit care le rămîne acelora care nu rezistă întotdeauna ; şi ceea ce mi s-ar părea că e de neiertat pentru oricare alta, afară de o copilă cum e Cecile Volanges, ar fi să nu ştie să fugă de o primejdie de care a fost îndeajuns înştiinţată din clipa cînd şi-a mărturisit dragostea. Voi, bărbaţii, nici nu bănuiţi ce înseamnă virtutea şi cit de mult costă ca s-o**

sacrifici ! Dar o femeie care judecă cîtuşi de puţin trebuie să ştie că, independent de greşeala pe care o comite, o slăbiciune e pentru ea cea mai mare nenorocire ; şi nu-mi închipui cum s-ar lăsa prinsă vreuna într-o astfel de cursă, dacă a putut să cugete o singură clipă.

Nu încerca, te rog, să-mi combaţi această idee, căci ea mă leagă în primul rînd de dumneata. Mă vei scăpa de primejdiile dragostei; cu toate că şi fără dumneata am putut să mă apăr pînă acum, consimt să-ţi fiu recunoscătoare, şi asta mă va face să te iubesc mai tare şi mai îndelung. Şi cu aceasta, scumpul meu cavaler, mă rog lui Dumnezeu să te aibă în buna şi sfînta lui pază.

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel

Nădăjduiam, scumpa mea fiică, să pot risipi în sfîrşit îngrijorările dumitale ; şi văd dimpotrivă, cu îndurerare, că trebuie să ţi le sporesc. Linişteşte-te totuşi: nepotul meu nu este în primejdie : nici nu se poate spune că e bolnav într-adevăr. Dar de bună seamă se petrece cu el un lucru extraordinar. Nu înţeleg nimic; dar am ieşit din camera lui cu un sentiment de tristeţe, poate chiar de spaimă, pe care îmi reproşez că ţi-1 împărtăşesc, dar de care simt nevoia să-ţi vorbesc. Iată descrierea celor întîmplate : poţi să fii sigură că e fidelă ; căci dacă aş trăi alţi optzeci de ani, tot n-aş uita impresia pe care mi-a făcut-o această jalnică scenă.

Am fost deci azi-dimineaţă la nepotul meu ; l-am găsit scriind, înconjurat de tot felul de hîrtii care păreau să constituie obiectul preocupărilor lui. Era atît de cufundat, încît eram în mijlocul camerii şi el încă nu întorsese capul ca să vadă cine intrase. îndată ce m-a zărit, am băgat bine de

seamă că, ridicîndu-se, se silea să-şi dea feţei o expresie de circumstanţă, şi poate aceasta mi-a atras mai mult atenţia. Era, ce-i drept, fără găteală şi nepudrat; dar l-am găsit palid şi obosit, mai ales tras la faţă. Privirea lui, pe care o văzusem atît de vie şi de veselă, era tristă şi abătută ; in sfîrşit, între noi fie vorba, n-aş fi vrut să-l vezi astfel: căci stîrnea o vie emoţie, foarte nimerită să inspire, după cite cred, mila aceea duioasă, care e una din cele mai primejdioase mreje ale dragostei.

Cu toate că eram impresionată de ce vedeam, am început totuşi conversaţia ca şi cum n-aş fi văzut nimic. Am vorbit mai întîi despre sănătatea lui şi, fără să-mi spună că ar fi bună, nu mi-a afirmat totuşi nici că ar fi proastă. Atunci m-am plîns de izolarea Ivii, care părea întrucitva o manie, şi mă străduiam să dau un ton de glumă micii mele mustrări ; dar el mi-a răspuns pe un ton grav : „E o vină mai mult, o mărturisesc; dar va fi reparată şi ca o dată cu celelalte*[4]. Aerul său, mai mult chiar decît voi;bele, mi-a cam curmat veselia, şi m-am grăbit să-i spun că dădea prea multă importanţă unui simplu reproş prietenesc.

Ne-am reluat deci liniştit conversaţia, şi puţin după aceea mi-a spus că, paate curînd, nişte treburi, *cele mai importante treburi din viaţa lui,* **îl vor rechema la Paris : dar cum mi-era teamă că ghicesc, scumpa mea, despre ce treabă era vorba şi că începutul acesta m-ar li silit să primesc o confidenţă pe care nu o doream, nu l-am întrebat nimic, şi m-am mulţumit să-i răspund că mai multă variaţie ar fi folositoare sănătăţii lui. Am mai adăugat că de data aceasta nu voi stărui, căci îmi iubesc prietenii pentru ei înşişi; la această frază atît de simplă el, strîn- gîndu-mi mîinile, şi vorbind cu o vehemenţă pe care nu ţi-o pot reda îmi spuse : „Da, scumpă mătuşă, iubeşte, iubeşte mult pe un nepot care te respectă şi căruia îi eşti dragă : şi, precum**

spui, iubeşte-1 pentru el însuşi. Nu te îngrijora de fericirea lui, şi nu tulbura cu vreun regret liniştea veşnică de care nădăjduieşte să se bucure curînd. I>epetă-mi că mă iubeşti, şi că mă vei ierta; da, mă vei ierta, căci îţi cunosc bunătatea ; dar pot nădăjdui oare aceeaşi indulgenţă de la cei pe care i-am ofensat atît de mult ?" S-a aplecat atunci asupra mea, ca să-mi ascundă, cred, semnele suferinţei lui, pe care vocea lui mi-o arăta fără să vrea.

Mişcată mai mult decît pot să-ţi spun, m-am ridicat repede ; şi fără îndoială a observat spaima mea, căci numai- decit, stăpînindu-se şi mai tare a adăugat : „Iertaţi-mă, iertaţi-mă, doamnă ; simt că vorbesc fără noimă fără să vreau. Uitaţi vă rog cuvintele mele şi amintiţi-vă numai profundul meu respect înainte de a pleca, a mai adăugat, voi veni să vă reînnoiesc omagiul respectului meu." Am avut impresia că această ultimă frază era un semn că trebuia să-mi sfîrşesc vizita : şi într-adevăr am plecat.

Dar cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît ghicesc mai pulin ce a vrut să spună. Ce înseamnă acele treburi, cele *mai mari din viaţa lui ?* **pentru ce îmi cere iertare ? de unde-i venea această înduioşare involuntară cînd vorbea cu mine ? Mi-am pus aceste întrebări de o mie de ori, fără să pot răspunde. Nu văd măcar ce legătură ar putea avea toate acestea cu dumneata ; totuşi, cum ochii dragostei sînt mai ageri decît cei ai prieteniei, n-am vrut să-ţi ascund nimic din cele ce s-au petrecut între nepotul meu şi mine.**

Am întrerupt în patru rinduri această lungă scrisoare, pe care aş face-o şi mai lungă dacă n-ar fi oboseala pe care o simt. Rămîi cu bine, scumpa mea.

Castelul... 25 octombrie 17''

Castelul de... 22 octombrie 17 ' '

SCRISOAREA a CXXIII-a

Părintele Anselme către vicontele de Valmont

Am primit, domnule viconte, scrisoarea ce mi-aţi făcut cinstea să-mi trimiteţi ; şi chiar ieri, m-am dus, după dorinţa dumneavoastră, la persoana în chestiune. I-am expus obiectul şi motivele demersului pe care m-aţi rugat să-L fac pa lîngă ea. Oricît de neclintită am găsit-o în hotărîrea cuminte pe care o luase la început, cînd i-am arătat că prin refuzul ei risca, poate, să împiedice fericita dumneavoastră înapoiere pe calea cea dreptă, şi să se pună astfel, întrucîtva, de-a curmezişul intenţiilor milostive ale Providenţei, a consimţit să primească vizita dumneavoastră, cu condiţia, însă, că va fi ultima, şi m-a însărcinat să vă vestesc că va fi acasă joia viitoare, 28 ale lunii curente. Dacă ziua aceasta nu vă convine, veţi avea bunăvoinţa s-o înştiinţaţi şi să-i indicaţi altă zi. Scrisoarea dumneavoastră va fi primită.

Totuşi, domnule viconte, îngăduiţi-mi să vă îndemn să nu amînaţi fără motive temeinice această dată, ca să puteţi astfel urma cît mai curînd şi cît mai deplin lăudabilele dispoziţii pe care mi le mărturisiţi. Gîndiţi-vă că cine întii zie să profite de clipa cînd vine harul, riscă poate ca acesta să-i fie retras ; că dacă bunătatea divină este nemărginită, folosinţa ei e totuşi rînduită de dreptate ; şi că poate sosi ceasul cînd Dumnezeul milostivirii se poate preface în Dumnezeul răzbunării.

Dacă veţi continua să mă cinstiţi cu încrederea dumneavoastră, vă asigur de toată solicitudinea mea, de îndată ce veţi căuta-o ; oricît de ocupat aş fi, sarcina mea cea mai importantă va fi totdeauna aceea de a îndeplini datoriile sfintei misiuni căreia m-am devotat cu precădere, iar cea mai

frumoasă clipă din viaţa mea, aceea cînd voi vedea străduinţele mele propă^ind prin binecuvîntarea Atotputernicului. Sărmani păcătoşi ce sîntem, noi nu putem nimic prin noi înşine ! Dar Domnul care vă cheamă poate totul ; şi tot bunătăţii Lui vom datora, dumneavoastră dorinţa neclintită de a vă uni cu El, iar eu mijloacele de a vă călăuzi. Cu ajutorul lui, nădăjduiesc să vă conving curînd că numai sfînta religie, poate chiar jşjfc în lumea aceasta, să dea fericirea temeinică şi trainică, pe care zadarnic aţi căutat-o în amăgirea patimilor omeneşti.

Am cinstea să fiu, cu respectuoasă consideraţie etc.

Paris, 23 octombrie 17”

SCRISOAREA a CXXIV-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Uimirea ce m-a cuprins ieri, doamnă, la vestea pe care am aflat-o, nu m-a făcut să uit satisfacţia pe care v-ar pricinui-o şi dumneavoastră, şi mă grăbesc să v-o împărtăşesc. Domnul de Valmont nu se mai ocupă nici de mine, nici de dragostea lui ; şi nu mai vrea decît să repare printr-o viaţă cucernică greşelile sau mai degrabă rătăcirile din tinereţe. Am fost informată de acest mare eveniment de către părintele Anselme, căruia i-a adresat rugămintea de a-i fi pe viitor călăuză şi de a-i prilejui o întrevedere cu mine, întrevedere al cărei obiect principal socot că este să-mi înapoieze scrisorile pe care le păstrase pînă acum, în ciuda rugăminţilor mele. Fără îndoială nu pot decît să mă bucur de această fericită schimbare şi să mă felicit dacă, aşa precum spune, am contribuit şi eu cu ceva la aceasta. Dar de ce trebuia oare să-i fiu eu unealtă şi s-o plătesc

Cavalul de... 22 octombrie 17 ' '

cu liniştea vieţii mele ? Fericirea domnului

de Valmont nu se putea înfăptui decît prin nenorocirea mea ? Oh ! îngăduitoarea mea prietenă, iertaţi-mi această tînguire. Ştiu că nu se cuvine să cercetez hotărîrile Domnului : dar în timp ce-L rog fără întrerupere, şi mereu zadarnic, să-mi dea puterea de a învinge nenorocita mea dragoste, El o revarsă asupra celui care nu i-o ceruse, şi pe mine mă lasă fără ajutor, pradă slăbiciunii mele.

Dar să înăbuşim murmurul acesta vinovat. Nu ştiu oare că fiul risipitor, la întoarcerea lui, a obţinut mai multă dărnicie de la părintele său decît fiul care niciodată nu lipsise de acasă ? Ce drept avem noi de a cere socoteală Celui ce nu ne datorează nimic ? Şi chiar dacă ar fi cu putinţă să avem oarecare drepturi faţă de El, ce ar însemna oare drepturile mele ? Mă voi lăuda oare cu o cuminţenie pe care şi aşa nu o datoresc decît lui Valmont ? El m-a salvat; să îndrăznesc eu să mă plîng pentru că sufăr din pricina lui ? Nu : îmi vor fi scumpe suferinţele, dacă sînt preţul fericirii sale. Trebuia, fără îndoială, să se reîntoarcă şi el la Părintele nostru comun. Dumnezeu, care l-a întrupat, nu putea să nu-şi îndrăgească opera. Doar nu crease această fiinţă fermecătoare ca să facă din ea un osîndit al gheenei. Eu singură trebuie să îndur calvarul îndrăzneţei mele nesocotinţe; nu se cuvenea oare să ştiu că, de vreme ce îmi era oprit să-l iubesc, nu trebuia nici să-mi îngădui să-l văd ?

Greşeala sau nenorocirea mea vin din faptul că prea mult timp am refuzat să admit adevărul acesta. Sînteţi martoră, scumpă şi vrednică prietenă, că mi-am impus acest sacrificiu de îndată ce i-am recunoscut necesitatea, dar pentru ca el să fie deplin, mai trebuia ceva, şi anume, ca domnul de Valmont să nu-1 împartă cu mine. Mă credeţi oare că acest gînd e tocmai ce mă frămîntă acum cel mai mult ? Nesuferit

orgoliu, care ne alină suferinţele ce îndurăm cu acelea pe care le pricinuim altora ! Ah ! Voi învinge inima aceasta răzvrătită, o voi deprinde cu umilinţele.

Pentru aceasta, mai cu seamă, am consimţit în sfîrşit să primesc, joia viitoare, penibila vizită a domnului de Valmont. Şi-l voi auzi chiar pe el spunîndu-mi că nu mai sînt nimic pentru dinsul, că impresia slabă şi trecătoare pe care i-o făcusem s-a şters cu desăvârşire ! Voi vedea privirile lui indreptîndu-se fără emoţie spre mine, în timp ce teama de a o trăda pe a mea mă va face să--mi plec ochii. Scrisorile acelea pe care mi le-a refuzat atîta vreme, cu toate cererile mele repetate, le voi obţină de la nepăsarea lui; mi le va restitui ca pe nişte obiecte inutile şi care nu-1 mai interesează; şi mîinile mele tremurătoare, primind acest depozit ruşinos, vor simţi că le este încredinţat cu o mînă neşovăitoare şi liniştită ! în sfîrşit, îl voi vedea îndepărtîndu-se... îndepărtîndu-se pentru totdeauna, şi privările mele, care-1 vor urmări, nu vor vedea pe ale sale intorcîndu-se spre mine !

Am fost aşadar hărăzită să îndur atîta umilinţă ! Ah! cel puţin să mi-o fac prielnică, lăsînd-o să mă pătrundă cu sentimentul slăbiciunii mele... Da, scrisorile acestea, pe care el nu mai doreşte să le păstreze, eu le voi păstra cu sfinţenie. îmi voi impune ruşinea să le recitesc în fiecare zi, pînă cînd lacrimile mele le vor fi şters ultimele urme; iar pe ale lui le voi arde, ca purtătoare ale otrăvii primejdioase ce mi-a corupt sufletuL Oh ! ce-i dragostea, dacă ne face să regretăm pînă şi primejdiile la care ne expune şi dacă, mai cu seamă, ne putem teme că o simţim chiar şi atunci cînd n-o mai inspirăm! Scapă-mă, Doamne, de această patimă funestă, care nu te lasă să alegi decît între ruşine şi nenorocire, şi adesea chiar le întruneşte pe amîndouă ; şi fă ca cel puţin prudenţa să-mi înlocuiască virtutea.

Ce departe e încă ziua ceea de joi! de ce nu pot să fac chiar acum acest sacrificiu dureros şi să uit în acelaşi timp şi cauza şi obiectul ei ! Vizita aceasta mă stinghereşte ; îmi pare rău că am promis-o. Ce nevoie mai ara să mă revadă ? ce mai însemnăm acum unul pentru celălalt ! Dacă m-a jignit, îl iert. îl felicit chiar că vrea să-şi repare greşelile ; îl laud pentru aceasta. Voi face şi mai mult, îi voi urma exemplul ; şi cum am fost prinsă în mrejele aceloraşi rătăciri, exemplul său mă va întoarce din rătăcire. Dar dacă are de gînd sâ fugă de mine, de ce să înceapă prin a mă căuta ? Lucrul cel mai urgent nu-i oare, pentru fiecare din noi, să-l uite pe celălalt ? Ah ! Fără îndoială că da, şi de acum încolo-asta va fi singura mea grijă.

Dacă-mi îngăduiţi, scumpă prietenă, lingă dumneavoastră voi veni să-mi îndeplinesc această grea sarcină. Dacă voi avea nevoie de ajutor, poate chiar şi de consolare, nu vreau să le primesc decît de la dumneavoastră. Numai dumneavoastră ştiţi să mă înţelegeţi şi

să vorbiţi inimii mele. Prietenia dumneavoastră preţioasă îmi va umple toată existenţa^ Nimic nu-mi va părea prea greu ca să vă ajut în osteneala pe care veţi binevoi să v-o daţi. Dumneavoastră vă voi datora liniştea mea, fericirea mea, virtutea mea ; şi rodul bunătăţii dumneavoastră faţă de mine va fi că m-aţi făcut în sfîrşit vrednică de ea.

Cred că scrisoarea aceasta dovedeşte multă nesocotinţă ; presupun, cel puţin, după tulburarea ce am simţit-o în timp ce vă scriam. Dacă se vor găsi în ea unele sentimente de care ar trebui să roşesc, acoperiţi-le cu îngăduitoarea dumneavoastră prietenie. Mă las cu totul în seama ei. Nu dumneavoastră aş vrea să v-ascund Vreuna din pornirile inimii mele.

Vă las cu bine, respectabila mea prietenă. Nădăjduiesc că vă voi vesti curînd ziua sosirii mele.

*Parts, 25 octombrie 17 ' **

P A R T E A A P A T R A

SCRISOAREA a CXXV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuil

lat-o deci înfrîntă pe femeia aceasta trufaşă care îndrăznise să creadă că ar putea să-mi reziste ! Da. dragă prietenă, e a mea, în întregime a mea ; şi de ieri, mi-a acordat tqt ce poate acorda o femeie.

Sînt încă prea aproape de fericirea mea ca s-o pot îprecia : dar sînt uimit de farmecul

necunoscut pe care l-am simţit. Să fie oare adevărat că virtutea măreşte preţul unei femei, pînă şi în clipa slăbiciunii sale ? dar să înlăturăm această idee copilărească pe care aş face mai bine s-o pun alături de basmele doicii. Nu întîlnim oare aproape întotdeauna o rezistenţă, mai mult sau mai puţin simulată, la prima victorie ? şi am mai găsit oare în altă parte farmecul de care vorbesc ? Totuşi nu-i nici acela al dragostei; căci dacă am avut uneori lîngă această femeie uimitoare clipe de slăbiciune care semănau cu această lasă pasiune, totdeauna am ştiut să le înfring şi să mă întorc la principiile mele. Chiar dacă scena de ieri m-a dus, după cum cred, puţin mai departe decît socoteam, chiar dacă, la un moment dat am împărtăşit tulburarea şi beţia pe care le provocam,- iluzia aceasta trecătoare acum s-a risipit, şi totuşi farmecul persistă. Aş simţi chiar, mărturisesc, o plăcere deosebită să mă las în voia lui, dacă nu mi-ar pricinui oarecare îngrijorare. Să fiu oare la vîrsta mea stăpînit, ca un şcolar, de un sentiment involuntar şi necunoscut ? Nu : sînt dator înainte de toate, să-l combat şi să-l lămuresc.

De altminteri, poate i-am şi întrezărit cauza ! Sau, cel puţin, mă complac în această idee şi aş dori să fie adevărată.

In mulţimea de femei pe lîngă care am îndeplinit, pînă azi, rolul şi funcţiunea de amant, nu întîlnisem încă nici una care să nu fi avut cel puţin tot atîta poftă să cedeze cîtă aveam şi eu s-o hotărăsc să facă aceasta ; mă obişnuisem chiar să le spun mironosiţe acelora care nu făceau decît jumătate din drum, spre deosebite de atîtea altele a căror apărare provocătoare acoperă într-o foarte slabă măsură primele avansuri făcute de ele.

Aici, dimpotrivă, m-am lovit din capul locului de o prejudecată defavorabilă, şi întemeiată apoi pe sfaturile şi informaţiile

unei femei duşmănoase, dar clarvăzătoare ; de o foarte mare timiditate firească, pe care o întărea o pudoare conştientă ; de o înclinare către virtute pe care o călăuzea religia şi care număra doi ani de iz- bîndă ; în sfîrşit, de încercări reuşite, inspirate de toate aceste motive, şi care nu aveau alt scop decît s-o scape de urmăririle mele.

Aşadar nu-i vorba, ca în celelalte aventuri ale mele, de o simplă capitulare, mai mult sau mai puţin avantajoasă, şi de care ţi-e mai uşor să profiţi decît să te mîn- dreşti ; ci de o victorie desăvîrşită, dobîndită printr-o campanie penibilă şi hotărită de manevre savante. Nu-i deci de mirare că succesul acesta, datorit numai mie, mi-a devenit cu atît mai preţios ; iar sporul de plăcere pe care l-am simţit în izbînda mea, şi pe care-1 simt încă, nu-i decît impresia agreabilă a sentimentului gloriei. îmi convine s-o cred, deoarece aceasta mă salvează de gîndul umilitor că aş putea depinde oarecum de însăşi sclava pe care am subjugat-o, că n-aş fi singurul stăpîn pe întreaga mea fericire şi că facultatea de a mă face să mă bucur de ea, cu toată tăria ei, ar fi rezervată unei anumite femei, cu excluderea oricărei alteia.

Aceste reflecţii pline de bun-simţ îmi vor hotărî purtarea în această importantă împrejurare ; şi poţi fi sigură că nu mă voi lăsa atît de înlănţuit îneît să nu pot rupe oricînd aceste noi legături, jucîndu-mă şi după plac. Dar îţi vorbesc de ruptură ; şi dumneata ignorezi încă prin ce mijloace am dobindit dreptul de a vorbi despre aşa ceva ; citeşte deci ; şi constată la ce se expune cuminţenia cînd încearcă să vină în ajutorul nebuniei. Studiam cu atîta atenţie vorbele mele şi răspunsurile pe care le obţineam, înc-ît nădăjduiesc să ti le redau atît pe unele cît şi pe celelalte cu o exactitate de care vei fi mulţumită.

Vei vedea din copiile celor două scrisori alăturatece mijlocitor mi-am alesvca să mă apropii de îngerașul meu, şi cîtă rîvnă a depus acest om sfînt ca să ne unească. Dar trebuie să-ţi mai spun că aflasem dintr-o scrisoare, interceptată potrivit obiceiului, că teama şi mica umilinţă de a fi părăsită zdruncinaseră puţin prudenţa austerei mironosiţe şi-i umpluseră inima şi capul cu sentimente şi idei care, deşi lipsite de bunsimţ, nu erau mai puţin interesante. După aceste preliminarii, bune de ştiut, ieri joi 28, zi dinainte fixată şi stabilită de către ingrată, m-am prezentat la ea sub chipul unui sclav timid şi pocăit, pentru a pleca sub acela al unui triumfător încununat.

Era şase seara cînd am sosit la frumoasa pustnică, fiindcă de la întoarcerea sa uşa ei rămăsese închisă tuturora. A încercat să se scoale cînd am fost anunţat, dar genunchii care-i tremurau nu-i îngăduiră să rămînă în această poziţie; se aşeză din nou. Deoarece servitorul care mâ introdusese mai avea treabă în apartament, ea manifestă oarecare nervozitate. Petrecurăm acest interval făcîndu-nc politeţile obişnuite. Dar ca să nu pierd nimic din timpul acesta ale cărui momente erau toate preţioase, examinam foarte atent încăperea ; şi chiar de pe atunci, îmi întipăream în ochi teatrul victoriei mele. Aş fi putut alege altul mai confortabil, căci în această cameră se afla şi o otomană. Dar am observat că în faţa ei era un portret al soţului ; şi, cu o femeie atît de ciudată, mi-a fost teamă, mărturisesc, ca o singură privire pe care întim- plarea i-ar fi îndreptat-o într-acolo să nu distrugă într-o clipă fructul atîtor străduinţe. în sfîrşit, am rămas singuri şi am intrat în materie.

După ce am arătat în puţine cuvinte că părintele An- selme o informase de bună seamă despre motivele vizitei

[1] Scrisorile a CXX-a $i a CXXIII-a.

mele, m-am plîns de tratamentul aspru pe care m-a făcut să-l îndur ; şi am insistat îndeosebi asupra *dispreţului* pe care mi l-a arătat. S-a apărat, după cum mă aşteptam şi cum te-ai fi aşteptat şi dumneata ; mă sprijineam pe lipsa ei de încredere şi pe teama pe care. o inspirasem ; pe fuga scandaloasă care a urmat, refuzul de a răspunde scrisorilor mele, acela chiar de a le primi etc., etc... Deoarece ea începea să se justifice, ceea ce nu i-ar fi fost greu, am crezut cu cale s-o întrerup ; şi ca să-mi ierte procedeul meu brusc, l-am îmbrăcat pe dată într-un compliment : „Dacă atîtea farmece, i-am spus, au făcut o atît de adincă impresie asupra inimii mele, atîtea virtuţi nu au impresionat mai puţin sufletul meu. Sedus, fără îndoială, de dorinţa de a mă apropia de ele, am îndrăznit să mă cred şi vrednic de ele. Nu vă învinuiesc că aţi socotit altfel ; dar mă pedepsesc de eroarea mea.“ Fiindcă tăcea, încurcată, am continuat : „Am dorit, doamnă, sau să mă justific în ochii dumneavoastră, sau să obţin de la dumneavoastră iertare pentru vina pe care mi-o atribuiţi ; ca să-mi pot sfîrşi astfel în tihnă zilele, cărora nu le mai acord nici un preţ, de cînd aţi refuzat să le înfrumuseţaţi[41].

Aici, a încercat totuşi să protesteze spunînd : „Datoria nu mi-o îngăduia". Şi dificultatea de 'a-şi duce minciuna pînă la capăt, aşa cum datoria i-o impunea, nu i-a îngăduit să-şi încheie fraza. Am reluat deci cu intonaţia cea mai caldă. „E aşadar adevărat că de mine aţi fugit ?*‘ „Plecarea mea era necesară." „Şi că mă îndepărtaţi de dumneavoastră ?‘‘ „Trebuie.“ „Pentru totdeauna ?“ „E datoria inea.“ Nu am nevoie să mai spun că în timpul acestui scurt dialog, glasul duioasei mironosiţe eră înecat şi că privirea ei nu se ridica piuă la mine.

Am socotit necesar să însufleţesc puţin

lîncezeala acestei scene ; astfel, ridicîndu-mă cu un aer înciudat, am spus : „Dîrzenia dumneavoastră mi-o redă pe a mea. Da, doamnă, vom fi despărţiţi ; mai despărţiţi chiar decît socotiţi : şi vă veţi lăuda în voie cu opera dumneavoastră." Puţin surprinsă de acest ton de reproş, a vrut să riposteze. „Hotărîrea pe care aţi luat-o, spuse ea...“ „Nu e decît rezultatul deznădejdii mele, reluai cu violenţă. Aţi dorit să fiu nenorocit ; vă voi dovedi că aţi izbutit mai mult chiar decît aţi fi vrut.“ „Doresc fericirea dumneavoastră, răspunse ea.“ Şi în glasul ei începea să se simtă o emoţie destul de puternică. Aruncîndu-mă atunci la picioarele ei şi cu intonaţia dramatică pe care mi-o ştii am strigat: „Ah ! neînduplecată fiinţă, poate fi pentru mine o fericire pe care să nu o împărtăşeşti ? Unde aş putea-o găsi departe de tine ? Ah ! Niciodată ! Niciodată !“ Mărturisesc că procedind astfel, mă bizuiam mult şi pe ajutorul lacrimilor : dar, fie proastă dispoziţie, fie poate numai din pricina încordării penibile şi neîntrerupte în care mă aflam, mi-a fost cu neputinţă să plîng. '

Din fericire, mi-am amintit că pentru a slăpîni o femeie orice mijloc este deopotrivă de binevenit: şi că era de ajuns s-o uimeşti printr-o faptă spectaculoasă, pentru a-i face o impresie adîncă şi favorabilă. Am înlocuit deci' sensibilitatea absentă cu teroarea şi, pentru aceasta, schim- bînd numai inflexiunea glasului, dar păstrîndu-mi aceeaşi poziţie am urmat: „Da, jur la picioarele tale, să te am sau să mor“. Rostind aceste ultime cuvinte, privirile ni se încrucişară. Nu ştiu ce a văzut sau a crezut că vede sfioasa persoană în, ochii mei; dar se ridică speriată, şi fugi din braţele mele care o cuprinseseră. Este adevărat că n-am făcut nimic pentru a o reţine : căci am băgat de seamă de multe ori că scenele de disperare, conduse cu prea

multă violenţă, devin repede ridicole de îndată ce se prelungesc, sau nu mai oferă decît soluţii cu adevărat tragice, la care însă eram departe de a voi să recurg. Cu toate acestea, în timp ce fugea de mine, am adăugat cu o voce scăzută şi sinistră, dar astfel că să mă poată auzi : „Atunci, mai bine moartea !“

M-am ridicat şi, păstrînd un moment de tăcere, i-am aruncat ca din întîmplare priviri crunte, care sub aparenţa rătăcirii lor nu erau mai puţin clarvăzătoare şi atente. Ţinuta nesigură, respiraţia gîfîită, contractarea tuturor muşchilor, braţele tremurătoare şi puţin ridicate totul îmi dovedea îndestul că efectul era acela pe care voisem să-l obţin : dar cum în dragoste nimic nu se rezolvă decît numai foarte de aproape, şi cum încă mai eram departe unul de altul, trebuia înainte de toate să ne apropfem şi, ca să pot face asta. m-am arătat deodată cuprins de o liniştе aparentă, potrivită în aşa fel ca să potolească efectele acestei stări violente, fără să-i slăbească impresia.

în chip de tranziţie, i-am spus : „Sînt foarte nenorocit. Am vrut să trăiesc pentru fericirea dumitale şi am tulburat-o. Iată că acum mă devotez liniştii dumitale, şi o tulbur din nou.“ Apoi, cu un ton grav dar stingherit: „Iartă-mă, doamnă : puţin obişnuit cu furtunile pasiunilor, nu prea ştiu să le stăpînesc elanurile. Dacă am greşit lăsîndu-mă pradă lor, gîndeşte-te cel puţin că e pentru ultima oară. Ah ! liniştеşte-te, liniştеşte-te, te conjur." Şi, în timp ce vorbeam, mă apropiam de ea pe nesimţite. „Dacă vrei să mă liniştesc, răspunse frumoasa înspăimîn- tată, liniştеşte-te mai întîi dumneata." „Bine ! da, îţi făgăduiesc", i-am spu s. Adăugai apoi cu o voce mai stinsă : „Dacă aceasta îmi va cere o mare sforţare, cel puţin nu va fi lungă. Dar, am

adăugat îndată cu un aer rătăcit, am venit ca să-ţi înapoiez scrisorile. Te rog, binevoieşte să le iei înapoi. îmi rămine de făcut şi această dureroasă jertfă : nu-mi lăsa nimic ce ar putea sâ-mi slăbească curajul.“ Şi, scoţînd din buzunar preţiosul pachet, am spus: „Iată acest depozit amăgitor al încredinţărilor prieteniei dumitale ! Mă lega de viaţă, ia-1 înapoi. Dai astfel chiar dumneata semnalul care trebuie să mă despartă de dumneata pentru totdeauna“.

Aici iubita temătoare se lăsă cu totul pradă duioasei sale îngrijorări. ,,Dar, domnule de Valmont, ce este cu dumneata şi ce vrei să spui ? d?mersul pe care-1 faci astăzi nu-i oare cu voinţa dumitale ? nu e rodul propriilor dumitale reflecţii ? şi nu oare tot ele te-au făcut chiar şi pe dumneata să aprobi hotârîrea necesară pe care mi-o impunea ?“ „Da,' reluai eu, hotărîrea aceasta a determinat-o pe a mea.“ „Şi care este ?“ „Singura care poate, despăr- ţindu-mă de dumneata, să pună capăt suferinţelor mele.“ „Bine, dar ^pune-mi, ce hotărîre ?“ Am strins-o atunci în braţe, fără ca ea să se mai împotrivească ; şi, înţelegînd din această încălcare a convenienţelor cit de mare şi de puternică era emoţia ce-o ttăpînea, îi spusei nemaiînfrîn- gîndu-mi entuziasmul : ..Femeie adorabilă, nici nu bânuieşti ce dragoste mi-ai inspirat! Niciodată nu vei şti cît de mult ai fost adorată, si că sentimentul acesta mi-a fost mai scump decît viaţa ! Dea Domnul ca toate zilele să-ţi fie norocoase şi liniştite ! şi să se înfrumuseţeze cu toată

fericirea pe care mi-ai refuzat-o ! Răsplăteşte cel puţin această sinceră urare cu un regret, cu o lacrimă ; şi fii încredinţată că jertfa mea cea din urmă nu va fi cea mai dureroasă inimii mele. Adio.“

Pe cînd vorbeam, simţeam că-i bate inima cu violenţă; observam cum se schimbă la faţă, vedeam mai ales cum o îneacă lacrimile, care nu curgeau totuşi decît rare şi cu greu. De-abia atunci m-am prefăcut că aş vrea să mă îndepărtez ; dar ea, reţinîndu-mă cu putere, spuse repede : [ir]Nu, ascultă-mă !" „Lasă-mă", răspunsei eu. „Mă vei asculta, vreau să m-asculţi.[4i] „Trebuie să fug de dumneata, trebuie !" „Nu !" strigă ea... La acest ultim cuvînt se aruncă, sau mai degrabă căzu leşinată, în braţele mele. Deoarece încă mă îndoiam de un succes atît de grabnic, am simulat o mare spaimă ; dar aşa speriat cum eram, am condus-o sau am dus-o în braţe spre locul dinainte desemnat să slujească drept cîmp de luptă al gloriei mele ; şi, într-adevăr, nu-şi veni în fire decît după ce fusese prada fericitului învingător.

Pînă aici, scumpă prietenă, vei fi de părere, cred, că metoda mea dă dovadă de o puritate care-ţi va face plăcere ; şi vei vedea că nu m-am depărtat de loc de adevăratele principii ale acestui război, care, după cum am constatat adesea, seamănă atît de mult cu celălalt. Judecă-mă deci ca pe Turenne sau pe Frederic. Am silit pe inamic să se lupte cînd el nu voia decît să tărăgăneze ; prin manevre savante am izbutit să-mi aleg terenul şi dispozitivele, am ştiut să inspir inamicului un sentiment de siguranţă, ca să-l pot ajunge mai uşor în ascunzătoarea sa, am ştiut să-i insuflu teroare, înainte de a da lupta, n-am lăsat nimic la voia întîmplării, decît eventualitatea unui mare avantaj în caz de succes, cu certitudinea unei retrageri onorabile in caz de înfrîngere; în sfîrşit, n-Em angajat acţiunea decît dispunînd de o retragere asigurată, prin care să pot apăra şi păstra tot ce cucerisem mai înainte. Cred că e tot ce aveam de făcut; dar acum mă tem că m-am moleşit ca şi Hanibal în deliciile de la Capua. Iată ce s-a petrecut pe urmă.

Mă aşteptam ca un eveniment atît de mare să nu se petreacă fără lacrimile şi disperarea de rigoare ; şi dacă am remarcat la început ceva mai multă ruşine şi un fel de reculegere, le-am atribuit şi pe una şi pe cealaltă apucăturilor ei de mironosiţă ; şi, fără să-mi bat capul cu aceste mici diferenţe, pe care le credeam cu totul locale, am urmat pur şi simplu calea cea mare a consolărilor, convins fiind că, aşa cum se-ntîmplă de obicei, senzaţiile vor ajuta sentimentul, şi că o singură acţiune va face mai mult decît toate demersurile, pe care totuşi nu le-am neglijat. Dar am întîmpinat o rezistenţă cu adevărat înspăimîntătoare, nu atît prin excesul ei, cît prin forma sub care se prezenta.

închipuieşte-ţi o femeie stînd jos, într-o imobilitate rigidă şi cu expresia chipului înţepenită ; avînd aerv.l că nu se gîndeşte la nimic, că nici nu ascultă, nici nu aude; ai cărei ochi ficşi lăsau să curgă fără sforţare şiroaie de lacrimi. Astfel arăta doamna de Tourvel în timp ce-i vorbeam ; dar dacă încercam să-i atrag atenţia asupra mea printr-o dezmierdare, prin gestul cel mai nevinovat, această aparentă apatie era numaidecît urmată de groază, de sufocare, de zvîrcoliri, de suspine şi din cînd în cînd de cîte un strigăt, dar de nici un cuvînt articulat.

Aceste crize se repetară de mai multe ori, şi din ce în ce mai puternice ; ultima a fost cliiar atît de violentă, îneît m-a descurajat cu desăvîrşire şi m-am temut o clipă că am repurtat o victorie inutilă. Am recurs la obişnuitele locuri comune ; printre care se afla şi acesta : „Eşti atît de disperată pentru că ai făcut fericirea mea ?“ L-a cuvîntul acesta, femeia adorabilă se întoarse către mine ; şi chipul ei, deşi încă puţin rătăcit, ^şi recăpătase totuşi expresia îngerească. „Fericirea dumitale ?“ îmi spuse. îmi ghiceşti

răspunsul. „Eşti aşadar fericit ?“ Mi-am reînnoit protestările. „Fericit prin mine !“ Am adăugat laudele şi vorbele drăgăstoase. în timp ce vorbeam, tot trupul ei se înmlădia ; recăzu cu moliciune, rezemată de fotoliu ; şi lăsîndu-mi o mînă pe care îndrăznisem s-o iau spuse i „Simt că acest gînd mă consolează şi mă uşurează“.
îţi dai seama că odată găsit făgaşul nu l-am mai părăsit ; era cu adevărat cel bun, şi poate singurul. Astfel, cînd am încercat un al doilea succes, am întîmpinat la început oarecare rezistenţă, şi ceea ce se petrecuse mai înainte mă făcea circumspect : dar invocînd în ajutorul meu aceeaşi idee a fericirii mele, am simţit pe dată efectcle ei favora

bile : „Ai dreptate, îmi spuse duioasa persoană; nu mai pot îndura viaţa decît în măsura în care va servi să te facă fericit. Mă consacru în întregime acestui ţel : din acest moment voi fi a ta şi nu vei mai întîmpina din partea mea nici refuz, nici regrete." Cu această candoare naivă sau sublimă mi-a sporit fericirea, împărtăşind-o. Beţia a fost totală şi reciprocă ; şi pentru prima oară a mea a supravieţuit plăcerii. N-am plecat din braţele ei decît ca să-i cad la picioare şi să-i jur o dragoste veşnică ; şi trebuie să-ţi mărturisesc totul: credeam tot ce spuneam. In sfîrşit, chiar după ce ne-am despărţit, gîndul ei nu mă părăsea, şi a trebuit să fac sforţări ca să mi-l pot îndrepta în altă parte.

Ah ! de ce nu eşti aici ca sâ cumpăneşti măcar farmecul acţiunii cu acela al recompensei ? Dar nu pierd nimic aşteptînd, nu-i aşa ? şi nădăjduiesc că pot să consider ca stabilită între noi fericita combinaţie pe care ţi-am propus-o în ultima mea scrisoare. După cum vezi, mă ţin de cuvînt şi, după cum ţi-am făgăduit, treburile mele vor fi destul de înaintate ca să pot să-ţi dau o parte din timpul meu. Grăbeşte-te deci să-l expediezi pe molîul acela de Belleroche şi lasă-l în pace pe dulceagul de Danceny, ca să nu te mai ocupi decît de mine.

Dar ce poţi face oare acolo la ţară, că nici măcar nu-mi răspunzi ? Nu ştii ce poftă aş avea să te cert! Dar fericirea te face îngăduitor. Şi apoi, nu uit că, rînduindu-mă printre pretendenţii la dragostea dumitale, trebuie să mă supun iar micilor dumitale fantezii. Ia aminte totuşi că noul amant nu vrea s piardă nimic din vechile drepturi ale prietenului.

Rămîi cu bine, ca pe vremuri... *Da, te las cu bine, îngerul meu ! îţi trimit toate sărutările dragostei.*

Paris, *29 octombrie 11”*

P.S. Ştii că Prevan, după luna lui de închisoare, a fost silit să-şi părăsească regimentul ŞCRISOAREA a astăzi, vestea aceasta s-a răspîndifc în tot Parisul. într-adevăr, iată-1 crunt pedepsit pentru o vină pe care n-a avut-o, şi succesul dumitale este desăvirşit !

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel

CXXXIII

Ţi-aş fi răspuns mai curînd, scumpa mea copilă, dacă oboseala pricinuită de ultima mea scrisoare nu mi-ar fi redeşteptat durerile ; astfel incit în ultimele zile nici nu m-am mai putut folosi de braţul meu. Doream să-ţi mulţumesc cît mai grabnic pentru veştile bune ce mi-ai dat cu privire la nepotul meu şi nu mai puţin să te felicit sincer şi pe dumneata. Cu drept cuvînt, sîntem siliţi să recunoaştem aici mîna Providenţei care, atingînd pe una, l-a salvat de asemenea şi pe celălalt. Da, draga mea, Dumnezeu, care nu voia decît să te încerce, te-a sprijinit în clipa în care puterile îţi erau sleite ; şi în pofida cîrtelilor dumitale, ar trebui mai degrabă să-i aduci laude. îmi dau bine seama că ţi-ar fi plăcut ca hotărîrea aceasta să o fi luat mai întîi dumneata, şi că aceea a lui Valmont să-i fi fost doar urmarea ; în felul acesta, parcă, drepturile sexului nostru ar fi fost, omeneşte vorbind, mai bine păstrate, şi noi nu vrem să pierdem nici unul ! Dar ce înseamnă considerentele acestea uşuratece, pe lîngă ţelurile importante ce au fost împlinite? Cel ce scapă dintr-un naufragiu se plînge oare că nu şi-a putut alege mijloacele ?

în curînd vei afla, copila mea, că suferinţele de care te temi se vor alina de la sine ; şi chiar dacă ele ar trebui să stăruiască mereu tot atît de mari, îţi vei da seama că vor fi mai uşor de îndurat decît

remuşcările crimei si dispreţul de tine însăţi. Degeaba ţi-aş fi vorbit mai înainte cu această aparentă severitate : dragostea este un sentiment de sine stătător, pe care prudenţa poate să-l evite, dar nu să-l înfrîngă ; şi care din moment ce s-a născut, nu mai moare decît de propria lui moarte, sau din lipsă totală de speranţă. Cazul acesta din urmă, în care te afli, îmi dă curajul şi dreptul să-ţi spun părerea mea fără înconjur. E crud să sperii pe un bolnav fără speranţe şi căruia nu-i mai putem da decît consolări şi leacuri amăgitoare : dar e cuminte să lămureşti pe un convalescent în privinţa primejdiilor care-1 ameninţau, pentru a-i inspira prudenta de care are nevoie şi supunerea la sfaturile care pot încă să-i fie necesare.

Deoarece m-ai ales să-ţi fiu medic, iţi vorbesc în această calitate, şi-ţi spun că micile neplăceri pe care le simţi acum, şi care poate cer anumite leacuri, nu înseamnă nimic în comparaţie cu îngrozitoarea boală de a cărei vindecare iată-te acum sigură. Şi apoi, fiind prietena dumitale, îmi voi îngădui, ca prietenă a unei femei rezonabile şi virtuoase, să adaug că pasiunea aceasta care te subjugase, atît de nenorocită prin ea însăşi, era şi mai nenorocită prin obiectul ei. Dacă trebuie să cred ce mi se spune, nepotul meu, pe care mărturisesc că-1 iubesc poate cu slăbiciune, şi care întruneşte într-adevăr multe calităţi vrednice de laudă şi mult farmec, nu e totuşi nici lipsit de primejdie pecitru femei, nici cu totul nevinovat faţă de ele, şi-i place deopotrivă şi să le seducă şi să le piardă. Sînt sigură că l-ai fi convertit. Nici o femeie, fără îndoială, nu ar fi fost vreodată mai vrednică de asemenea faptă : dar atitea altele şi-au făcut iluzii, a căror speranţă a fost înşelată, incit prefer să te ştiu scutită de această eventualitate. *Castelul... 30 octombrie 17 ''*

Gîndeşte-te acum, draga mea, că în locul atîtor primejdii de care erai ameninţată, vei avea, pe lîngă împăcarea conştiinţei şi propria dumitale linişte, satisfacţia de a fi fost principala cauză a fericitei întoarceri a lui Valmont pe calea cea bună. Eu, cel puţin, nu mă îndoiesc că faptul acesta, în mare parte, e opera curajoasei dumitale rezistenţe şi că o clipă de slăbiciune din partea dumitale l-ar fi lăsat poate pe nepotul meu într-o veşnică rătăcire. îmi place să gîndesc astfel şi doresc ca şi dumneata sâ gîndeşti la fel; vei afla într-asta primele dumitale consolări iar eu noi temeiuri de a te iubi şi mai mult.

Te aştept aici, pe curînd, drăguţa mea fată, aşa după cum mă vesteşti. Vino să-ţi regăseşti liniştea şi fericirea pe aceleaşi locuri pe unde le-ai pierdut; vino mai ales să te bucuri, alături de duioasa dumitale mamă, că ţi-ai ţinut atît de bine cuvîntul pe care i l-ai dat, de-a nu face nimic nevrednic de dumneata şi de ea!

Marchiza de Merteuil către vicontele de Valmont

SCRISOAREA a CINCIA

Daci n-am răspuns, viconte, scrisorii dumitale din ziua de 19, nu e din pricină că nu aş fi avut timp : ci pur şi simplu din pricină câ scrisoarea m-a indispus şi am socotit că este lipsită de bun-simţ. Am crezut deci că ce aveam mai bun de făcut era s-o dau uitării; dar fiindcă revii asupra ei şi pari să ţii la ideile cuprinse în ea, şi fiindcă iei tăcerea mea drept o consimţire, trebuie să-ţi spun limpede părerea mea.

Am putut avea uneori pretenţia să înlocuiesc eu singură un întreg serai ; dar niciodată nu mi-a trecut prin cap să fac parte din el. Credeam că ştii acest lucru. Cel puţin acum cind nu-1 mai poţi ignora, îţi vei da

uşor seama cît de ridicolă a trebuit să-mi pară propunerea dumitale. Da, eu ! să-mi sacrific o preferinţă, şi încă o preferinţă nouă, ca să mă ocup de dumneata ? Şi ca să mă ocup în ce fel de dumneata ? aşteptind ca o sclavă supusă rîndul meu la sublimele favoruri ale *înălţimii Voastre.* **De exemplu, atunci cînd vei dori să inlocuieşti o clipă acel** *farmec necunoscut,* **pe care** *numai adorabila, dimna* **doamnă de Tourvel te-a făcut să-1 resimţi, sau cînd te vei teme să comproniiţi faţă de** *atrăgătoarea Cecile* **ideea superioară pe care eşti încintat că ea o păstrează despre dumneata; coborîndu-te atunci pînă la mine, vei porni în căutarea unor plăceri mai puţin intense, ce-i drept, dar fără consecinţe ; şi nepreţuitele dumitale amabilităţi, deşi cam rare, vor trebui să prisosească fericirii mele !**

Fireşte, ai o bună părere despre dumneata : dar, pe cît se pare, nici eu nu prea dau dovadă de modestie ; şi oricît m-aş privi în oglindă, nu mă văd chiar atît de decăzută. E poate un cusur al meu, dar te previn că mai am şi altele.

Am mai cu seamă pe acela de a crede că *şcolarul, dulceagul* **acela de Danceny, cu gîndul numai la mine, jertfindu-mi, fără să-şi facă dintr-asta vreun merit, cea dintîi pkasiune a lui mai înainte chiar de a o fi împlinit, şi iubindu-mă, în sfîrşit, cum se iubeşte la virsta lui, ar putea.**

în ciuda celor douăzeci de ani ai lui, să contribuie cu mai mult succes decit dumneata la fericirea şi la plăcerile mele. îmi îngădui chiar să adaug că dacă mi-ar trece prin gînd să-i dau un adjunct, acela n-ai li dumneata, cel puţin deocamdată.

Şi de ce, mă rog ? mă vei întreba. Mai întîi, s-ar putea foarte bine să nu am nici un motiv, deoarece capriciul care m-ar face să te prefer pe dumneata poate tot atît de bine să mă facă să te înlătur. Din politeţe, vreau totuşi să-ţi expun motivele mele. Mi se pare

că asta te-ar sili să-mi faci prea multe sacrificii, iar eu, în loc să-ţi fiu recunoscătoare, cum de bună seamă te-ai aştepta, aş fi în stare să cred că tot dumneata îmi datorezi recunoştinţă ! Vezi, aşadar, că fiind atît de departe unul de celălalt prin felul nostru de a judeca, nu ne putem apropia nici intr-un chip ; şi mă tem că-mi va trebui mult timp, chiar foarte mult, pînă să-mi schimb părerile. Cînd mă voi fi îndreptat, îţi făgăduiesc să te anunţ. Pînă atunci, crede-mă, descurcă-te cum ştii şi păstrează-ţi sărutările : slavă Domnului, ai ce face cu ele!...

Mă laşi cu bine, ca altădată, **spui ? Dar altădată mi se pare că făceai mai mult caz de mine ; nu mă destinaseşi cu totul rolurilor de mîna a treia ; şi, mai ales, binevoiai să aştepţi ca eu să spun da, înainte de a fi sigur de con- simţămintul meu. Nu te supăra dacă în loc să-ţi spun şi eu „rămîi cu bine“, ca pe vremuri, îţi spun „rămîi cu bine, ca acuma".**

Sluga dumitale, domnule viconte.

Castelul... 31 octombrie 17”

SCRISOAREA a CXXVIII-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Am primit abia ieri, doamnă, răspunsul dumneavoastră sosit prea tirziu. M-ar fi ucis pe loc, dacă aş mai fi putut dispune de viaţa mea : dar altcineva a pus stăpiniie pe ea ;
şi acela este domnul de Valmont. Vedeţi că nu vă ascund nimic. Şi dacă nu mă veţi mai găsi vrednică de prietenia dumneavoastră, mi-e mai puţin teamă s-o pierd decît s-o înşel. Tot ce pot să vă spun este că, silită de către domnul de Valmont să aleg între moartea şi fericirea lui, m-am hotărit pentru

aceasta din urmă. Nici nu mă laud, nici nu mă acuz : spun numai ceea ce este.

Vă veţi da lesne seama acum ce impresie a trebuit să-mi facă scrisoarea dumneavoastră şi adevărurile severe pe cere le conţine. Să nu credeţi, totuşi, că a putut să-mi stîrnească vreun regret, sau că ar putea vreodată să mă facă să-mi schimb sentimentele sau purtarea. Asta nu înseamnă că nu am momente îngrozitoare : dar cînd inima mi-e mai sfîşiată, cînd mi-e teamă că n-o să-mi mai pot îndura chinurile, îmi spun : Valmont e fericit. Şi totul dispare în faţa acestui gînd, sau mai degrabă totul se preface în bucurie.

Aşadar, m-am consacrat nepotului dumneavoastră ; pentru el mi-am pierdut sufletul. El a devenit centrul tuturor gîndurilor, tuturor sentimentelor şi faptelor mele. Atita timp cît viaţa mea va folosi fericirii lui, îmi va fi preţioasă şi mie şi mă voi gîndi că am avut noroc. Dacă într-o bună zi, el îşi va schimba părerea... nu va auzi de la mine nici plîngeri, nici reproşuri. Am îndrăznit de pe acum să-mi îndrept ochii asupra acestui moment fatal şi hotărîrea mea e luată.

Vedeţi deci cît de puţin poate să mă atingă teama pe care păreţi s-o aveţi că într-o zi domnul de Valmont ar voi să mă piardă ; ca să facă acest lucru va trebui să nu mă mai iubească ; cum s-ar putea atunci să-mi mai pese de nişte reproşuri zadarnice, pe care nici nu le voi mai auzi ? Numai el va fi judecătorul meu. Cum nu voi fi trăit decît pentru el, în el îmi voi adinei amintirile ; şi dacă va fi nevoit să recunoască că l-am iubit, voi fi pe deplin dezvinovăţită.

Iată, doamnă, mi-am deschis inima ca să citiţi în ea. Am preferat nenorocirea de a pierde stima dumneavoastră prin sinceritatea mea, aceleia de a mă arăta nevrednică de ea printr-o minciună

4
3
4

înjositoare. Mi s-a părut că datorez această desăvîrşită încredere bunăvoinţei ce mi-aţi arătat pînă acum. A mai adăuga un cuvînt v-ar putea da de

SCRISOAREA a CXXXII-a

bănuit că am trulia de a mi mai bizui încă pe ea, cînd dimpotrivă, mă pedepsesc singură incetînd de-a o mai pretinde.

Rămîn, cu tot respectul, doamnă, a dumneavoastră umilă şi preasupusă slugă.

Paris, *1 noiembrie 17"*

SCRISOAREA a CXXIX-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Spune-mi, scumpa mea, de unde-ţi vine tonul acesta acru şi zeflemitor pe care-1 foloseşti in ultima dumitale scrisoare ? Ce crimă am săvîrşit, pe cît se pare fără să-mi dau seama, şi care te-a supărat atît de mult ? îmi reproşezi că am avut aerul de a fi sigur de consimţămîntul dumitale, mai înainte chiar de a-l fi obţinut: dar credeam că ceea ce putea părea in ochii lumii o îndrăzneală, între noi nu putea fi socotit decit drept o dovadă de încredere. Şi de cînd, mă rog, acest sentiment dăunează prieteniei sau dragostei ? Contopind speranţa cu dorinţa, n-am făcut decît să cedez îndemnului firesc care ne face să vrem tot-deauna locul cel mai aproape de fericirea pe care o căutăm ; şi ai luat drept un rezultat al trufiei ceea ce nu era decît efectul zelului meu. Ştiu prea bine că uzanţele au introdus în cazul acesta o îndoială cuviincioasă : dar ştii de asemenea şi dumneata că asta nu-i decit o formulă, un simplu protocol; şi mi se pare că eram îndreptăţit să cred că aceste mici precauţiuni nu mai aveau ce căuta între noi.

Mi se pare chiar că purtarea aceasta sinceră şi liberă, cînd se bazează pe o veche legătură, e preferabilă unor serbede complimente care strică adesea tot hazul dragostei. De altminteri, poate că preţul pe care-1 atribui eu la toate astea nu provine decît de la acela pe care-1 leg de fericirea ce mi le aminteşte : tocmai de aceea, însă, mi-ar fi şi mai penibil să văd că dumneata socoteşti altfel.

Iată, totuşi, singura mea vină : căci nu-mi închipui că le-ai putut gîndi serios că există o singură femeie pe lume pe care s-o consider preferabilă dumitale ; şi încă şi mai puţin că am putut să te preţuiesc In felul jignitor cum

te prefaci a crede. Te-ai cercetat sub raportul acesta, îmi spui, şi nu te-ai găsit chiar atît de decăzută. Cred şi eu. şi asta dovedeşte doar că oglinda dumitale e bună. Dar n-ai fi putut trage mai uşor şi mai pe bună dreptate concluzia că, desigur, nu te socoteam astfel nici eu ?

Caut zadarnic o cauză acestei ciudate idei. Am totuşi impresia că mai mult sau mai puţin provine din pricina laudelor pe care mi-am îngăduit să le aduc altor femei. Deduc asta cel puţin din felul insistent în care scoţi în evidenţă epitetele de *adorabilă,* **de** *îngerească,* **de** *atrăgătoare,* **pe care le-am folosit vorbindu-ţi de doamna de Tourvel sau de tînăra Volanges. Dar nu ştii oare că aceste cuvinte, spuse mai mult la întîmplare decît în mod cugetat, exprimă nu atît importanţa pe care i-o dai persoanei cît starea în care te afli cînd vorbeşti despre ea ? Şi dacă, totuşi, chiar in clipa cînd eram atît de impresionat de una sau de cealaltă, te doream tot atît de mult şi pe dumneata, dacă îţi acordam chiar o preferinţă evidentă faţă de amîndouă, de vreme ce nu puteam reînnoi vechea noastră legătură decît în dauna celorlalte două, nu cred că ar fi intr-asta vreun motiv de reproş.**

Nu mi-ar veni mai greu să mă justific în privinţa *farmecului necunoscut* **care de asemenea pare să te fi iritat puţin : în primul rînd, prin faptul că e necunoscut, nu urmează neapărat că e şi mai puternic! Ei! cirie ar putea să te întreacă în arta de a face ca plăcerile încântătoare pe care le oferi să pară totdeauna noi şi tot mai vii ? Voiam să spun doar că farmecul acela era de un fel pe care nu-1 încercasem încă ; dar aceasta nu înseamnă că-i acordam întîietaiea; şi adăugasem, ceea ce îţi repet şi acum, că oricare ar fi el, voi şti să-l combat şi să-l înfrîng. Aş face-o cu şi mai multă rîvnă dacă aş putea vedea intr-asta un omagiu la adresa dumitale.**

Cît despre mica Cecile* mi se pare de prisos să-ţi mai vorbesc de ea. Cred că n-ai uitat că numai la cererea dumitale am început să mă ocup de copila aceasta, iar acum, ca să mă descotorosesc de ea, nu aştept decît ordinul

dumitale. Intr-adevăr, i-am apreciat nevinovăţia şi frăgezimea ; am putut chiar să cred la un moment dat că e atrăgătoare, deoarece totdeauna te complaci întrucîtva în ceea ce consideri că este opera ta : dar, desigur, fata aceasta nu are în nici o privinţă destule calităţi ca să reţină atenţia cuiva.

Şi acum, draga mea prietenă, fac apel la sentimentul dumitale de dreptate, la primele atenţii pe care le-ai avut faţă de mine, la lunga şi desăvîrşita noastră prietenie, la deplina încredere care de atunci ne-a unit : am meritat oare tonul acela aspru cu care-mi vorbeşti ? Ce uşor m-ai putea despăgubi, numai să vrei! Spune numai o vorbă şi vei vedea dacă toate farmecele şi atracţiile din lume mă vor mai reţine aici, nu o zi, dar nici măcar un minut. Voi zbura la picioarele dumitale ca să-ţi dovedesc de o mie de ori şi în mii de chipuri că eşti, că vei fi totdeauna, adevărata stăpînă a inimii mele.

Rămîi cu bine, scumpa mea ; aştept răspunsul dumitale cu mare nerăbdare.

Paris, 3 *noiembrie 17”*

SCRISOAREA *a* CXXX-a

Doamna de Rosemonde către preşedinta de Tourvel

Şi de ce oare, drăguţa mea, nu mai vrei să fii fata mea ? De ce vrei parcă să mă înştiinţezi că orice corespondenţă va înceta intre noi ? Ca să mă pedepseşti oare că nu am ghicit ceea ce nu părea de loc verosimil ? Sau poate crezi că am vrut cu tot dinadinsul să te mîhnesc ? Nu, îţi cunosc prea bine inima ca să pot crede că ea gîndeşte astfel despre mine. De aceea, supărarea pe care mi-a pricinuit-o scrisoarea dumitale se referă mai puţin la mine decît la dumneata.

O ! tînăra mea prietenă ! ţi-o spun cu durere : prea eşti vrednică de a fi iubită ca să te poată face fericită vreodată dragostea. Ce femeie delicată şi sensibilă nu şi-a

găsit nenorocirea în sentimentul acesta care îi făgăduia atîta fericire ! Ştiu ei oare bărbaţii să aprecieze pe femeia pe care o posedă ?

Aceasta nu înseamnă că mulţi dintre ei nu ar fi corecţi în felul lor de a se purta şi statornici în afecţiunea lor : dar, chiar dintre aceştia, ce puţini sînt aceia care ştiu să fie la unison cu inima noastră ! Să nu crezi, draga mea copilă, că dragostea lor se aseamănă cu a noastră. Cunosc şi ei acelaşi delir ; adesea chiar pun mai multă patimă decît noi ; dar nu cunosc afecţiunea aceea plină de îngrijorare, solicitudinea delicată care dă naştere la atenţii duioase şi continui, a căror singură ţintă este fiinţa iubită. Bărbatul se bucură de fericirea pe care o simte, pe cînd femeia de aceea pe care o procură. Deosebirea aceasta atît de esenţială, dar atît de puţin luată în seamă, influenţează totuşi într-un fel foarte evident întreaga lor purtare şi a unuia şi a celuilalt. Bucuria unuia vine de la împlinirea dorinţelor, a celuilalt de la trezirea lor. A plăcea nu esic pentru el .tiecît un mijloc de succes, în vreme ce pentru ea e însuşi succesul. Şi cochetăria, atît de adesea reproşată femeilor, nu e decît o exagerare a acestui fel de a simţi, şi tocmai prin aceea dovedindu-i existenţa. în sfîrşit, atracţia aceea exclusivă care caracterizează cu deosebire dragostea, la bărbat, nu e decit o preferinţă slujind cel mult să mărească plăcerea, pe care alt obiect ar slăbi-o poate, dar n-ar distruge-o ; în vreme ce la femei, ea este un sentiment adînc care nu numai că anihilează orice dorinţă străină, dar care, mai puternic decît înclinaţiile firii, iese de sub stăpînirea acestora şi nu le mai îngăduie să simtă decît repulsie şi dezgust chiar şi acolo unde ne-am putea aştepta la voluptate.

Şi să nu crezi, cumva, că unele excepţii, mai mult sau mai puţin numeroase şi care s-ar putea cita, pot să infirme aceste adevăruri generale ! Ele au drept sprijin opinia publică şi aceasta numai pentru bărbaţi a deosebit infidelitatea de nestatornicie : distincţie de care ei se mîndresc, în loc să se ruşineze şi care, în ce priveşte sexul nostru, nu a fost adoptată vreodată decît de acele femei

depravate, care sînt ruşinea lui, şi cărora orice mijloc le pare bun dacă le poate scăpa de sentimentul penibil al josniciei lor.

T

Am crezut, scumpa mea, că reflecţiile acestea ţi-ar putea fi de folos ca să le opui ideilor himerice ale unei fericiri perfecte, cu care dragostea mai totdeauna amăgeşte imaginaţia noastră : speranţă înşelătoare, la care ţii chiar şi atunci cînd te vezi silit s-o părăseşti, şi a cărei pierdere întăreşte şi înmulţeşte supărările, şi altminteri prea reale, inerente unei pasiuni puternice ! Sarcina aceasta de a-ţi alina suferinţele sau de a face să le scadă numărul este singura pe care doresc, pe care pot s-o îndeplinesc în momentul acesta. în bolile fără de leac, sfaturile nu pot privi decît regimul. Tot ce-ţi.cer e să-ţi aminteşti, că a compătimi un bolnav nu înseamnă a-l dojeni. Ce sîntem noi oare, ca să ne dojenim unii pe alţii ? Să lăsăm dreptul de a judeca numai aceluia care poate citi în sufletele noastre ; şi îndrăznesc chiar să cred că în ochii lui părinteşti, un număr mare de virtuţi poate răscumpăra o slăbiciune.

Te conjur însă, scumpa mea prietenă, păzeşte-te mai cu seamă de acele hotăriri violente, care dau dovadă mai puţin de tărie decît de totală descurajare: nu uita că făcînd pe altul posesorul existenţei dumitale, ca să întrebuinţez expresia fie care te slujeşti, nu poţi totuşi păgubi pe prietenii vechi de drepturile pe care le aveau dinainte şi pe care nu vor înceta niciodată să le revendice.

Rămîi cu bine, fiica mea scumpă ; gîndeşte-te uneori la iubitoarea dumitale mamă şi fii încredinţată că totdeauna şi mai presus de orice vei rămîne în gîndurile mele cele mai scumpe.

Castelul de... 4 noiembrie 17"

$
4
2

SCRISOAREA a CXXXI-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont

De minune, viconte, de data aceasta sînt mai mulţumită de dumneata decît data trecută ; dar acum, să vorbim prieteneşte, şi sper să te conving că, atît pentru dumneata cît şi pentru mine, aranjamentul pe care il doreşti ar fi o adevărată nebunie.

N-ai remarcat pînă acum că plăcerea, care este fără îndoială singurul mobil al unirii celor două sexe, nu e totuşi suficientă ca să stabilească o legătură între ele ? şi că, dacă este precedată de dorinţa care apropie, nu-i mai puţin urmată de dezgustul care respinge ? E o lege a naturii pe care numai dragostea poate s-o schimbe; şi dragostea, poţi oare s-o ai cînd doreşti ? totuşi ai totdeauna nevoie de ea : şi aceasta ne-ar pune într-adevăr într-o mare încurcătură, dacă n-am fi băgat de seamă, din fericire, că e de ajuns să existe numai dintr-o parte. Dificultatea s-a redus astfel la jumătate, şi chiar fără mare pierdere ; într-adevăr, unul se bucură de fericirea de a iubi, iar celălalt de aceea de a plăcea, mai puţin vie, ce-i drept, dar căreia i se adaugă plăcerea de a înşela, ceea ce realizea2ă echilibrul; şi totul se aranjează.

Dar spune-mi, viconte, care din noi doi îşi va lua sarcina să înşele pe celălalt ? Cunoşti povestea celor doi pungaşi care s-au recunoscut în timp ce jucau : Nu izbutim nimic unul contra celuilalt, au spus ei, să plătim cărţile pe din două ; şi n-au mai jucat împreună. Să urmăm, crede-rnă, acest înţelept exemplu şi să nu pierdem împreună un timp pe care l-am putea atît de bine folosi în altă parte.

Ca să-ţi dovedesc că interesul dumitale mă călăuzeşte tot atîta cît şi al meu şi că nu mă las minată nici de resentiment, nici de capricii, nu-ţi refuz preţul stabilit între noi : îmi dau perfect de bine seama că pentru o singură seară avem cu prisosinţă tot ce ne trebuie ; şi nu mă îndoiesc că vom şti să o

înfrumuseţăm destul ca să nu-i vedem sfîrşitul decît cu regret. Dar să nu uităm că acest regret e necesar fericirii; şi oriclt ar fi de dulce iluzia noastră, să nu credem că ar putea fi şi durabilă.

După cum vezi mă execut la rîndul meu, şi chiar înainte de a te fi achitat faţă de mine: fiindcă■ trebuia să am prima scrisoare a divinei mironosiţe ; şi totuşi, fie din pricină că ţii încă la ea, fie că ai uitat condiţiile unei

tocmeli care te interesează poate mai puţin decît ai vrea să mă laşi să cred. nu am primit nimic, absolut nimic. Cu toate acestea, ori mă înşel, ori duioasa evlavioasă trebuie să scrie mult : căci ce poate face cînd e singură ? De bună seamă că nu-i trece prin minte să se distreze. Dacă aş vrea, aş putea prin urmare să-ţi fac cîteva reproşuri ; dar le trec sub tăcere ca despăgubire pentru harţagul de care poate că am dat dovadă în ultima mea scrisoare.

Acum, viconte, nu-mi rămîne decît să-ţi fac o rugăminte, si ea te priveşte deopotrivă pe dumneata ca şi pc mine : sâ amînănfc clipa aceea pe care poate o doresc cît şi dumneata, dar care, pe cît îmi pare, ar trebui amînată pînă la înapoierea mea la oraş. Pe de o parte, aici nu am avea libertatea necesară, iar pe de alta m-ar expune la unele riscuri : i-ar fi de ajuns un pic de gelozie nefericitului aceluia de Belleroche, de care acum nu mă mai leagă decît un fir de aţă, ca sâ se simtă şi mai prins de mine. De pe acum dragostea mea îi cere sforţări peste puterile lui: încît, acum, pun tot atîta prudenţă cîtă răutate în dezmierdările cu care îl copleşesc. Dar, totodată, îţi dai seama că acesta nu ar fi un sacrificiu vrednic de dumneata ! O infidelitate reciprocă ar avea mult mai mult farmec.

Ştii că uneori îmi pare chiar rău că am ajuns să ne vedem reduşi la astfel de expediente. în vremea cînd ne iubeam, căci cred că ne-am iubit, eram fericită ; iar dumneata, viconle !... Dar de ce să ne mai gîndim la o fericire care nu se mai poate întoarce ? Nu, orice ai spune, nu se mai poate întoarce. Mai întîi, pentru că ţi-aş cere sacrificii pe care desigur nu ai putea sau nu ai vrea să mi le faci şi pe care, de altminteri, s-ar putea prea bine să nu le merit, şi apoi, cum să te.reţin ? O ! nu, nu, nici nu vreau să mă gîndesc la aşa ceva : şi, în ciuda plăcerii pe care o simt în momentul acesta scriindu-ţi, prefer să te părăsesc brusc.

Castelul... 6 *noiembrie 17 ' '*

Cu bine, viconte.

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Pătrunsă, doamnă, de bunătatea ce-mi arătaţi, m-aş lâsa în voia ei cu totul, dacă nu m-ar reţine, întrucîtva, teama de a o profana, acceptînd-o. De ce trebuie oare, atunci cînd ea mi-e atît de preţioasă, să simt totodată că nu mai sînt vrednică de ea ? Ah ! voi îndrăzni cel puţin să vă arăt recunoştinţa mea ; voi admira mai ales acea virtute îngăduitoare care nu află slăbiciunile noastre decît ca să le compătimească şi al cărei farmec puternic mai poate stăpîni într-un fel atît de blînd şi de temeinic inimile, chiar cînd ele cunosc farmecul dragostei.

Dar merit eu o prietenie care nu mai e îndestulătoare fericirii mele ? Tot astfel spun şi despre sfaturile dumneavoastră ; le cunosc preţul, dar nu le pot urma. Şi cum să nu cred într-o fericire desăvîrşilă, de vreme ce o simt în clipa aceasta ? Da, dacă bărbaţii sînt aşa precum spuneţi, trebuie să fugi de ei, sînt vrednici de ură ; dar atunci cît de puţin le seamănă Valmont ! Dacă, la fel cu ceilalţi, este şi el stăpînit de acea pasiune violentă pe care o numiţi pornire pătimaşă, cît de depăşită este ea de excesul delicateţei sale ! O, scumpa mea prietenă ! îmi spuneţi că vreţi să-mi împărtăşiţi suferinţele, bucuraţi-vă atunci de fericirea mea ; o datorez dragostei, şi e cu atît mai mare din pricina fiinţei pe care-o iubesc! Vă iubiţi nepotul, spuneţi, poate cu slăbiciune ? Ah! Dacă l-aţi cunoaşte ca mine ! îl iubesc cu idolatrie şi totuşi mai puţin decît merită. Fără îndoială că a putut să se lase tîrît de unele rătăciri, o mărturiseşte chiar el; dar cine vreodată a cunoscut mai bine decît el adevărata dragoste ? Ce v-aş putea spune mai mult ? O simte aşa precum o inspiră.

Veţi crede poate că e vorba de una din acele *idei himerice cu care dragostea mai totdeauna amăgeşte imaginaţia noastră ;* **dar în cazul acesta, de ce a devenit mai afectuos, mai prevenitor de cînd nu mai are nimic de obţinut ? înainte, vedeam la el, mărturisesc, un aer chibzuit,**

reţinut, care rareori îl părăsea şi care adesea îmi deştepta In minte, fără să vreau, chipul fals şi crud in care-mi fusese înfăţişat. Dar de cînd se poate lăsa în voia pornirilor inimii sale, parcă ar ghici toate dorinţele mele. Cine ştie dacă nu eram sortiţi unul pentru altul! dacă această fericire ar fi necesară fericirii lui nu mi-era hărăzită ! Ah ! dacă e o iluzie, mai bine să mor înainte ca ea să dispară. Ba nu ; vreau să trăiesc ca să-l pot iubi mai departe, ca să-l ador. De ce-ar înceta oare sâ mă iubească ? Pe care altă femeie ar face-o mai fericită decît pe mine ? Şi, o simt din propria mea experienţă, fericirea aceasta pe care o trezeşti e legătura cea mai trainică, singura care te înlănţuieşte cu adevărat. Da, e sentimentul acela încîntător, care înnobilează dragostea, care o purifică intr-un fel şi o face cu adevărat vrednică de un suflet gingaş şi generos cum e acela al lui Valmont.

Vă las cu bine, scumpa, respectabila şi îngăduitoarea mea prietenă. Zadarnic aş vrea să vă scriu mai mult ; e ora cînd a făgăduit că vine, şi oricare alt gînd mă părăseşte. Iertare ! ştiu însă că dumneavoastră doriţi fericirea mea, şi ea e atît de mare în clipa aceasta, încît abia sînt în stare s-o simt.

Paris, 7 noiembrie 17”

SCRISOAREA a CXXXIII-a

SCRISOAREA a CXXXIII-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuil

Care sînt, scumpa mea, sacrificiile acelea pe care crezi că nu le-aş face, al căror preţ ar fi totuşi avantajul de a-ţi plăcea ? Spune-mi-le numai şi dacă ezit o secundă să ţi le ofer, îţi îngădui să nu le primeşti omagiul Ce prost mă judeci de un timp încoace dacă, îngăduitoare cum eşti, tot te mai îndoieşti de sentimentele mele şi de zelul meu ! Sacrificii pe care n-aş voi sau n-aş putea să le fac ! Aşadar mă crezi îndrăgostit, subjugat ? Şi preţul pe care l-am acordat

succesului, bănuieşli oare că l-am legat de persoană ? Ah ! slavă Domnului, nu am ajuns încă aici, şi sînt dispus să ţi-o dovedesc. Da, ţi-o voi dovedi, chiar dacă ar fi împotriva doamnei de Tourvel. Desigur, după aceasta, n-o să mai poţi avea nici o îndoială.

Am putut, cred, fără să mă compromit, să consacru cîtva timp unei femei care are măcar meritul să fie aşa cum rar se întâmplă să fie o femeie. Poate că şi sezonul mort, în răstimpul căruia s-a situat ayenti.ua aceasta, m-a făcut să mă las mai stăpînit de ea ; şi chiar acum, cînd de abia reîncepe animaţia, nu-i de mirare că ea mă preocupă aproape cu totul. Dar, gîndeşte-te că nu-i decît o săptă- mînă de cînd mă bucur de rodul a trei luni de osteneli. Deseori am pierdut mai mult timp cu ceea ce merita mai puţin şi nu mă costase atît!... Şi niciodată nu ai tras dintr-asta concluzii defavorabile mie.

Şi apoi, vrei să ştii adevărata cauză a sîrguinţei mele faţă de ea ? Iat-o. Această femeie e timidă din fire ; în primele zile se îndoia într-una de fericirea ei, şi îndoiala aceasta era de ajuns să i-o tulbure : aşa încît, abia acum încep să-mi pot da seama pînă unde merge puterea mea, în direcţia aceasta. E un lucru pe care totuşi eram curios să-l aflu ; şi prilejul nu se iveşte atît de des cît se crede.

In primul rind, pentru multe femei, plăcerea e numai plăcere şi nu-i niciodată nimic altceva; şi alături de ele, oricare ar fi titlul cu care ne-ar onora, nu sîntem decît nişte factori, nişte simpli comisionari, a căror activitate le constituie tot meritul, şi dintre care cel ce face mai mult e totdeauna cel ce face mai bine.

Intr-o altă categorie, poate astăzi cea mai numeroasă, celebritatea amantului, plăcerea de a-l fi răpit unei rivale, teama de a-l pierde

la rîndul ei, preocupă aproape exclusiv pe o femeie : contribuim şi noi, mai mult sau mai puţin, cu cîte ceva, la aeest soi de fericire de care femeile se bucură ; dar fericirea asta depinde mai mult de împrejurări decit de persoană. Fericirea le vine prin noi, dar nu de la noi.

Trebuia deci să găsesc, pentru observaţiile mele, o femeie delicată şi sensibilă, pentru care dragostea să însemne totul, şi care, în dragostea însăşi să nu vadă decît pe amantul ei; a cărei emoţie, departe de a urma calea obişnuită, să pornească totdeauna din inimă, pentru a ajunge la simţuri ; o femeie pe care am văzut-o (şi nu vorbesc de prima zi) ieşind din braţele mele tristă pînă la lacrimi, pentru ca peste o clipă să regăsească voluptatea auzind un cuvînt care răspundea la ceva din sufletul ei. O femeie, în sfîrşit, care să aibă şi candoarea aceea firească, devenită de neînvins prin obişnuinţa de a se lăsa stăpinită de ea, şi care nu-i îngăduie să ascundă nici un sentiment. Trebuie să recunoşti că astfel de femei sînt rare ; şi pot să cred că dacă nu era ea, n-aş fi întîlnit poate niciodată o fiinţă asemănătoare.

N-ar fi deci de loc de mirare dacă ea m-ar ţine mai mult decît alta ; şi dacă experienţa pe care vreau s-o încerc asupra ei cere să o fac fericită, dt se poate de fericită, de ce n-aş face-o, de vreme ce, mai cu seamă, aceasta îmi serveşte, în loc să mă stinghereaască ? Dar prin faptul că spiritul e ocupat, urmează neapărat că şi inima e robită ? Nu, fără îndoială. De aceea preţul ps care nu tăgăduiesc că-1 dau acestei aventuri nu mă va împiedica să alerg după altele, sau chiar s-o sacrific unor aventuri mai agreabile.

Sînt atît de liber, încît n-am neglijat nici măcar pe juna Volanges la care totuşi ţin atît de puţin. Peste trei zile mama ei se întoarce

cu ea la Paris ; iar eu, de ieri, am izbutit să-mi asigur mijloacele de comunicare ; cîteva bacşişuri portarului şi cîteva complimente soţiei sale au fost de ajuns. Poţi pricepe oare cum Danceny n-a fost în stare să găsească mijlocul acesta atîta de simplu ? Şi să mai spui apoi că dragostea te face ingenios ! Dimpotrivă, tîmpeşte pe aceia pe care îi domină. Şi eu să nu ştiu să mă apăr împotriva ei ? Ah ! fii liniştită. în curînd, impresia poate prea vie pe care am simţit-o voi izbuti s-o slăbesc împârţind-o cu alta ; şi dacă o singură împărţeală nu va fi de ajuns, o voi repeta.

Asta nu mă va opri să încredinţez pe tînăra şcolăriţă discretului ei amant, de îndată ce vei găsi de cuviinţă. Mi *se* **pare că nu mai ai nici un motiv să te opui ; iar eu consimt să fac acest important serviciu sărmanului Danceny. E, într-adevăr, o nimica toată pe lîngă toate acelea pe care mi le-a făcut el mie. In momentul de faţă e foarte îngrijorat să ştie dacă va fi primit de doamna de Volanges ; îl liniştesc cît pot, asigurîndu-1 că într-un fel sau într-altul voi face fericirea lui cît de curînd : iar pînă atunci continui să mă ocup de corespondenţa pe care doreşte s-o reia după sosirea** *Cecilei lui.* **Am şi strîns şase scrisori ale sale şi voi mai avea încă una sau două înaintea fericitei zile. Se vede că băiatul acesta nu are altă ocupaţie!**

Dar să lăsăm pe copiii aceştia şi să ne întoarcem la noi, ca să mă pot ocupa numai de speranţa atît de mîn- gîietoare pe care mi-a dat-o scrisoarea dumitale. Da, negreşit, mă vei lega, şi nu ţi-aş ierta-o dacă te-ai îndoi. Am încetat oare vreodată de a-ţi fi statornic ?

Legătura noastră a fost desfăcută dar nu ruptă, aşa-zisa noastră ruptură nu a fost decît o rătăcire a imaginaţiei noastre : sentimentele noastre, interesele noastre au

rămas tot aşa de unite. Asemenea călătorului care se întoarce dezamăgit, voi recunoaşte ca şi el că părăsisem fericirea ca să alerg după iluzii, şi voi spune ca şi d'Harcourt:

Cu cit vedeam, mai mulţi străini, cu-atit îmi iubeam ţara mai mult.[1]

Nu te mai împotrivi aşadar gîndului sau mai degrabă sentimentului care te aduce la mine şi, după ce vom fi încercat toate plăcerile pe căile noastre separate, să ne bucurăm de fericirea de a simţi că nici una din ele nu e comparabilă cu aceea pe care am gustat-o împreună, şi pe care o vom regăsi încă şi mai desfătătoare !

Rămîi cu bine, fermecătoarea mea prietenă. Consimt să aştept înapoierea dumitale : grăbeşte-o însă şi nu uita cît de mult o doresc.

Paris, 8 noiembrie 17 ' '

Marchiza de Merteuil către vicontele de Valmont

Cu adevărat, viconte, eşti întocmai cum sînt copiii, în faţa cărora nu trebuie să spui nimic, şi cărora nu poţi să le arăţi un lucru fără ca ei să nu vrea imediat să-l aibă ! O simplă idee care-mi trece prin minte, asupra căreia chiar te previn că nu vreau să mă opresc, pentru simplul motiv că îţi vorbesc despre ea, dumneata abuzezi ca să-mi atragi atenţia asupra ei, să mi-o întipăreşti în minte, atunci dnd eu aş vrea s-o uit; şi să mă faci să împărtăşesc întrucîtva fără'să vreau dorinţele dumitale nechibzuite ! E oare generos din partea dumitale să mă laşi să duc singură povara prudenţei ? Ţi-o spun din nou şi mi-o repet şi mie încă şi mai des : aranjamentul pe care mi-1 propui este cu adevărat imposibil. Chiar dacă ai arăta toată generozitatea de care dai dovadă acum, crezi oare că nu am şi

eu delicateţea mea, şi că pot accepta sacrificii care ar dăuna fericirii dumitale ?

Nu-i aşa, viconte, că te amăgeşti singur în privinţa sentimentului care te leagă de doamna de Tourvel ? E dragoste, sau dragostea n-a existat niciodată : o tăgăduieşti în sute de chipuri, dar în mii de chipuri o dovedeşti. De pildă, ce înseamnă subterfugiul acesta de care te slujeşti faţă de dumneata (căci te cred sincer cu mine) şi care te face să pui pe seama intenţiei de a observa, dorinţa dumitale de a o păstra pe femeia aceasta, dorinţă pe care nu poţi nici s-o ascunzi, nici s-o combaţi ? Ca şi cum nidodată n-ai mai fi făcut pe altă femeie fericită, cu desăvîrşire fericită ! Ah ! dacă ai vreo îndoială, înseamnă că ai foarte puţină memorie ! Dar nu, nu-i asta. Pur şi simplu, inima dumitale îţi înşală mintea şi o face să găsească tot felul de motive : dar eu. care am tot interesul să nu mă las înşelată, nu mă mulţumesc aşa uşor.

Astfel, cu toate că am observai politeţea care te-a făcut să suprimi cu grijă toate cuvintele ce ţi-ai închipuit că m-au supărat, am văzut totuşi că poate fără să-ţi dai seama ai păstrat totuşi aceleaşi idei. Intr-adevăr, nu mai e vorba de adorabila, de divina doamnă de Tourvel, ci de-o *femeie uimitoare, de-o femeie delicată şi sensibilă,* **spre deosebire de oricare alta ;** *de-o femeie rară, in sfîrşit.* **şi aşa cum** *nu poţi întîlni alta la fel.* **Şi tot aşa, în privinţa acelui** *farmec necunoscut* **care nu e totodată şi** *cei mai puternic.* **Bine, fie : dar dacă nu l-ai găsit niciodată pînă acum, e de bănuit că nu-1 vei găsi nici în viitor. Şi pierderea pe care ai încerca-o n-ar fi mai puţin ireparabilă. Dai' dacă acestea nu sînt, viconte, simptome neîndoielnice ale dragostei, trebuie să renunţăm să mai găsim vreunul**

Poţi fi încredinţat că de data aceasta îţi

vorbesc fără pic de necaz. îmi făgăduisem să nu mă mai supăr ; căci am băgat bine de seamă că asta putea deveni o capcană primejdioasă. Eu zic să fim numai prieteni şi să ne mărginim la atît. Poţi însă să-mi fii recunoscător pentru curajul cu care mă apăr : da, pentru curajul meu ; căci uneori e nevoie de aşa ceva, ca sâ nu iei o hotărîre pe care o consideri greşită.

Deci, numai ca să te aduc la părerea mea, prin convingere, îţi voi răspunde la întrebarea ce-mi pui în privinţa sacrificiilor pe care le-aş pretinde şi pe care n-ai putea să le facL Mă folosesc înadins de cuvîntul acesta, *a pretinde,* **căci sînt sigură că mă vei găsi îndată cu adevărat prea pretenţioasă : dar cu atît mai bine! Departe de a mă simţi supărată de refuzul dumitale, îţi voi mulţumi. Uite, cu dumneata nu mă voi preface, cu toate că, poate, ar trebui.**

Aş pretinde aşadar, vezi ce cruzime! ca această rară, uimitoare doamnă de Tourvel să nu mai fie pentru dumneata decît o femeie obişnuită, cum de fapt şi este : căci nu trebuie să ne amăgim, farmecul pe care credem că-1 găsim în ceilalţi nu există decît în noi; şi numai dragostea înfrumuseţează atît de mult fiinţa iubită. Ceea ce îţi cer acum, oricît de imposibil ar părea, te-ai sili să mi-o făgăduieşti poate, să mi-o juri chiar; dar mărturisesc că n-aş pune temei pe vorbe goale. Nu m-aş lăsa convinsă decît de întreaga dumitale purtare.

Şi asta nu e încă totul, aş fi capricioasă. Sacrificiul tinerei Cecile, pe care mi-1 oferi cu atîta dărnicie, nu-1 voi lua în seamă. Iţi voi cere, dimpotrivă, să continui această corvoadă pînă la noi ordine din partea mea ; să zicem că, mai îngăduitoare sau mai dreaptă, îmi ajunge să dispun de sentimentele dumitale, fără să vreau să-ţi contrariez

plăcerile. Oricum ar fi, aş vrea să fiu ascultată ; şi ordinele mele ar fi foarte severe.

Nu-i mai puţin adevărat că atunci m-aş crede obligată să-ţi mulţumesc ; mai ştii ? poate chiar să te răsplătesc. Cu siguranţă, de exemplu, că aş scurta o absenţă care mi-ar deveni nesuferită. Te-aş revedea, în sfîrşit, viconte, şi te-aş revedea... cum oare ?... Dar dumneata îţi dai seama că aceasta nu-i decît o convrrsaţie, o simplă povestire a unui proiect imposibil şi nu vreau s-o uit numai eu!...

Ştii că procesul meu mă cam îngrijorează ? Am vrut, în sfîrşit, să cunosc care sînt cu adevărat şansele mele ; e drept că avocaţii mei îmi citează cîteva legi şi mai ales multe *autorităţi,* **aşa cum le numesc ei : dar eu nu văd în ele argumente atît de favorabile şi de drepte. Aproape că-mi pare rău că am refuzat să mă împac. Cu toate acestea mă liniştesc, gîndindu-mă că procurorul e dibaci, avocatul elocvent şi reclamanta frumoasă. Dacă aceste trei mijloace şi-ar pierde valoarea, ar trebui să se,schimbe tot mersul afacerilor, şi ce-ar deveni respectul pentru vechile obiceiuri ?**

Procesul acesta este pentru moment singurul lucru care mă reţine aici. Acela al lui Belleroche e terminat: sentinţă de neurmărire, cheltuieli de judecată compensate. A ajuns să regrete pînă şi balul de astă-seară, e cu adevărat regretul unui om fără de ocupaţie ! îi voi reda deplina libertate la înapoierea mea în oraş. îi fac acest dureros sacrificiu şi mă consolez cu generozitatea pe care mi-o atribuie.

Rămîi cu bine, viconte, scrie-mi dt mai des : amănuntele plăcerilor dumitale mă vor despăgubi, în parte cel puţin, de plictiselile pe care le îndur.

SCRISOAREA a CXXXV-a

încerc să vă scriu fără să ştiu încă dacă voi putea Ah ! Doamne, cînd mă gîndesc că excesul de fericire mă împiedica să isprăvesc ultima mea scrisoare ! Excesul de disperare mă copleşeşte acum; şi nu-mi lasă putere decît să simt suferinţa, nu însă s-o şi exprim.

Valmont... Valmont nu mă mai iubeşte, nu m-a iubit niciodată. Dragostea nu trece aşa. Mă înşală, mă trădează, mă jigneşte. îndur toate nenorocirile, toate umilinţele cu putinţă şi toate îmi vin de la el !

Şi să nu credeţi că e numai o bănuială : eram aşa de departe de a bănui ceva ! Nu am fericirea să mă mai pot îndoi. L-am văzut : ce-ar putea să-mi spună ca să se justifice ? Dar ce-i mai pasă ? Nici n-o să încerce... Nenorocito! reproşurile şi lacrimile tale n-o să-i producă nici o impresie. Parcă îşi mai bate capul cu tine !...

E deci adevărat că m-a sacrificat, m-a dat pradă chiar... şi cui ?... unei fiinţe josnice... Dar ce spun ? Ah ! am pierdut pînă şi dreptul de a o dispreţui. Ea şi-a trădat mai puţine îndatoriri, e mai puţin vinovată ca mine. Oh ! cît de dureros e calvarul, cînd e întovărăşit de remuş- cări ! Simt cum îmi sporesc chinurile. Adio, scumpa mea prietenă ; oricît de nevrednică m-aş fi făcut de mila dum-neavoastră, v-ar fi totuşi milă de mine dacă v-aţi putea face o idee de cît sufăr.

Mi-am recitit scrisoarea şi bag de seamă că nu vă lămureşte cu nimic ; voi încerca deci să am curajul de a vă povesti acest eveniment cumplit. S-a întîmplat ieri ; pentru prima dată de la întoarcerea mea, trebuia să iau masa în oraş. Valmont a venit să mă vadă la ora cinci ; niciodată nu mi s-a părut mai afectuos. Mi-a arătat că ideea mea de a ieşi îl supăra, şi vă daţi seama că numai- decît m-am hotărît să rămîn acasă. Cu toate acestea, după vreo două

ore, tot felul lui de a fi s-a schimbat dintr-o dată. Nu ştiu dacă mi-a scăpat ceva care i-a putut displăcea ; oricum, puţin după aceea a pretins că-şi aminteşte

4
5
4

de-o treabă care-1 silea să mă părăsească şi a plecat: nu totuşi fără să-mi fi arătat regrete foarte vii care mi-au părut afectuoase şi pe care atunci le-am crezut sincere.

Rămasa singură, am socotit de cuviinţă să nu mă mai scutesc de prima obligaţie, de vreme ce eram acum liberă de a o îndeplini. Mi-am terminat toaleta şi m-am urcat in trăsură. Din nefericire, vizitiul meu a trecut prin faţa Operei şi m-am aflat în îmbulzeala ieşirii ; am zărit la patru paşi de mine, în şirul trăsurilor de lîngă mine, pe aceea a lui Valmont. Inima a început să-mi bată, dar nu de teamă ; şi singurul meu gînd era ca trăsura mea să i-o ia înainte. Cînd colo, a lui a fost silită să dea înapoi şi aşa a ajuns lîngă a mea. M-am aplecat îndată spre el : care nu-mi fu mirarea de a vedea alături de el o fată de moravuri uşoare, bine cunoscută ca atare ! M-am retras, cum vă închipuiţi, şi asta a fost de ajuns ca să-mi zdrobească inima; dar ceea ce vă va veni greu să credeţi este că fata aceasta, probabil pusă la curent de o confidenţă odioasă, nu s-a dat la o parte de la portiera trăsurii şi a continuat să mă privească ostentativ, rîzînd cu hohote.

Cu toate că mă simţeam complet nimicită, am mers mai departe şi m-am dus acolo unde trebuia să iau masa : dar mi-a fost cu neputinţă să rămîn ; în fiecare clipă îmi venea su leşin şi mai cu seamă nu-mi puteam ţine lacrimile.

La întoarcere, am scris domnului de Valmont şi i-am trimis imediat scrisoarea; nu era acasă. Voind cu orice preţ să curm această stare ucigătoare, sau să o confirm pentru totdeauna, am trimis din nou servitorul cu ordinul să-l aştepte : dar înainte de miezul nopţii acesta se-ntoarse, spunîndu-mi că vizitiul lui, înapoindu-se acasă, i-a spus că stă pinul său

Paris, 15 noiembrie

17"

nu se va întoarce acasă toată noaptea. Azi-dimineaţă, am socotit că nu mai am altceva de făcut decît să-i cer scrisorile mele şi să-l rog să nu mai vină la mine. Am şi dat ordine în privinţa aceasta ; dar fără îndoială erau inutile. E aproape amiază ; n-a venit încă şi nici măcar n-am primit un cuvînt de la el.

Acum, scumpă prietenă, nu mai am nimic de adăugat: sînteţi informată şi-mi cunoaşteţi inima. Singura mea nădejde este că nu-mi mai rămîne multă vreme să îndurerez compătimitoarea dumneavoastră prietenie.

Paris*, 15 noiembrie 17"*

SCRISOAREA a CXXXVI-a

Preşedinta de Tourvel către vicontele de Valmont

Fără îndoială, domnule, după cele ce s-au petrecut ieri, nu vă mai aşteptaţi să fiţi primit în casa mea şi fără îndoială nici n-o mai doriţi ! Aceste rinduri, prin urmare, nu vor atîta să vă roage să nu mai veniţi, cît să vă ceară din nou nişte scrisori care nici n-ar fi trebuit să existe şi care, dacă v-au putut interesa un moment, ca nişte dovezi ale rătăcirii pe care aţi provocat-o, nu pot să vă fia decît indiferente, acum cînd rătăcirea a trecut şi cînd ele nu mai exprimă decit un sentiment pe care l-aţi distrus.

Recunosc şi mărturisesc că am greşit acordîndu-vă o încredere căreia atîtea altele înaintea mea i-au căzut victime ; în privinţa aceasta nu mă învinuiesc decît pe mine : dar credeam, cel puţin, că nu meritam ca dumneavoastră să mă lăsaţi pradă dispreţului şi insultei. Credeam că după oe v-am sacrificat totul şi am pierdut numai pentru dumneavoastră dreptul la stima celorlalţi şi la

a mea proprie, puteam să mâ aştept totuşi ca să nu fiu judecată da dumneavoastră cu mai multă asprime decît m-ar judeca lumea, a cărei părere desparte încă, printr-o imensă distanţă, pe femeia slabă de femeia depravată. Această vină, care ar putea fi a tuturora, e singura de care vă vorbesc. Nu mai vorbesc de vina pe care o poartă dragostea; inima dumneavoastră n-ar înţelege-o pe a mea. Adio, domnule.

Vicontele de Valmont către preşedinta de Tourvel

De abia acum, doamnă, mi s-a înmînat scrisoarea dumneavoastră ; m-am cutremurat citind-o, şi abia mai am puterea sâ-i răspund. Ce îngrozitoare idee vă faceţi aşadar despre mine ! Ah ! fără îndoială, sînt vinovat; şi într-atît, încît nu-mi voi ierta-o niciodată, chiar dacă m-aţi copleşi cu îngăduinţa dumneavoastră. Dar ce departe de sufletul meu e vina ce-mi reproşaţi ! Cum, eu ! să vă umilesc, să vă înjosesc ! cînd vă respect tot atît cît vă iubesc, cînd nu am cunoscut mîndria decît din clipa cînd m-aţi socotit vrednic de dumneavoastră ? Aparenţele v-au dezamăgit ; şi recunosc că au putut să-mi fie potrivnice : dar inima dumneavoastră nu avea în ea atîta putere încît să le combată ? Şi nu s-a revoltat oare numai la gîndul că ar avea motive să se plîngă de a mea ? Ba chiar aţi crezut-o ! Aşadar, nu numai că m-aţi socotit capabil de acest delir groaznic, dar v-aţi temut chiar de-a vă fi expus lui, din pricina favorurilor ce mi-aţi acordat. Ah ! dacă vă găsiţi atît de înjosită de dragostea dumneavoastră, sînt oare şi eu atît de nemernic în ochii dumneavoastră ?

Copleşit de durerea pricinuită de gîndul acesta, pierd ca să-l înlătur timpul pe care l-aş putea folosi nimidn- du-1. Voi mărturisi totul; dar mă mai reţine ceva. Trebuie oare să

reîmprospătez fapte pe care aş vrea să le fac să nu mai existe şi să fixez atenţia dumneavoastră şi a mea asupra unei clipe de rătăcire pe care aş vrea s-o răscumpăr cu restul vieţii mele, despre a cărei cauză încă nu mă dumiresc, şi a cărei amintire e menită să facă pe veci deznădejdea şi umilinţa mea ? Ah! dacă acuzîndu-mă eu însumi nu fac decît să vă ating mînia, nu va trebui să căutaţi departe răzbunarea dumneavaastră ; vă va fi de ajuns să mă daţi pradă remuşcărilor mele.

Cine totuşi ar crede-o ? întîmplarea aceasta are drept cauză farmecul atotputernic pe care-1 simt lîngă dumneavoastră. Din pricina lui uitasem de o afacere importantă
şi care nu se mai putea amina. Am plecat prea tîrziu şi nu am găsit persoana pe care o căutam. Nădăjduiam s-o în- tilnesc la Operă, dar demersul meu a fost şi acolo nenoro- cos. Emilie, peste care am dat acolo, şi pe care o cunoscusem într-o vreme cînd nu cunoscusem încă nici dragostea şi nici pe dumneavoastră, Emilie nu avea trăsură şi mă rugă s-o conduc acasă la ea, la cîţiva paşi de acolo. N-am văzut nimic rău într-asta şi am acceptat. Dar chiar atunci v-am întilnit şi mi-am dat numaidecît seama că mă veţi crede vinovat.

Teama mea de a vă displăcea sau de a vă mihni e atît de mare, îneît desigur nu putea să nu fie, şi a şi fost în- tr-adevăr, curînd remarcată. Mărturisesc chiar că ea m-a îndemnat s-o rog pe fată să nu se arate ; această prevedere a delicateţei s-a întors împotriva dragostei. Deprinsă, ca toate cele de categoria ei, să nu fie sigură de o putere me- reu uzurpată decît prin abuzul ce şi-l îngăduie. Emilie nu lăsă să-i scape o ocazie atît de strălucită. Cu cît mă vedea mai încurcat, cu atît se încăpătîna să se arate ; şi veselia ei zvăpăiată — de care roşesc că aţi putut crede o singură clipă că-i eraţi dumneavoastră motivul — nu avea altă cauză

decît durerea cruntă pe care o simţeam şi care de asemenea izvora din respectul şi din dragostea mea.

Pînă aici, fără -îndoială, sînt mai degrabă nenorocit decît vinovat; *şi această vină, care ar putea fi a tuturora şi care e singura despre care îmi vorbiţi,* **această vină deoarece nu există nu-mi poate fi reproşată. Dar degeaba, nu vreţi să vorbiţi de vina ce-o poartă dragostea : asupra acesteia nu voi putea păstra aceeaşi tăcere ; un interes prea mare mă sileşte s-o rup.**

în ruşinea pricinuită de această neînţeleasă rătăcire, nu mă pot hotărî, fără neînchipuită durere, să-i reîmprospătez amintirea Convins de vina mea, aş consimţi să-i port osînda sau aş aştepta ca trecerea timpului, nedezminţita mea afecţiune şi căinţa mea să-mi aducă iertarea. Dar cum aş putea să tac, cînd ceea ce-mi rămîne de spus interesează delicateţea dumneavoastră ?

Să nu credeţi că încerc, pe căi ocolite, să-mi justific sau să-mi micşorez vina; recunosc că sînt vinovat. Dar nu recunosc nicidecum, şi nu voi recunoaşte vreodată, că

această greşeală umilitoare ar putea fi considerată ca o vină a dragostei. Ce poate oare să fie comun între o viitoare a simţurilor, intre o clipă de uitare de sine urmată curînd de ruşine şi de regret şi un sentiment curat, care nu putea lua naştere decît într-un suflet delicat şi nu se poate menţine decît prin stimă, şi al cărui rod, în fine, este fericirea ! Ah ! nu pîngăriţi astfel dragostea. Feriţi-vă mai cu seamă să vă pîngăriţi pe dumneavoastră înşivă, înglobînd în aceeaşi privire ceea ce niciodată nu se poate confunda. Lăsaţi femeile josnice şi decăzute să se teamă de o rivalitate pe care-o văd stabilindu-se fără voia lor, lăsaţi-le pe ele să simtă chinurile unei gelozii cu adevărat crunte şi tot atît de umilitoare : dar dumneavoastră

întoarceţi-vă ochii de la făpturile acestea care v-ar mînji privirea ; şi, neprihănită cum e dumnezeirea, pedepsiţi ca şi ea ofensa, fără ca ea să vă atingă.

Dar ce pedeapsă îmi veţi impune care să-mi fie mai dureroasă decit aceea pe care o simt acum ? care să poată fi comparată cu regretul de a vă fi displăcut, cu deznădejdea de a vă fi mîhnit, cu gîndul copleşitor de a mă fi făcut mai puţin vrednic de dumneavoastră ? Vă preocupaţi de pedeapsă ! iar eu vă cer consolări : nu pentru că le-aş merita, dar am nevoie de ele şi ele nu-mi pot veni decît de la dumneavoastră.

Dacă uitînd dintr-o dată şi dragostea mea şi a dumneavoastră, şi nemaipunînd nici un preţ pe fericirea mea, vreţi dimpotrivă să mă daţi pradă unei veşnice dureri, aveţi tot dreptul s-o faceţi: loviţi ; dar dacă, mai îngăduitoare sau mai sensibilă, vă mai amintiţi încă de acele sentimente atît de duioasa care ne legau inimile ; de acea voluptate a sufletului mereu renăscîndă şi mereu simţită mai viu ; de acele zile atît de dulci şi atît de fericite pe care fiecare din noi le datora celuilalt; de toate acele bunuri ale dragostei pe care numai ea le oferă ! poate atunci aţi prefera puterea de a le faca să renască aceleia de a le distruge. In sfîrşit, ce să vă mai spun ? Am pierdut totul şi totul din vina mea ; dar pot să regăsesc totul prin generozitatea dumneavoastră. Acum, dumneavoastră veţi hotărî. Mai adaug un singur cuvînt. Nu mai departe decît ieri, mi-ati jurat că fericirea mea era asigurată atît timp cit va depinde de dumneavoastră ! Ah ! doamnă, mă veţi lăsa astăzi pradă unei deznădejdi fără sfîrşit ?

Paris, *15 noiembrie* 17*'

SCRISOAREA a CXXXVIII-a .

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Stăruiesc, scumpa mea : nu, nu sînt îndrăgostit, nu e vina mea dacă împrejurările mă silesc să joc rolul acesta. Consimte numai să te întorci, şi îţi vei da curînd seama singură cît sînt de sincer. Am făcut ieri dovada şi ea nu poate fi ştearsă de oeea ce se întîmplă astăzi.

Mă aflam deci la duioasa mironosiţă, şi eram acolo fără nici o altă treabă : căci micuţa Volanges, în ciuda situaţiei în care se află, trebuia să petreacă toată noaptea la balul pentru tineret de la doamna V... Plictiseala mă făcuse mai întîi să doresc prelungirea acestei vizite ; şi chiar solicitasem în acest scop un mic sacrificiu : dar abia îmi fusesa acordat, că plăcerea pe care mi-o făgăduisem a fost tulburată de gîndul că aş putea fi îndrăgostit, cum te încăpăţînezi să mă crezi, sau cel puţin să mi-o reproşezi; astfel îneît nu mai simţeam altă dorinţă decît de a putea totodată să mă încredinţez şi să te conving că nu e din partea dumitale decît curată calomnie.

Am luat deci o hotărîre bruscă ; şi sub un pretext destul de neînsemnat, mi-am părăsit iubita, foarte mirată, şi, fără îndoială, încă şi mai mîhnită. Dar eu m-am dus, liniştit, s-o găsesc pe Emilie la Operă ; şi ea te-ar putea asigura că pînă dimineaţa, dnd ne-am despărţit, nici un pic de regret n-a tulburat plăcerile noastre.

Aveam totuşi un motiv destul de puternic să fiu îngrijorat, dacă desăvîrşita mea nepăsare nu m-ar fi salvat: căci află că abia ajunsesem la cîteva case depărtare de Operă, cu Emilie lîngă mine, cînd trăsura severei evlavioase se opri chiar

Paris, *15 noiembrie* **17"**

lîngă a mea, răminînd astfel din cauza îmbulzelii mai bine de cinci minute. Te vedeai ca ziua şi mi era chip să te feieşti.

Dar nu e totul; m-am apucat să-i spun Emiliei că ora femeia căreia îi scrisesem de la dînsa. (Poate îţi aminteşti de nebunia aceea şi că Emilie mi-a slujit drept pupitru.)[1] Ea, care n-o uitase şi care e veselă din fire, n-a avut astîmpăr pînă ce nu s-a Hîtat bine la *virtutea aceea,* **cum o numea ea, şi asta cu niste hohote de rîs care stîrneau un nemaipomenit scandal.**

Şi încă nu e tot; geloasa femeie a trimis după mine chiar în seara aceea ! Nu eram acasă : dar în încăpăţînarea ei, a trimis a doua oară, dînd ordin servitorului sâ mă aştepte. Eu, de îndată ce mă hotărîsem să râmîn la Emilie, dădusem drumul trăsurii, fără altă poruncă vizitiului decît să vină să mă ia azi-dimineaţă ; şi cum, ajungînd acasă, vizitiul a găsit acolo pe mesagerul dragostei, i s-a părut firesc să-i spună că nu mă voi întoarce noaptea acasă. Iţi închipui desigur efectul acestei ştiri, şi că la înapoierea mea am găsit înştiinţarea concedierii mele, făcută cu toată demnitatea pe care o cerea împrejurarea !

Şi astfel, aventura aceasta, interminabilă după dumneata, s-ar fi putut isprăvi după cum vezi chiar azi-dimineaţă ; şi dacă nu s-a isprăvit nu-i după cum bănuieşti, pentru că aş dori s-o continui; ci pentru că, pe de-o parte, n-am găsit de cuviinţă să fiu părăsit, iar pe de alta, pentru câ am vrut să-ţi rezerv onoarea acestui sacrificiu.

Am răspuns aşadar severului bilet printr-o lungă epistolă sentimentală ; am adus multe argumente şi m-am bizuit pe speranţa că dragostea va avea grija să le găsească bune. Am şi izbutit. Am primit chiar acum al doilea bilet, tot atît de aspru, şi care confirmă ruptura definitivă, cum se şi cuvenea ; dar al cărui ton nu mai e totuşi acelaşi. Mai cu seamă, nu vrea să mă mai vadă : această

I Scrisorilc a XLVTI-a şi a XLVIII-a.

hotărîre este afirmată de patru ori în chipul cel mai irevocabil. Am tras concluzia că nu trebuia să pierd nici o secundă şi să mă prezint Am şi trimis pe curierul meu să se asigure în privinţa portarului; şi îndată voi merge şi eu ca să-mi obţin iertarea : căci într-o vină de felul acesta, o singură formulă poate da dezlegarea totală, şi aceea nu-şi află întrebuinţarea decît atunci cînd părţile se află faţă în faţă.

Rămîi cu bine, fermecătoarea mea prietenă ; alerg să înfrunt acest mare eveniment.

Paris, 15 noiembrie 17”

SCRISOAREA a CXXXIX-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Cît îmi reproşez, compătimitoarea mea prietenă, că v-am vorbit prea mult şi prea devreme de necazurile mele trecătoare ! Eu sînt pricina că acum sînteţi mîhnită ; aceste supărări care vin de la mine durează încă, iar eu sînt fericită. Da, totul e uitat, iertat; mai bine zis, totul e reparat. Acestei stări de durere şi de nelinişte i-au urmat calmul şi ineîntarea. Cum să-mi exprim bucuria din suflet ? Valmont e nevinovat; şi nu poţi fi vinovat cînd iubeşti ca el. Vina aceea grea, jignitoare, pe care i-o reproşam cu atîta amărăciune, el n-o avea; şi dacă, într-o singură privinţă, am avut nevoie de indulgenţă, nu aveam şi eu nedreptăţile mele de reparat ?

N-o să vă spun în amănunte faptele şi argumentele care-1 justifică ; poate mintea le-ar aprecia prost : numai inima le poate simţi. Dacă totuşi m-aţi putea bănui de slăbiciune, aş apela la judecata dumneavoastră ca s-o sprijine pe-a mea. Pentru bărbaţi, aşa spuneţi, chiar dum-

Paris, 15 noiembrie 17"

neavoastră, infidelitatea nu înseamnă nestatornicie.

îmi dau seama că această deosebire pe care în zadar opinia publică o încuviinţează jigneşte totuşi delicateţea ; dar de ce s-ar plînge a mea, atunci cînd aceea a lui Valmont suferă şi mai **mult ? Vina aceasta, pe care eu o uit, să nu credeţi că el şi-o iartă sau se consolează în privinţa**

ei ; totuşi, cît de mult şi-a reparat uşoara greşeală prin excesul dragostei sale şi prin acela al fericirii mele !

Sau fericirea mea e mai mare, sau îi simt mai bine preţul de cînd am crezut că am pierdut-o ; dar tot ce pot să vă spun este că dacă m-aş simţi în stare să mai îndur dureri atît de cumplite ca acelea pe care le-am simţit n-aş crede că plătesc prea scump prisosul de fericire pe care l-am gustat de atunci încoace. O ! iubitoarea mea mamă ! dojeniţi pe fiica nesăbuită pentru că v-a mîhnit printr-o prea mare grabă ; dojeniţi-o pentru că a judecat cu cutezanţă şi a calomniat pe acela pe care trebuia să-l adore mereu : dar recunoscînd că-i imprudentă, aflaţi că-i fericită şi mă- riţi-i bucuria împărtăşind-o.

Paris, 16 noiembrie *17' seara*

SCRISOAREA a CXL-a

Vicontele de Valmont către marchiza **de** *Merteuii*

Cum se face, scumpă prietenă, că nu primesc nici un răspuns de la dumneata ? Ultima mea scrisoare mi se părea totuşi că merită un răspuns ; şi cum ar fi trebuit să-l primesc de trei zile, sînt încă în aşteptarea lui ! Sînt chiar supărat; şi prin urmare nu-ţi voi spune nimic în privinţa afacerilor mele importante.

Că împăcarea a izbutit pe deplin ; că în loc de reproşuri şi de neîncredere, n-a adus decît noi motive de dragoste : că eu sînt acum cel ce primesc scuze şi despăgubiri datorate candoarei mele puse la îndoială : nu-ţi voi spune nimic despre toate astea ; şi fără întîmplarea neprevăzută din ultima noapte, nici nu ţi-aş fi scris. Cum însă aceasta priveşte pe pupila dumitale, şi cum am impresia că ea

nu va putea să te informeze, cel puţin cităva vreme, îmi iau eu însărcinarea să-ţi spun.

Din motive pe care le ghiceşti, sau pe care nu le ghiceşti, doamna de Tourvel nu mă mai preocupa de cîteva zile ; şi cum nu putea fi vorba de aceleaşi motive în ce priveşte pe micuţa Volanges, devenisem nelipsit de lingâ ea. Graţie îndatoritorului portar, nu aveam nici un obstacol de învins : şi duceam, pupila dumitale şi cu mine, o viaţă comodă şi tihnită. Dar obişnuinţa te face neglijent; primele zile ne luaserăm toate precauţiunile pentru siguranţa noastră ; tremuram încă la adăpostul zăvoarelor. Ieri, o neînchipuită neatenţie a provocat accidentul de care vreau să-ţi vorbesc ; şi dacă în ce mă priveşte m-am ales doar cu spaima, pe fetiţă a costat-o mai scump.

Nu dormeam, dar eram în starea de repaos şi de delăsare care urmează voluptăţii, cînd am auzit deodată deschi- zîndu-se uşa camerei. M-am repezit îndată la spadă, atit ca să mă apăr pe mine cît şi pe pupila noastră comună : înaintez dar nu văd pe nimeni : uşa era însă într-adevăr deschisă. Deoarece aveam lumină, am plecat în cercetare, dar n-am găsit ţipenie de om. Mi-am amintit atunci că uitaserăm să luăm precauţiunile obişnuite ; şi fără îndoială, uşa numai împinsă sau rău închisă se deschisese singură.

Întorcîndu-mă la sfioasa mea tovarăşă ca s-o liniştesc, n-am mai găsit-o în pat ; căzuse, sau se ascunsese între pat şi perete ; în sfîrşit, era acolo întinsă fără cunoştinţă, şi nedînd alt semn de viaţă decît nişte puternice convulsiuni. Inchipuieşte-ţi zăpăceala mea ! Am izbutit totuşi s-o aşez în pat şi chiar s-o fac să-şi vină în fire, dar se rănise că- zînd, şi îndată a început să simtă efectele.

Dureri de şale, violente dureri de pîntece, alte simp- tome şi mai puţin echivoce m-au lămurit curînd asupra stării ei, dar, ca s-o fac şi pe ea să înţeleagă, a trebuit s-o lămuresc mai întîi în privinţa stării în care se afla înainte ; căci n-avea nici cea mai mică bănuială. Niciodată poate, pînă la ea, n-a păstrat cineva atîta nevinovăţie, făcînd tot ce trebuia ca s-o piardă ! O ! fata asta nu-şi risipeşte timpul cugetînd !

Deocamdată pierdea multă vreme dezolîndu-se, şi-mî dădeam seama că trebuia să iau o hotărîre. M-am înţeles deci cu ea că mă voi duce îndată la medicul şi la chirurgul casei şi, prevenindu-i că vor fi chemaţi, le voi dezvălui totul, cerindu-le să păstreze secretul; că ea, la rîndul său, va suna pe camerista ei; îi va mărturisi sau nu, cum va crede de cuviinţă, dar o va trimite după ajutor, şi îi va interzice mai cu seamă s-o trezească pe doamna de Volanges : atenţie delicată şi firească din partea unei fete care se teme să-şi îngrijoreze mama.

Am făcut ambele curse şi ambele mărturisiri cît de repede am putut, de acolo m-am întors acasă, de unde n-am ieşit încă : dar chirurgul, pe care de altminteri îl cunoş- team, a venit la amiază să mă informeze de starea bolnavei. Nu mă înşelasem; dar el speră că dacă nu se va produce vreun accident cei din casă nu vor observa nimic. Camerista e de conivenţă ; medicul a dat un nume bolii; şi povestea aceasta se va aranja ca o mie altele, afară doar dacă nu cumva mai tîrziu ne va fi de folos să se vorbească despre ea.

Dar mai există oare vreun interes care să ne fie comun dumitale şi mie ? Tăcerea dumitale m-ar face să mă îndoiesc ; şi nici n-aş mai crede de loc, dacă dorinţa mea nu m-ar face să caut toate mijloacele de-a putea păstra mai departe speranţa.

Rămîi cu bine, scumpă prietenă ; te îmbrăţişez cu toată pica ce-ţi port.

Paris, *21 noiembrie 17 ' '*

SCRISOAREA a CXLI-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont

Doamne, viconte, ce plicticos ai devenit cu încăpăţîna- rea dumitale ! Ce-ţi pasă de tăcerea mea ? Crezi că tac pentru că n-aş avea argumente ca să mă apăr ? Ah ! de ce n-a dat Dumnezeu ! Nu, nicidecum, tac numai pentru că-mi vine greu să ţi le spun.

Spune drept: te amăgeşti singur sau cauţi să mă înşeli ? nepotrivirea dintre vorbele şi faptele dumitale nu mă lasă să aleg decît între aceste două posibilităţi : care e cea ade- vărată ? Ce-aş putea oare să spun, cînd nici eu nu ştiu ce să cred ?

Ai aerul că te mîndreşti cu ultima întîmplare cu preşedinta ; dar ce dovedeşte ea oare în favoarea teoriei dumitale sau împotriva teoriei mele ? Desigur, n-am spus niciodată că iubeşti atît de mult pe femeia aceasta, înot să n-o înşeli, şi să nu profiţi de toate ocaziile care ţi-ar părea plăcute sau uşoare : n-aveam nici o îndoială că ţi-ar fi aproape indiferent să-ţi satisfaci cu altă femeie, cu prima care se prezintă, pînă şi dorinţele pe care numai ea le trezeşte ; şi nu mă miră de loc că, dind dovadă de un libertinaj în care nimeni nu te întrece, ai făcut şi dumneata o dată în mod premeditat ceea ce ai mai făcut de mii de ori la întîmplare. Cine nu ştie că aşa se obişnuieşte în lume şi că ăsta vă e felul de a vă purta al tuturora, de la ticăloşi pînă la *filfizoni ?* Cel care procedează altminteri trece astăzi drept romanţios şi am impresia că nu acesta e defectul pe care ţi-1 reproşez.

Dar ceea ce am spus, ceea ce am gîndit, ceea ce gîndesc şi acum este că totuşi o iubeşti pe preşedinta dumitale ; ce-i drept, nu cu o dragoste foarte curată şi nici foarte duioasă, dar cu aceea pe care dumneata poţi s-o simţi : care te face de exemplu să atribui unei femei graţiile şi calităţile pe care nu le are ; s-o aşezi într-o clasă aparte, lăsînd pe toate celelalte pe planul al doilea ; care te ţine încă legat de ea, chiar şi atunci cînd o batjocoreşti; în sfîrşit, cu o dragoste cum îmi închipui că poate avea un sultan pentru sultana lui favorită, ceea ce nu-1 împiedică să-i prefere deseori pe o simplă cadînă. Comparaţia mea îmi pare cu atît mai justă cu cît, ca şi sultanul, dumneata nu eşti niciodată nici amantul, nici prietenul unei femei, ci totdeauna tiranul sau sclavul ei. De aceea, sînt foarte sigură că trebuie să te fi umilit şi înjosit mult de tot, ca să recapeţi favorurile zînei dumitale ! şi prea fericit că ai izbutit, de îndată ce ţi se pare că a sosit clipa să-ţi capeţi iertarea, mă părăseşti *pentru acest mare eveniment.*

Chiar şi in ultima dumitale scrisoare, dacă îmi mai vorbeşti şi de altceva decît de femeia aceasta faci acest lucru pentru că nu vrei să-mi pomeneşti nimic despre *marile dumitale afaceri*; **ţi se par atît de importante, încît tăcerea dumitale în privinţa lor o consideri ca o pedeapsă pentru mine. Şi după aceste mii de dovezi ale preferinţei dumitale pentru alta, mă întrebi liniştit dacă mai există** *vreun interes care să ne fie comun !* **Bagă de seamă, viconte ! dacă apuc să răspund, răspunsul meu va ii irevocabil; şi faptul că mă tem să ţi-1 dau acum spune poate prea mult. De aceea, nici nu vreau să vorbesc despre asta.**

Tot ce pot să fac este să-ţi istorisesc o poveste. Poate că nici n-ai să ai timp s-o citeşti, sau să te osteneşti ca s-o pricepi pe deplin. Treaba dumitale. In cel mai rău caz, îmi voi fi pierdut timpul povestind-o.

O cunoştinţă de-a mea se încurcase, ca şi

dumneata, cu o femeie care nu-i prea făcea cinste. Din cînd în cînd, avea destulă minte ca să-şi dea seama că mai curînd sau mai tîrziu aventura aceasta îi va dăuna, dar cu toate că îi era ruşine, nu avea curajul s-o curme. Se simţea cu atît mai încurcat cu cît se lăudase faţă de prieteni că e cu de- săvîrşire liber şi cu cît nu ignora că ridicolul unei situaţii creşte totdeauna în măsura în care te fereşti să-l recunoşti, îşi petrecea astfel viaţa făcând numai prostii şi spunînd după aceea „Nu-i vina mea“. Bărbatul acesta avea o prietenă care la un moment dat a fost ispitită să dea în vileag starea aceasta de năuceală în care 9e afla şi să-l facă astfel definitiv ridicol: totuşi, mai generoasă decît rea, sau poate şi din alte motive, ea vru să mai încerce o dată să-l ajute, pentru a putea spune, orice s-ar fi întimplat, ca şi prietenul ei: „Nu-i vina mea“. I-a trimis deci, fără alt preaviz, scrisoarea de mai jos, ca un leac ce i-ar putea fi de folos în boala de care suferea.

„Oamenii se plictisesc de toate, îngeraşule, e o lege a naturii; nu-i vina mea.

Şi dacă astăzi m-am plictisit de o aventură care m-a reţinut cu totul timp de patru luni ucigătoare, nu-i vina mea.

Dacă, de exemplu, am fost tot atît de îndrăgostit cît ai fost şi tu de virtuoasă, şi desigur asta înseamnă mult, nu-i de mirare că dragostea mea a trecut o dată cu virtutea ta. Nu-i vina mea.

De aceea, te-am şi înşelat de cîtva timp : dar nu-i mai puţin adevărat că dragostea ta nemiloasă mă silea oarecum la asta ! Nu-i vina mea.

Astăzi, o femeie pe care • iubesc la nebunie îmi cere să te sacrific. Nu-i vina mea.

îmi dau prea bine seama că-ţi dau o minunată ocazie de a striga : Trădare ! dar dacă natura a acordat bărbaţilor numai

statornicie, iar femeilor numai încăpăţînare, nu-i vina mea.

Crede-mă, alege-ţi alt iubit, cum mi-am ales eu altă iubită. Sfatul acesta e bun, foarte bun; dacă tu îl găseşti prost, nu-i vina mea.

Cu bine, îngeraşule, te-am avut cu plăcere, te părăsesc fără regret: poate mă voi întoarce. Aşa-i viaţa. Nu-i vina mea."

Nu-i momentul, viconte, să-ţi spun ce efect a avut această ultimă tentativă, şi ce a mai urmat: dar îţi făgăduiesc să-ţi spun in viitoarea mea scrisoare. Tot acoio vei găsi şi *ultimatumul* **meu în privinţa reînnoirii pactului** pe **care mi-1 propui. Pînă atunci, rămîi pur şi simplu cu bine...**

Ah, să nu uit: îţi mulţumesc pentru amănuntele ce-mi dai cu privire la fetiţa Volanges ; este un articol bun de păstrat pînă după căsătorie, pentru gazeta bîrfelilor. Pînă atunci, primeşte condoleanţele mele pentru pierderea posterităţii dumitale. Noapte bună. viconte.

Castelul... 24 noiembrie 17"

SCRISOAREA a CXLII-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Pe legea mea, scumpă prietenă, nu ştiu dacă am citit prost sau dacă am înţeles greşit atît scrisoarea dumitale cît şi întîmplarea pe care mi-o povesteşti, ca şi micul model epistolar pe care-1 conţinea. Tot ce pot să-ţi spun e că acesta mi s-a părut original şi foarte nimerit să facă efect: de aceea, l-am copiat pur şi simplu şi tot atît de simplu l-am trimis divinei prezidente. N-am pierdut nici o clipă, căci duioasa misivă a fost expediată chiar de aseară. Am făcut astfel, mai întîi pentru că îi

făgăduisem să-i scriu ieri; şi apoi pentru că m-am gîndit că abia o să-i ajungă noaptea întreagă ca să se reculeagă şi să mediteze asupra *acestui mare eveniment,* **chiar dacă ar fi să-mi reproşezi încă o dată această expresie.**

Nădăjduiam să-ţi pot trimite azi dimineaţă răspunsul iubitei mele : dar iată că e aproape de amiază şi n-am primit încă nimic. Voi aştepta pînă la cinci ; şi dacă pînă atunci nu am nici o veste, mă voi duce chiar eu la ea, căci mai ales cînd e vorba de etichetă, numai primul pas e greu de făcut.

Acum, aşa cum poţi să-ţi închipui, sînt foarte grăbit sâ aflu sfîrşitul poveştii acelui bărbat pe care-1 cunoşti, atît de aprig bănuit că n-ar fi in stare la nevoie să sacrifice o femeie. Nu s-o fi îndreptat oare ? şi îngăduitoarea lui prietenă oare nu l-o fi iertat ?

Doresc, nu mai puţin, să primesc *ultimatumul* **dumitale, aşa cum atît de diplomatic te exprimi ! Sînt curios, mai cu seamă, să ştiu dacă şi în această ultimă faptă a mea vei mai găsi urme de dragoste. Ah ! fără îndoială, sînt, şi chiar multe. Dar pentru cine? Totuşi, nu pretind să le valorific şi aştept totul de la generozitatea dumitale.**

Rămîi cu bine, fermecătoarea mea prietenă ; nu voi închide acearlă scrisoare decît la două, cu speranţa că voi putea să-i alătur şi răspunsul pe care-1 aştept.

P. S. Două după-amiază

Tot nimic, timpul trece şi nu am cînd să mai adaug vreun cuvînt: dar oare vei mai refuza şi acum cele mai fierbinţi sărutări ale dragostei ?

Paris, 27 noiembrie J 7 ”

SCRISOAREA a CXLIII-a

Preşedinta de Tourvel către doamna de Rosemonde

Vălul pe care era pictată iluzia fericirii mele s-a rupt, doamnă. Adevărul sinistru mă lămureşte şi nu mă lasă să întrevăd decît o moarte sigură şi apropiată, a cărei cale im se deschide între ruşine şi remuşcare. Voi urma-o...
îmi vor fi dragi chinurile mele dacă ele îmi vor scurta zilele. Vă trimit scrisoarea pe care am primit-o ieri ; nu adaug nici un comentariu, le conţine chiar ea. Nu mai e vreme de lacrimi; nu-mi mai rămîne decît să sufăr. Nu de milă am nevoie, ci de tărie.

Primiţi, doamnă, singurul rămas bun pe care-1 voi rosti şi îndepliniţi-mi ultima rugăminte, aceea de a mă lăsa în plata Domnului, de a mă da uitării cu desăvirşire, de a nu mă mai prenumăra printre oameni. Uneori nenorocirea atinge o treaptă cînd prietenia însăşi ne sporeşte durerile şi nu le mai poate lecui. Cînd rănile sînt mortale, orice ajutor devine un act de cruzime. Oricare alt sentiment afară de acela al disperării îmi este străin. Nimic nu mai poate să-mi priască decit noaptea adîncă în care îmi voi ascunde ruşinea. îmi voi plînge păcatele, dacă voi mai putea plînge ! De ieri, n-am mai avut nici o lacrimă. Inima mea veştejită a secat cu desăvirşire.

Adio, doamnă. Nu-mi mai răspundeţi. Am jurat pe acea scrisoare crudă să nu mai primesc nici una.

Paris, 27 noiembrie 17 ' '

SCRISOAREA a CXLIV-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Ieri, la trei după-amiază, scumpa mea,

pierzîndu-mi răbdarea din pricină că nu avusesem încă nici o ştire, m-am prezentat la frumoasa abandonată ; mi s-a spus că nu era acasă. N-am văzut în fraza aceasta decît un refuz de a mă primi, care nu m-a supărat, nici nu m-a surprins ; şi m-am retras, cu nădejdea că gestul meu va îndemna cel puţin pe o femeie atît de politicoasă să mă cinstească cu vreun răspuns. Dorinţa pe care o aveam să-l primesc m-a făcut să trec anume pe acasă, pe la nouă, dar n-am găsit nimic. Uimit de tăcerea aceasta la care nu mă aşteptam, am însărcinat pe curierul meu să meargă să se informeze, şi să afle dacă slmţitoarea persoană murise sau era pe moarte. în slîrşit, cînd m-am întors acasă, mi-a făcut cunoscut că doamna de Tourvel ieşise într-adevăr pe la unsprezece dimineaţa, împreună cu camerista ei; că se dusese la mănăstirea... şi că la şapte seara trimisese acasă trăsura şi servitorii cu ştirea că nu trebuie s-o mai aştepte. Desigur, vrea să-şi pună conştiinţa la adăpost. Mănăstirea este adevăratul refugiu al unei văduve ; şi dacă stăruieşte într-o hotărîre atît de lăudabilă, voi adăuga la toate motivele pe care le am să-i fiu recunoscător pe acela al celebrităţii pe care o va căpăta aventura aceasta.

îţi spusesem doar, acum cîtva timp, că în ciuda îngrijorărilor dumitale, nu-mi voi face reapariţia pe scena mondenă decît strălucind de o nouă glorie. Să poftească dar acei critici severi care mă acuzau de o dragoste romanţioasă şi nenorocită să izbutească ei rupturi mai grabnice şi mai strălucite; ba nu ! să facă şi mai bine : să se prezinte în calitate de consolatori, calea le e deschisă. Ei bine ! să îndrăznească numai să se aventureze în acest domeniu pe care eu l-am străbătut în întregime, şi, dacă vreunul din ei obţine cel mai mic succes, îi cedez locul întîi. Dar toţi îşi

vor da seama că atunci cînd îmi dau osteneală las o amintire neştearsă. Ah ! fără îndoială aşa va fi şi de data aceasta ; şi voi socoti drept nimicuri toate celelalte victorii ale mele, dacă vreodată femeia aceasta mi-ar prefera un rival.

Hotărîrea pe care a luat-o măguleşte, mărturisesc, amorul meu propriu : dar mi-e necaz că a fost în stare să găsească în ea tăria suficientă ca să se despartă de mine atît de uşor. S-ar putea deci ca înt^e noi să se afle şi alte obstacole decît acelea puse de mine ! Cum aşa ? dacă aş vrea să mă apropii din nou de ea, să fie cu putinţă să nu mai vrea ; dar ce spun să nu mai vrea: să nu mai dorească această apropiere, să nu mai fie asta cea mai mare fericire a ei ? Aşa se iubeşte oare ? N-aş putea, de pildă, şi n-ar fi oare mai bine s-o fac pe femeia aceasta să întrevadă ideea unei împăcări, pe care totdeauna o doreşti atîta timp cît mai ai vreo speranţă ? Aş putea să fac încercarea aceasta fără sâ am aerul că-i dau importanţă, şi deci fără

ca ea să te poată supăra. Dimpotrivă, ar fi o simplă încercare pe care am face-o în perfectă înţelegere ; şi chiar dacă aş izbuti, asta nu mi-ar da decît un nou prilej să repet, la porunca dumitale, un sacrificiu care mi s-a părut că-ţi face plăcere. Acum, scumpa mea, nu-mi rămîne decît să-mi primesc răsplata, şi să doresc întoarcerea dumitale. Vino dar, repede, să-ţi regăseşti amantul, plăcerile, prietenii şi vîrtejul aventurilor.

Aceea a tinerei Volanges s-a terminat de minune. Ieri, în neliniştea mea, care mă făcea să nu-mi găsesc locul, m-am dus, printre alte treburi, şi pe la doamna de Volanges. Am găsit-o pe pupila dumitale în salon, încă în ţinuta de bolnavă, dar în plină convalescenţă, şi cu atit mai proaspătă şi mai interesantă. Voi, femeile, în asemenea împrejurări, aţi fi stat o lună culcate : pe legea mea, trăiască domnişoarele ! Aceasta mi-a dat cu adevărat poftă să ştiu dacă vindecarea era deplină.

Trebuie să-ţi mai spun că accidentul copilei era să-l înnebunească pe sentimentalul dumitale Danceny. Mai întîi, de supărare; astăzi de bucurie. *Cecile a lui* **era bolnavă ! îţi dai seama ce uşor îţi pierzi capul într-o asemenea nenorocire. De trei ori pe zi trimitea după veşti şi nu trecea o zi să nu vină el însuşi să se informeze ; în sfîrşit, printr-o frumoasă epistolă, a cerut mamei îngăduinţa să vină s-o felicite pentru convalescenţa unei fiinţe atît de dragi; şi doamna de Volanges i-a dat voie: şi aşa, am găsit pe tînăr instalat acolo ca şi altădată, chiar dacă nu-şi îngăduia încă vechea familiaritate.**

De la el ştiu toate aceste amănunte ; pentru că am ieşit împreună şi l-am făcut să-şi dea drumul gurii. Nici nu-ţi închipui ce efect i-a făcut această vizită. Bucurie, dorinţi, entuziasm cu neputinţă de descris. Mie, căruia îmi plac marile elanuri, nu mi-a fost greu să-i sucesc cu totul capul, încredinţîndu-1 că

foarte curînd îi voi da ocazia să-şi vadă iubita şi mai de aproape.

într-adevăr, sînt hotărît să i-o predau îndată ce voi fi făcut experienţa. Vreau să mă consacru dumitale cu totul; şi apoi, pupila dumitale s-ar mai putea chema eleva mea, dacă n-ar trebui să-şi înşele decît soţul ? Capodopera este să-ţi înşeli iubitul! şi mai cu seamă pe primul iubit 1

Fiindcă, în ce mă priveşte, nu-mi pot reproşa că am rostit cu vin tul dragoste.

Rămîi cu bine, scumpă prietenă; întoarce-te cît de curînd ca să te bucuri de puterea pe care o ai asupra mea, să-i primeşti omagiul şi să-mi dai cuvenita răsplată.

Paris, 28 noiembrie 17"

SCRISOAREA a CXLV-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont

Fără glumă, viconte, ţi-ai părăsit preşedinta? i-ai trimis scrisoarea pe care ţi-o tîcluisem pentru ea ? Cu adevărat, eşti încîntător şi mi-ai întrecut aşteptările ! Mărturisesc sincer că această victorie mă măguleşte mai mult decît toate pe care le-am obţinut pînă acum. Vei găsi poate că o preţuiesc foarte mult pe această femeie, pe care odinioară o apreciam atît de puţin ; nicidecum: căci nu asupra ei am repurtat această victorie, ci asupra dumitale : într-asta stă tot hazul şi asta e cu adevărat minunat.

Da, viconte, o iubeai mult pe doamna de Tourvel, şi chiar o mai iubeşti şi acum ; o iubeşti ca un nebun: dar pentru că mi-a plăcut mie să te fac să te ruşinezi de dragostea aceasta, dumneata ai sacrificat-o fără nici o ezitare. Ai fi sacrificat şi o mie altele mai curînd decît să rabzi o glumă. Unde ne mînă aşadar vanitatea ! înţeleptul are multă

dreptate cînd spune că e duşmanul fericirii.

Ce te-ai face acum, dacă ţi-aş spune că n-am vrut decît să fac o glumă răutăcioasă ? Dar mi-e cu neputinţă să înşel, ştii prea bine ; chiar dacă ar trebui, la rîndul meu, să ajung la disperare şi la mănăstire, iau riscurile asupra mea şi mă predau învingătorului meu.

Totuşi, dacă admit să capitulez, fac asta din pură slăbiciune : căci dac-aş vrea, cîte şicane n-aş mai putea să-ţi mai fac ! pe care poate le-ai merita ! Aşa de exemplu, admir cu cîtă şiretenie sau cu cită stîngăcie îmi propui, cu duhul blindeţei, să te las să te împaci cu preşedinta. Tare ţi-ar conveni, nu-i aşa, să ai tot meritul acestei rupturi şi să-ţi păstrezi mai departe toate plăcerile ! Şi cum în cazul de faţă acest aparent sacrificiu n-ar mai fi unul pentru dumneata, imi oferi să-l reînnoieşti la porunca mea ! în felul acesta, divina evlavioasă s-ar putea crede mai departe singura aleasă a inimii dumitale, în timp ce eu m-aş putea mîndri că sînt rivala preferată ; amîndouă am fi înşelate, dar dumneata ai fi mulţumit, şi atunci ce importanţă ar mai avea restul ?

Ce păcat că talentul de care dai dovadă în întocmirea planurilor nu-1 ai şi pentru executarea lor, şi că printr-o singură încercare necugetată ai pus dumneata singur un obstacol de neînvins în calea celei mai puternice dorinţe a dumitale.

Cum adică ! te mai gîndeai să te împaci şi ai fost totuşi în stare să-i trimiţi scrisoarea mea ! Aşadar, m-ai crezut foarte stîngace şi pe mine ! Ah ! crede-mă, viconte, cînd o femeie loveşte în inima altei femei, mai întotdeauna nimereşte locul sensibil şi rana e fără leac. în timp ce o loveam pe aceasta, sau mai degrabă în timp ce îţi călăuzeam mîna, nu uitam că femeia aceasta era rivala mea, că ai putut la un moment dat să mi-o preferi şi că, în. sfîrşit, m-ai considerat mai prejos de ea. Dacă m-am înşelat în privinţa răzbunării, consimt să-mi

port osînda. Aşadar, socot că e nimerit sâ încerci toate mijloacele ; te poftesc chiar, şi-ţi făgăduiesc să nu mă supăr de succesul dumitale, dacă vei obţine vreunul. Sînt atît de liniştită în privinţa aceasta încît nici nu vreau să mă mai gîndesc. Să vorbim de altceva.

De pildă, de sănătatea domnişoarei de Volanges. îmi vei da veşti mai precise la întoarcerea mea, nu-i aşa? Mi-ar face mare plăcere să-mi dai. După asta, vei putea decide singur dacă preferi să predai pe fetiţă iubitului ei, sau să încerci încă o dată să devii întemeietorul unei ramuri a familiei Valmont, cu numele de Gercourt. Acest gînd mi s-a părut plin de haz şi, lâsîndu-te să alegi, te rog totuşi să nu iei o hotărîre definitivă, înainte de a ne fi sfătuit împreună. Asta nu înseamnă o lungă aminare, căci mă voi întoarce foarte curînd la Paris. Nu pot să-ţi spun

ziua cu precizie ; dar nu te îndoi că vei fi cel dinţii informat, de îndată ce voi sosi.

Rămîi cu bine, viconte ; cu toate sîcîielile, răutăţile şi reproşurile mele, te iubesc totuşi mult de tot şi raâ pregătesc să ţi-o dovedesc. La revedere, prietene.

Castelul... 29 noiembrie 17 ’ ’

SCRISOAREA a CXLVI-a

Marchiza de Merteuil către cavalerul Danceny

în sfîrşit, plec, tînărul meu prieten, şi mîine seară voi fi la Paris. în învălmăşeala pe care-o priciniueşte orice plecare, nu voi primi pe nimeni. Cu toate acestea, dacă ai de făcut vreo confidenţă grabnică, voi face excepţie pentru dumneata, dar numai pentru dumneata : aşa incit îţi cer să nu divulgi secretul înapoierii mele. Nici chiar Valmont nu va şti nimic.

Dacă mi-ar fi spus cineva acum cîtva timp că dumneata vei căpăta în curînd toată încrederea mea, n-aş fi crezut. Dar încrederea dumitale a tras după sine pe a mea. Sînt ispitită să cred că ai pus oarecare îndemînare în asta, poate chiar un gînd de a mă cuceri. Ar fi, în tot cazul, urît din partea dumitale! De altminteri, acum nu mai e nici o primejdie : ai ceva mai bun de făcut! Cînd eroina e în scenă, nu te mai ocupi de confidentă.

De aceea nici n-ai mai avut timp să mă ţii la curent cu noile dumitale succese. Cînd Cecile a dumitale lipsea, ziua nu era destul de lungă ca să-ţi ascult duioasele tîn- guiri. Ai fi vorbit şi zidurilor, dacă nu eram eu ca să te ascult. Cînd apoi s-a îmbolnăvit, mi-ai făcut şi atunci cinstea să-mi povesteşti îngrijorările dumitale ; aveai nevoie de cineva căruia să i le spui. Dar acum, cînd aceea pe care o iubeşti e la Paris, cînd e sănătoasă şi, mai ales, o şi vezi uneori, ea îţi ţine loc de toate, şi prietenii

dumitale nu mai înseamnă nimic.

Nu te dojenesc clin cauza asta ; e vina celor douăzeci de ani pe care-i ai. De la Alcibiade şi pînă la dumneata, se ştie bine că tinerii n-au preţuit prietenia decît în clipele de necaz ! Fericirea îi face uneori foarte indiscreţi, dar niciodată încrezători. Aş spune şi eu, ca Socrate : *Îmi place să vină prietenii la mine, rind sînt nenorociţi*[1]**: dar, cum Socrate era filozof, se lipsea foarte bine de ei cînd nu veneau. în privinţa aceasta, nu sînt chiar atît de înţeleaptă ca şi el, şi am simţit tăcerea dumitale ca o femeie slabă ce sînt.**

Să nu crezi totuşi că sint pretenţioasă: mai e mult pînă acolo! Acelaşi sentiment care mă făcea să observ aceste lipsuri mă face să le îndur în mod curajos, cînd ele sînt dovada sau pricina fericirii prietenilor mei. Aşadar, nu sper că vei veni mîine seară decît în măsura în care dragostea te va lăsa liber şi fără ocupaţie, şi-ţi interzic să fad pentru mine cel mai mic sacrificiu.

Rămîi cu bine, cavalere; va fi o adevărată bucurie să te revăd; vei veni oare ?

Castelul.» 29 noiembrie i7''[1]

SCRISOAREA a CXLVII-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Veţi fi, desigur, tot atît de mîhnită cît şi mir.e, respectabila mea prietenă, aflînd despre starea în care se găseşte doamna de Tourvel; de ieri e bolnavă : boala ei a venit atît de repede şi prezintă simptome atît de grave îneît sint cu adevărat alarmată.

I **Marmontel,** *Aiciblade,* ptvestire **BOralS- IJean-Franţois Marroontcl (1723— 1799),** *Aicibiade,* **Oeuviea Compltes, Paris, Verdieie, 1818, t. UI, p 30.]**

O febră puternică, un delir violent şi aproape neîntrerupt, o sete pe care nimic n-o poate potoli, iată tot ce se observă. Medicii spun că nu pot face nici un pronostic ; şi tratamentul va fi cu atît mai anevoios cu cît bolnava refuză cu încăpăţînare orice fel de medicament: astfel îneît a trebuit ţinută cu forţa ca să i se ia sînge; de ase- nenea, tot cu forţa i s-a pus de două ori la loc bandajul pe care în delirul ei voia mereu să-l desfacă.

Dumneavoastră, care ca şi mine, aţi văzut-o atît de slabă, atît de sfioasă şi de blîndă, v-ar veni să credeţi că patru persoane de abia pot s-o stăpînească, şi că o apucă nişte furii de nedescris de îndată ce încerci să-i spui ceva? Eu una mă tem că nu-i vorba numai de un delir, ci mai curînd de o adevărată alienaţie mintală.

Ceea ce s-a petrecut alaltăieri îmi măreşte teama în privinţa aceasta.

In ziua aceea, cam pe la unsprezece dimineaţa, a sosit împreună cu camerista ei, Ia mănăstirea... Deoarece fusese crescută acolo, şi păstrase deprinderea de a merge acolo din cînd în cînd, a fost primită ca de obicei, şi a părut tuturora liniştită şi sănătoasă. După vreo două ceasuri, a vrut să ştie dacă odaia pe care o avusese cînd era elevă era liberă şi cînd i s-a răspuns că da, a spus că vrea să meargă s-o vadă : maica stareţă a întovărăşit-o împreună cu alte cîteva călugăriţe. Ea le-a spus atunci că ar vrea să se instaleze în această cameră pe care, spunea ea, n-ar fi trebuit s-o părăsească niciodată ; şi a adăugat că n-o va mai părăsi *pînă la moarte;* **acestea au fost cuvintele ei.**

La început n-au ştiut ce să-i răspundă, dar după primul moment de uimire i-au arătat că prin faptul că era măritată nu putea fi primită fără o autorizaţie specială. Motivul acesta cît şi multe altele n-au putut-o convinge ; şi din acea clipă s-a încăpăţînat nu numai să nu părăsească mănăstirea, dar nici chiar camera ei. în sfîrşit, nemaiavînd încotro, la şapte seara, au

consimţit să o lase să petreacă noaptea acolo. Au trimis acasă trăsura împreună cu servitorii şi au aminat pentru a doua zi ca să hotărască în vreun feL

So pare că toată seara aceea nu numai că n-a dat semne de rătăcire în ce priveşte purtarea şi înfăţişarea, dar a avut o atitudine gravă şi stăpLnită ; atîta doar că de vreo patru sau cinci ori a căzut într-o visare adîncă din care nu izbuteai s-o trezeşti vorbindu-i ; şi de fiecare dată, înainte de a ieşi din ea, îşi ducea amîndouă mîinile la frunte pe care părea că o strînge cu putere : iar cînd una din călugăriţele care erau de faţă o întrebă dacă o durea capul, ea o privi lung înainte de a răspunde şi spuse în sfîrşit : „Nu acolo e suferinţa !“ O clipă după aceea, ceru să fie lăsată singură şi să n-o mai întrebe nimeni nimic.

Toată lumea s-a retras, afară de camerista ei, care din fericire a rămas să se culce în aceeaşi odaie cu ea, neavînd loc în altă parte.

După spusele acestei fete, stăpîna ei a fost liniştită pînă pe la unsprezece seara. A spus atunci că vrea să se culce: dar, mai înainte de a se dezbrăca de tot, a început să umble prin cameră, foarte repede şi gesticulând. Julie, care fusese martoră la tot ce se petrecuse în ziua aceea, n-a îndrăznit să-i spună nimic şi a aşteptat în tăcere aproape un ceas. în sfîrşit, doamna de Tourvel a strigat-o de două ori la rînd ; abia a avut timpul să vină, şi stăpî- nă-sa i-a căzut în braţe, spunînd : „Nu mai pot“. S-a lăsat culcată în pat ; n-a vrut să mănânce nimic, nici să cheme pe cineva în ajutor. A spus doar să-i pună un pahar cu apă lîngă ea şi a poruncit Juliei să se culce.

Aceasta ne încredinţează că a stat trează pînă la două şi că n-a auzit în tot acest timp nici o mişcare şi nici un geamăt. Dar spune că a fost trezită pe la cinci dimineaţa de cuvintele stăpînei sale care vorbea singură cu voce tare ;

a întrebat-o atunci dacă avea nevoie de ceva, şi necăpătînd nici un răspuns, a luat luminarea şi s-a dus la patul doamnei de Tourvel. Aceasta n-a recunoscut-o, dar, întrerupînd deodată vorbele fără şir pe care le rostea, a strigat tare : „Lăsaţi-mă singură, lăsaţi-mă în întuneric, numai întunericul mi se cuvine“. Am observat, chiar şi eu. ieri, că repeta adesea fraza aceasta.

In sfîrşit, Julie a profitat de aceste vorbe care erau totuşi un soi de ordin, şi s-a dus să cheme lume şi ajutoare : dar doamna de Tourvel a refuzat şi una şi celelalte, dînd aceleaşi semne de furie şi de delir care s-au repetat atît de des de atunci încoace.

încurcătura în care cele petrecute au pus toată mănăstirea a hotărit-o pe maica superioară să trimită după mine ieri la şapte dimineaţa... Nu era încă ziuă. M-am dus în toată graba. Cînd m-au anunţat doamnei de Tourvel, ea a părut că-şi recapătă cunoştinţa, şi a răspuns : „A ! da, să intre". Dar cînd m-am apropiat de patul ei, m-a privit fix, mi-a luat repede mîna pe care a strîns-o şi mi-a spus cu voce tare, dar tristă : „Mor pentru că nu v-am

>
7
#

crezut". îndată după aceea, ascunzindu-şi ochii, a revenit la vorbele ei cele mai des repetate : „Lăsaţi-mă singura“ etc., şi iar şi-a pierdut cunoştinţa.

Cuvintele acestea şi cîteva altale scăpate în delirul ei mă fac să mă tem că această boală cumplită are o cauză şi mai cumplită. Dar să respectăm secretele prietenei noastre, şi să ne mulţumim să-i deplîngem nenorocirea.

Toată ziua de ieri a fost de asemenea furtunoasă şi s-a scurs între înspăimîntătoare accese de delir şi momente de depresiune letargică, singurele în care găseşte, şi îngăduie şi celorlalţi, puţină odihnă. N-am plecat de lîngă patul ei decît la nouă seara, şi mă voi întoarce astăzi de dimineaţă ca să rămîn toată ziua cu ea. Nu voi părăsi pe nenorocita mea prietenă : dar ceea ce e trist e încăpăţîna- rea ei de a refuza orice îngrijire şi orice ajutor.

Vă trimit buletinul nopţii acesteia pe care l-am primit chiar acum şi care după cum veţi vedea este departe de a fi încurajator. Voi avea grijă să vi le trimit pe toate cu regularitate.

Rămîaeţi cu bine, respectabila mea prietenă, merg să-mi regăsesc bolnava. Fiica mea, care din fericire este aproape restabilită, vă trimite salutările ei respectuoase.

Paris, *29 noiembrie 17”*

SCRISOAREA a CXLVIII-a

Cavalerul Danceny către doamna de Merteuil

O! dumneavoastră pe care vă iubesc ! o ! tu pe care te ador ! o ! dumneavoastră care mi-aţi deschis calea fericirii, o ! tu care mi-ai împlinit-o ! Prietenă simţitoare, gingaşă iubită, de ce amintirea durerii tale tulbură farmecul pe care-1 simt ? Ah ! doamnă, liniştiţi-vă, prietenia vă cere acest lucru 1 O ! iubita mea ! fii fericită, e rugămintea pe care ţi-o face dragostea.

Ce reproşuri vă puteţi face ? Credeţi-mă,

gingăşia sufletului dumneavoastră vă înşală. Părerile de rău pe care yi le pridnuieşte, vina de care mă acuză sînt deopotrivă închipuite ; şi inima îmi spune că între noi doi n-a fost alt seducător decît dragostea. Nu-ţi mai fie deci teamă să te laşi în voia sentimentelor pe care le inspiri, şi să îngădui să te pătrundă toată văpaia pe care-o trezeşti. Cum asta ! prin faptul că inimile noastre s-au lămurit mai tîrziu, înseamnă că sînt mai puţin pure ? nu, fără îndoială. Dimpotrivă, numai seducţia, lucrînd cu premeditare, îşi poate întocmi calea şi mijloacele, şi poate prevedea evenimentele din timp. Dar dragostea cea adevărată nu îngăduie să meditezi şi să faci asemenea planuri şi socoteli : ea ne împrăştie gîndurile în viitoarea sentimentelor ; puterea ei nu e niciodată mai mare decît atunci cînd e necunoscută ; şi în umbră şi tăcere ne prinde în mreje pe care nu putem nici să le zărim, nici să le rupem.

Aşa se face că eu, nu mai departe decît ieri, cu toată emoţia vie pe care mi-o pricinuia gîndul întoarcerii dumneavoastră, cu toată marea bucurie pe care am simţit-o văzindu-vă, credeam totuşi că nu eram chemat şi nu eram mînat decît de-o paşnică prietenie : sau, mai bine zis, cu totul pradă tandrelor sentimente ale inimii mele, prea puţin mă gindeam să le descopăr originea sau cauza. Ca şi mine, gingaşa mea prietenă, simţeai şi tu, fără să-l recunoşti, farmecul acela stăpînitor care ne subjuga sufletele dulcilor impresii ale tandreţei : şi amîndoi n-am recunoscut amorul decît cînd net-am trezit din beţia în care ne cufundase acest zeu.

Dar însăşi aceasta ne justifică în loc să ne osîndească. Nu, n-ai trădat prietenia, şi nici eu n-am amăgit încrederea ta. E drept că nici unul, nici celălalt nu ştiam ce sentimente ne-au cuprins ; dar iluzia aceasta noi o aveam, fără să căutăm s-o provocăm. Ah ! departe de a

ne plînge, să nu ne mai gîndim decît la fericirea pe care ne-a pricinuit-o ; şi fără s-o tulburăm cu reproşuri nedrepte, să facem totul ca s-o sporim tot mai mult prin farmecul încrederii şi al siguranţei. O ! iubita mea ! ce scumpă inimii mele e nădejdea aceasta ! Da, dezbărată de acum înainte de orice teamă, şi dîndu-te cu totul numai dragostei, îmi vei împărtăşi dorinţele, extazele, delirul simţurilor, beţia inimii; şi fiecare clipă a zilelor noastre fericite va fi însemnată de o nouă voluptate.

Te las cu bine, tu pe care te ador ! Te voi vedea astă seară, dar te voi găsi oare singură ? Nu îndrăznesc să sper. Ah ! tu nu doreşti acest lucru atît cit îl doresc eu.

Paris, *1* decembrie *17"*

SCRISOAREA a CXLIX-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Am sperat ieri, aproape toată ziua, respectabila mea prietenă, să vă pot da în dimineaţa aceasta ştiri mai bune despre sănătatea scumpei noastre bolnave: dar de ieri seară, speranţa aceasta s-a spulberat, şi nu-mi rămîne decît regretul că am pierdut-o. Un fapt, foarte neînsemnat în aparenţă, dar cumplit prin urmările pe care le-a avut, a readus pe bolnavă într-o stare tot atît de proastă ca mai înainte, dacă nu chiar mai rea.

N-aş fi priceput niciodată schimbarea bruscă pe'care a pricinuit-o dacă n-aş fi primit ieri confidenţa deplină a nefericitei noastre prietene. Deoarece nu mi-a ascuns că eraţi şi dumneavoastră informată de toate nenorocirile ei, pot să vă vorbesc deschis despre trista

situaţie.

Ieri dimineaţă cînd am sosit la mănăstire mi s-a spus că bolnava dormea de mai bine de trei ceasuri; şi somnul ei era atît de adine şi de liniştit că m-am temut un moment să nu fie letargic. După citva timp s-a trezit şi a tras ea singură într-o parte perdelele patului. S-a uitat la noi toţi cu un aer mirat: şi cînd m-am sculat ca să mă duc la ea, m-a recunoscut, mi-a rostit numele, şi m-a rugat să mă apropii. Nu mi-a dat răgaz sâ-i pun nici o întrebare, şi m-a întrebat unde se afla, ce căutam noi acolo, dacă era bolnavă, şi de ce nu era acasă la dînsa. Am crezut întîi că e un nou delir, mult mai liniştit însă decit cel dinainte ; dar am observat că înţelegea foarte bine răspunsurile mele. Intr-adevăi', îşi recăpătase mintea, nu insă şi memoria.

M-a întrebat, în chip amănunţit, despre tot ce i se în- tîmplase de cînd era la mănăstire, unde nu-şi amintea că venise. I-am spus adevărul, lăsînd la o parte doar ceea ce ar fi putut s-o sperie prea tare : şi cînd la rîndul meu am întrebat-o cum se simţea, mi-a răspuns că nu suferea in clipa de faţă, dar că fusese foarte chinuită în timpul somnului şi că se simţea obosită. Am sfătuit-o să se liniş- tească şi să vorbească puţin ; după aceea am tras la loc perdelele, lăsîndu-le numai întredeschise şi m-am aşezat lîngă pat. Tot atunci i s-a adus o supă, pe care a luat-o şi a găsit-o bună.

A rămas aşa cam o jumătate de ceas, şi n-a mai vorbit cu mine decit ca să-mi mulţumească de îngrijirile pe care i le dădusem ; a rostit aceste mulţumiri cu amabilitatea şi graţia pe care i le cunoaşteţi. Apoi a păstrat cîtva timp o tăcere totală, pe care la un moment dat a întrerupt-o ca să spună : „A ! da, îmi aduc aminte că am venit aici“. Şi o clipă după aceea a strigat îndurerată : „Dragă prietenă, dragă prietenă, compătimiţi-mă ; îmi regăsesc toate

nenorocirile". M-am dus lîngă dînsa ; mi-a luat mina şi, rezemîndu-şi capul de ea, a urmat : „Doamne Dumnezeule ! de ce nu pot să mor ?“ Expresia ei, mai mult chiar decît vorbele, m-a înduioşat pînă la lacrimi ; ea a observat aceasta după vocea mea şi mi-a spus : „Mă plângeţi ! A ! dacă aţi şti...“ Apoi întrerupindu-se, adăugă : „Aş vrea să rămânem singure, vă voi spune tot“.

Cum cred că v-am mai spus, aveam oarecare bănuieli în privinţa subiectului acestei confidenţe ; şi temindu-mă că această conversaţie, pe care o prevedeam lungă şi tristă, ar putea înrăutăţi starea nenorocitei noastre prietene, la început am vrut s-o fac să renunţe la ea sub pretextul că avea nevoie de repaos : dar ea a stăruit, şi eu am cedat la insistenţele ei. De îndată ce am fost singure, mi-a povestit lucrurile pe care le ştiţi şi dumneavoastră de la ea, şi pe care, pentru acest motiv, nu vi le voi mai repeta.

In sfîrşit, vorbindu-mi de chipul crud în care a fost sacrificată, a adăugat : „Eram sigură că voi muri, şi nu-mi lipsea pentru aceasta curajul; dar mi-e cu neputinţă să supravieţuiesc nenorocirii şi ruşinii mele“. Ara încercat să combat această descurajare, sau mai degrabă această disperare, cu armele religiei, pînă atunci atît de puternice asupra ei ; dar mi-am dat repede seama că nu aveam tăria necesară pentru o sarcină atît de măreaţă, şi m-am mărginit să-i propun să chem pe părintele Anselme, în care ştiu că are toată încrederea. A primit şi mi s-a părut chiar că doreşte mult să-l vadă. Am trimis aşadar după dînsul, şi el a sosit numaidecît. A rămas îndelung cu bolnava şi a spus cînd a ieşit că, dacă medicii erau de acord, era de părere că se putea amîna ceremonia împărtăşaniei, şi că va reveni a doua zi.

Era pe la trei după-amiază, şi pînă la cinci

prietena noastră a fost destul de liniştită : astfel încît cu toţii ne recăpătasem speranţa. Din nenorocire, i s-a adus atunci o scrisoare. Cînd au vrut să i-o înmîneze, ea a spus mai întîi că nu voia să primească nici o scrisoare, şi nimeni n-a insistat. Dar din clipa aceea, a început să fie mai agitată. A întrebat apoi cum se făcea că scrisoarea aceasta nu era timbrată : cine o adusese ? Nimeni nu ştia. De la cine fusese adusă ? Nu se spusese nimic maicii portărese. Apoi a păstrat cîtva timp tăcere ; după aceea a început să vorbească : dar cuvintele ei fără şir ne arătară numai că delirul reîncepuse.

Totuşi a mai avut o clipă de linişte, şi atunci a cerut în sfîrşit să i se înmîneze scrisoarea. Cum şi-a aruncat ochii asupra ei, a strigat : „De la el! Doamne Dumnezeule!" şi apoi cu un glas tare dar sugrumat: „Luaţi-o, luaţi-o“. A. cerut să se tragă îndată perdelele patului şi n-a mai dat voie nimănui să se apropie : dar n-a trecut decît o clipă şi am fost siliţi să revenim lîngă ea. Delirul începuse iar, mai violent ca niciodată, şi acum i se adăugau nişte convulsiuni cu adevărat înspăimîntătoare. Crizele acestea au ţinut toată seara ; şi buletinul de azi-dimineaţă mă înştiinţează că noaptea n-a fost mai puţin furtunoasă. Ce să vă spun, starea ei este atît de rea încît mă mir că n-a murit, şi trebuie să vă spun că nu mi-a rămas decît prea puţină speranţă.

Presupun că această nenorocită scrisoare e de la domnul de Valmont: dar ce mai poate îndrăzni oare să-i spună ?.

Iertaţi-mă, scumpă prietenă : mă opresc de la orice reflecţie : dar e îngrozitor să vezi murind in chip atît de tragic o femeie pînă acum atît de fericită şi atît de vrednică să fie fericită.

Paris, 2 decembrie 17''

SCRISOAREA a CL-a

Cavalerul Danceny către marchiza de Merteuil

în aşteptarea fericirii de a te vedea, mă dedau, gingaşa mea iubită, plăcerii de a-ţi scrie ; şi ocupîndu-mă de tine, încerc să alin regretul că mă aflu departe. Să-ţi descriu sentimentele mele, să-mi reamintesc pe ale tale e pentru inima mea o adevărată bucurie ; graţie acestei stări chiar şi răstimpul acesta de privaţiuni oferă nepreţuite daruri dragostei mele. Cu toate acestea, dacă trebuie să te cred, nu voi căpăta un răspuns de la tine : chiar această scrisoare va fi ultima; şi ne vom lipsi de un mijloc de legătură care, după tine, e primejdios şi *de care nu avem nevoie.* **Desigur că te voi crede, dacă stăruieşti : fiindcă ce lucru ai putea să vrei tu, şi eu să nu-1 vreau ? Dar înainte de a te hotărî pe de-a-ntregul, n-ar fi mai bine să ne sfătuim împreună ?**

Cît despre vreo primejdie, singură trebuie să hotărăşti : eu nu pot să-mi fac nici o socoteală, si mă mărginesc să te rog să veghezi asupra siguranţei tale, căci nu pot fi liniştit atît timp cît te ştiu îngrijorată. In privinţa aceasta, nu sîntem noi doi numai unul, ci tu eşti noi amîndoi.

Nu tot aşa stau lucrurile cînd e vorba de *nevoie :* **în privinţa aceasta nu putem avea decît un singur gînd : şi dacă nu sîntem de aceeaşi părere, este numai fiindcă nu ne putem explica sau înţelege. Iată ce gîndesc eu.**

Fără îndoială, o scrisoare pare foarte puţin necesară cînd ne putem întîlni nestingheriţi. Ce lucru ar putea să spună, pe care un cuvînt, o privire sau chiar tăcerea nu l-ar exprima de o sută de ori mai

bine ? Asta mi se pare atît de adevărat încît în clipa în care mi-ai spus să nu ne mai scriem, ideea aceasta a lunecat uşor peste sufletul meu ; l-a stingherit, poate, dar nu l-a întristat. E tot aşa cum e atunci cînd dorind să te sărut în dreptul inimii, dau de o panglică sau de o danteluţâ ; o dau la o parte şi nu am impresia unui obstacol.

Dar pe urmă, ne-am despărţit; şi îndată ce n-ai mai fost lîngă mine, gîndul scrisorii a început să mă chinuiască. Pentru ce, mi-am spus, această nouă privaţiune 7 Cum asta ! prin faptul că sîntem departe unul de altul, nu mai avem oare nimic să ne spunem ? Să presupun că, favorizat de împrejurări, petrecem împreună o zi întreagă ; va trebui oare să luăm din timpul plăcerilor pentru a putea sta de vorbă ? Da, din timpul plăcerilor, iubita mea; căci, lîngă tine, chiar şi clipele de odihnă sînt prilej de plăceri delicioase. în sfîrşit, oricum ar fi, la un moment dat trebuie să ne despărţim ; şi pe urmă mă simt atît de singur ! atunci, scrisoarea capătă preţ ! chiar dacă nu o citeşti, o priveşti cel puţin... Ah ! fără îndoială, poţi privi o scrisoare fără să o citeşti, aşa cum cred că noaptea aş simţi plăcere dacă aş atinge portretul tău...

Portretul tău, am spus ? Dar o scrisoare e doar portretul sufletului. Şi nu are, ca o imagine rece, acea rigiditate atît de străină dragostei ; şi se supune la toate dorinţele noastre : rînd pe rînd, se însufleţeşte, se bucură, se odihneşte... Sentimentele tale îmi sînt toate atît de preţioase ! mă vei lipsi oare de un mijloc de a le culege ?

Eşti chiar atît de sigură că nevoia de a-mi scrie nu te va chinui niciodată ? Dacă, singură fiind, inima ta creşte sau se strînge, dacă un avînt de bucurie pătrunde pînă la sufletul tău, dacă fără să vrei o tristeţe îl tulbură o clipă, oare nu la pieptul iubitului tău îţi vei revărsa bucuria sau amarul ? ai putea oare să simţi

ceva ce nu i-ai împărtăşi şi lui ? L-ai lăsa oare visător şi singuratec să rătăcească departe de tine ? Iubita mea... duioasa mea iubită ! Dar numai tu trebuie să hotărăşti. Am vrut doar să discut şi să nu te ademenesc, n-am adus decît argumente, îmi place să cred că aş fi izbutit mai bine dacă

te-aş fi rugat. Voi încerca aşadar, dacâ stăruieşti, să nu - fiu mîhnit; mă' voi sili să-mi spun cele ce mi-ai fi scris tu : dar tu le-ai spune mai bine; şi, mai cu seamă, mi-ar ; iace mai multă plăcere ascultindu-te.

Rămîi cu bine, fermecătoarea mea prietenă ; se apropie : în sfîrşit ceasul cînd voi putea să te văd : te părăsesc dt mai repede; ca să te pot regăsi cît mai curînd.

Paris, 3 decembrie 17.'
J

SCRISOAREA a CLI-a

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuii

Fără îndoială, marchiză, nu mă vei crede atît de naiv; incit să-ţi închipui că m-ai putut amăgi in privinţa semnificaţiei vizitei intre patru ochi de aseară şi a *surprinză-' torului hazard* **care-1 adusese pe Danceny la dumneata! N-aş putea spune că fizionomia dumitale, experimentată, n-a luat, de minune, o expresie de linişte şi seninătate, sau că te-ai fi trădat printr-una din acele fraze care scapă uneori tulburării sau căinţei. Mărturisesc chiar că privirile dumitale ascultătoare te-au slujit cît se poate de bine ; şi că dacă ar fi putut vorbi, departe de a-mi pri-. cinui vreo bănuială, ele m-ar fi făcut să înţeleg cît' de mîhnită erai de prezenţa acelui** *terţ supărător.* **Dar ca să nu risipeşti degeaba talente atît de mari, ca să obţii succesul pe care ţi-1 fagăduiai, ca să produci, în sfîrşit, iluzia pe care căutai s-o trezeşti, trebuia mai întîi să-l dresezi mai bine pe novicele dumitale amant.**

Deoarece te-ai apucat să faci pe educatoarea, învaţă-ţi elevii să nu roşească şi să nu-şi piardă cumpătul la cea mai nevinovată glumă ; să nu nege cu atîta înfocare, în privinţa unei singure femei, aceleaşi lucruri de care se apără atît de moale

cînd e vorba de ţoate celelalte. In- vaţă-ide asemenea să poată asculta laudele ce se aduc iubitei lor, fără ca pentru asta să se creadă obligaţi să

le adauge şi pe ale lor; şi dacă le îngădui să se uite la dumneata cînd vă găsiţi în societate, să ştie măcar să-şi deghizeze privirea aceea posesivă, atît de uşor de recunoscut, şi pe care ei o confundă atît de stîngaci cu aceea a dragostei. Atunci abia vei putea să-i laşi să apară la marile dumitale reprezentaţii publice, fără ca purtarea lor să aducă vreun prejudiciu înţelepteI lor învăţătoare ; eu însumi, prea fericit de a contribui la celebritatea dumi- tale, îţi făgăduiesc să alcătuiesc şi să popularizez programul acestei şcoli noi.

Dar pînă atunci, să-ţi spun drept, mă surprinde că tocmai pe mine m-ai ales să mă tratezi ca pe un şcolar. Oh ! cît de repede m-aş răzbuna, dacă ar fi vorba de altă femeie ! ce bucurie aş avea ! şi cît de mult bucuria mea ar întrece pe aceea pe care a crezut ea că mă face s-o pierd ! Da, numai de hatîrul dumitale aleg reparaţia în locul răzbunării ; şi să nu crezi cumva că mă reţine vreo îndoială, vreo cît de mică nesiguranţă ; ştiu totul.

Eşti la Paris de patru zile ; şi în fiecare zi l-ai văzut pe Danceny şi nu l-ai văzut decît pe el. Chiar şi astăzi, uşa dumitale era încă închisă oricui ; şi numai o îndrăzneală egală cu a dumitale i-a lipsit portarului ca să mă oprească să ajung pînă la dumneata. Totuşi nu trebuia Bă mă îndoiesc, aşa îmi scriai, că voi fi primul înştiinţat de sosirea dumitale ; de sosirea aceasta a cărei dată nu puteai încă să mi-o spui, cu toate că îmi scriai în ajunul plecării. Vei tăgădui oare aceste fapte, sau vei încerca să te scuzi ? Cu neputinţă ; şi cu toate acestea, încă mă stă- pînesc ! Trebuie să recunoşti într-asta puterea dumitale : dar, crede-mă, mulţumeşte-te că ai constatat-o şi

nu abuza mai mult de ea. Ne cunoaştem bine, marchiză ; cred că e destul să-ţi spun asta.

Mă anunţi că mîine vei lipsi toată ziua de acasă. Nimic de zis, dacă într-adevăr, va fi aşa ; şi poţi să-ţi închipui că voi afla. Dar în orice caz, te vei întoarce seara acasă ; şi pentru împăcarea noastră anevoioasă, abia ne va ajunge timpul pînă a doua zi de dimineaţă. Spune-mi, aşadar, dacă la dumneata acasă sau *acolo* **vor avea loc ispăşirile noastre numeroase şi reciproce. Dar mai cu seamă, să nu mai aud de Danceny. Ţi-ai împuiat mintea dumitale uşoară cu el şi pot să nu fiu gelos de această aiureală a**

imaginaţiei dumitale ; dar gîndeşte-te că de aici încolo/ - ceea ce nu era decît o fantezie ar deveni o preferinţă marcată. Nu mă cred făcut pentru o asemenea umilire şi nu itfă aştept s-o primesc de la dumneata.

Sper chiar că sacrificiul acesta nu-ţi va părea un sacrificiu. Dar chiar dacă ar trebui să te coste ceva, mi se pare că ţi-am dat un exemplu destul de- bun ! O femeie simţitoare şi frumoasă, care nu trăia decît pentru mine, şi care în momentul de'faţă moare poate de dragoste şi de inimă rea, valorează cît un tînăr şcolar, căruia, dacă vrei, nu-i lipseşte nici fizicul, nici inteligenţa, dar care nu are. incă nici experienţă şi nici personalitate.

Rămîi cu bine, marchiză ; nu-ţi spun nimic în privinţa sentimentelor mele. Tot ce pot face. in momentul . acesta este să nu-mi scrutez inima. Aştept răspunsul dumitale. Gîndeşte-te înainte de a mi-1 da, gîndeşte-te bine că, pe cit îţi este de uşor să mă faci să uit afrontul pe care mi l-ai făcut, pe atîta un refuz din partea dumitale, o simplă amînare, • l-ar întipări pentru totdeauna în _ inima mea. -

^ Paris, *3 deccmbria 17"-*

SQRISOAREA a CLII-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont

Ia seama, viconte, şi cruţă-mi marea mea timiditate ! Cum vrei să suport ideea copleşitoare ca aş putea să mă expun indignării dumitale, şi mai ales să nu mă cutremur la gîndul răzbunării dumitale ? cu atît mai mult cu cît, precum ştii, dacă mi-ai face o mîrşăvie, mi-ar fi cu neputinţă să ţi$_T$o întorc. Degeaba m-aş osteni, să vorbesc, existenţa dumitale n-ar fi nici mai puţin strălucită, nici mai puţin paşnică. De fapt, de

ce ai putea să te temi ? că ai fi nevoit să pleci, dacă ţi s-ar mai da răgaz. Dar nu trăieşti în străinătate oare tot atît de bine ca şi aici ? şi la urma urmei, dacâ te va lăsa în pace Curtea Franţei,
la aceea unde te vei stabili n-ar însemna pentru dumneata decît să schimbi locul victoriilor dumitale. După ce am încercat să-ţi redau sîngele rece prin considerentele acestea morale, să ne reîntoarcem la afacerile noastre.

Ştii oare, viconte, de ce nu m-am mai recăsătorit ? Desigur nu pentru că n-aş fi avut destule partide avantajoase ; e numai pentru ca nimeni să nu aibă dreptul să cîrtească împotriva acţiunilor mele. Nu doar pentru că m-aş fi temut că nu-mi voi mai putea îndeplini dorinţele, căci pînă la urmă tot le-aş fi îndeplinit : ci pentru că m-ar fi supărat să văd că cineva are cîtuşi de puţin dreptul să se plîngă de ele ; pentru că, în sfîrşit, nu voiam să înşel decît de plăcere şi nu din necesitate. Şi iată că dumneata îmi scrii cea mai conjugală scrisoare care se poate închipui ! Nu vorbeşti decît de greşelile mele şi de mărinimia dumitale ! Dar cum poţi greşi faţă de cel căruia nu-i datorezi nimic ? eu una nu pot să-mi închipui cum !

Să judecăm un pic : despre ce-i vorba ? L-ai găsit pe Danceny la mine, şi asta ţi-a displăcut. Foarte frumos : şi ce-ai înţeles din asta ? Sau că era efectul întîmplării, aşa cum ţi-am spus, sau că era efectul voinţei mele, aşa cum nu ţi-am spus. în primul caz, scrisoarea dumitale e nedreaptă ; în cazul al doilea, e ridicolă : nu trebuia să te osteneşti s-o mai scrii ! Dar eşti gelos, şi gelozia nu judecă. Bine ! voi judeca eu şi pentru dumneata.

Sau ai un rival, sau nu-1 ai. Dacă ai, trebuie să placi ca să-i fii preferat, dacă nu ai, de asemenea trebuie să placi ca să nu capeţi vreunul. In toate cazurile, se impune o singură purtare : atunci de ce să te mai chinuieşti ? De ce, mai cu seamă, să mă chinuieşti şi pe mine ?

Nu mai ştii oare să fii omul cel mai fermecător ? şi nu mai eşti sigur de succesele dumitale ? Haide, viconte, te depreciezi singur. Dar nu-i vorba de asta ; în ochii dumitale eu nu merit ca dumneata să-ţi dai atîta osteneală. Nu doreşti atîta favorurile mele cît vrei să-ţi arăţi puterea dumitale asupra mea. Vezi, eşti un ingrat. Iată, dacă nu mă înşel, o **dovadă de sentiment! Şi dacă aş mai continua, scrisoarea aceasta ar putea deveni foarte afectuoasă : dar nu meriţi aşa ceva.**

După cum nu meriţi nici ca eu să mă justific. Ca să te pedepsesc de bănuielile dumitale, le vei păstra : nu-ţi

voi spune nimic nici în privinţa datei sosirii mele, nici în privinţa vizitelor lui Danceny. Ti-ai dat multă osteneală ca să le afli, nu-i aşa ? Eli bine ! eşti mai mulţumit acum ? îţi doresc să fi găsit într-asta multă plăcere ; în ce mă priveşte, faptul acesta nu mi-a stricat plăcerea mea.

Tot ce pot răspunde scrisorii dumitale ameninţătoare este că n-a avut nici darul să-mi placă, nici puterea să mă intimideze şi că deocamdată nu sînt câtuşi de puţin dispusă să-ţi satisfac pretenţiile.

La drept vorbind, dacă te-aş accepta aşa cum mi te arăţi astăzi, ar însemna să-ţi fac o adevărată infidelitate. N-ar însemna să reiau legătura cu fostul meu amant, ci să iau altul, care nici pe departe n-ar valora cît «1. N-am uitat încă îndeajuns pe primul ca să mă pot înşela. Aed Valmont pe care îl iubeam era fermecător. Aş spună chiar că n-am mai întâlnit al doilea bărbat atît de atrăgător. A1 te rog, viconte, dacă-1 regăseşti, adu-mi-1; el va fi întotdeauna bine primit.

Înştîinţează-l totuşi că, oricum, asta nu se va întîmpla nici azi, nici mîine. Gemenul său i-a dăunat întrucltva; şi grăbindu-mă prea tare, m-aş teme să nu mă înşel. Sau poate i-am făgăduit lui Danceny două zile ? Iar scrisoarea dumitale mi-a dovedit că nu glumeşti cînd cmeva nu se ţine de cuvînt. Vezi aşadar că trebuie să aştepţi.

Dar ce-ţi pasă ? te vei răzbuna oricum împotriva rivalului dumitale. Nu va face mai mult rău iubitei dumitale decît dumneata iubitei lui ; şi, la urma urmei, o femeie nu valorează cît oricare alta ? Acestea sînt principiile dumitale. Chiar şi pe aceea care ar fi *afectuoasă şi simţitoare, care n-ar trăi decît pentru dumneata, care, in sfîrşit, ar muri de dragoste şi de inimă rea,* **tot ai sacrifica-o la prima fantezie, de teamă că te-ai putut face ridicol un moment; şi mai vrei ca ceilalţi să aibă vreun**

Paris, 4 **decembrie** *17”*

scrupul cu dumneata ? A ! asta nu-i drept.

Rămîi cu bine, viconte ; fii din nou amabil ca mai înainte. Iată, nu doresc altceva decît să te găsesc fermecător ; şi de îndată ce voi fi sigură de aceasta, mă oblig să ţi-o dovedesc. într-adevăr, sînt prea bună.

Vicontele de Valmont către marchiza dc Merteuil

Răspund pe dată scrisorii dumitale .şi voi încerca să Tiu limpede ; ceea ce nu e tocmai uşor cu dumneata, cînd te-ai hotărît să te faci că nu pricepi.

Nu era nevoie de discursuri lungi pentru a dovedi că, fiecare din nou avindu-1 pe celălalt la mină, avem acelaşi interes să ne menajăm unul pe altul: de aceea, nu despre aceasta e vorba. Dar între hotărîrea brutală de a ne distruge şi aceea, fără îndoială mai bună, de a rămîne uniţi, aşa cum eram pînă acum, de a deveni chiar şi mai uniţi, reluîndu-ne prima legătură, între aceste două hotă- rîri, zic, se mai pot lua multe altele. Nu era deci ridicol din partea mea să-ţi spun, şi nici nu este să ţi-o repet, că de azi înainte voi fi sau amantul, sau duşmanul du- initale.

îmi dau prea bine seama că această alegere te supără ; că ai prefera să tărăgănezi; şi ştiu că nu ţi-a plăcut niciodată să fii strînsă cu uşa între da şi nu : dar trebuie şi dumneata să-ţi dai seama că nu pot nici eu să te las să scapi din acest cerc îngust, fără a risca să fiu tras pe sfoară ; şi desigur ai şi prevăzut că nu voi tolera aceasta. Acum, dumneata hotărăşti : pot să te las să alegi, dar nu pot să rămîn în nesiguranţă.

Te previn numai că nu mă vei amăgi prin argumentele dumitale, bune sau rele; că nu mă vei ademeni cu cîteva linguşiri cu care ai căuta să-ţi împodobeşti refuzul ; şi că a sosit

în sfîrşit momentul sincerităţii. Sînt dispus să-ţi dau chiar eu exemplul, şi-ţi mărturisesc bucuros că prefer pacea şi unirea ; dar dacă trebuie să le cîrmăm şi pe una şi pe cealaltă, cred că am dreptul s-o fac şi că nu-mi lipsesc nici mijloacele pentru aceasta.

Mai adaug că cel mai mic obstacol pe care mi l-ai pune în cale va fi considerat de mine ca o adevărată declaraţie de război: vezi, prin urmare, că răspunsul pa care ţi cer nu are nevoie nici de fraze lungi, nici de fra^a frumoase. Două cuvinte ajung.

Paris, *4* decembrie 17'*

Răspunsul marchizei de Merteuil scris pe ultima pagină a aceleiaşi scrisori:

Bine ! Să ne războim !

SCRISOAREA a CLIV-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Buletinele de sănătate vă informează mai bine decit aş putea-o face eu, scumpa mea prietenă, despre starea jalnică a prietenei noastre. Devotîndu-mă cU totul îngrijirilor pe care i le dau, nu-mi iau răgazul să vă scriu decît atunci cînd alte fapte cer aceasta. Iată unul, la care desigur nu mă aşteptam. O scrisoare pe care am primit-o de la domnul de Valmont, căruia i-a plăcut să mă aleagă drept confidentă şi chiar drept mijlocitoare, pe lîngă doamna de Tourvel, pentru care alăturase de asemenea o scrisoare. Am înapoiat-o pe aceasta şi am răspuns celei dinţii. V-o trimit şi dumneavoastră şi cred că veţi fi de aceeaşi părere cu mine că nici nu puteam şi nici nu trebuia să fac ceea ce îmi cerea. Chiar dacă aş fi vrut, nenorocita noastră prietenă n-ar fi fost în stare să mă priceapă. Aiurează fără întrerupere. Dar ce părere veţi avea despre disperarea care l-a cuprins pe domnul de

Valmont ? Mai întîi, trebuie oare să-l credem, sau vrea numai să înşele mai departe pe toată lumea ?[1] Dacă e sincer de data aceasta, poate să-şi spună că singur şi-a făcut-o. Bănuiesc că nu va fi prea mulţumit de răspunsul meu ; dar mărturisesc că tot ce am aflat despre această aventură nenorocită mă îndeamnă tot mai mult să fiu împotriva autorului ei.

Rămîneţi cu bine, scumpă prietenă; mă întorc la tristele mele ocupaţii, cu atît mai triste cu cit am atît de pu\înă speranţă să le văd izbutind. îmi cunoaşteţi sentimentele faţă de dumneavoastră.

Paris, 5 *decembrie 17 ”*

SCRISOAREA a CLV-a

Vicontele de Valmont către cavalerul Danceny

Am trecut de două ori pe da dumneata, iubite ca- yalere : dar, de cînd ai părăsit rolul de îndrăgostit pentru acela de om cu. succese, ai devenit, cum era şi de aşteptat, de negăsit. Servitorul dumitale m-a asigurat totuşi că te vei întoarce acasă astă-seară, că îi porunciseşi să te aştepte : dar eu, care sînt la curent cu planurile dumitale, am înţeles foarte bine că nu te vei întoarce deeît o clipă, ca să te îmbraci cu hainele cerute de împrejurare şi că îndată îţi vei relua marşul triumfător. Cu atît mai bine, şi nu pot decît să te felicit: dar poate că pentru astă-seară vei fi ispitit să-ţi schimbi direcţia. Nu cunoşti decît jumătate din lucrurile care te privesc; trebuie să te pun la curent cu cealaltă jumătate şi după aceea vei hotărî cum vei crede. Dăr-ţi osteneala şi citeşte-mi scrisoarea. Ea nu te va răpi *âs* la plăcerile dumitale, de vreme ce, dimpotrivă,

I NcgUsindu-se nimic in corespondenţa ulterioară care ar putea lămuri această **îndoială, ne-am** hulirii să suprimăm scrisoarea domnului de. Vaimout.

nu are alt scop decît să-ţi dea posibilitatea să alegi între ele.

Dacă m-aş fi bucurat de încrederea dumitale deplină, dacă aş fi aflat de la dumneata acele secrete pe care m-ai lăsat doar să le ghicesc, aş fi fost informat din timp; şi zelul meu, mai puţin stingaei, n-ar stingheri astăzi faptele dumitale. Oricum ai hotărî, în cazul cel mai rău, cineva tot va fi fericit.

Ai o întîlnire pentru noaptea aceasta cu o femeie fermecătoare şi pe care o adori, nu-i aşa ? fiindcă, la vîrsta dumitale, ce femeie nu adori, măcar în prima săptămînă ! Locul unde se va întîmpia aceasta va spori şi el plăcerile dumitale. O căsuţă încîntătoare, *luată numai de hatirul dumitale,* **urmează să împodobească voluptatea cu farmecele libertăţii şi ale misterului. Totul e stabilit; eşti aşteptat : şi arzi de nerăbdare să te duci! Iată ceea ce ştim amîndoi, cu toate că nu mi-ai spus niciodată nimic. Acum, iată ceea ce dumneata nu ştii şi trebuie să-ţi spun eu.**

De cînd m-am înapoiat la Paris, mă osteneam să găsesc un mijloc să te pot apropia de domnişoara de Voian- ges; ţi-o făgăduisem ; şi chiar ultima oară cînd ţi-am vorbit despre asta, am înţeles din răspunsurile dumitale, aş spune chiar din entuziasmul dumitale, că aceasta înseamnă să mă ostenesc pentru fericirea dumitale. Nu puteam izbuti singur în această acţiune delicată : dar după ce am pregătit mijloacele, am lăsat restul pe seama zelului tinerei dumitale iubite. Ea a găsit în dragostea ei soluţii care lipsiseră experienţei mele ; în sfîrşit, din nefericire pentru dumneata, a izbutit. De două zile, mi-a spus ea astă-seară, toate piedicile au fost înlăturate şi fericirea dumitale nu mai depinde decît de dumneata.

Tot de două zile s-ar fi bucurat să-ţi comunice ea însăşi această veste şi, în duda lipsei de acasă a mamei ei, te-ar fi primit: dar dumneata nici măcar n-ai încercat s-o vezi ! Şi

ca să-ţi spun totul, fie din capriciu, fie pe bună dreptate, mi-a părut oareeum supărată de nepăsarea dumitale. în sfîrşit, ea a găsit mijlocul să mă facă să ajung pînă la ea şi m-a pus să făgăduiesc că-ţi voi înmîna cît mai curînd scrisoarea pe care ţi-o alăturez. După graba ce-o dovedea, aş pune rămăşag că este vorba de o întîlnire pentru astă-seară. Oricum ar fi, am făgăduit pe cinste şi pe prietenie că vei avea amoroasa epistolă încă în cursul zilei, şi nici nu pot, nici nu vreau să-mi calc cuvîntiil.

Acum, tinere, vei face cum vei crede de cuviinţă. Aflîndu-te între cochetărie şi dragoste, între plăcere şi fericire, care va fi alegerea dumitale ? Dacă aş vorbi cu acel Danceny de acum trei luni, sau chiar cu acela de acum o săptămână, sigua- în privinţa inimii lui, aş fi sigur şi în privinţa faptelor sale : dar Danceny cel de azi, pe care şi-l dispută femeile, alergînd după aventuri, şi devenit din această pricină cam scelerat, va prefera oare o fată sfioasă, care nu are decît frumuseţea, nevinovăţia şi dragostea ei, seducţiunilor unei femei- rafinate ?

Cît despre mine, dragul meu prieten, chiar în lumina noilor dumitale principii, care mărturisesc că sînt întru- cîtva şi ale mele, mi se pare că împrejurările m-ar hotărî pentru tînăra iubită. In primul rînd ar fi una mai mult, apoi noutatea şi, pe dea3upra, teama de a pierde rodul ostenelilor dumitale neglijînd de a-1 culege ; căci, în sfîrşit, în privinţa acesteia, ar fi cu adevărat o ocazie pierdută, cu care s-ar putea să nu te mai întîlneşti, mai ales fiind vorba de o primă slăbiciune : adeseori, în cazul acesta, e de ajuns o clipă de nemulţumire, o umbră de gelozie, mai puţin chiar, ca să împiedice cea mai frumoasă . izbîndă. Virtutea care se îneacă se agaţă uneori de crengi ; dar după ce a scăpat, se

păzeşte mai bine, şi nu o mai poţi amăgi atît de uşor.

- Dimpotrivă, în privinţa celeilalte,, ce rişti ? nici măcar o ruptură ; o mică ceartă cel mult, prilejuind, cu preţul unor atenţii, plăcerea unei împăcări. Ce-i mai rămîne unei femei care a cedat, decît să fie indulgentă ? Ce ar cîştiga fiind severă ? pierderea plăcerilor, fără nici un folos pentru gloria ei.

. Dacă, după cum presupun, alegi calea dragostei, care mi se pare a fi şi aceea a raţiunii; cred că-i mai prudent să nu te scuzi că nu te duci la prima întîlnire ; las-o să te aştepte pur şi simplu : dacă încerci să-i dai vreun motiv,, va fi ispitită să-l verifice. Femeile sînt curioase şi încăpăţînate ; orice lucru se poate descoperi : după cum ştii, ţi-am dat chiar eu un exemplu în privinţa aceasta. ..Dar.dacă laşi să dăinuiască speranţa, cum această speranţă va fi susţinută de vanitate, ea n-o va pierde decît mult timp după ce va fi trecut ora cînd s-ar mai putea informa : şi mîine vei avea doar de ales obstacolul de neînvins care te va fi reţinut : vei fi fost bolnav, la nevoie chiar mort, sau orice vei crede de cuviinţă, din care pricină vei fi tot atît de deznădăjduit, şi totul se va drege.

De altminteri, oricum te-ai hotărî, înştiinţează-mă te rog şi pe mine, şi cum nu am nici un interes în această chestiune, voi găsi, oricum, că ai procedat bine. Rămîi cu bine, dragul meu.

Tot ce pot să mai adaug este că regret pe doamna de Tourvel : sînt disperat că sînt despărţit de ea ; şi aş plăti cu o jumătate din viaţa mea fericirea de a-i putea consacra pe cealaltă. A ! crede-mâ, nu poţi fi fericit decît cînd iubeşti.

*Paris. 5 dccembrie 17'*î*

SCRISOAREA a CLVI-a

Cecile Volanges către cavalerul Danceny

SCRISOAREA a CLVI-a (alăturată precedentei^

Cum se face, dragul meu, că nu pot să te văd, cînd eu nu mă pot împiedica să doresc revederea ? N-o doreşti şi dumneata cît şi mine ? A ! acum sînt într-adevăr tristă ! mai tristă decît atunci cînd eram pe deplin despărţiţi. Supărarea pe care o înduram de la alţii acum îmi vine de la dumneata, şi de aceea mă doare mai mult.

De cîteva zile, mama nu mai e niciodată acasă, după cum ştii; şi speram că vei profita de acest timp de libertate : dar nu te gîndeşti cîtuşi de puţin la mine : sînt foarte nenorocită ! îmi spuneai mereu că eu te iubesc mai puţin ! ştiam eu bine că nu-i aşa şi acum, iată dovada. Dacă ai fi, venit să mă vezi, m-ai fi văzut într-adevăr : fiindcă eu nu sînt ca dumneata ; nu mă gîndesc decît la ceea ce ar putea să ne apropie. Ai merita să nu-ţi spun nimic din tot ce-am fâeut pentru asta şi mi-a cerut multă osteneală : dar te iubesc prea mult, şi atît de mare e dorinţa mea de a te Vedea, îneît r.u mă pot opri să ţi-o spun. Pe urmă, voi vedea dacă într-adevăr mă iubeşti !

Am cîştigat pe portar de partea noastră, şi el mi-a făgăduit că de cîte ori vei veni, te va lăsa să intri ca şi cum nu te-ar vedea : şi putem avea încredere în el, deoarece e un om foarte cumsecade. Trebuie numai să te păzeşti sâ nu te vadă cineva în casă ; şi asta este foarte uşor dacă vii numai seara, cînd nu vei mai avea de ce să te temi. De pildă, de cînd mama iese în fiecare zi, se culcă totdeauna la ora unsprezece ; am avea astfel destul timp.

Portarul mi-a spus că atunci cînd vei dori să vii seara, în loc să baţi în uşă, vei bate numai în fereastra lui, şi el iţi va deschide imediat; pe urmă, vei găsi uşor scara cea mică ; şi cum

nu vei avea lumină, voi lăsa întredeschisă uşa camerei mele, ceea ce îţi va îngădui să vezi puţin. Vei avea grijă să nu faci zgomot, mai cu seamă cînd vei trece pe lingă uşiţa camerei mamei mele. In **ce priveşte pe aceea a cameristei, nu are importanţă, deoarece mi-a făgăduit că n-o să se trezească, e şi ea o fată foarte de treabă! vei face la fel şi cînd vei pleca. Să vedem acum dacă o să vii.**

Doamne, de ce-mi bate oare inima atît de tare scriin- du-ţi ? Să fie un semn că mi se va intîmpla vreo nenorocire sau speranţa de a te vedea mă tulbură atît de mult ? Ceea ce ştiu bine e că niciodată nu te-am iubit atît şi niciodată n-am dorit atît să ţi-o spun. Vino deci, iubitul meu, dragul meu; ca să-ţi pot repeta de sute de ori că te iubesc, că te ador, că nu voi iubi niciodată pe altul.

Am găsit mijlocul să comunic domnului de Valmont ci aveam să-i spun ceva; iar el, ca un bun prieten, va veni desigur mîine şi-l voi ruga să-ţi înmîneze îndată scrisoarea. Aşadar te aştept mîine seară, şi vei veni negreşit dacă nu vrei ca Cecile a dumitale să fie foarte nenorocită.

^ Rămîi cu bine, dragul meu: te sărut din toată inima.

Paris, *4 decembrie 17", seara.*

SCRISOAREA a CLVII-a

Cavalerul Danceny către vicontele de Valmont

Nu te îndoi, iubite viconte, nici de inima mea, nici de faptele mele *i* cum aş putea rezista unei dorinţa a C6d- lei ? Ah ! pe ea, numai pe ea .o iubesc, şi o voi iubi tot4-' deauna! Nevinovăţia ei, drăgălăşenia ei au pentru mine un farmec pe care am avut poate slăbiciunea să-l nesocotesc, dar pe care nimic nu-1 Va putea şterge vreodată. împins într-o altă aventură, ca să zic aşa fără să-mi dau

seama, adesea amintirea Gecilei mi-a tulburat pînă şi

SCRISOAREA a CLI!I-
a

cele mai desfătătoare plăceri; şi inima mea, poate, nu i-a adus niciodată un mai sincer prinos, ca în clipele acelea cînd îi eram infidel. Totuşi, prietene, să-i cruţăm delicateţea şi să-i ascundem vinovăţia mea ; nu ca s-o amăgim, dar ca să n-o întristăm. Fericirea Cecilei este cea mai vie dorinţă a mea ; niciodată nu mi-aş ierta o greşeală care ar face-o să plîngă.

Am meritat, recunosc, să faci haz pe socoteala a ceea ce numeşti noile mele principii; dar poţi să mă crezi că nu ele mă călăuzesc în momentul acesta ; şi chiar de mîine sînt hotărît s-o dovedesc. Mă voi duce să mă învinovăţesc în faţa aceleia care a fost pricina rătăcirii mele, a cărei părtaşă a fost, şi-i voi spune : „Citeşte în inima mea ; are pentru dumneata prietenia cea mai afectuoasă ; prietenia unită cu dorinţa seamănă atît de mult cu dragostea !... îfe-am înşelat amindoi, dar dacă am putut greşi, nu sînt capabil de rea-credinţă.“ Cunosc pe prietena mea ; pe cît € de cinstită, pe atît e de îngăduitoare ; nu nurnai că mă Ta ierta, dar îmi va da chiar dreptate. Ea însăşi îşi reproşa adesea că a trădat prietenia, adesea, delicateţea ei îi umplea dragostea de spaimă ; mai înţeleaptă decît mine, va întări în sufletul meu aceste temeri utile pe care, ca un nesocotit, încercam să le înăbuş în sufletul ei. Ei îi voi datora că sînt mai bun, după cum dumitale îţi voi datora că sînt mai fericit. 0 ! prieteni, împărţiţi-vă recunoştinţa mea. Gmdul că vă datorez fericirea mi-o face şi mai scumpă.

Rămîi cu bine, iubite viconte. Excesul bucuriei mele nu mă împiedică să mă gîndesc la durerile dumitale şi să le împărtăşesc. De ce nu-ţi pot fi de folos ! Doamna de Tourvel e oare tot atît de neîndurătoare ? Se pare că e şi foarte bolnavă. O ! cum te plîng ! Dea Domnul să-şi recapete în acelaşi timp sănătatea şi indulgenţa, ca să poată face pentru totdeauna

Paris, 5 *decembrie 17"*

fericirea dumitale. Acestea sînt urările prieteniei; îndrăznesc să sper că dragostea le va împlini.

SCRISOAREA a CLVIII-a

Aş vrea să stau de vorbă mai mult oi dumneata; dar timpul trece şi poate că Cocile mă şi aşteaptă.

Vicontele de Valmont către marchiza de Merteuil
(dimineaţa cînd se trezeşte din somn)

Aşadar, marchiză, cum te simţi după plăcerile nopţii trecute ? nu eşti puţin obosită ? Mărturiseşte că Danceny e fermecător ! face minuni băiatul acesta ! Nu te aşteptai la. aşa ceva din partea lui, nu-i aşa ? Haide, ai toată dreptatea ; unui astfel de rival merita să-i fiu sacrificat. Cu adevărat, e plin de calităţi! Dar mai cu seamă cită dragoste, cîtă statornicie, cită delicateţe ! Ah ! dacă vreodată te va iubi aşa cum o iubeşte pe Cecile a lui, nu vei avea .să te temi de nici o rivală : ţi-a dovedit-o noaptea aceasta. Poate că altă femeie, punîndu-şi în joc toată cochetăria,
. ar putea să ţi-l răpească o clipă ; un tînăr nu-i în stare să reziste unor stăruinţe provocatoare ; dar un singur cuvînt al fiinţei iubite ajunge, după cum vezi, ca să spulbere această iluzie ; aşadar nu-ţi mai lipseşte decît să fii acea fiinţă, pentru a fi pe deplin fericită.

Desigur, nu te vei înşela în privinţa această; ai prea mult tact ca să mă pot teme de aşa ceva. Totuşi, prietenia care ne uneşte, tot atît de sinceră din. partea mea pe cît e de recunoscută de dumneata, m-a făcut să-ţi 'doresc încercarea de astă noapte ; e opera zelului meu: a izbutit; nimic n-a fost mai uşor.

De fapt, ce m-a costat? un mic sacrificiu şi puţină în- deminare. Am consimţit să împart cu tînărul acela favorurile metresei mele : dar la urma urmei, avea şi el tot atîtea drepturi ca şi mine ; iar mie, îmi păsa prea puţin !

SCRISOAREA a CLVIII-a

Scrisoarea pe care fata i-a scris-o chiar eu i-am dictat-o : dar asta numai ca să cîştigăm timp, pentru că aveam altceva mai bun de făcut. Aceea pe care am alăturat-o, o ! era o nimica toată, sau aproape ; doar nişte reflecţii ale jprieteniei, ca să îndrumeze alegerea noului amant; dar, la drept vorbind, erau de prisos ; adevărul este că n-a ezitat nici o şecundă.

Şi pe urma, în nevinovăţia lui, trebuie să vină azi la dumneata, ca să-ţi povestească totul ; şi desigur, povestea lui îţi va face mare plăcere ! îţi va spune : *Citeşte în inima mea;* **aşa-mi scrie : vezi prin urmare că asta le împacă pe toate. Nădăjduiesc că citind ceea ce va voi el, vei citi poate si că amanţii atît de tineri prezintă anumite primejdii; precum şi că e mai bine să mă ai drept prieten, decît drept duşman.**

Rămîi cu bine, marchiză; pînă la prima ocazie.

Paris, *6* **decembrie** *17' '*

SCRISOAREA a CLIX-a

Marchiza de Merteuii către vicontele de Valmont
(bilet)

Nu-mi place să se adauge glume proaste la procedee uri te ; acesta nu-i nici felul meu de a mă purta şi nici ceea ce gust mai mult. Cînd am să mă plîng de cineva, eu nu-1 iau în rîs; fac mai bine : mă răzbun. Oricît ai fi de mulţumit de dumneata în clipa aceasta, nu uita că nu e prima dată cînd te vei fi bucurat dinainte şi singur, cu speranţa unei victorii care îţi va scăpa din mînă chiar în clipa în care credeai că o dobîndeşti. Adio.

Paris, 6 *decembrie 17"*

SCRISOAREA a CLX-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Vă scriu din camera nenorocitei dumneavoastră prietene, a cărei stare e

aproape neschimbată. In după-amiaza asta va avea loc un consult de patru medici. Din nenoro-
cire, după cum ştiţi, consultul este adesea mai mult o dovadă de primejdie decît un mijloc de ajutorare.

Se pare totuşi că noaptea trecută şi-a venit în fire mai multă vreme. Camerista m-a informat azi de dimineaţă că pe la douăsprezece noaptea stăpîna ei a chemat-o ; că a vrut să rămînă singură cu ea şi că i-a dictat o scrisoare destul de lungă. Julie a adăugat că în timp ee pregătea plicul, doamna de Tourvel a început din nou să aiureze-, astfel că fata n-a ştiut cui trebuia adresată scrisoarea. M-am mirat, la început, că textul scrisorii n-o lămurise in privinţa aceasta ; dar la răspunsul ei că se temea să nu se înşele, şi că totuşi stăpîna ei îi ceruse insistent să o expedieze imediat, mi-am luat răspunderea s-o deschid.

Am găsit scrisoarea pe care v-o trimit şi care într-adevăr nu se adresează nimănui, din pricină că se adresează la prea mulţi. Cred totuşi că nenorocita noastră prietenă a vrut mai întîi să scrie domnului de Valmont, dar că fără să vrea s-a lăsat copleşită de dezordinea din mintea ei. Oricum ar fi, socotesc că această scrisoare nu trebuie în-
mînată nimănui. V-o trimit, pentru că în ea veţi vedea mai bine decît v-aş putea spune ce fel de gînduri o fră- mîntă pe bolnava noastră. Cît timp va rămîne în starea aceasta, nu voi avea multă speranţă. Trupul se reface greii, cînd sufletul e într-un asemenea zbucium.

Rămîneţi cu bine, scumpă şi respectabilă prietenă. Vă fericesc că sînteţi departe de tristul spectacol pe care-1 am mereu sub ochi.

Paris, 6 decembrie 17"

Paris, 15 septembrie 17”

SCRISOAREA a CLX.I-a

Preşedinta de Tourvel

către...

(diclală de ea şi scrisă de camerista ei)

Fiinţă crudă şi răufăcătoare, nu vei conteni oare să mă persecuţi ? Nu-ţi ajunge că m-ai chinuit, că m-ai umilit, că m-ai înjosit ? vrei să-mi răpeşti pînă şi pacea mormîn- iului ? Cum oare ? în acest lăcaş al beznei în care ruşinea m-a silit să mă ascund, pedeapsa e fără sfîrşit, speranţa e necunoscută ? Nu implor mila pe care n-o merit : ca să pot îndura fără să mă plîng de suferinţele mele, mi-ar ajunge ca ele să nu-mi întreacă puterile. Dar nu-mi face chinurile de neîndurat! Lăsîndu-mi durerile, răpeşte-mi amintirea cruntă a bunurilor pe care le-am pierdut. Şi odată ce mi le-ai răpit, nu-mi mai înfăţişa imaginea lor dureroasă. Eram nevinovată şi liniştită : pentru că te-am văzut, mi-am pierdut odihna, pentru că te-am ascultat, am ajuns vinovată. Părtaş al greşelilor mele, cu ce drept vii să mă pedepseşti ?

Unde sînt prietenii cărora le eram dragă, unde sînt ? nenorocirea mea îi înspăimîntă. Nici unul nu îndrăzneşte să se apropie. Sînt copleşită, şi ei nu-mi dau nici un ajutor ! Mor, şi nimeni nu mă plînge. Mi se refuză orice mîn- gîiere. Compătimirea se opreşte la marginea prăpastiei în care se scufundă nelegiuitul. Remuşcările îl sfîşie, şi strigătele lui nimeni nu le aude !

Şi tu, pe care te-am făcut de ocară ; tu, a cărui stimă îmi sporeşte supliciul: tu, care singur ai avea dreptul să te răzbuni, ce faci

departe de mine ? Vino să pedepseşti pe femeia necredincioasă. Să îndur, în sfîrşit, chinurile care mi se cuvin. M-aş fi supus răzbunării tale : dar mi-a lipsit curajul ca să te fac să afli ruşinea ta. Nu din prefăcătorie, ci din respect. Cel puţin scrisoarea aceasta să-ţi arate şi căinţa mea. Cerul a îmbrăţişat cauza ta : el te răzbună de o ofensă pe care n-ai cunoscut-o. El mi-a legat limba şi mi-a oprit vorbele. I-a fost teamă ca nu cumva să-mi ierţi o greşeală pe care el voia s-o pedepsească. M-a smuls îngăduinţei tale, care ar fi dăunat dreptăţii lui.

Neîndurător în răzbunarea lui, m-a dat pradă însuşi aceluia care a pricinuit pierzania mea. Sufăr în acelaşi timp pentru el şi din cauza lui. Zadarnic vreau să fug da el; mă urmăreşte; e aici; mă obsedează necontenit. Dar cît e de deosebit de el însuşi ! Ochii lui nu mai exprimă decît ura şi dispreţul. Gura lui nu mai rosteşte decît insultă şi reproş. Braţele nu mă cuprind decît ca să mă sfîşie. Cine mă va salva de furia lui sălbatică ?

Dar iată ! e el... Nu mă înşel; pe el îl revăd. O, iubitule ! ia-mă în braţele tale ; ascunde-mă la pieptul tău : da, tu eşti, chiar tu ! Ce nălucire amarnică m-a făcut să nu te recunosc? cît am suferit în lipsa ta ! Să nu ne mai despărţim, să nu ne mâi despărţim niciodată. Lasă-mă să răsuflu. Uite cum îmi bate inima ! Ah ! dar nu de teamă, e emoţia duioasă a dragostei. De ce respingi gingaşele mele dezmierdări ? îndreaptă spre mine privirea ta blîndă! Care sînt legăturile pe care vrei să le rupi ? De ce pregăteşti toată această uneltire a morţii ? ce poate să-ţi schimbe astfel trăsăturile feţei ? Ce faci ? Lasă-mă : mă cutremuri !... Doamne ! iarăşi monstrul acela ! O, prietenele mele ! nu mă părăsiţi. Voi, care m-aţi îndemnat să fug de el, ajutaţi-mă să lupt

Paris, 15 septembrie 17”

împotriva lui; dumneata, care, mai îngăduitoare, îmi făgăduiai să-mi uşurezi chinul, vino lînfiă mine. Unde sînteţi amîndouă ? Dacă nu-mi mai este îngăduit să vă revăd, răspundeţi cel puţin la această scrisoare : ca să ştiu că tot mă mai iubiţi.

Lasă-mă, om crud ce eşti! ce furie nouă te-a împins ? Ţi-e oare teamă ca un sentiment blînd să nu ajungă pînă la sufletul meu ? Faci să-mi sporească îndoit chinul; mă sileşti să te urăsc. O! cît de dureroasă e ura! ce tare roade inima prin care se strecoară ! De ce mă persecuţi ? ce-ai avea oare să-mi mai spui ? nu m-ai pus în imposibilitatea de a te asculta, ca şi de a-ţi răspunde ? Nu mai aştepta nimic de la mine. Adio, domnule.

Paris, 5 decembrie 17[3]'

SCRISOAREA a CLXII-a

Cavalerul Danceny către vicontele de Valmont

Sînt informat, domnule, de purtarea dumneavoastră faţă de mine. Ştiu de asemenea că nu v-aţi mulţumit să vă bateţi joc de mine cu neruşinare, dar că vă mai şi lău

dați cu aceasta, că vă faceți dintr-aceasta o glorie. 'Am văzut dovada trădării dumneavoastră scrisă de mîna dumneavoastră. Mărturisesc că inima mea a fost adine mîhnită şi că am simţit oarecare ruşine că am ajutat atît de mult eu însumi la odiosul abuz pe care l-aţi săvîrşit împotriva oarbei mele încrederi: totuşi, nu vă invidiez acest ruşinos avantaj; sînt numai. curios să ştiu dacă le veţi păstra pe toate, pînă la urmă, asupra mea. O voi şti, dacă- aşa cum nădăjduiesc, veţi binevoi să vă aflaţi mîine dimineaţă, între opt şi nouă, la intrarea pădurii Vincennes, în satul Saint-Mande. Voi avea grijă să aduc cu mine toate cele trebuitoare pentru socotelile ce-mi mai rămîn de lămurit cu dumneavoastră.

Cavalerul Danceny *Paris,*

5 **decembrie** *17 'seara*

SCRISOAREA a CLXIII-a

Domnul Bertrand
către doamna de
Rosemonde

Doamnă,

Cu foarte mult regret îmi îndeplinesc trista îndatorire de a vă anunţa o veste care vă va pricinui o cruntă durere, îngăduiţi-mi să vă îndemn mai întîi la acea resemnare pioasă pe care cu toţii am admirat-o atît de des la dumneavoastră şi care singură ne îngăduie să îndurăm nenorocirile cu care este presărată biata noastră viaţă.

Nepotul dumneavoastră... Doamne ! cum pot oare să îndurerez o doamnă atît de respectabilă ! Nepotul dumneavoastră a avut nenorocul să fie ucis într-un duel pe care l-a

avut azi-dimineaţă cu domnul cavaler Danceny. Nu cunosc absolut de loc pricina certei lor : dar se pare, din biletul pe care l-am găsit în buzunarul domnului viconte, şi pe care am cinstea să vi-1 trimit, se pare, zic, că nu el era agresorul. Şi totuşi, a trebuit să fie el acela pe care cerul l-a sortit să moară !

Il aşteptam pe domnul viconte acasă la el, chiar în momentul cînd a fost adus. Vă puteţi închipui spaima mea, văzîndu-1 pe nepotul dumneavoastră purtat pe braţele a doi servitori de-ai săi, şi scăldat în sînge. Primise două lovituri de spadă şi era foarte slăbit. Domnul Danceny era şi el acolo şi chiar plîngea. A ! fără îndoială, are de ce plînge : dar e prea tîrziu să verşi lacrimi după ce ai pricinuit o nenorocire ireparabilă.

In ce mă priveşte, nu m-am mai putut stăpîni; şi cu toate că nu însemn mare lucru, i-am spus ceea ce gîn- deam. Dar domnul viconte s-a arătat cu adevărat mărinimos. Mi-a poruncit să tac; l-a luat de mînă pe acela care era ucigaşul său, i-a spus că e prietenul lui, l-a îmbrăţişat faţă de noi toţi şi ne-a spus : „Vă poruncesc să aveţi faţă de domnul cavaler Danceny toată consideraţia datorată unui om curajos şi nobil“. Totodată, i-a înmînat faţă de mine un teanc voluminos de hirtii, care nu ştiu ce sînt, dar cărora ştiu că le dădea multă importanţă. Pe urmă, a cerut să-i lăsăm singuri un moment. în timpul acesta, trimisesem după ajutoare, atît de ordin sufletesc cît şi trupesc : dar, vai! răul era fără leac. In mai puţin de o jumătate de ceas domnul viconte şi-a pierdut cunoştinţa. N-a putut primi decît sfîntul maslu; şi ceremonia abia se isprăvise, că şi-a dat sufletul.

Doamne Dumnezeule ! cînd am primit în braţele mele, la naşterea sa, acest preţios

vlăstar al unei familii atît de ilustre, puteam prevedea că în braţele mele îşi va da sfîr- şitul, şi că-mi va fi dat să-i pling moartea ? O moarte atît de timpurie şi de tragică ! Lacrimile îmi curg fără să vreau. Vă cer iertare, doamnă, că îndrăznesc astfel să-mi amestec lacrimile cu ale dumneavoastră : dar, în oricare condiţie te-ai afla, inima şi simţirea e aceeaşi; şi aş fi un ingrat dacă n-aş plînge toată viaţa pe un stăpîn care a fost atît dc bun cu mine şi care mă onora cu toată încrederea lui.

Mîine, după ridicarea rămăşiţelor pămînteşti, voi piane sigilii peste tot şi puteţi fi convinsă că voi avea eu grijă să fac totul aşa cum trebuie. Ştiţi bine, doamnă, că această nenorocită întîmplare curmă substituţia averii dumneavoastră şi vă lasă libertatea de dispoziţie. Dacă vă pot fi de vreun folos, vă rog să binevoiţi a-mi face cunoscute ordinele dumneavoastră : voi depune toată rîvna ca să le execut întocmai.

Rămîn cu cel mai adînc respect, doamnă, al dumneavoastră preaumil etc.

Bertrand **Paris, 7**

decembrie *17-*

SCRISOAREA a CLXIV-a

Doamna de Rosemonde către domnul Bertrand

Primesc chiar acum scrisoarea dumitale, dragul meu Bertrand, şi aflu din ea îngrozitoarea întîmplare a cărei nenorocită victimă a fost nepotul meu. Da, fără îndoială, voi avea ordine să-ţi dau şi numai ele mă distrag o clipă de la durerea mea cumplită.

Biletul domnului Danoeny pe oare mi l-ai

trimis este o dovadă convingătoare că el a provocat acest duel: şi vreau ca dumneata să faci îndată plîngere în numele meu. Iertîndu-l pe duşmanul său, pe ucigaşul său, nepotul meu şi-a arătat generozitatea sa firească dar eu trebuie să răzbun în acelaşi timp moartea lui, umanitatea şi religia. Nu trebuie neglijat nimic pentru a stîmi asprimea legilor împotriva acestui rest de barbarie, care încă mai alterează moravurile noastre şi nu cred că iertarea ofenselor ar putea să ne fie recomandată în acest caz. Mă aştept decTsă dai urmare acestei afaceri cu toată rîvna şi toată energia de care te ştiu capabil şi pe care o datorezi memoriei nepotului meu.

Vei avea în primul rînd grijă să-l vezi din partea mea po domnul preşedinte de... şi să te sfătuieşti cu el. Nu-i scriu, căci durerea mă copleşeşte. Prezintă-i scuzele mele şi comunică-i această scrisoare.

Rămîi cu bine, dragă Bertrand ; eşti un om de inimă şi-ţi mulţumesc pentru frumoasele dumitale sentimente ; pentru totdeauna cu totul a dumitale.

Castelul... 8 decembrie 17”

.SCRISOAREA a CLXV-a

Doamna, de Volanges
către doamna de
Rosemonde

Ştiu că aţi şi aflat, scumpă şi respectabilă prietenă, pierderea pe care aţi suferit-o ; cunoaştem dragostea pe care o aveaţi faţă de domnul de Valmont şi împărtăşesc sincer

durerea pe care o simţiţi. Sînt cu adevărat mîhnită că vin să adaug noi regrete acelora pe care le aveţi : dar, vai ! numai lacrimi vă mai rămîne să daţi nenorocitei noastre prietene. A murit ieri la unsprezece seara. Printr-o fatalitate legată de soarta ei, şi tare părea să-şi rîdă de orice prudenţă omenească, acest scurt răstimp cît a supravieţuit domnului de Valmont i-a fost de ajuns ca să afle de moartea lui şi, cum ea însăşi a spus, i-a fost de asemenea de ajuns ca, sub povara nenorocirilor ei, să nu moară decît după ce acestea au întrecut măsura.

într-adevăr, v-am spus că era mai bine de două zile de cînd îşi pierduse cu desăvirşire cunoştinţa ; şi chiar ieri dimineaţă, cînd a sosit medicul şi ne-am apropiat de patul ei, nu ne-a recunoscut pe nici unul, şi n-am putut obţine de la ea nici un cuvînt, nici cel mai mic semn. Dar abia ne întorseserăm lîngă cămin, şi medicul tocmai mă informa despre tristul eveniment al morţii domnului de Valmont, cînd nefericita femeie şi-a recăpătat întreaga ei minte ; fie că natura singură a produs acest reviriment, fie că el va fi fost pricinuit de acele cuvinte repetate, *domnul Ce Valmont* **şi** *moarte,* **care au putut aminti bolnavei singurele gînduri care o frămîntau de multă vreme.**

■ Oricum- ar fi, a dat într-o parte repede perdelele patu- hil strigînd : „Cum ! Ce spuneţi ? domnul de Valmont a murit!“ Eu am vrut s-o fac să creadă că se înşelase şi i-am spus că n-a auzit bine ; departe însă de a se lăsa convinsă, ea a cerut de la medic să reinceapă această crudă povestire; şi cînd am vrut s-o fac să renunţe, m-a chemat şi mi-a spus încet : „De ce vreţi să mă înşelaţi? nu-era el oare mort pentru mine ?“ A trebuit deci să cedăm.

Nenorocita noastră prietenă -a ascultat mai

întîi cu destulă linişte ; dar imediat după aceea ne-a întrerupt, spunînd : „Destul, ştiu destul“. Şi a poruncit numaidecît să se tragă la loc perdelele ; şi cînd medicul a vrut să-i mai dea îngrijirile necesare, ea nu i-a mai îngăduit să se apropie.

îndată după plecarea medicului, a alungat de asemenea pe infirmieră şi pe cameristă ; şi cînd am rămas singure, m-a rugat s-o ajut să îngenunche pe pat şi s-o sprijin. A stat aşa cîtva timp în tăcere, fără să spună nimic, iar lacrimile ei curgeau din belşug. în sfîrşit, împreunîndu-şi mîinile şi ridicîndu-le la cer, a spus cu o voce stinsă dar plină de fervoare : „Dumnezeule atotputernic mă supun dreptăţii tale, dar iartă-1 pe Valmont. Nenorocirile pe care recunosc că le-am meritat să nu-i fie un motiv de vinovăţie, şi voi binecuvînta milostivirea ta !“ Mi-am îngăduit, scumpă şi respectabilă prietenă, să intru în aceste amănunte în legătură cu un subiect menit să reînnoiască şi să sporească durerea dumneavoastră, deoarece nu mă îndoiesc că această rugă a doamnei de Tourvel va aduce o mîngîiere în sufletul dumneavoastră.

După ce prietena noastră a rostit aceste puţine cuvinte, mi-a căzut în braţe. De abia am aşezat-o pe pat că a apucat-o o slăbiciune mai îndelungată, dar care a cedat totuşi îngrijirilor obişnuite. Îndată ce şi-a venit în fire, m-a rugat sâ trimit după părintele Anselme şi a adăugat : „Acum el e singurul medic de care am nevoie : simt că în curînd suferinţele mele vor lua sfîrşit“. Se plîngea că se înăbuşă şi vorbea cu greutate.

Ful in după aceea, porunci cameristei să-mi dea o casetă, pe care v-o trimit, şi care mi-a spus că ar conţine hîrtii de-ale ei, pe care m-a însărcinat să vi le trimit îndată după moartea ei.[I] **Apoi mi-a vorbit de dumneavoastră şi de prietenia dumneavoastră faţă de dinsa pe cît îi îngăduia starea în care se afla şi cu multă înduioşare.**

Părintele Anselme a sosit pe la patru şi a stat aproape un ceas cu ea Cînd am intrat din nou în odaie, chipul bolnavei era liniştit şi senin; dar se vedea limpede că părintele Anselme plînsese mult. Rămase ca să asiste la ultimele ceremonii religioase. Acest spectacol, totdeauna atît de impunător şi de dureros, era şi mai impresionant prin contrastul pe care-l făcea resemnarea liniştită a bolnavei cu adînca durere a venerabilului ei confesor, care izbucnea în lacrimi lîngă ea. înduioşarea ne cuprinse pe toţi; şi aceea pe care toată lumea o plîngea a fost singura care n-a plîns.

Restul zilei a trecut cu rugăciunile obişnuite, care nu au fost întrerupte decît de numeroasele leşinuri ale bolnavei în sfîrşit, pe la unsprezece seara, mi-a făcut impresia că se înăbuşă şi mai tare şi că suferă şi mai mult. Am întins mîna ca să-i caut braţul, şi ea mai avu puterea să-mi ia mîna şi s-o ducă Ia inima ei. Nu-i mai simţeam bătăile ; şi într-adevăr, nenorocita noastră prietenă îşi dădu sufletul chiar în clipa aceea.

Vâ amintiţi, scumpă prietenă, că la ultima dumneavoastră călătorie aici, n-a trecut de atunci nici un an, stînd de vorbă împreună despre cîteva persoane a căror fericire ne părea mai mult sau mai puţin sigură, ne-am oprit cu precădere asupra soartei acestei

I Aressta eosefcl conţinea toate scrisorile referitoare la aventura ei ca dtBB> cui ue Viiîuionl.

femei ale cărei nenorociri şi moarte le deplîngem împreună astăzi. Atitea virtuţi, atîtea calităţi vrednice de laudă, atîta farmec; un caracter atît de bfind şi de împăciuitor ; un soţ pe care-1 iubea şi dfe care era adorată ; o societate în care se complăcea şi al cărei farmec era ; frumuseţe, tinereţe, avere ; atitea caii- tăti întrunite care s-au spulberat printr-o singură nesocotinţă ! O ! providenţă ! fără îndoială că trebuie să adorăm hotărîrile tale, dar cît sînt ele de nepătruns ! Mă opresc aici, mi-e teamă să nu sporesc durerea dumneavoastră, lă- sindu-mă pradă durerii mele.

Vă părăsesc ca să mă duc la fata mea care e puţin suferindă. Aflînd de la mine azi-dimineaţă vestea morţii atît de neaşteptate a două persoane pe care le cunoştea, s-a simţit rău şi am sfătuit-o să se aşeze în pat. Nădăjduiesc totuşi că această uşoară indispoziţie nu va avea urmări. La vîrsta asta nu ai încă deprinderea necazurilor şi impresia pe care ele ţi-o lasă este cu atît mai vie şi mai puternică. Această sensibilitate exagerată este fără îndoială o calitate vrednică de laudă ; dar cît de mult ne învaţă să ne ferim de ea tot ccea ce vedem că se petrece astăzi în jurul nostru ! Vă las cu bine, scumpa şi respectabila mea prietenă.

Paris, *0 decembrie 17”*

SCRISOAREA a CLXVI-a

Domnul Bertrand
către doamna de
Rosemonde

Doamnă,
In urma ordinelor pe care mi-aţi făcut

cinstea să mi le adresaţi, am avut de asemenea cinstea să-l văd pe domnul preşedinte de..., căruia i-am comunicat scrisoarea dumneavoastră, prevenindu-1 că, potrivit dispoziţiilor dumneavoastră, nu voi întreprinde nimic fără să-i cer sfatuL Acest respectabil magistrat m-a însărcinat să vă atrag atenţia că plîngerea ce aveţi de gînd s-o înaintaţi împotriva domnului cavaler Danceny ar compromite amintirea nepotului dumneavoastră, şi că onoarea lui ar fi de bună seamă pătată prin hotărîrea Curţii, ceea ce fără îndoială ar fi o mare nenorocire. Părerea sa este deci că trebuie să ne ferim să facem •vreun demers : şi dacă ar fi de făcut vreunul, ar fi mai degrabă să nu lăsăm ca Ministerul public sa afle această nenorocită aventură, de care s-a făcut şi aşa prea mult caz.

Aceste observaţii mi s-au părut înţelepte şi m-am ho- tărît să aştept noi ordine din partea dumneavoastră.

îngăduiţi-mi să vă rog, doamnă, să binevoiţi, o dată cu ele, să-mi adăugaţi citeva rînduri privitoare la sănătatea dumneavoastră, de care sînt îngrijorat din pricina tristelor consecinţe ale atîtor supărări. Nădăjduiesc că veţi ierta această îndrăzneală, datorată ataşamentului şi zelului meu.

Rămîn, doamnă, cu tot respectul, al dumneavoastră etc.

Paris, *10 decembrie 17" '*

SCRISOAREA a CLXVII-a

Anonimă către domnul cavaler Danceny

Domnule,

Am onoarea să vă încunoştinţez că azi-dimineaţă la‘ Parchetul Curţii a fost vorba

printre domnii magistraţi ai regelui despre afacerea pe care aţi avut-o acum cîteva zile cu domnul viconte de Valmont, şi că sînt temeri ca Ministerul public să deschidă acţiune. Am socotit că această înştiinţare v-ar putea fi de folos, fie ca să acţionaţi prin protecţiile de care vă bucuraţi, pentru a opri din timp consecinţele acestea supărătoare ; fie, în cazai că nu veţi izbuti, ca să vă luaţi măsurile de siguranţă personală.

Dacă îmi daţi voie să vă dau un sfat : cred că aţi facfe bine să vă arătaţi în lume cîtăva vreme mai puţin decît v-aţi arătat în timpul din urmă. Cu toate că de obicei acest fel de afaceri se bucură de indulgenţă, datorăm totuşi legilor acest respect.

Această precauţie devine ca atît mai necesară cu cît am auzit că o doamnă de Rosemonde, despre care aflu că ar fi mătuşa domnului de Valmont, ar vrea să facă o plîngere împotriva dumneavoastră, şi că atunci autoritatea

publică nu ar putea refuza să dea curs cererii sale. Poate n-ar fi rău ca cineva să vorbească din partea dumneavoastră cu această doamnă.

Motive de c.rdin personal mă împiedică să semnez această scrisoare. Dar sper că faptul de a nu şti de la cine vine nu vă va opri să recunoaşteţi dreptatea sentimentului care a dictat-o.

Am onoarea de a fi etc.

Paris, 10 *decembrie 17 ' '*

SCRISOAREA a CLXVIII-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Se răspîndesc aici, scumpă şi respectabilă prietenă, pe socoteala doamnei de Merteuil zvonuri foarte ciudate şi supărătoare. Desigur că sînt departe de a le da crezare şi aş pune rămăşag că nu sînt decît o infamă calomnie : dar ştiu prea bine cît de repede prind răutăţile, chiar cele mai puţin verosimile, şi cît de greu se şterge impresia pe care o lasă, ca să nu fiu foarte îngrijorată de aceste zvonuri, oricît le-aş crede de şubrede. Aş dori mai cu seamă să poată fi oprite la timp, şi mai înainte ca ele să se răspîndească. Dar nu am aflat decît aseară, foarte tîrziu, ororile acestea care abia încep a fi povestite; şi cînd am trimis azi-dimi- neaţă la doamna de Merteuil, plecase la ţară, unde urmează să rămînă două zile. Nu mi s-a putut spune la cine anume s-a dus. A doua ei cameristă, pe care am chemat-o ca să vorbesc cu ea, mi-a spus doar că stăpînă ei i-a poruncit s-o aştepte joi : şi nici unul din

servitorii pe care i-a lăsat aici nu ştie mai mult. Nici eu nu-mi închipui unde poate să fie; nu ştiu pe nimeni dintre cunoştinţele ei care să rămînă la ţară atît de tîrziu.

Oricum ar fi, sper că-mi veţi putea procura pînă la întoarcerea ei unele lămuriri care i-ar putea folosi : căci aceste odioase zvonuri se întemeiază pe unele împrejurări legate de moartea domnului de Valmont, împrejurări despre care ar trebui să aveţi cunoştinţă, daci sint adevărate, sau despre care cel puţin vă va fi lesne să vă informaţi, lucru pe care vă rog din tot sufletul să-l faceţi. Iată, ce se spune; sau, mai bine zis, ceea ce deocamdată doar se şopteşte, dar care nu va întîrzia desigur să izbucnească.

Se spune că cearta ivită între domnul de Valmont şi cavalerul Danceny este opera doamnei de Merteuii, care îi înşela deopotrivă pe amîndoi; că, aşa cum se întîmplă mai totdeauna, cei doi rivali au început prin a se bate, şi abia după aceea au ajuns la lămuriri; că acestea i-au făcut să se împace în mod sincer; şi că pentru a-l lămuri pînă la capăt pe cavalerul Danceny în privinţa doamnei de Merteuii şi totodată pentru a se justifica pe deplin, domnul de Valmont a adăugat cuvintelor sale o grămadă de scrisori, alcătuind o corespondenţă regulată pe care o întreţinea cu ea, şi în care aceasta povesteşte despre ea însăşi, în stilul cel mai liber, lucrurile cele mai scandaloase.

Se mai spune că Danceny a fost la început atît de indignat, îneît a arătat aceste scrisori tuturor acelora care au vrut să le vadă şi că acum s-au răspîndit în tot Parisul. Se citează cu predilecţie două[1]: una în care ea îşi povesteşte întreaga viaţă şi-şi mărturiseşte

1 Scrisorile a LXXXI-a şi a LXXXV-a ale acestei culegeri.

principiile, şi care pare să fie culmea ororii; cealaltă, care-1 dezvinovăţeşte pe deplin pe domnul de Prevan, a cărui poveste v-o amintiţi, prin dovada pe care o conţine că el n-a făcut decît să cedeze avansurilor repetate şi insistente ale doamnei de Merteuii şi că întîlnirea era fixată în perfectă înţelegere cu dînsa.

Din fericire, am cele mai puternice motive să cred că aceste învinuiri sînt tot atît de false pe cît de odioase. în primul rind, ştim amîndouă că domnul de Valmont nu se ocupa cîtuşi de puţin de doamna de Merteuii şi am toate motivele să cred că nici Danceny nu se ocupa mai mult de ea : astfel, mi se pare clar că ea n-a putut fi nici pricina, nici autoarea certei dintre ei. De asemenea, nu înţeleg ce interes ar îi putut avea doamna de Merteuil — bănuită că ar fi fost de acord cu domnul de Prevan — să facă o scenă care, oricum, nu putea fi decît neplăcută prin scandalul ei, putînd deveni foarte primejdioasă pentru ea, deoarece îşi făcea astfel un duşman neîmpăcat dintr-un om care-i deţinea măcar în parte secretul şi care pe-atunci avea multe relaţii. Totuşi, trebuie remarcat că de la aventura aceasta încoace nu s-a ridicat nici un glas în favoarea lui Prevan, şi că nici din partea lui n-a fost vreo reclamaţie.

Aceste reflecţii m-ar face să cred că el este autorul zvonurilor care circulă astăzi şi să consider infamiile acestea ca fiind opera urii şi răzbunării unui om care, ştiindu-se pierdut, speră ca prin acest mijloc să stîrnească măcar îndoieli şi să pricinuiască poate o diversiune utilă. Dar ori de unde ar veni aceste răutăţi, prima noastră grijă trebuie să fie să le stîrpim. S-ar spulbera singure dscă s-ar putea dovedi —

Paris, *11* **decembrie** 17’*

după cum e verosimil — că domnii de Valmont şi Danceny n-au mai vorbit între ei după nenorocita împrejurare, şi că domnul de Valmont nu i-a înmînat domnului Danceny nici un fel de hîrtii.

în nerăbdarea mea de a verifica toate acestea, am trimis azi-dimineaţă pe cineva la domnul Danceny; dar nici el nu e la Paris. Servitorii săi au spus trimisului meu că plecase în noaptea aceea, în urma unei înştiinţări pe care-o primise ieri, şi că nu se ştie unde s-a dus. După cît se pare, se teme de consecinţele întîmplării sale. Aşadar, numai de la dumneavoastră, scumpă şi respectabilă prietenă, pot căpăta amănuntele care mă interesează si care pot deveni atît de folositoare doamnei de Merteuil. Vă reînnoiesc rugămintea mea de a mi le trimite cît mai curînd cu putinţă. **I**

P.S. Fiica mea s-a făcut bine şi vă prezintă respec- tele ei.

- '

Cavalerul Danceny către doamna de Rosemonde

Doamnă,

Poate veţi găsi că demersul pe care-lfac astăzi pe lîngă dumneavoastră este foarte ciudatdar-vă implor să mă ascultaţi înainte de a mă judeca, şi să nu vedeţi nici îndrăzneală, nici cutezanţă, acolo unde nu este decît respect şi. încredere. Nu-mi ascund vina pe care o'am faţă de dumneavoastră ; şi nu mi-aş ierta-o toată viaţa dacă aş putea crede o singură clipă că mi-ar ■ fi fost cu putinţă să o. evit. Fiţi convinsă chiar, doamnă, că deşi socotesc că nu pot să-mi reproşez nimic, nu sînt lipsit de regrete ; şi mai pot adăuga cu sinceritate că acelea pe care vi le pricinuiesc sporesc pe acelea pe care le simt. Ca sâ daţi

crezare acestor sentimente, de care îndrăznesc să vă asigur, e de ajuns sâ fiţi dreaptă cu dumneavoastră şi să vă gîndiţi că fără să am cinstea de a fi cunoscut de dumneavoastră, eu o am totuşi pe aceea de a vă cunoaşte.

Cu toate acestea, în vreme ce eu deplîng fatalitatea care a pricinuit în acelaşi timp durerile dumneavoastră şi nenorocirile mele, vor unii să mă facă să cred că dumneavoastră, în dorinţa răzbunării, veţi căuta mijloacele de a o satisface pînâ şi în asprimea legii.

Ingăduiţi-mi mai întîi să vă atrag în privinţa aceasta atenţia că durerea dumneavoastră vă copleşeşte, de vreme ce în această chestiune interesele mele sînt absolut aceleaşi cu ale domnului de Valmont, care s-ar găsi şi el implicat în. condamnarea pe care aţi provoca-o împotriva mea. Aş crede deci, doamnă, că ar trebui să mă aştept din partea dumneavoastră mai degrabă la ajutor decît la piedici, în grija ce mi-aş da-o pentru ca această nenorocită întîmplare să rămînă îngropată în uitare.

-Dar ideea de a recurge la această complicitate, care- convine deopotrivă vinovatului ca şi nevinovatului, nu satisface delicateţea sufletului meu : în dorinţa de a vă înlătura ca parte, vreau să-mi fiţi totuşi judecător. Stima persoanelor pe care le respect e prea preţioasă ca să nu-mi fie răpită a dumneavoastră, fără să caut s-o apăr, şi cred că am mijloacele pentru aceasta.

Intr-adevăr, dacă admiteţi că răzbunarea este legitimă, să spunem mai bine că se impune chiar atunci cînd ai fost trădat în dragostea, în prietenia şi mai ales în încrederea ta ; dacă admiteţi aceasta, atunci vinovăţia mea se va şterge în ochii dumneavoastră. Nu vă silesc să credeţi în vorbele mele ; dar citiţi dacă aveţi curajul corespondenţa pe care o depun în miinile

Paris, *11* **decembrie**
17’*

dumneavoastră.[I] **Numărul mare de scrisori în original care o alcătuiesc sînt o garanţie de autenticitate şi pentru acelea de la care nu există decît copii. De altminteri, am primit hîrtiile acestea, aşa cum am cinstea să vi le trimit, chiar de la domnul de Valmont. N-am adăugat nimic şi n-am scos din ele decît două scrisori pe care mi-am îngăduit să le fac cunoscute în public.**

Una din ele era necesară răzbunării noastre comune
— a domnului de Valmont şi a mea — la care amîndoi aveam dreptul şi cu care el mă însărcinase în mod special. Totodată am socotit că aduceam un serviciu societăţii, demascînd pe o femeie atît de primejdioasă cum este doamna de Merteuii şi care, după cum veţi putea constata, este singura şi adevărata cauză a tot ce s-a petrecut între domnul de Valmont şi mine.

Un sentiment de dreptate m-a făcut de asemenea s-o fac cunoscută şi pe a doua, pentru dezvinovăţirea domnului de Prevan, pe care abia II cunosc, dar care nu meritase nicidecum tratamentul aspru la care a fost supus şi nici severitatea judecăţii opiniei publice, încă şi mai de temut, şi din pricina căreia suferă de atunci, fără să aibă nici un mijloc de apărare.

Nu veţi găsi deci deeît copiile acestor două scrisori, ale căror originale sînt nevoit să le păstrez. Pentru rest, nu cred că aş putea încredinţa în mîini mai sigure un
depozit care am tot interesul să nu fie distrus, dar de care mi-ar fi ruşine să abuzez. Socotesc,

I Din aceasta corespondenţa, din aceea înmuiată la moartea doamnei de Tourvel ţi din scrisorile încredinţate, de asemenea, doamnei de Rosemonde de către doamna de Volanges s-a alcătuit prezenta culegere de scrisori ale căror originale se află tacă En miinile moştenitorilor doamnei de Rosemonde.

doamnă, că. în- credinţîndu-vă hîrtiile acestea, slujesc tot atît de bine persoanele pe care ele le privesc, ca şi cum le-aş remite chiar lor, şi le scap de încurcătura de-a le primi din mîna mea şi de a şti că sînt informat despre unele aventuri pe care desigur ele doresc ca toată lumea să le ignore.

Cred de datoria mea să vă previn în legătură cu acest subiect că alăturata corespondenţă nu constituie decît o parte dintr-o colecţie mult mai voluminoasă, pe care domnul de Valmont a scos-o în prezenţa mea, şi pe care o veţi găsi la ridicarea sigiliilor, sub titlul — pe care l-am văzut — *Răfuiala dintre marchiza de Merteuil şi vicontele de Valmont.* **Veţi lua în această privinţă hotărîrea pe care v-o va sugera înţelepciunea dumneavoastră.**

Rămîn cu tot respectul, doamnă, etc.

P.S. Unele înştiinţări pe care le-am primit şi sfaturile prietenilor mei m-au hotărît să plec din Paris pentru cîtva timp; dar locul pe care l-am ales, secret pentru toată lumea, nu va fi tot astfel şi pentru dumneavoastră. Dacă îmi veţi face cinstea să-mi răspundeţi, vă rog să-l adresaţi Comanderiei din... prin P... şi pe adresa domnului comandor de... De la domnia-sa am cinstea să vă scriu.

Paris, 12 decembrie 17 ' '

SCRISOAREA a CLXX-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Trec, scumpă prietenă, din uimire în uimire şi dintr-o supărare într-alta. Trebuie să fii mamă ca să-ţi faci o idee de ceea ce am suferit ieri toată dimineaţa : şi dacă îngrijorările mele cele mai cumplite s-au liniştit de atunci, îmi rămîne totuşi o mare supărare, al cărei sfîrşit nu-1 **prevăd.**

Paris, *11* **decembrie** 17'*

4
2
3

Ieri, pe la zece dimineaţa, mirată că n-o văzusem încă pe fiica mea, am trimis la ea pe cameristă ca să aflu din ce cauză întîrzia atît de mult. S-a întors -peste o clipă foarte speriată, şi m-a speriat şi pe mine şi mai mult, înştiinţîndu-mă că fata mea nu era în apartamentul ei şi că nici dimineaţă camerista ei n-o mai găsise acolo. Gîndiţi-vă în ce stare eram ! Am chemat ps toţi servitorii şi în primul rind pe portar : toţi s--au jurat că nu ştiu nimic şi că nu pot să-mi spună nimic în privinţa acestei întîmplări. N-am dus îndată în camera fetei mele. Dezordinea care domnea a-colo m-a făcut să înţeleg că, după toat3 aparenţele, nu plecase decît dimineaţa : dar n-am -găsit nimic care ar fi putut să mă lâmurcască. Am inspectat dulapurile şi scrinul, am găsit totul în ordine şi ţoale hainele ei, afară de rochia cu care plecase. Nu-şi luase nici măcar puţinii bani pe care-i avea acolo.

Cum nu aflase decit abia ieri de toate cîte se spun despre doamna de Merteuii, cum ţine atît de mult la ea, îneît toată seara n-a făcut altceva decît să plîngă ; şi cum, pe cît îmi aminteam, nu ştia că doamna de Merteuii era plecată la ţară, cel dinţii gînd al meu a fost că voise şă-şi vadă prietena şi că avusese nesocotinţa să meargă singură. Dar timpul trecea fără ce ea să se întoarcă, şi asta îmi redeşteptă toate îngrijorările. Fiecare clipă îmi sporea nelinişitea, şi cu toate că ardeam de nerăbdare sâ aflu ce s-a întîmplat, nu îndrăzneam să caut vreo lămurire, de teamă să nu stîrnesc vilvă în jurul unei Chestiuni pe care poate aş vrea după aceea s-o pot ascunde ochilor lumii. Nu, de cînd sînt n-am suferit atîta.

în sfîrşit, abia după ce trecuse de două, am primit în acelaşi timp o scrisoare de la fiica

mea şi una de la maica stareţă a mănăstirii... Scrisoarea fiicei mele spune doar că se temuse ca eu să nu mă împotrivesc vocaţiei ce-şi simţea de a se face călugăriţă, şi că nu îndrăznise să-mi vorbească despre aceasta: restul scrisorii cuprindea numai scuze pentru faptul că luase singură, fără îngăduirea mea, această hotărîre, pe care de bună seamă n-aş dezaproba-o, adăuga ea, dacă aş cunoaşte motivele ei, de care totuşi mă rugă să nu o întreb.

Stareţa îmi scria câ la înccput, deoarece fata venise 6ingură, ea n-a vrut s-o primească ; dar că după ce a întrebat-o şi a aflat cine e, a socotit câ-mi face un serviciu -acordînd mai întîi adăpost fetei mele, ca să n-o expună la noi alergături, la care părea hotărîtâ. Stareţa oferin- du-se, cum e şi de aşteptat, să-mi înapoieze fata, dacă i-aş cerc-o, mă îndeamnă, ca o călugăriţă ce este, să nu mă opun unei vocaţii care zicea ea e atit de puternică ; îmi mai spunea că nu putuse să mă înştiinţeze mai devreme despre acest lucru, din pricina greutăţii cu care o convinsese pe fiica mea să-mi scrie; aceasta ar fi vrut ca nimeni să nu ştie unde se retrăsese. Ce cumplită poate li nechibzuinţa copiilor !

M-am dus îndată la acea mănăstire; şi după ce am văzut pe stareţă, i-am spus că vreau s-o văd şi pe fiică- mea ; aceasta n-a venit decît după multe ezitări şi tremu- rrînd toată. I-am vorbit de faţă cu călugăriţele şi i-am vorbit ■şi între patru ochi ; tot ce-am putut scoate de la ca, printre Jacrimi, a fost că n-ar putea fi fericită decît la mănăstire ; m-am hotărît să-i îngădui să rămînă, dar fără Bă intre încă în rindurile poslulantelor, aşa cum voia ca. IMi-e teamă că moartea doamnei de Tourvel şi aceea a domnului de Valmont să nu fi zdruncinat mintea ei de copil. Oricît respect aş avea faţă de vocaţia religioasă, n-aş putea fără mihnire şi nici fără teamă să văd pe fata mea făcîndu-se călugăriţă. Mi se paie că avem şi aşa destule datorii în viaţi, fără să ne mai născocim şi altele ; şi apoi, nu la vîrsta aceasta ne putem da seama de calea pe care trebuie s-o urmăm.

Ceea ce sporeşte încurcătura în care mă aflu e că domnul (Jeicourt şi -a anunţat întoarcerea pe curînd ; va trebui oare să renunţăm la căsătoria aceasta atît de avantajoasă ? Cura

putem face oare fcricirea copiilor noştri, dacă nu-i dc-stul s-o dorini şi să-i închinăm toate puterile noastre ? V-aş fi foarte îndatorată dacă mi-aţi spune ce-aţi face în locul meu ; nu pot să iau nici o hotărîre ; nu cunosc nimic mai înspăimântător, decît să fii silit să ici o hotărîre în privinţa soartci altora şi mi-i teamă ca în această împrejurare să nu dau dovadă fie de o asprime de judecător, fie de o slăbiciune de mamă.

îmi reproşez într-una că vă sporesc supărările, vorbîn- du-vă mereu de ale mele ; dar vă cunosc inima : mîngîie- rea pe care aţi putea-o da altora ar fi pentru dumneavoastră cea mai mare pe care aţi putea-o primi!

Vă las cu bine, scumpă şi respectabilă prietenă ; aştept amîndouă răspunsurile dumneavoastră cu multă nerăbdare.

*Paris, 13 decembrie 17'**

SCRISOAREA a CLXXI-a

Doamna de Rosemonde către caval'jrul Danceny

După toate cele ce mi-ai spus, domnule, nu-mi mai ră- mîne decît să pling fi **să tac. Iţi pare rău că mai trăieşti rind afli asemenea grozăviiţi-e ruşine să fii femeie, cînd afli că vreuna se face vinovată de o astfel de purtare.**

Mă invoicsc bucuros, domnule, în ce mă priveşte, să învălui în tăcere şi uitare tot ceea ce ar putea să se refere la aceste triste evenimente sau ar putea decurge din ele. Doresc chiar să nu-ţi pricinuiască vreodată alte supărări decît cele care se l?agă de nenorocitul avantaj pe care l-ai cîştigat asupra nepotului meu. în ciuda greşelilor lui, pe care sînt nevoită să le recunosc, simt că nu mă voi mîngîia

niciodată de pierderea pe care am suferit-o: dar durerea mea veşnică va fi singura răzbunare pe care mi-o voi îngădui împotriva dumitale ; inima dumitale va şti să-i măsoare întinderea.

Dacă îngădui vîistei mele să exprime o cugetare pe care n-o prea faci cînd ai vîrsta dumitale, îţi voi spune că dacă am fi lămuriţi în privinţa adevăratei noastre fericiri, n-am căuta-o niciodată în afara marginilor prescrise de legi şi de religie.

Poţi fi sigur că voi păstra cu sfinţenie şi cu dragă inimă depozitul ce mi-ai încredinţat; dar te. rog să mă încuviinţezi să nu-1 înmînez nimănui, nici chiar dumitale, domnule, decît numai în cazul cînd ar fi necesar pentru dezvinovăţirea dumitale. îmi place să cred că nu vei refuza această rugăminte şi că ai depăşit clipa cînd îţi pare râu că nu te-ai lăsat pradă unei dorinţe de răzbu- nare| fie ea chiar îndreptăţită.

Nu mai contenesc, cu rugăminţile mele, încredinţată cum sînt de generozitatea şi de delicateţea dumitale ; mi-ai da cu adevărat o dovadă vrednică de ele, dacă mi-ai înmîna şi scrisorile domnişoarei de Volanges pe care bă- nuiesc că le-ai păstrat şi care fără îndoială nu te mai interesează. Ştiu că această tînără s-a făcut vinovată faţă de dumneata, dar nu cred că ai avea de gînd s-o pedepseşti; de n-ar fi decît din respect pentru dumneata însuţi, şi tot n-ai voi să pîngăreşti fiinţa pe care ai iubit-o atît de mult. Nu am'prin urmare nevoie să adaug că menajamentele, la care fata nu are dreptul, le datorezi cel puţin mamei, acestei femei respectabile, faţă de care nu eşti absolut 'fără. nici o vină : căci, la urma urmei, oricîte iluzii ai căuta să-ţi faci dintr-o pretinsă delicateţe de sentimente, acela care cel dinţii încearcă să seducă un suflet neprihănit şi simplu se face cel dintîi vinovat de corupţia lui, şi trebuie ţintit, pentru totdeauna, răspunzător de excesele şi de rătăcirile care urmează.

Nu te mira, domnule, de atîta severitate din partea mea; ea este cea mai deplină dovadă pe care ţi-o pot da de întreaga mea stimă. Vei dobîndi şi alte drepturi la ea, angajîndu-te. după cum doresc, să păstrezi .cu sfinţenie_ un secret a cărui divulgare ţi-ar dăuna chiar şi dumitale şi ar semăna moartea în inima unei mame, pe care şi aşa a-i rănit-o. In sfîrşit,

Castelul.. 15 decembrie 17”

domnule, doresc să fac acest serviciu prietenei mele ; şi dacă m-aş teme că mi-ai refuza această mîngîiere, te-aş ruga mai întîi să te gîndeşti că-i singura pe care mi-ai lăsat-o.

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

Dacă aş fi fost nevoită,- scumpă prietenă, să aflu şi să aştept de la Paris lămuririle pe care'mi le ceri, cu privire la doamna de Merteuil, nu mi-ar fi fost. cu putinţă să ţi ie dau; şi, fără îndoială, n-aş fi' primit decit lămuriri vagi şi nesigure : dar mi-au venit unele pe care nu -le aşteptam, pe care n-aveam nici un motiv să le-aştept; şi acestea sint din păca,te prea sigure..O ! draga prietenă, cît de tare te-a înşelat femeia aceasta !

Mi-e silă să intru în vreun amănunt al acestui noian de orori; dar oricîte s-ar putea spune, poţi fi sigură că e încă mai puţin' decît realitatea. Nădăjduiesc, dragă prietenă, că mă cunoşti destul ca să mă crezi pe cuvînt şi că nu vei pretinde nici o dovadă. Mulţumeşte-te doar să ştii că există foarte multe pe care le am, în chiar clipa aceasta, în mîiriile mele.

Cu aceeaşi durere nemărginită te rog de asemenea să nu mă Sileşti să motivez sfatul pe care mi-1 ceri cu privire la domnişoara de Volanges. Te îndemn să nu te împotriveşti vocaţiei pe care o arată. Desigur, nici un argument nu ne poate îndreptăţi să obligăm pe cineva să îmbrăţişeze starea monacală, cînd acela nu se' simte chemat: dar uneori e o mare fericire să fii chemat, şi vezi că însăşi fata dumitale îţi spune că n-ai dezaproba-o dacă i-ai cunoaşte motivele. Acela care ne inspiră sentimentele ştie mai bine decît deşarta noastră înţelepciune ceea ce" convine fiecăruia dintre noi; -şi adesea, ceea ce pare din partea lui un act de asprime este, dimpotrivă, unul de clemenţă.

în sfîfşit, părerea mea," care ştiu bine că te va mîhni şi pe care, tocmai din pricina aceasta,

poţi să mă crezi că nu ţi-o dau decît după multă chibzuinţă, este s-o laşi pe domnişoara de Volanges. la mănăstire, de vreme ce astfel a ales ea : să încurajezi mai degrabă decît .să zădărniceşti hotărîrea pe care a luat-o şi, în aşteptarea înfăptuirii ei, să desfaci căsătoria pe care ai proiectat-o.

După ce am îndeplinit aceste penibile datorii ale prieteniei şi în neputinţa în care mă aflu de a le adăuga vreo mîngîiere, favoarea ce-mi mai rămîne să-ţi cer, scumpa mea prietenă, este să nu mă mai întrebi nimic în legătură cu aceste triste evenimente : să le lăsăm în uitarea care li se cuvine; şi fără să căutăm inutile şi dureroase desluşiri, să ne supunem mai bine hotărîrilor Providenţei şi să credem în înţelepciunea intenţiilor ei, chiar şi atunci cînd nu ne îngăduie să le pătrundem. Te las cu bine, scumpa mea prietenă.

Castelul... 15 decembrie 11”

SCltlSOAREA a CLXXIII-a

Doamna de Volanges către doamna de Rosemonde

O ! dragă prietenă! cu ce văl înspăimântător acoperiţi soarta fetei mele! şi parcă vă e teamă să nu încerc să-l ridic ! îmi ascunde el oare ceva care ar putea sâ mâhnească inima unei mame, mai mult decît groaznicele bănuieli cărora mă daţi pradă ? Chinurile mele sînt cu atît mai mari cu cît vă cunosc bine prietenia şi îngăduinţă: de douăzeci de ori, de ieri încoace, am vrut să scap din această cumplită nesiguranţă, rugîndu-vă să mă lămjuriţi fără cruţare şi fără înconjur; şi de fiecare dată m-am cutremurat gîndindu-mă la rugămintea pe care mi-aţi făcut-o de-a nu vă pune nici o întrebare. în sfîrşit, mă opresc la un gînd care-mi mai lasă oarecare speranţă ; şi

aştept de la prietenia dumneavoastră să nu-mi refuzaţi ceea ce doresc: să-mi răspundeţi dacă am înţeles des cui de bine tot ceea ce voiaţi să-mi spuneţi; să nu vă fie teamă să-mi mărturisiţi tot ceea ee îngăduinţa unei mame ar fi în stare să ierte şi care n-ar fi cu neputinţă de îndreptat. Dar dacă nenorocirile mele depăşesc această măsură, atunci prefer, intr-adevăr, să nu-mi daţi alte expli

caţii decît tăcerea dumneavoastră ; iată, aşadar, ceea ce ştiam şi pînă unde pot merge temerile mele.

Fiica mea a arătat oarecare înclinare pentru cavalerul Danceny şi am fost informată că a mers pînă acolo încît a primit scrisori de la el, ba chiar i-a şi răspuns; dar credeam că izbutisem să împiedic ca această greşeală copilă- rcască să aibă urmări primejdioase : acum, cînd am ajuns să-mi fie frică de orice, admit că ar fi cu putinţă ca supravegherea mea să fi fost amăgită ; şi mi-e teamă că, sedusă de el, fata mea a pus vîrf rătăcirilor sale.

îmi amintesc de asemenea mai multe împrejurări care întăresc această teama. V-am scris că fetei mele i-a venit rău la vestea nenorocirii întâmplate domnului de Valmont: poate că această sensibilitate era pricinuită de gîndul primejdiei la caro demnul Danceny era si el expus în acei d'jel. Cînd, pe urmă, a plîns atît de mult afiind de celc ce se spun pe socoteala doamnei de Merteuil, poate câ ceea ce ani considerat că ar fi durerea prieteniei nu era docil efectul geloziei sau al regretului de a descoperi că amantul ei i-a fost necredincios. Ultima ei ispravă se poate şi ea explica, am impresia, prin acelaşi motiv. Adesea, te crezi chemat de Dumnezeu numai din pricină că te simţi răzvrătit împotriva oamenilor. In sfîrşit, presupunînd că toate acestea sînt adevărate şi că dumneavoastră aţi avea cunoştinţă de ele, aţi fi putut, fără îndoială, să le găsiţi suficiente ca să îndreptăţească sfatul sever pe care mi-1 daţi.

Cu toate acestea, chiar aşa fiind, dezaprobindu-mi fiica, aş crede totuşi că-i dc datoria mea să încerc totul ca s-o srtp de chinurile şi de primejdiile unei vocaţii iluzorii

şi trecătoare. Dacă domnul Danceny nu a pierdut orice sentiment de cinste, el nu va refuza să repare o greşeală al cf.rei singur autor este ; şi pot crede, în sfîrşit, că o căsătorie cu fiica mea e destul de avantajoasă pentru ca atît el cît şi familia lui să fie măguliţi de ea.

lată, scumpă şi respectabilă prietenă, singura speranţă ce-mi mai rămîne ; grăbiţi-vă să mi-o întăriţi c'acă vă este cu putinţă. Vă închipuiţi cît de mult doresc să mi răspundeţi şi ce lovitură ar fi pentru mine tăcerea dumneavoastră.[I]

Mă pregăteam să închid scrisoarea, cînd un cunoscut a venit să mă vadă şi mi-a povestit afrontul îngrozitor pe care l-a îndurat doamna de Merteuii, alaltăieri. Cum nu mai văzusem pe nimeni în ultimele zile, nu aflasem nimic despre această întimplare ; iată cum s-au petrecut lucrurile, după povestirea unui martor ocular.

Doamna de Merteuii, sosind alaltăieri, joi, de la ţară, s-a dus de-a dreptul la Comedia Italiană unde îşi avea loja; era singură în lojă, şi — ceea ce a trebuit să i se pară foarte neobişnuit — nici un bărbat n-a venit s-o vadă în timpul spectacolului. La ieşire, a intrat, potrivit • obiceiului, în salonaşul teatrului, care era plin de lume ; imediat s-a stîmit rumoare, dar ea, la început, n-a crezut că era împotriva ei. A zărit un loc liber pe o banchetă şi ş-a dus să se aşeze ; dar îndată toate femeile care erau acolo s-au sculat ca la un semn, şi au lăsat-o absolut singură. Acest gest de indignare unanimă a fost aprobat de toţi bărbaţii şi a sporit murmurele care, se spune, ajunseseră pînă la adevărate huiduieli.

Ca umilirea să-i fie deplină, nenorocul a

I Scrisoarea aceasta a rămas fără răspuns.

făcut ca domnul de-Prevan, care nu se mai arătase nicăieri de la aventura lui, să intre tocmai în acel moment în salonaş. Îndată ce a fost văzut, toată lumea, bărbaţi şi femei, l-a înconjurat şi l-a felicitat : şi el s-a găsit, ca să zic aşa, împins plnă în faţa dcamnei de Merteuii, de lumea care se îngrămădea în jurul lor. Se pare că ea s-a făcut că nu vede şi nu aude nimic şi nu şi-a schimbat de loc expresia feţei, dar cred că se exagerează. Oricum ar fi, situaţia aceasta cu adevărat ruşinoasă pentru ea a durat pînă în clipa cînd i s-a anunţat trăsura; şi la plecarea ei, huiduielile insultătoare au sporit. E îngrozitor să fii rudă cu această femeie. Domnul de Prevan a fost chiar în seara aceea sărbătorit de ofiţerii regimentului său care erau

acolo şi nu e nici o îndoială că-şi va recăpăta funcţia şi gradul.

Aceeaşi persoană care mi-a istorisit aceste amănunte mi-a spus că doamna de Merteuii a avut, în noaptea următoare, o febră mare, despre care mai întîi s-a crezut că este efectul situaţiei penibile în care a fost pusă ; dar că de aseară se ştie că este vorba de vărsat într-o formă foarte primejdioasă. Şi cred că, într-adevăr, ar fi pentru ea o fericire să moară. Se mai spune că toată această în- timplare îi va dăuna poate mult şi la procesul ei, care e în ajun de a se judeca şi pentru care se pare că are nevoie de multă bunăvoinţă.

Rămîneţi cu bine, scumpă şi respectabilă prietenă. Văd in toate acestea pe cei răi pedepsiţi; dar nu găsesc nici
o consolare pentru nenorocitele lor victime.

Paris, *18 decembrie 17”*

SCRISOAREA **a** CLXXIV-a

Cavalerul Danceny
către doamna de
Rosemonde

Aveţi dreptate, doamnă, şi desigur că nu vă voi refuza nimic din ceea ce va depinde de mine, şi pe care veţi pune oarecare preţ. Pachetul pe care am cinstea să vi-1 adresez conţine toate scrisorile domnişoarei de Volanges. Dacă le veţi citi, veţi vedea poate nu fără uimire cum poate avea cineva, în acelaşi timp, atîta nevinovăţie şi atîta perfidie. E cel puţin ceea ce m-a izbit mai mult la ultima lor lectură, pe care abia am terminat-o.

Dar, mai ales, cum să nu fii cuprins de cea mai vie indignare împotriva doamnei de Merteuii, cînd te gîn- deşti cu cîtă bucurie

perversă s-a străduit să amăgească atîta nevinovăţie şi candoare.

Nu, nu mai sînt îndrăgostit. Nu mai păstrez nimic dintr-un sentiment trădat într-un chip atît de nedemn; şi

nu el mă îndeamnă să încerc s-o dezvinovăţesc pe domnişoara de Volanges. Totuşi, sufletul acesta atît de simplu, caracterul acesta atît de blînd şi de docil nu s-ar fi lăsat oare călăuzit spre bine, mai uşor încă decît s-a lăsat tras spre râu ? Care fată tînără, ieşind ca ea de la mănăstire, fără experienţă şi aproape fără vreo idee de viaţă, şi neaducînd în lume, cum se întîmplă de obicei, decît neştiinţa şi a binelui şi a răului ; care fată tînără, zic, ar fi putut rezista multă vreme unor maşinaţii atît de vinovate ? Ah ! ca să fii îngăduitor, e destul să-ţi dai seama de cîte împrejurări independente de voinţa noastră depinde înspăimîntătoarea alternativă a delicateţei sau a depravării sentimentelor noastre. Nu-mi făceaţi aşadar, doamnă, decît un act de dreptate socotind că vina domnişoarei de Volanges, pe care am simţit-o puternic, nu-mi inspiră totuşi nici o idee de răzbunare. E destul că sînt silit să n-o mai iubesc ; m-ar costa prea mult s-o urăsc.

N-am avut nevoie să cuget prea mult ca să doresc ca tot ce-o priveşte şi care i-ar putea dăuna să rămînă pe veci neştiut de nimeni. Dacă vi s-a părut poate că ain întîrziat să vă îndeplinesc dorinţele în privinţa aceasta, cred că sînt în măsură să nu vă ascund motivul; am vrut mai întîi să fiu sigur că nu voi mai avea nici o neplăcere de pe urma nenorocitei mele întîmplări. Pe cînd vă imploram indulgenţa şi îndrăzneam chiar să cred că aveam unele drepturi la ea, mă puteam teme că aş avea aerul că vreau oarecum să v-o cumpăr, cu această condescendenţă a mea ; şi sigur de puritatea motivelor mele, am avut, mărturisesc, mîndria de a voi ca nici dumneavoastră să nu vă îndoiţi de ea. Sper că veţi ierta această delicateţe, poate prea susceptibilă, dar care provine din veneraţia ce-mi inspiraţi şi din preţul pe care-1 acord stimei dumneavoastră.

4£
6

Acelaşi sentiment mă îndeamnă sâ vă rog, ca ultimă favoare, să binevoiţi a mă încunoştinţa dacă socotiţi că mi-am îndeplinit toate îndatoririle pe care nenorocitele împrejurări în care m-am aflat au putut să mi le impună. Odată liniştit în această privinţă, hotărîrea mea e luată;
plec la Malta : mă duc să fac cu bucurie şi să păstrez cu sfinţenie jurămîntul care mă va îndepărta de o lume ds care, încă atît de tînăr, am avut atît de mult a mă plînge; în sfîrşit, voi căuta să uit, sub un cer străin, gîndul atîtor grozăvii adunate şi a căror amintire nu ar putea decît sâ mihnească şi să veştejească sufletul meu.
Rămin cu tot respectul, doamnă, al dumneavoastră foarte umil etc.

Paris, *26 decembrie 17''*

SCRISOAREA a CLXXV-a

Doamna de Volanges
către doamna de
Rosemonde

Soarta doamnei de Merteuii pare în sfîrşit împlinită, scumpa şi respectabila mea prietenă ; şi în aşa fel, îneît pînă şi duşmanii ei cei mai neîmpăcaţi simt atît indignarea pe care o merită cît şi mila care o inspiră. Aveam dreptate să spun că ar fi fost poate o fericire pentru ea să moară de vărsat. S-a făcut bine într-adevăr, dar e îngrozitor de desfigurată ; a pierdut şi un ochi. După cum vă puteţi închipui, eu n-am revăzut-o, dar mi s-a spus că era cu adevărat înfiorătoare.
Marchizul de..., care nu pierde prilejul să spună o răutate, spunea ieri vorbind despre

ea că boala a întors-o pe dos şi că acum sufletul i se arată pe figură. Din nefericire, toată lumea a socotit că expresia era justă.

Altă întimplare se mai adaugă nenorocirilor şi greşelilor ei. Procesul i s-a judecat alaltăieri şi l-a pierdut în Întregime. Despăgubiri, cheltuieli de judecată, restituirea beneficiilor, totul a fost adjudecat minorilor : astfel îneît puţinul din averea ei care nu era angajat în acest proces a fost înghiţit şi chiar depăşit de acoperirea cheltuielilor.

îndată ce a aflat ştirea aceasta, cu toate că era încă bolnavă, a luat toate dispoziţiile şi a plecat singură, noaptea, cu diligenţa. Servitorii ei spun astăzi că nici unul din ei nu a vrut s-o urmeze. Se crede că a plecat în Olanda.

Plecarea aceasta stîrneşte mai multă indignare decît tot restul, din pricină că şi-a luat cu ea diamantele, care reprezintă o mare valoare şi care urmau să reintre în succesiunea soţului ei, apoi argintăria, bijuteriile, în sfîrşit, tot oe a putut; şi că lasă în urma ei aproape cincizeci de mii de livre datorii. E un adevărat faliment.

Familia trebuie să se întrunească mîine ca să ajungă la o înţelegere cu creditorii. Cu toate că nu sînt decît o rudă îndepărtată, am spus că voi lua parte şi eu, dar nu mă voi duce la această întrunire, fiind silită să asist la o ceremonie şi mai tristă. Fata mea intră postulantă la mănăstire. Sper că nu uitaţi, scumpă prietenă, că intrucît priveşte acest mare sacrificiu, eu n-am alt motiv de a mă crede obligată să-l săvîrşesc decît tăcerea pe care aţi păstrat-o faţă de mine.

Domnul Danceny a părăsit Parisul acum

aproape două săptămîni. Se spune că se duce la Malta şi că are de gînd să rămînă acolo. Ar mai fi oare timp să-l oprim ?... Dragă prietenă !... fata mea e aşadar atît de vinovată ?... Veţi ierta, fără îndoială, unei mame, că nu cedează decit cu greu acestei cumplite certitudini.

Ce fatalitate mă urmăreşte de cîtva timp şi m-a lovit în fiinţele cele mai scumpe ! Fata mea şi prietena mea !

Cine nu s-ar cutremura gîndindu-se la nenorocirile pe care le poate pricinui o singură legătură primejdioasă ! Şi cîte supărări nu ne-am evita dacă am cugeta mai bine la asta ! Care femeie nu ar fugi la prima vorbă a vreunui seducător? Care mamă ar putea vedea, fără să tremure, pe vreo altă persoană vorbind cu fiica ei ? Dar reflecţiile acestea tîrzii vin întotdeauna după întîmplare ; şi unul din cele mai însemnate adevăruri, şi poate chiar din cele mai unanim recunoscute, rămîne înăbuşit şi fără folosinţă în vîrtejul moravurilor noastre nesocotite.

Rămîneţi cu bine, scumpă şi re^ cnă; simt în aceasta clipă că înţelepciunea noasu^. <±şa atît de neputincioasă să preîntîmpine nenorocirile, este încă şi mai puţin în stare să ne consoleze de ele.[1]

Paris, 14 ianuarie 17[1]

[1] Motive de ordin particular şl considerente pe care totdeauna ne vom face o datorie sft le respectăm ne silesc s& ne oprim aici.
Nu putem deocamdată nici să dăm cititorului urmarea aventurilor domnişoarei de Volanges, nici să-i facem

cunoscut sinistrele tntimplări care au pus vîrf nenoro» cililor sau au dus pSnă la eapăt pedeapsa doamnei de Merteuil.

Poate că vreodată no va fi îngăduit să completăm această lucrare ; dar na **se** –pulem lua nici o obligaţie In privinţa aceasta : şi chiar daci am putea, **~~am crede~~** de cuviinţă să consultăm mal intii gustul publicului, **~~care~~** –nu **~~are~~** –aoeteaţt **~~motive ca noi să ie interesez* de~~** această lecturi.

NoU edUomM

CUPRINS

Prefaţă **5**
Notă asupra ediţiei . . **21**
înştiinţarea editorului • **25**
Prefaţa redactorului **27**

Partea întîi

Scrisoarea I..... **31**
Scrisoarea a U-a..... **33**
Scrisoarea a IlI-a **35**
Scrisoarea a IV-a..... **36**
Scrisoarea a V-a..... **39**
Scrisoarea a Vl-a **4L**
Scrisoarea a Vil-a **44**
Scrisoarea a VIII-a **45**
Scrisoarea a IX-a..... **47**
Scrisoarea a X-a..... **49**
Scrisoarea a XI-a..... **63**
Scrisoarea a Xll-a..... **65**
Scrisoarea a XOT-a..... 66
Scrisoarea a XIV-a 66

Scrisoarea a XV-a..... ®
Scrisoarea a XVI-a..... &&
Scrisoarea a XVII-a.....
^
Scrisoarea a XVIII-a..... ^
Scrisoarea a XlX-a..... ^
Scrisoarea a XX-a.....
Scrisoarea a XXI-a..... *
Scrisoarea a XXII-a..... 70
Scrisoarea a XXIII-a..... 72
Scrisoarea a XXIV-a.....* 76
Scrisoarea a XXV-a..... 78
Scrisoarea a XXVI-a..... 80
Scrisoarea a XXVII-a..... 81
Scrisoarea a XXVIII-a..... 83
Scrisoarea a XXIX-a..... 85
Scrisoarea a XXX-a..... S6

Scrisoarea a XXXI-a..... 67
Scrisoarea a XXXII-a..... **68**
Scrisoarea a XXXIII-a 91
Scrisoarea a XXXIV-a..... 83
Scrisoarea a XXXV-a..... **96**
Scrisoarea a XXXVT-a..... 99
Scrisoarea a XXXVII-a 101
Scrisoarea a XXXVIII-a..... 103
Scrisoarea a XXXIX-a..... 105
Scrisoarea a XL-a .....
.....106
Scrisoarea a XLI-a..... 109
Scrisoarea a XLII-a..... 110
Urmarea scrisorii a XL-n..... 112
Scrisoarea a XLIII-a..... 114
Scrisoarea a XLJV-a..... 115
Scrisoarea a XLV-a..... 121
Scrisoarea a XLVT-a 122
Scrisoarea a XLVII-a 124

Scrisoarea a XLVIII-a 1
Scrisoarea a XLIX-a 2
Scrisoarea a L-a , . 5
1
Partea a doua 2
7
.Scrisoarea a LI-a..... 13L
12
Scrisoarea a LH-a 134
8
Scrisoarea a LUI-a 136
Scrisoarea a LIV-a..... 137
Scrisoarea a LV-a..... 139
Scrisoarea a LVI-a..... 140
Scrisoarea a LVII-a..... 142
Scrisoarea a LVIII-a..... 144
Scrisoarea a LlX-a..... 146
Scrisoarea a LX-a..... 147
Scrisoarea a LXI-a..... 148
Scrisoarea a LXII-a..... 150
Scrisoarea a LXIII-a..... 150
Scrisoarea a LXIV-a..... 156
Scrisoarea a LXV-a..... 150
Scrisoarea a LXVI-a..... 161
Scrisoarea a LXVII-a..... 1G3
Scrisoarea a LXVIII-a..... 164
Scrisoarea a LXIX-a 166
Scrisoarea a LXX-a..... . 167
Scrisoarea a LXXI-a ... . iGO
Scrisoarea a LXXII-a 173
Scrisoarea a LXXIII-a 175
Scrisoarea a LXXIV-a 175
Scrisoarea a LXXV-a ,..... 173
Scrisoarea a LXXVI-a 175
.t
Scrisoarea a LXXVII-a 185

Scrisoarea a LXXVIII-a ..... 1®6
Scrisoarea a LXXIX-a 189
Scrisoarea a LXXX-a..... 136
Scrisoarea a LXXXI-a 138
Scrisoarea a LXXXII-a 209
Scrisoarea a LXXXIII-a 211
Scrisoarea a LXXXIV-a..... 213
Scrisoarea a LXXXV-a..... 216
Scrisoarea a LXXXVI-a..... 226
Scrisoarea a LXXXVII-a.....* 227

Partea a treia

Scrisoarea a LXXXVIII-a..... 230
Scrisoarea a LXXXIX-a..... 231
Scrisoarea a XC-a..... 232
Scrisoarea a XCI-a..... 235
Scrisoarea a XCII-a..... 237
Scrisoarea a XCIII-a 238
Scrisoarea a XCIV-a..... 240
Scrisoarea a XCV-a..... 241
Scrisoarea a XCVI-a..... 242
Scrisoarea a XCVIT-a..... 248
Scrisoarea a XCVIII-a.....* 260
Scrisoarea a XCIX-a..... 253
Scrisoarea a C-a 259
Scrisoarea a Cl-a..... 262
Scrisoarea a ClI-a..... 2S4
Scrisoarea a ClII-a ..... 2€7
Scrisoarea a CIV-a..... 269
Scrisoarea a CV-a..... 273
Scrisoarea a CVI-a..... 277

Scrisoarea a CVII-a * $_{4}$ . . . m
Scrisoarea a CVIII-a **284**
Scrisoarea a ClX-a..... **286**
Scrisoarea a CX-a **288**
Scrisoarea a CXI-a **293**
Scrisoarea a CXII-a..... **294**
Scrisoarea a CXIII-a..... **295**
Scrisoarea a CXIV-a..... **301**
Scrisoarea a CXV-a **302**
Scrisoarea a CXVI-a • 307
Scrisoarea a CXVII-a..... **308**
Scrisoarea a CXVIII-a..... **310**
Scrisoarea a CXIX-a..... **312**
Scrisoarea a CXX-a..... 313
Scrisoarea a CXXI-a..... . 314
Scrisoarea a CXXII-a..... 317
Scrisoarea a CXXIII-a..... 319
Scrisoarea a CXXTV-a 32**Q**

Partea *a patra*

Scrisoarea a CXXV-a..... **324**
Scrisoarea a CXXVI-a 333
Scrisoarea a CXXVII-a..... 335
Scrisoarea a CXXVIII-a . . . . 33**$**
Scrisoarea a CXXIX-a 333
Scrisoarea a CXXX-a..... 349**.**
Scrisoarea a CXXXI-a..... 342
Scrisoarea a CXXXII-a..... 345**.**
Scrisoarea a CXXXIII-a..... 34**$**
Scrisoarea a CXXXIV-a..... **a®**
Scrisoarea a CXXXV-a..... **ggg**

Scrisoarea a CXXXVT«a Scrisoarea a CXXXVII-a
Scrisoarea a CXXXVIII-a Scrisoarea a CXXXIX-a
Scrisoarea a CXL-a Scrisoarea a CXIJ-a .
Scrisoarea a CXLII-a . Scrisoarea a CXLIII-a
Scrisoarea a CXLIV-a

Scrisoarea a
Scrisoarea -a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoarea a
Scrisoare **a a**
Scrisoarea a
Scrisoarea a \

Scrisoarea a Scrisoarea a Scrisoarea a

CXLV-a . CXLVI-a CXLVII-a . CXLVIII-a CXLIX-a CIJ-3 • • CLI-a CLII-a CLIII-a . CLIV-a . . CLV-a CLVI-a CLVII-a . CLVIII-a CLIX-a . CLX-a CLXI-a CLXII . CLXIII-a , CLXIV-a CLXV-a * CLXVI-a CLXVII-a

Scrisoarea a	**Scrisoarea a**
Scrisoarea a	**Scrisoarea a**
Scrisoarea a	**CLXVIII-a**
	CLXIX-a
Scrisoarea a	**CLXX-a .**
	CLXXI-a .
Scrisoarea a	**CLXXII-a**
	CLXXIII-a
Scrisoarea a	**CLXXIV'3**
	CLXXV-a

Redactor responsabil : AN GEL, A CISMAS
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat ta culeș 16.06.1966. Bun de *tipar* 06^10.1956. Apărut 1968. Tiraj 60.146 ex. *Hîrtie tipar înalt B. mat* sul *de* 63 g/m*. *Format S40X840H6.* Coli cd. 22.27. Coli tipar 27,5. *A. nr.* #692 C.Z. *pentru* bibliotecile mari 6ft C.Z. pentru bibliotecile tnlci M—31=11.

Tiparul executat sub comanda nr. 60.382 Ia Com-
rmatul Poligrafic „Casa Sclnteii" Piaţa Sein- teii nr. 1 Bucureşti, Republica Socialistă România

* Eleva la aceeaşi mănăstire.
* împopoţonatn (în 1b. ital., n. E.L.U.).
* domnină de To«m) n* tadiIzDeşte il «pani ci ere din ordin»! «fc
[1] Vezi scrisoarea a LI\X*a.
*Personaj din opera comică *Annette ţi Lvbin* (1782), dc Charl^s-Simori Favart (1710—1792), autor de vodeviluri şi comcdii muzicale (o. E.L.U.).
[1] Uncie persoane ignorează

poate ci o maccdonic e un amestec de mai mult** locuri de noroc dintre cote fiecare focilor are dreptul **si** aleagă unul cfnd e rîndul Iul tfl ia mina. E una din Invenţiile vremii noastre.

[1] Comandantul corpului in cârc servea domnul de Prevaa.

15 — Legăturile primejdioase

[1] Acelaşi sal situat la jumâtalea drumului.

*** Abia astăzi, doamnă, am înmînat domnului de Valmont scrisoarea pe care mi-aţi făcut cinstea să mi-o scrieţi. Am păstrat-o patru zile, cu toate că mă temeam să nu mi-o găsească, dar o ascundeam cu multă grijă ; şi cînd mă simţeam iar mîhnită, mă închideam la mine în odaie ca s-o recitesc.**

îmi dau seama că ceea ce credeam că e o mare nenorocire aproape că nici nu este; şi trebuie să mărturisesc că-mi face multă plăcere : astfel îneît aproape că nu mai sînt supărată. Numai amintirea lui Danceny mă mai chi-

[1] *La NouveUe* Hltofce. 0-J Ronsscon, *Noua Eloiză,* partea 1. începutul scrisorii a tX-a.)

[1] Scrisoarea accasta n-a fost g&sitâ.

* Vezi scrisoarea a ClX-a.

21 — Legăturile primejdioase

* Du Eiîloi, *Tragvdie du* Sic*ge de CalaU.* [Dormont du BcIIoy (1717—1775). A'f'dfrW Cafmx, actul II, scena a Ml-a.J